

Shri Raghunath Temple MSS. Library,
JAMMU

No.	2623
Title	गुरुदेवकी शिखा
Author	गुरुदेवकी शिखा
Extent	1/22
Age	94-98
Subject	भक्ति

संख्या

एसीषया सन १९०३

दस्तावेज २३

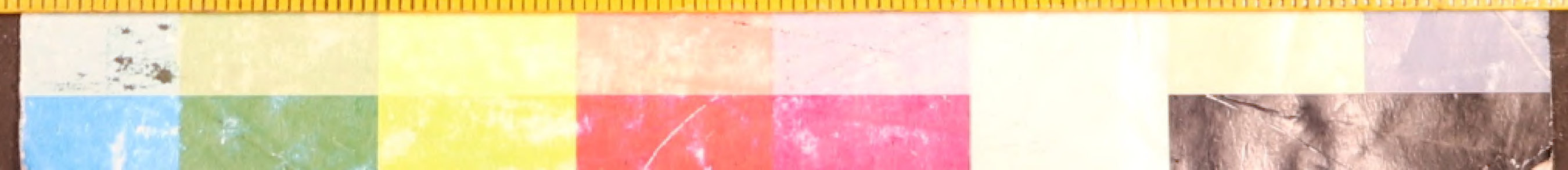
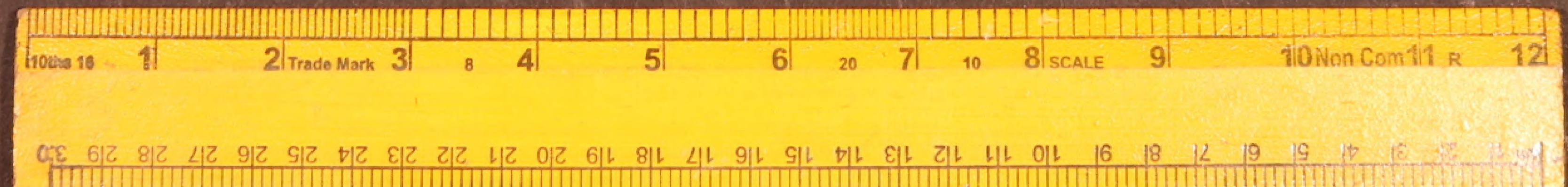
उद्देश्य विज्ञापन

सद्वे

विज्ञापन

विज्ञापन

२०४३

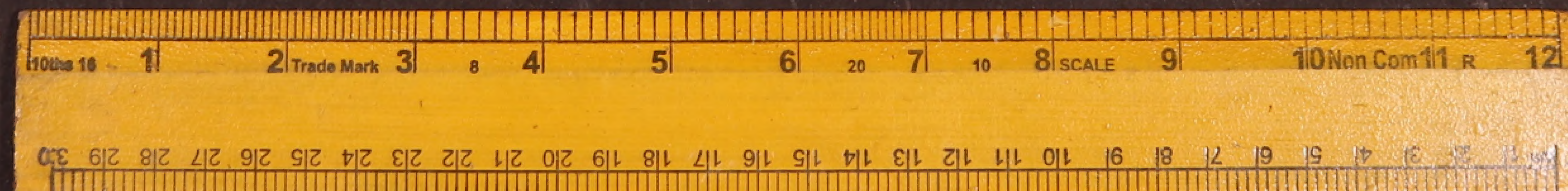

ॐ
शु. ६
ही ५०
अ ५०

ॐ नमः श्री गुरुभ्यो ॥ ॐ श्री गुरुभ्यो नमः ॥
दकमनभ्यो नमः ॥ ॐ स्थाने भगवती म
निशममले गुरुगली दाने सवायेति
नवरनमेवासकृतिने द्यादारे सारे निवि
नविगमानामनदिने गत्रास्ये सगस्ये तमि
दकलपे चित्रनिले निपीतधोताय प्र
मरकगप्रयोगमदमेनिकामे कामाता
वितरणविनोदयसुनिने समस्तप्रकृते
प्रशमनकृते नमस्तस्मै यस्मै सद्दयति सम
स्तां उन्नवनी लसलहमी लीलावसतिर
निशेदे विदित स्फुरदमाधारः श्रितम
खययोरः प्रतिदिने श्रुतीव प्रख्यातः मने
यतिगुणानां जननभविदभावादेशाद
विविधमदानन्दजनकः तस्मिन् विदभविष
ये विषये विदस्माच्चिन्तामणिचुम्भागे वर
भवसतः जगत्प्रवर्तमानवतसर्वदायि वि
द्यामायाप्रवर्तयितव्यत्वविश्वकीर्तिः
कारैर्विनिर्गुणगीतलमासमदमविद
केशतर्ककेशादिसिद्धेः चतारुर्जि
समर्पितकीर्तिदम्भसभादिशासक
चिताः सकलामयेन ज्ञातिविज्जलय
शाहरणाय किं वा वेदोऽनिमेलकला

मरणाय किं वा विद्यासरोरुदृष्टाः शा
णाय किं वा श्रीमाननेशतितनेपाज
निष्ट तस्मात्प्राप्त्यपत्तामतिविमल
मतीवाकतीरिकातीनामाणाकासार
ज्ञाभस्करदयिकयेशाशिभिर्ध्याय
तो प्राप्तातातनूजौ श्रुतिगणगदित
वारथारापवित्रो ज्ञेयः श्रीनीलकण्ठ
नृगुणगणालुक्तो रामनामा ॥ सी
मासीमासकानोक्तसकृते वयः कक
शस्तर्कशास्त्रे ज्ञातिः शास्त्रे च गमाः फाति
पतिभक्तिविद्याकृतो ज्ञेयनाम ॥ पुष्पी
शाकः वरसम्पूरितलसभासः ॥
तैः साक्षात् श्रीनीलकण्ठसमन्वितः ॥ श्री
मंडले नीलकण्ठः ॥ ८ गोमोदस्य भक्त्येव विग
तविश्वानेकविद्योवविद्यावृद्धिः प्रयो
नमानो गणितगुणवतो मानवानो सखा
य प्रयेनाना प्रकारैरतिकठिनतरयै
नके विशाले ज्ञानिः शास्त्रार्णवेदादृढ
तरमतले सेतवेधचकाय ॥ श्रुतिस्म
तिपोकसमस्तकर्मपुण्यमानेदितां
एलोके महर्तवितामगतामके स
प्रयेविद्यास्त्रचप्रेसपद्यैः ॥ श्रीनीला

सु.
प्र.म.
प्र.दी.

मानियः पदे स्तुत्यादि विचारेभे
विवादे च प्रवेशे निर्गमे तथा संग्रामे
करे चैव निवृत्तस्तस्य न जायते इति गरी।
ति विद्वाग्दित्युति जीष्टे केतके के
तस्याप्रथमं च वयवार्थं प्रववेच ।
प्रोपासयिष्यते भवत्याम प्रथमस्ते
प्रवदन्ति तस्य लुक रदन्त्यातीति
रदन्त प्रान्प्रत्ययेन्योत्पत्ति कला
दिकरणस्य शपः चोसति चंगाविति।
दिवे चनेतभे आभ्यस्तमित्या । स्त
सेजाया प्रत्यस्तया रातरत्या कारेला
यः ततः उगिरवानामसर्वासाधाना।
प्राते प्राप्तामनाभ्यस्तान्तरितितया
भावाः आकलितेति निश्चेति वदन्त्ये
निष्ठातस्य पूर्वनिपातः दिपास्या इति
होभा प्रोपासयिष्यते भवत्याम प्रथमस्ते
निदिपः प्रातीन्यसर्गे करतिकः प्रा
नोलापशतिस्त्वमाकारेलापः दिपस्या
सामिवासायसा सोदिपासाः समसा
पमानप्रवस्यवाचोवोतरलापश्च इति
वदन्त्येतिः समासवतरलापश्च हस्तो
तपाणिनतत्तत्तदिति हस्तशब्दः पाणि।

नक्षत्रवाकस्तथाप्यपचारादस्ति प्रेमा
यामपि वर्तते अतएव हस्ताज्ञाताविति
वरत्याणि निरणवृत्तः तीरसाम्
पिबन्ति हस्तोशवः कराः इत्यस्या
प्राते हस्ति प्रेमापिकर उपचारादिति
वाचसात्तद्व्यस्ततेपि हस्तनक्षत्र
भेदे स्यात्कर्तृभुकारयोः पीति विषय
काशहस्तिप्रोपासयिष्यते भवत्याम प्रथमस्ते
हस्तपदस्य अथात्र कवितेभंगपदो
वितस्तयादि लोकेतरवर्णनानि पुन
कविकर्मकाया लक्षणस्यात्र कविम
नातयसिक्तस्मिन्नेभंगपदोपादात्
मयुजविषयोपातोपेयारेभभूते कृतः
तद्वर्णोपेयारेभभूते कृतः
नक्षत्रापीति कायप्रकाशकारोपा
रहितयोः वदन्त्येतिः कायतोयसीये
तत्रोपासयिष्यते भवत्याम प्रथमस्ते
रेणोयोस्मासे इत्येवमुक्ति कदम्ब
तस्मै स्तुत्यप्रपु मसमर्थे निहिता
यं मनुचितार्थं निरर्थकमवाचकेति प्र
शीले संदिग्धमप्युतोतेनामनेवार्थे
मयभवेत्किं अविस्तरविषयामेति

सु.
शु.टी.
प्र.भ.

रुहमतिक्रममासगतमिति प्राह
 दोषः उक्तातत्रभगशब्देनासम्भार्येति
 कत्वार्यस्मीलोत्पादोयोभिहितोभवति
 तल्लक्षणवामनेनोक्तं असम्भार्येति
 स्यात्तिहेतुश्चस्मीले असम्भार्यः यस्या
 परस्मानेकार्यस्यैकार्यसम्भार्यः तदसम्भार्य
 यत्तरे यस्याचवेरतिपरनेनमिपरीये
 च यत्तपदमेकदेशदरिणोभयमयेसा
 रयतितर... सतिदितः यथाकृत्वा
 तिकेति पवश्रेगशब्देपितानाये तरा
 रचनाशकल पराजयनाशोदीनाश
 योनाप्रकरणविनाशरणादसम्भार्य
 तरस्यानाशसुप्रतीतेरस्मीलते काया
 प्रकाशयस्मीलोदाहरणो पितृविम
 तिमहंजमितांसदपरिवारजननय
 उमेभवतिसपरिपावनयेदस्यमेशति
 तशोकशाल्यकं अत्रपितृसतिशब्द
 नपिउरंदमिति विवितितेनत्रमशा
 नाशस्यापिप्रतीतेरस्मीलत्वादमंगला
 र्थत्वं कायेतदिभगेजयेचापत्ररवाव
 सामितिकालिदासः अत्रभगशब्देनप
 पजेयविवितितरस्य स्मीलत्वमिति

चेत सत्योतत्रदिप्रदप्लावेस्वरूपा
 वात्यानरेदोषः प्रसूतेयुंयारेभेप्र
 कारणासपिनास्ति अतोभगशब्दो
 ठातचितः तस्माद्दोरीश्रवः केतक
 वालुपत्रमितिपाठः साधीयात का
 ल्यः केविद्वयपाठवद्... परिवर्तम
 याद्दोरीश्रवः केतकपत्रभागमिति
 हेतितरेतत्सर्वसम्भार्यरहितैः स्मृतिभि
 विवेचनेय अथकायात्तादेवप्रसंगि
 तोवयाश्रुदिः गणशब्देविचार्यते न
 उच्चाकारावसेयतप्रभम्
 प्रलेपारस्तिवर्णाश्रुदिः तदुक्तंभास
 हेन कःवागायसलस्मीवितरति
 वियशोऽः लयावः सुखेनः प्रीतिमि
 उलाभमयमराणाकरोमोरेयोविदुः
 खे दोषाभोदोविशोभोभमणमय
 चनस्तः सुखेयश्चउदयोयः सोतोस
 खभंयमराणाकरोमोरेयोविदुः
 लस्मीरसरादेवासनयथलवाशः स
 विषयवेदेसः सोतोसुतेरेयसन
 मयचलः सः मरदिऊरोति सउक्तं
 चेततस्यासुखयराणापदवर्णविना

स.
पु. म.
प्र. टी.

सयोगः पद्यादौ गचवक्त्रे वचसि च
कले प्राकृतादौ समेयमिति तेन ना
यकारेः सखं भवति अन्तरेपरिपुष्टे
तनायेकाभतिस्त्रुतीति वचनात्
प्रसूते गृथ कर्तरेषां तस्यापकस्य वा
सखं वाच्यं अथ गणशुद्धिः तत्रास्मि
त्यदेरद्वचोद्धेदः तल्लक्षणवातर
त्वाकर्णोक्त्यादिद्वेजायदिताज
येनरति तत्र गणलक्षणमपितेनेवो
क्तं सर्वगुणैर्मेवातलोपरावेतगः
होसतो रमयायेतात्रिलो नोहोभ
वेत्यत्र गणासिकरति तत्र गणल
क्षणमपितेनेवोक्तं एधोगणानाफला
नमैरभ्यापि मकारः त्रियेयति
हृदिचैरात्सकारश्चरेणारनद्वरा
नि तकाराजकारो रुजं भश्चकोति
नद्यायः प्रयुक्त्यजमं जानानामि
तिवचनादिरेफलमप्यायकायत
प्रभतीनाजेय एवेत्यतिवृद्धति
इह फलदस्यतगणस्यादौ प्रयागा
उहमिदेकायमिति चेत संत्य उमा
कात्यायनी गौरीति वचनादौ गौरी

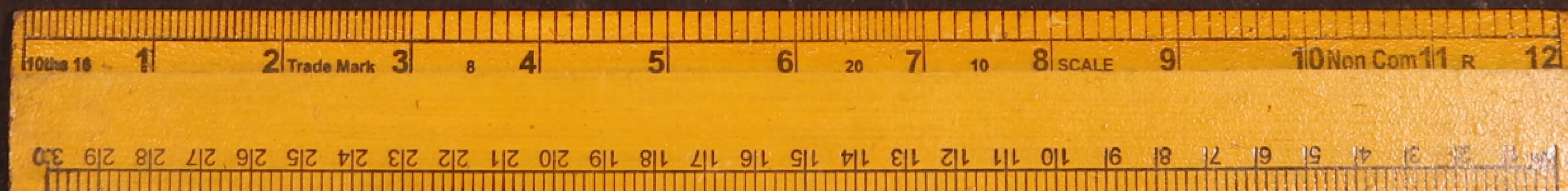
हृदेवकावाचकस्तदौ सोगाडुष्ट
फलतनास्तीति समाधिः यथाक्त दे
वतावाचकः प्राज्ञायेचभशदिवाकरः
ते सर्वे नैव निष्पद्याः सुलिपितो गणा
तोपि चतिपि चति तथैव मयाद्वज्राय
णामगतिः पादोत्तस्यात्तरस्यद्वसले
चितलमुमेत्तकतात सयोगगुरुदो
र्वेतिथिशेषलक्षणानां ज्ञातेने
गुरुत्वायागाश्च उच्यते पादोत्तस्यस्य
लघोरपि वेकाल्पकगुरुत्वात्तेवेदा
सः यथाक्तेत्यत्र लाकरे मनस्यारो
विसर्गोत्तदौ चोपुक्तपरश्चयः वापा
रातेतसौख्यकोत्तपोत्तमात्तकात्त
रित्यल तिप्रसंगेनेति शिवा एवमा
दिसपटेनेष्टदेवताश्रिवादर्पमंगल
मभिधायैराजीत्यातिवृद्धिमारभस
णोगामज्यातिविदिषयप्रयोजनरु
वधाधिकारणाः स्वयंकर्तव्यस्य
जातिकयाप्रतिज्ञानीते १ क्रियाक
लापप्रतिपत्तिहेतुसंतिप्रसागर्थविल
स्यार्भे अनन्तदेवज्ञसतासगमासहते
वितामणामानेनाति २ सप्रसिद्धाज

स.
सु.भ.
प्र.टी.

संतिमाः शब्देः साराये निष्कृष्टार्थस्त
स्य विलसाः प्रकाशः सगर्भेयसासौ
साराये विलासगर्भश्च संतिमसारार्थ
विलासगर्भस्तमितिकर्मधारयः य
यपीरानीतनयेयप्रशस्तत्वाववेनाथ
वाह्यमस्तितथापिशानोडरावा
वोथार्थतात गुरुमत्वादपिप्रथय
नेसतिरुदितिमनस्यार्थसुराणांते
नउपादेयते अत्रनशब्दतोपिलाववे
तुत्रापिनिष्कृष्टार्थापिथस्यतादृशश
देवित्रुपणाचरागुरुमत्त्वविनेवाथ
ज्ञानस्यामनसिजागतिरोरत्नवशा
मुपादेयतमस्यप्रथय ननकिमसि
थिपार्थक्यमिदंशास्त्रप्रयोजनमपि
किंतुप्रयोजनमनदिप्रमंरोपप्र
वर्तनेशतिव्यायात उक्तं च सर्वस्यैव
दिशासुसकर्मणोवापिकस्यचित
पावत्योजनेनोक्तातावतकुनरुदरा
नेप्रयस्य ज्ञातायेज्ञातसंवेयंश्रान्तः
श्रान्ताप्रवर्तते प्रेयारोतेनवक्तुयःसं
सप्रयोजनश्रितिउच्यते सङ्गतेचित्तम
तिमेनैवगरेनसर्वसचित्तयापि सु

भासुभप्रकरणनत्तप्रकरणसंकोति
गोचरसंस्कारप्रकरणविवाहप्रकरण
वधुप्रवेशाग्न्यापनराजाभिषेकपात्रा
प्रकरणग्रहारेभगद्वप्रवेशासङ्गतेसम
दायामेहिताः परार्थाप्रतिपाद्यतेनवि
षयकृताः यद्यपिवसिष्ठारिभिः स्य
चाराद्युत्पातादिकमपिमेहिताप्येदो
षोअभ्युपायतथाप्युतेषामुहर्तविवा
रेःनपयोगाहुयकृतोनाक्तमितितत्यर्थ
सङ्गर्तोनाप्रतिलिपोलौकिकविद्यारह
तेनतदभिधानात अत्राभिदेयपदार्था
नामहर्तचित्तमणिनामकप्रथमवप
तिपाद्यप्रतिपादकभावः सर्वथःप्रयोज
नप्रभासुभकयनेविवाहादिकालनि
लायस्य यदाहकारदः प्रयोजनेतजग
तःअभासुभनिरूपण कस्योपि गुरु
णाग्रहसंज्ञातियज्ञाधयनकर्मणो
योजनेवेताहादक्रियाणो कालनिर्ण
यः एतन्निज्ञासुरधिकारीसर्वोभूतप्र
तायः तदुक्तेनावरे व सिद्धांतसंदि
तोदाराहपक्षधयत्सकं वेदस्यनिर्म
लेचनः ज्ञातिः शास्त्रमकल्पो विने

सु.
पु.भ.
प.टी.

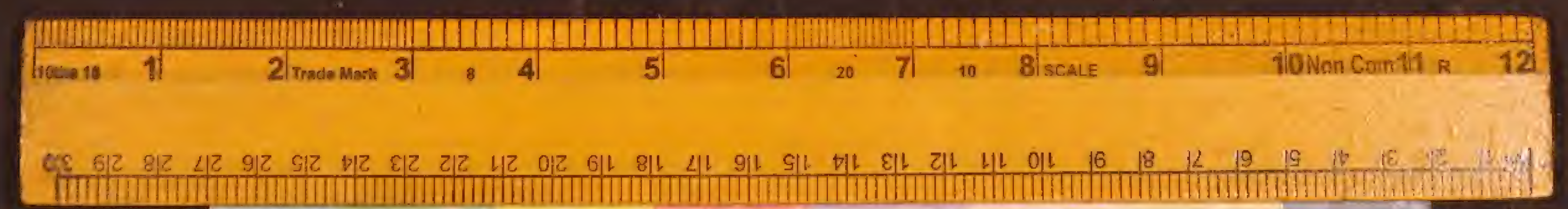
पादोतवेरसाहसौकल्याचक्षते तथा
यथाशित्तमश्रुगणोनागानोमनयाय
या तद्वेदंगशास्त्राणागणितसुभि
निस्थिते एवंमत्वायांसमोदष्टोतोव
सिप्रसिद्धांते वेरसचक्षकिलशास्त्रमे
तत्तत्तानतांगेपुतेतार्थजाता श्रेयोःय
तोमोःपरिष्णमिस्तिश्चक्षुर्वितीनांशु
खानकिंचित् तस्मात्कर्मोपयिक्त्वा
दृष्टं प्रथयेज्यातिःशास्त्रे तत्राथापनेस
मीचीनशिवाज्ञावाप्यापानरुतेच्चाद
यः त के तो विद्याहवेवासागमा
जगामगोपायमोवशापिसेहमस्मि
यत्तयानजवेदितायनसाव्या
प्रदीपेतितायासा समरसापि नेत
तिरेनो तायजातज्ञानेयमंतदिसस्य
प्रजापते अस्यानीतिस्थापमानेवावा
पशमाः पाणिदेहजोचिराय विनया
तामथापयामा नपुमवेकल्यलेतसा
पवमदाभासा नपुमवेकल्यलेतसा
चानप्रसिद्धो अनुचितकानिशास्त्रा
रु.मांश्चक्षणास्त्रेस्वाधुर्वतिमिहा
धयनेपवाचकारेयंज्ञानमतीदि
ष्टादिभिः परंपरा

यवशादहस्यमवनीनीतेप्रकाशोततः नै
तेदेशकृतत्रतर्जनडराचराचिरावासिना
म्यादायःसकृततेयामिहतासीमामि
मासतीरति एवंमत्वासिज्यातिःशास्त्रेस
वशास्रदाणामनधिकाः ३ च नः तत्क
मेवतस्रस्यप्रभुःकर्मसमादिशत एत
षामेववर्णानो शुश्रूषामनस्ययोनो नो
स्ववाक्यतप्रोगवभिहिते तत्रयदिवासा
णास्रदेलाभादिनापाठइतितस्मात्पठति
तदामदेदोषः यदादगर्गः स्वसलोभा
श्रमादाश्रयोविप्रोज्ञानतोपिवा स्रदा
णामपदेशांतरचात्सनरकंजनेत लपुंर
रातियःस्रदाःसकृत्वाश्रकर्मणा अथा
श्रुगसहस्रतेजायतेमानयो १७ स्रदा
गाचारस्रदपियःस्रदसर्वशास्रददहय
दचनेतस्यकपालस्यारकंयथ गविति
लेमनवाशिरोमधवत्कसि भवदानशा
एकायश्रुतततायापि श्रुय वदानशा
नितोविप्रोसाधायकियंज्ञान श्रुतप
मानतोदेमादौरेवसस्रगोच ३७ स्रदा
यस्यज्यातिःशास्त्रेय शिवाज्ञाणत
मांशकः एवंविधस्य शास्त्रे ज्ञातिषा
कंशाश्रमचाते स्रदा

सु.
प्र.भा
प्र.ली.
१६

नेहभद्राजयारिकाशर्मासंज्ञःप्रतिपदा
रिपेचुतिथयःसनामसदृशफलरासु
रित्येवंप्रकारेणसर्वाःषष्ठादयपका
यस्येतिथियोक्त्याःतासितेचक्रपेक्ष
इत्युभयप्रभफलस्यःअसितेक
स्येतेपष्टमथनष्टाःक्रमशस्त
इतिप्रतिष्ठितिवक्तव्येनप्रतिपदा
जेतिथेस्वाचकंनशास्तारितिकथे
रशसुःयावतातिथियोदेयोरित्यभि
स्तीप्रमयोरस्तितियोप्रसक्त
यार्थित्यिशतिहृदिकागदंक्रिनरति
स्तनदीशस्तियशस्तसुस्त्रीलिंगपव
यापेदस्तित्यिशतिवद्वचनान्तस्यप्रभ
त्तगापवादेष्टानोष्टेणप्रप्रभाप्रम
धतिथ्यादिभीनवास्यतैयःप्रवदिति
स्तासांतस्तानामपिप्रथामेष्टिप्र
तासांशितसदेवतारततिथितानादि
नित्त-प्रत्येकंतिथिकृत्यानिप्रथ
देनक्रायणस्यभिलिखतेनोकापेया
चानतायादवसितःनाह्यादयाज्ञायुप
यानेतिथ्यादीप्रत-प्रतिपदास्तक
वित्तादिता-

देविशेषणसामर्थ्यस्त्रीलिंगपवेत्तक्रदो
षप्रमेगःमेवंचावःनात्रदेउक्तिरहित
निष्टेचमथेवैष्टकनिष्टमथेष्टानि ता
दृशानिफलानिप्राप्तताइतिउदगर्भवद
जीताप्रयणाउक्तदोषाप्रमेगःननयय
येवमंत्रसमाहितेतथापिक्तसेभवत्तस
मथहीनरतिवतर्थचरणेकथेसमाधिः
यतःफलप्रदाप्रवणात उदगर्भवदजी
हिभात अहेउदवसमाःमर्धाष्टमम
भिव्याहृतलिथिशोचोपिस्त्रीलिंगपव
क्तःदोषावतयिताःउच्यतेमथप्र
दिवचनेकवचनरतिप्राप्तिलिखत्तस्य
कथोरितिपदेसंवाचाशोचोच्यते
याउदवद्वचनप्रमेगोताप्रवयति
निदेशइत्यभिप्रायस्तत्तवमहेविना
प्रवदताप्रवदतमपविकेसव
नरप्राप्तप्रवदशीष्टपवप्रप्रभा
प्रकायोरिचरस्त्रिगणितोक्तान्नक्र
नपियानितानि सिद्धिप्रयात्ताप्र
प्रदानेविनासरागातिथोविथय
प्रप्रमयाप्रपितकर्मदेनकाप्रविना
योष्टिकमगलातिप्रप्रवाविथेय
तोपेयप्र-प्रानवास्तक-प्रपीवि

सु.भ.
प.टी.

म

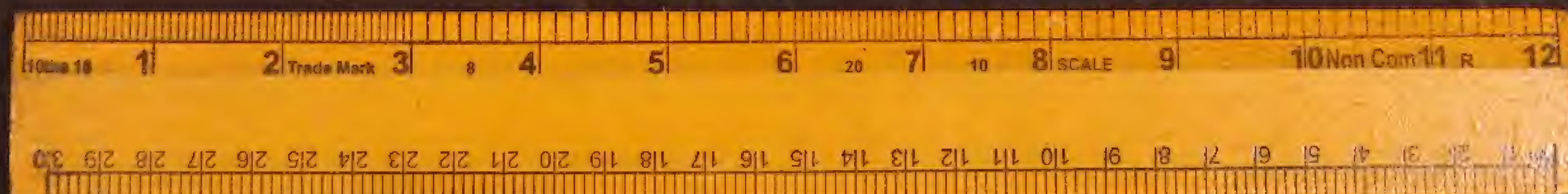
नित्यशोभादिशक्तिगणनामार्गीये-
कार्यः पत-समाधानेशस्तमाथमा
इत्यत्रादिष्टव्यं एवंचसतिहसभवेत्
त्रसमथादीनोऽत्यपिसिद्धि अतएवनेष
थीयेसमसमर्गेयेयंभवद्वाविपुरंभिसस
इतिप्रयुक्तं इत्येवाविलंबितसितासुश-
त्रिप्रतिमहाभाषाकारोजगदात पुनैव
वाशयेनेऽभयोधममथसहजिताइष्टा
तोचरभेप्रचोक्तमात्र प्रमुभेष्टसमास्थि
रेकमायोगयाः परिकल्पितारोतिवत
हमिहरोपिप्रायुक्तः मथारयसुनदिवसे
स्थिरप्रदमितिवसिष्टोपिप्रायुक्तंस्थिरमि
दमित्युत्तर्यप्रदमित्येविवस्थितमिह
त्यलप्रतिप्रसेयेन अथवतयवरेणन
सिद्धियोगानाहसितजेतितः कृतसंज्ञा
नेदादित्यर्थः अत्रुत्तर्यमनिमंगल्यगुरु
वारेशुसिद्धासिद्धियोगः एवभूताउपे न
योभोम रिक्ताज्ञनो एतौगुणो यदाह
कथययः नेदातिथिः अत्रुत्तर्यसाम्यभदा
नयाऊने रिक्तामेदेगुणोवारेएणासिद्धा
इत्यातिथिरिति यमिष्टापि अत्रुत्तर्य
नमेदेजावाहनेदादिप्रकृमात्र सिद्धानि

थिसिद्धिरास्यन्तर्वाकार्येप्रसर्वदेति अ
स्याफलस्यतिमाह वसिष्टवाच सिद्धा
तिथिरेतिसमस्तदोषान्नास्यास्यनान
यिमासदग्यात दिनप्रदग्यानपिचानादा
षान्येकारणीयददेशवपापानिति ५ अ
थरथाधिचारेप्रययाक्रमेतिथिह तिथी
निषिद्धनक्षत्राणिशालिन्याह ५ तदा
भदानेदिकात्याजयाचरिक्ताभदाश्चव
एणास्यतात्तात यामेताहेवचदेवेयनि
ष्टायुजोशान्यरेवेदग्यभस्यात ५ यथा
क्रमेसकृतत्वात्तेपेपंचमीश्वरसारभ्य
वारेशुनेदादिकातिथिसत्ताथमफलास
यथास्येनेदस्यता तथासौम्यभदा ६
मेभदो उपेजया गुणेरिका अत्रुत्तर्य
शानोएणा सत्येत्यर्थः ३ च २ न
आदित्यभोमेयानेदाभदाप्रकृशशोक
योः जयासौम्येगुणेरिकाशानोएणापि
तिप्रदेति अत्रुत्तर्यप्रनारदमेदितप्रस
केप्रसतिप्रदेति यामेताथित्यारोतिप
देप्रायोज्येयकृदातयेवास्याभि ७
नेचसकृतदोशोवशिष्टमस्यतना ८
यासरेतयेववावहारदशीज ९ यम

स.
अ.भ.
प्र.टी.

योदशीदशमीद्वितीयासभ्यंजनंतैला
भोगानकार्यमर्थः तदुक्तंरत्नमाला।
यां स्वातर्जनस्यदशमीतनयोसुयोदशी
येतिहेतुभेयादशार्थेतिहेतुभयेमेतर
पिदितीयेति अयंचशारीरमलुनिराका
राणांनिषेधानित्येनेमितिकायंकाम्य
विरिक्तविषयः निर्णयामितीद्वितीया।
तिविनिर्णयेभदभासुरश्चत्वापदिभं
स्वातस्वातर्जोदशमीत्रेयादशार्थेतिद्विती
याद्वितीयेतिहेतु मालापदस्वानुनिषे
धपवननित्यानेमितिककाम्यवाधेतिप
तादशपिमलापतस्वातर्जननिषेधोच्चा
स्वातर्जनविरिक्तवर्णात्रयमेव ३ च क
स्वातर्जोदशमीद्वितीयायोदशम्याच
विशेषतः सुद्विद्वत्त्रियाःस्वानेनाच
प्रःकथंचनेति अथाद्यास्यायेनेतिषे
धमर्थः अथप्राचीफलैरिति यात्रीफ
लैराद्यैःस्वानसमादिताप्रमावस्या
समं ३मीप्रसन्नविधिदमित्यर्थः ३
तद्वरत्नमालायां समस्यनिर्जनवमप्रव
स्यदिकःस्वातर्जाकदाचिदपिनामकेलम
नयः प्रवेकविदामरुकेःस्वातर्जानीत

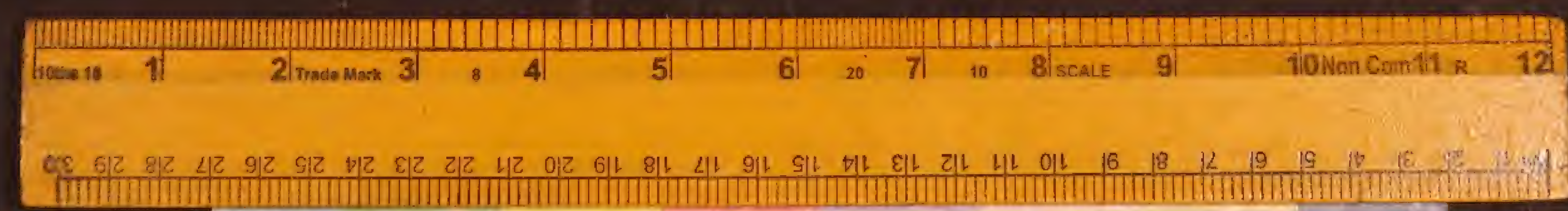
नयात्रिहेति एवंसर्वशाल्यात्वेये य
वेसतिदशमीद्वितीयात्रेयादशमीसममी
निर्जनवमीप्रमलकस्वाननिषेधा
स्तितक्तयंभिन्नवाक्यतामादायसपये
सिष्टेवभिन्नवाक्यताकृता अत्राहः स्वा
तर्जनजार्जोदशमीतिवचनोतरानरोधादि
नुवाक्यताएव तथाच आमलकस्य
ननिषेधोदीपिकारीकायासयवभदभा
सरः समस्यचैदनवमीप्रदेहप्रोसेतः
तीरामलकेनरस्य स्वानेतिहेतुन्यादि
नेप्रयतेतिलैःप्रियंशणकरेसदेवताह
स्वातर्जोदशमीप्रमलकः सर्वासुपितिप्रिया
मलकस्वानेयेवनिषेधोनाभेगस्य य
राहवसिष्ठः कामउर्गातकविभिन्ने
हृत्कदिनेषवा संकदामलकस्वानस
पुत्पुत्रविनाशिनं कामस्योदशमी
गानवमी अतकोदशमी विधिद्विती
या नष्टेउरसवसा अर्कदिनस्य
कशोपापि पशोदशप्रतिपदि
चदिनतये ऊयादामलकस्वाने
म्यासुखपीनरः प्रमोपाभेनस्यउ
दशमीधनतयः संप्रत्युदशमीद्विती

सु.
शु.भा.
म.रो.

यायममेशयं सप्तमोचनवमोचन।
मायोऊलनाशनापिति दर्शनेतरप्रति
परशयतिपन्नकप्रतिपदिमयः २ शु
शुस्यारिवरिपुदग्गारियोगवतष्टय
मिद्वर्जोपजातिकाम्योआर स्येशयं
चाग्रिसाष्टनेदोवेदांगसमाश्रितगजोक
शैलाः सयोगसप्तमोमोदिगीशादग्ग
विशाखासुहताशनास ८ सूर्यादिवा
रेतिथियाभवेतिमचाविशाखाशिवम
लवही वसंकोकादिमर्चदकासु
भेविबर्जागमनेतवशं ५ सूर्यादग्ग
लक्षणयातशुखादग्गप्रचते हवमे
सादिशष्टेषुपिद्याख्ये तत्रसूर्यादग्ग
शी रेशाएकादशी पंचपचमी शुभः
यस्तृतीया रसाःषष्ठी शुभशुभमी न
दनवमी सूर्यादिवारेषुयतास्त्रिययो
दग्गभवेति यथा रवौदादशीराधा
सोमेषकादशी भोमेषवमी उपेतृती
या शुभेषयी शुकेशुभमी नवमीपानौ
शानिरिक्तासिदियोगश्चतुर्थीचतुर्दश
श्रुतिर्यः ३ व १ नोपशुहाख्योय व
कादेशदेउदोरेदादशीवाकवासरे व

हीहहस्यतेवीरेरतीयाउपवासरे शुभ
मीशुक्रवारेचनवमीमनिवासरे पंचा
मीदग्गवारेचदग्गयोगःप्रकीर्तितः व
हेपि द्वादशीकादशीनागगोरीहंर
वसुपि नवमोदग्गयोगाश्रमानवा
गदितःकुमान् अचविषयोगःवेदा
तिवेदाश्रातपीयोगानिषष्टीसप्तमी
अश्विनोदितीया गजाशुभमी प्रकान
वमी शैलाःसप्तमी एतानिस्त्रियःस
यादिवारेषुविषाखाभवेति यथारवौ
चतुर्थीविषाखा चैवषष्ठी भोमेषममी
उपेद्वितीया उपमाचरयःसिदियोग
स्त सप्तमीदग्गवारेतिर्यः यरावश
मी शुकेनवमी शनोसप्तमी यदाह
हस्यतिः वृक्षेशाकेनवमेचशुकेउपे
द्वितीयातपनीचतुर्थी जीवेष्टमसौरि
ऊज्ज्वलिसप्तमीयेगाविषाखाःकुलना
शानासुः ऊजाकौसप्तमी वृक्षवृक्ष भा
नोचतुर्थीका द्वितीयाज्ञे शुमीजीवे न
वमीशुक्रवासरे अचिकित्सागयेतिर
येतिर्योदादशीयोगानिषष्टीसप्तम
ममीतरगाशुभमीगावोनवमीदिशो

सु.
७ भा.
प्र. सी.

२२

२२

ति

दशमी ईशा यका दशी यता स्ति ययोरति
वागदिपुहता शनाया जेयाः ययारवौ
हादशी समोषसे भौमी सममी उपेष्टमी
गुरौ नवमी शुके दशमी शनौ पकादशी
इताशनः यया इताशनौ नितिसं वस्त
हस्तितयाय मेरुवारति थियोपीनयः
रोहिणी शुके शनो हस्तः ३ व व म
रा गगना मवाविशाखाया शम
लेस्तव कृतिका रोहिणी हस्त ईने
वेयममं द्यकमादेवेति य र रुः
यशदिति थियः समचदवागादिभिर्भुतः
कमात्तदयेपि सः समयोगा इताश
नरति वेसापि समषणादिति थयः सो
मवागादिभिर्भुताः अग्रिजिह्वा समयो
गामगले कुलनाशनरति अथयमव
दाः मवाविशाखाशिवशाहौ मस्तु व
हिः कृतिकाः समाहार उदः वाचरोहि
णी कसेहस्तः पुनानिनतशाणकस्त
पादिवारे शुभमचं द्यः ययारवौ मा
वायमचं द्यः सोमेविशाखाभोमेशा
उपेष्टले गुरौ कृतिका अथयमव
स्यादिवारे पुति थियादिपिमहेशयः

मस्ताप्रिविचिदस्तभवेति स्योदिमवं
ठकासु उभे विवजागमनेतवशो अये
पाठः साधीयान् प्राक्याठे हिकतिचि
हज्जाणि पूर्वो उदे उतग
जस्यात् पतेदगारियोगः शुभे शुभा
काये वावज्या स्यात् तविशेषे गामने
जायोतवशे वज्जः यदाहराजमातीराः
नात्रयात्रा प्रकृत्या कायोत्तरमथापि
यमचं द्ययोगाय मनः संवकमेसु
इति प्रावणकले यमचं द्यपरिहारमाह
गरीः विंध्यस्यात्तरकुलेतया वदात्त
नाचले यमचं द्यकरोषालिना नदेषाक
दाचनेति अथ सालग्राभग्रहः केद
विकारो गामस्थितो यदि सदावापिने
षः स्यायमचं द्यकमेभवति केचिदेषा
चरेकास्तासा इतमे तउके दीपिकाया
यमचं द्यजेदेषा सत्याहादशनाभिका
इति अत्रेषोपापयोगानामपवादो वास
होतेः दिवास्तप्रदः पापादेषोस्तये
तेन रात्रिषु शुभकार्येषु सतोचसवदा
परिवर्जयेरिति ५ अथ चैत्रिमास
मेतिथीः शाहस्तविकीदिने नावस्य

सु.
शु.भ.
प्र.टी.

५२

५३

..... शाह भादेचेदृशोनभस्यनलने
उमापवेदृशी पोवेवेदृशाहोवेदृशा
शिवामागेदिनागामयो गोष्टोचोभ
यपत्तगाचतिथयः सुत्याउयः कीर्ति
ता कर्जवाकतपस्यश्रुतपसोहलेश
योगाउयः १० शक्रः पंचमिनेशक्राचयि
विश्वरसाः क्रमात् १० भादशाहेनभाद
पञ्चमिने सुः नभस्यः मोष्टपरभादभादे
एदाः समारत्यमराः भादेभादपरेमास्य
भयपत्तगश्रुतकुरुससाधारणचदृह
श्रेणपतिपदितीयेतिथिमुनेतिदिने त
याचनभस्ययावणेमासिअनलनेउरती
यादितीयेउभयपत्तगस्येमापवेशाः
विदृशाहतिथिसुत्या पोवेवेदृशाहोवेदृशा
होष्टेचमोस्येसदोवेवेगोष्टोनवमेष्टेमा
स्येपष्टमासेष्टपतास्तिथयः पत्तइयगा
सुत्याः उयोकीर्तिताः अथावक्रमात्ताना
रुजावाकतपस्यश्रुतवमाकीर्तिका
यादफालाज्येष्टमावानाकुरुसपत्तक्रम
तापरागोउयः शक्रः पंचतिथयः सुत्या
त्या यथा कान्तिककुरुसपत्तपंचमीसु
त्या आचारकुरुसपत्तपष्टसुत्याः फाला

ताहस्यवतर्थेसुत्या माचकुरुसपंचमी
सुत्याअथेष्टामेवमासासोसितेउक्तपत्त
शक्राचयिविश्वरसाः क्रमावत यथाका
निकश्रुतपत्ततदंशीसुत्या आचारश्रु
क्तसममीसुत्या फालागश्रुतकुरुतीये
सुत्या ज्येष्टश्रुतयेदृशीसुत्या माचश्रु
क्तपष्टीसुत्येतर्थाः यदाहवसिष्टः अष्ट
मीनवमीचेषेपत्तयोरुभयोरपि माचवी
दृशीत्याजापत्तयोरुभयोरपि ज्येष्ट
योदृशीनिंयासितेकुरुसवतर्दपी आचा
ठेकुरुसपत्तपष्टश्रुतसममी दिती
याचरतीयाचआवेणसितकुरुसयाः प्र
थमाचरतीयाचनभसमासिनिदिने द
शामेकारणीनिंयामासेष्टश्रुतकुरुसुयोः
कुरुसवतर्दपीश्रुतकुरुसपत्तपंचमी रु
प्रमीचाष्टमीसोम्येपत्तयोरुभयोरपि पो
षेपत्तद्वयेवचतथीपंचमीतथा माच
तपंचमीपष्टीकुरुसश्रुतयथाक्रमे रती
याचचतथीचफालाणीमितकुरुसयोः
तिथियोमाससुत्याख्यावेणवितविना
शदाः आसआदेप्रज्वीतनेवगलमा
चेरदिति १० अथतिथिनलनेवेष्टिरोषा
यनलाथाकाशइत्यथा उक्तचसिष्टसाहता

व

सु.
प्र.भ.
प्र.टी.

सामादानप्रदयेनाह तथानिचयमे-
सायं हारप्रणवेमारिसे अन्तरोधोहिनी
यायापेवम्यापिरभेतया तत्तरोधरती
एकादश्याचरोहिणी सानिचित्रेपादश्या
समम्याहस्तिराक्षसी नवम्याकृत्तकाष्ट
म्याष्टभाषष्टाचरोहिणी ॥ शुभेकृत्या
हारशीसार्पमेभानिचय आदिमतिर्ये
प्रतिपदिवेचमत्रराषाफानिचय तती
यायामन्तरायापेचम्यापिरभेतया त
तीतत्ररापालाणत्रराषाफोत्रराभपरा
निचयः एकादश्याचरोहिणी त्रयादश्या
सानिचित्रे समम्याहस्तिराक्षसहस्तर
ने नवम्याकृतिका अष्टम्याष्टभाष्टवभा
ष्टपदेवर्षः षष्ट्याचरोहिणीनिचयः
यराहवतभंजमिअतिवेधेः सलः हि
तीयायाचावराथातृत्रराक्षरतीयया
पंचम्याचमलायुक्ताचित्रासात्यात्रयोदशी
पञ्चकाशकृतेचेत्पात्वाप्मासामराणधुव
प्रतिपत्तत्रराषाफानवम्याकृतिकायदि
एवाभाष्टपराष्टम्याष्टकादश्याचरोहिणी
हारप्रणवेचरोहिणीत्रयादश्यामवाया
दीति ॥ शुभचेशादिमासेप्रकृमास्य
ना आचारकृत्तयापधसत्या फाल्गु

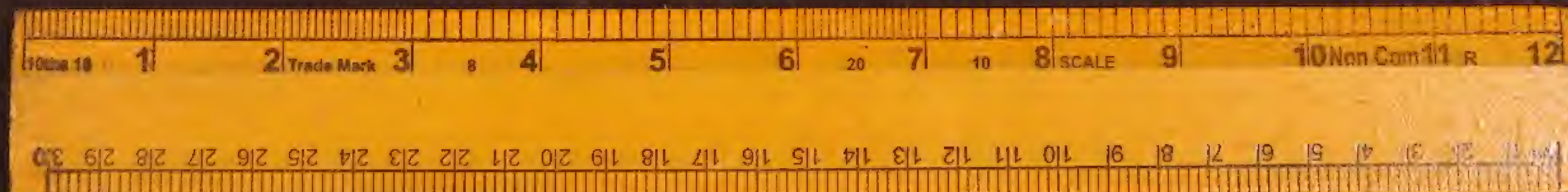
महाजाणिप्रवृत्तयेनाह कदाचमेत
ष्टवाष्टविषेजोभगवासवो विचयुती
पाणिशायोअजपादश्यापिरभे चित्रादी
शोशिवायंकः अतिमलेयमेदमे वैज
दिमासेष्टम्यात्तागवितविनाशिरः
चैत्रमासिकदासुभेरोहिणीसिनो वै
शाखेत्ताष्टवाष्टविचसातो जेदेमासि
विषेजोअत्रराषाफप्रणा आषाढमासे
भगवासवेष्टवफल्गुनीयनिष्टे आष
लोविष्ट अतीअत्रराषाफ भाष्टपदेवा
विषोसेपावेवरुणः शान्तारकारेवती
अश्विनीअजपात प्रवभाष्टपराकारिके
अश्विपिरभेकृतिकामथो अत्रपाणिपो
सप्रजपादरितरेदरेदिवचनप्रदस्यमि
तिप्रदस्यवाहतप्रदस्यअचीतिप्रकृतिः
भावेनसंयाभावः मार्गशीर्षेचित्रादीये
चित्राविशोव पोषेशिवशर्कः आश्वि
श्विनीहस्ताः माघेअतिमलेष्टवरासले
फाल्गुमासेयमेदमेभरणाज्येष्ठ पनास्ता
शक्रमासेआदिमासेप्रदस्यसंजलेभः फ
ल्गुमाह कीदृष्टपत्ताराः वितविनाशरा
थनलाशकदादयः अकृत्तमिष्टुतंहिता

व

सु.
शुभा.
म.री.

मोक्षभक्त्यावश्यकतेमति पस्तिदरे
नारदवचनेनैवाह ॥५॥ नारदउवाच व
र्जयेत्सर्वकार्येषुहस्तार्क्येचमेतियो
भोमाश्विनोचसप्तम्याषष्ठाचंदेदवन्त
या तिरियेयामाससुयाशुपुनलगा
निरागपि मय्यदेशेविवर्त्यानिनहृषा
लीतरेषुत पंगुयकानिलगामिमास
सुयाशुगशायः गौरमालवेयास्तार्ज
शुभरेषानगर्हिताः स्पृष्टाशुमरेपरह
येपंगुयकाणस्वानिलगानिवर्त्यातो
मय्यदेशेवगहसंहितायोमक्तं भद्र
रिमंदमोडयासातनीयाजिहानसखा
लाः मरुवत्सयोषयामनसारस्वतस्स
त्समाथिमिकाः माधुराकेपज्यातिष
धर्मीरण्यानिसरसेमाशुगौरग्रीवोदे
हिकपोषुशुशुर्थपोचालाः सोकत
कज्जुदुकाकोटिज्जुनाशुपारिष
कःनगः गौरवरकापिहृगज्जहृया
श्रुतिमय्यमिरे ज न्ना नेपि केदे
चैवत्रिकोणचशुभोपचयेपिवा प
कोपवत्तभाशुपि सुगुतिशुभनाशक
श्रयदेशाचारमनसमयवत्तारःकर्तव्यः

शुभसमस्तशुभकार्येषुहस्तार्क्येचमी
तियो भोमाश्विनीचसप्तम्याषष्ठाचंदे
स्वैतया उपानगराभमष्टम्यादशम्याभ
गुरेवती नवम्योगुरुपुष्यचैकादश्याभ
निरोहिणी सर्वेषुभक्त्येषुपंचम्योहस्त
नक्षत्रैस्सूर्यवाचेषुगणहर्षयेत एवेसप्त
म्योभोमाश्विनीमपि षष्ठ्योसोमस्यान
क्षत्रे शुभमोउपानगरापो दशम्याभगुरे
वती नवम्योगुरुपुष्य एकादश्याभानि
निरोहिणीवर्जयेत्तर्थाः हस्तार्क्योत्तिरि
योगमाहाः नारदः हस्तार्क्योत्तिरि
उभप्रथमऊजे सोम्येभिर्गमाचार्येषु
पुष्पेभयोःसुते रोहिणीमेरवारततिदि
योगःहृयाश्रमीनि नञ्चितयनिषेधो
दे ज ना रे आदित्येपंचमीहस्तोसोम्ये
षष्ठेचचंदभे भोमाश्विनोचसप्तम्याश्रु
रापोउपेष्टमी गुरुपुष्योनवम्याचदशा
म्योभगुरेवती एकादश्याभानिजाहोवि
श्रयोगाप्रकीर्तिताशति श्रुतज्ञाप्य श्रुके
हस्तार्क्येचमीचसोम्येषष्ठेचचंदभे श्रुमि
नीसप्तमेभोम्येउभेमीतयाश्रमी गुरु
पुष्येचनवमीदशमीरेवतीभेगा एका

सु.
प्र. भा.
प्र. टी.

२७

२७

दशोशनीकां वनेत्सर्वदा उपाशति
वसिष्ठेन नमरेव वितयेनि विदुमक्तं अ
वारोपि पंचम्योसोमश्चिद्रादितीययोः क
जेष्टोर्गोडः गहिरियाः सममीया मयोर्धुपेः
गुरोमिप्रयोरेण्याः वष्टुप्रवलापोसिते
योसाष्टम्योशनवितेयोगाहासहलाह
या यपुर्योगप्रकृत्येपात्रुष्टाटनमाणां
विवाहादिप्रकार्येपुनियतेनियेनप्रदमि
ति अग्निः कृतिकापूर्णादुष्टाणिमाः अथ
भोमाश्विनीत्यादिकां हि योगात्कार्यं
विशेषेति निनियाननप्रमाह ॥ ६ ॥ गुरु
प्रवेशयात्रायां विवाहे च यथाक्रमं भोम
श्चिनीयानौत्रयो गुरोप्रस्थं विवर्जयेत् नन
भोमाश्विनीतप्रवेशनिषिद्धास्ति कार्ये
करवारेति शिप्रिकां मावुजितासु च वि
वावादिवागत्रोपवेशमगलप्रदशतिना
रेदोक्तं नभोमनिषिद्धाः अश्विनीत्तिप्रमं
सेनत्तत्रेतेन त्रिप्रश्नैः स्यात्पुनरेवयात्रेति
फलततः स्यापिनिषिद्धा एव गहिरिया
त्रायां अविहितापश्चिमापोचातिप्रयत्ननि
षिद्धेव एवंशान्तिकारेपिसमान्यतानवमा
दियोगे सतर्गनिषिद्धपवपवंप्रणपिवि।

वाहेनिषिद्धाः गुरुवारस्ततमपवप्रन
नेयोगिस्तवावायश्चिस्तनयनिषिद्धा
स्तक्त्येमिरेमपवारवनेप्रामिष्टवका
तात्यतिषयस्यति उच्यते हस्तस्तमका
वारइत्यादिवचनादोमाश्विनीत्यादेवी
वारनत्तत्रुष्टेः कार्यमत्रेप्रशस्ततमम
स्ति यदाह गजमार्तोडाः यदि विष्टि
नीपातोदिनेवाप्युभभवेत् ह्यतेस्त
योगेनभास्त्रेणातमोयथा हेतिमाता
त्वोयोगः सवाप्युभानिलीलयावि
यतेनभवति पुनरिहशक्तोवेष्टिहृष्टि
वतीपातेरतिः सामान्यतः कार्यमात्रा
मावपवारवचनेप्रकमेव अत्रापि च
रणाश्यचप्राणसामतयोगकारकतत
प्रवारोक्तं कर्मविशेषगतविशिष्टफल
भिधायिकावगतयानननिषिद्धकमी
नविधायिनी अतएवपठेति भोमश्चि
नीप्रवेशचप्रयानेनानिरोहिणी गुरु
प्रयोविवाहेचमनेयापविवर्जयेत् इत्या
हउसमाधिः अत्राप्रभेदिवसासभवेत्
तस्यच वपपक्त्यैभोमाश्विनोरातिवि
हेपिकार्यकार्यमन्यथादपि ॥ ७ ॥ अष्टा।

सु.
शु.भा.
प्र.टी.

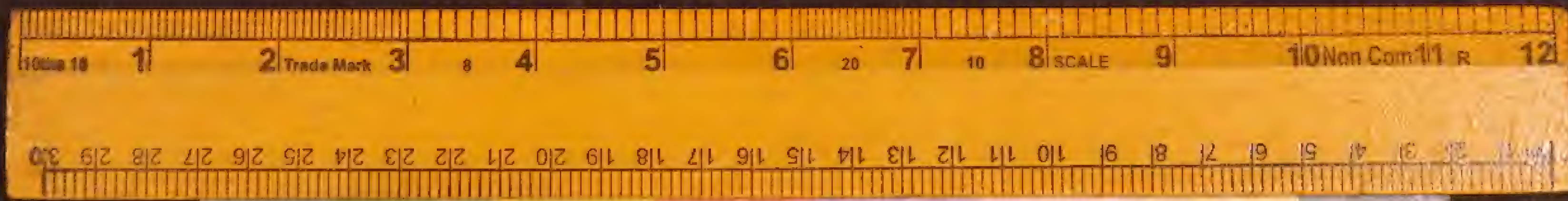
नेदाहीनष्टाविंशतियोगाशालिनीज
तिभ्यामाह आनेदात्वाः कालदेशाश्च
स्वारातासौम्योदोत्तकेरुमेण श्रीव
त्साविवज्जकंमङ्गश्चमिश्रमोतमप
इलेभो उतातस्यकिलकाणमिदि
शुभोसतोत्वासमलगजश्चमानगरत्त
शुभस्यिगतिप्रवर्धमानाः फलदासा
नाम्नास्पृष्टार्थययद्वय यराहनादः श्री
नेदाकालदेशेषुभस्वाराताशुभाहयः ।
भोत्ताभजाग्यश्रीवत्सुवज्जमङ्गश्चउकाः
मित्रमानसपश्याविलेवकात्यानस्युव
काणाः सिद्धिः शुभास्यः समुत्तातकजे
नगः रातसाव्यश्चरेय्यवर्धमानाजमा
रुमी योगः समंजः फलदास्तष्टाविंशति
साव्यकारति प्रथेतेयोगः कथेजेयास्त
वृष्टभाह ॥ २२॥ द्वादकेरुगारिदोसपादो
मेकराहुये मैशङ्गोभ्योवैश्रागणाल्
देववरुणात् प्रनत्तज्ञाणासाभिजिता
यननाकार्या यतेष्टाविंशतिरेतोयाः से
भेयंति नष्टास्यकंवारैस्त्राश्विनीन
तज्ञास्मीभिजिदिननत्तज्ञाणापीयेत
यत्साव्यकोयोगाशालिनीदिर्भवति यथा

दिननत्तज्ञाणास्तश्चिनीतः साभिजि
ह्मणनयात्रयोविंशतिसौम्यामस्तितया
सत्यानेदादियोगेषुत्रेयोगेषुत्रेयाविंश
तिसौम्यागदयोगाजाताशः पर्वमि
दोसौमवारैस्त्रगणीषात्पूर्ववज्जानया
आनेदादियोगः इत्यर्थः एवेमवैज्या
विये सार्पमेष्टया करोहस्तनत्तज्ञे मे
त्रमन्तराथ वैश्वमन्तराथ वरुणा
शततारका यदाहनादः रविवारैक
मादेतेदसुभादित्सुभादिथो सूर्यादौग
उपेहस्तात्मेउवादेवमेषिणिः वैश्वदे
वाभ्युस्ततेवारुणाद्रास्ताराम्नेरति
प्रधानेदारिद्र्येपुष्टयोगास्तथावियता
सत्यावश्यकनेपरिहारेशालिनीह ॥
धोत्तेवनेमङ्गरेवपुनायावजीवेदापा
अलेभगरेयाः प्रसुकाणासौमेलभ
उपेदेरेतास्तत्यातकालाश्चसर्वे भू
स्तवज्जमङ्गरेयोगाशुनाकाः पवहृष्टा
कन्याः पञ्चालेवयोगायेवेदाश्चतस्त्रा
चरिकावज्याः एवेगोदशुभः समञ्चदि
काः प्रसुभरेकैवचरिका काणाक
रिकाहये मन्तरायोगचरिकादे रात

सु.
प्र.भा.
प्र.टी.

पायत्रशमोहनशोतिसारसारगति
वेपेष्टसेष्टयान्नाथिकनक्षत्रैः सिद्धि
योगाउक्ताः तत्रभीमपराक्रमे मल्लरवो
पुष्पकराणि वेदाभ्यासाः शुभलोचनो
मे कृशानपुष्पात्ररभानिभो मनुष्येनरा
धाः वरुणः कृशानः हृदयतोपुष्प
नर्वसुच भोगाश्विनीचशुभलाचशु
क्रान्तैश्चरेसातिपितामहोचैयोगाति
लैनेशुभदायिनस्यः रिति दीपिकायाः
चभुवगुरुकरमुलापौसभाभ्यर्कवारे
श्वादिभिन्नक्षत्रैः सिद्धियोगाभिधानेयुः
कृशव हस्ततमकवारेदाविदुभपुष्प
मेकजे सौम्यमिश्रभसाचार्यपुष्पेष्टमे
भयोस्ते रोहिणीमंदवारेतसिद्धियोः
गात्रयाप्रसीविनारेदाकृवचनाथोस्मि
नयेउक्तपवतिसयपुननेक्तिः २२ अथा
त्पातस्त्यकाणसिद्धियोगाप्रणालिन्या
ह २२ दीशान्तोवाहसवापौसभाभ्यर्क
ह्यातोषादर्यनतायुगलैः स्याउत्पातो
स्त्यकाणोवसिद्धिवारेकीयेतन्यले
नामतल्यप्रारित्यवारादिप्रकृमातही
शादिशारयातः तावभात सर्वपाकता

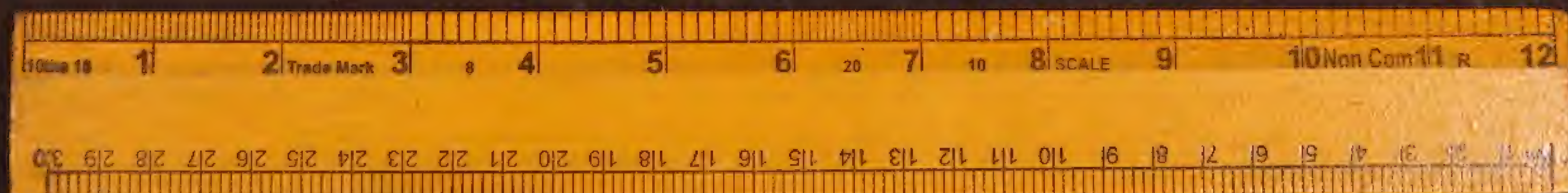
त वासवाथनिष्टतः पौसभाभ्यर्कवारे
ब्रह्मादोहिणीतः पुष्पात अर्यमपुत्रर
फाल्गुणीतशारभ्यपुगलैश्चतुर्भिन्न
भिन्नक्षत्रैः शुभाउत्पातास्तकारणसि
द्धियोगः स्याः यथास्वोविस्तृताउत्पाताः
मैत्रेस्तः शेषाकाणः मल्लसिद्धि प
वंसोमेष्टीषाह्यत्पातः उत्तराषाह्य
स्त्यः अभिजितकाणः श्रवणः सि
द्धिः भौमेस्तः शेषाकाणः मल्लसिद्धिः
पवंसोमेष्टीषाह्यत्पाताः उत्तराषा
ह्यस्त्यः यनिष्टत्पातः शततारकास्त
त्यः एवमदृष्टकाणः उत्तराषाह्य
सिद्धिः उपरेवतीउत्पाताः शुश्विनीस्त
त्यः भगनीकाणः कृतिकासिद्धिः शु
रोहिणीउत्पातः मगोस्त्यः शारका
णः पुनर्वसुसिद्धिः शुकेपुष्पउत्पातः
श्रमेष्टास्त्यः मघाकाणः एवफाल्ग
णीसिद्धिः शनाउत्तरफाल्गुनीउत्पा
तः कस्तूरस्त्यः विशाकाणः सातीसि
द्धियोगः अर्यः ३ च २ न विद्यास्त
दिचतुर्वर्गमर्कवारादिप्रकृमात उता
तस्त्यकाणाव्यायोगास्तसंशुतः

सु.
प्र.भा.
प्र.टी.

अमृतसिद्धिः ननचायं प्रनरुक्तः स्तोका
यंश्चादित्यवरादिप्रदितास्वार्केस्यगदि
हावित्यादिप्रकारेणानेदादियोगगण
नयाउत्पातमस्तुकाणामिदियोगायवेसं
भवेति नानेकिंचसूर्योर्कमस्तोत्तरपृष्ठा
रत्नमितिमल्लारीनामसिद्धियोगाभिधा
नात् उक्तिश्च उच्यते बालाणांशीघ्राव
गोपायंतयाक्तिः अथवाअवश्यवर्ज्यः
पतेउत्पातमस्तुकाणाः सिद्धियोगेष्वभि
प्रसास्ततात्वेतदयेतेयाक्तिः ननतदि
देशभेदेनपरिहारेवत्समागानपय
णात् कार्यसावश्यकतेत्येतेसमी
चीकितानेरायामावपवादप्रतिविशुक्त
मृत्युशणः तत्फलमिति तेषाउत्पाते
मस्तुकाणामिदियोगानोफलेरामतले
यस्ययोगसयादशनासतेयागसतेपा
रञ्जकार्यफलमपितादृश्यमेवत्यर्थः
उक्तवनाररेत योगाचजाफदात्ताष्टा
विंशतिसंज्ञकाइति अथइष्टयोगानो
देशभेदेनपरिहारमनष्टभाह कोयागा
तिथिवोक्त्यास्तिथिभोक्तृ भवारजाः
हृत्वावेगलशेषेववर्ज्यासितजाजा

या तिथिवोक्त्याऊयोगाउष्टयोगाऊ
कचादयः तिथिभोक्त्याऊनरायादिती
यायासतादयः भवारजायास्यताष्टवे
अदेवमित्यादयः तथास्तिथयजास्ति
थिवारनत्तउजाः वर्जयेत्सर्वकार्येषु
स्वाकेपेवेमस्थितौ इमेवसाधयस्तेसर्व
इष्टयोगाः हृत्वावेगलशेषेव हृत्वावे
गोयागदेयौत्तयादेशतत्तरस्योदिशिप्र
सिद्धस्तेतेवर्ज्यः अथदेशप्रतिविहोभा
वेतत्पर्यतः सिद्धिमेव उ च २ न तिथि
वोक्त्याऊनरायायोगावारत्तसंभवा हन
वेष्टेवशेषोदेष्टाभ्यामोदेष्टावर्ज्यम
प्रदाः अत्रतिथिवारेयावरत्तयत्तष्ट
पुतेलक्षतात् अथप्रतावः अथेरातो
जेयाः अथसमस्तसुभक्तयेष्टवर्ज्यपदा
थानुप्राहेलविजोदितेनाहः सर्वस्मि
निपुणायुक्तनस्वावेयंनरातेवर्ज्ये
शंवैऊनवाशकेप्रदातः एवंदिनातो
त्रये उत्पातोप्रदेताऊनसुभक्तयेते
अष्टुष्टेदिनघणमातं प्रदभिन्नमेतजसु
भेयाहेतुः अन्तातेप्रे हेयदितसर्वीस्तिन
सुभेकार्यपतानिदस्यनिवेतिचयनत

म.
म. भा.
प्र. टी.

नपरिहरेत्यर्थः कानीत्यतश्चाहविधिति
विधयेदः पापाः तीणचंद्रसूर्यभौमशन
यः सेतोडकमहीसताकतनयः पापाः
उधेसेतुतश्चितिवराहः राहकेतरपा
पितेरिणिकार्यासक्तं प्रथेनोदकसौराः
पापास्तैस्तोपरे शुभापापातमकेतुसि
सुधमातरादितावितिवसिष्टतापि सूर्य
भौमशनिगद्वेतवः पापमेजावचरः स
पिच्छेदः एतावद्गुरुशुक्रसौमजाः सर्वे
कुर्यादिसौम्याविवराशति तत्रविहतापा
येनजापापैवांशुको तनलनौल्यलग्रन
नचोशोभज एताः सेतोपिवाचोदोल्य
सवेउगदिनश्चि कश्यपेकै श्रीपति
शुभरायैभिदिशशांतशुभोविलग्र
तिहै न नी रेगुरुः पापेद्वलग्ना
त्याजैसवेपुसवेपुसभकमस अती
कर्कताजस्यकेपाहलग्नेशुभमिति
शुभनिपाहैगार्थगार्थेदिनार्थववदिशो
शविंशतिपत्तानिदशाएवदशापश्चात्प
त्तानिज भक्तवशागेये सूर्यः कालो
निवहतिमहानिशायोदिनरत्नेयस्मात्
दशाएवदशापरस्मादुर्जातिचपत्तानी

ति अथोक्तनवांशकेपापग्रहनवांशोत्प
केपापग्रहनवांशोत्प यद्ग्रहनवांशोत्प
शोशानचग्रहानशस्तेनवांशकाः कुन
वांशकलगुयत्ताज्येसवेगुणानितमिति
कुर्याः कुर्याद्वेगुयाभयजनकाप्रेषानवा
शाशायाइत्यर्थः अथग्रहाणतः एवैदिना
नोत्रयेत्यज्य ग्रहाणतः सूर्यचंद्रग्रहाणदिना
त्यथमेदिनसत्रयेरुपाज्ये यद्ग्रहार्थः च
इसूर्योपरागेउग्रदृशगशुभभवेत् समो
रुसशुभपश्चात्सतग्रहाणसुलक उपरा
गोग्रहाणउपरागेग्रहाणद्वगुणतिदेव
सिचैत्यमरः अथउत्पातग्रहाणतः सूर्य
उत्पातनामसभावतोवैपरीत्य राहद्वरा
हः तेषामेतेपोयंशुतेरमसुत्पातश्चि
तेचोत्पातासिधिविधादियाप्रेतरिचोभासा
अ तत्रदिवाकेतदिशेतरिचोभापमेनगरा
दि भौमेभूमिकेपायपरोतविजेत न मेमे
चरस्थिरभवेतिशोतिभिगहतेशमनयेती
तिनेत्यत्तातायस्मिन्दिनसुसुदिनकारणा
इहान समदिनाडित्यज्य यद्ग्रहाणतः
उत्पातग्रहाणादर्थेसमर्कनिरिवलग्नाह
ति अतिप्रविधितोत्पाता टी का व ३

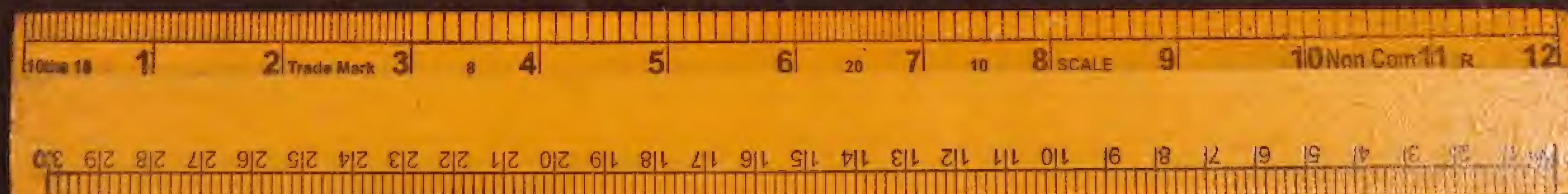
सु.
प्र. भा.
प्र. टी.

२२

३३

निश्चेद्विधियोत्पाते सिद्धि कास्तदर्थो नो म
सरावेन ऊवीतया जेहादि मंगलमिति
प्रतिशेयकालवशादि हिते काली इति
तदीकाकारो व्याख्यातः अस्त्यनिति प्र
हयप्रतायानिर्णयकर्मधारयसमासे राजा
तः साविभ्यश्चिजितिसमासोत्पत्तिरुक्तो
नस्तदित इति दिलापे चरात्कात्याः प्रसी
तिप्रकृतं गतं प्रतपवक्रताः प्रदेयप्रविष्ठा
ह्युदावित्यादयः प्रयोगात्तपयेते तथा
प्रहताप्रहणतः ऊर्ध्वसमदिनानित्यजप्र
प्रहणप्रहणतः सर्वप्रहणविवर्तितततो
नते प्रयोगे क यदाहवसिष्टः सर्वप्रामेदि
नानिष्टो सर्वकार्यप्रवर्जयेत् यदितानि
विभागाने प्रथमप्रचतर्दिनम् चतुर्थोऽंश
त्रिगुणस्याहोरात्रे चंदस्य योः नारदोपि
निःशेषो समसमेवेत्याह एतच्च यद्यपि
विशेषणोक्तं प्रगिराद्यपि सर्वप्रामेतसमा
दास्यप्रामेदिनत्रयं विदेकोपगताग्रामे
दिनमेकं तवर्जयेदिति अनुयायकावयो
तिवयववस्यादशभेदेनावगतया ऊ
चित्प्रामात्यतोदिनसमकमुक्तं यदाहगा
र्गः सर्ववदप्रामेदोमहादोषाहयाउभो

समरावेतयोर्ध्वसर्वप्रामेदनाशानमिति
एतदपि सर्वप्रामेदपरतया योज्यं शोभेयवा
वाहपटलचंदस्य सर्वप्रामेदभयतोदिन
समकेत्याजमित्यक्तं कस्मिंदं प्रदेत्याज
प्राकाद्यादिनसमकमिति उन्नातविश
वेयदणोचवहनदिनानिवर्ज्यायाह य
ह ३ २ः ग्रहेर्वेदो रवनिप्रकेपकं
हैहत्कापतनादिरोषे अतोदशाहानिव
देतितदास्योदशाहानिवदेति केनिति
ग्रहेणातकार्यस्यावृणक्तविधौ यदा
हारउक्तो ज्योतिनिवयोपचि नित्यमि
ष्टसिदिने गरीसकोष्णिके कयदेवा
चायेस्य सतपंचमहतीहृषणातगहृति
अयचग्रहणो यो निवेदानित्यनेमिति का
दिकृत्य कतिरिक्तविशेषः यदाह कः
नित्यनेमिकेकमेव जपहोमकृपासुच ३
पाकर्मनिचोत्सर्गे ग्रहवेदोत्पत्त्यनिति
ग्रहाग्रहणे अथप्रभेदस्यानेव उभेदिने
त्यज्य अमकल्याणेददितिलाके म्यशति
अमदापतादृशाये उन्नातावसेतायतुप्र
रस्तोराण उन्नातविशेषः अमदापता
तादृशे कृत्याने उद्वेदिते दिवा कृतसो

सु.
शु.भा.
प्र.टी.

३५

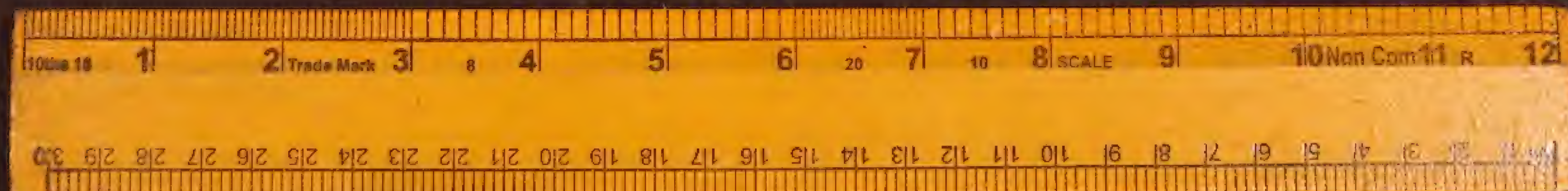
३५

विशेषानवगसादेकप्रतीरेकेदिनेत्यम
मित्यर्थः अत्रहेतुः शुभतसुत्यातयो शु
भेदात्तातानाह ऋषिप्रकृतेसोके वरा
ह वज्राणनिमहीकेपाःसेहनिर्वाति
सना परीविषणोभूमरत्ताकोस्तमनोर
या धुमेभ्याभरमस्तहमधुपुष्पफलाह
मा गोपतिमदरदिशुशिकायमधुमाधवे
ताराकापातकलषंकपिलाकेडुमेडुल
म अत्रप्रिजलोतासोदप्रमरेयावति
जाडसे रत्नपचीरुणसीहैनभत्तजुवो
पमेसरियोउमेशोपेहृष्टाग्रीष्मीशुभवेदे
त शक्राधुयरेवेषवियष्टकविरोहणा
केपोडुतनवेहेत्येसनेदरण्तिते नष्ट
दयानुसरसोत्रहृउतरत्तसुषाः श्रीरणा
चादिशक्तुनावर्षासनभयादुरे दिव्य
भक्तगंधर्वविमानाहृतदर्शनम अहनत्त
अतागणोदशनेनरिवाकरे गौतवादिउ
निर्वाणवर्गपर्वतमानुष सम्यहृदिरणो
हानिरपाणःशरदिस्स्ताः श्रीतानिलत
घारतंतदनेसुगपत्तिणो रत्नोयत्तादि
सत्तादीदशनेवागमानुषी दिशोभूमो
थकाराशुसनभावनयव ताः उच्चैः स

योदेयेस्तचेमेतोशोभनास्मताः रिमपा
तानिसोत्पाताविहृणाहृतदर्शने हस्मोज
नाभमाकाशोतोराकापातर्षिजरे चित्रग
भोद्वःस्त्रीपुगोनापुमपापत्तिष पञ्चकुरु
लतानाचविकाराणिशिश्रेषुभाः अतसुभा
वज्रोदयेहृष्टाः सतौशुभप्रदाः अतोरमत्र
चोत्पादोक्तेशोराहृणाहृति अथग्रहभि
त्रभग्रहेभोमादिभिपंचभिः मित्रंसिद्धोतेऊ
रेत्पादेरयोगाप्रामेतादृशंभेनत्तयेत्यत
याप्रदेयत्तयेभोमादितिपंचग्रहग्रहम
अपतितेसदृशतेतत्तत्त तत्रहरेयागदेव
होषसनेग्रहोपचातस्तेरणाधिकसूचना
द्यः सौम्यग्रहग्रहदेवसपवेदासुः अत्रकेवि
त यस्मिन्नितनत्तयेभोमादीनोपुद्देजाते
तत्रत्तयेत्यमित्याहृतत्त प्रजाणाभावा
त तेषात्पातभमत्पातेदिद्योतरित्तभोमे
हृषिनेभन्यन अयमर्थः भोसांतदित्तयो
रुत्पातयोर्ग्रहग्रहवत्तात्तत्तत्तत्तत्तत्तत्तत्त
वादिनत्तत्तत्तमेवत्तात्तमेवत्तत्तत्तत्तत्तत्त
षण्मासेकालाधनोरत्यंतसुशोभतिदिती
याषण्मासमभिषाण्यत्तत्तत्तत्तत्तत्तत्त
केशोभयविवाहापरत्त करमेकत्तत्त

म. भोमं चतथैवावेदगुहगतं ग्रहभिन्नकेतुः
 प्रभा. तभंत्यतेसाहोत्यातदुह्यत यदाहसंदर्श
 प्र. टी. नदुष्टमत्तेशीतोपुष्टुवविवाहलये प्रमा
 ३४ सधकेविदधीततस्मिन्विवाहवाजादिप्रभेन
 ३५ देव नारेदापि ग्रहोणात्तातभसाज्यमेगले
 पुस्तत्रयमिति मंगलपुस्तनयमिगत्र
 अयक्तप्रतिप्रकृतिभावाः पुरुषि उपाते
 पीडितैस्तथाः पणमासेप्रकृतियुः राहुक
 तविमुक्तयदलचकेदिपीडिते वस्तुगोप
 नपुष्टतग्रहग्रहगतचभं नक्षत्रग्रहयो
 अनयउक्तदोषसंचय तदिदमवकार्यप्र
 पुमेप्रपरिवर्जयेदिति ग्रहग्रहभागाश्रुता
 र भेदाउल्लाखाः अशुचिमर्दनेप्रपसंचवे
 ति यदाहवराहः आसत्राक्रमेयागाद्यो
 दोलदगोप्रभर्तना सचोपुष्टुवतः प्रकार्य
 मशराद्यैर्मितिभिरुक्तमिति उल्लाखनास
 रसिद्धोते उल्लाखनारकास्यशोभेदेभेदः
 पीडिते अहसंप्रविमर्दारेयसंपोयोगप
 ययारम् आशाहतेपरसंवासाप्रहमेकत्र
 चेद्वरिति ननग्रहग्रहादिकेसिद्धांतसि
 द्धांतविरुद्धयतः कतः सर्वाप्रपिदिविषयं
 लक्ष्मिमाकितांसावते - - - - - लवु।

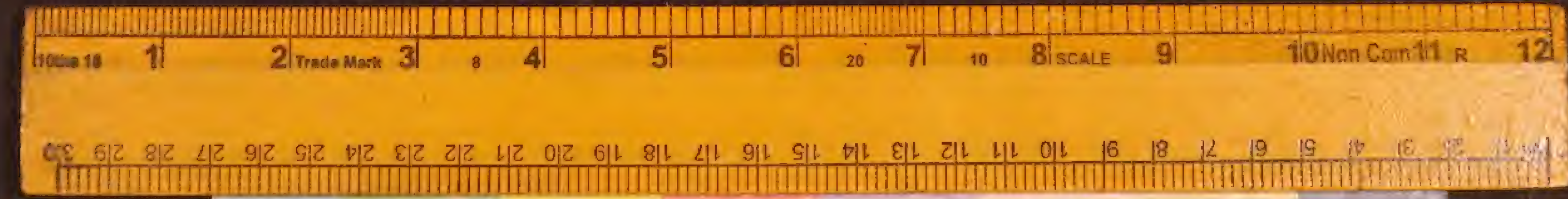
निमहतिस्मर्दतिश्रुतिताः तस्मादेते।
 शशिजभगुजोदियभोमेजमंदांदाको
 ताश्चशाशयराज्ञीतियोतः क्रमेणतिभाक्त
 रचोयोक्तेमहातेरावीपोभावेनावस्थिताने
 ग्रहाणोप्रहसंभवयव लोकेहिममेयवी
 तनोप्रसोपुहारिदृश्यते तक्तयमियमत्र
 शास्त्रेग्रहग्रहेतिः सत्ये अत्रशक्तिः प्ररा।
 संश्राहपवृद्धातिस्मादियतिवरतांश्रदा
 ताउपुष्टुपयोतमार्गसंस्थानो अतहताद्य
 रिवुषेयसमतमिवसंप्रोयातानोआसत्रा
 क्रमेयागाह्वेखेखेप्रमर्दनासोद्योः पुष्ट
 चतरपकारपराशराद्यैर्मितिभिरुक्तमिति
 तेनभवतिनांराहमेनयावाश्रभाश्रभफ
 लस्तुनार्थेप्रहसमागमायुक्तिः ३ च
 र्यसिद्धोते भावाभावायेलोकानोकल्पते
 यप्रदर्शितः समार्गगाः यथाहेतुहृतसंयो
 गमार्मतइति ननयुयाग्रहोतिविषये
 भवतितथात्रहवसंथोनायमानाकि
 द्वाह्वितिकिपरकिंएवंकिमभयमिति
 अविशेषाडभयमिति वयंक्रमः यउक्तं
 प्रागविवादायपट्टेयस्मिन्निप्रराहदय
 मेवसत्यातग्रहोकिहयास्त्रागः पण्मास

म.
अ.भा.
१.टी.

सतकस्यचिकित्सादिशेषः प्रथममिति
यस्तत्रैवाभिधाय। पक्षोत्तरेणग्रहणादये
चरानरादिग्रहणोपभंगे पक्षेद्विभवं
तिद्वितीयं पक्षमिदं प्रहृष्टमिति भोगपेकान ३।
त्यलमिति प्रसंगत अथ ग्राममेदेन कियत्
त्येव्यो कप्रमासे प्रहृष्टो यनत्तु निषेदेत
थाप्राणादिरिवसां निषिद्धानिद्वयं
दसाह त्रेष्टप्रहृतं सकलात्तपारशमेत
मातर्क्युणोदमासान एवं प्रस्तादुभया
मिदं प्रस्तास्तगेवाभ्यदिनेन वतो ग्रह
त्तं ग्रहत्तं प्रेकमासं एतां चतुर्थे पक्षे
सेसति षष्ठे कमासा त्रेष्टे यथाग्रहणं भू
वैश्रमेमासं कप्रथममासं चतुर्थे
शशमेसरमेकं त्र्येष्टे दिवसः य २ ६
सर्वग्रामे नवमासां स्त्रीन्मासांश्चरन्ग्रहे
आपात्तग्रहोपि स्थमासमेकं विवर्जयेत्
अथ पूर्वमिति कुमादिमन्तरतिता अत्रापि
ग्रहेस्तगेगस्तोस्त एवं विंशत्यादिनेष्टाग्र
या अग्रतनातिदिनानि समीचीनानि तथा
ग्रहे अग्रदिने ग्रहे द्यपरस्ता एव्यादि
नेति शेषसमसमं चति कथापि य
स्तादये परे रोया प्रस्तास्तवीकशासीनेयाः

मुनिशोधं भूभयेततत्तवसरी त्वत्तवस
योरिति वस्येष्टापि ग्रहेस्तदयेवार्थमनि
ष्टमादौ ग्रहास्तमनिष्टमासपेकमिति
अतोत्तरग्रहणादिमदोवापि ग्रहेस्तदया
ग्रहात्तत्ताभावात्पूर्वपक्षाश्चाकृदिनानि
सर्वत्रविषयविवेकः अथ सामान्येन व
प्रवर्ज्यानिपेवांग्रहणादीनि वस्येष्टमिति
स्तकयानुष्टमाह जन्मत्तमासतिथिया
यतिपातभद्रावेष्टयापित्तिरिनाति
थित्येहोत्तनादिमाथसकृत्तिकप्रह
र्यपाताविकेभवत्तद्विकात्रयमेव
म पक्षिद्यार्थं पक्षेष्टेष्टवर्गं केति गतेया
याचातेन वनाग्रवर्जः सर्वेषुकमे
जन्मत्तमासतिथिया प्रभृतयः पदार्थाः
सर्वेषु भूकमेव वर्ज्य इति द्वितीयश्चा
केनातयः नाग्रार्थानहजन्मत्तय
स्मिन्नतत्रेजन्मभवेत्तान्मासतिथिः यत
वर्जः यदाहवसिष्टः सजन्ममासत्ति
थित्येष्टवर्गनाशकायात्तगेगप्रभेष
नादाहमासाभ्युदयभिलाषी नैवाद्यग
भदित्येकरावित अथ वृत्तमनत्तत्र
मासतिथिनिषयाग्रयगभसेव यदाह

सु.
अ.भा.
प्र.री.

नारदः नजन्ममासेजन्मर्सेनजन्मदिव
सेपिवा आद्यगर्भसतस्यायुर्द्वित्वर्क
रग्रहति अन्यनायगर्भयतिरिक्तक
यायोस्तादृश्यवरस्यजन्मसमासति।
धिप्रभुभफलतसक्तभवति अतएवा
जन्मवनः जन्मेजन्ममासेवाताया
मयजन्मनि जन्मलयेभवेद्वापुत्रा
आपतिवहभा अयजन्ममासलहा
तो जगन्माहनेहृदगर्गः आरभ्यजन्म
दिवसंयावविशदितेभवेत् जन्ममास
विज्ञेयगर्हितः सवेकमसदति अस्या
पि विषयस्तत्रैव जातेदिनेहृषयतेवसि
ष्टः पंचवशगः सिदिनेतथासिः तजन्म
यलोकिस्तभापुरिश्चतेविवाहगमनेत्
जेतेति वस्ततस्तुयस्मिष्टाशमासोवे
यरोजन्मास्तुसेवादेमासेजन्ममासत
मासातिप्रक्तस्यपयामः ईराश्रीयंत्र
हृषतेजासादितः समकीर्तितः अग्रीषो
मास्थितोमयोसमासोपितेसामेक ३
तिहासीतवचनात् अयवाहवतीहास्या
जायोतयन्मायुन तिथिषपादिनिमित्त
वेदमासेनगर्हितः इतिकप्रयोक्तेश्व

यातिथिशास्त्रेवमिष्टवाक्यसंसादकः
अतएवनारदमहितायोरत्नमालादिप्रेक्ते
पुत्रदिवसपदेतिथिपरंयात्यये अयथाज
न्मवोरणतिप्रसंगः स्यात् अययतिपातो
वर्जः समविशतियोगप्रयतिपातानामा
योगः स्पष्टस्यवेदयोगजन्मासदादशा
प्रसंगकेनिषः उक्तवृत्तिष्टः सर्वेष्ट
तोपोयतिपातयोगः सर्वेष्टानिष्टः पविच
र्यमायेमिति तथाभदावर्ज्या सदासम
मेकराणवर्ज्ये यदाहवसिष्टः नऊयोक्त
गलेविष्टाजीवितापीकरावन् ऊर्वेष्ट
जास्तयातिप्रेतत्सर्वनाशः १३जेदिति
भदाप्रवृत्तिरेगविभागकल्पनेचविशेषतो
यावद्यते तथावेष्टतिः पूर्वैल्लतल
त्तितः समविशतिसेव्याकोयोगानियः
अत्रः समतिपूर्वमुक्ता अयस्यानायेवदे
शोनामग्रहणमितिनायमवसतिभीमो
भीमसेइत्यादिवदमाश्रमावस्यान्या स
देवदशीपितृकमेचकेनात्यहितायेसुभ
योष्टिकाद्य कृतेतत्रप्रभात्सवास्यवि
नाशमायात्यचिरादशतमिति वसिष्ठो

शु.
शु.भा.
शु.दी.

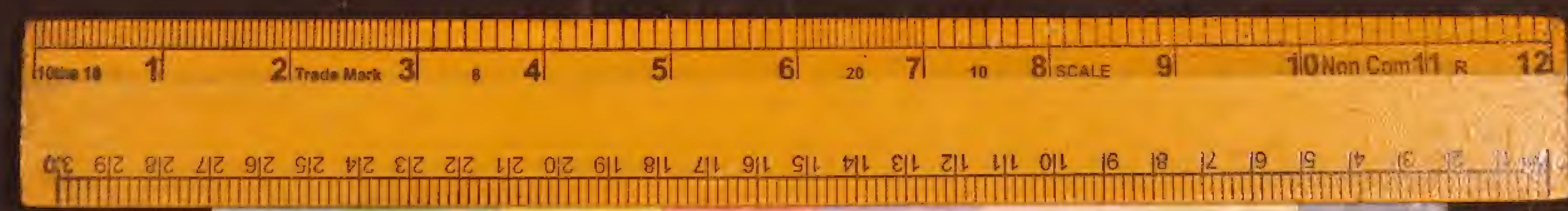
३६

३८

के अथपितरिनेमाताचपिताचपितरो
प्रमांसियोत्पेकशेषः पित्रा... नेमातापि
त्रोर्मरणदिनेप्रादरिनिमित्तियावत्तदपिनि
षिदे यदाहपारेगदरः सरोदायासऊ
लिकुंयनिपातैवेधुनिचपरिचापं कान्ति
समननसासेजोतितयदिनंयिजोरिति अ
यतिथितयदेवज्यः तयस्रग्रदिहंदिश्च
तयहेतिथे तयहेतिथितयहेतिथित
यस्तिथिहंदिश्चतेवज्यः अनेयाप्रसिद्धता
तत्तणेनोक्त तत्रतिथितयत्तत्तणे यत्र
यावारस्तिथिउपातेस्यएतत्तयतिथीः
केचिदादिनागमपिस्यप्रातितत्रवारमप्या
मातिथिस्तिथितयसजे यथानवमीरेवो
नटिकादयं पुनर्देशमीरेवोषट्पचावार
चरिकाः ॥८ एकादश्याश्चरिकाश्चतुष्ट
मेवविवारेणसहसंबद्धमितिदशमीतिथि
तयसंज्ञिता अवसंसंज्ञेतेत्यपिचार्गः अथ
तिथिहृदसत्तणे अत्रयातिथिवारउदेया
तस्यएतत्तयवारसमंकुचिदागंस्यतित
॥९॥तिथिस्तिथिहृदसंज्ञे यदाहवसिष्टः
स्यस्तिस्तिथयोवारैकस्मिन्नवसातिथि

शु

तिथिवारउदेयैकविद्युसकहेतिनिदिने
कृतंयन्मंडलेतत्रउद्युसगावसेदिने भस्मी
भवतितत्तत्रमग्नौसमागंयेयेवमिति नि
द्युस्यगित्यपिचेत्याहुः यथारतीयारवो
अष्टपंचातचरिका ततश्चतुर्थीसोमेष
ष्टिचरिका ६ ततोभोमवासरेचतुर्थीच
रिकाप्रयं १ अतःचतुर्थीवारउपसंबंध
तिथिहृदिसंज्ञः हेतिनिदिनेअत्यउसंभ
स्त्वायः यतर्हदेदिवचनेतिप्रागस्त्यमि
तिप्रगस्त्यसंज्ञयोमेधाभावप्रसक्त अथ
अभक्त्यावस्यभक्त्येतिथितयतिथिह
द्योःपरिहारमहोदायापवादाययवसिष्टः
अवसोत्यतिथेद्योयकैरेगावसजिताःहे
तियउत्पापदयंत्रतेदेवाविवायिकंयथा
विद्युसगाहुयरोषेसोमकंदगताःसदा
हेतिपदत्यापदयंत्रत्यशयनत्रतमिति
अथतत्तारिमांमातृयमायिकमांमां
ज्यो असेजोतिमांसापिमांसःस्यत्याःस्या
दिसंज्ञातिमांसः तयत्याकरावितर
तिहयोरपिलक्षणम् सिद्धांतोशोरो
वभिहितं अथकृदपिसंज्ञातिप्रकरणस्य
साधकसंज्ञातिविहीनउक्तामांसापिमा

म.
च. भा.
प्र. टी.

सः तयमासकसु विसंक्रमतिव
तति यतश्चतुर्वेवसम्याख्यासिते उक्तं
चवसिष्टसंदितायो यस्मिंश्चोत्पातार
वांगेकापरेदर्श उल्लेख्यभवतिभवतिभा
नोः संक्रांतिसापिमासस्यात् आयेतरेण
योर्मध्येभानरेवेतयोयरा संक्रांतिसितयं
स्याच्छेत्तनमासः सञ्चये मासप्रदाना
त्वालेमवकमेसुकास्वित्कमेनकार्य
मत्र यज्ञोपवासव्रततीर्थयात्राविवाह
कर्मोदिविनाशमेतीति अथकुलिकावा
रसेवेयेसहर्तरोषोवर्जः तथाग्रहार्थ
वारसेवेयेनार्थयामावर्जः यदाहवसिष्टः
निधनेग्रहार्थेतनिःसृत्यमकेठके ऊ
त्तिकेसर्वनाशः स्यादातावेतेनराधरा
इति कुलिका दोषोऽथग्रहार्थेवत्यति
अथपातामहापातोमहागणितसाधोत्पा
तीपापाततामेकावेधतिनामकश्चवर्जः
यदाहनागरः यस्मिन्दिगहापाततदिन
वर्जयेच्छेभाः अपिसर्वगुणापीतेरेयस्या
मरणप्रदेशति कथापापिमहावेधतिपा
ताभ्याहृष्टतलयमतमम राजावहृतप
रुषयउत्तमेपरित्यजेदिति पातायतीपा

तः महाशयप्रत्येकेप्रभिसंबन्धते म
हावेधतिमहायतीपातः आताभ्यामित
र्थः महापातोनामवेधक्रांतिसाम्यतरा
नयनेतुगणितप्रथेभ्यः सूर्यसिद्धांता
भ्योजेयं ततोमहापातकालेनिर्णीय
तत्कालस्यातिसहस्रताकालिकालमे
गलकल्पनिषिद्धमित्याशंकमहापात
स्थितिकालानयनमपुक्तंतेवेवतत्यो
जनेसूर्यसिद्धांते आयेतकालयोर्मध्ये
कालोत्तयेतिपारणः प्रजलजलना
कारः सर्वकमेसुगहितः स्नानदान
पश्चाद्व्रतेहामादिकमेसु आपतेसुम
तेयस्तत्कालज्ञानतस्तेयति आयेत
कालोत्तयेतिमहास्थितिरूपे सिद्धेन
शिरोमुण्डवपुक् पातस्थितिकालोप
तलमस्तकमेनशस्यतेतस्तेस्नाननपरो
मदमादिकमेसुपेतिस्वल्पवृद्धमिति
यतवसिष्टेनाक्तं महापातोवेधतिश्च
परागसमस्तदा तस्मादिनवयेत्यान्य
मध्येस्वापराभिर्यमिति वराहनापि
वृहयात्रयमक्तं येषोपनक्षयतिच्यति
पातयोगोस्त्यद्वहतिनविशदपिवती

म. मानः संतायशोकगरेविभ्रमयामती
 ७-सा ततस्मादिनत्रयमपि प्रजाहीतनेहानि
 ५-टी ति तरेतद्वनदयसाधिमहापातोपर्य
 ५ गणिताशक्ताकदामहापातः सारिति
 ४० सूक्ष्ममहापातस्थितिकालाज्ञानादिना
 बाहप्रकरेणपंचास्यामावितिवस्यमान
 रीत्यामहापातसंभवनापरयापातदिव
 संनिर्गोयेहवापरवर्तमानदिनानांत्याग
 परमितिप्रतिभाति यस्मिंदिनेमहाप
 रस्तदिनेवर्जयेच्छुभेति नारदवाक्यम
 येषमेवावाच्यते यदातमहापातस्त
 स्थितिइयसूक्ष्मकालज्ञानस्यातदासूक्ष्म
 सूक्ष्मज्ञाय इतिज्ञायेनसुखपातमथ
 कालाविकारादिमंगलकृत्यप्रयोगा
 न्यथगणितग्रंथेषुपातस्थितिकालान
 यनसावेयथप्रसंगइतिनिष्कशेषः वि
 कृभेतिविकृभवयज्ञेयोगायाः प्रथमा
 तिउमेकारणाभावादादिमंजुदिकंविष
 मेववर्जं तस्यापरिचयपरिचास्तथागा
 स्यवस्तुदिकानामाद्यप्रथंत्याग सूक्ष्मपा
 चादिमावृत्तवर्जगंइतिगोइयागोयाग
 दिमावृत्तास्यवर्जः याचातयोगेनवारि

मानास्यवर्जः यदाहस्यीपतिः परिचाय
 चार्पेतिस्त्वयोगेप्रथमेसवन्नेयाचातसे
 जेनवपेचसूक्ष्मे गणेइतिगोइवपेचवना
 मेप्रमेयकार्येषुविवर्जनेया ननसवन्नेय
 देकस्यविशेषणप्रथमयोगस्यवाचाचात
 योगस्यवाभिन्नभिन्नवृत्तिकानिदेयाउभ
 यास्तावदिशेषणसमुक्तं अथप्रथमः प्रथम
 स्येयविशेषणोवच्योगसहितेप्रथमेया
 गोविष्कृभयोगेतिस्त्वानास्यवन्नेयः
 किमत्रप्रमाणमितिचेष्टा कश्चप्यादि
 ज्ञाकसुरसात यदाहकश्चपः विष्कृभ
 वन्नेयातिस्त्वपेचगणतिगोइयाः याचा
 तेनवपेचलेतपेचताइयस्तगर्हिताइति न
 दोषवमेवाह अनेनविष्कृभादिचटीत्रये
 चनवकेयाचनवन्नेयाइतिवदन्महेश
 रः प्रमात्तोताभवतिपेचविष्कृभादिचि
 नादीः शुभकृतिषुचगणयोः पेचसूक्ष्म
 याचातेवृत्तकेकारतिगोइयातिचिउ
 क्तिरपिचिन्ता अथपचरंभ्रतिथीरावपक
 तेमतिनानिष्टवृत्तचटीआहप्रथमभाह
 वेदोगाज्ञानवाक्येइयत्तरेप्रतिथीरावनेत
 वसेकमन्ततत्याशाशरनादीपराः शुभाः ।

स.
शु.भा.
प्र.टी.

चतुर्थी षष्ठी अष्टमी नवमी द्वादशी चतुर्दशी
शीघ्रताः पक्षे प्रसक्तस्थिते याज्ञेयाः आ
सप्तम्युक्त्यावश्यकत्वे सति कुमारदिमः
मनेकवसुतताशाशरनाही स्यते यथा
चतुर्थी सादिवसा अष्टमिका पुष्टातव
अष्टम्योचतुर्दशी नवम्योपचमविशतिहार
श्वोदशचतुर्दशी पंचमिका स्याज्ज्यारत
र्यः अथपरातर्वितानास्यः कृत्ये शुभम्
भाज्येयायराहरेषा निरुणायायेवमिहः
चतुर्दशी चतुर्थी च अष्टमी नवमी तथा ष
ष्ठी च द्वादशी चैव पक्षे द्वादश्याहमे कमा
देता सति यो प्रवर्जनीयश्च नारिथिकास्त
भूतास्तमनतलोकदशेषास्तप्राभनादे
षनाही प्रयत्नमशुभमेवेति न प्रपत्ति विव
हे विषये नारी ज्येष्ठा श्रौतयते सीम
ने गभं नाशस्यात्यतिशयो विशेषतः कि
मत्रवदनाक्तत्रकृतकर्मविष्पति कश्च न
यस्तसर्वसाधारणनदेषवचटिकस्या
ज्यारत्याह अष्टमी द्वादशी षष्ठ्यपक्षे प्रसक्त
तासुच मंगले सर्वरास्याज्यारते हि दश
नारिकाः एतस्यैर्विततिथिवारनक्षत्रयोग
करणात्मकसंपादगस्य अदिः पंचांगरति

तुर्कनारदेन तिथिवारतयोगानोक्तः
रास्यमेतस्यभे पंचांगमस्य अदिस्यात्पेव
गोचरिहाराहता यस्मिन्पंचांगे दोस्तिन
स्मिन्नग्रनिरुक्तमिति प्रयत्नलिककारः
वेलायमचेटकेटकेषावृत्तभाह कलि
काकालवेलाचयमचेटाचकेटकाः सा
रादित्रेकमात्मदेउपेजीवेज्जततः वारा
तवसानवारान्तेदशने अरगणिते सति
योको भवतस्मिदियुक्तो यो कः तस्यैव
परणमहर्तः कलिका भवति एवेकर्मन
वाराउपेजवेज्जेगणिते सति यो कः स
दिगुश्चतुर्दशजातप्रतस्तत्सुरवाकः इष्ट
महर्तः कलिकसंज्ञारविवाहे भवति एवे
वावष्टेमासमहर्तः कालवेलातयारवोद
शसोमहर्तोयमचटः तयारवोषष्टेमा
हर्तः केटकसंज्ञदमर्णः एवेसोमवारा
राचपि कलिकाकालवेलाचयमचेटके
टकाः सति तथैव यदाह कश्चयः शोला
हवेदः ० ५ ५ सत्कात्रिः नगा ६ ५ ०
पंचांगिवाहवः ५ ३ २ वेराहवाणा ५
२ ५ लोकेकेभा ३ १ ५ सतिगिरिवर
यः २ ० ० चंद्रवतर्कः १ ६ ६ कलिकय

म.
शु.भा.
प्र.टी.
६२

मचेट्टायामकः प्रहेरार्थप्रमाणास्तेस्त
रापेत्पाज्ये ३ च व म हरिग्रहनिनिशि
गजेशः सेदिनेषादिकानां भवति न गुरुभो
मत्तार्किकालक्रमेण प्रभवति यमचेट्टके
दकः कालवेला जलिकरति विरुद्धस्तयरा
पेति विहे गजाशार्थप्रहरः एते महेने दोषः
दिनपोषाशानेन जेया गजाशरत्यक्तान
त्यरापेति विहेमित्युक्ते दोषफलमाह वमि
ष्टः निधनप्रहरार्थतनिसुतेयमचेट्टके
जलिकसर्वनाशः स्यादातावेतोने दोषराः
कटककालवेलेयास्तयतादृशफलेना
राशवेतेन दोषदाशस्यार्थवारत्तके शे
तपसिनी गेपुपति कारे दोषास्तयाशक्ति
मतामवेतः अर्थसमासायविलासिनी
बोकरास्तवागाश्वनिष्फलास्यः तथाव
नवारदोषप्रभवेति राशौरेवेत्तरेत्येजदिका
कराणादिवाशशार्ककर्माभ्रसतानां सर्वे
नियोउधवारोपशतिज्ञातिनिर्वधेकडक्तिः
संगच्छती अयमभक्त्यावशकतेदेशभेदे
नयमचेट्टकारिदोषपरिहारमाह गगः वि
धेभोत्तरजलेतयावरातरिताचले यम
चेट्टकदोषास्तिनामदेशविद्यते मस्याग

मगथोर्ध्वेयमचरस्तदोषकृत कश्मीरे
जलिकंडे अर्थयामस्तमवेतशति अयस्य
यादिवारेषाणिषाणोसचयवेदावज्ञानार्थ
उमहर्तोदिनामकान्महर्तदोषाणाईल
विज्जीडितवसेतितिलकाभ्यामाह सूर्येव
हमरनागरिमनुसिताचेदाविषट्टजेजरो
ककीविषमुरेदरः दितिसुतेद्यप्रचितकी
दिशः सौम्येद्यविगजाकीदिगमनुसिताजी
वेदिपद्मास्तराः शक्राख्यालियिथः का
लाशुभ्रगुनीवेरेषुतर्कप्रहाः रिग्मास्तरा
सनमिताशुशनोशादिनागारिशाभ्र
रिकरयामसितस्याउष्टलजलिककटक
ककालवेलाः स्याद्वयामयमचेट्टगताः
कलांशः रविवासरेषुसप्तमाष्टमरशा
मचतरेषासेत्यामहर्तानिया उपेदिचत
रष्टनवरशेचतरेषासेत्यामहर्तानियाः
शनीपेकदिवसरेषाकारशदारशसेत्या
रशसेत्याकामहर्तानियाः यममहर्तेषु
केषुचिउष्टलेणाउमहर्तेजेयाः केषुवि
त्तविक्तलिककटककालवेलास्यः केषु
विरथेयायमचेट्टास्यः तत्प्रमाणमाह क
लाशशतिकलांशः षोडशोशः दिनस्येति

सु.
पु. भा.
प्र. टी.

५६

५७

शेषः यस्मिन्दिने कलिकारि तिज्ञादिने यरि
नमाने तत्तयोऽशमित्याजं यमचेरीपलात्म
केतत्सहर्तपरीमाणेतेषु सहर्तेषु यथासे
मवेदं सहर्तदेषोदायाजातयाः तथादि
वोचतदेषासेत्योमहर्तोऽन्महर्तः कलिक
श्रुष्टकोटकसक्तः सममाष्टमावयं यामा
सात्वेतवाष्टमः कालवेलाः रवाष्ट्रदशमो
यमचेद्यायाः पवसांमवारादिषु विवोद
येतऽकलिक केटकालवेलायेयमवेद
ज्ञानेष्टांशोकेभ्योपि इमहताथयामा
निवाहाप्रकरणे रवावरेमत्यादिना वदति
इमहर्तकलिकादिवाचनिकस्यार्थस्य
येषुहरेत्यादिलुप्रकरणे अभियानोत्सवे
परता पुनर्ग्रन्थारूपकाराभिधानमशुक्ते
तिभाति वेपिये दृष्टान्तर्यमभिधाने तर्हि
दिग्रेयीप्रसूहेतकलिक केटकालवेला
थयामयमचेद्यानोसो कसकेनाभिधानार्थ
त्वानगम्यार्थतायेति गोरवे अत्र सर्वम
ण्येषाह तः सेलिषाक हेयनया त्वाना
नापेक्ष्यमपि धानमिति लावमिति दृष्टा
तरशानदागसर्वत्र लावकस्यासुचनार्थ
शिरापामत्रमत्रेय परनाचातिशयार्थ

चपुनरुक्तिः अथ विवाहदिशुभकृत्ये दो
लिकानिषेधमनष्टभाह विषाशरावती
तंरिशतया अत्रिप्रकरे विवाहदिशुभनेष्टे
लिकाप्रतिनाष्टकं विषाशानदीरावती
देषोपुतयाचेनेन योपश्चिमदेशे प्रसिद्धे एत
योनेद्योस्तीरेवते देशे पुतयाशतहनदीसा
पितृवैवप्रसिद्धात्साप्रितीरवति देशे पुत
यात्रिप्रकृकरावेदेशे चेहलिकापात्या
णपोर्णिमास्यामत्रिदाराः तस्याकृतदि
नाष्टकं विवाहसरि शुभकृत्ये मेष्टनिषिद्ध
मित्यर्थः अत्र चतावेहलिकाष्टकनिषेधः
शीघ्रवाये शुक्लाष्टमीसमारभ्य पाल्याणस
दिनाष्टकं पूर्णिमावधिकृत्याज्यो होलाष्ट
कमिरेषु भोअस्यापवादोपितवैवशातहो
विषाशार्थोपेरावपात्यात्रिप्रकृकराहोलाष्टके
विवाहादोत्याजं मन्यत्रेशाभनोमिति अथ
सप्तप्रभतीनोपरिहारमनष्टभाह सप्त
ककचरपादीनिदोशस्तुभोजगुः के
चिद्योभोजरेचानेपात्रायामेवनिदितां सप्त
वोस्तनयागारिज्ञानेरादिषष्टाविंशतिरा
मादकं रपादिनाप्रोक्ताः ककचः षष्टिदि
तिथियेमेदादिलोममित्युक्ताः रम्यवेला

सु-भा-
प्र-टी-

५५

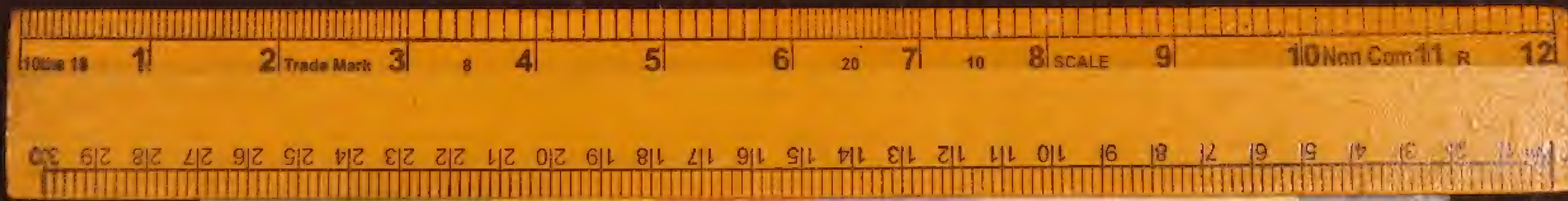
सूर्येष्टपंचाष्टशिरसाष्टवंदाश्चक्रादि
शब्देनविषयोभाद्रनाशनेयोगाश्चरस्येते
चंद्रेशस्तेसमेचीतेसतिसमेचीनसंगेचप्र
करणेवक्ष्यते मृत्युक्रकचरग्यादीशुभा
नानिष्टफलसपाशुशुभफलदानजगुह
शुः यदाहराजमातोः क्रकचास्तयार्थ
ख्यादिनेदग्यंतयेववेष्टुभेक्षयोतिव
त्तावनुहताश्च शुभः कविदाचार्याः योम
त्रप्रहरोत्ररमृत्युक्रकचरग्यादीनशुभा
जगुः तथाचदीपिकादीकाया राजमातो
शः उत्पत्तेयमचेदेवकोणवक्रकवेतथा
तियोदग्यवकालेचप्रायात्मात्परतः शुभमि
ति अथानेष्टाचार्यमित्युक्रकचरग्यादीया
जायोमवतिदिताजगुः विवाहारीनितप्रति
षेवाभावावर्षकार्याणि य ह लः वा
राक्षसिथियोगप्रयाजमेवविवर्जयेत् विवा
हादीनिज्वीतगर्भादीनिमिदेवचः वारक्ष
नीययोगेषुनिचेष्टितिशेषः अथप्रवरण
यवार्थेष्टनेगप्रयोतनाह अयोगसयोगीषि
चेत्स्यात्तदानींसेयगपनिहतेषुसिंहितेनानि
परतश्चुष्टाक्रयोगादिनाशदिनार्थांतरवि
ष्टिपूर्ववक्ष्यते पञ्चसिद्धियोगसयोगफ

लेनिहतासिद्धिकार्यसिद्धिर्नोतिनिष्ठा
रयति यदाहराजमातोः प्रयोगाः सि
द्धियोगसुहावेतोभवतोयदि प्रयोगादय
तेतुसिद्धिः योगप्रवर्तते अथअहंयम
तातोयोगाः सर्वोणिशुभासुजुल्लया
नियतनेभवतिपुननरिहशक्तोवेष्टितयति
हृष्टिपातेयतदापिकारवचने यदितिष्टि
यतीपातोदिनेवाणशुभंभवेत् हयतेम
मयोगेनभास्तेरातमाययेति तदास्त
योगस्यातिप्रशस्तसुचनार्थेनतभरायतो
पातादिरोषापवारकहेत्यस्तत्सोयोगात
इत्येकवाक्यतावत्तात अथपरोष्टाचार्य
लग्नसुहासमीचीनलग्नबेलनक्रयागानो
नाशवरेतीतिशेषः यदाहमपवयत्रलग्न
विनाकर्मक्रियानेष्टुभसंज्ञकं तत्रेयास
योगानोष्टभावेनायतेफलं अथवर्षक
भक्तयेकालातरप्रतीतायोगितायापरि
हारमाह विष्टिपूर्वविष्टिभयतत्त्वत
द्वितीयातारिकेदिकोदोतरेमथाह्वात्य
तः शुभमिति तेनोक्ततात अथभयति
पिष्टेनिर्वसक्ततदधनाप्रस्तावाततिवि
हकालेशालिनीकरमाह ११ शुक्लेष्टो

म.
प्र.भा.
प्र.री.
५५

येष्टमीपेवदृष्टोभदेकादश्याचतुर्थी
पराये कस्योत्पत्तिरतीयादश्याप
वेभागेसप्तमीश्रुतिषोः अक्षपेक्ष
ष्ट्याष्टिमायाचपूर्वपेभंदाभवति
कादश्याचतुर्थीचातुर्थभरा अयक
सेकसपत्तेरतीयायादश्याचतुर्थी
जरायभदास्यात् सम्याश्रुतिषोचतु
रश्याचपूर्वभागेष्ट्याचतुर्थीभदास्यात् एवं
इतिपूर्वादिनो नवभ्योद्योतिस्मिन्नभुव
यद्येवातिस्मिन्नभावपक्षेष्टे अष्ट्या
दीनोतिथीनोगतभागाचरिकायागार्थ
भरापमाणमिति यावत् तिथ्यर्गतेष्वेक
लदेतन्मानेकराभावेदितिवापेदेवक्तुः
तिथ्यर्गभोगेसर्वेषांकराणानांशकस्ये
दितिस्वर्यसिद्धेतेतोक्तं अ उक्तचरीपिका
यो रतीयादश्यामेष्ट्याचतुर्थीचतुर्थी
कसेविष्टः सितेनदृष्टवीथेप्रेगशीतगो
कसीरतीयापाद्वेदिसमस्यायादश्याच
दश्यामेष्ट्याचतुर्थीचतुर्थीदश्यादितः वसि
ष्ट्यायंमहोराषाकयितोवसमादितः
दश्याचतुर्थीचतुर्थीचतुर्थीचतुर्थीचतुर्थी
पूर्वशीतिष्ट्यामायाचपूर्वपेभंदाभवति

एकादश्याचतुर्थीचतुर्थीचतुर्थीचतुर्थीचतुर्थी
कसपत्तेर

म.
प्र.म.
प्र.ली.

४६

५६

वासरे विष्टिस्थिपराधंजाप्रभाकरीर
चौतृपुनोर्धजा १३ चतुर्थोरितिथीनोक्त
मत्तःपेचदिप्रकदरेप्रशरापेचनासः आ
दिमाविष्टिज्ज्ञायाप्रसमुत्वेयथाचतुर्थः
पंचमप्रहरादिभन्ता पंचचत्वाभन्ता
ते एवमष्टमाद्वितीयप्रहरेकदश्याः स
प्तमप्रहरेपौर्णिमास्याश्चतुर्थप्रहरीतृती
यायाप्रष्टमप्रहरेसप्तम्यातृतीयप्रहरेदश
म्याषष्टप्रहरीचतुर्थया प्रष्टमप्रहरे भद्रा
सुखमित्यर्थः तद्वदायासत्वेप्रष्टमप्रभुभि
त्यर्थः अथप्रवृत्तयोरितिथीनोक्तमण
गजादिप्रहरीप्रवृत्तयोरभिव्यक्त्यादिभ्योय
दितिर्यत्त चरीत्रयंप्रवृत्तयेतत्तत्तभक
रेसप्तमस्तकाभेप्रत्यर्थः यथाचतुर्थी प्रष्ट
मप्रहरांतचरीत्रयंभद्राप्रवृत्त एवमष्टमा

प्रष्टमप्रहरस्यप्रकारशेषादिप्रहरस्यशक्तिं
माया तृतीयप्रहरस्यातृतीयायाः सप्तमप्रह
रस्यसप्तम्याः द्वितीयाप्रहरस्यादश्याः पंच
मप्रहरस्यचतुर्थयाश्चतुर्थप्रहरस्यांतचरी।
त्रयंभद्राप्रवृत्तमित्यर्थः यथाहगुरुः भूतदश
सप्तमोभोपिवसवजनरपकाः यामेहेउ
रुमादासंभवेतिथिर्यतिथिस्थिति यथाह
सप्तम्ये दशम्यामष्टम्याप्रष्टमचटिकापे
चकदपरंहरिचुः सप्तम्याद्विष्टिचटिका
तेविचटिकं तृतीयोराकायोत्तयमत्तचटि
काभ्यः परभवेचुभेतिथिः प्रवृत्तशिवितिथिच
चौस्तविरेमइति हरिचुरेकारशीराकाहर्लि
मानतभद्रादेवतीत्यभिधीयतेतस्याप्रवृत्तकय
नातएवतसिद्धिरेष्टातेदेवताचकयेपष्टम
येतमइति सत्यदेतेदेवीप्रपराजितेपुरु
ष्टम्यात्मात्मात्मात्मानेजालाकितपारीगोद
वीभद्रासेनसुखः प्रवृत्तदिसुखमजमतीदे
त्यानवान तदुक्तंश्रीपतिना देतेदेसमरे
सरेप्रविजितेशीप्रवृत्तप्रवृत्तवाक्ताका ये।
किलनिर्गतावरमत्तौलागदलिनीचवि।
यात विष्टिसप्तमभन्तासगोदगालिकात्मा
मोदरीयेतयादेतज्जीमदितैसरेस्तकरणा

स.
उ.भा.
प्र.सी.

48

सुखेन प्रशासासेवायामक्रमेण पंचमे प्र
हरेभवति अर्थादेव भद्रायाः प्रहरवत्तु
यादिकास्थितिभवादेतत्पञ्चत्वे प्रहरे
ततोऽस्योदितो प्रहरेतेन प्रकारेण प्रयोगो
दिष्टमस्वेव सुखाप्रकाशमिति प्रथमप्र
हरोत्तपत्वे प्रहरेति च दिकामित्येवं सर्वो
मपि भद्रातिथिप्रवर्गंत्यप्रयोजनमपि न
उत सततसमनितिथिप्रवर्गदशशिव
णसंख्यासतिथिप्रवर्गस्या प्रायानिविधि
रेकाप्रहरेभद्राप्रस्तुतप्रभ तरेतदायिका
कार्यसंभवे सति सुखादिकसंख्याया अनि
षेधकसवययंप्रयोगोतरे अन्यदिप्रहरे अति
ते संप्रणीते यासिते ह्यस्ति ह्यधिके सपि
रणास्तसमवेत्याजं शिवाप्रहरेमेव च
अथपरिहारमारुतयेति विहितमिष
गर्थे ज्ञातिचुतरार्धसंभवाचासरेदिवसेप
दिस्वातदाप्रहकरो तस्यातेनैव प्रकारेण
निधिपूर्वार्धजाभद्रागोत्रे तदाप्रहकरो मे
स्वात उक्तं च रात्रिभद्राप्रहणस्यादिवा
भद्राप्रहानिधि नतप्रहदेदाषः स्वात्सुभद्रा
भद्राप्रहानिधि रात्रिभद्रातिप्रवर्गदश
दिवाभद्रातिथिपूर्वार्धे वा प्रहणस्य

एसाहगुरुः निशिपूर्वार्धजाविष्टिदिवा
चापरतः सुभाः क्रमागतानयाविष्टिसेव
हात्वाहलेपममितिलेखापि दिवापरार्ध
जाविष्टिपूर्वार्धोक्तायदानिधि तदाविष्टि
अथेभक्तिकमत्तासनभाषिते वृत्तसिद्धौ
तेपि दिवापरार्धजाविष्टिविष्टिवेदिका
निशा सात्याज्यातनयाविष्टिसर्वकर्म
प्ररा ननुयतनारकप्रणालिभिरुक्तं क
राणानिववादीनि शुभं सत्तनितानि च वा
दीविशुभं सत्तनितानि च कृत्वा यातज
मायातां विष्टितेष्टतमेपते अत्र क्रमायात
दिवाभद्रागोत्राविभद्राप्रहकरोऽर्थः पने
मतिदिविधाया अपि भद्राप्रहणोत्तरे
पूर्वोक्तिपरिहारादाराभिधानप्रहरे उच्य
ते यदमेवाक्रममायाते निवचने तापकसत्ता
र्थस्य प्रमया सामान्यताभद्रादेष्टतमेदि
विधा भद्राप्रहणवत्तसिद्धेनैव कार्ये
स्वातस्मात्प्रहकाराणां भद्राप्रहणदिक
वृत्तिरिक्तकालप्रतीत्यागोप्यते तदेव कार्यं
ननु एदिने प्रवर्गपत्ताप्यतो वापतस्यायति
स्यात वचनस्य निषेधपवतामर्थे
अवश्यकते वा स्यात्प्रहकर्मणः कालांतर

म.
प्र.भा.
प्र.टी.

५९

नीलासमहामानसोवमारिपरिहाराश्रि
त्युदृष्टिनेकतिरुदिनेवविशिरेगारकस्यैव
तिपिपरिहारायतत्पेवात् फलेपलचिते
न प्रथममहाविवासेतत्फलेचावशभाह ।
कर्मकर्मदेवामर्त्यैस्वर्गमात्रियेलिगे स्त्री
धनः कर्मकर्मोपाभरेतत्रैवतत्फले अत्रै
चेरमसिकर्ममौनेसकर्मदेवाकर्मसिंह
राशिस्थितेचवेदेस्वर्गलोकेतिहति अथ
मेवात्रयोमेषमिष्टुनस्थितेलिगेहसि
कस्थितेचवेदेस्वर्गलोकेभदातिहति क
त्वाधनस्तत्तामकरराशिस्थितेवेदेयः पाता
लेलाकेभदातिहतिप्रथममहातेवेवमर्त्यस
र्गपातालेषुफलेस्युक्तप्रभाप्रभफलरहा
तीतिपवारदारप्रयोजनमुक्तमवति उक्तव
मेघेतकोर्णमिष्टुनेचवेदेसिंहमौनकर्मसु
चापस्वर्गतेलिसत्तासुचवेदेसर्मर्त्यनागन
गरीःकर्मशःप्रयातिविशिफलायपिरहा
तिरितउदेशेति भस्पातवल्लदेपि कया
तत्तामकरधर्मिष्टुनागलोकेमयातिवेणि
कयावेष्टुमरात्येयुगात् पाटीनसिंहवदा
कर्मदेकप्रसत्येवेदेवदेतिमनयुसिविधा
रिविष्टिमिति पाटीनोमानः एवमहताग्र

असेदेर्भगापेचोगदृष्टान्तानुनाका
लाश्रुदेनिषेधवस्यनिशाहेलविजीरिते
भ्यामाह वापारासतशगकूपभवानारेभ
प्रतिष्ठावता रंभोसर्गवधुपेवशनमहा
धानानिसामाएके गोदानाग्रहणप्रपा
प्रथमकोपाकर्मवेदेउते नीलोदाहमया
तिपत्रिशिष्टुसत्तारासुख्यापने दीर्घां
जिविवाहमेगनसर्गवेदेवतीर्थेत्तां म
यासापिपरिग्रहेतिपत्रिसंरंभाभिष्टुको
गमंचातर्मासमाचतेप्रवर्णयोवेदेपरी
त्तायेतेहृदतास्तुष्टुनरेत्यसितेया
त्तांदिमासेतया वृषीदीर्घिका आरास
तयवने तशराःप्रुक्तिरेणेरूपःप्रसिद्धःभा
वनेस्वर्गतेषांप्रायेभप्रतिष्टेप्रायेभानिमा
लोप्रतिष्ठा तत्सर्गःतत्रप्रप्रतिष्ठाग्रहप्रवे
पोत्तेयः वृत्तारेभोसर्गोत्तानामनेतशिव
राशिवृत्तारोनामारेभः तत्सर्गोनेतवृत्तारो
नोउद्यापने महारायानिषाउशमहारायान
निः सोमःसामयागाः अष्टकाप्रष्टकाया
हं गोदानेकेषांतसेतैकर्म आश्रायेतेन
वात्रेष्टिः प्रपाजलशालाप्रपापानीयया
लित्यभिधानात् महाराष्ट्रापेकेशतिवरंति

म.
प्र.भा.
प्र.टी.

मकरस्थितासितगुहणामपलक्षणं उक्तं
चयवहाराश्चये सिंहस्यमकरस्यचत्तीवे
वास्तुमिति तथा मलमासेनकतेयापरीक्ष
ज्ञानयकोक्तिरिति मलमासगुहणं तय
मासस्याप्युपलक्षणम् नाशिनक्षत्राणिवे
नाशिकनक्षत्राणिपरीक्षादिव्यमयता
पर्यायः अनियतकालविहितानिष्टक
रणवाप्यारामादिभूतानिष्टकानिष्टक
दिशुसर्वधानकार्याणि यति यतनियतका
लानि सीमेतनामकरणादीनि तनिष्टकानि
स्तादिसतेपि स्यात्कालपवभवेति चतये
गर्भमासे स्यात्सीमेतो नयनक्रिया स्यात्
सीलाज्जीवितस्त्रांतरविधानतश्च शान
कारिभूतिवतीभ्यः कालस्यापि निष्ठाया
हतावगते अतएवाह महस्यतिः मल
प्रयुक्तकार्यप्रसूलेयुक्तयोः नेरा
कृतमलमासापरीक्षादिकेतया येमा
पि चंद्रस्यग्रहस्त्रानिष्टादुराननपादिकं
कार्याणि मलमासेपि नित्यनैमित्तिकं तये
ति अथात्रापि सीमेतज्जातकादीनि प्राश
नेतानि यानि वै नेरायो मलमासस्य मोह
स्युक्तयोः यत्ने सति प्रतिबधवशात्

निज्ञातकाले प्रजातकर्मादिप्रसूतये
लकाले कार्ये तदेषानमदसत्सहर्षे
लक्ष्यो बहुरिव सगणसत्सहर्षेपिलिखि
रिवोचितगोणकालस्य तत्प्राप्तं उक्तं
वसिष्ठेन अतीतकालास्य लिखिता
निकायाणि सोऽस्याप्रवृत्तौ दिशेति मते
गुणे वाप्ययदृशमातेन दृष्टव्यं गदिने
प्रवृत्तिरिति अतएवाह अतएव स्यात्
असे स्यादिति अथ सिंहस्य गुणादिदो
षाणां लिखाह अस्ते च नैमित्तिकस्य जी
वेवर्गके विदुर्गोचरित्वारे गुणादिदो
विषयवर्गपि पक्षे प्रवृत्तद्वारत्तिरभ्या
यस्ते गुणवर्गस्य मते तत सिंहस्य
स्य जीवे सिंहस्य गुणे मकरस्य गुणवर्ग
र्जनिषिद्धे यदाह वराह उद्यानवृत्त
तवेपरीक्षादिनाह यदाह वराहः प्रवेष्ट
तदा गुरुपुत्रिप्राप्तिश्चाह सत्तोसि
हगते नृज्यात् देवपुत्राणां सिंह
संस्थे गुणे यत्नामवर्गं भाविर्नृज्येत्
रथेन वसिष्ठो तमहाभयकरं भवत् ३
अथारकलज्जाणिहत्याः प्रीतिनमरायः

मु.
मु.भा.
मु.री.

52

कारको व्रजतेनाशे संताने सियते विरा
त प्रारब्धं न च सिद्धे न मत्ता भयकरे भवे
त देवात्मतया गच्छ प्रयोद्यान गृहानि
च विवादयेताप नयः च शदिन न सिध्य
ति यथा सिद्ध स्थितो जीवत एव मकर
स्थितः त्रिस्थले सेतो गुर्वीदिते गुरो सिद्धे
मुक्तं चास्तस्य गते सज्जाने ससदान्
व्रते देव विलोकन मिति ललापि नीचः
स्य वक्तुं स्येति चरण गते बाल हस्तः
गोवा समो सोरेव यात्रा व्रत नियम विधिः
कर्ण देह स्तरेता मौजी वपे गणानां पी
नियन विधि वासरे वृत्तिः वर्ज्य सदि
प्रयत्न भवितुं शयति गुरो सिद्धे राशि स्थिते
वा अयमपि निवृत्त काले विदिताने तमे
वति उक्तं च पागवे सोमेत जात कादी
निष्पाश व्रतानि यानि वै कर्तव्या न व्रते
योस्ति यं चान न गते गुरो उपलक्षणा मे
तत् एवं मकरे स्थपिका र्णोणि मुभानि
कचिर एवे तीर्थ यात्रा यां गुरु मोहादि
दोष भावो भिदितः त्रिस्थले सेतो गोदा
स्यो गायो वशी से गृहणा हये प्र

रासर गुरुणा च मौह्य दोषो न विद्यते
वायु पुराणे गायो सर्व काले प्रपिंडे
धादि ध्यानतः अयि मासे न न्मदिने शः
स्नेह गुरु मुक्तयेः तीर्थ यात्रा न कर्तव्या
गायो गोदा विरीनेति अत्रादि मासे न न
ते शति पाठेति तत्र यात्रा यात्रा न न तत्र
स्याति निर्विदनां शाला वरी गायो यात्रा
रप वीरा यत्रा यत्र तया ग्रहाणां धर्या
कपिल पक्षी संज्ञा मुद्देशना प्रवृत्तिः
यात्रा यो कर्तव्या यात्रा मुक्तादि मन्त्रा दो
घोना स्त्री त्र्यंको स्य ले सेतो न लीता
उपलक्षणीत लभा बभा सारं धिया रा
कपिला व्यावस्था सरा सरे म्मा स्तमया
पिनी यं यात्रा विधि से कर्मणि पिशाक्त
तिल मियता अथ गवो यो क्त य इने सते
तदुक्तं गुरा वय चाति चार गायो गुरो
यदा हवत्या यात्रा अह प्रतिष्ठा भं प्रह
सृष्टा व्रतारिके वर्ज्ये यत्न ३ ये वजीवे
वक्राति कोणे कीर्ति भगः प्रतिष्ठा योषो
भीति स्या भति ताये दाहे भवेत् स्या
व्रते दानि भयं गुरे कचिर स्या प्रवृत्ति
दितः राजमानो ३ वक्राति चार गतीये

५३
म.
म. भा.
प्र. टी.

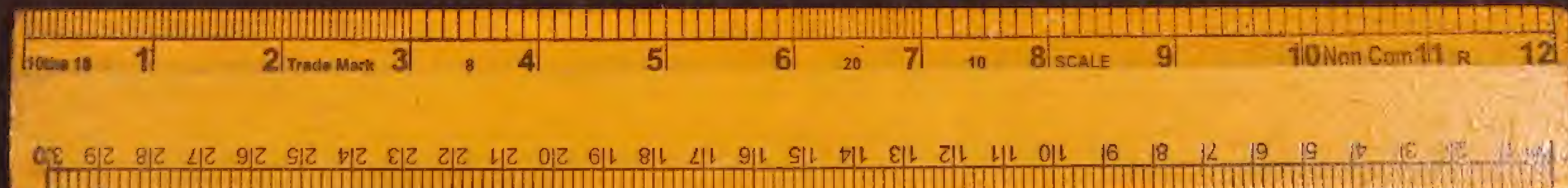
वर्जयेत्तरनेतरं अतोहाहादिदृश्यांश्च
एविशतिवासरात् मुक्तावल्याततिवा
रसौवपवादः अतिचारेसरस्योभवना
इवनेतर यदायातिप्रसविशतिदिव
सोविवर्जयेत्यत्यरिणयेप्रयतेणापरिण
यइत्यपलत्तां अस्यापिपवादो दीपि
जाटीकायां विवाणजायाधत्ताभराणा
वजातिचरिणगुरुप्रयातः यदातदाया
हमभं विलग्रहितायपाणिग्रहणेवमि
ष्टः अतएवल्लूकः प्रतिषेधो नोहाहेति
इतिजातीवेतयातिचारगते चोचरदले
प्रदानेत्तग्रेचयराशरः प्राह विवाहएव
कतिवीः यमवारइतिकवित ननयज्ञो
यवीजादौलग्रेचयराशरः प्राहेतिसामा
नेकः सर्वस्यापिकर्मणापवादइत्यनेवि
शेषमाह लल्ल ययपनयचयस्याज्ञो
वः कस्यामिवात्तमावहति गुणाहोय
ललोतथापिपाणिग्रहः कार्यइति अ
युक्तेचिह्नवादिनागुरुसहिते आदित्ये
सूर्ययवताशिमतागुरुसूर्याविनियाम
त सगुवादिस्तस्मिन्पिसदं समस्तोक्त
मुभकर्मवर्जं यदाहशानकः एकरो

शिशोसूर्यजीवोसातोयदापनाः अत
वेपविवाहादिमुभकर्मस्वित्तनेत य
तगुरुवचनेगुरुत्वेगतेभानभानत्वेग
तोगुरुः गुवादिस्तस्मिन्नेयोगार्हितः स
र्वकर्मसः तद्विचारितरमणीयेतथा
येतथाह गुरुत्वेवधः मीनोतत्रभानः
सूर्योगुवादिस्तदासत यन्तरकंस्पद
द्विणायवत्तारेवनिषेधः सिद्धः मीनार्क
स्तयज्ञायवीतयिति रिक्तकार्यमात्रा
निषेधः सिद्धः तथाभानत्वेवसिद्धस्तत्रा
तोगुरुगुवादिस्ततिवेत्त तत्रसिद्धस्तगु
रुत्वापवनिषेधः सिद्धः अथगणिताव
नयस्मिन्नेवगुरुत्वेवभानस्तस्मिन्नेवरा
शोगुरुः सगुवादिइति तत्र सभवेक
वोकिताकरणभिन्नवाक्यताकरणाया
यथापितः तत्रगुवात्तवदत्तास्तमया
नोष्टयज्ञिवेपोनार्थकः गुवादिस्तनिष
येनवसिष्टत्वादिरितिचे नैवेवोचः रा
शोसूर्यः तदशारेवातेभविशत्यशो
गुरुः तत्राष्टविशतिरेणानायवधाना
शवज्जरावस्ताभावः कालोशाशुगुरो
रेकादशतदनेतरेस्तमयताज्ञोः समं

सु.
शु.भा.
शु.री.

दशोशोतरतुभुताश्चवार्थकमपिनाति
यतोवाल्वावर्षकंचपरमेपक्ष ५ मात्रे
नारदादिभिरुक्तेतत्तादिनद्वयमपिकेश
वशिष्यतेयेषांतरशवासमवादिनानि
वाल्वावर्षकंचेतिपक्षस्तवामपिसदा
वारशवादीनानिवाल्वावर्षकरहिता
निश्वशिष्यतेतत्रगुवादिनप्रगुक्तापि
दोषाद्यथास्यादितिवचनारंभः पक्षवा
लेपिदृष्टवानेवेगुवादिनप्रतद्विक्त
योगुरोवाल्वावर्षकालमयानापाथक
नेदावाभिधानमनर्थकमितिचेत यदा
यत्ररशोसूर्यस्ततत्राशोशोरुदया
स्तत्रवाल्वावर्षः सावकाशकोयरोतररा
शोशुरुक्तदावर्षकोशेषः सावकाशः
बद्धाशोतरतारुक्तमयसंभानादिना
स्तितत्रगुवादिनदोषणवाल्वावर्षका
स्तत्रयदोषाणांभवस्तदावस्थाभिका
स्ततारतमभावापेयः तथाहृदय
तेः त्वल्पचावस्थाःसभवतिश्वेगुवा
दिनसत्तासात्यदोषाततोयथायथानि
चविस्मामीयेतथातथात्तीणाताधि
क्यादादकचपदेशगुवादिनप्रपक्ष

शातउष्टफलः ततःसूर्यातिसात्रिधो
नास्तेगततेभक्तमेयात्वाद्यपदेशः सो
त्यनेउष्टफलः ततःप्रनेरपिकात्ताशति
क्रमेणरविविप्रकर्षादरेयसतिवालह
द्यपदेशः प्राकफलात्किंचिन्ननेदावा
करः ततःप्रनेरपिराशतेगुवादिनप्रप
देशः माल्यदोषरति पवेगुरोवाल्वा
वर्षकदिनानामपिबहुताल्वावर्षाव
वस्थाप्यया तथादि यदस्तादयापेया
प्राकस्याश्चनार्थवाल्वाकचपक्षमभि
हितेतदापत्तातिसदिनपवकमल्यरा
षदे यदातरशदिनेतीतिपक्षस्तदा
तमहादोषपुत्र पवेपीमद्रिः शुभत्र
पियवस्थाविरुधसतिमहादोषवृत्तिः
कावश्यकात्तावश्यकविषयिणीये
त्यन्मिसप्रसिगेन प्रथकचिदिश्वस
सपिपक्षत्रयोदशदिनेपक्षयदिनयत्
तियिदयद्रासत्रेयारणादिनात्तकः प
क्षेतिनित्यातउक्तं नोतिनिबन्धे पक्ष
स्यादितियापतीतं तदाभवेदोषवका
लयोगः पक्षेविनेश्वकलेविनष्टमि
त्याहृतावावश्यसमस्ताः तथात्रेयाद

सु.
उ.भा.
प्र.टी.

शदिनीयतेतदासेरतेजगत अपिव
संसरसकालयोगःप्रकीर्तितरति प
वेविपेकालसर्वगुणायस्तोक्तोभक्तुमव
कीशुः तदुक्त्यवाहारचरेखरे अयोरा
शदिनेपलेविवाहादिनकारयेत् गगा
दिमनयाःप्राज्ञः कृत्यस्तुस्तदाभवेत् वि
देरप्योश्लोपयनादोशिगिशास्त्रुति
स्वरातयससायंतयाप्राधान्याद् ज्यो
तिर्विषयोपि उपनयनेपरिणयनेवेष्ट
रम्भादिर्कर्मणि याजोदिःसयपलेऊया
निनितीविषयुरुषति प्रष्टप्रसेगात्रेण
दशादिनात्मकःयत्तःकथंसेभवति का
येचनसभवतीतिविचारः प्रुष्टयुतीक
स्मिष्टिस्वककालेकस्मिष्टिस्वत्तप्र
तिपत्योमवारेचदिकारणपलाधिकः
११ ततोद्वितीयात्तयोन्नावतात्त
स्योत्रारयवांतदितानपचामकासा
त्यामाताचटी फेपले ६ ततःप्रनाप
चयउमेणतियेनोचतर्दशपितयंग
ताभवमास्याचऊवागणसभवतियय
पिपत्तगविग्रहः इत्यस्माद्वातोः पचाच
चपत्तशोवातिथिनानार्थ्यामितयापि

ज्योतिः शास्त्रेतिपरायत्तमारम्भ
चेदप्येतिस्तत्तापयेंतेपंचशतिद्या।
त्मकेकालेरुः शिष्टपरिग्रहीतताद्
यतेदिनवष्टोपिअयोराशपरसमभिवाला
रादोराविवचका रशादेशावसाशोव
सपिरेषविषयतस्यादवदशावत त
उदिवसस्तयक्तुस्तानेकविकिन्तित
कमरायंतत्सावनाश्चदिकादिनमा
त्तमनारितिभास्त्रोक्तः सावनपयात्रे
ग्राह्यःसचस्योदयनारम्भापरस्योद
योयावतीवान्कालोविवाहायपरप्रा
यः सकलेलाकप्रसिद्धाग्योत्रात्रेण
दशदिनेपलेरतेसंसरतेजगदितिच
नादेनारशास्त्रेयादशाविनात्मकस्या
त्तस्योपवातास्यतेकथमस्यपत्तस्य
अयोरादिनात्मकत्वेउच्यतेयेयादशा
ख्योनिदोनानिशात्रेयादशदिनस्ता
पेपलेतिवत्युत्पायत्तस्यप्रपदाय
कतातस्यपंचशानात्मकतियुक्तिक
स्यत्रेयादशावाचशोदावात्रसेव्याभिरि
तोभवति प्रुत्ततेदातरणावत्यतिपद
तिमचरीसंवेधः प्रातःकालेसामवार

स.
शुभा.
५.टी.

रस्य जातस्ततो द्वितीयादिति सिद्धे संवेपः
सोमवारस्य जातस्ततो द्वितीयादिति सिद्धे
संवेपः सोमवारमारभ्येव जाताः ततः क्र
मेण पंचराशानि वारसंवेपेभ्यः इति पत
संवेपादशादिनात्मकत्वे मज्जनिष्ठः यदि
प्राग्रक्षणात्तिसंवेपादशाशको रात्रि म
भविष्यते तदा पक्षसंवेपादशानि धि
नात्मकतात्त्विकत्वेन भवेद्यतोऽप्येव
मिमंस्वतातिथीनामप्येकस्मादेव ति
थेः सद्यः स्यात् न ह्येति स्मिन्नास्तरापा
क्षस्य तत्र वषट्पदिनात्मकता संभवति प
क्षस्य संधेदिति ये पतेनातदा भीवेदरेव
ह्यालयोगः पक्षे विनष्टे सकलं विनिष्ट
इत्याह गचार्यवरः समस्तारिति वाच्यं
धातिस्थोरे नक्षत्रे पक्षसंवेपादशादिर्न
त्मक संभवेत्सा च स्यावसिष्ठेति पक्षप
क्षे भवपवमवेदिति निष्कर्षार्थः अत्रैव
विषयवृत्तं रात्रौ विंशतिपञ्चतरपंच
दशाशते ५२० सितेशककाले कार्तिक
शुक्लपक्षे जातमस्ति तदेव विषयपंच
राक रात्रि शुक्लकाला पंचदशीतिथि
परुवरिधिरिकेवा १ पुनस्तव वरसि

त्रेववारे प्रतिपत् ५५ ततस्तस्मिन्नेव वा
रे पुनर्द्वितीया संलगा पुनः प्रातारभ्य
शुक्लवारसंभवेन द्वितीया संलगा भवत्य
नः क्षयाभिमुखतातिथीनां चतुर्दश्याः
पंचराशावात्तः संवत्सरापेक्षं दर्शयति
थिगुरुवारपंचतुर्दशदिनात्मकपक्ष
हे भवति यतः प्रतिपत्संवेपः शुक्लवा
रे एकपलात्मकोऽपि नाभक्तिवारेण
वेन न पक्षस्य सतिथी पतेतामिति न
क्षणां पुनरादशादिनात्मकः पक्षो भवती
त्यतीति चेत् कायतोऽसंख्यशब्दः पक्ष
ने सद्यश्च दृष्टीतिथिस्तस्य स्यादिति
थिपंचकात्मकः यतो भवतीत्यतीति
चेत् कायतोऽसंख्यशब्दः पक्षस्य सद्य
दृष्टमीतिथिस्तस्य स्यादिति थिपंच
कात्मकविभागमात्रपक्षेति न्यायिदि
तीयपतीतामिति वाक्यार्थं संभवेत्
न्यात्मे भवस्तवाकाये लक्षणाया
युज्यते अस्मत्परादिपक्षरतिसंख्ये
पदेव त्वेव संधापेक्षाराणामासर्पादि
क्षिद्रायाद्युत्रेयास्तेषां निवृत्तमाह
संश्लिष्टायां वगम्यते यस्मिन् प्रतिप

स.
गु.भा.
प्र.टी.

नेवदृशोर्गपक्षयोरोषवत्तनैवभव
निकिंकितद्वितीयासारभवत्तदृशोते
तिथिद्वयज्ञासेयेयादशदिनात्मकः य
क्षतिरोषावरोभवतिययेवेदितोयापे
चदृशः त्रेयुतिरोषवत्तानस्यदिश्यते
चतुर्गपिसत्य नदीवेमवचोनिर्णाय
केकित्तयेयादशदिनपक्षइत्यनेकवा
कतामाफलमतसेभवत्यकावाक्यते
वाक्यमेदोहिदृषणमित्युक्तः कथंति
थिद्वयक्षयवांसुदोदशोदाराउसंभन्य
वान् पक्ष स्यादशदिनः पक्षः इत्यन
गलेलक्षणं कियतेयुतानाउयासि
रित्यास्तित्येराषवत्रायुतउवत्तदृशदि
नात्मकं पक्षइतिप्रसिद्धितउपेवदशति
थीनात्मकपक्षतेनसंवेतिमुद्गात्रः
युतपवभीष्मपवणिऊरुपाः वसेनवा
यसिमितभतसत्यातमारु उयापने
प्रतिभीष्मः चतदृशीपेचदृशीभनया
वेविषोःशो उमातनभिजानेरेग्रमा
रास्याउयादृशीमिति ग्रस्याथुवेवहि
पेचोगाणनेयाप्रतिपरसारभ्यसावसा
तिथिचतदृशीचतदृशोदाराजीरतिथि

लोभतएवीएवेभ्रतामाहमभिजाने
पक्षस्येकतिथिद्वयसंज्ञावान् तथा
सावसापेचदृशीपेचदृशोदाराउएवे
ज्ञातासहमभिजानेपक्षस्येकतिथि
पेचोगेष्टनकशष्टताराग्रयाभीष्म
दितः अतः फलसुष्टसुष्टराहणसमा
गतुरक्तं सुक्तपक्षसेष्टदृष्टदृष्टि
क्षत्रयातिष्टदृष्टजायु तेनद्वानित्य
ज्ञातस्यताया क्लृप्तमेवेतत्फलयाये
नेतिवत्ययत्तशुक्लपक्षा पेक्षयाग्र
तिउष्टफलाश्रवणभोत्तातरपक्षस्य
पक्षस्य पक्षस्यिष्टवसुरेतिमे पेचो
गेमयादृष्टमसावसाउयादृशी प्रति
पतिथिसारभ्यउयादृष्टादाराउति
थिद्वयज्ञाज्ञाताकराणनभ्रता ना
हमभ्यज्ञानेश्तिमहात्मातोमयादृष्ट
ः तोपुद्गात्रिवतंसेतिवाक्यतानियाथः
ननप्रकृतेरन्यतस्युत्तरात्तरात्तरा
यातलक्षणाक्रामतेमशक्तिगणित
जातिसाध्यातात शुक्लादिवेननदि
शुक्लादिहत्यात्म वेनामीक्रिय
ते सत्यं यद्यपिपक्षद्वयमपतिथीने

मु.
प्रभा.
१-टी.

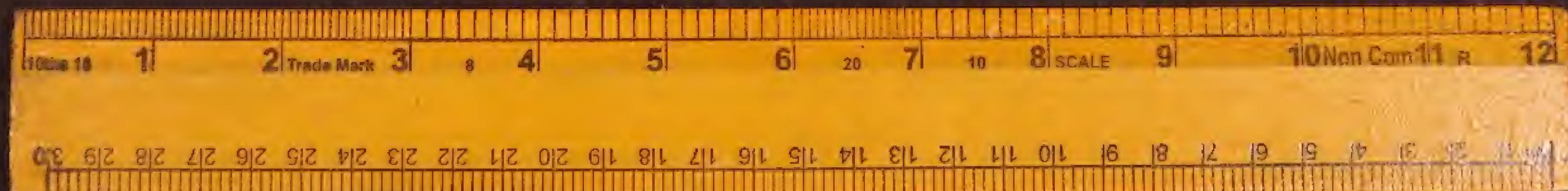
सयगामितानिथिरय... सौदृश्यते
वह्यपाराणितसायतान् तथापिस्मि
कालेपस्मिन्नेकपक्षेतिपरमारभ्य
तिथिद्वयदाससदावाहभिवर्धेमा
वस्यात्रेपारशीजाताहृष्टाताहृष्टीवर्म
याकदापिनातभूतमिहोत्पातरूप
नसम्पत्तयगुक्तमवसम्पन्नतद्वत्तनय
कारणदेतन्नादिभूषांरताहस्तिरता
स्तान्मेवनिनीभूषारत्नसमेपिनीचभ
योदिष्टात्सवर्णमाणिमेवभिनीभ
मपिवर्णोचुः सर्वस्मिन्निशिदेकाले
इत्यर्थे यदाहराजमातोः यात्राचुः
विवाहप्रतिविवरविद्येशास्वमप्रवे
शः प्रासारायानरुम्पसरनरभवत्तार
म्भविद्याविधाने मौजीवत्यप्रतिष्टोम
णिकनकरापाशाङ्गवेतेयस्त्यसि
हस्त्यतेजोयुरुदिनकरेयारेकराशयुः
धार्यप्रति सिहस्त्यगुरुपल्लवतागुवा
स्तारावणप्रथमकर्तव्यसर्वादिपार
रणावत्यमित्यर्थः अथसिहस्त्यगुराः
कारजयेनपरिहारमिद्वच्यार सि
हेगुमेसिहस्त्यवविवाहानेष्टायगोदात

रतश्चपावत भागीरथीयाम्यतरेचक्रो
वेनायत्रेशतपनेपिमेवे अत्रपक्षमेम
शभेदेनपरिहारउच्यते गुणेसिहस्थिते
सत्यापिसिहोयोशतीयाशसहितत्रेया
दशांशकेभ्योः नत्रे १३ २० इतीया
शसहितोशत्रये १३ २० एवमीनवमा
शः सिहशस्तत्रगुमेसतिविवाहाने
होनिविहा उक्तवन्मातिनिवदेराजमा
तोः सिहशस्तत्रसिहोयोचदाभवति
वाक्यतिः सर्वदेशप्रयत्नात्प्राप्त्यति
धनप्रदः विशेषमाह वरिष्ठः सिहो
सिहोशकेजीवेकालिगेगोदगुनेरे
कालस्त्यरयेयोदस्त्योनिधनप्रद
इति अतोयशेषेषुशेषविवाहादिभु
भवतीत्यर्थः सिहपिभगदेवमेगुमे
अभवतीभवेत् अथस्त्यभुमासाधीप
नपान्यममसिन्नाति राजमातोः शके
अथदेशभेदेनहितीयाः पौरीसारतयने
अथगोदागोदावरीतस्थाउत्तरतउत्तरि
शिभागीरथीगंगातस्या याभ्यतरे
तिगात्रलेयावत्सर्वादेकत्यगोदावरीया

म.
शु.भा.
प्र.री.

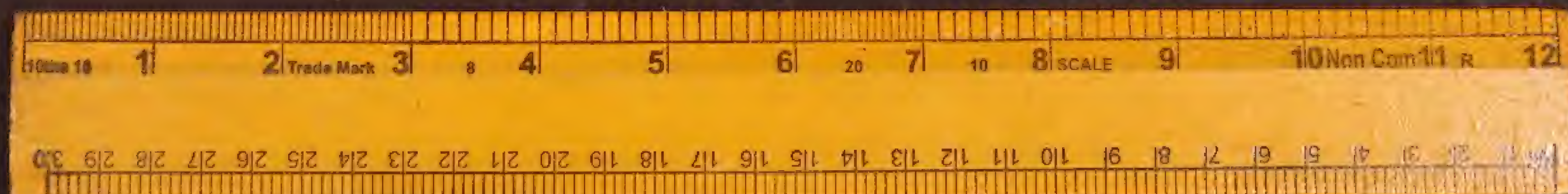
गंगातरालवर्तीयोदेशस्तत्रसिंहस्यगुरुः ।
 रोषः तदाहललातः गारावयोभ्रमरो
 यावज्जागीरतीतटः याम्यं तत्रविबोहोव
 षः सिंहस्यदेवपतिरस्यो अथादारावरी
 दक्षिणदेशेभागेरशुतरदेशेच सिंहस्य
 गुरुदानीस्ति यदाहनुमिष्टः भागीरथ
 तरेकलेगोतस्यादक्षिणतया विवाहा
 अतवेपोवासिंहस्येनदुपतिः स्यो
 हसंस्थितेजीवेमाधदेशेकरग्रहे सत्य
 योगेसतदः स्यादसत्यः पंचवर्षति शु
 त्रविवाहअतवेपावेवतिनिषिद्धेयाभ्यस
 नानिप्रभकर्म्मणिपिज्ञानेव अपवा
 दस्यसंकोवाअयनाडपलत्तणानायागा
 त अथसूर्यराशिवशेनरतीयाम्यकिं
 रउच्यते तपनेमेघेसूर्येमेघराशौविद्य
 मानेसतिवासिंहस्यगुरोरोषानास्ति ।
 गलाजीहजुवीतसिंहस्यावाकतियेरा
 भानेमेघगतसम्यदिताहृशानकारय
 निःशोतिमिनेयेके अमश्च अत्रेव सि
 तगतसूर्येतिणकणामेघगततपतेप
 रिणीता मृषणरत्नयुलासत

वतीसरकीर्तिसमीतेति अथमकरस्ये
 गे प्रकारदयेनपरिहारेणायाह रेवा
 वेगंशकीपश्चमेचशेणस्यादक्षिणानी
 चरेत्ता वज्रायायेकोकनेमागवेचगौ
 हसिंधोवतीनीयुः अमेषु रेवानमदान
 दीतस्यापूर्वभागेगउकीनदीतस्याः पश्चि
 मेवविभागनीचरेत्ताः मकरस्यगुरेनयनः
 पशुदेशपुमकरस्थितगुरोदोशानास्ति त
 उक्तललेन नमरापूर्वभागेतशाणस्या
 त्ररदक्षिणोडक्वापश्चिमेभागेमकरस्यत
 दोषभाक अथादक्षेपुदेशेपुनिषहपवत
 देशजानात द्वितीयः परिहारः अथेमरा
 स्थितगुरु कोकणादेशेमागददेशेच गो
 उदेशे सिंधुदेशे अटकाप्यतयायलास्ति
 न्मनामनतलिनन्यारेपुमेषुअमकनपुव
 ज्ञानिषिद्धः अक्तचेदेवजमलोहारे सगा
 द्दोउदेशेचसिंधुदेशेचकका वतचडा
 विवाहवर्जयेन्मकरगुरु अतोन्पुदेशे
 पुमंरात्यकार्यमेवत्यर्थः सिंहः विवाह
 चेदेष्वेवविशेषः नीचराशिगतजीवः प्रा
 शस्यः सर्वकर्म्मसुः नीचराकगतहृणान्
 यस्यादेशेपुनीचतति अतपववामनया

सु. १० वापीकृतमकारिनिषिद्धेसिंहयोगे मक
 सु. मा. १२ स्थितिकार्येनदोषाकाललोपिताः काललो
 प्र. टी. १३ पीनासकालनिषेधः सरहनास्तिनिषेधः वास
 ६० सदेशपरत्वादेशपरत्वाचेतिभावः गुरुप्रयोगे
 पि यदासिंहगतेजीवौनेवकल्याणमाचरेत् मक
 १२ स्थितिकर्तव्यं नात्रकार्यानि --- एताः अत्रापि
 दोक्तपराशरः अथलमसेवत् सरदोषसाधवा
 दंवंशाविविरेणाह अथलमसेवत्सरं गोत्रात्
 कृत्येनरमेतिचरणानाहर्वराणिगुरुरेतिवक्तिः
 तदाविलमाहृतिनिन्दितः अभिप्रेतसुरनि
 स्तरगोत्रे गोत्रेषः अत्रमेषः असोमीनः केभः य
 स्मिन्कस्मिन्निष्ठाशोस्थितोगुरुकृतगोत्रसकाम
 शिमराशोमहानिवारेणसमागतं मनपश्चिमा
 किर्पाद्विद्वेननोयदासर्वराशिभक्तभक्तगणि
 नोज्ञातितदाविलमाहृः इहभक्त्येषुप्रतिवि
 दितः निषिद्धास्तयोः तदुक्तंयवदारेषु अति
 चारगतेजीवेस्तेराशिने --- तनः लमसेवत्स
 गोत्रेणोहितः सर्वकस यदातोगोत्रात्पुंभेषु
 सकाशात्तद्वानिवारेणोतिस्वराशिचनेनि
 तदालमसेवत्सरोधेषः यदाहगुरुः मेधेहृषे
 केभेययतीकारगोगुरुः नतत्रकोललोप
 द्यादित्याहभगवान्यमः काललोपः काललो

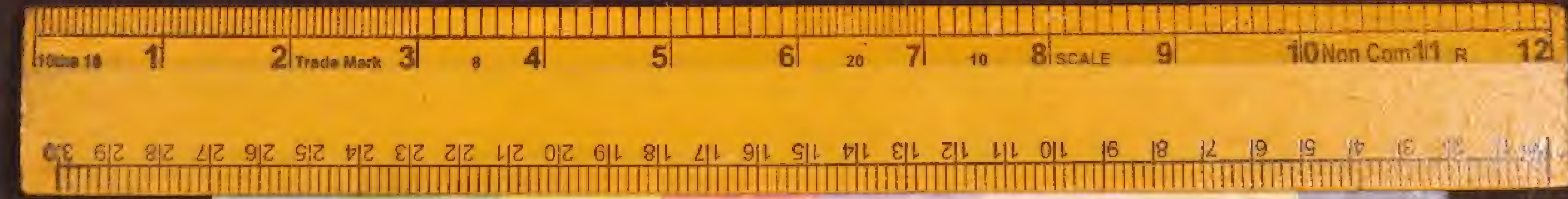
येयदितदशोकादशवामासुन्मकृतकार्याः ।
 स्मिन्निष्ठाशोवनिचारेणगुरुः समायातिप्र
 वर्तशिनचगकृतितदालमसेवत्सरोधवना
 स्ति तदाहयवनः मामान्शोकादशवामा
 युज्यगोशेदशराशिमपेतिजीवः भुक्तनस्व
 चपुनस्तयापिनलमसेवत्सरोधवनाः अथ
 पूर्वराशिभेदेनपरिहारमत्तेदानीदेशभेदेन
 परिहारमाह सलमसेवत्सरोधवनामदश
 रतिस्त्रगाः गंगातयोर्नयारत्रेभ्योनिषिद्धः
 उक्तं च लमाहृदोषाविमतेनमप्येसासाहृ
 याः सुरनिस्त्रगायाः केप्रविशिशुलमसेव
 त्सरोधानिशयोस्तीत्यक्तं सारसाधारः अती
 चारगतेजीवेयनः कंकटमीनगो लमसेवत्स
 रोत्रोयोविवर्जः सर्वकर्मसु अनेनिवाहादि
 निषेधकसमसकालोदोषांतरमयुक्तं यद
 हनारदः सुमहद्विगरोः अत्रास्तलोमतप्रय
 त्नतः विवाहादिनज्जीवनमयतीरउत्तरे
 गुरुरपि युदाजीवस्थितोवकीपरसारनिरीति
 तौ समसकालोदोषासाहृद्वारनिविद्यते
 वसिष्ठपि समसकालोदोषाः अत्रोपाप
 रमारम तदाहृदसमादोषः अभकार्यवि
 नानः इति अथग्रहाणांहोरावत्यनिसाः

शु.
भा.स.
प्र.टी.

चचारप्रवृत्तीनापीनारथ्यवारप्रवृत्तिमपजा
त्पार पादोनरेखापरसर्वेयोजनोःपलैपुतो
नास्तिषयोदिनार्थने कृताधिकान्तिदिवे
इवैःफलैरुपेतयाथेदिनप्रवेशनम रत्नाः
भर्मधरेखापरेखापरेरत्नमोदेवकयायुको
तीमितःपर्वतः पर्यलीवसगुल्मे परेवाज
यिनाइयागगीगदेऊतसत्रमेरुभेवामेपर
त्वा इतिभास्करेणाक्तः उपलक्षणेचेत
लेकातशारभ्यसेमकूपर्यतयदत्तसूत्रेतर
योवतिनोयेदावा स्तमथरेखातश्चेतेतइ
क्तेनेव यल्लकोजयिनीप्ररुपरिकुरुवेश
दिरेणाप्रशस्रमेरुतातत्रयेनिगदितसाम
थरेखाभवःइति यस्मिन्देशेवारप्रवृत्तिष्ये
कीर्षितामदेशेरेखातः प्रकपश्चाद्वायवति
योजनानिभवेतितानिसुवृत्तयोजनानिक्
तातावद्विपलैःस्तिथयः पंचदशायतोनाः
कार्यः यदिमथरेखातः प्रत्यकज्जोजनानि
तदायताः यदातप्रामेणानानितदायताः
यदातप्रामेणानानितदानकार्यरत्नार्थः
प्रथयदिनेवारप्रवृत्तिरिष्टाचारपलपुतही
नानादिका पंचवेद्यादलमयनिशार्थ
थेयास्यगोलविलासमितिभास्करोक्तं

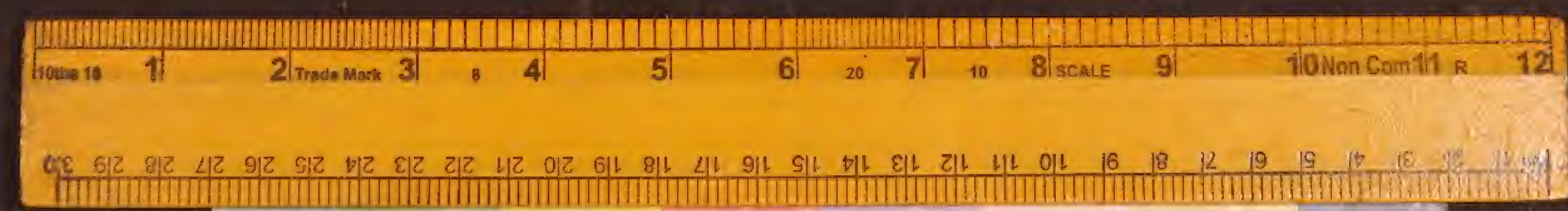
दिनार्थसाथेतस्मादिनार्थोत्तस्कारविशिष्टः।
पंचदशकनादिकाश्चेद्वेति तदातद्विवेकाद्
वैः पलैर्दिनार्थस्यसेत्कारविशिष्टपंचदशानेव
यहिवरमंतरेतत्सम्बन्धेनायेनेदत्तैरुपेतयाथा
दिनपस्यावारस्यप्रवेशनवारप्रवृत्तिः स्यात् यदि
दिनार्थसेत्कारविशिष्टः पंचदशचेत्तत्तनाः स्युत
दास्योदयाहर्ष्यवारप्रवेशनेयदास्यधिकान्ति
दास्योदयात्प्राग्वारप्रवृत्तिरिष्टः यथा वा
तासीप्राक्नथरेखाभिधाऊरुत्तेजविष्टिये
जनानि ६३ पादेनानि ५० ५५ प्रामेणाननमा
देतैःपलैः ५० ऊनपंचदशजाताः ५५ ५३ दि
नार्थ ५३ ५० यस्मात्कनारतिविवरे २५ ५५
योदयाहर्ष्यवारप्रवृत्ति प्रथममयोप्रयुक्तानि
स्यवायोपनिबद्धः राजमार्गस्तवसिष्टमहितः
यो प्रमाकरस्योद्गमनात्यरेखाद्वारवृत्तिरपार्क
थरस्य चवार्थदेशोतरनाडिकाभिरुपेतयादेय
परवृत्तस्यात श्रीपतिरस्तिरपि चवार्थदेशोतर
योर्वियोगयोगरणानोयपलैश्चसमक सूर्यो
दियोज्ज्वलमणोर्ध्वनेधावारप्रवृत्तिर्मनयोवरेति
तत्रचरमतरेदक्षिणगोलवशादुपयनेव तत्र
योगोपतिस्मात् हययोस्योदधनार्णयोरेतर
मेवयोगरत्नक्ते ज्ञेयोयोरशोतरवरेयोर्योगे

स.
३. भा.
१. टी.
२

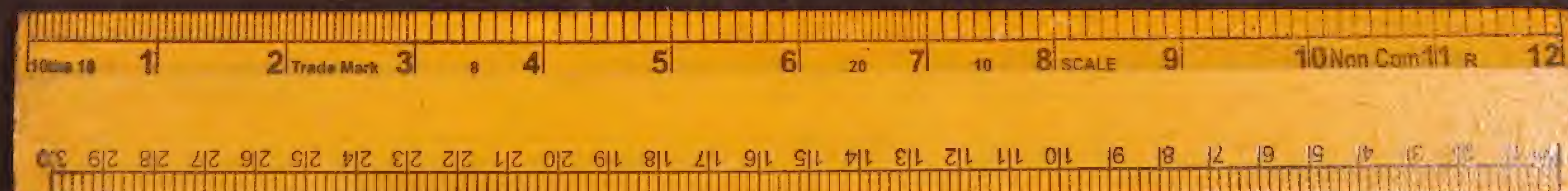
येवारप्रवृत्तिः धनयोर्योगिः स्वर्गोदयादयः १
 धनार्थं यो यो गतं कार्यं तच्चरणं धनं चतस्र्यो
 दया ऊर्ध्वं मध्यं च वारप्रवृत्तिः प्रथमतः चतस्रं
 कोरामथाङ्गस्य तद्विशिष्टता त्रुक्तः देशांतर
 संस्कारो विविधो ते सलकादिनाथं पंचदशवटी
 मिते कार्यं स्तथाकृते सति यदुभयोरंतरं तावत्
 योदयादयं प्रथमवारप्रवृत्तिः प्रथमवारप्रवृत्तिप्र
 योजनप्रनहोरामनष्टभाद वारप्रवृत्तिवैरिक्तं
 दिवः सात्तद्विष्टे वरजिताः सैकास्तथा नगः
 कालहोरास्य दिनपाकसात वारप्रवृत्तिप्रकरेण
 यस्मिन्नेते वरिप्रवृत्तिजाता ततश्च वटीदिगु
 णः कार्याः स्ततो नगैः समभिस्तथा भक्तावव
 शिष्टा कालहोरास्यः सादिनपादारात क्रमाद्
 जनीयाः यथारविचारेष्टचटिकाः वट्ट ६।
 दिगुणाः १२ प्रथमगतामशेष २ वजिताः १०
 सैकाः ११ नगैस्तथाः शेषं ४ रविचारात्क्रमेण
 गणनेया चतुर्थे वृथास्तस्य होरा अत्र वासना तत्र
 वसिष्टः वारप्रवृत्ते गदितानि वेशा कालाव्यहो
 रापतयाक्रमेण साडेन नाडीदितयेन वष्टः ४
 सा अष्टवष्टप्रनः प्रनः सात तत्र कृते प्रहोरात्रेव
 चतुर्विंशतिः कालहोरा भवति अत्रानपातः य
 दिचटिकानोषष्टः ६० चतुर्विंशतिहोराः २५ स

भ्येतेतदापकया किमिति अत्रैकेन गणने विशेषा
 भावाश्चतुर्विंशते स्तेदः वष्टिर्जातः ततो दयादशा
 प्रवृत्तिश्चटिकादिगुणाः प्रथमभक्ता कालहोरा
 स्वरितितथा चोक्तेरत्नमालायां वाराप्रवृत्तिवैरिक्तः
 दिनिष्ठः इति एकयोगेष्टजातः एवेरविचारजे
 एतद्वितीयाक्रमकालहोराप्रवृत्ता अतः भक्तेमका
 इति भवन्मते पिस्रयोत्तमः अक्रुस्ते सैव होरा इय
 च अक्रुहोरा पंचवटी पयंते समतेष्टचटिकाः दि
 गुणाः अत्र पंचम्यत्र भिन्नमनवितमिति द्वितीयस्या
 नेस्य पयिता पंचमभक्ता वशिष्टे योगेनाः पंचजा
 ताः अतः उक्ते सात्तोद्योशविचर्जन इति एकयोगेष्ट
 द्यपवे सति प्रनः सैव होरा एवमिष्टवटीभिः का
 लहोरा नयने सुगमे वाराणां सदा सैव्यता तदापि
 क्रमनवितमिति नगैस्तथा इत्युक्ते क्रमणनाया
 तियेष्टुक्तिः दयोहोरा सा मिनो गतं पंचमभवति
 एकयोगस्तवर्तमानकालहोरास्तानोर्थमतेष
 टीक्रमगणनयना भवदिवचित्तसैव होरा भवति
 यवाह्वेदावनेतद्वयसम्भोक्तः कालहोराय
 याततजलार्कान्तरलप्रोपापिरेभक्तः पंचलो
 निभिर्मक्तहोराः भासक्युक्ते उक्तो रेवभोमाः
 सैव्यः रेवभापतः स्तेतेरशाः अनेया विषयवि
 ययविभागा वसिष्टसंहितायां वाराप्रवृत्तित्ता

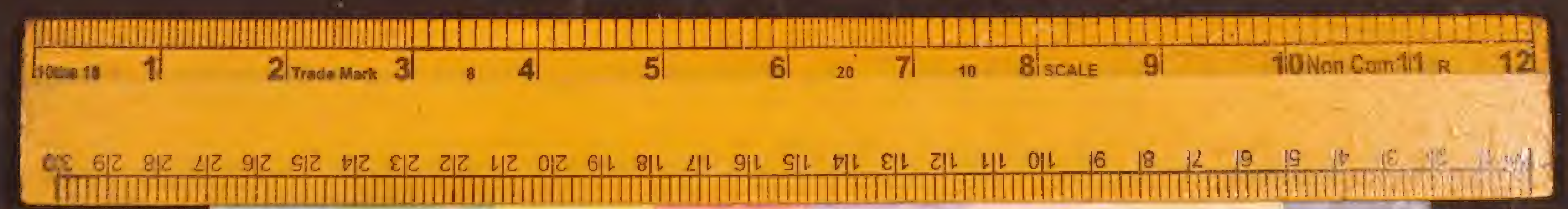
म. नानेदाणाकारार्थमेवति अतिलेखितकार्येपुदि
 म. भा. नादिहृदयादेवेत् क्षणवारः कालहोररूपः वारह
 प्र. टी. तितर्थेन अत्यकारेण कृत्वादिप्रतिष्ठितारम
 ६३ शुक्लेश्वरत्तवारयशुक्लेश्वरायोगश्चसूर्येयदे
 ववारशस्याः शुक्लकालहोराप्रयोजनमनुश्रुत्या
 लिम्बाह वारेप्रोक्तकालेहोरासुतस्यपिप्रोक्त
 मितिथ्येकेषु क्रयादिकभलादिर्विरोदाणप्रने
 वोलंछाः पारिव्रज्यापिदेउः यत्कर्मयस्मिन्वारेण
 क्तैसामितिथिंशकस्यतदिनस्यसरोषतारस्याव
 पककृत्येतस्यकालहोरायोजकतयं यदाहमारदः
 यस्यावेदस्ययत्कर्मवारेप्रोक्तविषयेने ग्रहस्यह
 एवारेपितस्यतत्कर्मसर्वराः शुक्लेश्वर यस्यावारे
 कर्मप्रोक्ततस्यवलिनानवांशसूर्यवन्देवावतिष्ठे
 त तयातत्कर्मकार्यमित्याहः उक्तं च ग्रहदिने
 कर्मवर्तिविदभिधीयते तस्योशसस्थितेसूर्येवे
 देवतदिधीयतइति केचित्तयोक्तहोराफलाना
 क्तानि भानहोरासतिजयोश्वेदेहोरास्विरासवं
 कारावेधेयोमहोरात्रयहोराचप्रशरा वस्त्रासेका
 रानीवहोराशोकोविवाहिरा जइतंशतिहोरा
 योसमहोराफलतिरे यशकालेयदाहोरातरात
 फलनामयात उदयादारभ्यहोरातयनप्रयोज
 नं तपारं सवर्षेचदलीसमासेदिनीसकीयेचरलो

नरूपं सहोरासुतिसालवीयं शुक्लेश्वरितोरा
 निष्ठणः पराणोरिति शुक्लेश्वरत वंशीपारी
 नोमदपारितः प्रहृतसानेतद्वारेणाशुपुर्यादे
 गणनीयः शुक्लसमसमानक्षयप्रकाशकमे
 णामवनशनेनाशेप्रयवारमात्तापिमोशति
 यस्मिन्पिलनयत्कर्मवस्यपरिधानादिकमुक्तंनल
 त्यावकुतेअस्यादिसमस्तमितिथ्योशोकासामि
 मुहूर्तंक्रयात् उक्तं चमारदेन यस्मिन्नेतय
 कर्मनिमित्तलेकथितं चयत तदेवमेतन्महो
 कार्येयाशरिकेतथेति मुहूर्तस्यामिनाविवाह
 प्रकरणेवक्ष्यति अथापिसामितिथ्योशोकासा
 मिसहूर्तंकार्योत यदाहमारदेन उदमवर्षेय
 चारणीयं पर्वण्यारिहोरासः क्षणपुण्येवालेद्यः
 यदाहवसिष्टः यत्कर्मलयतेमहोरासिस्तक
 र्मततलोकार्ये दिकशुक्लादिकमविलेपा
 दिवदंरदिविज्ञेयं विज्ञेयंशुवर्षविचारणीयं दि
 कशुक्लादिकेतयाप्रकरणेवक्ष्यति अथकार्य
 मात्रतिथिहामन्वादीनशाईलविज्ञीहिनेनाह
 मन्वाद्यास्तिथिं सोधेतिथिरवीक्रीशुद्धी
 क्रिपी नैरांतेवतिथिस्तिथेनवतपस्यसः स
 हस्येशियाः भाइतिशुद्धितेसमाहनभसः क
 सेपुगयासिते एतेवतदेशमन्वाद्याज्ञेयाः सि

म. ते इति वृत्तमागोपदमनः कृष्यैवापि मासेषा
 पिसेवथते सधोवेवमासेसिते शुक्लपक्षेति
 यीरतीयापूर्णिमेरुनीकार्तिके शुक्लपक्षेति
 शिरपीर्णिमाद्वादशेषां चोवाकमासे शुक्ल
 पक्षेति यीरशमीर्णिमो ज्येष्ठे प्रोते फाल्गु
 ने चतिथिः पूर्णिमादशेषां चिनी शुक्लपक्षेन च
 नवमी तपसिमावमासि शुक्लपक्षे प्रथमः स
 ममी सदस्यापौषे शुक्लपक्षे तशिवापकारशी
 भादपदमासे शुक्लपक्षः प्रिशतीयानभसः आ
 वणास्यकृष्णपक्षे प्रमाप्रमावस्या अष्टम
 एमी अष्टमि जन्मा एमी तदनंतरभाविनी अर्म
 वस्या ररसते तदाहनारदः द्वादशैरे शुक्लप
 क्षेन वस्या अष्टमसिते चैव भादपदे वैवशतीया
 शुक्लसंज्ञिता एकादशी सितपोषायावाक
 दशमी सिते सावेव सममी शुक्लानभस्यापि
 सिताममी आवेनमासिमावस्या फाल्गुनीमा
 सिर्णिमा आवाककार्तिकीमासि चैव ज्येष्ठस्य
 पूर्णिमा मनादयः खानदानाद्दद्यात्तयप्र
 लपसः मत्स्यपुराणोपि अश्वि शुक्लपक्षे नवमी
 कार्तिकीद्वादशीतया अतीयावेवमासस्य तथा
 भादपदे सच आवाणस्य तमावस्यापौषस्येकार
 शीतया आवाकपादिरशमीमावमासस्य सप्त

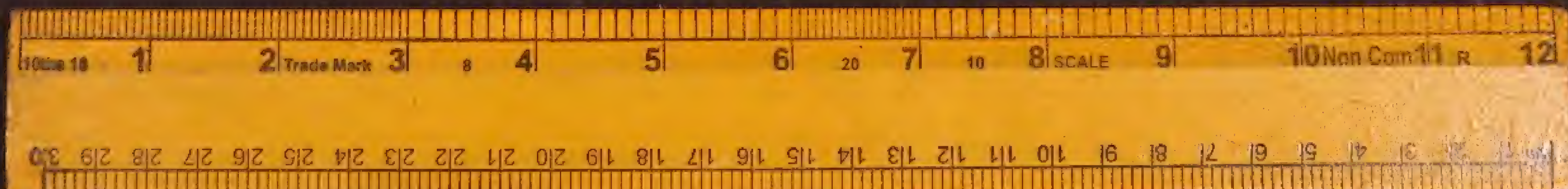
मी आवाणस्याष्टमी कृष्ण आवाकस्यापि पूर्णि
 मा कार्तिकी फाल्गुनी चैव ज्येष्ठे पंचदशी सित
 ता मन्तरदयास्तेते दत्तस्या जयकारकाः अत्र
 नारदवाक्ये नभस्ये पिसिताष्टमीतिथि कृष्णदिना
 सभिः प्रायेण मत्स्यपुराणे वचनेन आवाणस्य
 एमी कृष्णतिथि शुक्लदिना साभिप्रायेण तन्मा
 एमी नन्तरभाविनी ररसते अष्टमया अष्टमा
 दयश्चतारुच्यते वादलः कार्तिकायापौषेयः
 खगोनेन नवमी अतीयेयथासेत्याच्चेय सित
 शुक्लपक्षे कार्तिके शुक्लपक्षे नवमी वैशाख
 शुक्लपक्षे अतीयाभाद्रमायासितेयथा सेत्याम
 पनदशी भादपदकृष्णपक्षे ज्योदशीमाचकृष्ण
 मावस्यापते पुगारयश्चतारः यराहनारदः का
 र्तिकी शुक्लपक्षे नवमी चतुर्दशी पुगारमाः जेता
 पिमाथवे शुक्लपक्षे अतीया अष्टमसिते कृष्णप
 क्षे दशीमावे द्वादशीदिनदीरिता कस्यादिस्या
 कृष्णपक्षे नभस्ये च ज्योदशी शुक्लदिना साभि
 प्रायेण आदपक्षे पारशी प्रसिद्धि शिवरात्रिनत्र
 रभावितमावस्या चरसते अशने अष्टमे विष
 वे वैवशयने वाधने हरे अवध्यायां शुक्लपक्षे तयमा
 पुगारिषु याज्ञवल्किस्तद्विशिष्टतां तां
 कामनयायगर्जितनिर्गतभक्त्या तां निपवेन

शु.
शु.भा.
शु.टी.
२५

समाप्यवेदेकनिशमाराणकमदीत्यच पंचरम्भा
चतुर्दश्यां शुभम्पारादसतके अतसेथिभुक्ता
चचादकप्रतिग्रहव पञ्चमेदकनऊलयादि
मार्तरम्भकैः कृतज्ञरेतयोरांशकपातेतये
ष्टये मंगलार्द्रभास्त्राकसामवाणातनिसरे अ
मेधशिवस्त्रासस्त्राणपतितातिकेदेशांशवा
त्मनिवचिकत्मनितसंभवे भुक्ताईपाणिरेभो
भिर्यरावेतिमहते पाञ्चवर्षदिशाहृदेमन्था
नीद्वारभीतिपु पातवाएतितिंगेचशिष्टवा
रुदमागते वराष्ट्रपातहस्त्रासुनौष्ट्रैरिणो
हिली अष्टातिन्नादानथायानेतातस्तोक्तालि
कजगः अन्तश्च अहंमेतेयवध्यायशिव्याः
यत्वेथपु इपाकर्मणिचात्मर्गसशाखाश्रये
अत एवमारेयाणनृणाया धर्मशास्त्राका अ
नसेपेयः तेचव्रतव्येवियारेभवतविसर्गादे
नित्याथयनेचययायागपेववेनीयः सापचदीन
नयाययेत्यक्ततवेथपकरणवस्ततीतिशिवे
अथशुभशुभप्रकरणंगद्येनोपसंहरति ॥
इतिश्रादेवज्ञानोतप्रतवैवश्रममन्योनिविश्वि
तेमहर्तवितामोणशुभाशुभप्रकरणेइतिहमा
सम इतिहेतुप्रकरणप्रकर्षादिसमाप्तिविश्वम
रः श्रीशेवावालेकार शुभसिंहियागादि अ

शुभसिंहियादि तयोप्रकरणेनिर्णयणे अ
नःशिष्टे मोतिविहरनीलकंठविहवः श्री
चंद्रिकास्तथा प्रोणातिगकीप्रमारितधि
यामहर्तवितामणः गोविंदेभविनिर्मितेन
यविथोपिष्टवथाभिये यात्यानेहिसभा
शुभप्रकरणेष्टोतमथागमन ॥ ३ ॥
इतिविहदेवेसमुद्रात्कारनीलकंठमोति
वित्तुप्रगेविरेमोतिविहिरहितायामहर्तवि
तामणिटीकायांष्टीवथाराभियांशुभा
शुभप्रकरणेसमागमन ॥ ३ ॥ शुभम
समाप्तमशुभाशुभप्रकरणे ॥ ३ ॥
शुभमस्त

येततः षट्षट्ठेशात्तत्तानः आसरो
 इविदानास्तथावः समयात्मिथः रात
 सोयुद्धरणात्पेशावः न्यकास्तलादि
 ति कायः प्राजापत्यः स्त्रलेवचनाः य
 षो कालतियमाह नारदः प्राजापत्या
 ब्राह्मेदेवविवाहादपि सक्तिकाः ॥ ३० ॥ नमः
 श्रीसुरसत्तै ॥ ॥ ॐ शर्वाणीतनयस्य गा
 धिदावमीशानता श्रीगुरुपरमात्मिलु
 विप्रयोगविदेविप्रयवरहर्षिणीतानत
 बुधकरणादिपणीतनोति अ न उ
 क णा त्वा ते तत्रादौतत्तत्रा
 णाप्रसिदतादेवावक्तव्यतायातता
 मिनयवशाहलविकीडितेनाह ॐ ना
 सत्पानकवह्नियात्तशाशिश्रुद्धादिते
 जोरगाऊतेशाः पितरोभगार्यमरवि
 त्तसोमसुक्रभात शक्राश्रीवलुमित्र
 शक्तितृतिदीर्गाणाविसेविधिर्गोविं
 दोवसतोयपात्रवरणाहिर्भुषणामि
 थाः ॥ एतेऽक्रमाह्लेशानचक्राधीशा
 दोयाः यथा अस्थिनाः नासत्पावशि
 न्यक्रमागो भरणेयतकोयमः कृति
 कायावह्निरग्निः रोहिण्यायाताः वस्या

म. दि.
वि. न.

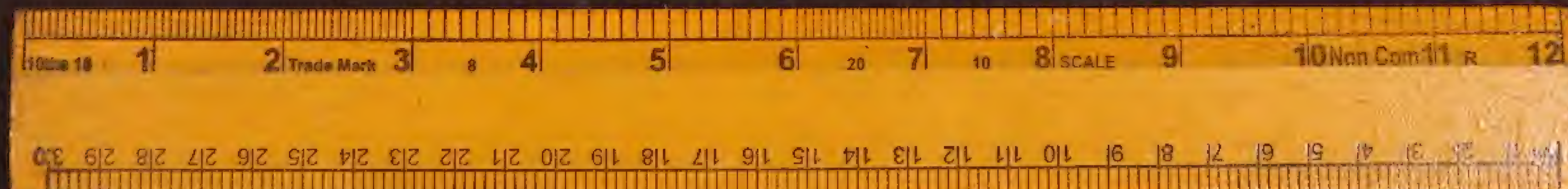
मृगमशमृष्टदः आशरुद्रोमहादेवः
पुनर्वसोरदितिदेवमाता पुष्पसोत्राह
हस्यतिः अष्टोषायात्रगासर्पाः मन्वा
यापितरः पूर्वफाल्गुण्यः तगाः उत्तरफ
ल्गुण्यश्चर्यमा सूर्यविशेषः हस्तस्य
विः सूर्यः विजयास्तुष्टाविद्यकर्मा
स्वात्माशुगोवायुः विशाखायाशका
ग्रीष्माशुग्रीष्मसमुदितयोदेवताते अन्तः
गथायामित्रः सूर्यविशेषः ज्येष्ठायाश
क्रुद्धः मूलस्यनिन्दतिः राक्षसः पूर्वषा
टाक्षीरमदके उत्तरषाखायाविशेषविष्टदे
वः अभिजितोविधिः श्रवणस्यगोविदे
विष्णुः धनित्यावसर्वाष्टौ देवताविशेषः
शततारकायास्तोयणेवरुणाः सर्वभाद्र
पदायाशुजवरणाः रुद्रविशेषः उत्तरा
शादयदायाग्रहिबुधा रुद्रविशेषः रेवा
त्पाशुषा सूर्यविशेषः यदाह्ननरदः न
तरेषाः क्रमादस्यमवह्निपितामहः
चतुर्षादितिजीवादिपितरोभगसत्ति
ताः अयंमाकस्तुष्टमरुष्टकाग्रीमित्र
वासवाः निन्दत्यदकविद्येन्यगोविन्दो
वसवोदयः ततो जपादहिर्बुधः सखा।

चेतिप्रकीर्तितः प्रयोजनेतनिधिप्रकरणा
प्रोक्तमस्माभिः अत्रवसवइतिवह्ववदना
तन्वादह्नोमेववास्यव्यतिदेवतातेप्र
नीयते यनिष्ठानतत्रवसवोदेयतेति अ
त्यक्तेश्च यवेसतिकेविहीपिकाकारादयो
वह्वतमविवदितेसितिपान्तावसशब्दो
मन्वासेयनेवित्तद्व्यामिन्यादिशब्दयनिष्ठा
नतत्रवावकंमन्येतेतेचित्प्राक्तयेदिदित
व्याः अथप्रसंगात्त्यक्तेनतत्रकृपानि।
येककृदवक्तानिअपुच्यत नान्पाह्ननार
दः वस्त्रोपनयनदोारसीमेनाभरणक्रि।
या स्यापनाश्रेभयानस्त्रीकृष्टिविद्या।
दयोधिमे वापीह्यतशकादिविषशस्त्र
गदारुणाः विलप्रवेशगाणितनिजे
पायास्यभेषुभाः संधिविग्रहवैराणा
रसायाशुर्वभीशुभाः प्रतिष्ठायानसीमेत
व्रतवेयप्रवेशने करग्रहविनाकर्मकरग्रह
विनाकर्मदेवेन्यवशुभेषुभ अनेतेविसने
सन्तथातर्वायौषदावहे वंविवाहसुखा
णिन्यकर्मकरजभेषुभे कइजाः सूर्य कृष्ण
वाणिन्यगोथान्यरण्यकरणाधिकं विवा
हन्तिगीताद्येतिविलकर्मयेजस एवी।

म. टी.
वि. न.
३०

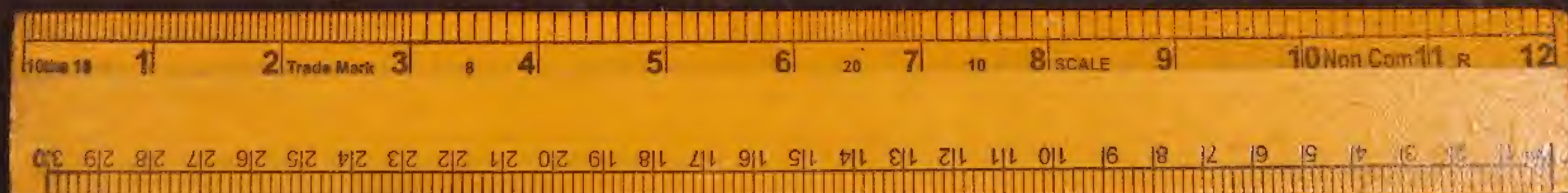
विवादविषयशास्त्रादिद्वारुणोपाहवादिर्कं
पूर्वात्रयोर्विलेकर्मकर्ताच्यसोमविजयः
प्रतिष्ठादाहसीमेताभिषेकव्रतवेयने पूर्व।
शास्यायनाद्येभवास्तकर्मोतरात्रये प्रति
ष्ठादाहसीमेतयानवस्त्रोपनायने तौरवास्त
भिषेकाद्यभूषणोक्तमभानुमे प्रवेशवस्त्रा।
सीमेतप्रतिष्ठाव्रतवेयने ताम्रमेवास्तविद्याद्य
तौरभूषणोक्तमयत् प्रतिष्ठापनयेदाहवस्त्रा।
सीमेतभूषणो विवादाद्येभक्त्यादिद्वोरक्त
मसमारमे वस्त्रभूषणवाणिज्यरसयान्यादि
संग्रहे इत्यादिभेदेतेगीताशिल्पलेक्षाकर्म।
यत् प्रवेशस्यायनादाहव्रतवेयाहमेगले व
स्त्रभूषणावास्त्येभेदेसंयिविग्रहे कुरोय
शास्त्रवाणिज्यगोमहिषेकर्मव इदमेव
वादित्रशाल्यलेहाप्रमेलोत्तने विवाहकृषि।
वाणिज्यचारुणाहवभेषाणि निवृत्तिभेदित
शाल्यलेहाप्रमेलोत्तने पूर्वषाटोतरायाद्य
या कृत्यमुक्तं प्रतिष्ठाद्वोरसीमेतया।
नोयनयनौषधे प्रगामग्रहारेभाविभूषण
वेयने वस्त्रोपनयनतौरप्रतिष्ठायाभूषण
वस्त्रमेवास्तसीमेतप्रवेशास्त्रविभूषण प्रवे।
शास्यायनतौरमौजीवेयनभेषजे अष्टांगेहणा

सीमेतवास्तकर्मजलेहमे पूर्वाभेदेयदोतरा
भाटपदयोः कृत्यमुक्तं पूर्व विवाहव्रतवेया
द्यप्रतिष्ठायाभूषणो प्रवेशवस्त्रसीमेत।
तौरभेषजमेतमे अष्टांगवगणोतहत्पवा
र्वहभाह उत्तरात्रयरोहिणोभास्कवेद्यभूवे
स्थिरं तत्रस्त्रिरेवीजगीहशाल्यागमादिसि
हये २ उत्तरात्रयफाल्गुणपुनर्वसोत्तर
भाटपदालिस्वस्ताराः रोहिणीच यतानि
तत्राणीध्रुवमेतनिस्थिरमेतनिवेतिमेतनि
हये यवेउत्तरात्रयवात्यये तत्रध्रुवनत
त्रेयस्थिरकर्मकार्येतयावीजेयवादि गेहं
कृष्टदेशातिर्विनायकशाल्यादि अगमोन
गरोयकंठवर्तिवने आदिशद्योमउत्तरात्र
कृत्यमुक्तमिहयेभवति तत्र व ह्येन
स्थिरमेतभवत्तद्येसमुत्तरात्रयवात्यये
तयेमरयनियतनसयने प्रवेवीजादिसि।
हिते तत्रमृदुवेधिकशितान्यापिस्थिरवे
त्यानिकार्याणि अथमेतदयेप्रमानज
च्यते ध्रुवमवल्लिप्रलुप्तवेद्यमेव
उत्तेसाधारणमिष्टाद्यैकुरोयेतीत्याद्य
रुणोतल्योमितिबमिष्टोक्तयेभास्करोर
विरपिस्थिरः यदाह सि सूर्य स्थित

श्रीतकरश्चगत्मायगतउग्रः शशितोविमि
श्रः देवेदेष्टुतोल्बुविद्रेशर्तुस्योमृदुतीक्षा
तनुश्चसौरिः अपिसामान्यतः स्थिरकृत्यका
र्यमूलश्रोकोक्तं अन्यदपिवागेक्तकर्मका
र्यमर्थिथानात् य ह रदः नृप्याभिषे
कमंगल्यमेवायानास्रकर्मयत् औषथा
हव्यन्वाहिवियेयंभानुवासरे २ अथचर
प्रतिपत्तकृत्यचानुष्ठानह स्वात्पारितेप्रते
स्त्रीणावेदश्यापिवलेचरे तस्मिन्नाजादि
कारोद्देवादिकागमनादिकं स्वानीयादि
त्येष्टादित्यदेवतस्यादित्यदित्यसत्ररयदा
एवइतिअः आदिष्टश्रवाणामारभ्यत्रीणा
नत्तत्रीणा श्रवाण्यनिष्ठाशततारकाः
सोमवारश्चवरसेजश्चश्चलसेजश्चेतिते।
या तस्मिन्वरनक्षत्रेगजीह्वेतदादयोम
दयहीषामारीहीवादिकाश्रागमयत्रगम
नेयात्राश्रादिश्राह्यलकनक्षत्रीकेमपिक
र्मतिहातीतिशेषः य ह सिष्टः आ
दित्यप्रतिभाजितयेचरसेज्येयकंसहदे
व वाहनकमंविश्वसणचरकार्योथान।
मंत्रसिद्धोतत् काथितान्यपिलचुष्टेदेवर
सेजेतानिकार्याणि मणिमुक्ताफलहे

मसद्भजतत्रप्रसीसकमेणा नारदः शोवा
मत्तापुरजतद्वेत्तस्तेविभूषणो प्रथमी
तक्ततदीरकृष्णकर्मइवासरे ३ अथोय
णामनुष्ठमाह सर्वात्रयेयाम्ममेवेतत्रैक
वेत्तस्तथा तस्मिन्गताग्निशास्त्रानि
विषयस्यादिसिद्धि ४ पूर्वात्रयेसर्वा
फलगाणीसर्वासादासर्वभाद्रयदात्रयेना
दात्रत्रियेयाम्मभराणी मत्ताच तथाक
जोभोमश्च उग्रसेजाकूरसेजश्च तस्मिन्
ग्रनदोत्रेवातोहरने अग्निग्निदाहः शा
थोवलत्वेविष्येविष्यभक्षाणादि अदिष्यदा
न्यदापिगृहकष्टेदाकानत्रोक्तमिद्वानि
सिद्धाते ३ च सि न सर्वात्रतयेयैत्रस
मुष्णात्वाभिदेचयेवकेयासे माराणभेदव
विषिदहनयेवभेकार्य यदाकृणाभोक्ततक्त
मेतद्योगभेकार्ये ना दः विषाग्निवेधन
स्तेयसेधिविशदसासे यत्ताकरप्रवाल
स्तेकर्मभूमिजवासरे ४ अथमिष्यणा
मनुष्ठमाह विषालयेयभेसौमेमिषसा
थाराणस्ततम तत्राग्निकार्यमिष्येवदा
षोत्सर्गादिमिदये ५ विशात्वा अग्नीम
येकृतिका सौम्यावुयश्चयनत्रियेमिष्य
सेजेसाथाराणसेजे तत्रामिष्यसेजउन्नत

म.
टी.वि.
५३

त्रेप्रश्रिकार्येप्रश्रिकार्येप्रश्रिकार्येप्रश्रिकार्ये
द्वजोत्तरोक्तकर्म वृषोत्तर्गाः कास्यः आदि
शास्त्राङ्गमपिकर्मसिद्धयेभवति तदा व
सुः भदितयेष्टसनसर्वेसेदादाप्रिम
केहिमिष्टेसजेहि नाविलानिवसाथारण
कार्याणिउप्राणिनत्रकार्याणि नारदः
नृतिशल्पकलागीतलिपिभूरसंग्रहे वि
वाहयान्यसेशाहकर्मसोमस्यवासरे ५
अथलवुगामनुष्टमाह हस्ताधिप्रणा
भिजितःक्षिप्रलवुगुरुस्तथा तस्मिन्
नारतिज्ञानभूषाशिल्पकलादिकम् ६
रतिःस्त्रीभोगः शास्त्रानेशास्त्रादेः भूषा
अरणाशिल्पविज्ञादिकलः चतुःषष्टक
लाःतृत्पादिकाः आदिशास्त्राश्चरनत्रोक्त
मपिकार्ये यदाह वसिष्ठः सरसचिवाधि
नहस्तास्तास्यःक्षिप्रमेतकास्ताः शेष
अथपविभूषिणाशिल्पकलाज्ञानकर्म
सिद्धयेवात चरपिष्टोकाधितान्यपिका
र्यान्नाविलानि लवुगामनेनृते ना
दो.५ क्षिप्रसूर्याशुषुषाभमित्याहअत्रा
भिजितोक्तः देव तमनोहरे आदिशे
अनहायकापठितेनत्राक्षिप्रकरासिष्टो
भिजित्यासेहस्यातिरिति अतवोक्तो

पतिना अश्विनीगुरुभमर्कदेवतेसामि।
जिलवुवतवृषेमतमिति वसिष्ठादिभि
स्तुप्रत्येकेनतत्रकृत्येषु अभिजितोत्तरो
रित्यतोत्राप्यनुक्तिः नारदः य
ज्ञयोष्टिकमंगल्पसुर्गावस्त्रादिभूषण
वृषेत्तस्मलतायानकर्मदेवज्यवासरे ६
अथमृदुगामनुष्टमाह मृगोत्तविज्ञा
मित्रलेमृदुमेत्रेभृगस्तथा तत्रगीतास
रकीरामित्रकार्येविभूषणो मृगः
त्यरेवती विज्ञा मित्रतमनूरायाः भृगु
शुक्रः मृदुमेत्रेमेत्रमेलेच तत्रगीते अ
सरेवत्वे कीडास्त्रियासह कीडामित्र
स्यष्टमकार्येविषणमलेकारः यतसिष्ट
ति य ह सिष्टः मृदुमेदेभवतवृषेमे
त्यताष्टावसोममित्रदे मेगल्पवनिता
भूषिणामेदगीतादिसिद्धति तत्र ना
दः नृवादित्रगीतादिस्पर्गास्त्रीरत्नभू
षिणा भूषणोत्तवगोयान्यकर्मभगोव
वासरे ७ अथतीलागनमनुष्टमाह म
लैदादाहिभंसौरिस्त्रीदादाकपादेति
के तत्राभिचारवातोशमेदः यशुदत्तादि
कम् ८ मृले येदंजेषा शास्त्रा अभि।

म.
वि.टि.
४७

भमश्रेष्ठा सौरिगानिश्च तीक्ष्णामेजेदारु
णामेजेव तत्रतीक्ष्णानक्षत्राभिचारका।
मण्डपभयंक्रुत्पसारणादि भेदाः अतो
नसिद्धयोः कलहोत्पादनादि पशूनाह
रणादीनादमः शिदा आदिशष्टाहेदना
दीनि य ह सि दारुणाभानिपुरेद
रकोणायशवसर्पदेवानिरुणावेयनार
दनप्रहरणकर्मजिसिद्धिसायाति नादः
उपसीसायसास्मास्त्रविषयायासवान्।
तम् स्थिरकमीवालेवास्तसग्रहेसौरिवा
सरे ८ अथायोमुवोर्ध्वमावतिर्यमावन
तत्राणीवशोक्तेदमाह मूलाहिमिश्रो
ग्रमयोमुवेभवेदर्थीसमादेन्यहवित्रयंभ
वे तिर्यमावेमैत्रकमानिलादिनिज्येष्ठाधि
नानीटशकृत्भेषुसत ९ मूले अहिरश्रे
ष्ठा मिश्रकृतिकाविशाखे उग्रपूर्वात्रयय
मचाभरापः यतानिनवनक्षत्राणिअथो
मुवानिलेयानि पशुर्देवशकृत्पमथोमु
वकृत्पवापीरुपादितलानामीवेतमुक्तं
कंभमपु गो भराणीकृत्यकाश्रेष्ठासवा
मूलाविशाखकाः तिस्रामूर्वातथाचैव।
अथोवक्राप्रकीर्तिताः यषुवापीतडागा।

निकृपभूमिरणानिव देवगारसालनने
नियानेखननेतथा गणिज्योतिषारेभेस
नेविलप्रवेशने क्रुर्यादयोगतान्येवका
र्याणिहृषभधन अथाद्वाः ईज्यपुष्पाः ह
वित्रयेअवायनिष्ठशततारकाकवेडत।
रात्रयगोहिण्यपतत्रतत्रनवकमर्थसम्प
र्यमुवेभवेत अत्राप्यताटशकृत्प्रासा
दादिसम्पत्त य के रु ७ गो रो
हिणादातथापुष्येयनिष्ठावोतरात्रये वा
रुणोअवणोवेवनववोर्ध्वमावास्तः य
पुरात्राभिवेकेचपटवेयनेचकारयेत ८।
धर्ममावास्तुष्टितानिसर्वाण्यपुवकारयेत
अथमैत्रेम्देनक्षत्रेम्देवतीविजानरायाः
करोहस्ताः अनिलःस्थानी आदित्यपुन
र्वसुः ज्येष्ठाश्विनिमश्विनी यतत्रवनक्ष
त्रकेतिर्यमावेयार्धमावेभवेत अत्राप्य
ताटशमेवकृत्यवक्राणाहलादिकेभवे
त त के रु ७ गो रेवतीवाश्विनी
विजानरातीहस्ताः पुनर्वसु अनरायास्त
ज्येष्ठापताः पार्श्वमावास्तः गजोष्ठाधि
वलीवर्देदमनेमहिषाव वीजानेवपुने
क्रुर्यादमना दिकं चक्रयेअथादी

म.
वि. टि.
७२

नानावादीनोप्रवाहने पार्थिव्यानि कर्माणि
कर्तव्ये देवतानां ननु सर्वेषामेव कर्माणां
पार्थिव्येन ननु तत्राभिधानादिदे
पुनरुक्तं किमर्थं कथमिति चेन्न विशेषः
ननु तत्र विहितानां कर्माणां पार्थिव्येन
मवश्यकर्तव्येति सति कतिपयदिनमप्ये
सहते लघुसंन्याकर्मणां आकारमप्यु
त्पादिके विदितानां तत्र त्रैपुतानि कर्माणि
कार्याणि यानि सर्वथा विशेषः
विलप्रवेशानि दिवसवक्रिये प्रियं हल
परित्याज्यतः कीदृशमेव गदं भगनोदीति देशा
मेवेव न तत्रैव कृतिरुचिता यवमन्त्रेषामपि
प्रसिद्धानां कर्माणां तिर्यग्वाचाकारज्ञाने
सिद्धे पुनस्तत्रैव कर्तव्येति विन्यास सामान्ये
न विशेषभावेन च सविनले विदिवर्धसव
र्थं भवतीति यायादस्य तमेव सद्यस्कालपदे
तपि तेषां स्थासिनि यं शक्येति वचनात्
सहर्तकार्यलमियना ॥ अथ प्रवालदेहस
शालमवर्णवसपरिधानसहर्तवसेतिला
याह पौसुधुवाचिकरयेव कवासवेत्यादि
त्यप्रवालमृशालसवर्णरत्नम पार्थिवि
रुपानि वेदं तज्ज्ञेयं भौमधुवादित्यप्र

समगानदयान् ॥ पौसुधुवतीप्रवाणिरो
हिाप्रमगाणि सितः शशिनी करयेचके
हस्तविज्ञास्वातिविज्ञात्वाग्रराथाः वा
संवधनिष्ठाः ईज्यः प्रष्यः आदित्ये पुनर्व
सुः अयं समाहार उडुः तत्र प्रवाले विप्र
मेयवले इति महाराष्ट्रभाषयाम् गा इति
कान्यकुजः रदाहस्तिदेतः अर्थादिलया
दि शालशालवलये सुवर्णं वस्येते
यतानि वस्तुनि धार्यानि तानि रिक्तातिथि
शानि श्रेष्ठभौमरहितोद्दिने धार्याणि
यदाह प्रपतिः शशिनी प्रकरयेचके शु
भेत्तु त्रैविच पुनर्वसुडेये रेवने सुवसुदे
वते च भेन वावसुपरिधानमिष्यते प्रवाली
दीनानां विशेषः तेनैवोक्तेः कदापि चके
शुभे स पौसुवासवे सतः एति श्रमवका
चन प्रवालरक्तवामसां वागनयासय
व जीर्णैरवौमततसेवुभिरोदमिडेभौमे
शुचिबुधदिने वभवेदनायः जानायमि
णिभ्रगौप्रयसंगमायमेदेमलायवनवा
वरधारणस्यात् अतः परिशेषास्येभी

सु.
वि.दि.
७३

शानयोनिषिद्धा अथरक्तैकौसुभादिरेगेना
रक्तवसुभौमेथार्य सोतिष्टकौसुभकसरा
याश्चमहेसरः कोचनभूषणेषु इत्येनैवोक्तत्वा
त नासत्ययौसवसुनैः करणैकेषुनमार्तो
उभौमगुरुदानवमेविवारैः सुक्तासुवर्णा
मर्णाविदुमशोखदेतरक्तभर्णाविद्यतानि
भवेनिसिद्धे इतिदेवतवहभोक्तेश्च अथस्त्री
णाविशेषः भुवादितिपुगेउन्नरात्रयगोहि
णी पुनर्वसुपुष्यसुभर्गासुभर्तका स्त्रीद
दादिकेनदद्यात् ३ च पि यो पुमेड
समयेप्रभेधुवसुवाराचार्यदिनीशगनानीर
क्तभिभयाप्रवालक्रमणिशोविभियेनौनथा
क्रुचितप्राततागनद्वेस्त्रीनास्त्रानमपिनि
षिद्धे ३ च रोहिणीपुनपुनर्वसुतरेयावि
वर्तिनववसुभूषिणो मानयोपिदवलेवते
यतिस्त्रानमाचरतिवारुणीपिया वे शुभः
स्त्रानेकवेतियात्तार्यवेउशतभिषान्विते स
प्रजन्मभवेदं प्राविद्यवाडभंगाभुशे प्रसा
दात्तमभस्त्रानेनारीणांयदिनायेत सजये
नवामिनेतथात्मनाचयेननवेति विशेषरा

मा ३ अस्तिगनेभृगुसुनेशयनेवृषीर्ता
न्नाद्यवपुरुषगोदिनयेदेनेयात् रक्तैभाउ
दिवसिप्राकवर्जितेशोखावरक्तपटकेषुव
तिः कथेचित दिनयः सूर्यः रक्तैभौमः १
अथवसुस्वनवथाविभक्तः दग्दादिदेशेउ
भाप्रभफलेशार्हलविक्रीडितेनाह वस्त्रा
णानवभागकेषुववत्तुकोणोमपराक्षसो
मथोत्प्रागतानरास्तुमदृशोयाशचमथा
शयोः दग्धेवास्फटितेकेषुवतरेयकादि
लिमेनसदृशेतसुगोशयोप्रभममसर्व
शकेशोततः ॥ वस्त्राणानवभागः कार्यः
केनचतुष्टयेप्रमरादेवतास्या
याः राक्षसोमथाभूतोरात्रय
गताज्ञेयाः नरादर्शसहित
पाशेषुपुनर्मथयोरेशयोस्या
याः यतडयलताणाशयनासनपाडका
स्वययेविचारः तत्रवेददेशेनवतरेरुतिर
तनेप्रसरे स्वेदेवाग्नेयप्रसिद्धेम्फ
दितेप्राशनाद्यादिभिर्हृपेहतेसतिहसुन
सत प्रभफलेजनकंभवतीत्यर्थः कि
तमराणांविदधातिः अथानुसराशयोदेवव
स्वस्यदाहादिकेसतिप्रभेकल्याणात् म
नुष्याशेषुत्राभिः देवोशभोगप्राप्तिः अ

म.
वि. वि. दि.
८५

74

यमवेशकेरातसमनुषदेवोशेषुप्रोततः
प्रातःभागेअनिष्टमशुभफलजनके यत
फलेशयासनेप्राडसपिकासुपिदेये ३
के श्री तिना कजलकंदससोमया
लिसेवाससिदापिवहिसुदितेवा वि।
न्यामिदेनवदाविहितेशसिनिष्टमनिष्टफ
लेदसदीभिः निवसेत्यसराहिवसुकोणे
मनजाः याशदशातमययोश्च अयेरपिव
रससात्रयोशः प्रायेनवासनयाडकासदे
वे भोगप्राप्तिदीयतोशेननाशेषुत्रासि।
सादातसोशेचमृत्युः प्रायेसर्वोशेषिनिष्ट
फलेसातलहेवस्वतनेसाधसाध अत्रा
त्साशेचत्रउजादिसटशीछेदाकृन्पुभा
फलेतिविशेषोदेयः देवोशेषिकाकेला
कसटशेछेदाकृतिरशुभफलदेतिपिवि।
शेषेजेयः ३ ते वे छत्रधनस्वस्तिकव
यमानश्रीवत्सऊंभेवजतोरगाणांछेदाकृ
तिर्नदितभाग्यगापिधुंमोविधेनेनचिरगा।
सत्कीकेकमवोल्ककपोतकाकक्रया
दगोसायुखगहसयैः शुक्लडमप्रेनसमान
शस्ताछेदाकृतिर्देवतभाग्यगापि अ य
क यः नवोशुकंसमेकृत्पावितयेय
शुभाशुभम वसेनिदेवाः कोणोपचात्

मथादयेनराः मथोशत्रितयेदेवाश्चेश
यासनादिषु अर्थप्राप्तिर्देवतोशेषुत्रा
दिर्नराशके हितिःपीडापिशशाशेष
वप्राप्तेषुशोभने शोखचक्रांजुजस्रथ
जतीरागासत्रिभा श्रीवत्ससर्वतोभदने
षावर्तगृहोयमा वर्यमानसुस्तिकेतम
राकर्मन्त्राकृतिः छेदाकृत्तदेवभागे
याअर्थप्रदानां त्वरोहोलाककाका
हिजेउकश्चक्रकोयमः त्रिकोणसूयाकृ
तयोदेवभाग्यशोभनाः निदेतवसने
दद्यादिजेभाः सुगोसेयुते आशिष्याव
नेकृत्तान्यन्यवस्वयारयेत् ॥ अथकुवि
इष्टदिनेपिवस्त्रपस्थितमनुष्ठान विप्र
तायातयोहाहेराताप्रीत्यापितेचयेत्
निदेपिपिसेवारादौवस्वथार्यजगुःत्रयः॥
पिसेनक्षत्रेवारादौवारतिथियोगादौवा
तीयातभद्रादिइष्टयोगोर्निन्त्रपिइष्टपि
यवस्वत्राणानुतायातयोहाविवाहेरा
तांसेतोषेगापिनेतहस्वथार्यमितित्रय
जयः ३ च तत् स्थाया विप्रदेश
इहाहेवत्सापालेनप्रीत्यादते पिसेवरि
निदेत्पाहुन्नेननवोवस्वथार्य क यो

म.
वि.दि.
७५

ना प्रीत्यात्मापालरतेयादिप्रेदेशार्क
रगहे निच्येवासरथिसिपियारयेतत्रवा
वरमिति उदेचोयलक्षणां तल्यन्ता
यत्तादाता तथाजालाणादिभिस्तथावि
वाहादिभिस्तथाविवाहादिभिरुत्पेत
स्तुशुद्रादिकेदनेततभद्रादिउद्दिने
पिशाही अथलताया १२ दपारयां रा
जदर्शन मय गोत्रविक्रयमुहूर्तीशाईल
विक्रीदितेनाह गथामूलमृदुप्रवर्त्यक
लादिप्रेलतापादपीरयेथोन्यदर्शनेक
वमृदुदिप्रप्रवोवासवैः तीक्ष्णोशस्य
भेषुसयमुदितेतिशतवक्त्रीदुभादित्येदो
बुधवासवेषुहिगवशस्तः क्रयोविक्रियः
साथाविशावा मूले मृदुविज्ञानगथा
मृगरेवत्पः भुवलेरोहिणीउत्तरास्तिसः
वरुणाः शतशारकः क्षिप्रश्रिनी पुष्य
हस्ताभिजितः अनाभिजित उत्तराषाढा
योगेजर्भात्रत्यगुमिर्नभवतीनिजेये क्रतः
श्रिनीपुष्यहस्तानोलाचवात्स्रदेना
भिधानारभिविद्वक्तिरण्यादीमा पवेच
तदर्शभाति यत्तेनैतत्रैलतानोपादपानो
व्यत्ताणांवारोयोवायनकार्याः ३ च

रा न प्रवमृदुमूलविशावाग्रुद्रेश्वर
ताभेतथाधिनेहस्ते शास्तातिदिवाहभिः
पादपसेरोपणोभानि यत्तव ४ वने
दिदेवोरराशांकमूलभुवेधुनिष्कार्कयो
समेषु वनोषदीगुल्मलरादिकाणांसारोप
नेनृतनमनुशस्ते तत्पादपयतिरिक्तवना
चारोपणाविषये यतः पादपारोपणोद
तुर्दशनक्षत्राणितयतिरिक्तलतायारोप
णोपकादशभानि तनुः सावित्रतिष्ठा
धिनवारुणानिमूलविशावावमृदुभुवा
णि लनौषदीयादपरोपणोषुभानि
प्रतिपादेतानिति श्रीपतिवचनेकथंसेरा
ते क्तेउच्यते वराहपथस्यपादपग्रहाणो
लतादीनामुपलक्षणाभितिमत्यादतइक्तिः
अयेनैवाशयेनयेयकृडकराणि अथरा
जादर्शनमुहूर्तः तत्रप्रवमृदुदिप्रप्रवो
वासवैः उक्तरात्रयेरोहिणीविज्ञानगथा
मृगरेवतीश्रिनीपुष्यहस्ताश्रवाणाया
तिष्ठाभिस्रयोदशनक्षत्रैःपदर्शनेराज
जदर्शनेक्रयीत ३ वर मा यो
सोमधितिष्ठाश्रवाणाश्रविष्ठाहस्तप्रव

मु.
वि.टि.
१६७.

ताम्रमण्डपानि मैत्रेयाप्रकाशिनरेणरा
णाविलोकिनीभानिप्रभप्रदानि अथम
यारंभमहृतः तत्रतेजाग्रास्ययभेषुसू
लज्येष्टादाष्टेष्टापूर्वात्रयमचाभराणीशत
ताम्रकास्यमयमथाप्रारंभउच्यते त ह्यश्री
निः त्रैदोषित्वेवारुणोपौरुहतेयास्येसा
त्येनैततेचैवधिले पूर्वाखिषुप्रविष्टउक्तेमथा
नभः तत्रदिशोत्यवह्नीदभारित्येनोदोउय
वास्येषु अश्विनीप्रवहन्तेरवनीविशाखा
प्रनर्वसुज्येष्ठाशतताम्रकायनिहासगवा
क्रियोस्तुलेनयरसाद्गृहणं विक्रयोमूल्य
प्रदत्तापूर्विकेदानसशस्तः ३ व त्ति
रग्नयो एकाग्रवासवकरेषुविशाखाप्र
यादाहताप्रनर्वसुभेषु अश्विपृथमयतेषु
त्रियेयोत्रिक्रियः क्रियविधिःसुरभीणो
यत्कानिनवभानि भीमयराक्रमेनतपेवद
शान्त्याभिहितानि अत्रश्रीयतिवाका
वास्यधिकानिनतत्राणितान्यातुविकवि
षयाणी ॥ ३ ॥ अथयमूनोरत्नामहृतस्थिः
तिनिवेशननिलेयमहृतं चवंशाच्छेदमाह
नयेष्टुष्टेवाष्टमष्टदशसंयुतेरत्नाष्टमूनानि

जयोनिभेचरे रिक्ताहमीदर्शकजप्रवो
 प्रवताष्टेप्रयानेस्थितिवेशनेनसत् ॥५॥
 शुभेशुभस्वानिकेलग्रेष्टमशुदिसंयुते
 शुभपायाकोताष्टमभावरहितेसुति स्वे
 ययोनिनक्षत्रेयशूनोचतुष्पादानोरक्षाश
 स्तायदाह श्री नि शुभग्रहोदयेयुहे
 नैयनेसदयोनिय रक्षादृष्टिकयाशस्ता
 यशूनोमुनिभिः स्मृताः स्वीययोनिनक्ष
 त्राणां विवाहकरणेश्चिन्तांनुयगेहय
 इत्यादितावत्पति तथाचरेचरनक्षत्रेषु
 पिरक्षायशूनोविदीयातीक्ष्णायशूनोदलने
 चरेस्यात्प्रयोषणामिति जीमयरात्रमौके
 यथारिक्ताः चतुर्थीनवमीचतुर्दशाः प्रष्ट
 मी दर्शीभावस्था ऊर्जेमंगलः शुभः सव
 ताः प्रवर्णाः इतरात्रयरोहिणः ताष्टवि
 त्रायशुभेषुयशूनोयानेग्रहाहाहानिस्तारा
 णां स्थितिगोष्ठादौ वेशनेचनसत्तात्पर्यं
 नकेनमवतीत्यर्थः ३ व सि न वाष्ट
 शुभश्रीयतिभेषु रिक्तादर्शाहमीमौमादिने
 यशूनो यात्राप्रवेशेनकदाचिदेदक्ययशु
 तेषां समिबुद्धिकांक्षीवशुद्धास्थितिमपिन
 कुर्यात् व्यवहारनतेनुवायाधिक्यमुक्तं स

सु.
वि.दि.
१५
७८

78

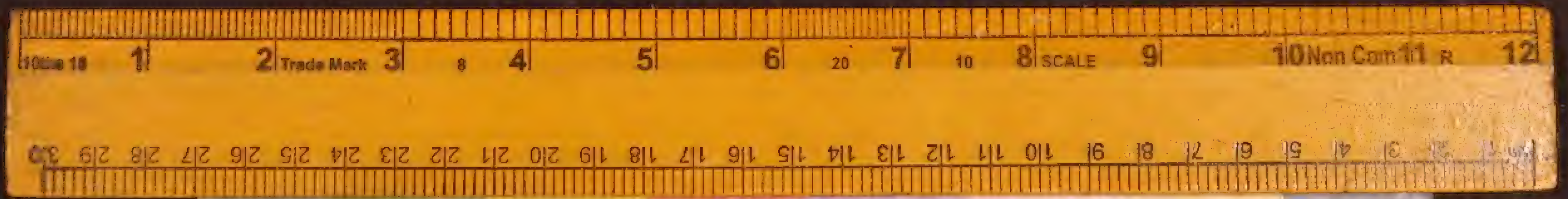
योनिधिलेविजृतेयशूनोकर्माथक्र।
र्यादुदेउमंदे पानेप्रवेशेतिथावशौ
वेविजोतराविसकटानिमेउ अशौवेच
तर्दशीरहिते उपलत्तातामावास्यादि
रहिते व्यवहारोअये पूर्वात्रयेयनिर्दे
योस्मसीमविशाखयोः अशेषायामवा
धिन्यायात्रासिद्धिस्तथादो अशेषय
मूल्यामहर्तमेदाक्रान्ताष्टमाह भेष
ज्यमस्तुमृदुवरेमस्तुभेषागलप्रेम
क्रेदी ज्योविदिचदिवसेवापितेघोरवो
मृ शुद्धेरिफयुनमृतिग्देसतिथौ।
नोजनेभेषवीकर्मापदिनिवसुभताह
मित्राधिधिले १५ लवुमृदुवरेअधि।
नीप्रकाहस्तवित्रामृगानुगयाग्देसति
शौरवतीअदत्तायतिष्ठाशततारका स्या
तीपुनर्वसुभेषमृलेचभेषज्योषयेप्रा
रामदनवासत शुभफलदेभवतीत्य
योः तथाचाहश्रीयतिः योसहयेवा
दिनाभदेयवहस्तत्रयेवअवात्रयेव
मंत्रवमृलेचमृगेवशस्तभेषज्यकर्मप्रव
रेतिमेतमृति व ह्यपि हस्तत्रयेयोष
पुनर्वसौवाविसुत्रयेवाधिनिप्रस्मिभेष

मंत्रेउमृलेचमृगेवशस्तभेषज्यकर्मप्रव
वासरेवेति अथयोगालग्रेदिसभावरा
शिषुमिथुनकन्यायचमीनेषुलगते
पुमस्तुमृक्रेदीज्योविधिवशुक्रवेदह
स्यतिथुयेषुदिसभावतग्रेषुपुमस्तुव
नक्तोषोमृक्रेदीज्युयानोरवेअदिवसे
वरिसतिथौरिक्तामारहितेदिनेवभेषज्य
सत ३ व पि यो योमोरयेगुरु
अयेउसितेपुनेवावरेवेअमविधोसो
नियोसुयोगी अथरिफप्रमृतिग्रह
लग्नादादशसप्तमाहमृदेपुशुदेपुशु
भयायग्रहरहितेपुस्तुभेषज्यसत
तत्रवर्षफलप्रश्नादिनासत्यापुदीययो
मौडौषयमेवनेहितेमित्ययेविशेषो
यः ३ व य ना ह्यजशत्रुतिथन
व्ययशुद्धेसहृष्टेनिसरोबलवत्स ग्रा
पुशुअहितकारिणियोगीकीर्तितान्ति
यतमौषयमेवा कश्य पि सदसत्ता
ह्यपुशुहोवलिनः शुभविचराः वा
दीपुदीयकेरेपुगेकर्तवातौषयक्रिये
ति अथजनेभेषज्यनतत्रेनोभेषज्ये

सु.
विदि.
७९

सत त के पि यो जन्मनतत्रुगा
शेदः प्रशस्तः सर्वकर्मसु दौरभेवता
वाराचकर्तनेश्ववर्जयेत अथसुची
कर्ममुहूर्तः आदित्यवसुभवाष्टमित्रा
धिधिसेपुनर्वसुपनिष्ठविजानुराधा।
धिनीषु सुचीकर्मसूच्यासेवेपिचटन
सेवनादिसकलेकर्मत्रापिशार्कवच
मपिक्रयात् उक्तव्यवशोभये आ
दित्यवीसवेताष्टीमैत्रुमैदेविवातिनः
सूचीकर्मणानुत्राणसेभिः कृतैः प्रशस्तैः
तनुत्राणकवच १५ अथकर्मविक्रयनत
त्रेषुपरस्परनिषेदेवदन्त्यनतत्राणम
नुष्माह कृतैः विक्रयोनेष्टोविक्रयतो
क्रयोपिन योस्मिन्वयाधिनीवातश्रवधि
त्राः क्रयश्रमाः १६ कृतैः वसमानक्रय
नत्रैविक्रयोनकार्यः ननुदस्युक्ते वि
क्रयोनानामसंलग्नीन्वावस्तुदाने क।
नेनाममौल्य दत्तावस्तुग्रहणं यदायेन
क्रयः कर्तव्यः सदानेनविक्रयोपिकर्त
व्यः तत्रक्रियविक्रयनतत्राणामहाभेदा
इत्यथविधिमहतीनययतिः उच्यते

विक्रेतायदामहतेविक्रयार्थं गृह्यतेतदा
क्रयोनोवतेलजायावदिष्टवस्तुसंग्रहा
त्यथक्रियनेतत्कर्मविक्रयशब्दाच्च
यदाहक्रियाणां क्रयमुहूर्तं प्राप्यतेतदा
विक्रेत्रे मूलद्रव्येदत्ताय कृतैः विक्रेष्ट
वस्तुगृह्यतेतत्कर्मक्रियशब्दाच्चमि
तिसत्तात्रसमाधिः अथ वाक्रियंविक्रे
तोरत्यतरस्यक्रियाणाः कदाचिन्मुहूर्त
संभवोजेयोतावश्यकतात् अथपणक
तेनमुहूर्तगवेशनयाकालविलेखन
निष्पत्तावन्पनरनीयेनदनीयेनमुहूर्त
विचारमनंगीकृत्यसमर्पवस्तुप्राप्त्यावस्तु।
गृहणादिदिसेभवात् तदाविक्रेतेरवभूह
तेविचारः एवेविक्रीतुरप्यवपणविक्रेतव्य
स्यवस्तुनायदाग्रहीतासेभवेतदेवमुहूर्तम
त्रालोकावस्तुदानमावश्यकमुहूर्तविचारः
कालविलेभोतावत् इवप्राप्तनुपपत्ते त
दाक्रियाणयवमुहूर्तविचारः नन्ववमपि।
क्रयविक्रयनतत्राणां पार्थकेनाभिष्टा
तयोः परस्परगतानिषथोनप्रत्यते स्या
गजदर्शनाविहितनतत्रेभ्योनतत्रेभ्यः
जदर्शनिषिद्धः सित्यथाहस्यतेसर्ववा

म.
चि.टी.
धन.
५०

४०

कसावधारणभवतीतिन्यायात् उच्यते
क्रियनक्षत्रक्रियः कार्यः उत्पत्ते विक्र
यस्यतत्रकर्मन्तत्रक्रियदोतिषयाभा
वाः पदेविक्रियदोषिपिक्रियतिषयाभा
वाः तत्रतिषयेयस्यनक्षत्राणामथाम
नावगतेकराचिक्कयनक्षत्राणामथाम
तेयोगीकृत्यमथमोपिक्रियमुहूर्तेशा
लाः स्यात्तदर्थमपिदातनिकास्तत्रिष
यः अतः क्रियविक्रयनक्षत्रयोभिन्न
क्षत्रेषुक्रयविक्रयोयोयोमथामन्मव
सिमः तिषयस्यवाचनिकत उ च
काया यमादिशक्राधिहनाशश्वी
निष्ठाः क्रयेविक्रयनेतिशक्तः पौष्ठा
शिविज्ञानविमुक्तः शक्तः क्रयेवि
क्रयनेतिषदाति अथक्रयमुहूर्तेशा
ला नक्षत्राणामेवतीश्वरः शततारका
नीलीवानः स्वाती श्रवः श्रवणः विशा
खानिभानिक्रयश्रुभानिविक्रयेनिवि
धानिव संसतिरजोक्तव १६ अथविक्र
योविद्याणामुहूर्तेशाहलविक्रीतेनाह
पत्नीहीशक्रानुसर्गयमभेकशदिको
णश्रुभेः सृष्ट्यायुश्रुभेर्विनाद्यदत्तुस

विक्रयासतिथौ रिक्ताभौमचरान्ति
चवियाणिमैत्रयवक्ष्यमैः लगेचंद्रमते
वायाहरहितैः पायेश्रुभेयायति १७ य
र्वातिसः दीशेविशावा कृशानुकृति
का सार्यमशेषाः यमभेभराणी स
माहारदंडः पञ्चनक्षत्रेषुविक्रयः सतश्च
भोजेयः त के य ना दशमेकाद
शेलगेवित्तकेंद्रविकोणानैः शुभेषुण
कर्मोक्तवर्जितानुदोदयलिति केंद्र
संज्ञवहत्तनके केंद्रककेंद्रवत्तदयसुतः
सममलगवतर्थाकभानामिति अथवि
याणः रिक्तः चतुर्थीनक्षत्रमीवतदंशः भौ
मेमंगलवारः चतुःकेंद्रमलगं यत्तान्ति
नावर्तयत्यर्थः अन्येषुतिथिवारलगे
श्रुवियाणिः हरेतिशक्तक्रयविक्रयान्ते
कर्मतक्षुभे तथामित्रक्रयवदियमैना
नरायाम्भारेवतीशेदिपुत्रगवियासि
नीपुष्पाहस्तैर्वियाणिः लगेचंद्रमते
तोचेंद्रेश्वकेंद्रमतीनर्थः वायाहरहितैः
पायेकुरग्रहैः वायावेदिनीयेकादश
शमेश्रुभेः शुभग्रहैः उ च त्वा ला
या केंद्रमराशिमुपरायसाधुश्रुद्व्या

५५

81

विचार्येनप्रहो तयाअविक्तादिनेविक्ताव
तथीनवमीचतरेणः आरोभोमः आरोवा
रुः क्रूररुकावनीयइति वराहोक्तः विक्ता
भोमावर्तयित्वा नदिन्येवाजि कृत्यप्रशस्तं
अत्रसामान्यतपवतिषेरउपतिवडेनविशेष
तः अथेति अथविद्वान्ज्ञात्रा मूढनिवित्रा
नुराधामृगेरेवत्यः स्ति प्राणिअधिनीपुष्प
हस्ताः वराणीअवगाथतिष्ठाशतता कापु
नर्वसस्वात्पाः पप्रहारशनतत्रेपुहस्ति
कार्यं कुर्यात् न ह सिद्धः हस्तत्रयेसौ
महवित्रयेवयौसहयेपुष्पपुनर्वसौव मे
त्रेयसर्वाणपि कुंजरानां कर्माणि शस्ता
न्याविलानियानीति अथहस्तिपुत्रेकु
शान्याणामुहर्तव्यवहारेअथे अभजोरो
अभेनग्रेअभांशेयोभनेतिथौ येकुशाक
रिणांयोत्पाः शानिलेगशनेदिनेति अ
थाअगजायांरोहणामुहर्तयितेअव यौ
स्माधिनीवरुणामारुतशीतवार्समित्रा
दित्यअवगायानिसरेन्यवितै वरिष्ठी
वशाशि सूर्यसितैउनामारोहणामुहर्त
गरथेतशस्तमिति याणिहेस्तः विद्वथ
निष्ठाः १७ अथस्कृपाचरुकादिमुहर्त

मः
विदि.

८२

शाहेलविक्रीदितेनाह स्याद्व्याचटनेत्रिपु
करचरतिप्रभुवेरत्तयुक्तेनीलोपाग्रविहीन
भीरविक्रजेमेवालिसिंहेतनौ तन्मत्तास
हितेवरप्रवम्डातिप्रभुमेसन्ननौनीलोपा
ग्राथिम्मेहिदेवदहनेशसंशुभेदेदितम्
विप्रकरादिनलतागोभद्रातिशेरविज्ञेया
दिनावृत्तानि पवेविषेविप्रकरदिवसेचरा
लप्रभुवेरवागयतिष्ठा शततारकाप्रनर्व
सम्वातीपुष्पाथिनीहस्तरोहिण्युत्तराश्रित
येषुभेषुशमरागचटनेषुभेषुत्त चटव
लने यदिमेट चटवलनेसेयोगातशरदि
वास्तमत्तः पार्थन्पतात्रिष्ठाकः श्रावथा
तकसेकुलादेरितीट निष्ठायासीतिटीति
तिलायः य ह रिष्टः क्षिप्रावलमत्ते
रिक्तासावर्जितेषुदिवसेषु निर्विलेपुपि
वारेष्ठापिप्रिप्रकरभृषाणकार्ये अथतद्
व्याचटनेरक्तयुक्तेमाणावहीरकादिरत्तयु
तेवापिकीर्षिततदातीलोपाग्रमेविहीनभेम
लत्तेष्ठाग्रसेवासर्वात्रयभरणीमवास्तुक्ता
अन्तेष्ठाग्रान्तरेषुकार्ये तथारविभौ
मचारकार्ये तथामेवालिसिंहेतनौशिक
सिंहेषुकार्ये त के सि न स्थिरसा

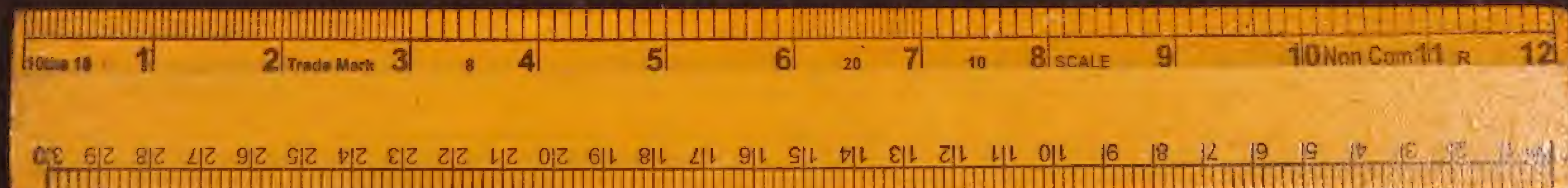
११५

पराचरभेलभुमेत्रेपुर्कजजवारे तेषामेव
विलेपेमाणावमयेविभृषाणकार्ये माणा
कण्डगासुयलतरेत्तारेः अथचरप्रवम्
डतिप्रमेतिकेपुनतत्रेपुनद्वेषावटनेमु
क्तासहितेषुभवेदेति मुक्ताफलप्रदगात्रो
त्ताइहतादेरुपलतागो अत्रचरेषुक्रयोर्वा
रककतवृषतलालेपुकार्यमित्यपि वि
शेषोपेयः त के सि न स्थिरसा
पराचरभेलभुमेत्रेपुर्कजजवारे तेषामेव
विलेपेमातिप्रमडप्रवचरभेषाशिसित
योर्वासेरपुल्लेपे मुक्ताफलरजतस्येभृ
षिणामाविलेसवन्निकेकार्येकेविदिदेति
ह्यत्रसवाभराग्रासिन्नेवमुहर्तेथार्यमिता
हः अथतीलानिवत्वारिभानिउपानिये
वमानि अथिनीम्माः हिदेवेविशाखा द
हनक्रतिकाः येषुनतत्रेपुचटितेशसंशु
भेषुत्त ३ वज्यातिसारेसागरे क्रतिका
सविशावासभौमार्कशनिवासो तदि
नेचटितेशसंनृपाणाजयसमिति दी
कायो मूलेडसर्वात्रययासुपिह
क्राससर्पानलशूलिनश्च लव्हादिमा
थाराकर्मकुर्यात्तियोविलेपवशुभेषु

म-
विटि.
१६ जन-
१६ २५
८३

भाहे इति साधारणचरनेन नीकरणादि
के अथ सुवर्णादृष्ट्यादिभोजनप्रभोजनसुह
नोपि प्रसंगादृष्ट्याते त व हः लघुमेव
धुवमृडसितेडुयजीववोरष हेमरजता
दिभाजनमारीगममृतयोगेषु आगोपनी
योगतेभोजनकर्तः स्यादित्यर्थः ॥ अथ सु
दापातनवस्वत्तालमुहनेसाथराष्ट्रमाह
सदापातनसुवमृडवरभतिप्रभेवीडमौ
रे वस्वेषाजयाखेनवगुरुभृगुजास्तेति
लघुमेः स्यात् वस्वाणात्तालनेसदसह
यदितकृत्येवकारित्यपुष्टौ नौरिकायव
सष्टीपित्तिनरविजनेषुकार्येकदापि २
अवमृडवरतिप्रसंवाकेनैतैः कृतारा
जमृडाकेनसुवर्णादृष्ट्यादितिष्ठादनेमुदा
पातनमुच्यते एकसालयप्रतियवनभा
सयाहः तत्तः शुभमित्यर्थः तथावीड
सौरवेदशानिहिनादिवसे तथासुर्गाज
याखेपेचमीदशसीर्गीमाः तृतीयासु
सीतृतीदशी यतन्तेनैकवसदिवसेकी
र्थः यतन्तिनिकासुतिथिषुप्रभे तथा
गुरुशुक्राकार्येसदापातनेनकार्यं तथा
विस्तेषुप्रभेः सञ्जितित्यर्थः उक्तं चकारस

ममृये मृडधुवतिप्रवरेषुभेषुयोगेषु
क्षेशनिवेदवर्जं वारेतिथौष्टार्जयाह
यवमृडाप्रतिष्ठाशुभदानगार्गा गुर्वी
स्तवासितास्तेवामृडायावटनेऊचित
रुग्रहद्वेशलनेनकार्येभूतिमिच्छतो
अथवसुधनिष्ठाहयोधिनी दिनकृत्ये
वकेहस्तवित्रास्तीविशाखानुराधाः
आदित्येपुनर्वसुः पुष्यः पशुनक्षत्रेषुव
स्वाणात्तालनेस्वतः शक्तौस्वयेत्तालने
कार्येनोवेदजकायदावनाथेदेयमित्यर्थः
विक्रिते विक्राप्रसिद्धाः पर्वणिप्राप्त्य
याक्ताति सष्टीपित्तिदिनममावास्यारा
विजनेषुशनेमृडवुधदिवसेषुकदापिव
संथावनेनीकार्ये ३ वराणोपादेवेने
योस्मादित्यादियेवशवसुप्रभेवेदासं
त्यालनाद्येदितासष्टीवयवीजसुतशा
निदिनेष्टाहचमेषुभेस्यादिनि आदि
तिपुनर्वसुः आदित्यादित्यः ऊचिज्ञोमश
निवारसेजात्यादिकंचनिद्ये य ह
३ २ः शनैभूमिसितेष्टाहसहमाजा
स्योतथा वस्वत्तालनेमृडीकारहत्यास
ममेकले संकेतेयवदश्यावहादृष्ट्याव

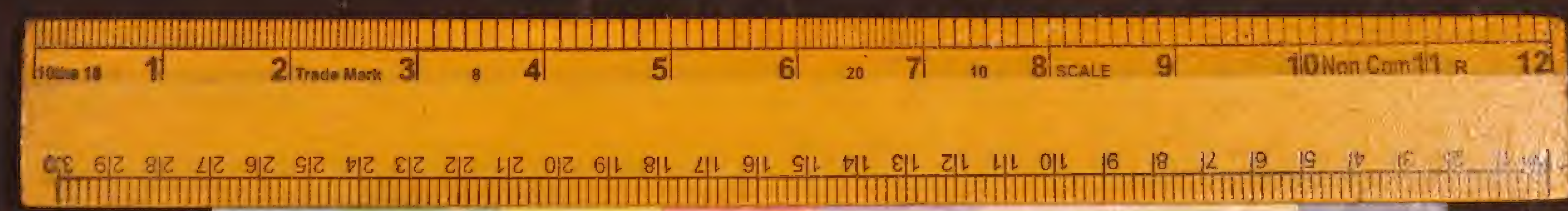
स.
विदि.
१८८

८५

रेवेदिने वसेनिषीरयेनैवत्तारेणापिन।
योजयेदिति १. अथावज्ञादियाराणां
याचुपयोगेवस्वकथराखंडमाह मेधा
र्यः कृतवर्मेप्रसन्नशरकृपानास्यप्रजो
विरिक्ते शुक्रेत्पार्केकिमेवप्रवलकस
हितादिनशाकृदिदेव सुलेप्रत्ययिग
विशशिनिवभृष्टेषुभैः कंदगैः स्या
ज्ञागशयासनादेप्रवमृडलकहयातका
दित्यइहः विरिक्तेरिक्तावर्जितेप्रकृष्ट
स्यतिरविवाते तथामेवप्रवलकसेतः
कृभसिहितप्रनर्वसुत्पेष्टाविशावानत
त्रेप्रकृतादयोधार्यः स्यः कृतः प्रासः प्रा
सस्तकृतइत्याभरः वर्मकववे इषयोवा
ताप्रत्येतेद्विप्येतेप्रनेनतीप्रसनेधनः
प्रादेवाणाः कृपाणाः खड्ग अलिप्रतीकवि
कामनाहोपीतिकेचित तथास्मिन्नावे
दृषसिंहदृष्टिककृतवमन्यतमेधोशो।
लप्रलप्रस्थितेसनिशशिनिवमकीचीन
मानस्यितेप्रभृष्टेषुभृष्टैः कंदगैः
सिद्धिः कृतादयोधार्यः स्यः ३ च य
शो ये प्रयेवादित्यवित्रयसतनेयश
कृतनुरेवती वाजेहस्तविशावमिद्रस

हितेभानौगुगैर्भागेवे कृभीकेदग्रहेष्टेष्ट
गयनौवेष्टप्रभेवीहिते सत्राहेश्वरलङ्का
कृतकरिकाधार्यानपानेहितेति अथभुव
मृदप्रवलकुनद्वेष्टप्रहरोप्रवो आतके
भरणे आदित्येप्रनर्वस यप्रशयासना
देशयावज्ञादित्य आसनसौर्गापीटम्
गतगादि आदिशान्ताडकाः नैवामुप
भागाइष्टेहितः ३ के दी काया मे
त्रेष्टयोष्यमभादितिकीर्णाविज्ञाहस्तात
रात्रयहमिन्यविद्याहभानि यतीप्रतीवा
शयनपाडकानासंज्ञाकार्यमुदितेमुनि
भिः शुभाहे शुभाहेप्रभृष्टेषुभृष्टैः ३ अ
थाथकारिनत्तत्राणिगाईनवित्रीहिते
नाह ग्रंथात्वेवसप्रशयातल्लक्षदीशा
तभायाणाभेमेदात्तरविविष्टमेवजलया
प्रोष्टः प्रोष्टोदेभवेत् मयादिशिवापित
जेकचराताहृष्टविद्योतकेस्वदंस्वात्ता
विनिप्रवोदहनभादिष्टप्रवोभगम्
ग्रंथात्तमितिजातिमिप्रयोकेवचने
यवेमेदात्तमित्यादावपितस्यनिष्टाप्र
धातारीहिणी जलमेष्टवसाठा हीशा
विशावा ग्रंथरेवती आर्योपमतरका

२३

म.
विटि.
१५८
८५

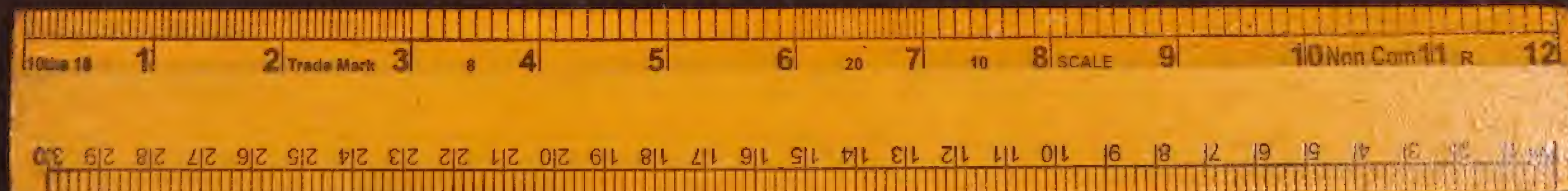
लगाणी यतान्येयनक्षत्राणि अथाश्व
वशादापितरोमवा अनेकचराणाः पूर्वा
भादपदः तादृविज्ञाः येदेत्येष्टा विधिरभि
नित अतकेभराणी यतानिमयत्तनदा
जाणि अथस्वाती आदित्यप्रनर्वसु अश्वः
अवाणाः दहनभेदातिके अहिर्बुध्नामृतर
भादपदादोमले भगवत्कल्याणी य
तानिपुलोचननक्षत्राणि य ह सिष्ट
अथकमेष्टमदात्तयथासमेतमलोचनेय
मात यर्यायेणावराणयेष्टविधेजला
दिशतः यिस्माशास्त्रीलिंगेष्टार्थिः ३
लायिस्मारोहिणी नतशतर्थापुनःपुनः
गननेउक्तान्येवेनक्षत्राणिभवेतिननुलाव
वाद्यंययकृत्यहृत्तोवसिष्टवचनतदर्थसि
हेश्येकेनक्षत्राणानादृपेगौरवेचार्थक
तमितिवेन्न यदापितत्रावृत्तावमरुति
तथापिपुनः पुनर्गतनयाप्रसादादन्यथा
पिनाणलायावेदादिदादिनक्षत्राणांविप
योपेययोमसिदेगौरवमर्थतोस्तेव प्रस्त
नेपुष्टपिपुष्टवाहल्येतथाप्यर्थस्यनिःसंदे
होपनिवेयादतीवलाववमस्तीत्यस्मिन्ना
उमहाशराणाः २२ अथोयादिनक्षत्राणांक

लानुष्टुप्समाह विनिष्ठास्यलाभोयो
शीघ्रमेदप्रयत्नतः स्यादेवश्रवाणामथेष्ट
त्यामेनसलोचने २३ अथनक्षत्रेषुविनि
ष्टेष्वेष्टेहनस्यार्थस्यशीघ्रलाभः प्राप्ति
र्भवति मेदादिनक्षत्रेषुविनिष्ठास्य
यत्ततोलाभोभवति मध्यमथ्यात्तनक्षत्रे
पुनश्चास्यहरेस्तनगरादतीवहरेस्तुमा
गश्रवाणांतदेष्टद्वयममुकेनहतमसुका
स्मिन्स्यलेनिष्टनीलोत्प्रातिर्भवतिलुग्रा
नास्तेव सलोचननक्षत्रेषुश्रवाणामेनश्र
वनमपिलाविरपिनेत्यर्थः ३ व त
लाया लाभेदभेनिकटवहतस्यचारे
द्वयस्यलज्जितकेकरभेप्रयत्नात हरेष्ट
तिथिपटभेषुकथाचदेवनप्राप्तिरसवि
लावनभेकदाविदिति केकरभेसुयत्तन
क्षत्रे विदितभेस्यनक्षत्रे २३ अथथन
प्रयोगानिष्टेनक्षत्राण्येष्टमाह नीलाप
मिश्रपुवोर्ग्योयद्व्यदन्तिवेशने प्रभक्त
वविनिष्टेविष्ठायातेवनापते २४ नीलाप
मिश्रपुवोर्ग्यमेकेनक्षत्रेयत्तनसुवर्गादि
सुर्गादिदन्तेकलांतरेविनेवदन्तेननुक्तस
त्वापरित्यागेनतदन्तेमित्युच्यते स्निवेशि

म.
विदि.
विदि.
२. न.
१५२
८८
८५
८६

तेस्वेषु समेषु प्रत्ययार्थं स्यात्तत्प्रत्यये कालो
तररीति प्रत्ययस्मरोत्तमाणीदमणीववहो
णकस्मैविदितेविनष्टेवौगादिनाहुतेस्यमे
ववाक्यवित्यक्तं तद्व्योनिश्चयेन कदाविद
यनाप्यते तथाविष्टेभरायापातेयतीपा
तेमहापातेवापतेद्व्येन प्राप्यतेचकाराहु
होणापिनदेयमिति व्याख्येयं वसिष्ठवा
कोमरसाह ३ व सि न भुवोप्रसाध
रातेनिहिमस्येनयवाप्रनष्टे चौरहा
तेदत्तमुपालवेवाविष्टोवपातेचतलभ्य
मेतत् इत्यलवेप्रहणायतकेविद्याकृते
निश्चयेनचोदहत्तस्यप्राप्त्याप्राप्तिविचारो
यकादिनतत्रैव नाभेदभेदिकदणवह
तस्यचोदवित्यक्तत्वात् चौरानिर्णीयेतनेन
वविचारः तद्विषयवसिष्ठवाकोपिचौरह
तप्रितिसात्ताम्योरपरोपादानागेनकेना
पिविचारः कर्तव्य इति प्रकृतमप्यपमः य
वेनौगनिर्णीयमिच्छयाविचारः तत्रोभ
येप्रप्राप्त्याप्राप्तिनिश्चययव उभयेकाभा
वेनप्रयत्नेनेति २५ अथजलशायिणावन
ननत्पारंभयोमहर्तोशाहलविक्रीडितेना
ह विचारकप्रववासवोषुषमवातोयात्प

पुष्पाभिः पापैः हीनवलेस्तनौसुरगुरु
तेवाभृगोलेविधौ व्यापेसर्वजलाशय
सावननेवमोमवेः सैदमेतैरुत्पेहिउ
केप्रभस्तनग्रहेतेजराशोभुमे २५ मि
त्रानुराधा अर्कहस्तः प्रवेगोहिणप्रतरा
अयं च वासंवेयनिष्ठानत्तत्रैस्त्रयोदशतिः
सर्वेषां जलशयाणां वापीतउगद्वयना
स्तातोयाथाराणांवननेप्रभमुक्तं ३
ववावहारतने अथांभुपंन्यादित्ति
वस्तुगार्ककेदीर्घेभेप्रावननेसलिलाप्र
याणांमिति अथजलशयावननेलप्रवि
चारः पापैः पापग्रहेवलरहितैः सद्भिः
तनोलग्रेसुरगुरुहस्यनौतेषुपेयितेन
त्यतीत्यर्थः लग्नावेदशमस्यानेअथज
लचराशोविधौसतिजलाशयावनहि
ते ३ व त लयां लगेजीवेतेषु ३
इवलेषुकरेषुक्रैवापिमहाराण्ये आ
येवेदेसर्वतोयाप्रयाणांसारभासुः सि
दयानिर्विकल्प क येनाशुक्तं युरोते
वालशगतेषुकेकर्मगतेविधौ आण्ये
जलकार्याणांसारभासिदिदः स्मृतइति
ही का तविशेषः पुष्पामिचक्रो

87

इति तत्र कर्ता सर्वशया जलानासां भेसा मा
न्यतो जलाशयतसाथमीदेता नित्रयोद
शमानि उक्ताति तान्येव वग्रंथ कर्त्री क्ता
नि तत्र वापी रूपत दशगानो भेदे लो क प्र
सिद्धयव यत पुनर्वा सिद्धे नो क्ते प्राणा
कतो ये शक्य मित्युभवां बुपि त्रैव संदे
वतीषु तद्यानवापादित दशग रूपका
योगी संख्या तिजलं प्रवे स्यात् इति न जी
र्त्ता दार विषये प्रागुक्त वाक्यं प्राग्भेदो य
देयदानो नूतनाननन विषय मिति पुन
रुक्तिपरिहारः अथ नृत्यारंभात्तैः प्रागु
क्तेन तत्रैवं भो मये सर्वासाद्य मद्यददि
तै संदेभैः ज्येष्ठा सहितै मित्रार्कं प्रववा
सवां बुपां त्य प्रष्टो ड ज्येष्ठा न तत्रै नृत्ये
भेनृत्यारंभः शुभ इत्यर्थः नृत्यं न तने
य ह सिद्धः तिमोतरा मित्रगुरु अ
विद्या हस्तै इवारे शुशयोस्मभेषु संमीत
नृत्यादिसमस्त कर्म कार्ये विमो मारकं
वासरेषु श्री ति पि हस्तः प्रष्टो वा
सवेवानुशया ज्येष्ठे योस्म वा रुगां चोतरा
अ पूर्वाचार्यैः कार्ति तथैव वती नृत्यारं
भेषो भनीयं भवर्गः अ ल शुद्धिः

म.
विरि
११ न.
७५

२४

तत्र हि बुकेलगा अतर्था स्थाने स्थितैः शु
भग्रहे वीक्षिते सत्पन्तारभाः य ह
शयः लग्नसंस्थे बुधे वेदे बुधसंप्रोतवी
क्षिते शुभग्रहे वतर्था स्थैः ताचारंभः प्र
शस्यते अ य र मा या पि बु
धे विलग्नशशिनिजगणौ गुरुविक्षिते
हि बुधैः शुभे नीचप्रारंभा सद्दिशि स्थिते
तत्र यद्येवमेव बाधिये २५ अथ सेव
कस्य स्वाभिसेवायां सद्दिशालिनाह
क्षिप्रैर्मेव विमितात्केन चारे सौम्यलयेके
कुजे वा तत्तामे याने मेवांशियोशा
प्यमेवांसेवाकार्या स्वामिनः सेवकेन
क्षिप्रैर्मेव अथिनी प्रथमविज्ञानुगथा
स्वारेवती प्रनक्षत्रे विमितात्केन चारे
बुधशुक्रसूर्यगुरुवाचने तथा सौम्यग्रहे
लग्नसंस्थे सति अर्के सूर्ये वा अथ वाक्रो
ने सौम्यलाभे रण्ये कादशस्य सति मे
वकेन भूतैः स्वामिनो राजादेः सेवाका
रीः राजदशने प्रागुक्तं च तत्र ग्रहनकार्या
योगीकारणतसेवास्मिन्नुक्तं कार्यैः त
त्रापि स्वामिसेवकयो योनिमैवांशयो व
पुनराशियोः स्वामिसेवकयो योनिमै

वांशयो वपुनराशियोः स्वामिसेवकया
यो जन्मराशीतयो र्यावधियोनयोरपि मे
वांशितो सत्पाकार्या उ व य ना
शुभे विलग्नदशमापुगे चरवौ कुजे वार्थ
वशेन योनेः विद्यायुधाभासरतेन का
र्यैः समाश्रितः स्वामिनसेवकेन क यो
पि दशमे कादशस्ये कुजे वा शुभलग्न
के विद्यायुधाभासयुक्तं सेवाकर्मापि मि
क्षति राशीमैत्री साहित्यत २६ अथ से
नमभेदमिह मोत्यावुसे ज्ञे तत्र दानं च
गीयाचमये तमसा हि यं च वेदे रणा यो
न्यभूतयो ज्ञेति वसिष्ठे किं सगे कृत्यत
ल्पन्ताय तादत्राशु कप्रयं कृता योनिमै
त्री राशिमैत्री च विवाहप्रकरणे अशित्य
बुधयोरिति मित्रासगीयुमणोरिति दवा
क्षति २७ अथ दवायुगो गन्ताग्रहणाम
हर्तेशाहं लवि कीदितेनाह स्वात्पाश
तस्य हि देवगुरुभेकर्णात्रयाचवे ल
प्रथमसताष्टशुद्धि साहित्ये दवाप्रयोगः
शुभः नारीणां सत्पातसक्यदिने ह
दकरे कीदित्यतदंशेषु भेदे दणानवव
येदेयं कदाचिद्वनम २८ स्वाती पुनर्व

म.
विदि.
३३ न.
८५

८९

सविज्ञानगथासुगरेवतीविशाखाप्रथम
वाग्यनिष्ठाशततारका धिनीषेकादश
नक्षत्रप्रत्ययः प्रयोगः शुभः द्रव्यपरेस्मर
णानेनदेयं य ह मपराक्रमः मृदुपुष्पा
धिनीवेवविशाखाप्रवाग्नये पुनर्वसौव
शंसंतिथनाधितिथवर्तने वर्तनमृणा।
दिश्येणादाने मिश्रनक्षत्रादिशाखा।
निषेधेप्राप्तेऽकारानेपवननिषेधइति।
विशेषः आतनष्टादौतनिषिद्धेव अथ
लक्ष्यवधमेवकर्वातलमकराणामन्य
तमे धर्मानवने सतः पंचमे अष्टशब्दे
नक्षत्राणां शुभमन्यमन्यते तेषां
दः नक्षत्रयंचमन्योनयोः शुभग्रहसत्ते
पापग्रहरहितेव अष्टमेतभयराहित्य
मित्यर्थः एवंद्रवायाशुद्धासहितेनये
नक्षत्रे ३ च त्वायो शुद्धे
यर्मात्सत्तेनैधनेषुचरेविलेपेद्रविणाप्र
योगरति अष्टमेनैधनवादेनानशा
त्त त त्वा ति काशे अष्टमैमेन
मृद्वीयात्रेदेयंयुयवासरे अष्टमैदेऊ
जेऊर्यासंचयेयोमनेदेने अष्टतविशे।
धसंक्रमः संक्रांतिलिस्तदिवसेकोर्के

हिरस्तनक्षत्रे सहिते रविबारे हस्तार्के
नियामन्नत्रापि अष्टमैमेनानशा
केसेवेयः नक्षत्रानशासमित्यनशा
ह यद्यतियद्यस्मादेतोस्तथनेतदेशे
अष्टमैमेनक्षत्रे पुनर्वसौवतत्तत्रयो।
आदिभिर्गणितरित्तमशक्यामित्यर्थः
अष्टमैमेनसंक्रांत्यादिनिनेषु अष्टमै
वपंपरित्तममित्यतिहृष्टेयः हस्तार्क
केवारेसंक्रांतोयष्टांस्तत्तत्तत्र
हृदियोगेनशात्रेयेमणैरेतकारये
दिति ज्ञातिः प्रकाशकरोक्ते अष्टमै
युयवारेकदाविदणानेदेये नदेयेय
वासरेयत्तुनेवाऊर्यात् २२ अष्टमै
प्रवाहमहर्तेशाहलविकीरितेनाह
मलहीशमचावरयुवमउत्तिप्रैर्विना
कैशतियापैहीनवलेविद्योतलगहे
ऊरिविद्योमासले लगेदेवगुरोहलप्र
वह्मशास्तनसिहेचदे कर्काजैनयदे
तनीलयकरेतितासमष्टेतया २० म
लविशाखामचाभिवरभ्रवमउत्तिप्रै।
अष्टमैमेनविशतिनक्षत्रेहलप्रवह्म
हलवृत्तिकर्यात् य ह रदः मृद

म.
विटि.
५०
१०

प्रवृत्तिप्रचरविशावापित्तेषु च हलप्र
वाहप्रथमे विदयान्मलभेदेषु विप्रो।
समाहृषीयतिः मृदुक्रवादिप्रचरेषु
लेविशावासाहितेषु भेषु हलप्रवाहप्र
थमे विदयात्रीरोगमुच्चात्तितसौरभेये
नीरोगाधीनरहिताः येमुक्तावृषणाये
दन्तितायेषां योमावृषासौविद्यादित्या
र्थः युक्तैरुत्तर हृषणावृषणास्तफल
रूपाश्रुततादशैर्द्वैः कृतेकृषांसफ
लेन्यायुक्तैरेवोः दृष्टैः कृतेकृषांसफ
एतन्मेवभवति अथाकेस्यैवदेशानि
लायेविनात्यक्तान्वावप्रचरेमंगलवुय
हृष्टमितिमुक्तावृषहलप्रचरेणामुमे
एप्रमिवनामाभिरुनीयान्तरस्यामि।
तिविनायेगद्वितीया ३ च व ३ तै
प्रसंद्दशवसाप्रिभेकंयमयोरिकासुते
साकृषिविति अथजामान्तोत्तलप्रथ
दिः तत्रावायप्रहेहीतवलेर्नियले
रुयलान्ततेलगुविद्योदेषुप्रचरेणाले
वलितानेप्रसेदितप्रथः तत्रविद्येव
अमलशरीरैयुक्तैरेयुगैलगुयैव
रुतिप्रप्रचरेणामुमे ३ च त्र ला

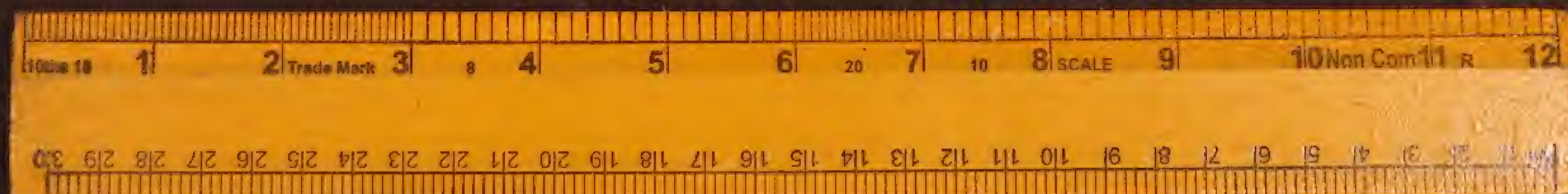
यो शक्तिशालिनिमित्तेशुशीतगोड
बैलैरसितभौमभास्कः आधिनेशश
तिचारिणोदयेलप्रवेतिनियुक्तैषि
क्रिया क योपि गुरौलगुयैतेषु।
क्रेवलितान्यार्थेदयेविये शक्ताकृषि।
क्रियातत्रद्वैलेकरविचरेः अथविप्रो
षतोलगुयदिः तत्रादिदेवदेकमेक
के अनेमेवेषणामकरोयेतलाया य
प्रलयेप्रकृषकर्मणशक्त यतस्तत्त
यकरणीशकरतथादितातवतयोन
वमीवतदेशीप्रषणावृषकयकरतथा।
शद्येनुरुसमययार्थेनाष्टमामि
तशक्तैकृषिकर्म ३ च तिः ३ य
हे मेघलगुयप्रुक्तैककदेजलजंभ
ये मिवसमभयेनयेतलायाहलमे
तयाः मकरैरस्यनाः शस्याकेमेवौ
वभयंमये हृष्टप्रसीवलेवेदावमी
सस्यजातिनी सद्यैवकेटजननीयप्रु
नैदिप्रतदेशी ततयोमपीदमेकला
येयं ३० अथानीजोमिहृताफ्रिाव
कहलचजातिप्रप्रदन्तविक्रीदिनेना
ह एतेप्रक्रितिवारणादितिप्रिाये

म.
विदि.
३५०
५१

यानिभौमेविना वीजोभिर्गदिताण
भानगुभतोष्ठाग्रीडगमेत्सवः रामेड
प्रिगुगान्यसम्भुभकगापुत्रोहलेकेकि
ता भाद्रमाष्टनवाष्टभानिमुनिःशे
कान्यमत्तेतिहि ३५ श्रुतिःश्रवाणः
वारुणोपानतारकः आदित्यःपुनर्वसः
शिशावायमिह पतैरुभित्रद्वैत्रैः
नृनेष्टेपुष्टवैरुनक्षत्रेषु मूलमवा
श्रुमृद्विष्टेनिरुत्वातीषुपंचदश
नक्षत्रेषुवीजोभिर्वीजवापनेषुमे ३
च त्र लाया हस्ताधिपुष्यतर
रोहिणीषुविजानराधामृगरेवतीषु
स्वाजोयनिहासुमवासमूलेवीजोम
रुक्मिण्यहलाप्रदिष्टा वसिष्ठेनापेतावे
त्यवनतज्ञाणपुत्राणि यादुदयकोण
एतेषुषोहस्तत्रोत्तरमेतभेषु यौ
स्मेथनिष्ठाणवाधिनीषुवीजोप्ररु
क्तषुफलप्रदायादितिकोणामूले
लादेवपुत्राणि मृदुपुनतिप्रभेषु
पितृतापुदस्तत्रुषु समूलभेषुवीजो
पितृतापुदस्तत्रुषु क ये पि
दस्तापुजनेरुत्तप्रभुवस्तत्रुषु सी

तोम्पनाथवीजोभिर्गदित्यवहपतने
नक्तवात नीष्टाकृष्णरित्यतोनेकोरो
त्रानवर्तते तेनवीजोभिर्निष्टेत्यर्थः
श्रुतकालविशेषनिषेधो रा मा
ते रवौशेडादियादयेभूमेसदायते
जः तस्मादिनत्रयेतत्रवीजवापेयवित्
नेदिति श्रुतवीजोभौफणिचेदमुना
ते श्रुगुभतोनेवियेनोकिभाणायस्यासा
वगुः यस्यसदृशाभावस्तस्यकृतता
क्तिगणानोदशगुः सहुक्तस्यभनत
इतस्मादित्यर्थः सहुदिष्टितनक्षत्रद
ष्टोभातिशयेनिसमेवेनानि तस्मा
पिपुभकगाणितनपकमशुभेततस्मी
पिपुभानि ततोपेकमशुभे ततस्मी
पिपुभानि ततपकमशुभे ततस्मी
पिपुभानि ततपलाय्यशुभानि एवे
वीजोभौसमविशतिनक्षत्राणिपुभा
शुभतमुक्ते ३ च व न भवेभः
वितयेमर्षिप्रचक्षणायागहभात य
लेत्रयेवनलयावेहोडादशलोदे
निरुत्तललेलायूलेभवततस्मीदि
तम नाशोवहिः पंदकेस्या

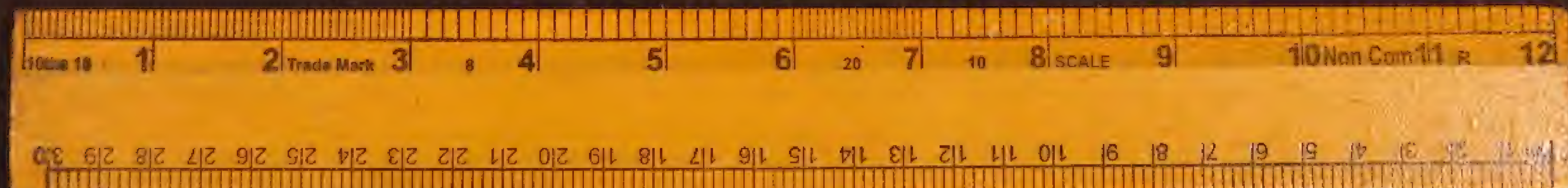

म.
विटि.
१२

वित्तचितयदिति गह्वर्यस्मिन्नैत्रो
स्तितस्मात्तत्रयंमूर्धिमस्तकेस्याप्य
यान्यशकरंभवति ततस्त्रियेगलेस्या
प्यकजलापण्यामिकासपादकंस्यात
द्वादेशभातिवहिनैतत्रतत्ररहिता
त्रि उदरेस्यापानितानिथ्यान्यद्वेहो
सः ततोतत्रचतुष्टयंप्रश्नेनित्तु
रत्रकरेस्यात ततोवशिष्टेवहिनैतत्र
पेत्तकेथालाशकरेस्यात यथागह्व
र्विणावायोमास्तिततः संपाकृतिवक्र
लेख्य वीजोसौफीणावक्रमेव

द्विचये स्पृष्टव्या सायंशसुतरेषमक
रोर्या पुतिश्रमसुदविस्वामस्तकेव
विः गलः जठरः दहिः जठरः जठरव
हिः जठरपुष्टे तत्रपानायासपि मृ
र्धिनीणिग नृप्रयंजठरेपिसानिवहा
दया तत्रपुष्टवतपुष्टेदहिरतोभा
नोऽपितेयेत्तके लेखकजलमत्रपुष्टि
सपितानितेत्तलेत्तकमात्तलीतिप्र
मोत्तयेचफीणादीमोपकाहेस्त

रमिति श्रुतेकेचित फणिभात्सर्पेत्त
त्रादितिवाचतत्रशक्तिः सूर्यभादुरगाः
स्याप्यइतिसुरेदयवाकौकभावात तत्र
तादवाकौसात्ताद्वाहभादित्युक्ततात
गह्वर्यस्यात्समाभयिसेषुप्रमृतिष्य
लमिति कपो श्रुः सूर्यभादुरगाः
स्याप्यइतिसुरेदयवतम वीजवापने
लग्नशुद्धिमाह वमिष्टः भवद्विपुष्टजे
पापेस्त्रिलोपकैद्विष्टेष्टयमेः कथि
तेषुवधिसेषुपिष्टमलयेवीजवापनेका
र्यमिति यद्यहलप्रवहीणवेदमुच्यतेह
लरिति हलहलवकेकैस्त्रिनासूर्यमुका
न्यात्तत्राक्रमेणाजीणिनचत्राणिश्रमे
तिश्रुष्टमफलानि ततोष्टभातिसेतिश्र
मफलदति ततोदभातिसेति ततो
होभातिसेतियेष्टासूर्यः पादाया शुक्ले
मृगः ततः पादभूमीर्दिशः तेषुनवेसभा
निश्रुष्टमिति ततः पुण्याश्रममयाष्टवक
ल्याष्टमरफल्याणीहस्तविश्रुष्टातिन
तत्राष्टाश्रुष्टमिति ततोदिकात्तानगा
याष्टाष्टमसूर्यवाकौवराष्टाष्टाष्टाष्ट
वसमितिष्टानचत्राणिश्रुष्टमिति ततोष्ट

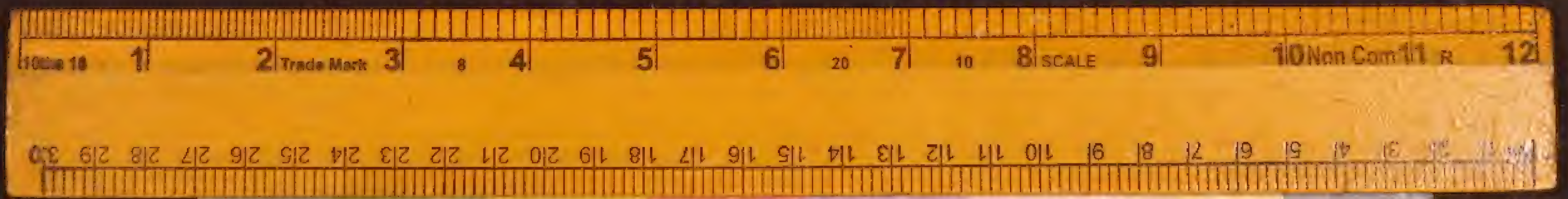
92

कश्चियेस्यात् तदेषोऽष्टमगतेन तत्र उच्यते
 प्रेष्टुं शुभफलदायिनि युनेनापि प्रका
 रेणानुगदितीति तान्ते
 वाशुभशुभातिसेभ
 वेति तत्र हलचकाः
 कृतिर्लक्षते क योपि विषयमुनव
 क्षेपसमसर्कविमुक्तभात हानिः वृद्धि
 तं सत्सु लक्ष्मीप्राप्तिर्यथा क्रमदिति ह
 लनक्षत्रोक्तार्थेन नरे मुक्तवान् अस्याप्यर्थः
 अर्कवमुक्तभाविष्यभेषु ताति ततोऽष्टमभे
 दवृद्धितो न वसुभेषु कर्तः नाशः ततः
 समसुभेषु लक्ष्मीप्राप्तिरित्यथा क्रमं फ
 लं ज्ञेयं अतः समविंशतिनक्षत्रोक्तैरभि
 जिह्मगनानास्ति एवैव ह मतिसेवादेस
 ति इनप्राप्तिनक्षत्रवृद्धिष्वीष्वीष्विग
 मात्पाः ३ ३ ३ ५ ३ ३ शुभदशमनी
 भातिकमालागलाविश्रुतियुक्तैः शिव
 देवतमुहूर्तेनात् तद्विषये ऋषिवाक्यसू
 लाभावात् ननु कौकोतगता न्यनशुस
 नाशयमान्यतगतेरहोमवत्तरेव दक्षक
 शितं वकेषु भेलागले इति प्रीयतिवाला
 लोचनेनोक्तं यथा हि शर्कः कौतगता

म.
वि.दि.
३६७
६५

तान्यभानि न उद्वाह्याणां नाशायसुः त
दशतोभत्रतयेह्यौ ततः शूलत्रयेयिमा
नोनवकेलेवाकृषिकृत्सातायस्यात शू
लत्रयेमध्यगतेपेवकेननक्षत्रशकमित
शुः श्रियेसातो यश्चान्यलितयेनक्षत्र
तयेभुभेसात एवेसतिहलवक्रन्यासः शु
देप्रकारेणान
प्रोक्तिनक्षत्री
शुभाशुभानिभा
तिसभवेतीतिचेत तदेतद्विचारित्वा
लीये नहयेप्रीयतिवाकेशद्योयउच्यते
किंतमूलवाकादर्शनावायपरस्परसा
ज्ञानः प्रकाशकः शद्योयस्तयोयुक्तं
तगतागतानिजीणिभानिदृषनाशकग
सुः फलमध्यामभारप्रोते ततसीणि
होर्फलदंशदोभागततः पेवनक्षत्राण
पारणायमाणिनक्षत्रानि शूलत्रयेयिके
कंरुषिकृदातायस्यापानिवन्त्रपेचने
क्षत्राणि कोहेतरित्यतआहतदंशरग
तशतितसुवेनहिलेददंशमूलोददंश
द्योते तयोभुभेसातेमयोविध्यमानेपेव
कंक्षपेचनेचपेचकेश्रियेसाणनक्षत्र

शकामितियावद्यश्चान्यद्वितयं हलदंश
हंभोगेभुभफलदंशेलेव एवेसतिहल
कोः सदासुः कार्यतामेयगते यतमेहे
शुभः सूर्यादिहितभाविवेदविषयोका
प्रःशविष्ठाकंकेस्तुल्यनोषगतानिभा
निमुनिभिः प्रोक्तानि शस्तानि च आद्ये
लोगालयेनेतवरवतदपिचित्तमेव
त्येवदोदुशेनादेकोकोतत्पादिययवा
त्यानापित्तरागकृतं तदपिस्पष्टाकार्य
वसिष्टावाक्यविषयादर्शनकृतं प्रतिभा
तिविशेषवाक्यादर्शनेहिसामान्यवाक्य
सप्तानाविधोर्थावाक्यं कृतं शक्यते विशेष
दर्शनेतसामान्यवाक्यस्यविशेषवयर्थ
वमानमित्यलेसुविप्रसक्तानुप्रसक्तिनक्ष
त्रहलचकेवीजोमिचक्रेवाविहितनक्षत्रा
णाफलदस्यानयोतेसत्पेवेयविशेहेमा
यः शुभयातेत्यागः निषिद्धानांतसर्वथे
वत्यागइतिनिष्कर्षार्थः ३५ ॥ त्राष्टा
न्मिचकभाइयेवेपलत्रुओत्रेसिगमोदा
तोभोमार्केनदिनेविरेकवसतायस्यादुधा
कीविना मित्रलिप्रदप्रवेरविशुभाहल
युर्वेविथो जीवेसात्पितनोयुगेनिगदि

स.
विटी.

२१२

१४

१५

नाथमक्रियातदले ३. ताष्टाहयंवि
त्रास्वात्तोमित्रहयेअनूराधानेष्टे केभा
हयेरोहिणीमृगौ श्रेष्ठः पाशततारका
वह्नाश्विनीपुष्यहस्ताभिजितः श्राद्धा
शवणाः पञ्चमत्तपुनयाभौमाकेन्द्रादि
नेमंगलरविगुरुवारपुविरामोत्तारा
धिरवाहिनीनारीशिरातस्यामोत्तारा
स्मशानातिनारीशिरातस्यामोत्तारा
शस्त्रातिनक्रयोदित्यर्थः ३ व ति
सारसारो विज्ञापुरोविधिपुरोमित्रपुरो
लघुपुरवारोविष्णो वस्तिविरेवनेवेदाः
शुभदिनतिथिवेदलग्नेष्विति वारेसमत
भारः अथयथाकीचयशनेश्वरावयास्य
अन्यवारपुविरेकवसनायेडोषधेनसावप्र
वृत्तिविरेकः वसनेप्रसिद्धमेवतदायेका
मकार्ये उक्तेच अथमित्रातिप्रवरध्रुव
पञ्चयोदशतत्तपुनयावारविवाः
शुभोद्वेदयगुरुशुक्रवारपुथर्मक्रिया
कोटिहोमरुद्रानुष्ठानादिवाकार्यः उक्ते
दी कायो शुभग्रहाकेवरिपुष्टु
तिप्रभुवारपुथर्मक्रियाविलेपप्रभुमंशा
तिवर्गैकमिति शान्तिकेयवर्गैक

टिहोमाये अथवियोचयस्यजीवस्यगोल
श्वर्गोयस्मिन्निष्प्रेष्टुययोः षड्वर्गोसा
तिनूनालेगुत्तयस्मृतिगतश्वर्गोवली
मतिथर्मक्रियाहितातिगदितातिगदि
ता ३ व त्ना लायो हिवकेकेगुगे
लगेयमीहेभारविदिने अथश्रुति
स्मृतिप्रमाणदिशोक्तानाथर्मकर्माणां ग
रुजालश्वर्गेषुप्रारंभस्तदलीसतीतिथ
द्वीतानेविवाहप्रकरणेप्रयत्नैववा
त्यति ३. अथयान्छेदमुहूर्तवसंतिति
लकाह्मरमाह ॥ तीक्ष्णानपादकरवा
हिवस्युत्तीडस्वातीमेवातरज्जलांतकत
कंप्रये मंदाररिक्तरहितेदिनेतिशस्ता
थान्छिदातिगदितास्थिरमेविलेपे ३
तीक्ष्णमेवातेमूलन्येष्टादीशेषा अजपा
दः पूर्वभाद्रपदाः अन्धानिप्रसिद्धातदा
विज्ञाप्रयत्नयेकोणाविशानिनल्ले
पुनयामेदः शनिः श्रोमेगलः विकृति
थयः प्रसिद्धः एतेषासमाहोरोमंदार
क्तेनवरहितेविहेनेदिने तथास्थिरा
भस्थिराशौल्येसलियान्छिन्नको
दनेकार्यमित्यर्थः य ह न तीक्ष्णः

92

गी विद्यातारोहिणी अन्यान्यतिप्रसि
 द्धानि यथोक्तवस्तुसंज्ञकानि अत्राकारा
 यस्तेषां मर्दनं यद्विद्यानादिना निस्तर्षी
 करणोत्तममर्दनमिति तदर्थः तदुक्तं यव
 हारो मये फाल्गुणेष्ववागाश्चैव मन्त्रा
 मन्त्रातश्चामता अनुराधास्तथा नक्षत्रे
 वतीथान्यमर्दति केवले सिंहलग्नवागुरो
 दयेथवा पुनः पवमन्त्राश्चैव भास्वक्रानिरो
 हिणामर्दने कुर्यादिति रा गी ओ
 क्रो रोहिण्युपादानं च तदा कामिदे हस्ते
 ववापयेद्दीजं सेशं हवैष देवते रोहिण्यु
 मर्दने कुर्यात्सुतरा सप्रवेशयेत् अत्र कर्म
 विशेषेण एकैकस्यैव नक्षत्रस्योपादानं
 मृत्तिमुच्यतामन्त्रार्थं तत्स्वितरनिषेधा
 र्थं कृतः वाक्पातराशां दैवश्यापयेति
 ति अयेद्दीजं रोहिणाया अत्र यात्युक्त्वा
 इत्यदा निमृत्तिर्मले धातारोहिणी श
 ते तारशततारका अर्थउत्तरफाल्गुणी
 पञ्चमदस्वभेषु सम्यग्यथान्यस्य गोपता
 सर्वे वापि तत्सृजोत्तराशमप्युक्तं मन्त्रमस
 इह सम्यग्योपाती आकीर्तनो रानिमी
 मो विना तत्कालाचारेषु सम्यग्वैद्वययुक्त

96

इदं ज्येष्ठा दस्यो अश्विनी च राणी प्रसिद्धा
 नि यथुधाना वृद्धिः तस्य समेता वत या
 न्येदहिततो हे सा स इयेन तभ्य उहान्य स
 पादे सार्थे वा दास्या सी न्ये वेदृषा मानिग
 दिता ३ च पि यां श्रवाणत्र
 ये विशावा या भुव पुष्य पुनर्वसु निवा
 पुष्य अश्वि न्यथ च ज्येष्ठानि नियन धान्या
 दिवर्धने शस्ताः ३३ शुभ शान्तिक पौष्टि
 कादिरुतौ शुभ हृतं वे संति निलक य ह
 दि प्रभु बान्धव र मित्र मचा स शस्ता स्या
 द्वा तिकं सह स पौष्टिकं मे गलाभ्यो वै
 के विधौ सुख गते तन गे गुरौ नो मो वा दि
 इष्ट समये पि शुभं निमित्ते ३४ दि प्रादी
 नि मचां ता नि प्रसिद्धानि ते पुष्योष्टिकं ३५
 ष्टिका संके मे गलं विनायक शो न्या दि
 शान्तिकं इष्ट फलं र मलं न दत्रा य न्यत्र
 शान्या दि य ता नि कर्माणि कार्याणि
 ३ च पि या मित्रादि न्य मचां त
 रा शत भिषक्ता तौ विरि विच्युत स्वर्गा दी
 शुभं ज्येष्ठा पौष्टि विरि विह स्फी ते त घा र त्रि
 पि रिक्ता य र्व विहाय सौम्य दिवसे श
 सुं नृणां भूत ये सर्वे शान्तिक पौष्टिकं

म.
विटी.
३२७
४७
१७

निदादिनेगर्गादिभिर्निष्पद्यत श
यशु लशुदिः तत्राकेस्येवे
दशमस्यसतिविधोवेदेसुवगतव
तयस्यगुणोतवगलस्यसत्यशाता
दिकार्ये ३ व त्वा लाया सुतोवेदे
वप्रमोर्केवरस्येलेजीवेवोक्तिवास
रेव श्रीमत्पापुष्पाणि कार्याणि कार्या
णीतिनहोतिकादिमोदोगुरुशुक्रयो
रक्तस्तदादिकेवात्यकार्यकमिहस्तग
योदिहरीदृष्टसमयोपिभुभरे तथा नि
मित्तेकेताकृत्यातदर्शनीमति शुभरे
उक्तं दी कार्या शांतिकर्माणिऊ
वीतयोगेनेमिन्निकेतया गुरुभागेव
मोदोपिदोशस्तत्रानविद्यते शुक्तैत
त यतोस्तीदेशातिकेतेमिन्निकेयुमिति
तिरुताशांतिनिमित्तोयापजायते इति
स्मरणात् तत्रनिमिद्देगोदृष्टेकतायु
त्यादृष्टनरूपवरावतिनेमिन्निकेतशुव
हविनयाएकगुरुशुक्रासादिदोषोपि
वशादिदेये यतो जन्मातरेयउरस्त्वक
मिदेनिमित्तमत्यत्र तस्यशांत्यानिगमा
दशुभादृष्ट्यापितिरामः बहुदिनशा

येतिदेशो कालोक्रियमाणोशांतिके
किंचिदुरदृष्टशासकेययपिभवति
तथापितावडिदिनेदुरदृष्टस्य्रावल्या
डः त्वप्राप्तिः यथा लोप्याग्रिल्येनैव
जलेनशांताभवतितथासकलनगर
राहकोमनुष्येवेहभिर्भुगपहृहीतज
लप्राप्तिचटैरेकदेशातिर्वापितोपिसक
लोपिर्ननिर्वायतेत्यतः सर्वथासा
दादिदोषविनेवयथाकथं विलोपित
प्रकारेणानितशुदिमंगीकृत्यशांतिका
यवपुंविद्येये ३५ यथाहोमाहतिशुदे
महतेमनुष्यस्यमाह ॥ सूर्यभावित्रि
केवेदेसूर्यविष्णुऋषेवः वेदेरेत्याग
शाविनेनेष्टाहोमाहतिः तले ३५
सूर्यः सप्तमानेनयज्ञतद्वेतिनस्मावि
त्रिकेयादिनाभद्रयमेकत्रिकसेवंसप्त
विंशति नदात्रिभेषुनवत्रिकानिभवे
ति तत्रसूर्यनक्षत्रादारभ्यप्रथमदिती
यादित्रिकेस्यवेदेसतिऊमोदेशोमुवेष्टा
हतिः यततिः यथाप्रथमत्रिकेसूर्यः
स्यततोत्रयस्यततः शुक्रस्य ततः यमो

मु.
विटी.
३३

१४

शनेः ततः वेदस्य ततश्चास्यभोमस्य
ततः ईज्यस्यगुरोः ततोऽगोराहो ततः शि
विनः केतो यवेसतिपदिनेग्रहमुखे हो
माहनिः यतितः सानेष्टानप्रभराः अथा
देवप्रभग्रहमुखेग्राहतिपातः शुनफल
२ः ३ व प्रप न नतत्रेयत्रभानुमा
तदाहतिविकेविके सूर्यजप्रकसौरेगा
मिडभोमग्रहस्यतोः राहोकेतप्रतिदि
ष्टवदनादाप्रभाप्रभम सौवायनाश
सूर्यस्यादिरोजलस्यीरुषिः भोमागि
राहोराष्टम्यव्येवुदिविद्वानम गुरोर्ल
विभेष्टम्यराजसौभाग्यनेदिते भागवे
कार्यमेपतिर्हिकामुष्मिकेभवेत श
नेर्मावहनेयोराज्यभोगायनचयः रा
होर्मावाहनोहानिः सर्वस्यपरिकीर्तिता
केतोमावाहनेयेयुर्मितेरेषाविज्ञवे
मराणां प्राणिनां वैराज्यभोगस्येवच
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन राहोर्मावहनेयेयुर्मि
हेनक्रयादवनेमित्याह भार्गवाद्यशति
उदयेमत्रतिष्ठुष्टीर्थः सूर्यक्रान्तनतत्रा
म्रेहनतत्रस्पष्टिकविकगणनयापायसु

विश्राहर्निचो शुभग्रहमुखेसमेचीनो
अतएवपितृवराणोरपुक्ते विवसदत्ता
त्रिकत्रिकमेकमेकविधोस्थितेर्कनेमिता
र्कज्ञानोचेष्टप्रजीवागुशिवावदास्यहोमा
हतिपायमुखेतिविद्वः गुर्जरेष्टेष्टप्रमिद
मिदं शुभदेवान्कृतस्यपायग्रहमुखेह
वनस्यशांति रुक्ताविस्मयमोक्षरि कुरु
ग्रहमुखेवैवसेजातेहवनेशुभे शांतिवि
गाप्रगोदद्याद्वालागापुक्तेदेविनी आय
स्वीप्रतिमोक्तानिदोपेतामयेमुखी गो
सूत्रमधुगयाद्यैरविताप्रतिमोततः शुभे
निधाय एतत्तत्रहोमेनिधीयतीति १५
अथयदिनेहोमश्चिकीर्षितः तदिनेव
द्विवाभवशेनप्रभाप्रभफलजातेमिदं
वज्रपाह मैकातिथिर्विपुताकृतामा
शेषेष्टोपेष्टविवाह्निवासः सौवायने
मेषाशिशुमशेषेष्टाणार्थनाशोदिविभू
तलेव १६ शुक्लादिमामगणनया व
नेमानतिथिगोपेष्टकृतावतमानवाश्च
तावतभेदा यज्ञेयतद्गणितेष्टपत्यमि
नेवतदाहोर्मावहनेसमस्यानेष्टविद्वं
ने फलमाहसौवायेति होमादिवसे

सु.
विटी.
३५
५५

११

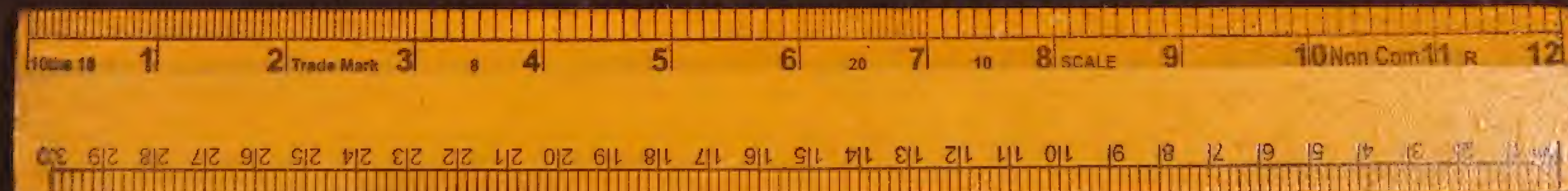
शुविवादिवासः सौख्यजनकोभवतीत्य
र्थः शुशशाशीशुगमशेषैकमौकेमिते
शेषेप्रिवासोदिविसर्गेफलेकर्तः प्राणा
नाशेमराभवेत दिमितेशेषेप्रिवा
सोभूतलेयातालेमितेफलेकर्तेशुना
शोदविनाशः ३ च तिथिवारप्रतिः
सेकाविदभकाशिशेषकात् निवासो
येवाप्रिपेवितप्राणाविनाशका से
स्कारप्रविचारोस्यनकार्येनपिबसुवे
नितोनेमित्यकेकार्येनवापेमुनिभि
स्मृताः ३६ अथप्रतिवर्षोत्पन्नवात्रभक्त
तामहर्तमनुष्ठान ॥ नवाभेस्यप्रति
पुनरुभेसतनोपुभ विनानेदाविषयटी
मधुपौषार्कभमिजान ३ चरतिप्रमध
सेतकदादशभेषतयासतनौसमीचन
लेपेप्रमधेपुतेदेषेवेत्यर्थः परंतपेने
तपतिपत्तरीकादशीविषयटीविवाह
प्रकारोवत्प्राणाः मधुपेवत्प्राणा योष
च आर्कशानिः भूमिभेमगलवारपता
स्तिनावर्तयितानवात्रभक्तोपुभेस्यत
य हभुजबलः नवात्रभोजनेप्राणा
इतिप्रवरेः शुभ शुभेक्षितपुतेलेपेवि

षनाडीविवर्जयेत नवात्रेनवनेदायो
सामेपौषेसपौतथा ३ अथनौकाच
टनेमहर्तमनुष्ठान याम्प्रात्रयविशा
वेदासाधपिप्रेशुशभिजये भृग्वीक्षा
किंदितेनौकाचटनेसतनौपुभे ३८
याम्प्रात्रयभराणी कृतिकारोहिणी वि
शाखा रेवतीषे साधमेषे पितृम
वा रेवाप्रादी येनेवेर्जितेरहिते अथ
पिष्टेषुप्रष्टादशानक्षेत्रे तथापुक्र
गुरुसूर्यवारसतनौप्राच्यावत्तप्राणा
विशिष्टलेपेनौकाटनेनिर्माणोपुभे ३
च य यो तभहविचटलेपेशक
पिष्टेहिदेवत्रिनयनविधियाम्पुडेउस
र्यान्पुभे सुकरणातिथियोगेपुक्रजी
वार्कवारतराणिमटनसिंहवेदतागवि
पुदे तभेप्रिपुनकत्येहविः सिंहः तभ
तिनौः अथचटनस्यानौवालतटन
तमयोच्यतेतत्रदीपका शुभहेविष
मेहभगमेप्राप्राणिपु वालनेचटन
स्यानौजावाशुभतिथिपुष अथदीपिक
यानौकाप्रात्रमहर्तपि अथिकरीजस
धातिपिष्टवामिप्रथनाचुतभेपुभलेपे
तारकयोगतिथीइविपुदोनौगमनेपु

सु.
विही.
३५०

भट्टेश्वरभवारति ३८ अथवीरसा
यनाभिचारयोमहर्तमनुष्माह ॥
सुलाहभगापीपित्मृगोसामवेदेत
नौ मुविशुकेष्टमेष्टुहसिदिवीरा
भिचारयोः ३५ सुलाहदिनतत्रये
वकेतथावेदेतनौकमलयेतत्रस्थितेसो
मनुष्टेसति तथाशुक्रमुवेवतर्प्येष्ट
ष्टमेष्टुहनेष्टागवाव्याते नाटशेल
मेदीरमवीरसायनायाशुभिचारसक
मगाश्वसिदिनिष्ठातिः ३ व सि
न शशितेनृतयमपित्मेष्टुष्टमष्टुहोभ
गौवयाताले चटलग्रगतेशशितेति
विलावेतालमिहिः स्यात् आज्ञग्रहो
२ मा या पित्रेष्टुयाम्मलेडभेष
ष्टुहष्टमेष्टु वेतालासिदिपातालेनृगो
वेचटलयेगे वेतालनामवीरसायना
३५० गानिर्मक्तस्त्रानमहर्तवसेतिनि
लकयाह ॥ योत्पादिनिष्टुष्टमवानिल
सर्पथिसेरिकातिशोचरतनाविकरेडवा
३ स्त्रानेरुजाविरहितसजनस्यशस्त्री
नेवियोध्वलावगोभवेकैदवाणो य-ग्र
त्परवती आदिग्राहीनिभानिष्टसिदति

यतानिनवपिस्त्रानिविनागतानिये
पुतान्यवसिष्टानिष्टादशभानिते
पुतथारिकासेसेनसतिथिषु त
थाकविशुक्रः ३३ष्टुष्टः आभोरहि
नेष्टुवारेषु तथावियोवेदेहीनेतिथि
हस्यानस्थितेतिपिहस्यानानितसि
ते गोवरप्रकरणोवदति तथासेवेष्ट
कादशकेदप्रथमवतर्प्यसममदशम
स्यानेष्टुकोणनरयेतमे यष्टुस्यानेष्टु
स्थितेः पायग्रहेरुपल्लतेलेष्टुमति
रुजासेनेनविरहितसनिर्मक्तसस्या
नसागोपस्त्रानेशस्त्रीष्टुमे ३ व
ष्टु न पित्रेष्टुयाम्मलेडभेष
ष्टुष्टुक्रयोः नक्रयोद्वारयोगेष्टु
क्रस्यानेकदाचनेति पुनर्वेत्तोरपि
निशेष्टो रत्नमालाया ३३ष्टुवारीभा
गिवचभवेष्टुसर्पादिन्यस्यातिष्टुष्टु
मेष्टु पित्रेष्टुवतिवेष्टुक्रयोक्तस्यति
वस्त्रानेगेगनिर्मक्तजनोः ३५ष्टुष्टु
नतारकयोनिसेयो ना २ हि
यो स्थितेष्टुपादिनिर्मक्तपित्म
रुगाभेषुष्टु नक्रयोष्टुष्टुमक्तसस्या

म.
विटी.
३५५

नेवरिपुत्रकयोःरिति अथास्तन
लत्रेपुकार्यमित्यर्थः अथलगादि
हमाह श्रीपतिः लगेचरेमर्यऊने
ज्वारेगिकातिनोवेदवलीवहीति
कंदविकोणायगतेषुपायेः स्नानेदि
नेरोगमुक्तस्यकानो दीपिकायातवि
शेष आदित्येपुचरेपुशऊदिनरूपः
स्यवेदेपुच रुगहवतिपातविष्टि
वसोपेदावशान्तिथो कंदस्यपुशः
पुकासतिथिपुस्नानेगदीमुक्तिदेशः
सजातमुशोभनाविधिभुजगतेड
महासगइति आकामतिथिपुत्रयो
दशोदितसतिथिपु ५ अथगत्या
तिद्यामहतेमनसभाह मृपुभुवति
प्रचरेनेगवेवावलगगे विधोत्तनी
ववगंशिल्यविद्याप्रशस्यते म्द
गणाभुवगणादिप्रगोषशिल्यका
हृत्तलगाणीगादिवटननावी
तिमितमलादिकेतदियायाप्रारभः
प्रस्यते उक्तं च अथलगशुदिः त
उत्तेपुगेवलगगेदशमस्यवरा अथ
लगेवेदस्यतौवलगगेदशमस्य

लगस्येवसतितथाविधोवेदेजजीवव
गंस्थे उथगुगोषदुर्गस्येवसति प्राल
विद्याप्रशस्यते ३ व त्वा लायो
लगुकर्कगतेसौम्यजीविवास्तदीपि
तो तयोवर्गस्थितेशिल्यकमीरभः प्र
शस्यते वसिष्ठेनान्यथैवोक्तं शशित
नयेजीवेवावेदेवालगगेवलनिधमे
वा तदगेलगगतेशिल्यारभः प्रशः
स्यतेमततमिति ५ अथसदानसुह
तमनुसभाह मृगज्यामित्रभागपुला
हृत्तलतिलेहो सुकट्टेतेनोयो
वारेसंथानमिष्यते ५ मृगज्यामित्रा
प्रसिदाः भागपुवंपालाणी यदुपे
तथाहृत्तलहोदादणो वातैतिलेक
रोवा तथासुकट्टेसुकट्टतशपाणि
उह्वेतादशेतनौलेय तथासौम्य
हाणोवावेसंथानोपीतिविद्यते ३
व त्वा ला भागपेदेदीशीतरमोस
पुषोदादणोवासुकट्टेवलये अह
मोवातौतिलाविप्रदिशाएवावी
स्तत्रसंथानसिदिः सुत्रजीर्मायवेवा
ऊर्वते पुषोतासहिमपुषोभावे

म.
विटी.
३५
१२

102

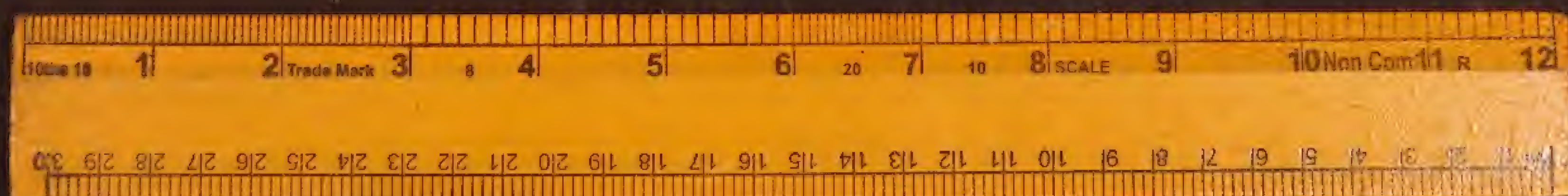
त्रयवतत्रत्रयसंस्थे शीतरश्मौवे
इसति सायने कार्ये अनेन भाग्यमैत्रः
पुष्पात्मकेन तत्रयमुक्तं भवति य ह
सिद्धः सुरगुरुमैत्रभागे द्वादश्यावाय
क्षिप्रयातियो सितप्रतवीक्षितलये
तौतिलकरागवसेपिः स्यात् क योपि
भागे पुष्पसमैत्रे वलये पुकेक्षिते पुते
करागोतौतिले स्याद् द्वादश्यावायिष्य
ते एतये वरत्नमालापद्यवायाने
न्यायः समतिवाक्ययोगवन्नात् मैत्रे
भागे पुष्पद्वादश्यावासितेक्षितलये
अष्टप्रावातिलकरागसंथानक्षिहि
स्यादिति भद्रभास्करहणाद् भागे म
त्रीशीनरश्माविनिवृत्ताकावाशयेन
विद्ययवेवमूलप्रसूदेवत्यसिद्धभागे
धितोवपठनीये ५२ अथपरीक्षासूत्र
नेवसेतिलिलकसूत्रसाह त्यक्ता
सूत्रतशानिविष्टिज्जोतवर्भमासौम
नोरविधिप्रपिभातिनादाः द्योव
भतुलवेषापीजीविताराशुद्धैकरादि
तिहरीदकपेयरेत्ता ५३ अष्टशुद्धमी
सूत्रवतरेपी शानिज्जोवागेप्रसिद्धौ

विष्टिभद्रजनर्भमासौजननकालीनतत्रे
जन्ममासेव सत्तावष्टमस्थाने रवि विष्टिः
जन्मराशे सकाशादष्टमे संख्येवेदेव तथा
नादाः भान्यपि नाडीनतत्रापि रवि
विष्टिप्रपित्यत्रे हेदोहिवचने प्रगृह्यमिति
प्रगृह्यमेजायो हतप्रगृह्यप्रचीतिप्रकृति
भावः एतावत्पदार्थकदेवकेत्यक्तापरी
क्षानामस्वर्गास्त्यादिमहापातकामि
शक्तशुद्धिदिविवारात्मिका तममा
वादिहृपादिवासेतियावत् सामान्य
तोभद्रानिषेधेपि पुनर्भद्रानिषेधोरादि
भद्रानिषेधोराविभद्रायदाक्षिण्यादित्या
दियदिहाराणामपिन नकाशतोस्त्वय
तमुपातः जन्मभस्याडीनतत्रादेव
निषेधोपुनरुपादानमवप्रकृतवेनपि
तेजन्ममासस्यतपुनर्निषेधोत्ताद्यगर्भ
विषयेपि यथास्यादित्येवमर्थसामान्य
वास्तमाद्यगर्भविषयमेव एतथाप्येति
र्ताषितौ एतेपरीक्षयोनिविहानिमि
त्रान्यभिधायविहितनिमित्तान्याय द्यो
गशतितननुलवयतिप्रत्येकंसेवेधः ५४
गोदिसभावेमिश्रुतकन्यायत्रयीद्वय

162

तनौलये श्रेणेत वांशे वदिसुभावे तथा
 चरे मेव कर्कतलामकरहये लग्नवांशे
 च तथा शशिजीवता राशुदो वेदशुदो ग
 रुशुदो ता राशुदो वसन्तो यषोशुदिष्टा
 गोचरप्रकरणोभिधास्यते तथा करादि
 तिहरेन्दुकये करोहस्तः आदित्यः पुनर्व
 सुः हरोश्रवणाः रेदोज्येष्ठा कपोवरुणा
 श्रेणेशततारका यषुचभीपुयरीक्ष्मणा
 दित्यर्थः अत्रानुक्तोपि प्रातः कालेति
 कइस्तः उ च पि यो नोशुक्रास्ते
 सुश्राकेंगुरुसहितरवौ जन्ममास्वष्टमेदो
 विष्टो मासे मन्वात्विज्जगजनिदिवसे ज
 न्मता रासुवाय नाडी नक्षत्रहीने सुरु
 जनीनाय नाराविशुद्धे प्रातः कार्यापरी
 त्वाहितनुवरग्रहाशोधयेः शक्तलग्नेरति
 विहा अयः अष्टम्यां च तदंशेषां
 यथितेपरिदिणे नयरीक्षादिवासश्च
 शान्तिभौमदिने भवेत् ज्येष्ठाश्रवणाह
 स्ताद्यतथाज्ञेयः पुनर्वसुः तदस्य तमि
 खाशेक्तातमिभुक्तविचारिणी इति अ
 भिभुक्तः सुवर्गास्तेयादिपातदोषभाव
 णाद्योक्तस्य विचारिणोः शुद्धादिनिर्ण

येनातीनदज्ञानिदीपिकायामुक्तानि।
जन्मायंकर्मतनौदशसभेसेचातिवषी
उशकं सामुदायकमष्टादशभि विना
शसेत्तत्रयोविंशे आद्यातपेवविंशमा
तसमेवेष्टदत्तः स्यात् नवनदज्ञानोप
तिसृजानिदेशाभिषेकं चैरिति यत्ताति
नदज्ञानातीनदज्ञानीतिवाक्येपेदेदी
पिकाकृताभिहितः जातिब्रह्मणारि
कातत्रतत्राणिपूर्वात्रयसानुलमग्रजा
नामिति वराहोक्तानितद्वाक्येवमग्राया
त्राप्रकरणोलिख्यते देशोर्गलाप्रा
दिकः तत्रतत्राणिशतपदवक्तानुसारे
एतेयानितद्वाक्येवनामकर्मप्रकरणे
यालिख्यते यस्मिन्नुवादि केनदत्रे
मिषितेराजातदभिषेकत्वे च ग्रथसा
मान्यतः शुभकार्येषुलभशुद्धिमनुष्टया
ह व्याससिंहासिंहाद्यतयलभशु
भट्टप्रणे तदेत्रिसदृशशसोसवार
मः प्रसिद्धानि मय व्यासद्वादशस्थाने
ग्रहाष्टमस्थाने यतस्यानदयेशुभेशुभ
याग्रदमोहिनोयेषादितेयस्मिन्नुपता
दृशे सृजन्मराशेदशदशमस्थाने

104

三

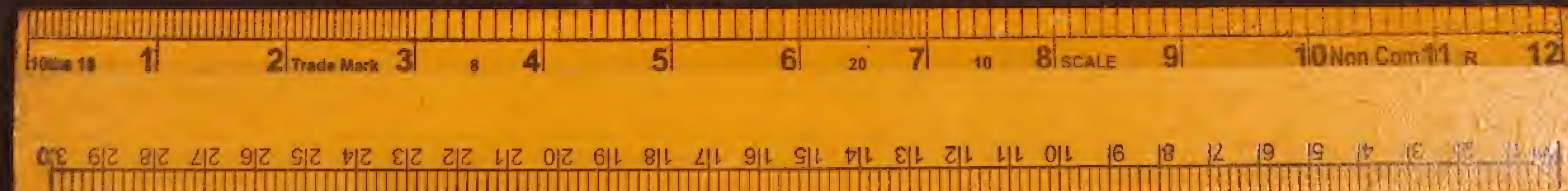
[illegible]

सु.
विटी.
४.२

१५
१०५

समराजान् अत्रशीतुगोविमुक्तयेमे
विमाशातिरप्यभिहितवसिष्ठेन नहि
मसेत्रैश्वर्यपुष्पैः वस्त्रात्तेर्गुणल
एवदीयनेवेद्यतोहलफलैश्चसम्पद
एतौ सुकृताभयनाशयनीयदिजायद।
आदतलेशिवायः आमयोगोगः अलत
लमयविसितेदयो प्रत्येकंनत्तुशीति।
विशदानत्तुप्राप्त्याभ्योयेवसिष्ठेनीत्ता
ज्ञातपवसम्यगवधार्याश्वस्यस्यदेशेनन
दज्ञाप्याह अथति अथानतरयमाहि
मूलभेभ्यसाश्रया मूलेषुतथाभिष्ट
शपिञ्जकृतिकाविगावाशमचास य
तेसम्यग्भेषुयस्यरुसावित्फणानेशने
सर्पदेशेस्तिर्भेवामेवभावेदित्यर्थः
य ह सिष्टः मचाविशावानलभेषु
सर्पणाम्यनैत्योदेषुचसर्पदेशः सर
त्तितोविश्वेयसमापिप्रामोतिकाल।
सामादमनुसविस्तरयेनगरुडेन ॥
गरुत्मानारुडस्तात्पोदेनैयः त्वगेश
नः नागोतकोविस्तरथः सुयार्मिः पने
राशानइत्येतः अत्रसर्पदेशेयस्येष्टन
ल्लोपुष्टोचरवशेतचंद्रवलनभवति

सर्वसर्पदेशेवर्षमराणस्यात् ३ व वि
टीकाकृताश्वतभेदेनोययत्रवेदस्तस्यैव
गोवेदेवाश्वभप्रद तवन्नेभवेत्स्यः स
धामेसिक्तदेहितरति ५५ ५६ अथशी
तुमेगोमराणवसिष्ठयोगदितीयोयत्ताति
कयाह गेडादिशकांबुययास्यएवाहिदे
बवस्येष्टयायवारे विक्ताहविस्तरदिने
वरोगीशीतुभवेदोगिजनस्यस्यः ५७
गेडादिनीभानिप्रसिद्धानि पायवारा
यमोमशानियः विक्ताप्रसिद्धाः हरिही
दशी स्केददिनेषही पताक्षिष्टः अथ
ववियेविशिष्टयोदेयस्यरोमोत्यतिर्भवे।
तस्ययोगजनस्यशीतुम्यर्भवेत् ३. व
व म हारे उरगवकृताकृदावाय
वेदत्रिपूर्वायमरुहनविशातः पापया
शाशुक्ता तिथिषुनवमिष्वहीडादशी
वाचतथीसहजमरायागोरागिणा।
कालहेतविति चतथीग्रहाचतदे
प्रकयलक्षकेमत्यामलविक्ताग्रहा
कृतेअतपव वसिष्ठः अष्टोषादविस्त्र
यमवकृतामरुडताशनलाः सुःहार
शास्केयिकातिथिषुचरविजाकाश्वा

सु.
विटी.
१५

106

रेष्येडगंयोरोगः संजायतेतेयंमपुसवि
रात्रामुवेत्येववेदेजन्मस्यष्टात्यवेपुवा
यभवनगोमृत्युलप्रेवराशाविति ५
अथप्रेतदाहमुहर्तेप्रेतदाहादितिषेदरि
नेवेदवप्राष्टरमाह तिस्राहिसूलेद
हरीपुवापुभोप्रीतक्रियास्यान्कषकुंभ
जोविथो प्रेतस्यादाहेयमदिगामेत्येष्ट
यावितारेगृहगोपनादिव ५८ अथि
कीपुष्पाहस्ताष्टेष्टामूलज्येष्टाश्रवाणा
हस्तातीनचतुष्प्रीतक्रियाप्रेतानाम्
तानोपेततविमुक्तिपूर्वकोतयः लोकक
प्राप्तिकारकंआदादिकर्मक्रियाशब्दो
नोत्पत्तेसायदिकाराणावशाच्चवदाहस
मयः कृत्वासत्यपुत्रेषुकार्यास्यात् ३
ततोराष्ट्रोज्योति यथाशरेणा साधार
साधुवाप्रेमप्रेतपुनरास्यतेमनुष्णाणां
प्रीतक्रियानशक्तेविपुक्तेयसलपिस्ते
वेति अत्रैतानिषिद्धानि कृतिकारि
शाखोगेहिणीउत्तरात्रयपूर्वत्रयमवाभ
राणीमृगानित्रात्रगयावेवतीत्येवंयेवदश
भानि तथाविपुक्तेत्रिपादनचत्राणां
मरुभेयेतभूतानां पुनर्वसुरवमिष्टाः

यतथायमलपिस्तेहिपादनचत्रेतिहे
मादिगावाव्यातेतत्रमृगवित्रवोर्मेवे
नचत्रेपुत्रेर्भावायनिष्ठायमलपिस्मा
मत्रमस्ते यनिष्ठायेवकानियथस्याड
नेववदते एवमष्टादशभानिप्रीत
त्रियायानियेद्धानि अवाशिष्टानीमानि
अथिनीपुष्पाहस्ताष्टेष्टामूलज्येष्टाश्र
लश्रवाणादोतेपुनर्वसुचतुष्प्रीतक्रिया
कार्येत्याडके भवत्येतेतान्येवतय
तानीवग्रेयकत्रेयतिवद्धानितिसिप्रली
त्यादिनाश्रतयवकारावतिरुद्रपुष्पा
तीदमूलहरिभेषुमृगक्रियेष्टेतिववद्वा
रततकजोके ५८ अथकषकुंभोमीन
कुंभगशास्थितेवेदेसातिथानिष्टातय
दशभशततारकाएवंभाद्रपदेदशभा
द्रपदारेवनीपुप्रीतस्यस्तस्यदाह ३
लनेत्येनज्या चपुनर्यमदिगामेद
सिगादिशिगमनेयजोत्येन तथा
शयायावत्यायाः वितानेवयनेतयाम्
हगोपनेग्रहस्वारनेशब्दोशब्देनराणां
काहमेष्टहेवत्येते य ह सिष्टः

म.
विटी.
५३१.
१३

107

वसुपरादान्येवकपिसोरोहस्यगोयन
नैव दक्षिणारुदिरुवतमनेदाहपेत
स्यकाहसंग्रहणमिति ना २: वसे।
त्याद्यादियेवसेग्रहेत्याकाहयोः या
स्यदिगमनेशयान्तकार्यग्रहगोयनेमि
ति प्रीतिरपि वासवोतरदलादिये।
वकेगम्यदिगामनेग्रहगोयने प्रतदा।
हृशाकाहसंग्रहेशयान्तकार्यवि
वर्जयेतइतिविविक्तमपि शयान्ताने
प्रीतिरुदिरुकाहत्याजरे यास्यदि
गामनेकुर्यान्नवेरेकेभमीनगोइति ननु
प्रीतिराहे किंनतज्ञोतरेस्तस्यनिष्ठा।
तदाद्यादियेवकेदाहोनकुर्यादिति उक्तं
येवकयवस्तस्ययेवकेदाहोनकार्याइ
ति श्रयंयत्तः संभवेति तत्रयदिविज्ञाय
तेनतज्ञोतरेस्तस्ययेवकेदाहोनका।
र्याइति तत्रायेवकेमरणस्यदेववना
नप्रामोति उच्चाशुक्तं यस्याउक्तंयत्त
पराणो केभर्षनस्थितेवेदेमरणायस्य
जायते ततस्पाशुगतिहेष्टुमेतनोनशु
भंभवेदिति श्रयविज्ञायतयेवकयव

स्तस्ययेवकेदाहोनकार्याइतिनदपि
नाश्रवणोयतिष्ठावर्षीयेवास्तस्यये
वकेदाहनिषेधोनप्रामोतिकितदाहः
कर्तव्यइत्येवप्रामोति श्रुत्येवइतिचेन्न
प्रीतिस्तदाहेत्यनेदितिदाहस्येवक्रिया।
कारकसेवयेनप्रयान्तोनिषेधात् किं
वविशणफलयेवदोनहेहेतेवस्तोपि
वेति विप्रुकरयोगकफलवत्तयेवकदा
हानिषेधे एववक्तव्येदाहनिषेधस्यस्य
श्रयुयादानाकर्तव्यतायतेः तस्मात्त
स्मिंकस्मिन्नतत्रेस्तस्ययेवकेदाहोन
कार्यः इतिरतीयः पक्षः साधीयान्त
प्रयान्तदाहस्येवनिषेधइत्युक्तेप्राक्
श्रुतः येवकान्ताकारणादोमोनास्ति
यातत्रेवदाहोपिनदोषाय यदिकिं
यकरणावशांकलानिक्तेमेतियेवक
प्रवृत्तिस्तदाशान्तिविधायदाहः कार्यः
येवकेतदयमपिनिषेधमरणोदाहो
ति उ व ली गणे केभमीनस्थि
तेमरणायस्यजायते ततस्पाशुगतिहे
ष्टुमेतनोनशुभंभवेत ततस्पाहः क
तेवेविनाशः स्वपुजेतयेवकान्तरे

म.
विटी.
खेन.
१८

१०८

कार्यकार्यदाहादिकेतलः अथवात्
तीयदिनेकार्यदाहस्तविधिपूर्वके रेवती
प्रोतेमृतस्यरेवतीमयतापराहः कार्यः
उत्पद्यः यतिहोतसोडादिमृतस्यदाहस्त
सद्यपवयवकस्यवहकालवापिनामपु
षितदाहनिषेदाश्चसचदाहः शोतिःवि
धिपूर्वकः कार्यः सविधिरुक्तेप्रोता
दाहदेशाशिवेनेतास्त्रायेप्रयत्ना
तः दभीणाप्रतिमाकार्यायवोर्णासुव
वीहिताः यवसंज्ञानुलिमास्त्राभिः
महशिखरेहते प्रेतदाहः प्रीतमावः प्रेत
यः प्रेतभूमिपः प्रेतहतापेवकपुनामा
नोतातिचक्रमादिति विशेषतद्योहि
यहत्यादौःपृथः ननुत्रिगुणफल
दोहदोनष्टाहतेचमृतपिवेतिवत् मा
णानिषेयपववक्तव्यकिंप्रतदाहनिषे
हेन उच्यते दोषादिकामृतनार्थेदि
प्रतदाहनिषेयः अतएवपेवकेमृता
स्यप्रतलकवियानेकताराहाकार्यः
ततः सतकोतेप्रजादिभिः शोतिकेववि
येय उ च रु प्र ता लोपराहः प्र
कर्तव्यः तेष्वप्रलकेः सह सतकोते

दाप्रैः कार्यशोतिकयोष्टिके पेचकेत
मृतोयोसौनगतिलभनेनरः लिलोष्टे
वहिराणपेवतेमदिप्रणहतेदहेदिति अ
तोतत्तत्रभोतरेमृतस्येवकेदाहप्रामो
प्रतलकविधिनकिंतस्तकोते शोति
कमेवविधेयमित्यलमतिप्रसंगेनअ
थात्रिदीपिकायांस्तेरनेसंग्रहेवका
हादीनांनकार्येत अवाणादोयुयः ये
केनगच्छेदतिगादिशिमिति यउ
केउष्टिने आर्षमूलवाकानुपलब्धो
वसिष्ठादिमुनिवाकविरोधाश्च अतए
वतटीकाकृताच्युतभटेनाप्यस्यैक
स्यावायानोतेकदाचित अवाणयति
हापूर्वार्थयोरेतानिसमाचरेत ननुजा
तयतिहोतसोदीदियेवके तथारत्नमा
सायो वासचोतरदलादिपेचकेउत्पा
दिसंभतिवाक्यमुक्त काहादीनामित्त
आदिशहेनमृहगापनेप्रेतदाहेहृ
यावपनेवनकुर्यादिति याव्याते य
अथविप्रकुर्योगेसकलेवसेतिति
लकेगाह यः सूर्यदादसुभेरथा
स्थूलतैः पाकोरुसैः संप्रतः प्रीर्वा

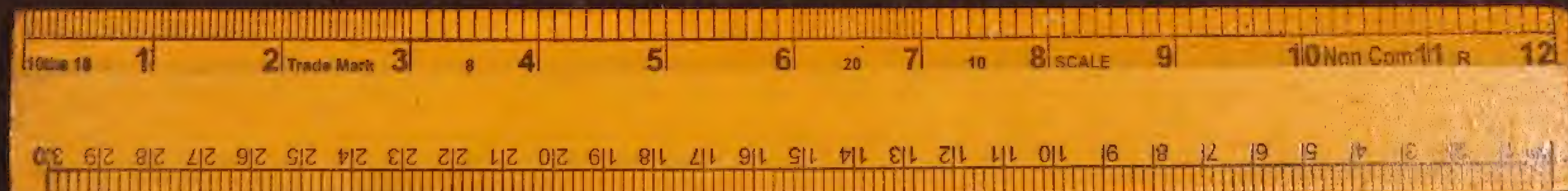
म.
विदि.

५५

१०९

युष्मासितैषिवस्यदहनेमथाशुगोः सा
पृथी प्रागाशादिष्वेदमैः समुद्रा।
स्यात्संगसोगमभी कथादेकराणम
खिवगादिनेकाष्टादिसेस्यायेने ५५
॥ ॥ ॥ भूयातिशीरविजम्
ततयाकंनारेदीशायमातवरणादिनि
वह्निविद्ये त्रैपुङ्गवेभवन्मिस्तुविना।
शहदोत्रैगुणपदोदिगुणाकदसतत्तवा
३५ भद्रासंज्ञाकानिधिः द्वितीयास
ममीहादशीः युत्रोरत्येरेकलेपीदे।
लायेष्टवस्यानोदीवेः तथाशानिभा
मसूर्यवारतथादेशविशावा युयै।
मोउतरफाल्गाणी अतदराणष्टवभद्रा
यदा आदितिप्रनर्वसः वह्निकृतिका
वैष्णमनपाळा एष्वष्टसुनत्तत्रैपुङ्क
तिथिवारनत्तत्रैयेविशिष्टयोगमति
त्रिपुङ्करयव त्रैपुङ्करे प्रज्ञादिभिद्येति।
स्तार्थेन त्रिपुङ्करनामायोगोभवती।
न्यर्थः कीदृशः मृत्युविनाशहदोत्रै
गुणयदः तदिनेयदिकेष्टिदियेततदा
तदीयस्तत्सहितास्तयाप्रियेरन य
दिकिंचि - - - वस्तुविनष्टेनदातस

वस्तुत्रयेनाशः तथाकिंचिदस्तलवे
तदाविगुणतदस्तलाभउत्पथः ३
व सि न खिरविजम्भोमवोरभद्रा
योविशामयारमत्तवेन त्रैपुङ्कराण
योगास्त्रिगुणफलायमलभोर्दिगुण
ना दे पि अकोकिंमोमेवारेवेद
द्रायाविषमोत्रिभे त्रिपुङ्करास्त्रिगुणा।
दोदिगुणायमलेत्रिभे अत्रयस्मिन्नते
त्रैपुष्टमयारोतेतनीययदोतिवारा।
शिसमासिस्तदिसमयारमत्तमुच्यते
तदेवस्पष्टेदीशायमेत्यादिनोपनिवरे
अथवमवोयनिष्टा तत्ताचिज्ञावादेम
गः यत्तानिभातिभद्रास्तिथयाः रवि
जभृतनयार्कवोरश्च अत्रपिबसिष्टयो
गोमतिदिपुङ्करनामायोगोभवतित
फलमस्तुविनाशहदोदिगुणाकम्
तदेष्टेष्टोवादिगुणानोकरोनीत्यर्थः
दिगुणायमलेत्रिभेइत्युक्तैर्यत्रतत्रैदि
तीयत्तराणांतेराशिसमासिस्तयमले
त्रिभे तद्यमगाविज्ञाथनिष्टात्रयमेव
अथदेवात्रिपुङ्करादिकेतिथिवारनत्त

म.
विटी.
५५
१९

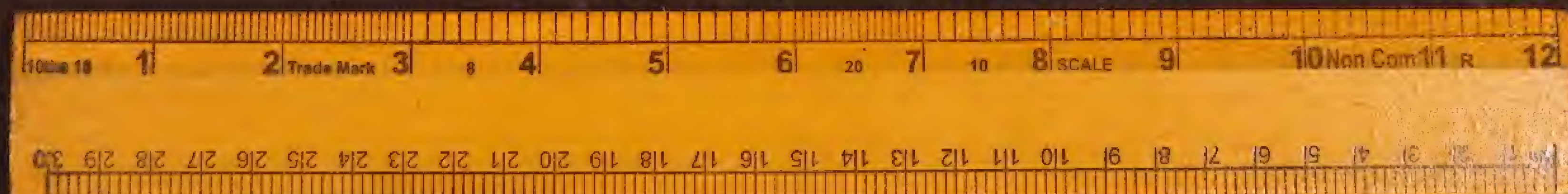
॥०

आत्मकेविशिष्टायोगेसत्तिकस्यचित्त
गामेभवः तदातदोद्योगार्थदानेविद्ये
ये य ह सिद्धः त्रितयेगवादिदया
दोषस्यापनुत्तयेतिदान दितयेदिप्रक
रेणितिलपिष्टैर्विप्रमुत्तैभ्यः दितयेग
वामितिशेषः अत्रतिथिवारवारभावे
केवलेतिषमेवमेयमलोचिभेगामर
णामेभवेदयोनास्तीत्यर्थः असुमर्थ
सुष्टमाह नारदः दद्यात्तदोषनाशा
यगीत्रियेसुल्लमेववा दिप्रकरेदये
दद्यात्तदोषान्ततमात्रतः इति अत्रवि
प्रकरयोगोक्तविहस्यतिवारपुक्तः
य ह प्रपः भद्रातिथिः शनेनारा
वारवादिषमात्रिभे त्रिप्रकरेविगण
देहिगणोद्योगेभेमुताविति यदेमेव
हस्यश्रीयतिनापुक्तं विषमचरणोधि
सुभद्रातिथिर्यदिमायतेसरगुरुत्वा
पुत्राणाकथेवनवासरे मुनिभिरुदि
तालोयेयोगासिप्रकरसेनतास्त्रिगण
फलदोष्टदोनहेभूतेवमतेपिवा अस्य
पूर्वाक्तवाक्यस्यैकवाक्यातोदेवः कर्त

मरेति कथयवाकेमृतावितिपरो
पादान्यान्मरायवायेविचाररे नेत
नष्टदोषयतउक्तं व उ य पि
यनिष्टायैकेजीवामृतोयदिकयेत
न त्रिप्रकरेयास्यमेवकुलनारयेद्वे
तदविष्टविनाशार्थेविधानेसमुदेवते
इति अत्रकर्तासंश्रुत्युक्तिसेगोक्त
तमृतविनाशदोषवित्तं वसिष्ट
नारदवाक्योः सामान्यताभिधा
ने दानेवमृतावदेति विषयविवेकः
अथशिवप्रतिकृतिदाहेनिषदकाल
शाहेलविक्रीडिताभ्यामाह शुक्रा
किंप्रदर्शभूतमदनेनेदासुतीक्ष्ण
मे योमेवाकृताभेविप्रकरदिनेन
नादिमासने यास्येगान्तरतयण
तयमिरेवेन्यशुक्रास्तके भद्रावे
तियाशिचप्रतिकृतेदाहोनयदेसिते
जन्मप्रतिरितारयेः मृतमृत्युत्त
कतत्रसन्मभमत्रभगादितिप्रवति
शावदात्रिभितेपिच अष्टकेन्यावि
योदिनप्रतिकरस्तापसिप्रवतथा
ताशोवात्यरताविचार्यमाविलेमथा

५०

५१

सु-
विटी.
५६५

यथासंभवम् ५२ ---- मैत्रभगावि
लमथोयथासंभवेयवेविद्येदिनेशिव
स्यप्रतिकृतिः पार्श्वशरादिनामावयव
न्यकल्पनेतस्याहोतकार्यः कृतः शु
तोहिविद्यः प्रेतसंस्कारः प्रीतस्यशरी
रस्येकः प्रतिकृत्येतन्यः तत्रप्रत्यक्षता
रीरसंस्कृतौशभाशुभदिनविचारभा
वाः य ह र्ग्यः प्रत्यक्षशिवसंस्का
रदिनेनैवविशोययदिति प्रतिकृति
संस्कारस्यहिकालत्रये अशौचमयो
वर्षमयो वर्षानेतरेवेति तत्राशौचा
मथेयदिप्रतिकृतिसेस्कारश्चकीर्ति
तस्वदायदासंभवेदिनशुदिविचार्यव
र्षमथोवर्षानेतरेवाप्रतिकृतिसेस्कारे
तुष्टेकालशुदिविचार्य पतरण्याह
गार्ग्यवाश्रवौचमथोक्रियतेपुनः सं
स्कारकर्मचेत शोथनीयेदिनेतत्रय
थासंभवमेवत आशौचनिवृत्तौनेत
नः संक्रियतेमृत्तः संशोथेवदिन
शासस्तेसंवत्सराद्यदि प्रेतकार्या
णि कृवीतीति अतएवोक्तं आशौचा
त्यरतोविचार्यमाविलेमथोयथासंभ

वमिति पतहाकामैत्रवस्येवात्मा
ते तत्रदिनशुदिरुच्येतेशुक्रारेत्यादिना
शुक्रः प्रसिद्धः शोभेमेगलः आर्किः श
तिः यथावारेप्रतिकृतिरीहोनेतिप्रते
कंसंवयः तथादर्शमावसां भूतेवा
तुदेशी मदनस्ययोदशी नेदाप्रतिप
त्तश्चेकादशः आसुतिथिपुदाहोतका
र्यः यदाहमरीचिरः नेदायोभागेवदि
नेवतदंश्याविप्रक्षरे तत्रआहनेजुवी
तगृहीपुत्रयततयात एकादश्याहने
दायोमिनीवाल्पाभृगोदिने नमस्यस
वतदंश्याकृतिकासविप्रक्षरे द्वितीय
वाक्यमतिउभताकथनार्थं सिनीवा
ल्पासमावसायां भृगोदिनेशुक्रवारे
इति सवेयोवाल्पयः अत्रआहनेजु
वीनेत्यनुयेगः आहशहेनात्रप्रेताक्रि
याविवदिता तथातीत्यायमे मूल
ज्येष्ठाश्लेषास्तीक्ष्णानितशानिपूर्वा
त्रयंयाभराणीमहाः योसंवेवपावा
कणीभिशतदेविप्रक्षरदिनेभद्रातिथि
यः सूर्यभौमशानिवाशकृतिकापुन
वंसतरफाल्पाणीविशालातरासाक

म.
विटी.

५३

११२

पूर्वभादपदायतत्रितयसेहतिद्वेदिने
प्रतिकृतिराहोनकार्यः इतिकेविद्या
ऊर्वते तत्र पूर्वपदेनैवनिषेधमत्ता
त ननुप्रत्यक्षमृतोमतिषेधोनतप्रति
कृतिराहे एवेतर्हिसेमतिवाक्याभा
वात्तायमर्थप्रतिक्रमः य केनोतिः
य श ता सा थारोश्रुवोश्रमेवोणा
शम्यतेमनुष्णाणा प्रतक्रियाकथेति
विप्रक्षयेमलपिसेवेति अत्रविप्रक्ष
राहेनविशिष्टयोगोविवक्षितप्रतिवेत
अत्रचमः विवरणान्तज्ञापवत्रिप्रक्ष
रपदेनोच्यते तोदाभादितापिकृतिका
दीन्यवत्रिवरणानिभानिप्रिप्रक्षराहे
नव्याख्यातानि अतएवाहकप्रपयः स
रापादामवाश्रमासुलेत्रिवरणानिव
प्रतकृत्येतिदृष्टान्तिथनिष्ठायेवयवक
मितियशशरवाकोवद्वनिप्रतकृतेसामा
न्योननिषिद्धानि कप्रपयवाकेल्यान्य
तिदृष्टान्तिउक्तानि इदमेवाभिप्रेतयेश
कृतोक्तानि तत्रयनिष्ठान्योननिवेये
अत्रग्रहणमथाशेषवत्प्रमाणानात अ
श्रुतादिमासेत्तयमासेधिमासेवश

वप्रतिदाहोनकार्यः उक्तेचन्यातिति
वेये नऊर्याद्वरुश्रुक्तालेपोवेस्वामि
मलिम्बुवे विलेभितेप्रेतकार्येग
योगोदावरीविनाइति अथिमासा
स्यापलत्तात्तात्तयमासेपिनका
येप्रेतकार्यमित्यर्थः अतएवमले
नूनमासनिषेधः अथशशोदेकस्मा
हर्षान्यतः ऊर्ध्वमेयगोदाविताय
नेककीदृशदाशित्येतेस्येनदाहः
कार्यः अथीडनरयणोसम्यगुपलत्त
तात्ताद्वमदिनमपिनिषिदे ३ व
येनऊर्ध्वमेवत्तराप्रदि प्रीतकार्यो
ताऊर्वीतश्रेष्ठतत्रोतरायणो कस्मा
यत्तम्यतत्रापिर्वर्जयेत्तदिनत्तयमिति
ग ३ ग पि नऊर्याद्वरुश्रुक्ताले
पोवेस्वामिमलिम्बुवे विलेभितेप्रीत
कार्येगयोगोदावरीविनेति अत्रवा
केयौषस्वामियनिषिद्धतात मावशी
षस्यमथामनेप्रतीयते तदावपका
विषयके प्रथमवर्षतदावितादति
तायनमपि शुभमेव अथपातपरि
वेयातेवतीयातालेयोगेराणिताय

113

तदंशोऽत्रियोविंशचेति तथाकर्त
मितिमुत्वात्पञ्चमेवजन्मराशोरष्टम
चतुर्थहादशमस्यवेदेमतिदाहोन
मत नप्रशक्तः ३ च रा पु गो
सप्तर्थाष्टमगेचदेहादशेचविवर्जये
त प्रीतकृत्येचतीणतेवैधृतौपरिवे
तथा करणवेष्टमज्ञेचशनेश्वरदिने
तथा त्रयोदश्याविशेषणाजन्मतारा
त्रयेतथा विष्टिमंजकराणभद्रा
म भा ते नक्षत्राणनक्षत्रोत्तयस्मि
तातोभवेत्तरः नष्टेष्वपरयोःकार्येत्त
थात्रेयेपिभारत दारुणोष्टमवेष्टप्र
त्परवविवर्जयेतइति श्राष्ट्वपरयोः
वर्षाद्वयद्वयोर्ध्वभद्रयदोत्तराभाद्रयद
योः श्राष्ट्वेयकृत्तिकायांवाल्मीकिशेषा
दिके नारदाके दिवोत्तरार्धेत्तत्कर्त
श्चद्वितारावलाब्धिते पायप्रदेवलाष्ट
तेष्टकलशोशवर्जिते तत्तत्तद्वर्जिते
कृत्तिका श्राष्ट्वशिवप्रतिहृत्तिराहोम
थनक्षत्राणव्येते मैत्रेयनराथा भ

सु.
विटी.
५५२
(१४)

गः पूर्वफाल्गुणी आदित्यप्रवृत्ति
शाखाप्रसिद्धाः स्युः प्रभेदगविज्ञाय
निष्ठाः स्युः प्रवृत्तवारपिशवप्रतिष्ठा
तिदाहोमथमः ननुभफलदोनापि
तिष्ठफलदइत्यर्थः ३ व श्व न
फाल्गुणीदितयेरोहिण्युगथापुन
र्वसुः स्युः शाखादिविशाखावभातिरि
चराणाविव यतानिदृष्टाकिविनिव
जयेन्मजिसभवेतइति नोष्टमयोहि
यात्मेवेदेशाधुतिरुगाधुवइतिवेत्ता
क्तः इत्येसंयत्नभावः अथाकेन्यमि
योरकेन्याभासहितोविप्रुरिति मा
थमयदलोवासमाप्ताः ॥ सूर्ययुक्ता
वेदाणादिनेवारुहः अष्टाः स्युः स्युः
प्रकरणेप्रतिकरस्वात्यप्रुषेयप्र
निपिह्ननत्तुगगाताडुवारितेप्रुषेय
सुभेप्रशवप्रतिष्ठादेदनि अष्टानुष्ट
यमानः शुभफलदइत्यर्थः ननुप्र
तिष्ठातिरुक्तादेकिंनमितेइत्यने दे
वान्मानुषादोः पराधान्महसविवि

वदाहोनाभक्तिरुकाष्टवदाहोनातो
थवापरदेशगतसचौरदे दिहता
स्युः तद्दीतेरेवेकेनदिकाष्टवदाहोनाभ
पिनरुनोथवेकाकिनातजातस्यदा
प्रतिकृतिराहोविशेषः ३ व स्यु
गो अनादितावेदेहस्वदाहोना
स्वाग्निनादिजेः तदजावेपलाशोहेः
पत्रेकार्यप्रमानपि सुपिष्टेनलसंमि
श्रैः धर्म्यव्युत्तथाग्निना असौसर्गा
यलाकायस्वाहोयुक्तामवायवेः एवं
यागशरदग्यात्रिगत्रमशुविभवेदि
ति तदभावेदेहाभावेतथाग्निनागप
हाग्निना अपिश्राहास्त्रीमराणीतदेहा
भावेरूपिपलाशोहेः पत्रेः कार्ये
त्यर्थः आदितायेसुश्रुतसुवेविधि
माह एतत्तुवदाहोनाग्निश्रुतः
प्रमीतेनप्रजायेतमयादिशिमभिप्र
थितः स्वाज्ञासस्याग्निभिः कथंदेहे
यः रग्निनाजीगाषष्टीशतानियला
शह्नाग्निनेः रुसातिप्रुह्नाक्त
तिरुक्तातमस्याग्निभिदेहेप्रुरितिवाज
सनेकमिति अत्रपत्तदयेयथाप्रवा

म.
विटी.

५.३.

॥॥

॥॥

समये यदि न प्रजायते प्रसीत इति ततो
मृत इत्येव निर्णये समादिश प्रस्यतोभ
वेतादिश प्रत्ययः कत्तो कृष्टो भूमिप्र
शस्तनवास्ते देशस्य मृतस्य प्रोत्राणि
भित्तदां पीदहेयवादवानपित्तमेथवि
थिना अयमेकः पक्षः अपिवाजीणि
सद्यतगाणि शतानि ३५ यत्नाशब्दा
लितयत्नाशानियार्णानियत्रतिष्ठिता
दृष्टानिष्ठानि संपाद्यते चतैः पक्षैः
द्वैतैः प्रसिद्धैः चतैः कृष्णानिने पुरुषा
कृतिकृतात्मा कृतिसम्प्राप्तिभिः पि
तृशेषविधिना दहेयुरिति वाजसनेये
नामतमिति द्वितीयः पक्षः शरीरकृषोः
प्रतिकृतिकार्यत्वं कृष्णानिने समा
रतीयैः कृषोस्तपुरुषाकृतिसमिति कृषो
दिति शेषः अत्र पलाशवृक्षशब्दो
रन्यतरेणानुष्ठाने प्रीतिरववतल्यव
लनात् अवप्रतिकृतिरहानुष्ठाना
विधिसंशौनकाद्युक्तदिशा ज्ञेयाः
नात्राप्रस्तुतत्वात्वाविते अयेव यत्ना
शब्दादिभिः प्रतिकृतिविधिरस्य
लाभे यदा तस्मात्पलाभस्तदा ते

रेव प्रतिकृतिः कार्याः तदुक्तं चेदे
प्रस्ये अथात्ता पुनर्दहविधिब्यावाय
स्यासो यदि शरीरे न रेपदस्यीत्यादाया
स्यानिदीरोदकेन प्रक्षाल्यास्थिभिः कृ
ष्णानिने पुरुषाकृतिकृतावतारिशला
शरीरोदशभिः प्रीतिविशालारसि शतो
दरेपे च शतापे च शतावाहनपरेवये
वाभिः पंचभिः सलीन समत्यासमा
त्यापदौ तथैव गुलीरशोभिः शिखरा
दशभिः मणोनां ऊषोवेष्टयित्वा तस्मि
न्नेव सर्ववदहेदिति अस्यार्थः चत्वारिंश
तावत्पलाशवृक्षैः शिरः संपाद्ये देशभिः
प्रीतिविशालारसि शताजठरेपे च श
तेकं वाह ततपवयेवभिरेगुली तथा
समासमत्यापादद्वये तनरेवयेवभि
रेगुलीन एवेवयेवयेवकः पादः संश
नः अष्टाभिः शिखरादशभिः मणोनां द्य
एवेवयेवयेवयेवयेवयेवयेवयेवयेव
वस्वकल्पनेभवति तोप्रतिकृतितस्मि
न्नेव कृष्णानिनेयव सर्ववदिति पितृसे
वविधिना दहेदित्यर्थः एतादृशविधा

सु.
विटी.

116

येकालयनियमः शुक्राशक्तिप्रत्यादि
नोक्तः यतः अथातासेप्रवत्तामियत्तुन
देहनेत्यां इत्यादिनायं समुदायेना
कालप्रदिमुक्ताप्रतीतविषयेकास्तेनृनेषा
हेमहानये यतस्तर्विविन्वाशुक्र्यास्मा
हमितिदितति कश्येनकालातेतवि
षयतेनाभिधानात् तत्रादिकारीप्रजाय
स्मिन्नेवत्तणोपिवादिमरणोप्रायातदि
नमारभ्ययथाक्ताशोवाधिकारीभवति
तदहणीवेनसिपितरोवेन्मौस्यातोदरस्य
पिदिप्रकः शुक्रातदिनमारभ्यदशाहे
सतर्कभवेदिति अन्येषांतेदेशांतरमरणो
विशेषमाह दृढवसिष्ठः मात्रयेविग
त्रंसात्सन्मासायदिणीतथा आहृत्तन
वमादवाकृत्तर्भस्त्रानेनप्रद्यति यद्विणी
स्यार्थेदिनेप्रागम्यवर्तमानाहपुक्तायो
निशीयदिणीत्यमरोक्तः अत्रयुतेसक्तः
मरणोप्राणमेवाशोचनिमित्तंभवतिनि
दिशं वातिमरणोप्रातीतिमनूक्तेश्चदशा
हेभ्योनिर्गतनिदिशंरशाहेभ्योवहिरि
त्यक्तः दशाहपरंमसवर्णाशोचोपल

तो षट्त्रिंशत्सतेपि उभाभ्यामायनि।
ज्ञातेस्तर्कनैवदोषकृत यकोनापि
दितातिशुक्रदेशेमुपावहेदिति यदि
तदशाहमथेप्रायातदशेषा हो
भिरवाशोचंतस्यस्यात् उक्तंवसितात्
राक्षसाया विगततविदेशस्यप्राया
द्योहिनिदिशं यत्तेषंदशात्रस्यताव
देवाप्रतिभवेदिति दशारात्रेस्यपल
क्षाम वणीयेद्यवयवस्यपायेद्यया
वयस्यवाकानाशोचकालउक्तस्तन्मथ
यवविदेशयतमरणोप्रादोसन्त्याशो।
चावायस्येवाहोभिर्विशुद्धतीत्यर्थः
अतएवजननेमरणोत्पत्त्याशोचमनु
यावति संपिशासेवंवंप्रयत्नचन
गच्छतीत्यादेवेतिथानिदेवत्वादिसृति
वाक्यानिप्रवणानिमित्ताशीवयराति
वात्पेयानि तत्रवर्णाशोचदिनसंख्या
सहस्रप्रहोविशोदशाहेः नर्दादेह।
नभूमिपः देशेपयंवदशाहेनशुद्धमा
सेतप्रद्यतीति तत्रयदामरणादिना
रभियक्तोक्तशोचदिनमथोपवेवेन्म
णाप्रायातदावेपिप्राशोचदिनम।

स.
विंटी.
न.प्र.

११७

अथवास्वसुवर्णीकशौचदिवसानि
मानेनरेवेन्मराणांशुगायाततपवदि
नाराभययोक्ताशौचदिनमथेकि
युतेभ्यादिभद्राभरणीयतिहायेवा
कादिदोषगदित्यमयेतिनेववदु
कालवापिशुक्रास्तारिदोषापता
कार्यतिगर्गावाक्यथासभवः यदस्या
र्थः सर्वथाशौचदिनेषुडष्टदोषता
रस्येनमहादोषत्यागोल्पदोषगीकारो
यथालोकप्रसिद्धिः तादृशदिनेषु
तिकनिदाहोविदेयः सर्वथादोषरहि
तेदिनेनमपवमः अथयदिमराणां
वापानेतशौचादिनातोराजकदेविक
ब्रह्मणाचलाभतेयप्रतिवेयादतिक्रमे
णामभृजदाशौचमस्तिनवेतिविचारः
तत्रराजिकदेविकोपदवसेभावतायोम
नोमययवशौचंस्यान्नताशौचा य ह
रा २ः इभिर्दोषैरहितेयापदोष
समुद्भवे उपमर्गमेववसयः शौचंति
थीयतइति यमद्वहस्यतेअपि देवभ
येराजुत्प्रेप्रदातोषाविनाशिते सयः
शौचंस्मात्प्रातेकोतागमयसंयती

नि येदेनमिरपि विवाहदुर्गयज्ञेषु
नेत्रायोतिथ्यकर्मणि नतत्रस्तकेत
हत्कर्मयज्ञदिकारेयेदिति कालात
गालभ्यायोगयादियात्रायां ताप्रशे
यवतीर्थकर्मणि तीर्थस्नानदानादि
कर्मणि तादृशविषये आशौचमरहा
भावावादेवशवप्रतिकृतिदाहाभावः
यदातत्रालाणायलाभस्तदाशौचया
दिग्रहस्यादेवपरंताशौचदिनातेवर्ष
मथेदिनशौचमप्येक्ष्यशवप्रतिकृति
निदाहोविदेयः ॥ अशौचवितितुतोवे
त्यनः संक्रियतेमृतः संशौचोवदिने
प्राप्तमितिगार्गेनैवकारसहितदिना
पदोक्तेः अयमर्थः अत्रापिभद्राभरा
णीपेवकादिदोषः यनिययदिनवपि
त्याज्यवज्रवृशुक्रास्तारिकवदुकाल
वापिदोषः प्रतीक्षाः त के ति
वदे पितृवदे शुक्रास्तमनेवेव
देवज्यस्यतथैवव प्रेतकार्यप्रदप्येत
प्रथमंस्तरेविनेति अथयदिवर्मम
थोपिराजिकदेविकावपदवः संपन्नः त
दावर्षीतरेनिरवधिकेदतिगायतशु

म.
न. प्र.
टी.

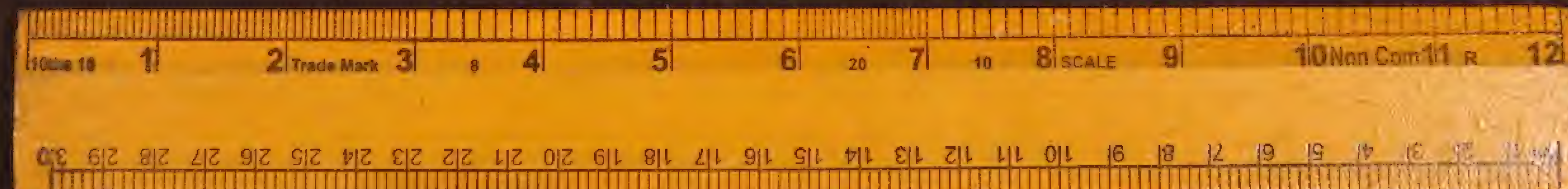
११८

क्रास्तादिमहादोषरहितमद्यमराणीये
चकादिदोषरहितेचकालेशवप्रतिष्ठा
तिदाहः कार्यः ३ च गीणा उर्थमेन
त्तगद्यदि धीतकार्याणि ऊवीतयेहेत
त्रोतगयागामित्यादीनिमूलवाक्यानिप्र
गभिहितानि अतएवमूलपेयणष्टात्
तोयास्येयनेतथादेवेत्युक्तास्ते
प्रवप्रतिदाहानकार्यः इतिव्याख्ये
प्रथमतस्तथागोदोषः सर्वत्राणि
यातोदावयीस्तीर्थयोः प्राप्तयोः सतोदा
येत्युक्तास्तदादिगायानादिमहादोष
विचारः कोपिनास्ति तउक्तेनोतिनिवे
येत्येतमेतयोर्धनकार्याणि सर्वाणि तत्र
ज्ञानजयादिकेवर्ज्येष्टेनयोरस्तेययो
गोदावेवेति अथनानातगयामो
दोवरीविषयाणि वदोमिप्रगुक्तानीति
लमितिप्रसंगेन ॥ १२ ॥ अथनतत्र
सर्वेयेनमुहूर्तानुक्तान्तत्रप्रसंगान्त
त्रविशेषोत्पत्त्याभूक्तमूलदोषमनेक
विद्वत्फलमुपजातिकाभ्यामाह अ
भूक्तमूलचटिकाचतष्टयेनेष्टोत्पत्त्या
देतावेदिनाहः वमिष्टयकदिहटीतिरे

जगौदृहस्य तिलेकचटीप्रमाणकम् ५
अथोशरनेप्रथमाष्टयद्योमूलस्यशा
क्रातिमयेचनायः ज्ञानेतिशुतत्रपरि
त्यजेहामुत्पत्तितास्याष्टममानयप्रेत
अत्राभूक्तमूलस्यानेकेभेदाः तत्रैका
स्तावदयभेदः ज्येष्ठाज्जज्ञेभवेत्ये
ष्टोत्पत्त्यामूलदोभवेमूलादिभवेत्येष्टोत्प
ज्ञातचटीचतष्टयेमूलोदिज्ञातचटिच
तष्टयेमिति ताः ताः द्वादशिका प्रहर
इति यावज्जावोकालोऽभूक्तमूलात्वा
तिनारदग्राह उपलक्षणात्तदेषानि
मवटीचतष्टये मद्यादिमवटीचतष्टये
च भूक्तलाव्यः कालः यदाहनारदः ॥
यो ज्येष्ठास्यलयात्तवालप्रहरजः शिशु
अभूक्तमूलजः सूर्यमद्यानतत्रयोरपी
ति अयथापरोभेदः एकोति ज्येष्ठेति
एकचटीमितेमूलादौचटीहयमिते
मेवमितिलितात्रिचटिकामभूक्तमूला
स्यादिति दसिहोर्मिजगो यदाहवसि
ष्टः ॥ ज्येष्ठानपादचटिकामितमेवकेवि
न्मूलादिभूक्तमयेरपुनरासनेति मूला
दिपादचटिकादितयेगसार्थमष्टोसमा

३

५५

मु.
न. प्र.
टी.

५५

११९

५

परिहरेदितजेमभाजमिति समावर्षाणा
अथान्योभेदः एकेति ज्येष्ठान्यार्थवटीका
मिलितायकावटीप्रमाणमस्यतदेकाव
टीप्रमाणकं शेषादिभाषेतिकम् तादृ
शमभुक्तमूलमिति दृष्टमिति ज्ञेयं न
दाहगुरुः ज्येष्ठान्यवटीकार्यवमूलारौ
वटीकार्यकं नयोरन्तर्गतानाडीसाभु
क्तमूलमुच्यते इति अथान्योभेदः अथो
ति अथगुरुः यदस्यमूलमनेतज्जुम
पुत्रमथादित्यप्रवृत्तिकाः शुक्रस्यो
ष्टाज्येष्ठान्येति सः पंचनाशोवटिकाः प
वपुभयो ज्येष्ठामूलयोरन्तर्गतवर्तिन्य
स्योदवृत्तिकाग्रभुक्तमूलमिति लोका
ऊचः ॥ ज्येष्ठान्यवटिकापंचमूलान्याव
सुनादिकाः अग्रभुक्तमूलमिति तत्रजाते
पिमुत्तम्योदिति स्मरणात् यवसभुक्तम
लमनेकेभेदमभवेकः साधयान् पत
यतिवेत् उच्यतेनारदोक्तः यदाश्वलायी
यात् किमिदं प्रमाणमिति चेच्छ्रुत्वा बह
मुनिमंवाटयवात्रसुमाणा यदाहकश्य
पः ज्येष्ठान्यमूलनारतयलयोमज्जवः
॥ १३॥ अग्रभुक्तमूलप्रहरप्रमाणमथो

अग्रभुक्तमूलमोक्षप्रमाणमिति चेच्छ्रुत्वा भवेत्तयो
रथयौमुभावात्तदभावात्तदयदेतल

त्सतेतत्रभवोसतोवेति अतएवप्रवृत्तं
वसिष्ठवाक्येकेचिन्मनाभिप्रायेणयतस्त
हाकोकेविदित्यपरे इतिवस्तुक्तिरिति
यद्येवंवटी नानाधिकभावाभियायिना
प्रागुक्तवाक्यान्तकागतिरितिचेत् उच्यते
दोषकायिक्लाप्यतामचनमेवगतिः
अथभुक्तमूलसत्ताकथनेस्यप्रयोजनमा
हजातमिति ॥ तत्रभुक्तमूलान्यकाले
जातेपिमुत्तमके उच्यतेतानात्रजा
ताकन्यावापितपरित्यज्यत्रिकाशयेत्
मन्यन्मावेतत्रभवोसतोवेति वसिष्ठोक्ते
यदिशक्येतिस्मरणात्तदाकिंकार्यमि
त्यतश्चावेति वथाश्वलायवपत्तकमंथा
ताशकौपितस्यपिशोः कन्यायावामुत्त
मृष्टसमाः अष्टौवर्षाणि संवत्सरोवत्स
रोष्टौहायतोस्त्रीपारम्भमाइत्यमरः ता
वेतकालेनायप्येत यदाहनारदाः अ
भुक्तमूलमपुत्रपुत्रीमपिपरित्यजेत् अ
थवाष्टकंतातस्तन्मावेतविलोपयो
दिति जातानजीवतितरोमातरतिष्ठो
भवेत्सकलघेता यदिजीवतिगोत्रेति
बहुरथतरगायियोभ्यः हवनोपि

म.
न. प्र.
टी.

१२०

१२०

अथक्रमलमेभवेपरित्यजेष्टवालके म
माष्टकेपिताश्वानतत्माविलोकये।
दिति गेडोतदोषस्तविवाकप्रकरणे।
वदपततिरुताउनाक्तः ५५ अथप्रमे।
कान्मलाशेषाजातसवालसवरणावशे
नशुभाशुभफलेसुपजात्पाह आयेपि।
नानाशमुपेतिमलपादेद्वितीयेजननीरु
तीये यनेवतर्थासुभेयशात्पासर्वत्रम
त्पादतिभेविलोमे ५५ मूलनक्षत्रपादे
प्रथमेचरणेवतर्थाशति यावत्त्रजात
स्पाशिशोः शुभः शुभफलदः उक्तवृत्त
पुराणो तदाद्यापादकेपितोविययतेजन
नशय यनक्षयत्रतीयकेषुभर्थकः शुभाव
हति अत्रपितर्वहस्वीनेपिस्मात्तरेव।
नाशोवाशेनसायत्पातः यदाहकश्यपः
मूलदापादजोहेतिपितरेतद्वितीयतः बा
तरेस्वात्र्तीयार्थातसहृदश्चतुरीयकद
ति यतोमात्रशब्दः सायत्पात्मातविवाचनि
कः यदाहगौतमः पित्र्यतन्याः सर्वासा
तरस्तद्वातरोमातलास्तदायत्पाति मात
लास्तदायत्पातिमातलेयानीति अतः
साष्टार्थमेवकश्यपवाकोस्वामितिपदो

पादाने अत्रविशेषोवसिष्ठसंहितायो
मूलादिपादेद्विसेयदिस्मात्रजः पितृना
शतकारणोत्पात द्वितीयपादेयदिग।
विभागेतदात्मनोनास्तिपितृर्विनाशः
द्वितीयपादेदिनगोयदिस्मात्रमातरं
पितृवास्तिदोषइति नारदसंहितायोव दि
वाजातस्तपितरगजौतुजननीतथा आ
त्मनेसेययोहेतिनास्तिगेडोवियययेइति
यत्तदेवमातपित्र्यंमितिजीणिवावहारे
ति अथदोषमतेर्किंकार्यमतश्चाह अथे
ति अथानेतरेषात्पमूलाशेषाशात्पास
नुहितयासर्वत्रवरावतृष्टयेपिशुभम
निष्फलनाशकेकल्पानेत्पात उक्तेव
वसिष्ठेन ॥ नैवत्यभोजगभगोदोषति
वारनायात्पदयायुने पितामहोत्पा
रुचिरोदशातिपूर्वात्मलोकसंहिताय
सम्पक शास्त्राकारीत्यावल्सतकोते
मासेत्र्तीयेषावात्मयोतइति नैवते
मूलत्रदोषः भोजगभमेवातदोषः यो
उवदमात्पासुदोषाद्देहान्नेश्रयमात्पा
प्रत्येकंयावयेतेइतिन्यायात् अतस्मा
दोषाणांनिवारणोतदर्थं अतएवकश्यप

म.
न.प्र.
टी.
(२)

121

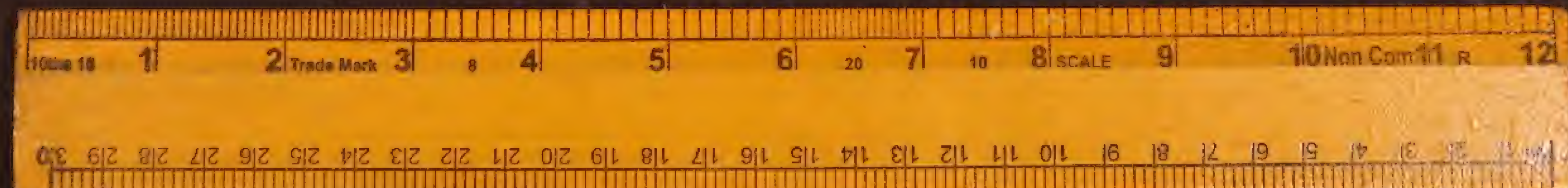
येनतदेषशमनार्थेतिशोतिर्कुर्यात्प्रयत्नत
इति सामान्यतः अत्रवसिष्ठवाक्येकालत्र
यकथनेसामार्थीसामर्थ्यकृतेष्वेयं नशाहि
यदिमातःशीतलोदकस्यानेसामार्थ्येस्मात्
तदास्मत्कान्तपवशांति स्तत्राप्यशकौह
नीयेमामिशोतिः दीर्घयोगादिनातदप्यश
क्तिश्चेतर्हिर्वर्षसमामिदिवसेषांतिः मातृ
गोदेतविशेषः स्तेनैवोक्तेः मातृगोदेमुतेज
तेस्मत्कान्तेविवक्षाः कुर्याच्छांतिर्तदेतवा
तदोषस्यापनतयेति शिष्टास्तसर्वत्रयस्मि
त्रतत्रेजस्तत्रतत्रयवशांतिरितिवावरु
ति नहमूलपादवतष्टेयपिशोतिःकर्तव्ये
तत्के तत्रवतर्थावराण्यभुभफलतात्
शातिर्युक्तेतिप्रतिभाति विमित्रायेयना
येतइतिस्मरणात् उच्यते यद्यपिवतर्थाव
राण्यनागमदृष्ट्यभुभफलमभिहितं त
थापिकथयेनमहदृष्टतुरीयजइतिम
हताशयस्यफलस्यात्कनिष्ठसात्केतदा
पारकरणाथमवपंकर्तव्याशोतिः नहि
कस्यान्निहेरिनाशवत मातृलादिनेकस
हत्राशइष्टः किं व मूलहृत्तविचारेणिवत
ष्टापादेपुरुषकन्येयभुभफलकथनम्

मूलहृत्तस्तसमनेतरमेवमयावत्पते किं
व यदिमूलाश्रेयादिदोषसंभवेशांतिर्न
क्रियतेयेनेतरानिष्टेभवेत्येवेत्याह नारदः
दत्तगान्पितरेहेतिमातरेतत्रवर्षतः ह
नेवर्षद्वयेमेवप्रश्नेनववर्षतः जातेवा
लवस्मिरेणावर्षः येवभिरशां शांलके
वाहमिर्वर्षदनुक्तान्येतिस्ममभिः तस्मा
च्छांतिप्रकृवीतप्रयत्नदिधिष्टवकमिति
युनेथनेतस्मादवशंपचराण्यवतष्टेयपि
शांतिर्विधेयेयति अहिमेविलोममि
ति अहिमेष्टेयायामुक्ते तत्फलमष्टे
यायावतर्थावराण्यभुभफलतात् मूलस
त्रतीयवरण्यननाशइत्युक्ते तदष्टे
द्वितीयवरण्यत्रयस्यात् मूलसव
तर्थावराण्यभुभमित्युक्ते तदष्टेयाप्रयम
वरण्यत्रयस्यादित्यर्थः तदाहकथा
यः फलतदेवसायवेप्रतीयेत्यपादयः
इतिवसिष्टोपि मूलादिपादजनितः पि
तरनिहेतिहेतीयजः स्वजेननीत्रियदो
ष्टेहेतौरीयजः शुभकरः फलमेत
देववेलेमनोभुजगधिसभवस्यसर्वमि
ति प्रतीदेराकृतिगणान्तास्माद्वितीयम्

म.
न. प्र.
टी.
122

यथा यवतौरीयवैलेमशहोसाथे अ
यमर्थः ॥ उक्तं भास्करव्यवहारे सा
पुंशे प्रथमं गच्छेद्वितीयं तृतीयं नक्षत्रं ॥ इती
येन ननेनाशश्चतुर्थी मरणं पितरिति
शेषाश्चराः अत्र लघुदोषे सति हृदयफले
अवकले भवतीत्याह वादरायणः ॥
मूलसायादिजे दोषे स्यात्संशान्तलघुये
मरुतेऽपि विवलीशुभेदेष्टिविजयेदि
ति अतोऽपि सादोषे पिशातिके विधेये
अत्र संमतिवाको प्रागभिहिते तत्र मूलशा
तिः शेषां शातिश्चास्माभिः गच्छेते भद्रे
ति यथावा तानासन्नं रालिवायते अथा
उपसंगात्सुलहृत्तविवारो मिथीयते न
यार्गावे मूलस्तम्भस्तवाशावायत्रे
खफले शिला मनुयोष्टादिशोरुद्रास
यीः पंचमयो प्रयः मूलतमूलनाशमा
तस्तम्भे विशाविनाशने तद्विस्मातर्भवे
तत्केशः शावायोमातस्य च यत्रे गन्तु
विजानीयात्सुखे मित्रे यदस्मत्तम फले
वविपुले तत्सी शिलायामन्यजीवित
मिति अथामूलावस्य प्ररुषो गे पुत्र
टीविया स्यात्तत्रेव मूलस्य चटिकाना

साम्प्रति पंचमयो भवेत् स्यात्सममिति
तिः पित्रोः स्कंदे वेदमहाबलः बाह्य
होवलीयाणे सिसोहभो न्विता भवेत्
हृदिविदाभूयमेतेनाभूदो ब्रह्मविद्भवेत्
गुणोदशातिकामी ह्यजानुनो संमदाम्
तिः यादयो संमृतिस्तु स्योक्तमलासन
इति अथमूलोद्गताया कन्याया फलांश
मूलागविभागस्तत्रैव तत्रेनाशुकाशी
धीर्कवेति यश्च नाशने मुविष्यत्यनहा
तिश्च कंठे पंचनागमः कौटिल्ये हृद
ये पंचवाहो विज्ञागमे चरन् वेदोपाणे
लयाथ मे वेदो गुणोत्तिकामिनी जेषु
मातलनाशश्च जेषु योऽंशनाशकाः जेषु
होभात्र विनाशश्च अतस्तो जानुशुभके
यादयो देशनाशश्च तत्र वेदस्य सादिशेत
इति मूलप्रसूतायाः सफलमौरितमि
ति अथार्थः शीघ्रीततस्तो चटिकाः मु
विषट् ६ कंठे पंच ५ हृदये पंच बाह्य
बाह्ये पंच इति वेदायाणां मर्माणां
वेदादयो भागे योश्च तस्य इत्यत्रापि वी
त्ता गुणवतसः जगयो जगदये हे ह
यवे चतस्रः जालहयो हे हयवे चतस्रः

स.
न. प्र.
टी.

१२३

येनयेनेवेदशः यवेमिलिनामहि
वटिकाभवेति अथशेषाजातयोः पुत्रा
कन्ययोः रेगविभागेनफलेतत्रैवोक्तं
सुभिर्ग्रेव ५ सपुत्रासिमुलेसम पित्रा
हय नेत्रेदे जननेनाशो ग्रीवार्यात्रिषु
लेपटः स्केदेवेदु गुणेभक्तिः हस्तेष्टो
चबलेभवेत ह्येकादश भिश्चात्सवा
तेमेजायतेनरः स्त्रीवा ३ नाभोभ्रमः स
भूमिः ६ गुदेनव तपोयनः पादेष्व
यनेहंसि सरीदेतत्फलेक्रमादिति अ
थाशेषाहृत्तोपित्रैवोक्तः फले पुष्य
हलेदशावातस्त्रताकल्पवच सूर्य
वल्गादशात्तौकसुरदिग्यार्कसागरः
नारिकास्तद्भवबालफलेतेययथाक्रमे
मे श्रीश्रीराजभयनिर्मात्रपित्रात्समे
हयमिति अथेवविभागेनतत्रस्यस
ष्टिवटिकात्मकतेजयः न्यूनादिकते
तत्रेराणीकम्ता वसिष्ठेनतन्नेषुपिक्ति
यत् सनदत्रेषुजातस्परिष्टुक्तं विश
देवपुष्यमथोदिपादेमूर्धवापिसुपादे
अतीयेजातापुत्रशेनरायेविथेमाता
पित्राभ्रातरेवर्मशनाश ॥ हिमाससो

६.

८

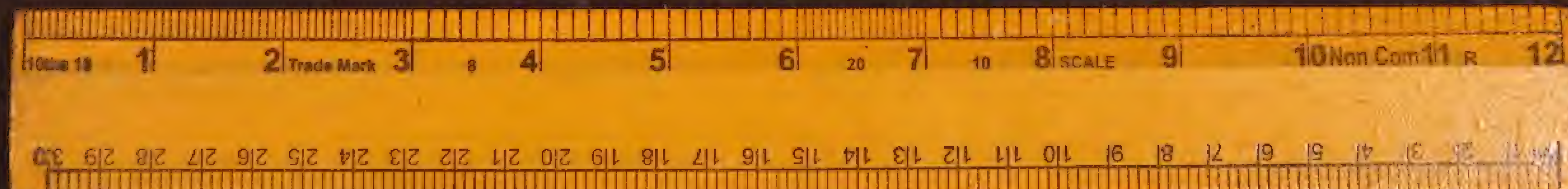
तरोदेषः पुष्येवेवविमासिकः पूर्वषाढ
सुमेमासिविशाषमासिकेफलेमिति
अत्रोत्तराशदेनोत्तराषाढागतेमूर्ध
षाढामाहाचार्यात् अतएवपुष्येनत
त्रेषुअपिथायथाशक्तिमूलवस्त्रातिके
दोषपरिहारायैवियेयं एतरेतत्रदेवा
ताभेदएवकेवलंयेयः सवतत्त्वामिक
तः ततस्मिन्नाश्वेदादेवावगतव्यातस्त्रा
तिकंचतिथिगोत्रातशान्तिवस्माभिवत्ता
तोऽत्यलमतिप्रसंगेन ५५ अथमूला
निवासंफलमिदंवनुस्मृदमाह स्वर्ग
अविश्राय्यदेषुमात्रैभूमौनभःकार्ति
कैवेत्रयोषे मूलेहियस्यातंएसमागं
वैशाखशुक्लपञ्चमवतत्र शुचिराशा
ढः शौष्ठयदेमादयदः ईशप्रसिद्धः
मातुः प्रसिद्धः यषुमासेषुमूलमूलन
तत्रेस्वर्गकिसुर्गानिवासस्यस्य नभः
आवाण अन्त्यप्रसिद्धः आवाणकार्ति
कैवेत्रयोषेष्मूमौमूलतिष्ठति यषु
मूलेनिवासः ३३ः एतत्फलेच मूलन
तत्रेयदायसिन्तामेयत्रवसतितत्रेव
स्वर्गभूमिपातालेष्वेवस्याक्तशुभाश

सु.
न. प्र.
टी.

124

मफलंरदाति अयमत्रतात्यायार्थः
इत्यादिभावेनशान्तिकेकनमशक्तवतः
पुनः स्वर्गपातालनिवासितेनमूलस्या
विष्टदोषस्तथानप्रभवेत यदातभ्यावे
वतिवासस्तदादोषातिवारानेवस्या।
दित्यशक्तेनापिशान्तिकेभवेत नैतावता
प्रागुक्तेविषयेशान्त्यभावपवर्कितयशा।
शान्तितत्रापिशान्तिकेशक्तेननुसवेवेवि
धेये उक्तंन्यातिशार्णवे मार्गफाज्जा
वेशावज्येष्टमूलरसातले मावाधित
नभस्यपुष्टमूलसगालये पासप्राव
गावेष्टेष्टकार्तिकेभूमिमिश्रित भूमिष्टे।
दोषबहुलंमूलमन्यत्रमिश्रितमिति के
चित्संक्रातिपरवेनमूलनिवासोभिहितः
वृषान्तिसिंहेष्टेष्टमूलदिविस्थितेष्ट।
मतलागनाशे पातलगमेयथनुकली
रनकेष्टमूलावितिसंस्मरेति स्वर्गमूले।
भवेदाज्यपातालेवयनागमे मर्त्यलोके
यदामूलतदाष्टमसमादिशेत् ज्योतिष
रत्नेःभिहितत्वात् ५६ अथमूलप्रसंगा
द्वेष्टगंडोतादितिमितेष्टमत्सेजातस्या
विष्टमयविहारेशाहेलविकीडितेनाह

गंडोतेष्टमूलपातपरिचायागातरोशव
से संक्रातिव्यतपातवेष्टुतिमिनीवाली
ऊहदर्शके वेष्टुसुवतर्दशीप्रयमवे
वाद्ययोगोमूतो विष्टासोदरभेजनि
नपिष्टभेशस्ताप्रभशान्तितः ५७ एतेष्ट
यदार्थेष्टमत्सःजनिःशिशोरुत्पत्रिःन
शपताडष्टफलदा गंडोतःसंधोविशेषः
सन्निवियोनक्षत्रतिथिलभेदेन तल्ल
तनेज्येषापोषभेत्पादिनावत्याति ईदभे
ज्येषानक्षत्रे मूलशुलाव्याडष्टयोगः
पातोमहःपातः महागणितसाध्यावा
तीपाताव्या वैष्टताव्यश्च परिचयाद्या
तगंडाग्रपिडष्टायोगः अवसन्तिथि।
तयः संक्रातिः सूर्यस्यगणितरसेक
मष्टाणकालः अतीयपातवेष्टुतिसदा
दशसमविशतितनसोडष्टयोगोः सिती
वालीद्वेष्टेष्टमावस्या ऊहद्वेष्टेष्टमावा
स्या स्याद्वेष्टेष्टमिनीवालीसानुष्टेष्टकली
ऊहः दिवाभियानात् दर्शवददर्शना।
दर्शनादितामवास्यापतत्राग्रेममक
प्रतिपादयिष्यते वज्रद्वेष्टयोगे ऊहक
स्यते वतर्दशी ऊहवतर्दशी वज्रव

म.
न. प्र.
टी.

११

125

वनमाहतिभिः प्राये यमचटेमवाविशा
विश्लेष्टयोगेदग्ययोगेसर्वेषां च
मिरसाष्टनेदाश्लेष्टयोगे केचित्वा
यात्परीचीयदगीयतेप्रत्यवत्पमानेदृष्ट
योगाश्लेष्टावत्तः स्तोत्रेष्टातोयादित्य
दिनोक्तमृत्युयोगो विष्टोभाष्टायां सोद
रस्यभ्रातृभंगित्वा वामेनतत्रेष्टिभो
मातावपितावपितयोनयोभेमात्रभेष्टि
भेष्ट यष्टनिमित्तेषुसतस्यसुतायावाज
न्मवेत्प्रातदानिष्टकृत्यादनिष्टकृत्या
दित्यर्थः इष्टनिमित्तसोपलक्षणात्ताम
यवेष्टप्रहणावत्तन्मत्रोत्तरजन्माष्टानिष्ट
सजातोयापत्यत्रयप्रसवानेतरविजाती
यापत्यमस्तीतरः यथापुत्रत्रयप्रसवा
नेतरेकन्यायाननेने कन्यात्रयप्रसवाने
तरे अतएवात्रिभिः सजातेजाभ्यन्तरेवि
तीयस्तीतरः स्तीवेत्तरेति व्युत्पत्तिश्च
त्रीतरश्चत्रीतरावत्रीतरोपुत्रमानस्ये
त्येकप्रपयः अथपरिहारेष्टुच्यते माजी
नि शातितोविमिश्राष्टसोक्तयाः श्रुत्य
स्वनुष्ठितायाः शुभापरिणामेस्त्वरापि
नीशरीरकेशानुभवसर्वकनोरोमदीर्घा

युष्मेषां शोभादित्यर्थः अत्रमलवार्क
निसर्गातिकानिलिखिते तत्रप्रकाश
प्रतिज्ञातामकलशोतिसमान्यकर्मोप
धिकीवमूलशोतिस्तावद्वद्यते शोत
कडवाच अथातः संप्रवृत्तामिमला
जातहितायच मातापित्रोपानस्यापि
कुलेशोतिहितायच त्यागोवामूलजा
तस्यस्यादृष्टाष्टादर्शने अशुक्तमूलो
जातानोरित्यागोविधीयतेः अदर्शने
वापिपितुः सन्निष्टेसमाष्टके एववद्व
दहिमतेयमूलजातफलपुत्रेः साय
कालेप्रवृत्तामिशोतिहोमस्ययत्नतः
जातस्यदादशाहेतुजन्मवेवाशुभेदिने
समाष्टकेवामतिमात ऊर्योदेषात्रि
सदरात् यदेवशात्रिकेऊर्यात्कर्मतत्र
प्रवृत्ते ससमेष्टाण्येष्टोतमेष्टयकार
येदुयः मेष्टपरिमाणोवसिष्टेनोक्तं ई
शाव्यामशुवाप्राच्यामुदेच्यदिष्टिकल्प
येत मेष्टयत्पश्चिन्मेवतर्भिर्वीसमेत
तः वत्तदीर्घसमायुक्तेनोराणादेवलेक
ते पिष्टेनकल्पयेत्सर्वतयागोमयमेष्ट
ले ऊदेवतदहिः ऊर्यादुदयनेऊमातु
ति पुनः शोतकः ॥ उपपायिमेष्टिते

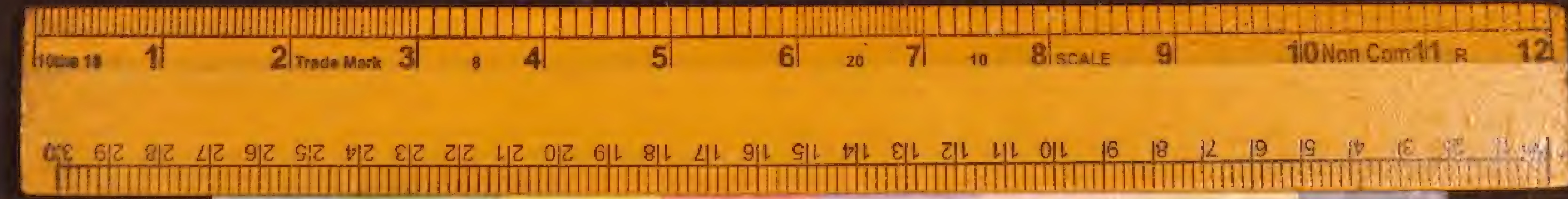
२
७
५
२०

सु.
न. ५.
टी.
१२६

१२६

येः प्रोक्षितायोक्षितौततः तत्रोदकेभेम
अक्षरं रक्तेषां विकर्तयेत् अक्षरं रक्त
लेनिर्गोक्षे मुरये निर्मले भसावस्त्रावश
गीते कुर्यात्स्वये तीर्थवारिणा कूर्महे
समसायुक्ते हतपल्लवसेपुते स्वात्तिको
परिवित्तस्य हीरिडुमसयस्त्रवेः शौणात्री
हि अतिदिर्घा शाने च निधाययेत् पंच
रत्नानि निक्षिप्य सर्वोपधि समन्वितम्
अर्चितं गंधाद्याद्यैः श्रीरुद्रं तत्राप्र
तिरथं सक्तं शतरुद्रानवाकके रत्नामय
प्राप्य गते च वस्त्रेण जयेत् त्रियर्थकं
जयेत् समगाहोत्तरसहस्रक एकवारं
याजापीपावमानीः स्पृशलेपेत् जप
स्वपेदं कुंभसक्तानि तत्र तथाने
पंचमेकं भस्मवीक्षेत् लक्षणार्थं चतुः
स्ववने कुर्यात्स्वये तीर्थवारिणा
वशपिदते कुर्यात्स्वये तीर्थवारिणा
पंचरत्नसमायुक्ते समसयस्त्रवेः पुते ग
जाश्च रथवाल्मीकसंगमः दगो कु
लात् गजदारप्रदेशाश्च मृदमानीया
निक्षिपेत् कुंभस्य तेन देवा दामदे
शं प्रकल्पयेत् गोमया लेपिते देशा कु
र्यात्स्वये तीर्थवारिणा

स्वयं ते मशोवादि मशोवातः शौणात्र
विधाने ते कृताश्च जो मशोवात नत उदे
वताश्च स्ववने न प्रयत्नतः निष्कामाने
तत्रावेन पारे नाथ सुशक्तिः प्रतिमा
लक्षणो नैकाकारपिता विवक्षणाः य
हामृत्युसर्वासाया पयिता प्रमजयेत्
स्वर्णं सर्वदेवत्वं सर्वदेवात्मको नलः
सर्वदेवात्मको विप्रः सर्वदेवमयो हरिः स
स्मरेत्स्वित्त्वं शाने मसुखेन रवाहने र
होपियो वरुद्रस्तदिवा भरणभूषिते प्र
तिमायुजनाथीयवसुधुमे प्रकल्पयेत्
एकजकारयेद्भूमौ रक्तार्थे वीहिते तुलैः व
तुर्विशादलोपेत् अक्षैर्वीकर्णिकान्ति
तम् तस्य परित्यजेत् तत्र स्वर्णं वा गोमये
मये शुद्धवस्त्रेण संस्त्राय तत्र मलानि
निक्षिपेत् मलानीति शतमलानि त
दालामो विष्णुः क्रोता सहदेवी तुलसी
तशतावरी मलानीमातिगहया ह्युता
लाभे विशेषतः स्थापयेत् कार्णिकामुणे
वस्त्रांगदिलकृते कुंभे मजलेपीतं कुं
कमौषधि संयुते कुंभापरित्यजेत् दिव्यम
लनत उदेवते अथिष्ये देवो चरति गो

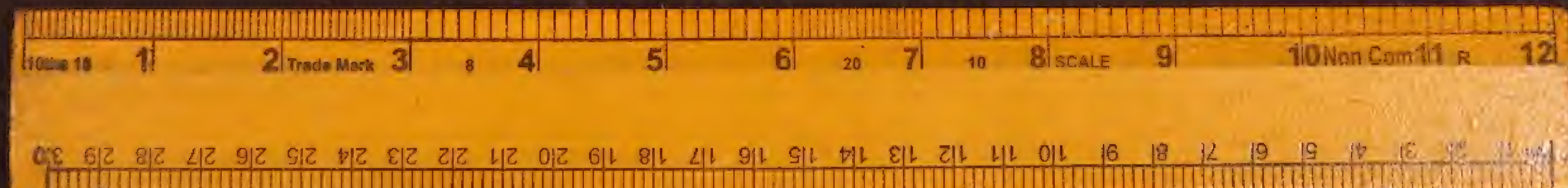
२
७
५
१०

म.
न. प्र.
टी

१२७

तरेदेशयः पूर्वसाक्षाजले उतरवा
छा ऋतेविद्येदेवा विष्णुः वसवः वरु
णाः अजेकलात अहिर्बुधाः सस अधि
नौ यमः अग्निः प्रजापतिः सोमः रुद्रः
आदिना बृहस्पतिः सूर्यः पितरः भगः
अर्यमः सविता तासा वायुः इन्द्राग्नी मि
त्रः इत्याद्याग्रनरायोतमर्चयेत् उद्देशा
नययौतेष्टयेत्सुसनामतः स्वर्तिगेक्ते
सुमेष्टेष्टप्रधानादीष्टयेत् येवास्तेन
संस्थाप्यावाहायसमर्चयेत् उपचारेषो
उशभिः यदायवापचारकैः रक्तचंदनगो
यासैः पुष्पैः कृष्णसितादिभिः मत्स्यमांस
सुरादीनिब्रह्मणानां विवर्जयेत् सुरास्या
नेष्टदातवादीरेमैदवमिष्टान् पायसेलव
णोपीतेमांसस्यानेष्टकल्पयेत् उक्तगो
यादिनाभेतयस्यान्नाभेसमर्चयेत् पुष्पं
नेतुसमभ्यर्च्यहोमेक्ययथादिने निर्वा
यप्रोक्षणादितिचरोः ऊर्यायथाविधिः
हविर्गृहीताविधिवन्नेनैवउवाङ्गोत
मोषाणाः पशूपेतियन्नेदेवेतिवापुनः पा
यसेहृतसमिष्टेहनेदष्टातरेषाते होमये
त् सामिराजदहन्वशास्त्राकिरतः सस्य

याहुनेत अग्निदेवतयोश्चैव न ह्यात्सस
मेवतः वतर्थीतोसमौतेश्वहोतेश्वस
मेवकैः नतउदेवताभ्युपायसेनतहो
मयेत् सामिथान्यवत्सुन्याश्रुस्तेष्टेति
येवदष्टाभिर्न ह्यात् कृशरेततः गाय
आजातवेदसेत्रियेवकमिति क्रमात् सी
राप्रजेतितामग्निवाक्तासात्पग्निमेवव
तामग्निवाक्तातयसानुलेतीवैरोवनीका
मैकलेष्टुष्टे उगोदेवीशरणामहेप्रया
द्येसुतरसितरसेनमः क्षत्रस्यपतिनाय
णानाः प्रिहृतथैवत श्रीस्तेनतथावि
हान्समिदाज्यवतक्रमात् अष्टातरेषाते
वीथयष्टाविंशतिभिः क्रमात् अष्टाष्टस
त्यावाप्यन ह्यात्सक्रितोबुधः तनसौ
मेनपायसेन ह्यात्तत्रयोदश वतरेहो
तमान्यव्यातेकदेविमेवतः स्ववपानह
यादाज्यमहावाहतिभिः क्रमात् हुता
सिंहिकृतेयस्यात्यायष्टिताहुतेहनेत
आचार्योयज्ञसानोवयशोएवीहतिहने
त् होमशोषेसमाप्यायवह्निमारोथा
येदुधः कुंभाभिमेवजाऊर्यादतिगोव
भिमेवयेत् सत्यप्रशमनार्थीयज्ञेयवि

२
७
५
१०

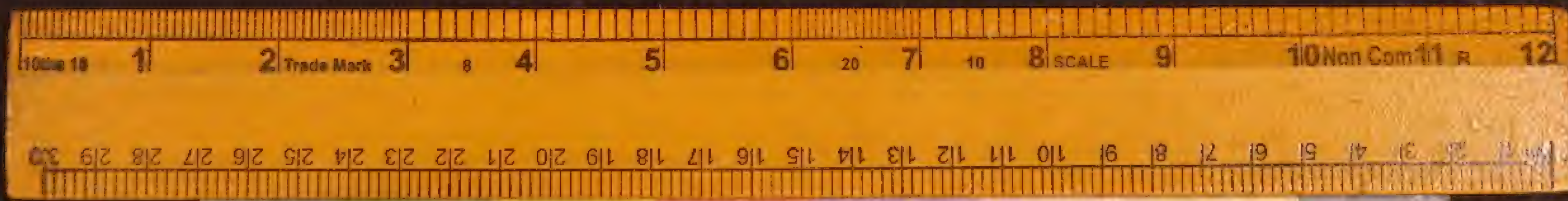
म.
न. प्र.
टी.

१२८

१२८

येवकेशतम रुद्राङ्गभोजुसार्गोणरुद्र
मंत्रेणशंजयेत धृयदीयेचनैवेद्यंभु
गोतिवेदयेत प्रसादयेन्नदादेवमभिषे
कार्यमादगत तस्मिन्कालेग्रहातिशय
कर्तव्यभूतिमिच्छिता पृथक्पृथक्शस्तेता
श्वेवनक्षत्रेष्टासहवच अभिषेकविधिं
द्वेसर्वाचार्यैरुदीरितम भद्रासनोपवि
ष्ट्वायजमानस्यऋत्विजः दारपुत्रसमे
तस्यऋयः सर्वहिषेवने अक्षेभ्यामितिम
क्तेनयावमानेभिरेवच सहस्राक्षत्रेना
पिदेवस्यत्वेतिमंत्रैः शिवसंकल्पमंत्रेणा
वक्ष्यमानेष्टमंत्रैः योसौवज्रयोगदेवोम
हद्भोगतवाहनः प्रणामयन्मन्त्रोत्थोदा
स्योगोतसेभवे योसौपाशयोगदेववरुणा
श्चतुर्लेश्वरः बालस्यशान्तिदः योसौप
तिनिधिस्येवावङ्गभद्राजिवाहनः माता
पित्रोः पिशाचैवमूलदोषेन्यपोहत यो
सौपश्रयतिः देवा पिताकेतुषभाहनः
अक्षेष्वामूलगोरोतेदोषामाश्रयपोहतः
विज्रेषाः क्षेत्रोदुर्गाः लोकपालानवा
ग्रहः सर्वदोषप्रशमने सर्वकृतेतिशान्ति
रा तस्मिन्कार्यमभिषेकं सर्वदोषोपशान्ति

दः सर्वकामप्रदेदियमेगलानोचमेगले
वस्त्रोत्तरितंभुभोयश्चातस्त्राययेदुयः
ततः शुक्लावरपरः शुक्लामाल्यावलपने
यजमानोदक्षिणाभिः स्तोषयेत्ततिगोदि
को यीनेयसिनीरद्यादाचार्यसर्ववत्स
गो तिनृतिप्रतिमोवस्त्रंभुभोमेवदाव
येत ग्रहार्थवस्तुप्रतिमोस्तस्मेदद्यात्पय
त्ततः उत्तरेभ्योपिविषेभ्यः शक्त्यादद्यात्
दक्षिणाम उक्तालाभेततोदद्यात्प्राचार्य
ब्रह्मऋत्विजो तत्तत्कल्पेप्रदातव्यंशक्त
वायप्रदायेत आचार्यायवयदत्ततद
र्थंब्रह्मणोभवेत् सदस्यायब्रह्मणोर्थ
मृत्तिभिश्चतदर्थं आशीश्चतेभोग्द
होयात्प्राणायामाययेत दद्यादन्नं
यसाद्यिब्रह्मणोभजेयेष्टते अन्नाभेस
तियेचाशदशकेतदभावतः सर्वाशो
तेष्टयवनेब्रह्मणोपाविशस्तथा गृही
तमाययेदिद्वान्नितः प्रयत्नामितिः
वियानेवरितेस्मिन्ततः शान्तिर्भवेद्
वे गोरोतेयेवकर्तव्यंपुणोदेतद्देवत
समाष्टाकेदादशाहेऋयदोशानिमा
दगत इत्येकमनुनासम्यकमूलजात

२
७
१०

म.
न. प्र.
टी.

129

दिनायच मातापित्रोयनस्यापिवेयोः शो
कोयशोतयेत इति श्रीशोनकप्रोक्तमल
शोतविधिः अथाशेषाशोतिविधिरुच्यते
अशेषायातजातानां शोतिवत्पामितः य
रे यतस्यदादशाहेचशोतिहोमसमाचरेत
असंभवेतजंमत्तेश्चत्वास्मिन्नाशुभेदिने
स्वातोभेगादिभिस्तस्मिन्वरात्तदिजोत
तमान विभवेयवृत्तं भास्तद्वयवातदलाभ
तः देवतस्यापनेचकमेकरुद्राभिमेवगा
मल्लोक्तप्रकारेणाकुंभेनित्तिणसजयो
त गोमयालीपितदेशयत्नायैः परिशोभि
ते एकजकारयेतत्रचतुर्विंशदलान्वित
म् तैः लेः कारयेद्यद्वाभक्तपीतसितासितैः
कर्णाकायान्यसेद्दीहीस्यापयेतेषु कुंभके
आहलेरस्थितनयाकलशस्यापनेषु
मे इमेमइति संज्ञेनासरेयेतीर्थवारिणां
कुंभेवगोयवस्त्राद्यैः तत्तत्संज्ञेन सजयेत
युक्कालिनीदित्यनयाक्षिपेत्तौषध्यादि
कान् कुंभोपरिस्थपानेन अशेषाप्रतिमा
यजेत निष्कानि कार्यपादेवाकारयेत्ताम
शक्तिः तत्सर्वोत्तरनत्तत्रादिगोतत्र
योर्यजेत यैदादीशानययेतमितरर्त्ताणि

सृजेयेत मूलोक्तेन विधानेन कुंभयोरभि
मेवगात् रुद्रार्च्यरुद्रकुंभेत्तु सर्वस्य सत
माचरेत नमोस्तु सर्वेभ्य इति प्रणामेव इती
रितः सर्वोभक्तस्त्विनेत्रादिभुजः पीतवा
स्त्रकः फलकादियरस्तीक्ष्णादिवाभर
णश्रुषितः एवं ध्याता ततोभर्त्ता होमक
मेवमाचरेत कर्तः शास्त्रोक्तमार्गशशा
चार्यस्याथमाचरेत मुखात्तेकर्मनिमी
यतविगथायशास्त्रतः इदेसर्वेभ्यो नृणां
त्मायाप्रतिपिदेवते अष्टोत्तरशतेवाया
अष्टाविंशतिमेव वा मूलनत्तत्रवस्त्रेष्टे
होमशेषे समापयेत यर्णाहनेत कर्मा
णि कृतासेपातकेतथा कुंभान्तलेत
प्रक्षिप्य अभिषेकमश्राचरेत दारपुत्र
समेतस्य जयमानस्य एवं वत् तथा योगा
णामेव अष्टादशैरभिषेचयेत् अशेषा
रुद्रादिजातस्य मातापित्रोभुवस्य च शत्रु
ज्ञाति कुलस्थानां दोषे सर्वे वा योहतः यो
मोवागीशरीनामप्रतिदेवो नृहस्पतिः
मातपित्रोऽपिशोभेवगोरातचवायोहतः
पितरः सर्वे नत्तत्र जातस्य वितेजातिव
द्योयवान् एवं कृतेभिषेकेतुसर्वे शो

२
७
१०

म.
ने प्र.
दी.

130

तिर्भवेदुवम ततः शुक्रावभ्यगोयज्ञा
मानः सभुषितः रक्षिणामिस्ततो वि
शान्त्ववशुप्रतोषयेत भुक्तवद्भुवि
प्रेभ्यः स्वीकृत्य दाणीषे गृहे इत्युक्तेन वि
धानेन सर्वारिष्टविषो हनि सर्वकामा
श्रुतिदोति वेदोक्तापुर्भविष्यति इत्युक्ते
सर्वशान्त्यर्थं सारसागमवोदितम् मा
नवानो हितायायमनुनामावकोमिके
सर्पायीशरमस्तभ्येनागानो वेगणा
पिय गृहाणावेमयादत्तं सर्पारिष्टा प्रा
शान्तये इत्युक्ते मंत्रमूलतत्तत्रवक्तव्यं
त्सर्गगोरेस्तनामतः इति श्रीमानयसे
हितायो अष्टौवा शान्तिविधिः यतश्च
मूलाष्टौवा शान्तिकद्वयं विवाहेतयश्चि
ते अथुरम्यश्चाश्चमने मूलाष्टौवा
त्रयोऽपि वधवयोस्तत्तद्विष्टनिष्टन्ये
विधेये उपलक्षाणां ताश्च ज्योष्ठा विशाला
नत्रायावयावरम्यजोषवेधुका निष्टेवा
धुपीशान्तयेव यदा रुवा मिष्टः नेन
तिष्ठेत्ततः सतावालिशादवश्यं
चरेत्तिहति तदन्त्यादेन नितो निहति
नेवोक्तमाणा हि भवः कलत्रे अक्षिरश्च

वा अक्षिर्भवति पुस्तकविवक्षिते स
देशात्तागजनितायवाशने हि देवतागज
नितात्तदेवमिति नारदोपि मूलज्ञा
सुशुरेहेति व्यालजावतरे मनो यदीय
त्यशनेहेत्यदेवरेतु हि देवता शान्तिवी
कुलावेतस्यातर्हि दोषानकश्चनेति
अथान्यः शान्तयाः श्रोकक्रमोच्यते त
त्रतावत्तत्तत्रगोशतशान्तिविधिं रुच्यते
गोशान्तिप्रवक्ष्यामि सोममेवेन भक्ति
मान् कोस्यपात्रे प्रकुर्वीत यत्नेः षोड
शभिर्नवे अथामिष्टवतर्भिश्च द्वाभ्यां
वा षोभाभनेतथा तत्संयोगाय मेशावे
नवेनेतेन प्रविते राजते चोदवमेति सि
तप्रसहस्रकैः देवतालोमवासस्त
शुक्रमात्यावराचितः सोमो हमिति
सेवित्यष्टजा क्रूर्यादत्तदितः ज्योत्सह
स्रकमेवेष्टदधानसमाहितः आया
यस्तेति मंत्रेणाष्टजा क्रूर्यात्समाहितः
दद्याद्देरक्षिणामिष्टं गोरोक्षोपशान्त
ये इति श्रीनत्तत्रगोशतशान्तिविधिः
अत्रनत्तत्रगोशतलक्षिणामन्यमुनि
भिरेवमुक्ते अक्षिनीमवमूलारोविष

२
७
१०

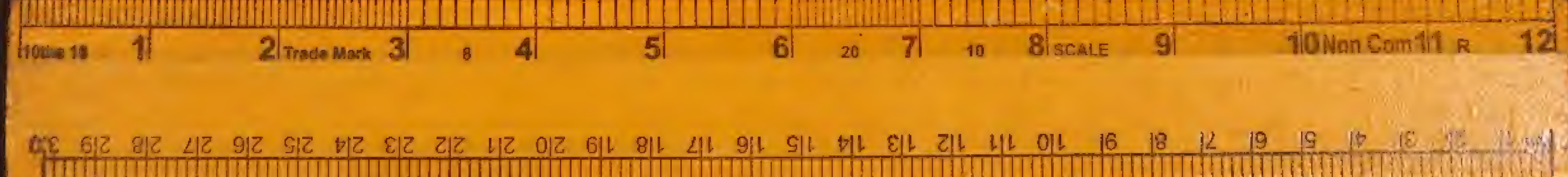
म.
न. प्र.
टी.

१३

१३१

इकनवनाडिकाः रेवतीसर्पशक्रो
नेमासश्चरुतसायकः श्रुतिनीम
वृमूलादौनाडिकादितयेतथा रे
वतीसर्पशक्रोतीनाडिकादितयेतथा
श्रुतिनीमवृमूलानोर्वायवापितेपि
ता एवाहिशक्रयाश्चर्यजननीवायते
शिरो पिच्छातदियाजातोरात्रिजाता
स्तमाश्च आत्मभुकसंययाजातोना
स्तिगोशानिरामयः सर्वेषां गजतातानो
परित्यागोविधियते वर्जयेदृशनेनवे
तश्चषेमासिकंभवेत् अथतिथिलग्न
गोशतशोतिविधिरुच्यते शुभुक्तम्
जातस्यसज्जकोतिदिनेशवा शोतिशु
भेहिवाक्यजावत्तुनलाकयेत् ति
थिगोशेतिनहाहेनत्तुयेनुरुच्यते को
चनेलग्नगोशेत्तुमउदासाविनपतिशा
दिभोगेपितुगोशेत्तुयाणामभिषेचनम्
उत्तरत्रिशाशोमीतरभिषेकं चकारयेत्
उत्तरपिलयात्तुस्त्रिशागोदानमचा
ते अजाप्रदानेत्तुष्टवष्टवष्टवकोच
ने उत्तरतिथ्यातिशामष्टवष्टवकोचभवेत्
च कुर्याच्छोतिप्रयत्नेनत्तुत्तुकारजा

बुधः स्वर्गोन्नतदर्येनयथाविज्ञानुसा
रतः नक्षत्रादियतेरूपेकृतावस्वदया।
नितम् वरुणास्पार्धनेकार्येस्वस्तिवाव
नष्टवर्के शतौशतानि लकपत्तव
संश्रुतान् एजोतेसमिदत्रात्पेहोमेतिल
यैवेस्तथा ततः पूर्णाहुतिहतावेदाथा
यजुह्विने उत्तराश्वमेधोदेतिलया।
त्रेतथैवच तिथ्यात्तुगोसवत्तावस्वशो
लचययैविनी अजावित्रासवेदयात्ता
षाफेत्तकोचने युवाश्चवीहिमाशाश्च
तिलमुद्राश्चरायेत यथाविज्ञानुसा
रेणकुर्याद्वत्तामोजनम् पितरायुष
कृद्दार्थेणातिरुचियेयते यवेयाः कुरु
रुतेसम्यक्प्रातिकर्मसमाहितः तदो
षेर्लिप्यतेत्तुनययत्तुमिवांससाः आ
शुरागोमस्येस्येस्येमातिदिनेदिन या
नयात्तुसमृद्धिचपुत्रयोत्रसमृद्धिमात्
उत्तरगार्गेपीकृतिथ्यादिगोशतशो
तिविधि अथत्तुष्टाशोतिविधि उच्य
ते तत्रप्रत्येकं चटिकाषट्कफल
न्याह भारदाणाः जेष्टादौमाश्चजनो

२
७
५

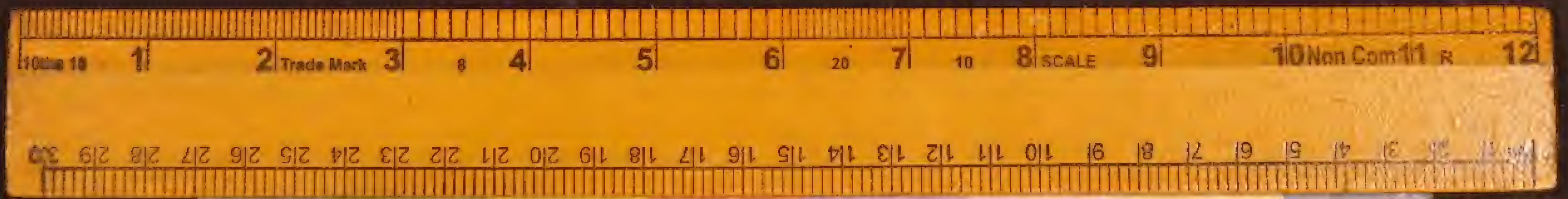
म.
न. प्र.
टी.

१३२

१३२

नीमातामहेद्वितीयके श्रुतीयेमातलेहे
तिवतयेजननीतथा आत्मानेपेवमी
हेतिषष्टेयोत्रतयोभवेत सममीकुलना
शः स्यादष्टमो ज्येष्ठमोदरः नवमीशुशु
हेतिसर्वस्वेदशमीतयेति शौनकउवा
च स्वाामीनमृषिः श्रेष्ठेगर्गोमुनिम
णान्विते कृत्वाजलिपुटोभूताप्रप्रष्टु
किलशौनकः जिष्णानतत्रसेभृतगेउ
दोषविनिर्णायम् तस्याशोतिविधानेव
वथमेमुनिसत्तमा शौनकस्यवचश्रु
ताप्रत्यवावेमहामुनिः श्रुताशौनक
यत्नेनगोउदोषविनिर्णये तस्याशोति
विधानेचवदमेमुनिसत्तमाः शौनक
स्यवचः श्रुताप्रत्यवाचमहामुनिः श्रु
ताशौनकयत्नेनगोउदोषविनिर्णये
तस्याशोतिविधानेचयथाचक्षयया
महम् वदिकैकावमेवतेजेषादो
वदिकादिये तयोरोउरितिजेयोशिषु
गोउसमीरिते प्रथमेवद्वितीयचज्येष्ठ
हेचश्रुतीयेके पादत्रयेजातनरः शेषो
पितृप्रजायते ज्येष्ठोत्पादजातस्तपि

तः स्वस्यविनाशनः जातयेनात्रमेदो
दशाहोमेतेरेतथा ज्येष्ठेकन्यकाजा
ताहेतिशीत्रेयवाग्रजे तस्यातितस्यवा
ह्यामिगोउदोषप्रशोतये सुयिनेशुभ
नतत्रेवेदताखलान्विते स्तकोते
तथाकुर्याज्येषाशोतिविधानतः व
सेकुशयगेदेवीमेगवतगजान्विते ऊ
र्याशुवीपतिरस्येदेवेसरनायके क
र्षमात्रस्वर्णानकस्यैर्यनाथपादनः
तद्विधानेप्रकृवीतवित्तसाध्यतकार
येत शालितेइलेसंमर्णाकेभस्यापि
सृजयेत ईदोयेदोमरुत्तेनइतिमेत्र
पावागपतः येषपुष्ट्यपदीयेः नाना
भक्ष्यनिवेदनैः सृजयेद्विधिनाविप्रा
लोकपालगणान्विते रक्तवसदयो
पीतेसृजयेतसरनायके तत्रसंस्थाया
येकुंभेसृजयेद्विधिनिषेधतः तत्तथो
प्यायेयेकुंभेपातस्त्रिसमन्वितम् उ
त्पादकसमायुक्तोवसुप्रमेनिवेदिता
न कुंभीपुविन्यसेद्वीमात्यवगचसमे
त्रक स्वर्णाकुशर्वाशुशोतोषर्विवि
नितियेत सृजयेद्वारुणोमेत्रः कुंभी

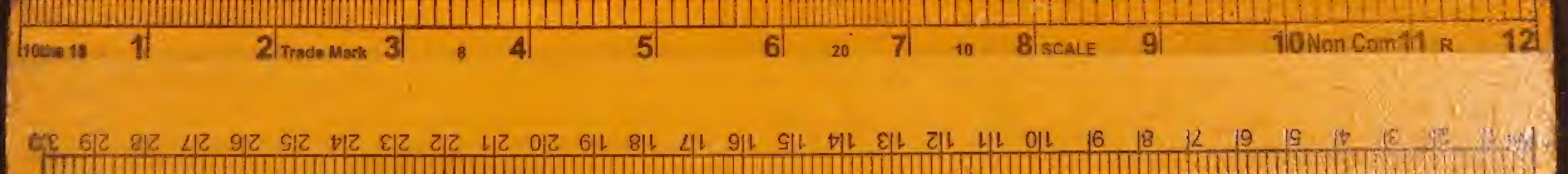

सु.
न. प्र.
टी.

सु.
न. प्र.
टी.
१३३
१३३

नीमास्ययत्नतः तेनौग्रजयेदादौ
सत्तेनोपिद्वितीयके समुद्रजेषुइतिवे
मेमोगेवतर्थाके पूजयेदसुगुमा
द्यैवतः कलशानपि जयेज्योत्सय
त्वेनमेवैभिदिज्ञातमाः आनोभश
जयेवादौभशग्रहेद्वितीयकम् इदं
सूक्तंरुद्रज्योत्सयेस्तुजयेततः ३
त्यमेवजदेवशवरुणाकेभमस्थित
म् समकल्पविधानेनहोमकर्मत
तश्चेत समिद्धिर्बलवत्तस्यशतम्
ष्टोतरेतथा सर्पिषाचरुणाश्चैवमू
लेमंत्रेणावागतः होतृज्योत्सवेने
वयतरंरुभयतिव तिलोव्यादितिभि
हृताशतमष्टोतरेष्टयक भर्थाणि।
शुसमोयेतयत्तमानेविशेषतः अभि
षेकप्रज्वीतसूक्तैर्वारुणासेतितैः स
मुद्रजेषुद्विभिर्मंत्रैरिममेवरुणास्त
था द्यौःशोत्येषादिभिर्मंत्रैरिभेषके
समाचरेत् अभिषेकनिष्ठोतयत्तमा
नः समाहितः शुक्रावरुणाष्टावज
योदास्यावलोकने स्येह्येतिमंत्रेणा
विजेतश्चतरेववा देवतः परतास्थिता

भूयदीयनिवेदनम् दद्यादाचमनेस
मन्त्रोद्वलाचैतथैवच नमोस्तस्य।
नाथायनमस्तभेषावीयते गृहाणा
द्यैमयादज्ञेगोदोशोप्रशोतये आवा
यीयवगोदद्यान्मशीलोचयेसिनी
रक्तवर्णावस्युतोसर्वकिंकवभूषि।
तो वस्युगमापिधानेचयथावितव।
सारतः यद्यगोयर्वसिदोश्चुजितोमि
शवीयते दानेन देवशोदोषेवि
नाशयेत् अष्टोतरशतमावज्योदा
न्नाभोजनम् तेभ्योपिदक्षिणादद्यात्
प्राणायामसमायेयत् इमोक्तान्येषा
शान्तियथाविप्रुक्तमार्गतः गोदोषेवि
निर्जित्यशुष्माज्ञायतेनरः इत्येकै
द्वगार्गेणाशोनकायविशेषतः जेषा
नक्षत्रमेभूतगोदोषोप्रशोतये अज्ञा
नादाशवाज्ञानादेकल्पादायनस्यच
यत्ननेमतिरिक्तंवसत्सर्वतुमहेसि
इतिश्रीहृद्गार्ग्यसंहितायांजेषान्त
त्रप्रसूतिशान्तिविधिः शुश्रूषालयोग
समहागर्भातसाधयोर्वैधित्यती।
यातावयोः यातयोश्चपरितव्यायात

२
७
५

म.
न. प्र.
टी.

१३४

१३५

गोडावमानेसुभदाश्रयाश्चमन्मसु
तयोगदययोगयोशान्तिविधिभ्य
येयते अथातः संप्रवक्ष्यामि जन्मकाले
विशेषतः गोडातानोचतामानिमहादे
छोकगणाव दिनतयेवातीयातेवाका
तेविष्टिवेधतौ श्रुतेगोडेवयिचेवमेव
यमवेठके कालगोडेसुयोगदययोग
मीमदारुणो तस्मिन्गोडेदिनेप्राप्तप्रसूति
र्यदिजायते अन्तेदोषकरीप्रोक्तातत्रणा
यपुतेमति विचार्यतत्रदेवजशान्तिजुया
यथाविधिः यजनदेवतानोचग्रहाणां
चेवपूजनम् आर्घ्यहृदिकरेजायेसर्वारि
हविनाशिनम् गुरुदेवतविप्राणां पूजने
गात्रवर्धनम् प्रणामस्तुष्टिशान्त्यर्थम्
भेषफलसिद्धये सर्वारिहृदिकरेजाय
ययतेसमाचरेत् शिवायविधिवद्भक्त्य
दीयदानेकरोतियः अत्रिगोष्टेनैव
सर्वसुखजयेत्तरः विसृज्यमहाप्राण
मस्यर्थीकरेसदा प्रदत्तानोभयम्
कृतास्तुजयेजयेत् सर्वसयत्सुख
यानिनेकल्याणहृदये अभीष्टफला
सिद्धयर्थं ऊर्ध्वद्वाराभोजने अभिये

केशिवेशान्तिरुताभक्तानोभयम्
अकालमृतेतिर्नित्यदीर्घायुर्जयेत्तन
२ गणायत्येप्ररुवेसुकेसौरेसुतेन
येशुभम् शान्तिजायेपुनश्चैवकृता
स्तुजयोभवेत् मृतेवासार्थगोडे
वाक्योदेतातियत्ततः आग्रहृदिः
करार्थीयगोडेदोषप्रशातय इति
नितरगार्पप्रोक्तेकुलादिउष्ट्रयोगा
तिथि अथसूर्यसेकातिवातीयातवे
धृतियोगानां शारिरभिधेयते अथा
तः संप्रवक्ष्यामि जन्मकालेविशेषतः
वेधतौवातीयातेवमहादोषाभिजाय
ते कुमारजन्मकालेतवातीयातश्च
वेधतिः सेकातिश्वरदेवतत्रातोदा
रिदकारकः दारिद्र्याणामहदः खो
वाधिधीशमयम् आधियेसुख
मामोतिनात्रकार्याविचारणा स्त्री
णावशोकः त्वसर्वनाशकरभा
वेत् शान्तिदीपकल्याणेत्यात्रउदे
खानकथन गोमुखप्रसवेऊर्ध्व
तिऊर्ध्वयत्ततः आग्रहृदिऊर्ध्व
र्थाय जपामिषेक

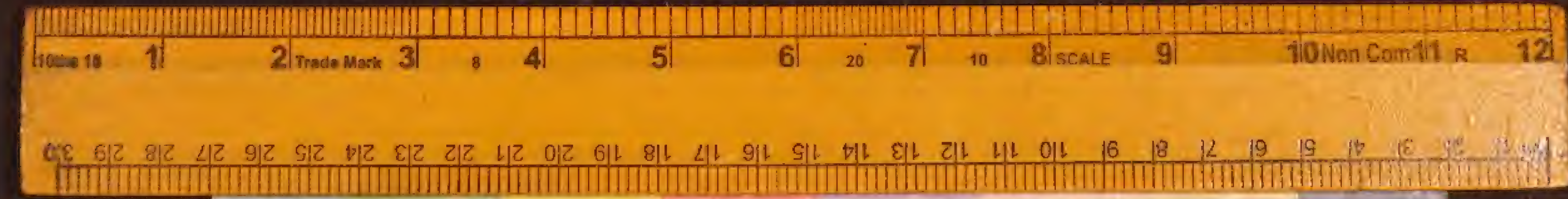
२
७
५

म.
न. प्र.
टी.

135

नमो हो मादपि विशेषतः नवग्रह
मां वक्रुयात्तस्य दोषो यथा तये प्रश
मे गोमां वा जन्मततः शोति समाचरे
त ग्रहस्य पूर्वदिग्भागे गोमाये नाना
लिप्यव अलेख्यतावदोशे तत्रोद्दिष्टा
शिष्यकल्पये इत्यत्रितयया शोतमुष्ट
पञ्चलिखिदुषः प्रापहेवाचयेतात्
आचार्येणायात्तगः आचार्येवेत्या
मंजुकुलेनेकुलेविने मेवतवायेत
नजेशातिकर्माणाकोविदे येवागभ
विनेदद्यात्तदवस्त्रागलीयके राशेष
तिष्ठितेकं भेमव्राणसमनोहरम् ती
नारकेन संभृत्य समदोषाभियल्लवे
येद्योगायायेवस्त्रेवस्त्रप्रमेनवेष्टये
त तस्योपमिना सत्यात्रेस्त्रवस्त्रेणा
संयुते प्रतिमोखाययेदिमान्माधि
प्रत्यधिदेवते वेदादित्याकृतेपांथम
येवेष्टमिर्चयेत यवमेववातीया
नशांलोमंक्रमणस्यवा भानोरुत्तर
नारुदरादिदत्तिनालोयेजेत निष्का
मांवापार्थनपादनापिस्वशक्तिः
प्रतिमोहनार्थायवसंप्रमेनिवेद

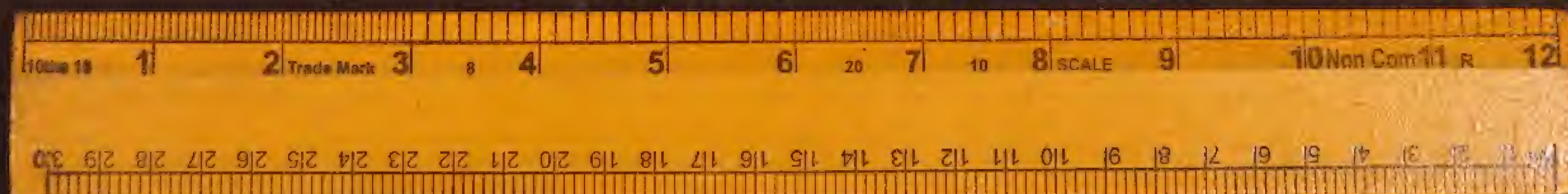
दयेत अथिदेवंभवेत्तरयंष्टेदः प्रत्यधिदेवते
तत्रद्यदितिपूर्वेनतत्रमेवेणप्रजयेत त्रियेवके
नमेवेणप्रदानं प्रतिमोयजेत उत्तर्येदितिमेवे
णस्वर्यपूर्जोसमाचरेत आणायसेतिमेवेण
सोमपूर्जोसमाचरेत उपचारैः षोडशभिवा
दापेवोपचारकैः अचितेगोपपुष्पाद्यैः फलैर्नै
वेद्यसर्पयेत स्तुत्ययेनमेवेणप्रदानप्रतिमो
स्वशन अष्टोत्तरसहस्रैवाष्टोत्तरशतेद्वया
अष्टविंशतिवाचायप्रजणायस्वशक्तिः
सर्वसौरेप्रजणायसोमार्थेसोममेवतः आतो
भदेतिस्त्रक्तेचभद्राष्ट्रेष्टुत्तकं जपेष्टुपेक
षेस्त्रक्तेत्रियेवकमतः परमं कंभेष्टुष्टाचतर्दि
हृजयेक्यः स्तुत्यस्त्रिजः कंभस्यपश्चिमेदेष्टुमे
हिलेष्टिप्रकल्पयेत स्वर्गदोक्तविधानेनकार
येत्संस्कृतानलम् त्रियेवकेनमेवेणसम्यदा
ज्यचक्रेदनेत अष्टोत्तरसहस्रैवाष्टोत्तरशते
तवा अष्टविंशतिवाचायप्रजणायस्वशक्तिः
सर्वसौरेप्रजणायसोमार्थेसोममेवतः स्त्र
मशक्तिः सारतः स्तुत्ययेनमेवेणतिलहोमे
समाचरेत ततः सिद्धिकृततद्वाष्टुभिषेकं च
कारयेत समद्वेष्टास्त्रक्तेनआपोदिष्टवेन
च अस्तीभ्यामितिस्त्रक्तेणपावमानेभिरिव

म.
न. प्र.
१८५

वियेवकेनतत्स्यग्राप्यायसेतिमेतः स्था
स्त्वामित्यमेतेणप्रभिषेकंसमाचरेत् अभिषे।
काप्ततेवस्वमाचार्यायप्रदापयेत् येनवसु
परोभृताभरणैरलेकृतः यजमानासि
यायुक्तः आग्रावेतणमाचरेत् आचार्येण
येपत्यश्चाहसहेमोयुलोयकैः गोदानेवसु
दानेचस्वर्गादानेविशेषतः तदोषशमना
र्यायग्राचार्यायप्रदापयेत् प्रह्वदानपदे
द्याततः शोतिर्भविष्यति जपकेभ्योवासा
गोभ्योदक्षिणामिष्यतेषयेत् देनांयकूपणो
भ्यश्चप्रदद्याद्विदक्षिणाम् वास्याणांशा
तसेत्याभिर्मिष्टानैर्भोजयेद्यतात् वंधुभिः
सदभंजीतयथाविभवसारतः पवैयाऊरु
तेमर्त्येनैवडः स्वमवाप्त्यात् आगुरारोग्य
मेष्ट्वेमातापित्रोः शिशोरपिः सर्वडः खनि
वात्यर्थेपुत्रपौत्रपुत्रार्थं सर्वोकासोत्रवामो
तिशोतिर्कुर्वेदिमानवः ॥ इतिश्रुत्यतरगा
र्याक्रियातीपातावैधितिसंज्ञातिशोतिवि
धिः ॥ अथऊहसिनीवालीरूपमयलत्त
गावतिरक्तश्चेति ॥ यतोदिविधामावस्या ।
अमावस्यातमावस्यादर्शः सूर्येडसंगमे स्या
दृष्टेडसिनीवालीसानष्टेडकलाऊह रित्य

मरोक्तः निशिचेद्वतीमातृर्णिसानमति
श्रुताः दिवाचेद्वरीगकातददेवद्विधाणमाः
सिनीवालीचेद्वतीनष्टवेदऊहमेतेति क
प्रपोक्तेअमावस्यायादिविधमेवासमेयु
ते युक्तेचैतत् दृष्टेचेद्वतेनष्टवेदनेवामाव
स्यायाः संभवतिनपुनरुभयाभावेनतृतीया
मावस्यातिनविधमण्युक्ते यतोरेवेदादर्शो
शविकर्षेचेददर्शनेकलोशवशेनाक्ते तदा
हमास्तरः दर्सेदवः प्रोलभवश्चात्कारुदाः
एवेदास्तिचुयःक्रमेण वेदादितः काललवा
निभक्तास्तपुक्रयोर्वक्रमतोविहीनारति दा
दशमितेनचोतरेणामावस्यालक्षिणामति
येमिष्यतिः उक्तेवसूर्यसिंहोते अर्कादितिः
मृतः प्राचीयथाप्रहरतः शशीतश्चोदमान
सेशस्तमेयोदादर्शमिरिति एवेचकथेदृष्ट
चेदासिनीवालीयुक्तेकथेचनष्टवेदाऊहमि
ति कथेचनयोभेदिरिति विनाप्रयोजनं
चैकस्यवस्तनोः नेकसंज्ञाकरणेनयुक्तमि
तिचेत् उच्यते नत्तिकालोशवशेनग्रहा
णामस्तेदयोकिः तत्पत्तिज्ञोशवेशान उक्ते
सूर्यसिंहोते ॥ अष्टादशशताभास्तदृष्टयो
शोःचोदयामितिः विभज्यश्रुतेज्ञोशास्तेरे

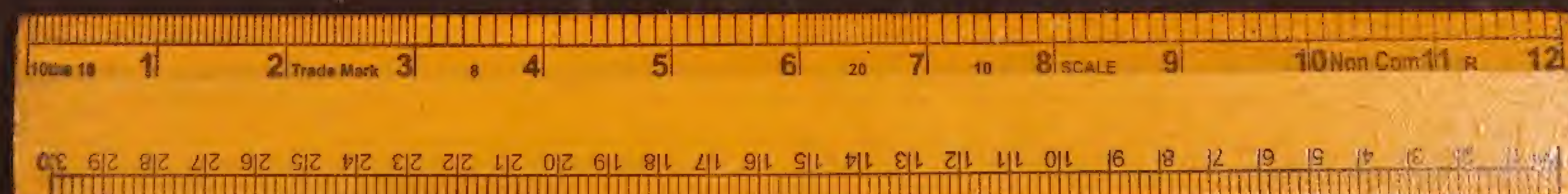
सु.

न. प्र.

137

प्रणदं प्रणतासितेति तथाच सूर्यस्तकालि
कौपञ्चात्माचामदयकालिको दिवाकरश्च
होऊर्योपकर्ममद्यगहस्यतितादिनाप्रकरेणहि
विपटः कर्मसंस्कारसंस्क्रताश्चेशदोः राशयः य
यवैयमेग्रनदेशभेदेनचान्ययत्नात् कदाचिद
सावम्पायामपिसार्पदशभिरेशैरेतरितश्चेश
दर्शनगोचरभोवति कदाचित्तपोउशोतरि
तोद्वितीयामपिचेशदोचरोनभवति एवमेव
कदाचिश्चतर्दशेशेषेचनदृश्यते कदाचिद
ल्यायशिष्टाशयोप्रतिपद्यपिदृश्यते अतएवग
र्गेणप्रतिपदुदितस्यचंद्रस्यफलविशेषोभिहि
तः तथाचगर्गसंहितायांयदावेदाः प्रतिपा
दनौसंप्रदृश्यते उन्नगजलयदावेदाः प्रति
पादनौसंप्रदृश्यते उन्नगजलस्येगः स्यात्सि
मिभश्चतिपयोदरः तैमैसभित्तिमारोग्यं स
र्वभूतेषुनिर्दिशेदिति अतएवभारविनापि
प्रणसंस्तनापायमन्यतोप्रतिपञ्चदशिवप्र
ज्ञानपमिवति किराता नीयप्रयुक्तं अत्र
तस्यटीकारः प्रतिपञ्चकेनप्रतिपत्तद्वचि
ता द्वितीयादृश्यते प्रतिपदिचंद्रदर्शनाभा
वारित्ययाचात्वास्तेचिंत्योक्तयोपेयः तत्र
प्रतिपदिचंद्रोदयतस्यातस्तदर्शनमशुभफ

लमितिचेत गणिताविसंवादिउपादिशो
नेगणितानाशकमेवकेतादिदर्शनेचोत्पा
तइति तल्लक्षणोपगुक्तंमयाचंद्रोदयस्तक
दापिगणितेनयमिचरितीतिप्रत्यक्षदर्शना
त् प्रतिपदुदितचंद्रस्यगर्गेणप्रशस्तफला
भिधानाश्च नतस्यातानोसमीचीनेफला
भिधानाश्च नतस्यातानोसमीचीनेफलं
ऊत्राणुक्ते स्वर्ज्जाततत्पत्नानिहायवच
नात् येनप्रतिपदिचंद्रोदयउत्पातइत्यच
तेतेनचतर्दशेशेषेचनदृश्यते अतएवग
र्गेणप्रतिपदुदितस्यचंद्रस्यफलविशेषोभिहि
तः तथाचगर्गसंहितायांयदावेदाः प्रतिपा
दनौसंप्रदृश्यते उन्नगजलयदावेदाः प्रति
पादनौसंप्रदृश्यते उन्नगजलस्येगः स्यात्सि
मिभश्चतिपयोदरः तैमैसभित्तिमारोग्यं स
र्वभूतेषुनिर्दिशेदिति अतएवभारविनापि
प्रणसंस्तनापायमन्यतोप्रतिपञ्चदशिवप्र
ज्ञानपमिवति किराता नीयप्रयुक्तं अत्र
तस्यटीकारः प्रतिपञ्चकेनप्रतिपत्तद्वचि
ता द्वितीयादृश्यते प्रतिपदिचंद्रदर्शनाभा
वारित्ययाचात्वास्तेचिंत्योक्तयोपेयः तत्र
प्रतिपदिचंद्रोदयतस्यातस्तदर्शनमशुभफ

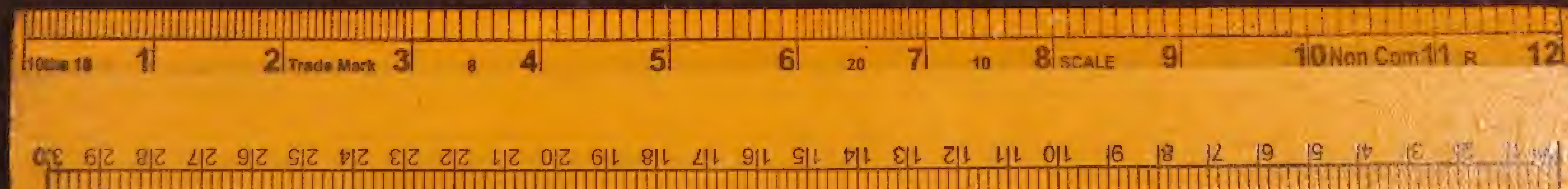
म.
न.प्र.

139

नष्टेनकाकृतमतेति कथपणेपि ॥ द्विये
वामावासेत्याहम् तस्मादिदं युक्तमेव य
दामावस्यायोवेदादयतेतदामावस्यासिनी
वाली यदावेदोभावास्यायोनदृश्यतेकृ
रिति परेतिदमयुक्तं यदुभयराहित्येनामा
वस्यांतरमप्यस्तीत्यसंभवान् अत्रसमाधि
वैदिकास्तावदाहः यस्याः कस्यादिदमा
वस्यायाग्रहोविभागाकृता प्रथमविभा
गेवेददर्शनमस्तिनवेति यदावेददर्शनेत
दासिनीवाली यदावेददर्शनेतदामावस्या
सकलचंद्रतयेकृरिति नदेतदुक्तं च
दोगपरिशिष्टे ईदृशकालः आहका
लइतिप्रस्तुत्यत्वेदकालेपरिमाणम
क्तं अष्टमेशोचतदर्श्याः लीणाभवतिचंद्र
माः अमावस्याष्टमेभगोप्रतः किलभवेत्
एवमिति आग्रहायणमावस्यातथात्रेष्ट
याभवेत् विशेषमप्याह्वतेचंद्रवारविधौ
जनः अष्टेडरात्रेप्रथमेतिरुत्तयवर्हिज्यो
तिश्चाकविरोवदेतीति अभासितिलुभापी
पंचमी एतेअमवस्यप्रकृतेत्यर्थः एतर्का
रिताद्यतदाकाकरेणवाख्यातं ग्रहरणा

वात्मकश्चरत्तमाकालइतिनज्ञामायाः स
ममाष्टमयासौकृत्यत्तयकालाः चतर्दे
शीशेषयामदर्श्यामौचंद्रसूक्तकता
कालइति किलशब्दाभ्यामयमर्थोच्यते
तेचतर्दर्श्यास्तोणस्तत्त्वे अमावस्याविशेषे
त्तत्तयकालइति अमावस्याविशेषे
स्यादावामाययामेवेददर्शनेतत्तयपि
चरणोरभिहितः देशकालगणनाकृता
लायथागणयतितदेवोकार्यमितिह्य
नेततः चैत्रेष्टादिकालभिन्नकालीणवो
विधौपलभः शेषादौवेनापलभोदेशकाल
भेदेनमेभवेति नदायमत्रविषयविवेकः
यस्याममावस्यायांप्रथमदशेष्टायातीत
तोवावेददर्शनेस्यात् सिनीवालीसर्ववा
दिसिद्धा तत्रत्यत्रस्यासिनीवालीजननफ
लमादेशस्यासिनीवालीप्रयुक्तायांतिश्रुता
तिश्रुतिपेया अथतस्यामावस्यायांयदा
नष्टेडकलातेस्यात्रदाकृरितितत्रेवस्या
श्रुतकलायाः किंच शिवाविपत्तायो
वेतिमंदेहिमिनिगमनाविनशकृत्तक
लात्तयविवत्ततोमखतानयक्तिचित्रा
स्तपदीयमानतादौगाः सुगोणमखयोम

शं. ज्योतिषसूत्रविशेषः

म.
न. प्र.
टी.

134

139

विवाकार्यसंप्रययतिन्यायात् सुखस्यैव प्र
हणोयुक्तं सचकत्तत्तयकालीः मावसा
तिसपत्तापवतस्यावातिसुत्तमा यज्ञा
नतासेज्जोतिकालवदित्यमावसायाः सम
माष्टमप्रहरयोः कृत्तत्तयकालसभाषिका
रेणपतिभषितत्तात्सममाष्टमप्रहरात्मकः का
लः ऊहशब्दवाच्यस्तत्रोत्पन्नस्य ऊहजनन
फलेतच्छोतिश्रुदेशा प्रनस्तस्यामेव वा
स्यायेप्रथमप्रहरादनेतरेसममप्रहरादर्थक
प्रहरयेवकात्मकः कालोदर्शशब्दवाच्य इ
ति तत्रोत्पन्नस्य दर्शजननफलेतच्छोतिश्चा
देश्यायवमेकस्यामेवामेवस्यायो कलभेदे
नत्रयेसमभवति यदातुमावसायोवेददर्शना
भावस्तदायमेवदर्शनं ऊहतरूपेसमभवति
अत्रकेचित्तिनेवाल्पाविशेषमाह चतुर्देशी
शेषोस्योदयाप्राक्तेददर्शनेजातेसतिपरदि
नेयामावसासिनीवालीति तथाचजगत्मा
हनेवोदायनेरतज्जापटिते मप्राक्कंसमये
यावश्चतुर्दशानवर्तते सिनीवालीतिसत्ते
षापिचकर्मणिप्राप्त्यतेइति धर्मशास्त्रेण
दृष्टानिभ्रयोसिवचनानिसंति तेषामिदं दृ
ष्टकालनिर्णयोपलौगपरिभाषिकंसिनी-

वालीत्यादिवाकोपुट्टाश्वेदोयस्योसासिनो
वालीतिवद्ब्रवीहिः सचानेकमन्यपदार्थो
तिविहितस्तत्रान्यपदार्थतयोपस्थितामावसा
वरहेतेप्रकरणात् नचैवंसतिचतुर्दशे
वेदोदयेसिनीवालेतेस्यात् दृष्टवेदासि
नीवालीत्येतावतैवल्लक्षणानसर्वीसामपि
दृष्टेउत्तात्सिनीवालेतेतत्कृतिकोक्ति नय
कस्यात् नचदृष्टवेदोयस्यासित्यन्यपदा
र्थेसममीमासीणपरेतिव्याख्यायते इतिवे
त्तस्यासामेपिसमस्या गोणापारपरतारता
त् मात्वासेभवेतिगोणप्रहराण्युक्तं अतएव
मात्वायवाधारःसंभवतिमावसात्रययतिर
त्यतेगोणमात्वायोर्मूलोकार्येसंप्रत्ययइति
न्यायात् नचदृष्टवेदोयस्याइतिषष्ठानेः
पदार्थेवद्ब्रवीहिःसंबंधमात्रंमात्वायवःस्या
यइतिमासीणसंबन्धवाचिषष्टानेःत्यपदा
र्थेवद्ब्रवीहिरयेभविष्येतिचेत् उच्यतेसा
मीणादिसंबन्धेमतयोयःप्रतियोवद्ब्रवीहि
वानकैरपिवेणाकरणेरिष्यते तदेतन्नदस्या
स्त्यस्मिन्नित्यमनविनाउमहाभाष्यकारेण
न्यादि नचवेद्येष्टिपिद्ब्रवीहिनीवाल्पापिन
दृष्टवेदेस्तेवासितपंचदश्यादिवा

स.
न.प्र.
टी.
(४)

140

कोषवद्ग्रीहितिदेशोमन्त्रिदेशोवाना
स्ति तत्रकसवदंशामपिचंदयस्यदृष्ट
ता दमावस्यायाःसिनीवालीतिमंज्ञास्मारि
तिचेत्तसभवतिसामानाधिकरण्येयदि
करस्यान्यनयत्वचंदयसमा नाभिकरण
मावस्याग्रहसेवशक्ततात् किंच सिनीपदे
नश्रेतोवेदकल्याणतेमित्प्रशब्दः शीतव
र्णावाचीतस्माद्विषयोवर्णादनुदत्तदज्ञातो
एतान्नरति प्रनकारोसिनीतोवलते
प्रामोतिचुनत्रिचतदंशरितवेदप्रयाममा
वस्यायोनयुज्यतेकृतदितसमासानामभिधा
नेनियामकमिति भाष्यकास्मरणादितित
स्मादृष्टेः सिनीवालीत्यमावस्येवाभिधीय
तइतियत्यागुक्ते तदेवज्यायः एवमेकस्या
मेवमावस्यायोसिनीवालीकृद्दृष्टेपेभेद
अयेमक्ते अथसिद्धोताविदोःत्यथासमाप्युः
तत्रस्यादृष्टेःसिनीवालीसानष्टीडकलाक
हृत्वादिदिदेशंनशब्दवाच्यमेवाचावेरुण
दिष्टेनवाच्येदंशनेविबलितेतश्चोदया
स्मादिकारगीत्यादंशनयोग्यतेमतिपूर्व वि
तिजकातिवृत्तसंवेपवत्तंयुहादेदंशनशब्दवा
च्यमेवाचावरणोदिशास्त्रीयेदंशनदृष्टावेत

नेआत्मादृष्टयस्यादिवत् अत्रार्थेआनालो
चनेपाणिनिरप्यनकुलः अतोभास्करेण
पुक्ते निजनिजोदयलग्नसमज्ञमेसमृद
यापिभवेन्नभःसदामिति तथेवरेत्यादंश
नायोग्यतेपूर्वतित्यज्जातिवृत्तसंवेपवत्तं
सदृशंनशब्दवाच्यं यतभवतिवास्तविल
ग्रसमज्ञमेप्रतिदिनेग्रस्तमयः प्रवरधुमा
दिति भास्करेणक्ते तन्नभःसदाजाति
वातपञ्चमदितिजसविधिवशेनाखलत्वा
तामृक्तंनतपूर्वेदितिजैदंशनाभावलक्षण
मितिसंयोजकदंशनाभावलक्षणं अतोदंश
नलक्षणवत्तमावस्यासिनीवालीनाम अद
र्शानलक्षणवत्तमावस्याकृद्दृष्टासलक्षण
दयानाकान्तामावस्यादंशशब्दवाच्यमिति
यदाखलत्वावस्यासूर्योदयात्यकमुदिका
अथमुदिकावत्तदृष्टेवाप्रतिपत्तेवद्वानदा
सिनीवालेन अथतादृशमेवत्तनायावा
पिकायावामावस्यायोतदृक्तमंसेत्कारवि
शेषेणवेदस्यादृष्टतमागतंसावस्यासं
सृणाकृद्दृष्टासंवेददंशनलक्षणसत्तादे
वतत्रकृद्दृष्टननफलेशांतिआदेशायदा
तसूर्योदयानंतवंकियतेपुमदीपप्रतिजा

सु.
प्र. न.
री.
(५)

141

तत्त्वसामस्याप्रवृत्तिः पूर्ववत्तदपेक्षाचक्षि
तानस्यामुपमिदं कर्मवशात्तद्विशेषोदयोमा
वादर्शोतथाप्यमावस्यायोवेददर्शनादर्श
नलक्षणजोतनात्समावस्यासंपूर्णादर्
शोनामतत्तदर्शाननफलेशोतिश्रुविषेय
ते एवममावस्याभेदेनसिनीवालीकृद्
दर्शोदयोसजात्रयेसावकाशमित्यस्मत्त
प्रथमसमप्रकारणेभेदविषेयकमः तत्रसि
नीवालीसर्वदादिसिद्धासेव कृद्प्रकोत
रेणपारिभाषिकी यदाहवसिष्टा ॥ न
दात्रेयस्यदर्शोतेविषनाशोभवेयदि कृद्
योगइतिव्यातोव्यापिस्युभयादिकृदिति
अयमर्थः यस्मिन्नदात्रेयविषनाशुत्ता
स्तस्मिन्कालेयदिदर्शस्यसमाप्तिर्दर्शोचरसा
नाशीभवेत् तत्रनदात्रेयस्यपुरुषस्यजन्म
कालेकालांतरेवास्याजस्यपुंसोव्यापिस्यु
भयादिकृतकृद्योगोपेयः तत्रकृद्जन
नफलेशोतिश्रुस्यात् कालांतरेपिकृद्यो
गसंभवेशोतिविषेया अत्रकृद्योगोविषे
यमाहसपवजन्मोशोयदि कृद्ः स्यात्तदसा
स्युमायान् जन्मलप्रेयवज्जन्मोशोस्त
मासत्रयादवेदि एवोक्तकृद्योगकाले

यदिजन्मनवोशेवंदास्तदावामासमधोमस्यः
यदिजन्मलप्रेतस्मिन्कालेजन्मोशोयद्वेद्ये
त्युभयसंभवेमासत्रयेणमृतिःरितिभावः
अतःएवोक्तजगन्माहनेवसिष्टतायस्यजन्म
... गोश्वेदोविषनाशो कृद्द्वित अभिचारेण
किंतस्यमेवमपिषेतीति अतोविषयदिका
तः पूर्वकालोदर्शोशब्दाचार्य इति एवमस्म
भिः प्रकारत्रयीणासिनीवालीकृद्दर्शोनादे
तयपादि तस्मात्तद्व्याप्यप्रदायवस्येत्यलम
तिप्रसंगेन ज्योतिशास्त्रमहादत्तरवगादिति
विष्टयीः नीलकंठामृगोविहसमांकेनवार्य
ताः प्रथमकप्रतिज्ञातासिनीवालीकृद्दर्शो
तिस्तावदुच्यते सिनीवाल्योप्रस्तास्याय
यस्यातावाप्युक्त्या गवाश्चेमदिषीवेवशा
कृत्वापिप्रयंहेतु येवसेतिदिनाश्रानेसुप्र
सादोपजीविनः वर्जयेजानशोक्तपुण्यत
मगादिकान् दिनःयत्तिताः कृद्प्रस्ता
रुत्पर्यंसर्वदोषकरीरणो यस्यप्रस्ताते
वास्तस्यागुर्दनापानं सर्वगोशमस्तदोषा
स्तप्रवलेभवेत् नारीविनानुकीषणोपरित्या
गोविषेयते गोमहिमादीनासिनीवालीकृ
द्प्रसवेतसंयोगेनतनासाणोमितिभावः

३
७
५
१०

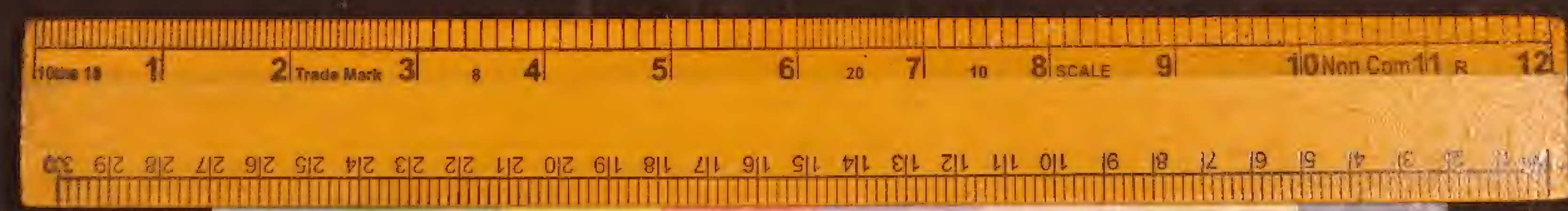
म.
न. प्र.
दी.

१५२

१५२

परित्यागात्तत्रशोतिंजुयीदीमानिज्ञाः न
तफलेतत्तणोपेनपुनरीवविलीयते नत्त
जेत्येदितोमोहादर्थदत्तानेतोमोहादर्थदशा
नतोपिवा तद्योगेनाशयेदाशुसयेवाना
शमस्तुति कलेकशोतिकर्तवाशीज्जो
षापत्तये रुद्रशक्तपितरः सृज्याः येचव
ताज्जमात् कर्षमात्रस्वर्गोन्नतथाहर्थेन
वापुनः अश्वनाशक्रितः ऊयीदित्रपाद्यवि
वजितः प्रतिमोकारयेकभोसुतभंजसम
निताम् त्रिमुलावद्वरदाभयहस्तायथाऊ
मात् सेतवर्णोसेतपुष्पोसेतोवरहवस्थि
ताम् त्रयेवकेनमेवेणसृजोऊयोचायावि
धिः रंद्भुतभंजोवज्रोऊयावापसमावकः
रक्तवर्णोराजाश्कोयुतरेदेतिमंत्रितः पि
तरः कसवर्णोश्चतुर्देस्ताविमानगाः युष्ट
क्षरक्तमंस्त्रभयानोचपानोचपारिणाः ये
सत्याइतिमंत्रेणसृजोदानंतरम आशीयी
दिशामारभऊठोकोणोपुनित्तियेत तस्म
येस्यापयत्तंभेशतस्त्रिदसमनितम् तथै
वपंचगाद्यादीस्तत्रन्मैश्रुनित्तियेत क
ल्याऊशोतिः कर्तवाऊयोऊयीचंप्रयत्नतः
गौरानेवसुदानेचसुवर्णोचोर्णोर्वैश्रुभं द।

शदानादिवोक्तानितीरमाजंशुदेनथा
आज्यावेत्तणमेतानितत्रन्मैश्रुकारयेत्
समिदाज्यवरोहोमेतिलमाजैश्रुमर्षयेः
अश्वर्षसत्तपालाशसमिद्रिः खदिरेश्रुभैः
अष्टोत्तरशतमुखेश्रुयेकंजह्यादिजः ।
त्रयेवकेनमेवेणतिलांवाहतिभिः पुनः
वतर्भिकलशेष्युक्तंहृदत्तंभसमनित
म् शोतिवत्तशलेकार्येमभियेकंचका
रयेत् पिशुमाउशिष्टानोचप्रभिविचनवा
रुतो शोकरसभियेकंचऊयीद्राक्षणा
भाजनम् अनेषांचैवसर्वेषांब्रह्मणानां
चतुर्पणम् यथाशक्त्यानसारेणदिजवा
चनपूर्वके इत्युत्तरगोक्तसिनीवालीऊ
हशोतिविधिः ॥ अश्वदशशोतिरुच्यते
अथानोदशंजातानोमापिजोदरिदिता न
देवपरिहारायशोतिवत्तयामितारदः पु
ण्णहंवाचयित्वादौकृतस्मेकल्पपूर्वके
ऊंदवामंउलंऊयीत्रदेशेस्यापयेहृदं तत्त
भनित्तियेतुयेदधितीरुतादिकं नेश्रोपो
हंवरसत्यासचतर्निचकास्तथा यतेषां
हृत्तमसानोलागादीसुल्लोलास्तथा पंच
रत्नानिनित्तियवसुप्रमेतवेष्टयेत् स

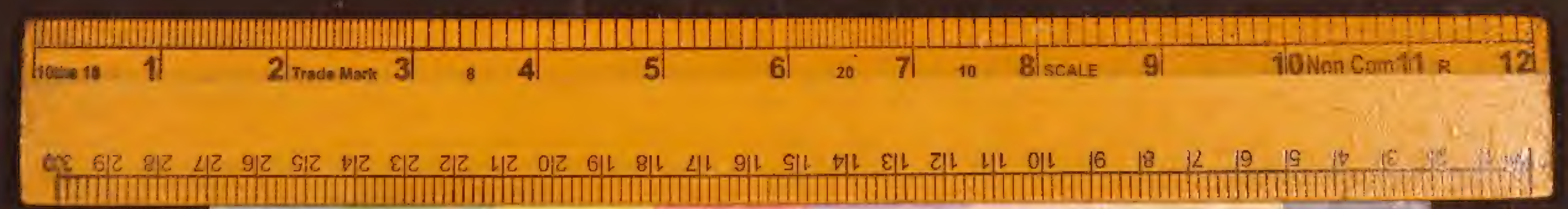
पु. ३

म.
न. प्र.
सी.
१५३

143

र्वे समुद्रा सरितः तीर्थानि जलानदाः
 अयेत यजमानस्य उरित्तयकारका आ
 पोरिष्टानवेनायकयानिश्चिद्वत्तय य
 किं विष्टमदावे समुद्रोष्टइत्युवा अभि
 मंत्रोक्तपञ्चग्रैर्ष्वः प्रदेशके हारिदे
 रक्तकं वैवक्तुं स्येते च नीलकं एतेषां ते
 लैश्चैव सर्वतोभद्रमहरेत दर्शय देवता
 याश्च सोमसूर्यसह्यकाः प्रतिमोसर्गो जा
 नितो राजतोतास्वजातया सर्वतोभद्रमथे
 चं स्यापये देशदेवतो ग्रहवर्णवस्तुयुग्मेत
 दर्शो गंधपुष्पके आणायसेति मंत्रेण सति
 अतमेव च उपचारैः समायायततो होमे
 समाचरेत् कृतावह्निप्रतिष्ठापि अतसेक
 लमेतदं आगुरागोपसिद्धार्थं सर्वरिष्टा
 प्रशान्तये प्रज्ज्वातदर्शजननदोषनित्यर
 णाय च मातापित्रो ज्ज्वातस्य सर्वादिष्टा
 शान्तये तेषां मायुष्ये वैवर्णाति होमेक
 रोम्यहम सुमिधश्च रुद्र्ये कमेण ज्ज्वा
 याह्मही इनेत्याविमंत्रेण सोमोपेते वमे
 अतः एतैर्मंत्रैश्च प्रत्येकं हनेद होतरे शान्ते
 दर्शय देवता दर्शय देवता होममष्टाविंश
 तिसत्याया होममेवेत कृताय विष्णावारा

भिवेवने श्रीरुद्रमापुष्पसूक्तं समुद्रोष्ट
 षड्भवा एतैर्मंत्रैरभिषेकं मातापित्रोः शिरो
 स्तथा ततः सिष्टकदादि स्यादोमशेषसमाप
 येत हिरण्ये रजते वैवक्तुं स्येते च नीलकं एतेषां ते
 लैश्चैव सर्वतोभद्रमहरेत दर्शय देवता
 याश्च सोमसूर्यसह्यकाः प्रतिमोसर्गो जा
 नितो राजतोतास्वजातया सर्वतोभद्रमथे
 चं स्यापये देशदेवतो ग्रहवर्णवस्तुयुग्मेत
 दर्शो गंधपुष्पके आणायसेति मंत्रेण सति
 अतमेव च उपचारैः समायायततो होमे
 समाचरेत् कृतावह्निप्रतिष्ठापि अतसेक
 लमेतदं आगुरागोपसिद्धार्थं सर्वरिष्टा
 प्रशान्तये प्रज्ज्वातदर्शजननदोषनित्यर
 णाय च मातापित्रो ज्ज्वातस्य सर्वादिष्टा
 शान्तये तेषां मायुष्ये वैवर्णाति होमेक
 रोम्यहम सुमिधश्च रुद्र्ये कमेण ज्ज्वा
 याह्मही इनेत्याविमंत्रेण सोमोपेते वमे
 अतः एतैर्मंत्रैश्च प्रत्येकं हनेद होतरे शान्ते
 दर्शय देवता दर्शय देवता होममष्टाविंश
 तिसत्याया होममेवेत कृताय विष्णावारा

सु.
न. प्र.
टी.

१५५

१५५

प्रतिमोकारये संभोः सर्वलक्षणसंगुतम्
वृषभेवसमासेनेनरताभयपाणिकं शुद्धम्
दिकसेकाशोसेनमानोवरनितम् त्रयेवके
नमेवेणानोऊयोदिधानतः स्यापयेस्तथाः
ऊंभोस्तदित्तयथाक्रमे पुण्णतीर्थजलोपी
तान्यान्मेषापरिविन्मेषत तन्मथेस्यापयेऊं
भेषतस्त्रिदसमनितं पंचमस्त्रेवरत्नानिपंच
तकोचपलन पंचधान्येसुवर्णचतुर्लोकं
विनिलिप्येत शनोषधानित्तियश्च सुतव
स्वेष्टवेष्टयेत सुरभीनिचपुष्पानिस्तानिपारि
वेष्टयेत सर्वसमदः सवितः तीर्थानिजलदा
नरा इमंमेवकुरुणात्नयततायासीयवा
तथा तत्रोग्रग्रश्चनयासतेनइत्यमेवतः आ
ग्रेयऊंभमारभ्यनोऊयोचयथात आनोभ
शसुस्त्रेनभराग्रेश्वरककम् जसापु
रुषस्त्रेवकइयेतक्रमाज्ञयेत ईश्वरस्यभि
षेकं वगुदृष्टाश्चकारयेत एजाकर्मसुनि
वेत्तदोमऊयोदिधानतः गेहस्यशानरिभा
गेऊंरेऊयोदिधानतः विस्तारयास्तस्यातंच
आरनिदयेसंगुते ऊंऊंऊंऊंपरित्यज्यसमेता
रेगुलिक्रमात् मेवलाक्षावविस्तारोवत
सिद्योगुलिक्रमात् पश्चिममथाभामेतयो
लिऊयोदिधानतः समिदाज्यवरुचैवतिल

माषोश्चसर्वपैः अक्षत्यसत्तपालाशसमि
द्रित्वादिरेः शुभेः अष्टातरसदसंवाग्रैस्त
रशतेतवा अष्टाविंशतिमेवैष्टदोमेऊंयो
स्तथकथयक त्रयेवकेनमेवेणानिलोच्यार
तिभिः क्रमात् ग्रहापवेचसातवाग्रस्यऊंऊं
विधानतः एवंक्रमेणहोतव्यं होमशेषसः
सापयेत सर्वालेकारयुक्तानोत्रयारामभि
षेचनम् वतर्भिकलशौरद्रिः शुद्धकर्मसम
नितं पौनोवराणिष्टतायऊंयादारावला
कने एतादृतिचनृज्यायजमानसमाहि
तः तत्सर्वपरयाभक्त्याईश्वरायतिवेष्टयेत
सर्वलेकारसंगुक्तोभवत्सोमोपयसिनी प्रति
मोचसुगुमेवग्राचायोयतिवेष्टयेत अनेषो
वैवसर्वैषोऊंयोदृष्टागभोजनम् तस्माद
नेनविधिनावित्तयाद्युविबर्जितः एवंयः
कुरुतेशानिसर्वेणपैः प्रसूयते सर्वोकामान
यामोतिस्पोरनीवीसखीभवत इत्युत्तरगो
क्रिकसचतर्देशोशोतिविधिः ॥ अथैकलक्ष
अजननशोतिविधिरुक्ताते एकस्मिन्नेवतत्त
त्रेभ्राजोवापिशुपुत्रयोः ससृतिस्तयोस्तस्य
भवेदकस्यनिष्पद्यः तदापनाशास्तदाग्रयु
यतदापनास्ताशोतिचनृयोदभिषेचनच

प. ७

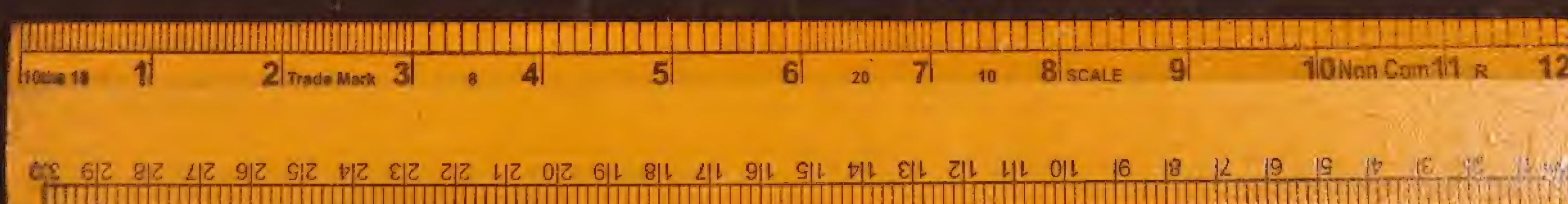
म.
न. प्र.
सो.

(१४५)

145

संप्रत्यक्षप्रतिमानरूपेणानेवक्रयोहिम
वासरे तत्रशोतिप्रवत्पामिसर्वाचार्ये
तेनतु शुभले शुभवारचवेदतारावत्तानि
ता रिक्तावस्थोविवर्जतप्राप्तीदिवसेसपा
आचार्येवरयेत्वेत्ततरोयहिजातमान ५
एणादेवाचयितातशान्तिकर्मसमाचरेत् अ
ग्रेरेशानदिग्भागेनक्षत्रप्रतिमाततः तत्र
क्षेत्रोक्तमंत्रेणप्रवेयेत्कल्लेशपति रक्तव
सेणसेक्कायवसुप्रमेनवेष्टयेत् सशालो
कैनमार्गेनक्रयाप्रिसुवेततः अनेनेवतमे
त्रेणहनेदशोतरेशते प्रत्येकं समिरजाज्ञोः
प्रयश्चिजातसेरिव अभिषेकेततः क्रयादा
चार्यः पित्रपुत्रयोः वस्त्रालेकारगोदानैरा
चार्येनयेत्यनः ऋतिभ्यादक्षिणाद्या
यावत्प्रयसवर्गकं देवताप्रतिमादानेधान
वस्त्रादिभिस्मरः यानशयासगदीश्वर्या
तदेषशोतये भोजयेद्वाद्याणाम्स्वीवितशा
द्युविवर्जितः इतिबृहगार्ग्येकनक्षत्रम
नशोतिविधिः ॥ अथेकस्मिन्नेवनक्षत्रेप्रतो
पित्रपुत्रयोरितिगरीवाकोभ्रात्रेतिोकिंवभ्रा
तचभ्रातरोससहृदिहभामिरेकंशेषः तत्र
प्रयमयत्तसोदरेया आश्रमगिनोरेवपवन

नक्षत्रजननिषेधः स्यात् नक्षत्रभ्रात्रोः हि
तीयपक्षेतसोदरेयाः पुत्रात्रोरेवनिषेधः स्या
त् नक्षत्रभ्रात्रभगिनोः इत्येवह्योरपिभ्रा
त्रोनिषेधः नचभ्रातरोभ्रातरोवेतिदेहेसत्ये
कशेषामिदमितिवाच्यतयासत्यतेयोव
तएभ्रात्राणमितिपद्युस्यात् एवंपित्रपुत्र
योरित्यत्रपिपितावपुत्रेतिदेहपितापुत्र
योः रेकनक्षत्रजननिषेधः स्यात् नत
पुत्रयोः नचमातावपितावपितरोपिताम
त्रेयेकशेषः पितरौवपुत्रेतिदेहेमाता
पितोः पुत्रस्यकन्यायाश्चैकनक्षत्रजनन
निषेधः स्यात् यतः प्रयमयत्तपित्रपुत्रा
णामितिबृहवृत्तोत्रेणयंपरेसोपयस्या
त् द्वितीयपक्षेतसोदरेयास्तवपरेतपय्या
संख्यमपिलगति यथासात्रपुत्रयोरेवपि
तादृदित्रोरेवैकनक्षत्रजननिषेधः स्या
त् नक्षत्रमातापितुर्दित्राः पितापुत्रयोश्चेति
इत्येतेभ्रातरोरपिनिषेधइतितावेतस
चनेतिगीयपदवीमवगाहने सद्ये गार्गे
वाक्यस्यनेतावानेकार्यः परंतवचनोतरा
वरोपाधिष्टविषयोपिमंगदेताभवति
यदाहवसिष्टः ॥ पित्रोन्नत्तकर्मस्तेजा

म.
न. प्र.
टी.
१५६

१५६

तत्तपिमाश्रुता जन्मलांशेवतल्लेजा
नः सद्योमतिः प्ररश्ति देवकीर्तिः यथेक
स्मिधिलेजायेदुहितेरायवापुत्राः पितरेत
करोत्येयचपरेपीतिरतलासादिति अथ
रेयननक्षत्रे पूर्वदिश्यानवभ्यावेतिस्मिन्
भोवपक्षेद्वे गगोसंहितायामपि यस्यैव
नमनक्षत्रजायभ्रातास्तोपिवा सजातीयाः
सजात्यावासाम्यप्राणात्यदापयेदिति यमे
तिपस्पमविवक्ष्यते तेनमातरपिनिषेदो
वमिश्रवाक्यासरसत अथमल्लेजाकेद्वे
तिमिन्नस्येउपलक्षणावेनद्यायानास्येव
द्व्यहणसमयजनशांतिविधिरुच्यते ॥ ३
होमस्यवेद्व्यहणसमयजनशांतिविधि
रुच्यते व्याधिपीडातदास्त्रीणामादोसत्र
र्षनात इत्यंमजायतेयुस्तदास्त्रीणामा
मृत्युनसंशयः व्याधिपीडाचराविशेषाक
मुकुलदाभवेत् शांतिनेषाप्रवक्ष्यामिन
राणाहितकाम्या यस्मिन्नेक्षविशेषा
ग्रहणोसंप्रजायेत तदत्तादिपतेरूपंस्वर्ण
नप्रकल्पयेत् यथाशङ्कानसोरणविज्ञा
शाद्यनकारयेत् सूर्यग्रहेसूर्यरपेस्वर्ण
नसंशक्तितः वेदवेदग्रहेदेमात्रजेतेन

शेषतः राहुर्येप्रजुवीतनागेणैवविव
क्षणाः नागेनसौसेकेन सुवैदेशेप्रयत्ने
नगोमयेनप्रलीपयेत् तस्योपरित्यसेदी
मात्रववस्त्रेशाभनम् अथाणावेवद्व्या
णपस्यापनत्रउकारयेत् रक्ताक्षतेरकग
गन्धेरक्तपुष्पासराणिच सूर्यग्रहेप्रदा
तद्युवद्वीतिकमेवयत् राहवेवद्व्यातव्य
कुलेपुष्पासराणिच दद्यात्तत्रउनायाय
स्त्रुतयेयातलेपने सूर्यसेपुजयेदीमात्रा
कुलेनेदिमेवितः वेदग्रहेवपालाशैः
मिद्रिचद्व्यात्रः हवीभिजयादीमात्रा
होःसेपीणामायव समिद्रिचद्व्याहोत्ये
भेषायसुहृदाहुयः भेषायनक्षत्राधिप
तये आन्धानवरुणाचेवतिलेअक्षरुणा
जतः पंचगव्यैःपंचरत्नैःपंचतकचपलवै
जलेनैवयकलेअमृदितैःकलेप्रादकैः
गोषधिकलेसर्वोषधिकलेः अमिषको
प्रजुवीतयजमानप्रयत्नतः सवेवाराणा
देवतेरापोहिष्ठादिभिर्विभिः इमंयगपि
तरःस्तनायासीतिमंत्रकैः अमिषकेनिवृ
त्रेतयजमानःसमाहितः आचार्यपुजये
त्तथास्तथाप्रिविजितेदियः तस्मैदद्यात्

स.
न. प्र.
दी

१५७

१५७

त्ययत्नेन भक्त्या प्रतिकृतिर्यं दत्तिता
भिष्णुसंश्रयया शक्तिं सारतः ब्रह्मा
गोभोजयतात प्रणिपत्य तमापयेत्
तेभ्योऽपि दत्तिता दद्याच्च जमानः समा
हितः अनेन विधिना शो नित्यं सत्प्रति
शेषतः अकाले स्तुतिशो कं नृवापि पीरं
न वामयात् सौख्यं सौमनसं नित्यं सौभा
ग्यं लभते नरः इत्यं गृह्णाताता नो सर्वा
रिष्टविनाशने कथितं भार्गवेनेदं शोना
कायमदात्मने ॥ इति श्रीगर्गविरचिता
योगसूत्रवेदगृह्णातसमयजनशोतिविधिः
अथ जीतरशोतिरपुच्यते सावशोति सर्व
सेभिहितः सतत्र ये सना चेत्यात्र ये वा
सुनो यदि मातापित्रोः कुलस्थापितद्वारि
ष्टेभद्रवेत जोष्टनोशाधनज्यानिदुःखं
वापुमद्वेत् तत्र शोतिप्रकृतेन विता
शाद्यविवर्जितः जातसौवादपादेहा
देहप्रभेदिने आचार्यसंतिना ॥ १ ॥
हयजपुःसरस सहवाग्रहयजस्य यथा
विज्ञानसारतः पंचमेकलशेरुद्रं प्रजेषु
इमेवाया रुद्ररुक्मानिशोतिस्तुक्तानि
सर्वेषां हि जपकोभवेद्देमकाले प्रचिस

माहितः आचार्यो जह्यातत्र समिराज
तिलाचरुं प्रष्टातरसहसेवाशतेवावि
शतितरा देवभिष्णुतर्वकादिभ्यो गृह
रस्मरे ब्रह्मादिभ्योऽपि दत्तं यतः इदं भवाम
हे ततः सिद्धकृते इत्यादि लिप्यां हतित
तः अभिषेके कृत्वा सप्तकृताचार्यं प्रष्टु
येत् हिरण्यं पेनरेकावक्रतिगोभादत्ति
ताततः प्रतिमागुरुवेदेयातपस्कारसम
निताः कोस्योऽप्युवीक्षतां दत्तां शोतिपठेत्
कारयेत् ब्रह्मं त्मोजयेत् कृष्णादीनां यथ
तपयेत् पठेत् शोतिविधानेन सर्वारिष्टप्र
लीयेत् ॥ इति जीतरशोति आलोकाचार्यः
पौरुषाश्च गृह्णात्स्त्रलादिशात्रयः नीलकं
ठतद्वेजनेगाविदो नोदितक्रमात् ५ ॥
अथ नक्षत्रप्रसंगो देवाभिर्यादेनां भानात्र
रेकामाननपजातिपाद ॥ विज्येवार्पचापि
ऊवेदवक्रयाः शारेष्टनेत्राश्चिरोऽभ्रक
ताः वेदाग्रिरुदासियमाशिवह्वयाः भुवः
शतेदिदिरदाभनारकाः ५८ अश्विनोदीनो
भानोतारकाः क्रमेणोत्तयाः यथाश्चिमा
स्तारकास्त्रिस्तः १ भयपान्तिस्तः १ कति
कावाः षट् ८ रोहिण्याः पंच ५ मृगश्याः

मु.
न. प्र.
सी.
१४८

तिसः ३ आद्यायकाः १ प्रनवेस अवे
२ ५ प्रणसतिस्त्रः ३ प्रजेवायापेच ५
मवापेच ५ सर्वफलनादे २ उत्तरफाल
णादे २ हस्तमपेच ५ विज्ञायापक १
सात्यापका १ विशावाया अतस्त्र ५ अ
नरायाया अतस्त्रः ५ जेष्टयातिस ३ म
ल्लमकादश ॥ पूर्वषाढायादे २ उत्तर
षाढादे २ अभिचिन्तिसः ३ अवरात्ति
स्त्र ३ धनिषाया अतस्त्रः ५ शततारका
शतं १०० पूर्वभाद्रपदायादे २ उत्तरभाद्रप
दायादे २ रीवत्यादा विंशतारकाः ३२
पतावतीभिस्ताराभिरश्विन्यादीनां स ३५
सत्तात उक्तं चरत्तमात्तायो वह्निविज
तियगुणोऽङ्कताग्रिभूतवाणाभिनेत्रश
रभूतगुणाधिरामा रुद्राधिरामगुणा
वेदशतदियुग्मादेता उथेः निगदिताः ३
क्रमशोभनाराशति ॥ ननु उममतिवाके
समविशतिभानियतीयेतीयं यत्तु ह्योका
विश्रष्टाविशतिरतिविरोधः अष्टसामाधिः
उत्तरार्थरुद्राद्येत्प्रचयुत्तस्त्रस्ताराष्ट
र्वषाढात्तराषाढया तत्र देवर्षाढायाः
यो देहितास्तारामुक्तं यथा रामाग्रिज

तवाणाग्रिभूवेदाग्रिशोरावः नेत्रवाह
शरेदेदेयगवेराग्रिशोकरः वाहनेशग्र
विशतवाहनेत्रराः क्रमात् नूनोसा
त्वावविज्ञेयादस्तादीनोऽथकस्यक
इति अवश्येचेतदेवेविज्ञेयतरगामत्वा
सदसमित्यादिना प्रष्टाविशतिनक्षत्रा
णामाकृतिकुणनात्मविशतिनक्षत्रा
णोचस्तारमात्रोक्तिरिति पूर्वोपरशकेत
तारकामात्राक्तिप्रयोगेन विवाहानक्ष
त्रतारकात्तत्वेवैरुक्तसदसमफलावा
मिरित्यादित उक्तं वरादेणानक्षत्रमहदे
फलमष्टस्तारकामिते सदसत दिवसेः
जुरसनाशोवाधेरनमवावाचइति त
यथा शोनेकेन विवाहेयनेकेन तत्रक
लामाभिहितानि ततप्रायतेशुभगाभो
गातनाः तिपियाभतेः पुत्रधनानिचल
मतेसकया पंचमेवर्षेतिरोहिणस्त
दाहफलमुक्तं तदोहिणस्ताराः पंच
तावद्विर्षेभवति अष्टावराविद्योगे
नाष्टेयमोतिभूतसंस्मृतं त्यक्तसज
तिजलेकाभयरातिदासत्वमिति वि

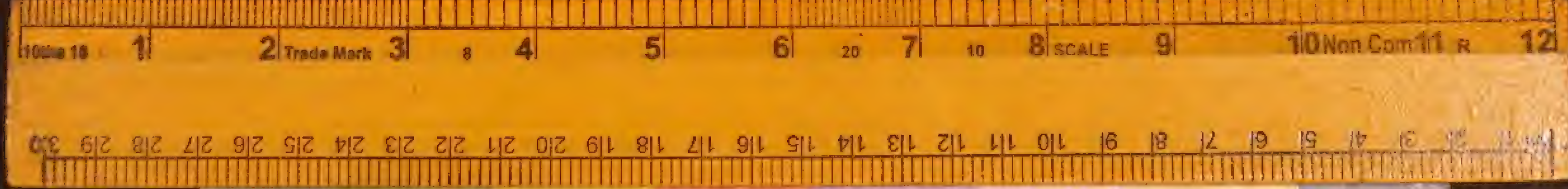
का

३
७
५
१०

सु.
न. प्र.
टी.
१५४
१५९

जायाप्रसक्तलेतश्चिजातारैकातएकेन
वर्षीभवति एवेजरायतपातावपितार
कामानदिवसैर्नरस्यानसवापेरोगस्य
वानाशोवाचश्चाहर्मा नननतत्रभेदे
नष्टवमपिजरमाशकारिवसोपाक्राश
अततारकमित्तमेव्यादिवसाउक्तइतिथे
त्यविरोधरतिवेत्त चरणभेदाच्चविरोध
इतिवयेष्टमः अथाश्विन्यादीनामाकृति
मपजातिरयोदताभ्यामाह ५३ अश्वि
न्याधिज्ञेयतुगस्तयोनीतोगानपणा
समाणीग्रहेव एष्टन्यचकेभवेनचस
चःशयाकोरामृत्तिकविदुमेव ५५ तो
रणोत्तिलिनिभेवकेरलेमिहप्रश्नगज
देतसंचका अस्तिवचिवरणाभसदेला
हृत्तमेवयमलाभदेलाः ९ अश्विन्यादेला
नत्तजालोदृपमाकृतिरुच्यते तत्राश्वि
न्यास्तरगास्यमस्यसुखसदृशेरे भर
णयोनिभंगस्तद्वेस्तद्वे कृतिका
यानापितत्तराकृतिरोद्दिगाः अत्रः
शक्रदृष्टे मरगस्यपणासेहरिणामुल
सदृशं आदायःमणिसदृशं पुनर्वसु

गृह्तले प्रथमप्रहकोवाणस्तले
अमेघायोचक्रकारं मद्याभावनेर
हसदृशे एवेकज्ञानोमेवःवहातदा
कारं उन्नरफल्गुन्याःशयाकारं हा
स्तस्यहस्ताकारं विजयांमृत्तिकार
रे सात्याविडुमेप्रवालस्तदाकारं वि
शाखायास्ताराणाकारं अन्नराथाया
बलिभक्तुंजस्तदाकारं ज्येष्ठायां
इलाकृतिः मल्लमसिहप्रश्नाकारं ए
वेष्ठायागजदेतसदृशे उन्नरया
फायामेवकसदृशे अश्विजिह्विका
णाकारं अवगणयविक्रमोच्चरणा
वासनस्तत्सदृशे धनिष्ठायासदृशे
दृशे शततारकायाउद्देतेवतेले ए
वेभाद्रपदायामेवसदृशे उन्नरभाद्रप
दायापम्लभां रेवत्यासदृशेकारं
अष्टमिन्त्यः ॥ उक्तंचरुत्तमालायां
तुलगस्यसदृशेयोनिचयत्तराभंश
कटसमययेसास्यतमोगतले स
णिरदृष्टप्रदवक्राभाताशालापमेम
शयनसदृशमस्यप्रायर्दृतले ॥

३
७
५
१०

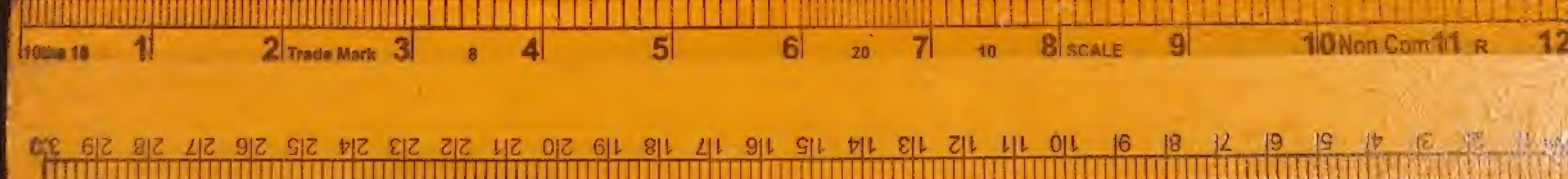
म.
न. प्र.
री.

१५०

१५०

रस्ताकारस्तश्चमौक्तिकसमेवात्य
वालोपसंयिस्त्रावरणवस्थिनेवतिनिभे
संकेतलाभेपरे कथुक्तैसरिविक्रमगा
दृशोशयासमानेपरे चान्यदेतिविलास
वस्थितिमतः संगटकउक्तिच विविक्त
माभेवस्देगृपेयतेतोगचमसदया
मे पदेकहृपेसुरजातकारमितोवमसा
दिभचकहृपमिति ५॥ ६॥ अथजला
शयारसदेवप्रतिष्ठासहृत्सपादोपजा
तिकायाह जलयागामसुरप्रतिष्ठासौ
म्यायेनजीवशशोकशुके हृष्यमृदुति
प्रवरभुवस्यात्यतेसितेसर्ततिपित्तोणवा
६॥ जलाशयात्सर्गमारासोत्सर्गश्चदेव
तानोविस्वादीनोप्रतिष्ठावद्यमाराप्रका
रेणोते तत्रत्रयाणामपिसमान्यतोहि
नश्चदिरियेविचार्याः यथासौम्यायेन
उत्रायणमकरादिषडशित्थितेसर्वस
ति तथाजीवप्रशोकशुकेषुदृश्यमाने
समस्त तथासृग्गण भुवगणत्तिप्र
गण चरगणनतेषुतथासितेसुक्र
येदेसत्ततिथित्तणयस्यदेवस्यप्रति

एकतैमिष्टानस्यततस्वामिकेननते
तियोतात्तिगोमहृत्त्रेवातयारिक्तवजैरि
क्ताः एवंमौक्तित्थयः आरोमेगलः प
तानजैयितान्यतिथिषुअन्यचारेषुवपरे
विषेष्टदिनेषु जलशयस्तभागादिः आ
गामउपवृत्ते आरोहवाः तेषांप्रतिष्ठाकर्म
साकर्महृत्तापेभागपोषतपूजायोमव
पानशस्ताःतिविरितास्ति अत्रदक्षिणा
यनगृवस्तपुकास्तवेदास्तानो सामा
तःसुभकार्येषुनिषधान्यारिशेषतो गुरु
वेदमुक्तेरयोत्रयणाप्रशस्ताति रति
णायाणानिषधस्थालेवत्यते तत्रजलप्र
तिष्ठायां रीपिका मानोदेहतुमुदीमर
जिदशयजनमावशेकस्य शुक्लसलाषा
कोतरासिचवत्तगुरकरेपोस्तथाकाज
वेदे मेदेकावर्णामदनरवितिथोम
दितीयाशनीये कार्यतोयप्रतिष्ठाजागुरु
मितदिनेकालमुदेसलयेदति सवजिः
दिसस्तस्यायनेषयताभावः दिसु
शयनवतिदिनेकोलशयः माया दे
वतामदायादिप्रतिष्ठासुत्रयण मा
चादिपंचमासेषुसंस्तुयनेवमेदिने रति

म.
न. प्र
दी.

(५)

151

एतयने कर्तव्यतत्त्वमवाभ्यात
अयेवोतयगोत्रलेजलाशयेनस्यास्य
तीयेवेति श्रुतेतिषेधः मतस्य प्रमाण
वैवाफाल्गुणीवापिनेष्टमायवेपि
वा मावेवासर्वदेवानो प्रतिष्ठाशुभदाभ
वेत प्राणपतेशुभंशुक्रमतीतेवात्ररा
यणे देवानमित्यपलक्षणतेन देवाग
मवाप्यादिप्रतिष्ठाशुभदेवार्थः मक
रसंक्रमउत्ररायणपदेनापलक्ष्यते अ
तोमकरसंक्रमांतरकालः शुभउवाते
अन्यथा मावादिपंचकसात्ताहिरितस
त्ररायणातिक्रमदिर्दक्षिणायागसंग्रह
इति सर्वकालसंग्रहवैवाभावात्कालो
पदशान्तर्यकामपद्यते उपलक्षणतो
चभविष्यतयेनपुण्यमतीतेवात्ररायण
इत्यत्रदृश्यते यदातरक्षिणायनपवन
लस्थितिसेभवस्तदानकालनियमः न
कालनियमसंग्रहमात्रमलिलंयुतश्च
भविष्यत्प्रमाणकैः तत्रापि कार्त्तिकमा
सेशुभफलदसंक्रांतोवाशुभतिथौमेघ
यत्तः सिंहवर्जिते लग्नेवापीकूपतडा
गादिप्रतिष्ठाशुभमितिष्ये उक्तवभति

छात्ररागे तस्मिन्सलिलसंग्रहोकार्त्तिक
केवविशेषतः तत्रागस्यविधिकार्यः
स्मिरलत्तत्रयोगतः अग्निप्रमाणसंक्रा
तिभेदेनफलभेदोभियायिवापीकूपत
शकानातस्मिन्कालविधिसूतः सदिने
शुभतत्त्वप्रतिष्ठाशुभदास्यता कर्क
रेप्रत्ताभश्चसोत्थोतमकरभेवत मा
नेयशाश्वलाभश्चक्रमेवसवइदके ह
हेषवमिश्रनेहदिवशिकेवजलेभवत
यिश्चिस्मिन्कन्यापोतलायाशाश्वती
गतिः सिंहभेषतः लग्नेलक्ष्मीशुदि
नगस्ततिरेवप्रतिष्ठाशुभविशेषत
त्रवसिष्टः अथप्रतिष्ठाकययासिसम्य
कशिवस्यवेसात्रयवापरेषा सोम्याप
नेदेवगुरोदृष्ट्येरोदृष्ट्यमोनपरिचारका
णां शिवविसर्गहोत्राध्यापनस्यापना
र्थं शुभसोम्यप्रकृतीनोदेवानोसत्ररा
यणस्यापननर्क उग्रप्रकृतीनोतर
क्षिणायेरापिकार्यं तत्रैवेवानस
दिनायो माश्वमेववातरनारसंहि
विज्जमा मदियासुरहोत्रस्याप्यावे
दीक्षितयनेपि कार्त्तिकेतिष्येवसिद्धात

स.
न.प्र.
टी.

152

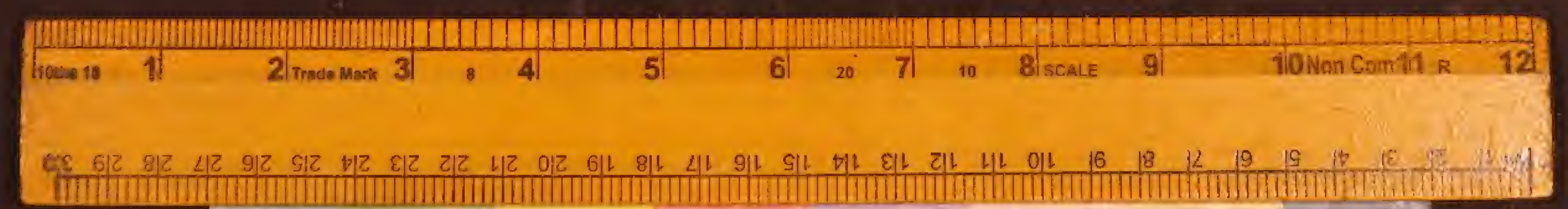
शेखरेत । नेष्टोत्तरेप्रतिष्ठास्यादयने
भक्तिमिच्छतो रक्षितोत्तमसत्त्वगोम
लमासेनसादयेरित्युक्ते अत्ररक्षितो
तमल्लक्षणामित्यपिमात्रभेदवीणा
दिपरतयायोर्गोमत्याप्रतिपदमासग
णानावसिष्टादिपुनरेजात यदाहवसि
ष्टः । मासेतपेयतपमिष्टोप्रतिष्ठाप
नापुथरोगकरोचकतः चैत्रमहाका
काभयदाचपुकेसमायवेपुत्रयनप्रदा
स्यात् तारोपि विचैत्रेधेवमासेपुमाचा
दिपुनरेवव वसिष्टः आषाढमासापि
वतप्रेयपिकलत्रसेतानविनाप्रनास्या
त् ऊर्जवकर्तःनियनप्रदाचसौम्येसपौ
ष्योखिलदुःखदास्यात् वल्लभतः
शुभदःसमस्तसदेवतत्राचरितेविहार
अत्यत्रि गेपरिस्त्यक्तसपेत्तापिज्ञ
स्तःवल्लभतयोश्च रिक्तवसत्युक्तदि
नेप्रनिययोगेपुवेनापिशिवजितेपु
दिनेमहादापुविवृजितेचशशोकता
तारावल्लभसुतेचकताशकतत्तत्राणि
नारदाक्तानि जन्माभादशमंकर्मसर्व
तत्तत्तपारश अशारशसामदायत्रया

विशेषविनाशभः मानसेपेचविशेषेन
चरेष्टभमेपुतिति अयतिथीनाहन
रदः यदिनेयस्यदेवस्यतदिनेतस्यमे
स्थितिः दिनीयादिद्वियाःपंचम्यादिति
स्तिपुत्रमात दशसादिचत्रसुपुयो
तामासेविशेषतः सतिनिधिमेभवेत
कृतिथोस्थानेकार्यमित्यर्थः अथवा
तानाहनारदः ऊर्जवर्जिवापेपुकर्तः
सूर्येवल्लभदेवेदतागबलेनेतेपुयोस्तो
योभनेदिनेरति प्रत्येकवारफलमाह
वसिष्टः कीर्तिःप्रदेत्तमकारेकृणानभ
यप्रदेद्दिकरेदृष्टव लक्ष्मीकरेनरद
तिनादिवापेगुमेस्यायनमाननेति अ
नक्षत्रनिचकः तत्रजलप्रतिष्ठापेदीप
कायामुक्तामपुनानक्षत्राणि आराम
अनिष्ठापेनक्षत्राणि अथदेवप्रतिष्ठान
क्षत्राणि वसिष्टनाक्तानि हस्तत्रयेमि
अरुतित्रयेचपोसदयादितसुदेवभेद
तिस्रोतयापारशयोक्तसेपुसर्वाभरत्या
यनसत्त्वमेतत् पुण्योत्तमाभानिपुवय
इतिप्रलकृतापणयोक्तानि तत्रयेत्य
कशतलाशययामेसुप्रतिष्ठा नक्षत्रा

स.
न. प्र
टी.
१५३

गिवहथातल्यतादेतानिउक्तानिदिश
गितभिन्नानितोसक्तविशेषवचनेम्या
ःवमयानीनिति तत्रजलशयारामयो
निमित्तापीनतामृत्तहर्तः प्रागभिदि
तः देवताद्यैरनमृत्तहर्तस्तद्यतेमया
तत्रदोषिकः भुवलकस्रदुवर्गवारुण
विस्मदेवे मरुदरितियुनिष्टेशभनेवा
सरेच विदशमदनजन्मेकादशे १५०
१॥ शीतरश्मे विउपकृतिरभीष्टाना
दिनहृत्तहीनइति तादीनज्ञागिणे
राशाकनज्ञागि ६॥ अथदेवताप्रति
ष्टायाममात्येतालग्रमुहिदेवताविश
षाणोलग्रविशेषेनज्ञविशेषपादोने
पाजातिकाभ्यामार ६॥ विह्वचनेदि
वमेतिशक्ताशशोकपापैःसिभवांगस
स्ये हृद्योगैःसतवचैर्मर्गेदोस्येवरे
कोपुवतोवविसः ६॥ शिवारुपेमुहि
तनोचदेवः तदाश्वरमवैरभेस्यरेथ १
छेगुहाविज्ञपग्रससर्पभतादयोत्येथ
वोगजिनश्च ६॥ जलाशयप्रतिष्टाया
मारामप्रतिष्टायोचसलग्रमात्रेविचार्ये
विचार्येदेवप्रतिष्टायातशशोकस्रः

पापाःशतिसूर्यभोगाहकेतवत्रैसि
भवांगसंस्थेउतीयवष्टकारशस्या
नस्थितेरपलतेतलेय तथासतवच
रेः सोमपुथगुस्रैःयैशोत्यगैः अष्ट
महादशायतिविक्ताविलस्यानस्येः स
दिदेवप्रतिष्टातिशक्ता तदुक्तंरत्नमा
लाया केंद्रविकोराभवमृतिप्रसुद्ध
हेषुचेशकैभोमनिप्रविषययोगेषु
सात्रिधमेतिनियतेप्रतिमासुदेवःकर्तः
सत्कार्यसतसंपदयोगताश्च सोम्याल
ग्राद्याप्रितामृत्रिपवात्मावोवीर्यरुके
यववयति षष्टिहृत्ताभावमेतेहितवरा
कृधुसिंकर्तकृत्यादयेति शनिग्रहणे
राहकेलोरणपल्लवके यदाहवसिष्टः
सुखेदेभोमाकहिकेतवचलप्रसिन्ता
तानेधनदाभुमताः सोमग्रहानग्रगत
स्तदेवत्यापुवलोरागपुग्राभुमते सा
वैद्यहानेधनदास्तजसंसोम्यारसोम्या
वुलस्रतसंस्थारति यदाहवसिष्टः
पंचेष्टकजीवशशोकसूर्य सत्वाग्रहैः
सोम्यनवाशयेक लग्रस्यरेवामयरा
शिपुकेतवयोसकैवाभयगोस्थिरेवा

स.
न.प्र.
दी.

१५५

१५५

उभयगोदिसभावे चरोचयेलगते
नकार्यसेस्यापनेनेवचरोशकेपि चरो
पिसत्ताः सतलाशकसुसदासुडता
सरेमवेशेति मडतासुभामिता
त नारेहपि ॥ सुभलये सुभाशेचक
तननियेनदये राशयः सकलाः प्रस
सुभाग्रदुतेतितारति सुभलग्रभो
स्यापवारोवसिष्टेनोक्तैः एकापिजी
वोचलवात्रनस्याः सितापिसौम्याप्य
वावलीवत् दोषानशेषान विनिदेति
सद्यः स्कंदोयथातारकदेवमिति
नारदः गुणादिकतरेलयेदोषान्त
नरेयदि सुगणास्यापनेतत्रकनरिहा
येसिदिदमिति सूर्योमगोदेसिहल
येस्यापः तथाकोवस्यचरोकेभलये
विसुर्येवोक्तोकेन्यलगेशिवोमहादेवा
नयममिष्टुनलये वपुनदितनामिष्टु
नकत्यापनमीलयेपुरेवाडुगारक्षिणा
सूर्यारयः चरमधवाकृतलामकरन
येपुकप्रदरेवास्तवष्टियागीप्रभृत
यः सर्वेइमेउक्ताग्रनक्तासुदेवार्थः
उक्तमादेवादयः ग्रनक्ताइशदयः ते

स्विरतेवावसिंहवृष्टिकेकेभलये
स्याप्या यदाहशीपतिः ॥ सिंहरेया
दिनकरोमिष्टुनमहेशानायायव
तोत्रभविताः देवादिमतिभवेनच
विशेषेनयाः सदाचरोस्विरगृहेहरीति
लासुदेवाः प्रथेयहारति ग्रहासुद
देवाष्टोष्ठनलयेस्याप्यर्थः उपल
क्षणेवेतत तत्रसूर्यसुहस्तनलयेस्या
पने समधीणोसाथिष्टितनलये तल्ली
वासवाल्मीक्यगस्यानामपिसमवापि
विष्टितनलयेस्यायनमित्यर्थः उक्तं
त्वमालाये प्रथप्रतिभिजिस्तुवेसु
रकयोविजाधिपकेदयो मेवेतिमरुवे
करेतिमेडुगोदिकानेसुभे कोवस्या
प्रथप्रतिभिजिस्तुनेसुप्रथप्रतिभि
जिस्तुसुतादेवब्रह्मोणाः स्यापनेऊर्या
मित्यर्थः तथासमवेयोयत्रचरेतिपि
सकायाप्रतिबलननेतयो श्रीवासवा
ल्मीक्येदाइवातातयास्ततातकाति
भेदग्रहाणामिति समवेयुक्त कथपयो
त्रभरहाजेविश्यामिशेषयोगात्मः जम
दयितसिष्टसमैतेइवयस्यता रति

म.
न.प्र.
टी.

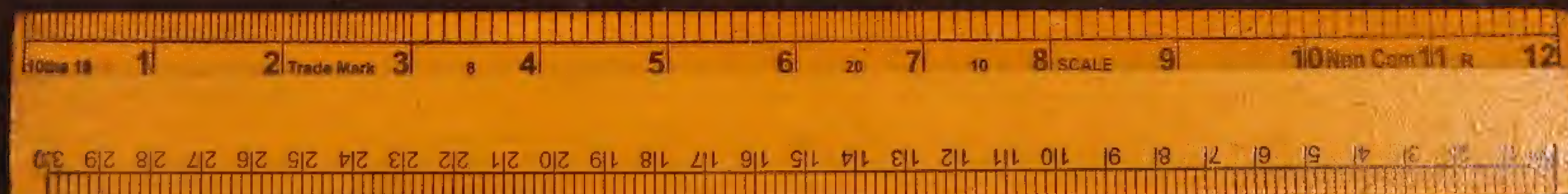
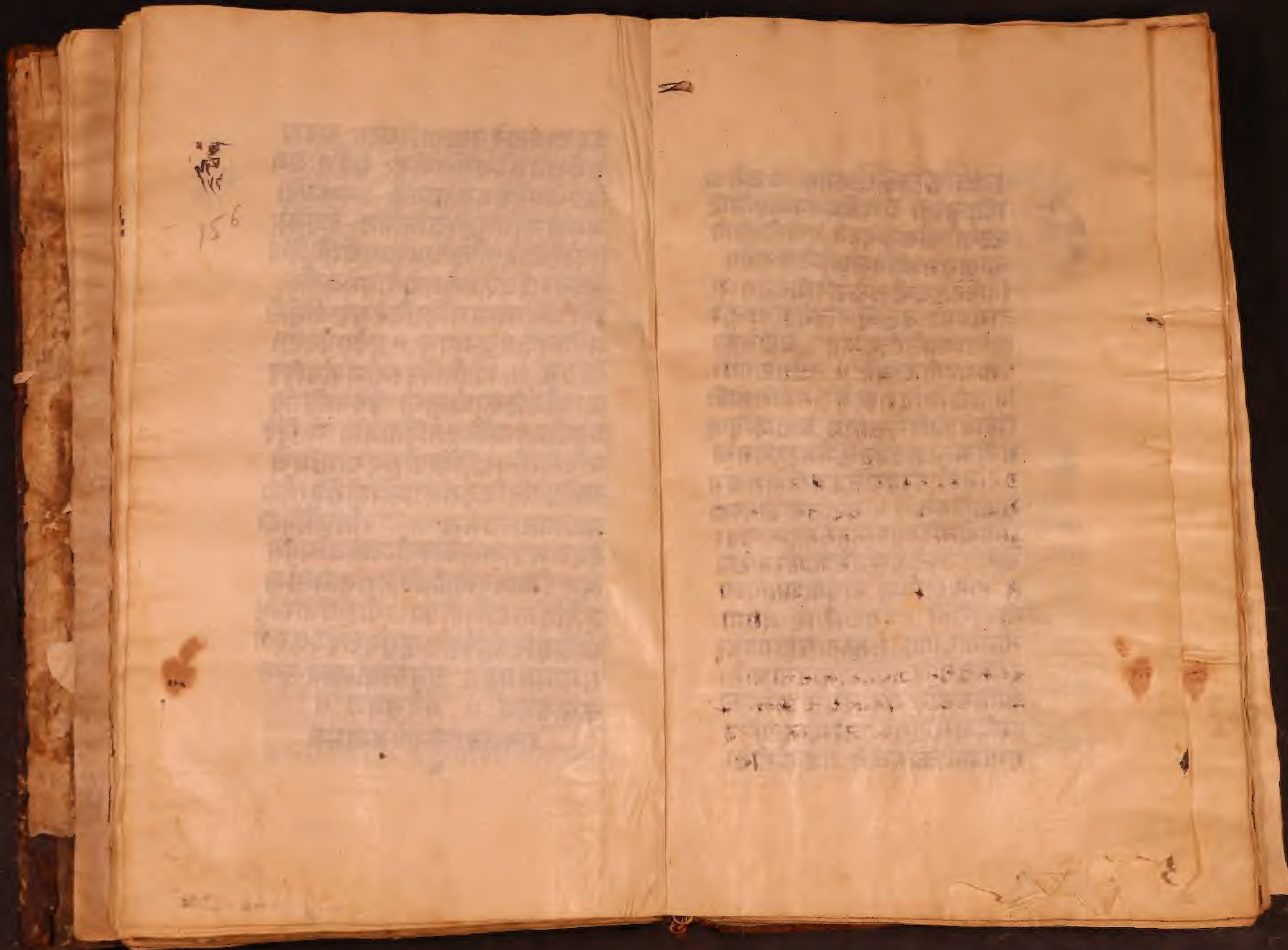
१५५

१५५

स्मृतेस्तेयस्मिन्नक्षेत्रे संचरेतो दृश्यन्ते
स्मिन्नक्षेत्रे तेष्वापने श्रीवासवालो
किञ्चिद्वृत्तानां तथा समष्ट्यां पितृभ्यः
तत्रोद्यमानां वाक्पातिभ्यः पुत्रो
वोद्योद्वोः गम्यः विज्ञपेति विज्ञपे
गोपाशः युक्तो देवयानि सण्यावासा
दयः भूतो देवयानिः विद्यामरो यत्त
लोगं यत्किञ्चनः पिशाचो गृहकाः
सिद्धो भूतो मे देवयानयः इत्यभिधान
त आदिशकेन राक्षसासुरप्रथमसर
स्वती प्रत्यतया गृह्यते ते तेरेव न्यास्या
तथा श्रवेण श्रवणं तत्र जिने वोदुःख
णः उपचलत्तानां चेतन इदं कुर्वे
जितां नालो कपास्तानो यनिष्टायां
यने इतो वसिष्ठानो देवानां सुतरे
णीषु स्यापने स्यादित्यर्थः एतदुक्तं
रत्नमालायो गणपरिवृद्धरेत्तायत्त
भूतासुराणां प्रमथसरसयाधिकानो
चेषोस्तु श्रवसिसुगतनाम्ना वा सवेला
कृपानां निर्गदितमखिलानो स्यापने
स्त्रिस्थिरेषितिपरिवृद्धः स्वामी प्रभापति
वृद्ध इति साधुः गणपरिवृद्धो गोपाशः

प्रमथामहादेवस्य पारिवदाः श्रवण
श्रवणानक्षेत्रे सगोतो वोदुः सर्वज्ञः सग
तो उपोयमं राजसुखागतः समनभश
भगवान्मारुतलोकनिजिनः इत्यमरः
स्थिरेषु गोहिणीतुतगस्थित्यर्थ इति शिवे
श्रवणक्षेत्रप्रकरणो गद्येनोपसंहरति
इति श्रीदेवज्ञरामविरचिते मूर्ध्नि चिंतो
मरणानक्षेत्रप्रकरणम् ॥ इदं पूर्ववद्वा
वियम ॥ ज्योतिर्विहरनीलकंठविदु
षाः श्रीचंद्रिकायोस्तथा प्रवेनादिगोव
प्रसारितदयामोहते चिंतामो गोविंदे
न विनिर्मितयन्त्रिषोपीष्टव्यामभिये
वात्यनेति शिवराभप्रकरणो संपूर्णो
मध्यगात् शुभम् ॥ इति श्रीविद्वा
देवज्ञसंज्ञकालेकारनीलकंठज्योति
वित्तुत्रेणाविंदज्योतिर्विहरचिंतायाम्
मूर्ध्नि चिंतामणिदीकायापीष्टव्यामभि
यायां सविचारेति शिवराभक्षेत्रप्रकरण
समाप्तमगमत् शुभस्तु कल्याणं लेख
कयो शुभम् ॥ सर्वशुभम् ॥

अनक्षेत्रप्रकरणो समाप्तम्
॥

म.
विटी.
से

157

ॐ नमः श्रीगणेशाय नमः यथामेका
निप्रकराणां ॐ गौरी नन्दनमिहसिदि
सदने विद्यावलीभेदेने नता न्योतिषि
काग्रामरचिते मुहूर्तविनामणो
गोविंदोयनीलकण्ठविधिवसनः स
तामग्रणी वहायैवल्लभसंक्रमप्रकर
णोवाख्यातिभिदन्तः । यथामेका
निप्रकराणां व्यायते ॥ तत्रग्रहाणां ।
प्राशापितोः यराशो संक्रमणो संक्रांति
रिति संक्रांतिलक्षणम् सावदिविधा
मथ्यमास्पृष्टावष्ट कर्मसंस्कृतो मथ्य
ग्रहोराश्यांतरयदा संक्रमति सामथ्यम
संक्रांतिरुच्यते ॥ यदा तस्मिन् संस्का
राणां धातुदेवतसहितसंस्कृतानुय
योगादत्र तन्वाचे स्पष्टसंक्रांतिरेव गृह्य
ते सापिदिविधा सायनोपानिरय
नोपावेति तत्रयदा सिद्धिं जगता
नागतायाणां प्रासंस्कृताग्रहाण्यंते
रममनुमंलीकृते सामाया नाशां
क्रांतिरुच्यते यदा त्वय नो प्रासंस्का
ररहिताग्रहाण्यंतरंगास्तदा निर
यनाशा संक्रांतिरुच्यते तत्र न्यासिंवा

शेदिसंक्रांती तदेव संक्रमेवोपायो नास्ति
कः त्वनपाकमात वर्जः संक्रमे उक्ते देश
यार्कस्याति निर्दिता इति वर्जीवरीतसे
वविवाहप्रकरणोवत्पतिनतुफलकथ
नेशासो संक्रांती नो कश्चिदययोगः स्म
यं संक्रांती नो नूनतत्रवारसमयभेदेन
ववादिकरणभेदेन वपुभापुभफलक
ग्रनयोग्यताप्रापकालतावसंक्रांतिवि
शेषवर्जीवरीतस्मनाधिकभावसंस्तीत्य
तोवद्व्यंततात्सुतेत्रमेवसूर्यसंक्रांति
प्रकरणासारिसुनेतत्रवारभेदेन फले
तावत्सार्थवसेततिलक्याह । योयार्क
संक्रमणसुग्रवोहिमृदोधातीविशो
लवुविधौववस्तभोमे चौरात्महोदरा
ग्रतारपतीजमेडीमंदाकिनीस्थिरगु
रोस्त्वयेष्टमेय । विप्रोमिप्रभभृ
गोत्वयमृष्टमिश्रा तीत्ताकं जेयजसु
खाल्लुगालसीव । शर्कसाम्यस्यसे
क्रमणानिरयासाशा संक्रांतिरु रवा
तयं सुजकनतत्रेवविवाहेवाविवाधित्वा
तदाचोतिनात्तीसाशुसेसालयेत स
विमुत्तायेत यत्रार्कसंक्रमणमितिप

म.
विटी.

से

५८

158

रौपादानमासर्गस्य संक्रांतिष्वेवाये
विवागेनाविलग्रहसंक्रांतिष्विति हल
नार्थनन्यग्रवावित्यत्र समसोत्पदसं
नोसोस्ति सकृदितरतरयोगद्वेदः स
माहारद्वेदोच्यते इतरेतरयोगद्वेद
स्योक्तभूतवयवतादिवचनात्तत्प्राप्तं
यासन्त्यग्रवारयोगाविति भवितव्यं ३
ग्रहलक्षणवद्भावाद्ग्रहाविति वद
वचनेन सतत्प्राप्तिरिति केचिराहः ३
भयशायिपदस्योदाभेगदोषः प्रमाति
वहेनीयः समाहारद्वेदस्य सर्वोद्देशो
विभाषोवाद्भूतीत्येकवद्भावविधानं
त्मनः प्रसक्तमितिनष्टकलिंगतायो
सन् समाहारस्यैकत्वादकवचनेदि।
स्तस्मिन्परतः कोविद्विभक्तावितित्व
सागमेऽग्रविगीतिस्मात् तादृश्या
वेत्यस्योदाभेगपदवद्वर्णनप्रसमाधिः
इतरेतरयोगद्वेदोऽनकार्यः किंतु समा
हारद्वेदः कार्यः सतत्त्वित्वात्प्रनाशवि
न्यत्रसंज्ञावितित्वापकदागमशाम
नस्यानित्यत्वावगतेन सभादेशप्रययि
त्योत्पत्त्यावसिद्धस्यग्रवाविति अथ

वोगैः सहितोऽविरुग्रविदित्यशाकया
शिवोद्देशकृतिगणितास्यमप
पीततुरुषः समासस्ततः सममेकवच
नेऽववसिद्धमिष्टग्रन्थमन्त्रोद्देशगाभा।
वोपिसिद्धः पंचलकविद्यावपिसमाये
ये अनेनैव शयेन मयोदाभिविधौवय
इति काशकाशयोगोपपत्तिरिति ल।
मिति प्रसंगेन अथलुकनतत्रेवियौचं
द्वारीवास्यसंक्रांतियौती न म्नीवि
शोऽवेषान्मावयेत् तस्तेचरनतत्रेभो
समंगत्ववारेवासंक्रांतिर्महोदरेयुतामे
होदरेनाम्नीवोरात्मत्वयेत् इमेऽनुपे
मैत्रेसंज्ञनतत्रेगसंक्रांतिमेदाकिनीना
म्नीन्यतीन राज्ञः स्वावयेत् स्थिरात्
त्रेगुरुवारवासंक्रांतिः मेदनाम्नीविश
न्मावयेत् मिश्रनतत्रेभृगुवारवासंक्रां
तिर्मिश्रानाम्नीयशूनाः स्वावयेत् ता
त्तानतत्रेऽथर्कजेशानिवारेवासंक्रांति।
वलुनिश्चयेनराज्ञसीनाम्नीयैवजा
श्रेयलात्स्वावयेत्पीतजस्वावयादित्य
र्थः ॥ यदाहकण्ठः ॥ चोराभाहीन
कमेवमेवमहोदरसुद्धमेमेदाकिन्यस्य

स.
से. का.
टी

159

तमिशांमिश्रेवरात्सीतीतोप्रच्छेदो
भंगस्तार्यः दीवीप्रगो मेदाधुवेववि
जेयामेदौमेदाकिनीतथा लिप्रेथोले
विजानीयादुप्रगोप्रकीर्तितः चरेमहो
यतिजेयाकुरेश्वरैस्तराक्षसी मिश्रोता
चेवविजेयामिश्रेकलस्तसंक्रमैरिति २
तत्तमालाया उद्येतिप्रवरैर्मत्रधुवमिश्रा
त्वादारुणो जस्तैः संक्रातिरर्कस्यचोग
योक्रमशोभवेत् नारदकण्ठो मूदत
स्करवेष्यत्वादिदेवभूयगवांक्रमत अनु
क्रान्तोयसर्वेषां चोराणाः स्वावदास्त्याः
दसादेवां वल्लणाः अनुक्रान्तोचंडालादी
नानत्यक्तैर्यत्समाणां वा शुभाशुभफलै
मायनोशसंक्रातितः क्रान्तविचार्यः ३
तिचेत् उच्येत् मायनोशसंक्रातिस्ताने
जपादोविवकार्येन सर्वत्र यदाह प्रल
स्य स्तानदानतयश्चाद्व्रतहोमादिक
र्मस सकृत्तंचलसंक्रातावत्तयेप्ररुषो
श्रुतेरिति वल्लसंक्रमः मायनोशाः संक्रा
तिः अतश्चलसंक्रातिपरिचयिस्तानादि
कलिषयिनादिवक्त्यान्तरेषुविवाहादि
शुभकर्मसंक्रातमासांगीकारशुभाशुभ

फलकार्येनेवतास्यातययोगातिप्रक्रम
त्यस्यामः इदंचायेसम्यक्तयानिर्णीषो
अथदिनरात्रिविभागोनसंक्रातिशुभाशु
भफलमुत्तरायणारक्षणायासंज्ञेवसा
र्यवसेतनिलकेनाह अथेदिनस्यन्यते
प्रथमेनिहेतिमथेदिजानपिविशोः ५
रकेचमूदान अस्तेनिशाप्रहरकेषुपिशा
वकादी नक्तंचरानपिनजोयशुपालका
असूर्यादयेसकललिगिवनेचसौम्या
स्यायनमकरकर्कटयोत्रिकुक्तं २ अत्र
कसंक्रमणमित्यनुवर्तते दिनप्रमाणं
त्रिमिभक्तं वद्व्यात्मकसूतीयोशाभवति
तत्रदिनस्यप्रथमेमेशेकसंक्रमणोऽती
याहेतिमथेदिनीयामथेदिनीयाअथे
दिजोवल्लणाहेति अथराकेऽतीयेअथे
वैश्याहेत्येवमवत्रवाव्येयंयस्ते सूर्या
स्तसमयेः कसंक्रमणोमूदान अथरात्रि
संक्रातिफले तत्रमपिप्रथमेयहरेपिशा
वकानादिशोदेनभूतादीन् द्वितीयप्र
हरनक्तंचरानराक्षसात् तृतीयप्रह
रेनजान नर्तकान् चतुर्थप्रहरेषुप्या
लकाजातीरान् सूर्यादयेसमकालैः क

सु.
संक्रा.
टी.
१६०

संक्रमांसकलनिगिजनेपाविडादिकं
हेतीत्यर्थः पाविडाः सर्वालिगिनउत्पा
भियानात् यदाउतनारदकश्यपो सु
वीक्षेन्यतेहेतिविशेषमर्थेदिनेविशः
अथराहेस्तोशुशुप्रदोशेषिशावका
निति निशिरात्रिवरात्राद्यकारानपर
विके गेषुसुसिभयायालिगिनेरवि
संक्रमेइति संक्रातेः क्रूरसौम्यवारय
तेनफलविशेषमाह वसिष्ठः रविर्ग
जभौमवारसंक्रातौदिनकरस्पतन्मासे
पितृकफानिलजामयनरयतिकलह
स्तदृष्टिश्च वृथगुरुमितचेदाहेमेति
संक्रातावनामयन्त्यां हितियतिनि
करतेमेसस्पविहिवियमिणापीडा
अत्रमेवसंक्रातौविशेषमहा कश्यपः
यदामेवगतोसूर्यभरणपादिचतुष्टये
यस्पृष्टिर्भवेत्तत्रहिराशचतुष्टये मया
दिदशकेहानिदेमेवानुक्रमेषुव अस्यार्थः
यस्मिदिनेमेवसंक्रमस्तदिनेवेदेयदिभर
णपादिनचत्रेवतुष्टयेस्पातदासस्पृष्टि
फलमेवसप्रेषिवात्ययं अथजन्मन
तत्रेसंक्रातौफलं दीपिकायां यस्या

जन्मदमासायरविसंक्रमांसभवेत् त
न्मासाभ्येतेरेतस्यरात्रेशयनतइति
॥ तत्रशांतिकमपिदीपिकायामुक्तम
नगरसेसत्साहाय्यैरजनीसिद्धार्थलो
भुसेयुक्तैः स्नातजन्मन्तोदरविसंक्रा
तौन्याणामुभयमिति अथसंक्रातिषु
होजातायाफलमुक्तं वसिष्ठः अजका
न्याकधिककिंणिसंक्रातौयदिभवेदर्थ
ग्रामयजामरभृभृदुमतचेत्यदृष्टिश्च
वृष्टिकतलमकरेदृष्टिः स्पातसंक्रा
समये विस्फोटयमेकरपीडादृष्टिः
कशानुभयमिति अथसौम्येति मकर
कर्कटयोः संक्रातिश्चेतदाम्पायनानि
रुक्तंकाथितमकरेउतगयाणां कर्कटया
म्पायनेस्पादित्यर्थः यदाहनारदः सौ
म्याम्पायनेननेभवतामराकर्किण
रिति २ अथवाशीहोनोदशसंक्रातेनां
शुद्धशीतिमावः संक्रातः अथुहमाह शई
शीत्याननेचापन्युक्त्याकषभवेत् त
लाजौविस्मयदेसिहालिगोचरी ३ य
नुःमीनकन्यामीनेषुसंक्रातिश्चेतदः
षडुशीतिमावतामीसंक्रातितलः

मु.
सं.क्रा.
टी.
१६१

मेवयोसंक्रातिविश्वविनाश्री सिद्धश्चि
कश्चक्रं मे प्रसंक्रातिनेयं विस्मयदादये
षडशीतिमुत्तेये हि सभावेष्टुगलिषु त
लादाराजयोत्तेये विषुवस्य संक्रमः संक्रा
प्रयोजने च यास्यायने विस्मयदेवाद्यास
ध्याः मूलाजयोः षडशीत्यानने सौम्येय
रानाशीतिप्रणवा इतिः ग्रंथ्यक्रुदप्रवत्ता
ति अथ ननु संक्रांतौ या निदमानिरुया
कव्यानिदातभिः तानिते ददात्यकः प्र
नर्जन्मनजन्मति रवि संक्रमणे प्रणनस्मा
याद्यादिमानवाः समजन्मसयोगी स्यत उः
स्तभाभिहृतायते इति शातातपोक्तः ॥ स्वा
नदानायाहादिकृतस्य संक्रातिकाले वा
शक्यं कर्तव्यतां प्रतीयते तत्र शाहं देवनेक
क्षणा माय्यादादननुष्ठानलक्षणमप्रासा
रापमाययेते संक्रातिकालस्यातिसूक्ष्मा
त्वात् उक्ते वदेवी प्रणो स्वस्येनरे सत्ता
सीनेयावत्स्ययतिलोचने तस्य त्रिशता
मोभागाः सत्वरः परिकीर्तितः तस्माच्छ
ततमोभागस्तुदिरित्यभिधीयते उदेस
हृत्सभागायः सकालारवि संक्रमे इति
देवलेपि ॥ संक्रातिसमयः सूक्ष्मः दृजे

यः पित्र्यगौरिति पिशितेक्षितो मनुष्योः
ग्रतो मृत्वा कालानुयलक्षणे गोपकालो
पिकार्यववप्रमाणान् सवगोपकालो
लोनिवपिरित्येतौ गोपकालमुपजा
तिकाव्यदः सर्वार्थेनाह ३ संक्रातिका
लाडयत्रनादिकः प्रणामताः षोडशमो
उपशस्योः निशीशीश्रुतो वागयरेत्रमो
क्रमे सर्वपरहंसि स एव भागको ५ गणि
नमार्गेण युतस्योः सूर्यस्य संक्रातिः
कालशागतः सनु उभयत्र सर्वतः परत
अषोडशमो वदुः प्रणमताः षोडशमो
प्रणमताः समतः सूर्यसंक्रातिसमयात्
वैषोडशमो अषोडशमो वदिकाः प्रणका
लो मिलिता द्वात्रिंशत् वदिका भवेत्तौ त
र्थः तदाह वसिष्ठः दिनयति संक्रमण
प्राप्तोऽपानाद्युपप्रणकालः सः परतः
षोडशमो सर्वत्र स्थानदानकार्येषु ब्रह्म
सिद्धोतेपि संक्राते प्राकारस्तास्य सूर्यो
उपानासकः त्रयस्त्रिंशत् संक्रमणप्रण
सर्वस्यादिकाः अनेन संक्राते प्रण
कालस्तषोडशमयतः काला इति ज्ञा
वालिकाकोयैः सर्वतः परतः शाहो वदि

मु.
से जो.
टी.

५२

162

काण्डकालज्ञोवेष्टोदशीतिवाख्याते
तरणाकृतेभवति किंचायेमर्थोवाचना
सिद्धः सूर्यसिद्धोतेभिहितः अकेमानक
लाःषष्ठागुणिताभुक्तिभाजितः तदर्थ
नाडासंक्रांतेरवाप्रपेतयापरे सिद्धोत
शिरोमणौवपि षष्टिन्नविंशग्रहभुक्तिभ
क्तसंक्रांतिनाजोविलयमकृत्य रेवेस्ता
नाःप्रापतमाःग्रहः समंक्रांतिगोमिश्र
फलंविद्यतइति वासनावेयंयदिग्रहस्य
हृगतिःलपकलाभिरहोरात्रिमातदृणाःष
ष्टिदिकाः लभ्येतेतदाग्रहविबकालाभिः
किमितित्रैराशिकेतग्रहविबकलानोषष्टि
गुणकोग्रहभुक्तिभाजकोतिष्ठान्तर्यः
यवेसवन्नग्रहाणामपिसंक्रांतिः स्यात् त
त्रसमान्यतः सूर्यविंशत्रयसिंशकलाःत्र
हगते सवृद्धिभंसंविदस्यापिद्वासंभवान्
न तदकेसिद्धोतपवात्रुविस्तरभयादनु
पयुक्तताश्चनास्माभिरलोच्य अतएववि
शदेकविंशतहाविंशत सार्थहाविंशत
त्रयामिश्रदादिभेदेनस्मृतिप्रप्राणचदि
काभिधानेस्पृहीकृत्याभेदसंभवादिते
भिज्जतदेवसामान्यतः संक्रांतिप्रहावि

शतचटिकादयः प्रापकालोनिर्णीतः
देवीप्राणोतमेरादिसंज्ञमेदाप्राणका
लविशेषयवोक्तः दिवतःपेवसमाष्टन
वहादशयवच क्रमेणाचटिकासैत
स्तत्प्राणपारमर्थिकमिति अस्मार्थः
मेदायोमेतरालवर्तिचटिकादये मेदा
किंनोवतसोचटिकाः धोत्वायेच यो
रायोसम महोदर्यामष्टौ रातस्यानव
मिश्रायोहादश प्रागभिहितदेवीप्रा
णोक्तमेरादिसंज्ञावाक्यामत्तत्रजनितमे
तासमेरादिषुयंविचारोवारप्रशुक्तास्व
वनात् एवंसंक्रांतिप्रप्राणकालमभिधा
येदानीरात्रिसंक्रांतौविशेषमुत्तजायत
रायेनाहनिनिशेयतोवागतपरिमत्स
दवा... पूर्वमपरत्रयस्याश्रुसंक्रमध्वंभा
गकोप्रप्राणोत्ताभागावितिस्वार्थः
कः यद्यप्यत्रास्याकंसंक्रांतिस्तदाग्र्यः
दिनस्यातसार्थप्राणयदर्थगत्राग्र्यवि
संक्रांतिस्तदोत्तरदिनस्पृहीयमेवप्राण
मित्यर्थः उक्तंवन्नलसिद्धोते भावनाते
विबमयंगार्थास्यागुदेतिचेत स्त्रान
यानादिसम्याहणास्वेवस्त्रानादिप्राण

सु.
से को.
टी.

१६६

१६३

देभवेराशिः विवमथरेवेः तत्रराशि
हृदवमिष्टोपि अहिसंक्रमणोप्राणमतेः
कृतस्वप्रकीर्तितः रात्रौ संक्रमणोभानौ
दिनार्धस्त्रानदानतः अर्थरात्रादस्ता
स्मीन्मथाहस्यापदिक्रिया ऊर्ध्वसुदया
सहृदयमिति नवरात्रौ दिनसंक्रांतिः
वद्वात्रावपिप्राणकालसत्तात्तदास्त्रान
दानादिकतोक्रियतेयदर्थभयसुद्यमया
रथाः उच्यते रात्रौ स्त्रानेन ऊर्ध्वीतदानेवे
वविशेषतइति सुमेतवाक्यान्नाहोस्त्रा
नाद्यधिकरासत्तात यत्रनेमितिकेग्रहा
णादिप्रशक्ततत्रवत्येव नेमितिकेवऊर्ध्वी
तस्त्रानेदानेचरात्रिप्रितिसुमेतवाकाशो
सात अथार्थरात्रसमयसंक्रमणोमकरक
र्कटयोश्चविशेषमुपजातिकपारः पूर्णो
तिमीमेयदिसंक्रमीस्यादिनहयंप्राणम
थोयस्यात पूर्वपरस्ताद्यदियाम्पसोम्य
यनेपूर्वपरेतप्राण ५ अर्थरात्रितिशीथो
होयामप्रहरोशसौभ्याभियानात अर्थरा
त्रनिशेषशहवाचोतस्मिन्निशेषेपूर्वो
तसत्रिहतीयेप्रहरोतिमायलावाहुरेय
दिसंक्रमः स्यात्तदाप्राणपरदिनहयंप्राण

मुक्ते उक्तैश्चहृदवमिष्टेन पूर्णोवेदयंगोत्रे
यदासंक्रमतेरविः प्राहर्दिनहयंप्राणम
क्रामकरकर्कटोऽति वृत्तमिष्टोतेपि य
द्यर्थरात्रपवस्यान्मेषोसंक्रमोरविः त
दादिनहयंप्राणस्त्रानदानादिकर्मसु अ
थमुक्तामकरकर्कटयोस्तकथमित्यत
स्याहोयेति अथानेतेरेमुदयास्तात्सूयो
दयात्सूर्यस्ताश्रयदियाम्पसोम्ययने
कर्कमकरसंक्रांतेभवत्तरासर्वपरादि
नेप्राणोस्यातो यदिस्त्रयोदयात्पूर्वकर्क
संक्रमणोस्यात्तदासर्वदिनपवप्राणका
लोनातगरदिनेतथायदिस्त्रयोस्तदानेत
रेमकरसंक्रांतिः स्यात्तदातरदिनपव
प्राणकालोनसर्वादिते नदाहृदया
र्गः यदास्तमयवेलायामकरेयाति
भास्करः प्रदोषोवार्थरात्रवास्त्रानेदा
नेपदेहति अर्थरात्रेतदर्थवासंक्रांतोदति
प्राणयने पूर्वमेवदिनेप्राणयवेलाहयने
तिरिति अस्तमयवीलायाइतिपंचम्यतेप
देवाशहवावार्थभविष्योतुतेपि कार्मुके
परित्याज्यसंक्रमतेरवि प्रदोषवार्थ
रात्रेवास्त्रानेऊर्ध्वीतरेहतिः लिशुनाक

म.
से जो.
टी.

164

कर्मसंज्ञातिर्यदिस्मादेष्टमालिनः प्रभा
तेवानिशीथेवाकुर्यादहनिष्वतइति
प्रदेशलक्षणं स्कंदपुराणोपि त्रिमु
हर्तः प्रदेशस्थाः इवास्तगतमतीति ५
याथोदयास्तादितिवचनेस्याप्यपवाद
मिद्वज्जुष्टमाह संथात्रिनाडीप्रति।
तार्कविवादहोदितास्तादयक्रुधमत्र वे
द्यासमोमेष्टयनेक्रमात्साः प्राणोत्तरा
नीपरपूर्वत्वस्य ६ अर्कविवास्यमंडला
दर्थोदितास्तादयदितादर्थोस्ताम्यक्रुध
वक्रमात्रिनाडीसिचटिकास्तभिः प्रमि
तासंथासंथाकालाः सात अर्थोदिता
दर्थमिधीत्यवेतिवरीप्रतिवतः संथा त
थार्थस्तादर्थविवाडपरिनतिनाडीप्रमि
तासायसंथोत्तर्यः तदावगाह अर्थस्त
मितानुदितास्यस्यमनतोयावत् ता
वत्संथाकालविहरेतेफलस्य्यादिति
तत्प्रमाणमाह नारदः अर्थस्तमनसंथा
द्विचटिकात्रियसमिता नथेवर्थोदया
त्याताचटिकात्रियसमितेति स्कंदपुरा
णोपि उदयात्याक्तनेसंथाचटिकात्रय
मुच्यते सायंसंथात्रिचटिकास्तोडण

विभास्करः इति अत्रसंथातत्तोलोप्रथस्त
मितानुदितवाक्यस्यस्कंदपुराणोपवाक्य
स्यचक्षुद्वियवदिकल्पः अथसंथाला
क्षणप्रयोजनमाह इतिअत्रसंथायासा
यंसंथायावक्रमाष्टोयाम्मोमेष्टयणो
दतिणोत्तरायास्तस्तानीपरपूर्व
त्वसोदिवचनेप्रगणमितिप्रगणतात्सने
दिवसोप्राणो याम्मोमेष्टयनेउत्तर
इहरे प्रगणप्रवीत्यहप्रकृतिभावः य
दिशतः संथायोरतिणायुतेप्रहृतिना
दास्योदयादनेतरेमष्टाणामहप्राण त
थायदिसायेसंथायामुत्तरायाप्रह
तिस्तदा स्येस्तात्वेतिष्टाणामाहः ७
तापसादित्यर्थः यदाहनादः स्योद
यसंथायायदियाम्मायनेभवेत् तदा
हः प्राणकालस्यात्परतत्त्ववेदनीति
अत्रयदयसंथातः प्राक्कर्मसंक्रमस्त
दाप्राग्दिनपवप्राणकालोत्तरदिने
तथायदस्तसंथामतिक्रम्यमकरसे
जातिस्तदात्तरदिनपवप्राणकालो
त्तरदिनेइति निष्ठोष्टाः अनाहृद
गर्भादिवाक्यनारदवाक्योप्रदेशस्य

मु.
से. का.
टी.

165

ध्यापदेपादानैरसमान्यविशेषाभावोव
गतवाः यत्तद्वैसादौ स्केदप्रगणेयेवा
को यनुमीनावतिः क्रमकन्याचमिशुने
तथा सुवीयविभागेनरात्रौसंक्रमेनेत
था दिनातेयेवनाडास्ततदाप्रापतमाः
स्मृताः उदयेवतथायेवदेवीपिञ्चक
मैरिति अन्यथपिसेथालक्षणाप्रयोज
नेशक्तथागर्जितरात्यादिशुत्पति न
नुनायमयनप्रापकालोक्तत्पडमः स
फलः शास्त्रात्ररविरुदतातथाहि अ
हिसंक्रमेनेप्रापमहः क्रतुप्रकीर्तितः
रात्रौसंक्रमेनेभानौदिनायेस्नानदानयाः
अर्थरात्रायस्तस्मिन्मथाहस्यायविक्रि
या ऊर्ध्वसंक्रमणोचार्धमुदयात्परहरद
ये ह्योवेदर्थरात्रेतयदासंक्रमेनेरविः
प्राहर्दिनहयेप्रापमुक्तामकरकर्कटो
विति इतिहृदवमिष्टनायनयतिकेषु
रशमसंक्रमेपुराविगतेप्रयायः सति
हितानायस्तास्ताः प्रापतमः स्मृताः इ
तिकप्रयोक्तसामान्यवाक्याशौवेवा
नुष्ठानोपमक्तः साह संक्रमणाड्यादि
नाः पोटादिवैवानुष्ठानोविहितेतस्या

पिपुष्टदासः क्रियतेमुक्तामकरकर्कटा
वितितस्मात्करकर्कटयोः संक्रमेरा
त्राववानुष्ठानोक्तयमित्युक्तंभवति अ
तएवाह याजवाल्कि राहर्दशनसेको
तिविवाहायपचदिषु स्नानरात्रादिकं
कार्येनिषिक्तसुवेतुचेति ज्योतिर्वि
होपि सतजननेसंक्रावुरागवेदसूर्यये
नियते रात्रापिवपिकर्तव्यस्नानदानेवि
शस्तोत्तराणामितिसमेतिश्च ग्रहगोहाह
संक्रांतियात्रातिप्रसवेष्टुव अवगोचः
तितामसरात्रोदानेप्रशस्तइति पशुवा
केप्रसामान्यवाधिनानादिनापिसंक्रांतिय
दस्यमकरकर्कटसंक्रांतियरतमवसी
यंत यस्तुगोस्नानेनऊर्वीतरानेवैववि
शेषइति निषेधः संक्रांतितरेवावति
ष्टेते अतएवोक्तकणपेन स्नानदाने
ग्रहनावांसौम्याम्यायनहयइति त
स्मादयनसंक्रमेरात्रौसत्प्रापतेवस्ना
नदानाद्यनुष्ठानमिति अत्राहः शा
स्त्रहयेनतत्कार्यलक्षादिकल्पसिद्धौतत्र
देशप्रसिद्धाणिवाचोपान्यावस्यादृष्टा
वाः तत्रगोजरास्तकण्यादिवाक्याम

म.
से जा.
टी

166

नसत्परात्रावयनसंभवेसतिरात्रावेवस्मा
नदानाधिकेकुर्वन्ति राक्षसास्तद्वद्गा
र्णादिवाक्येमेगोक्त्यदिवसेयवस्मानदा
नादिकेकुर्वन्तीत्यलसतिप्रसंगेन यदा
तदिनेककर्मकरसंक्रमस्तदाक्रमेणाष्ट
वैतरचटिकानियममाह बृहवसिष्ठः
श्रुतीमानागतेहेतुः दग्धदक्षिणाया
ने विशत्ककटकनाशमकरविशतिस्म
तिरिति उत्तरायणेमतीतेसत्याप कर्क
रायनमागामिप्राप तत्रकर्मसंक्रांतः
प्राक्षिणतचटिकः प्रापः मकरेत्पुङ्गव
विशतिर्चटिकाः प्रापः इत्यर्थः अत्रवा
केयचपिदिनयदानुपदानेतथापि य
दास्तमयवेलायामिति रात्रिपरविशेष
वाक्यालोचनादिरेदिनपरप्रतिभाति
तथासतिकेनापिहेतुनासमीपवृत्तौ
शुद्धायनुष्ठानासंभवेपरमावदितेनवि
शरादयोचटिकाग्रभिनवायेतेयदात
प्रतिवेयाभावस्तदायायाः सत्रिहिता
त्राजस्तास्ताः प्रापतस्मास्तत्राति क
प्रयोक्ते समेयचटिकस्ववशादादि
विधेयसत्रिहितयतिपाराकारणाभा

वादितिन्यायाश्च अथपूर्वापराः षोडश
चटिकाः प्राणा इतिपूर्वसामान्येनोक्त
मिदानींविस्मयदादिषुसंक्रमेषुविशेष
मनुष्टमाह यस्यायेनेविस्मयेदवाचाम
यास्तलाजयोः षडशीत्यायेनेसौम्ये
रानात्रेतिप्रापदाः > यार्म्यायेनेकर्क
संक्रांतौतथाविस्मयेदसमिहृदयिक
क्रमसंक्रांतिप्रसंक्रांतिकालाद्यादायः
प्रथमाषोडशचटिकाः श्रुतिप्रापदा
स्तानदावमेतफलदाः ज्ञेयाः अग्निमा
स्तनतयेतिनिष्कृष्टार्थः तलाजयोस्त
तलामेषयोमयाउभयतः षोडश षोड
शचटिकाः प्राणाः अथवाषोडशैवच
टिकाः प्राणाः षोडशीत्यानेनेमिथुनक
न्यायनुमीनसंक्रांतिप्रतथासौम्येसो
क्रांतौसंक्रांतिकालात्पराग्रसमाषोडश
चटिकाः श्रुतिप्रापदाः प्रथमास्तनतये
हिनिष्कृष्टार्थः यदाहृष्टीपतिः याम्या
येनेविस्मयेदतथादौदानाचनेतेविश्वे
वस्यो वदेत्तानतेषडशीतिवक्रमहर्ष
यः सत्ययेनेवसौम्ये तत्रकर्कप्रयोगेवम
करसंक्रांतौयथादेवप्रापकालश्चित

म.
से जा.
टी.

160

167

प्रा. निराणय विस्मयेतश्चाग्रिमादिमा।
चरीतोप्राणकालेतरतमभावः प्राणयो
विस्मयेदंश्चैवाकाशादपिचोदशीति बृह
वसिष्ठोक्तवाक्येनामैकवाक्यशात वि०
वेतसामान्यनिर्णयवेतिकेचित दीपि
काटीकाकारस्तवमोहमेवेतलायोवसे
क्रांतिमयेपवसेक्रांतिकालान्तरमष्टौव
दिकः परतश्चाष्टौचदिकः प्राणकालयुक्त
वेतत वि०वेचमथाऽतिमथायदोपादाना
न्मथेयोऽष्टचदिकः प्राणश्च्यते क।
स्मात्कालान्तरात्प्राणोपेत्तायामेक्रांतिका
लदेवेत्यतः पूर्वमष्टौपश्चाष्टौचदिकाप्रा
णाऽतितीत्यर्थः यदुक्तेष्टहस्यतिना वर्त।
मानेतलामेयनाऽस्त्वभयनोद्यशेति
तलामेवमेक्रांतिकात्प्राणश्चाश्रयेचना
शः प्राणाऽति यतदपिपुक्तेऽयंतमाप्य
हतामथाशहस्यगटिगृतप्राणकालच
दिकानोमथाविभागः स्यालदशादशव
दिकात्मकोभवतीति तदतिप्राणतमा
समवचनार्थयया सन्निहितानाऽऽति
कप्रपणेक्तेः चउशीतिमुत्वायायाःग्यु
मचदितोप्राणशहस्यगणितप्राणका

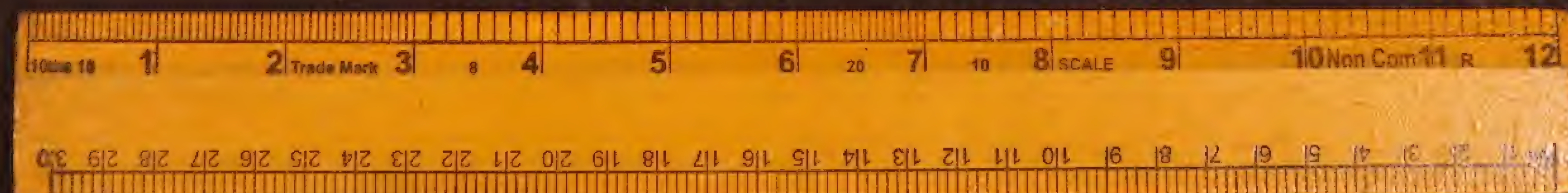
लचदिकानोमथाविभागः स्यालदशाः
प्राणकालेतरतमभावः यतसुशीतो
व्यतीतायोषष्टितल्पास्तनारिका बृहव
सिष्ठवाक्येनप्राणचरीप्रतिबन्धवशात्
प्राहादेरमेवेत्यपिमचरीषुप्राहादि
क्रियाभ्यनुज्ञायाः यस्मादधिकालेय।
तार्थ इदमेवदिनमेक्रांतिविषयेवेदि।
तव्ये अहिसंक्रमणोप्राणमहः कृत्स्नप्र
कीर्तिताम् इति सामान्यवाक्यमया।
म्यायेनेविस्मयेत्यतस्पवविशेषवाक्य
स्यवाक्येकावाक्यतावशतः अतएवग।
त्रोमेक्रमणोभातोदिनार्थस्त्वनदानयोः
वितिसिधिरविशेषस्यमताश्रयेवेतिर्णो
तेप्राणकालेस्त्वनदानाद्यवशेवियेय
मितिफलितोर्थः तत्रस्त्वनदानादि।
कृतेतश्चप्रसवाशुमाहादसिष्ठः इतिसे।
वित्यवितिर्णायमादेष्टव्यमेवेदेवज्ञेः
विस्मयत्यनेग्रहणोमेक्रांतोप्राणदिवा
सेवापिउत्सिन्नकरोतिदह्निदत्ताशासे
व्रजतितस्पृष्टा आगतगतसमयेपि
चकरोतिग्रहणजगहोमाद्येहत्वरवापि
तवीजयदनदशतिफलमेवतिती ।

म.
से का.
टी.
(६८)

168

अयनेअयनप्रवृत्त्याविवलमेकमेअगा
तगतममयेनिर्गतप्राणकालोतिरिक्त।
समयेस्त्रानादिनिष्कलमित्यर्थः सेक्रो
तिप्रस्त्रानदानोदेःफलमाह भारहाजः
षडशीत्यातयरातेविषवहये दृश्यतेसा
गरस्याततस्योतेनैवदृश्यते दृढवसिष्टो।
पि अयनेकोटिप्राणचमहसंविषवेफले
षडशीत्यासहसंविषवेफलेविस्मयेदृष्टेय
मप्रतिसंगतइति सूर्यमेक्रोतिनिर्णयः
अथनायकीवलसूर्यमेक्रमायवप्राण।
कालाकिंतवेदादीनोअहाणोनत्तुमेक्र
मेराशिमेक्रमेवप्राणकालोतिमपिसो
पियतिः प्रसेगः प्रोचतेस्माभिः यदाह।
जैमनि नत्तुगण्येविमेक्रमेसुः रवा।
कागत्रापिमेरुः नाडाः प्राणस्तेयेंदोति
दलायलैपुगेकवनारीभिमनिः शुभोक्ताः
नाडाश्चतस्रः सयलाकुलसुयसपिसो
भनवः पणानि अद्याधिनाडाः पलसा
त्यपुक्तापुणैचपुकोसफलाश्चतस्रः दि
नामनाडाः पलसप्रपुक्तः शतचरस्या।
भिदितामप्राणाः आद्येतमयेजगरानहो
मोक्रुर्वनवामोतिसुरेदयाम यद्ययय

स्वार्थः सूर्यसनत्तुमेक्रमेराशिमेक्रमे
प्राणपरमअष्टोदशचटिकाः प्राणाः प
वेवेदस्येकोचटी त्रयोदशपणानिभो
मस्यवतसोचटिकायवेपलो बुधस्या।
तिसोचटिकाचतुर्दशपणानि शरोअ
तम्यतारिशतचटिकासमलानि शुक्र।
स्यतिसोचटिकाः पलमेकं शनिदेशी
तिचटिकः समयलानि चोभयतः प्राण
कालउत्पथः यथा स वे भो बु गु
शु प्रा अहाअत्रोयपति भानोर्गतिः
सदशभागपुतादिनोवाविदेवियो १३
+ ११ १३ ५५ ३ वे १५ ५५ ० १५८२
० चटिस्त्रिगुणितापुगशेल ०५ भो
तिसिहोतशियेमाणकः मकराणवि
चेदयोमणिकलाआनोया... दीवनः
सदराणाअतवस्त्रिभागपुताइयोनव
वसविलेवेववश्च सूर्यधामास्तवक
लाः तितित्तादिकानामिति त्रैवोक्तः
भोमादीनोमानुकलाः तत्रमेक्रमा
नकलाः स वे भो बु जी शु श
तत्रसष्टिचिद्विंशद्भुक्तिभक्तमेक्रो।
तिनाजोविलयमेक्रो रेवेसूर्यः ३१

म.
से का.
टी.

३२ + ४ + ६ + ८ + ५ ताशपतमाः
ग्रहेवसेक्रातिगोमिश्रफलेविद्यतेति
भास्करोक्तः ११ + १५ + १५ २० ११ २० दि।
शामेक्रातिनाशः स्यः तत्रग्रहभक्तयुक्ता
नेवौक्तः नेदात्ताभजगावेः शाशेगतिः
लोकादेयोत्ताग्रयस्तेगम्यागकलाः ऊ
वेदविकलाः पातस्यगमाभावाः मा।
हेयस्यसहेगणारसकराजेषु मिहारदाः
येचेत्तास्यसितस्यमानवमिताग्रहोशने
हेकलेइति बुधशुक्रयोस्तमेक्रातिवृ
टीकानयेने सूर्यगतिरेवहारः कल्या
स्ततद्भित्तल्यतातयोः वामनाभायो।
तिबुधशुक्रौतरेवेगसत्रावेवकदाविद
ग्रतः कदादित्यष्टतः स्तथानुवगाविवस
दावतेतौटपेतेः तस्तयोरपिरविभगा।
पातल्यापवभगाणास्त्रययत्रमितिभा
स्करागामिहिततात यस्मानानुगति
स्ततस्त्रीत्रोश्रयेः शीघ्रफलाशयनार्थे
वामनासिद्धाजीर्णोः कल्पितातदेवेय
हगतयमा स चे भौ उ जी शु
श अतोयथाक्तप्रकारेणसाधिताः उ
पापकालचटिकाः सूर्यसत्रयसिंशः

५६ ५६ ३१ ५६ ५ ५६ २ त्वटिका
यववेइस्यदेवटिकेष्टटिशतिः पला
तिभौमस्यनवचटिकाश्च ८ ३५ २६
८। ८। आरियलानि उयस्यसट्टिदि
काः विशतिपलानि शुभोरष्टाशीति
चटिकायव शुक्रस्यनवचटिकाश्च।
ह्येयलानि शनेषष्टाधिकशतेचटि
काः पूर्वापरकालामिलिताश्रापका
लाइत्यर्थः यथा स चे भौ उ जी
शु श अत्रवामनाश्रापकः पतरर्थ
नाशः प्राकारतश्चश्रापशुभ्रग ३३ ।
३१ ५१ ६ ८८। ५ १६। पातागतव।
टीपलीपुलितित्तोमिनीनाकेवक्र
विकितिवित ॥ ३६१ ५ २१ ॥ १८ ॥
सवे भौ उ जी शु श पातभीदेव
टिकाभीदेवटिकाभीदस्यगतस्यही
कतिवशातः सक्तैतत् आका १६ ।
१ ५ ३ ५५ ५ ८ शोतिवेदादिना
स्यसायवरयगाटपेतेनमथानादिन
हयस्यस्ययगा ३० १३ ३२ २० ॥ ३५
॥ नगलकाशः स्फुटस्तस्फुटभुक्तिः
विवेचिनिशपिशयासूर्यवेदमसौग्रह
ताताथासतिमथमापेत्तय स्पष्टगति

सु-
सें का-
टी

170

विषयोऽप्यवयवयसामेस्ततश्चटि
कानामप्यवयवयसामान्यक्रमेण
पतेति तेषां चानियततात्वेत्यतिवे
धायो गान्तीर्णानियतमध्यगत्या सूर्या
दीनो ग्रहाणो प्राणकालवदीरानीये।
निवेधः कृतः अत्र मत्स्यते पद्येनामोरा
मगणा ३३ रवे रथवियोः सूर्योः प
लैः पद्ये २५ भौमस्याधिपलैः पुता
नव ५५ विधोऽप्युक्तः फलैः त्वाधि।
भिः धानेनो १२० शुभतामप्ये ८८
रथगुणोर्नदः पलैः उष्टभिः ५८ प्राणाः
सुः खन्त्या ६० शनैरुभयतो गपपत्त
यो संक्रमो अतो योऽसिति वाक्पसार्थ
अतसः यत्नसमयुक्ता गुरो विनियमो।
मारवादिभिः पदितथा होमादितापि
दिनागनाशाः नियदेनागा अष्टौ दिना
द्युता नागाः दिनागः षोडशनादिका
शनैश्च संक्रांतो प्राणकाल इति यद्वा
त्वाय च तदुभयमप्यकृते भवति तथा
तथा च रामवेराचार्या अपिलो निर्णीय
दीपिकायां होमाशादिमूलकमममर्थ
स्वयवे। नोयति वभ्रंतश्चिन्ता क्रयोत्तयाः
तस्मात्सर्वग्रहाणां गतिनक्षत्रयोः संक्रा

तिशुदिनगतिविस्मयरादिभेदेन सूर्यसंक्रा
मवर्तिर्णीयो योयाः प्राणकालताति
भास्कोपि रेवेस्तताः प्राणतस्म इति वर्थ
इति संक्रांतिनाशः प्राण इति सूचयेत्
अतिशायनेतमविहना विनियोगातिव
चनात् ग्रहः सुसंक्रांतिगो मिश्रफलवि
यते इति सूर्यादि संक्रांतिमाधारणो न
असकल संक्रांतिशुदिनगतिविस्मयरा।
दिभेदेन सूर्यसंक्रमवर्तिर्णीयो योयाः प
तत्संक्रांतिमान्यतादिगुर्नरे शस्तीत्यले
प्रसक्तान् प्रसक्तेन इति सकलग्रहसंक्रा
ति निर्णीयः २ तथैव निरयनाशं संक्रा
तिप्राणकालमिधायेदानीमायने शश।
हसंक्रांतिमप्राणकालमयजातिकयाह
तथा यनाशावेरमाहता अस्या हाकेगा।
त्वा विस्मयतादिनाशोः मेसादितः प्राक्।
लसंक्रमाः सुदिने जया रोवह प्राणरा
स्ते ८ तथा यदा यथा गति
संक्रमावह प्राणरास्तथा चलसंक्रमा।
अपीति विवर्तिता तथा शशः
अयनाशाः सहा गणा सूर्योः सूर्या।
गतिः विस्मयताः लब्धोर्दिन दिन

म.
से का.
टी.

171

वृत्तियलैः कृतमेषादिहादशाशिमैक्रो
तिकालशकलमैक्रमाः युक्तव
लमैक्रमादिनेवास्तोभोददिगासने
जपानेजपावोनपशादहोमादेशवृष्णा
राभवेत् तदुक्तवसिष्ठसिद्धोते वलमैक्र
ततिगमोशाः सक्रमायः समैक्रमाः अजा
गलेस्तनरवगाशिमैक्रातिरुच्यतेइति ७
लस्या ॥ अयनोशमैक्रतोभावनोचरति
मर्वदातोमावागाशिमैक्रातिस्तल्यः का
लविधिस्तयोः स्वनराननपशादव्रतहो
मादिकर्मभिः सक्रतंवलमैक्रातोअत
येप्रुषाच्यतेइति रत्नमालायां यावदि
रेशरथनच्यतिः स्यात्तद्वापकालनदि
वाकरस्य कतिर्भवदिसुपरादिकाना
हस्यमेतच्चतिभिः यदिष्टमितिजावा
लिशुषि मैक्रातिप्रयथाकालः सदेयो
पयनेतथा अयनविशतिः पूर्वामकर
विशतिः पोरति अत्रवलमैक्रमाव्यमा
करायनेपूर्वाविशतिवटिकाः प्राणका
लः मकरमैक्रातोत्रयगविशतिवटिकाः
प्राणकालाः मकरव्यतिरिक्तैकारश
वलमैक्रमेषुततसक्रमवत्प्राणका

लोनेयइत्यर्थः इतिमाथेवावात्वात्
अयनोशानयनेतसूर्यसिद्धोते विश
क्तयोप्रतेभानोचक्रंशकपरिलेवते
तद्वागाइदिनेर्भक्तायगणाचरवाप
ते तदोसिद्धादशातोशाविज्ञेयाअथ
नेभिथाः तस्मैस्तुताप्रहाक्रातिस्त्राया
वरदलादिकं स्रुदत्कल्पतोगस्येदय
नेविषवेदये प्राक्क्रवलिनेदीने का
यात्कर्कशागते अतंगेशरथावृत्ति
शास्त्रेष्टेस्तथाधिकेइति तेवसायनेसा
र्यसोरशायनोशः यनगाताः संत्रिष्ठा
याकीत्करणागतसूर्यस्याल्पतात्
अतएवप्रागितुक्तंयेथकर्ताअत्रप्रागि
त्यलतगोकराचित्तैक्रातिकाला
यातोपियनोशवेशनवलमैक्रममे
भवान तथातयशास्त्रेष्टेस्तथापि
करुक्तं वेदोयनोतिषेपि अयनेते
अविष्टादोसूर्येवेदमसावुदक सात्पा
र्यदक्षिणाकर्कस्तमात्रप्रावायादेदो
ति तत्रमेषादिमैक्रातिकालस्यअय
नेशानोचक्रोमावातल्पजानीयका
त्मकस्ययनेशानोचक्रोमावातल्पजा

म.
संज्ञा.
टी.

१७१

१७२

तीयत्वाद्योगवियोगानस्तः इत्यनेन
शानोदिनीकरणाया नृपातः यदिसूर्य
समृद्धे गतिभोगेन षष्ठिचटिकात्मके
दिनेतलभ्यते तदायनोऽंशः किमिति त
त्रायनोऽंशायनोऽंशश्चिह्निकास्यसूर्य
गतिर्भोजक इत्यप्यत्र लब्धानिमैर
सावनादिनानि मनुदीयलानि अतस्त
ल्यजात्यायोगवियोगावाकार्यः ननु
चेकस्यैव सूर्यस्यैकस्मिन्नेव राशौ राशि
संक्रमणवक्तुं संभवति कृतः स्वका
ह्माशिताकाशपभागस्य दशरावि
भक्तस्य राशिरिति संज्ञा तत्र विमंडल
स्य तत्तदश्यादिमुपदेशस्य राशौ राशिः
संक्रमणमित्युच्यते तस्मिन्नेव राशौ व
लसंक्रमणस्तके दृश्य इति चेत् स्यात्
चरुस्थालाकाटदृष्टवशात् तत्तदश्यादि
भागस्य सूर्येतेन संयर्कः अलसंक्रमो
मेउलमथासंयर्कश्च राशि संक्रम इति
विषयविवेकः तद्यथा रथ्यायां प्राक
येष्टाश्च नीयमानस्य दीयस्याग्दीयश्च
भायस्मिन् दीशे गच्छति तस्मिन्नेव प्र
देशे क्षणांतरा दीयेण गच्छति एवं

सर्वेषामपि ग्रहाणां चलसंक्रमोऽष्टव्याः
एवं चलसंक्रमस्य मास्यतमं क्रमेण रोमश
सिद्धेतेपि दिनारात्रिप्रमाणानीति
र्णायो न भवेत् संक्रमात् यतः सकलक
र्माणां प्रमाणं चलसंक्रमः तत्त्वैव स
यतः संक्रमस्य मास्यते तेन मानेन एव
गगनताम्यात् वेदादीनामप्ययनव
लनदर्शनात् नवसायने शाभ्यानि
यनोऽंशाभावात् सूर्यचंद्रमाभ्यां त्रयो
स्तलितारस्तये चो गगानेति वाच्यं
ग्रहिन्यादिभानाविक्रमादियोगानो
वविमवादात् किंवायनसंक्रमव
हितस्य चंद्रमासस्यापि मासतया वा
हारप्रसंगः विवाहादौ च सौरमासगण
नाप्यनेनापि मानेन स्यादिति चेत्
उच्यते सायनसंक्रमस्तु प्रमाणकालो
यमेवोपपद्यते न सर्वेऽस्मान्दातजय
प्रादेति परिगणिते विषयउल्लेख
कालोच्यते तेन एवो गगानां मा
नापि माससौरमासादिक्रमण्यनेन न
प्रातेन भवति तथा सति पात्रादिम
हर्तेषु भवतीत्यनीयतादिदृष्टयोगा

म.
से. का.
दी.

१७२

१७३

नोगुरुप्रसादिशुभातोचवहारो
निरयतेनैवोपययतेनसायनेन किं
सवसायनेनगणनायोसर्वथाग्रह
णविसेवादः तयथावोरशान्तयेव
दश १५ १६ शतेमितेशालिवाहन
शककालेवेशावशुक्लपार्णिमायो
येवविंशत्ताइमितायोमिदपरग
तयलब्धः तत्रवेदः ६ २६ १६ गङ्गः
१३ ५५ अत्रनिरयनगणनयोशरीर
लानिः १२ मानेकावेडे २० ग्रामोगुला
नि ८ ययत्रायनोशावेदयोजयिताश
र्यानीयेततदाशरीरगुलादि ३० अस्म
मानेकवेडाधिकवाहणानायाती
तिमर्वतनप्रत्यहविसेवादः सायनग
णनयातयोगेपिकालेग्रहणायले
भः स्यात अन्यश्च स्पष्टकरणानसा
यितोभोमायग्रहायत्रवेनगणिते
नागततत्रतत्रसमीपवोयलभ्य
ते प्रत्यक्षतः सायनतेहिग्रहः करा
चिदेकनक्षत्रातरेवतत्रदयातरेवोय
लभ्यते सूर्यवेदयोक्तोक्तोवाहल्या
त नक्षत्रेणपरिभावातत्रतत्रसन्निधौ

उयलेभाभावेयहापितथापिकदा
चित्ताणवेदस्यापिलेभोटपतेयव
सहितासमीनशनेश्वरादिविषयका
ष्टफलानियकराशिवस्थितग्रहयोग
फलानिवनिरयनेनैव तथ्यावेमिष्ट
सहितायो वटपोसुभादादशमेदधि
सुसराधिज्ञानिनचक्रभागा मश्वी
र्यमथाययपरभातद्वयेभुक्तेविव
लयोगितसपिनिरयनेनैवोयलभ्य
तस्माभिरयनगणनयेवसर्वापिविव
हारोयुक्तः ननुसायनगणनादात
तिलोजलरितिवेत उच्यते सायन
गणान्नियतविषया उक्तेच अथा
नाशाः प्रदातयाः लयेक्रान्तोचरागा
मे सन्निभेवित्रिभेपातेतथाटक्म
पातयोमिति सूर्यसिंहोतोपितसेक्त
हाहाक्रान्तिकायाचरदलादिकं स्फु
टदृक्कल्पतोगच्छेदयेनविषुदहयेइ
ति आदिशनेनलयेग्रतोः यनोशानो
वसिष्ठनासिहिनियतविषयत्वात् हे
योरपिमानयोसकीर्णविदहारति
सर्वसनाकृलेशापकालस्तभयविष

म.
से.क्रा.
टी.

१०४

१७५

संक्रमेनेयः पूर्वलिखितवसिष्ठादि
वाक्यसुरसरेसात् यतवसिष्ठसिद्धो
ते प्राणादोराशिसंक्रांतिकेचिदाहुः।
मैत्रीषिणाः नैतत्समस्तेयस्मात्स्यात्
शोक्रांतिकल्पयेति उदयनसंक्रमण
एकालानिस्त्वयरेननुराशिसंक्रांति
प्राणकालानिराकराणार्थमन्यथा।
दिनपतिसेक्रमणाव्याकषोडशानाञ्च
अप्राणकालाः साः परतः षोडशाना
श्चः सर्वज्ञानदानकार्येषुतिस्मृति
तोक्तराशिसंक्रमणाप्राणकालप्रति।
पादकवचनस्यातेनसहगयोः परि
हरः स्यादितिलकितप्रसंगेन अथ
संक्रांतियोगिताज्ञेचन्यवृहत्सम
नक्षत्राणांउपजात्याह समसंक्रांतिप्र
वसुग्रवोऽपि सचात्रिपूर्वसयमेवहस्या
त भुवहिदेवादितिभेजचन्यसर्पोऽय
द्रातिलशक्रयाम् १८ मृहति मृग
देवत्यानुराधाविज्ञा लिप्रणा अष्टि
प्रवाहस्तावसुयतिष्ठः श्रवः श्रवाः
अग्नि कृत्तिकः मघाप्रसिद्धः त्रिपूर्वा
पूर्वफाल्गुणी पूर्वषाढा पूर्वभाद्रप

दा अस्योराशिसः राक्षसोऽकौण्डिन्यः
क्रवाक्रवादोरत्रयशसुरस्यमरः त
सभेम्मी अत्रसमाहारहेहः यतानि
पेचदशभानिसमसेजानि भुवाणिरो
हिणीतुत्तगः हिदेवेविशाखा आदि
त्यभेपुनर्वसुः यतानिषट्भानिवृहत्स
जानि सर्पमशेषा अनुपाशततारकः
आडाप्रसिद्धः अनिलः स्याति शाक्रेण
ह्ययामोभरणी यतानिषट्भानिज
चन्यसेजानि उक्तेचनारेदेन नारजवो
न्याः सार्येन्द्रः वातादेतिकयोययाः भु
वारित्यहिदेवतेवृहत्तारायगसमाइति
वसिष्ठेनापि जचन्ययिस्मानिजलेशः
सार्येन्द्रेयोम्यातिलदेवतानि अथा।
र्यथिस्मान्पदित्यहिदेवस्यराशिगेषा
णिसमाह्वयेनेति ५ अथसेजाप्रयोज
नसुयेदवत्तयाह जचन्यभेसंक्रमण
हृतीः शरदेवोवाणाकृतावृहत्स त्वरा।
समस्यासमभेमहाजसमवसास्यविश्र
दर्शनेपि १८ जचन्यनक्षत्रयदिसंक्रां
तदाशरदेवः पेचदशमहृतीजेया वृह
जतसेक्रमणसतिवाणाकृताः पेचव

म.
मे.क्रा.
टी.

१७५

१७५

तारिशामुहूर्तज्ञेयः समनक्षत्रसंक्रम
णोसतिवरासेनाविशामुहूर्तज्ञेयाः ३
क्षेत्रनारेदेन तामोप्रमाणचटिकासि
शान्तवतिषष्टयइति अतएवविशतत्रा
टिकाः येचदशमुहूर्त नवतिचटिकाः
येचवतारिशामुहूर्त सष्टिचटिकाः सि
शामुहूर्तः स्रित्यर्थः अथास्यफला
मुच्यते महावैसमर्चमास्यमिति यदा
येचदशमुहूर्तसंक्रांतिस्तदामास्येनम
हावैसमर्चमर्थकितयथास्थितिमित्य
र्थः इदेतमुहूर्तानांनानाधिकसमाभा
वाहायते उक्तवसेवित्यकाशमुहूर्तः
येचभु १५ तन्त्याजवन्तानांयशभियवह
तायेवेवेदा २५ समनोववहयः ३० ये
वेदेषमुहूर्तेषुउभितेरविसंक्रमे येचा
विषुसमादर्थेविशतसमतामेतेति
अथविस्मरणीनोपिइति वेददर्शनीये
वमेवफलेवाच्यं अयमर्थः ॥ यदिज
वन्ततत्रेवेदोदयस्तदासमर्चं दृष्ट्वा
तत्रेवेदोदयस्तदासमर्चं अमन
तत्रेवेदोदयस्तदासमर्चं अमन
तत्रेवेदोदयस्तदासमर्चं अमन

मर्चजवन्तपिस्माभरितोमहावैसमे
षुमिस्मपुसमेहिमोशुर्वदेतिसेरिग्य।
मिदेमहेतः वमिष्टोपि तत्तेवमेवम
णिजीवधातुसूलेताष्टवर्गसादिका।
नां शुर्ववेदोपतिषकः प्रज्ञानोसमर्चं
वस्यतमसंशयमिति १० अथप्रसंगा
त्कंसेक्रांतोवेषोविशोयकानुष्टभाह
अर्कादिवागीसंक्रांतोकरंसाष्टविशो
यकाः दिशानावागजासूर्याधुनोष्ट
दशसायकः ॥ कर्कस्यसंक्रांतोसूर्या
दिवागेसत्पामैतवस्यमाणा अष्टविशो
यकाज्ञेयाः तद्यथा रविवागेदशः १
सोमवागेविंशतिः २ भौमहादश ३
गुरोयतोअष्टादश शुक्रेष्टादशी ४
शानिवागेकर्कसंक्रांतोअष्टादशपंच
विशोयकः येचेत्यर्थः ५ उक्तं ॥ अ
थकीटशस्यवेः संक्रमोज्ञातसमफ
लेमिद्वज्रयाह स्यामेतिलेनामच
तस्यदेरविः सप्तोतिविशतगगदिगे
वके कित्तव्ररुधः शकुनोसकाल
वेतिष्ठः समः अष्टादशवर्षाणि १२
करणाणिभद्रावात्यनेमयोक्तानि।

म.
से.क्रा.
टी.

105

176

तत्ररविः तैतिलनागचतुष्टयात्कर
णोष्ठसमः सतसेकमितः स्यात् गरादि
येचकेगवणिकभद्राववालवात्यक
रणोष्ठसमः सतसेकमितः स्यात् किं
स्तुष्टाक्रानिकौलवात्यकणोष्ठ
धर्मस्थितः सतसेकमितः स्यात् इह
करणपधिकरणकसेक्रानोरविरव
षणोष्ठसमस्त्यवषणोष्ठो अनयोरुप
लक्षणानाहोत्यापि क्रमादतिष्ठः स
मः श्रेष्ठस्यात् श्रयमर्थः समरविसंक्र
मोः चवषणायान्येषुनिष्ठः महार्धवृ
क्षिभावयान्यभावकारकोयान्यभवति
एतन्निविष्टरविसंक्रमार्धवषणायान्येषु
समानशुभानाण्युभः तथोवरविसं
क्रमार्धवषणायान्येषुश्रेष्ठः समर्धवृक्षि
वाङ्मययान्यवाङ्मयकारकइति ३
केचनारदेन निविष्टोवर्णानोविष्टो
वान्वेचववेगरे कौलवेशक्रानोभा
नः किंस्तुष्टाचार्यस्थितः चतुष्टया
तैतिलनागसमः क्रानिकरोतिसः
यान्यार्धवृक्षिप्रसमंश्रेष्ठोनेभवेत्क्रमा
त क्रानिसंक्रानिरत्नमालायामपि

चतुष्टयेतौतिलनागयोश्चसमोरविः सं
क्रमणोकरोति विष्टोववात्येचगराद्
येचसवालवात्येवनिजोनिविष्टः किं
स्तुष्टनास्तिशक्रानावपिकौलवात्येवो
वुस्थितस्यावलसंक्रमणोरवेः स्यात् ॥
यान्यार्धवृक्षिप्रभवेत्क्रमशस्तुतिशमये
ष्टेदितिसनयः प्रवदेतिष्टेदिति अस्या
न्यदपिफलमयेवत्यति १२ अथरविसं
क्रमतेकरणपरितेनवाहनवसायुधभक्त
लेपजातिपुष्पानिसफलानिशाहलवि
क्रीडिनेतत्रयोगोपजातिकरायाह मि
हयाचवराहरासभगजावाहद्विष्टो
टकासाजोगोश्चरणाशुधाश्चववतावाह
रवेसंक्रमे वसंसेतसपीतहारितकपो
रुक्तकालासिते चित्रकमुलदिग्धना
भमशशस्त्रेसाहसंरीगदा खड्गेदंशरा
सतोमरमयोक्रानश्चपाशोक्रानोः स्वेवा
णस्तथभक्त्यमत्रपरमात्रभक्त्यक्रानो
देगंध्याविज्जतात्रगुरुमधाश्रान्तेतथाश
दुरा योलोपोमृगसाभिर्जंक्रममेषाया
दीरमृदोचनस यावद्योत्रमरोनिशोत्र
नसयोवालागुरुश्चंद्रकोजातिदेवभक्त

मु.
से. ३३.
टी.

१७७

सर्पविहगायसेनविप्राततः तत्रावैश
कश्टसेकरभवाप्रयेवपुनामके जाते।
याकुलकेतकानिवतथाविलाकहवी
वुजम स्यात्रालिकायाटलिकागाया।
व सेक्रातिवस्त्राशनवाहनानेनाशय
तहमपजीविवाच स्थितोयविष्णुमयते
तमाशाः १३ १४ १५ १६ ववतोत्पफ।
लोयेयेवमेवममारभ्यसमवरकराणा
निस्थिराणिवतारिशकुत्यागिति य
तेषुकादशमयकरणेषुक्रमेणवाहना
नि वस्त्राणिआयुधानिभक्ष्यानिलेपना
निजातयस्यपुष्पाणिचजेयानीत्यर्थः
नत्रवाह्यानि सिंहयात्रोप्रसिद्धः वा
राहः शूकरः रामभोगर्भः गजोह
स्तः वाहद्विष्ट महिषः चोरकोचः
छाऊंऊरः अजोमेघः गौद्वयः चरणा
युधाः ऊकृतः एतान्येकादशकरणेषु
वाहनानि एवंस्त्रादीन्यपिआख्येया
नि तदाहकण्यः सिंहशार्दूलवारा
हावरजंतरमहिषा तरगद्याजवृषभा
ऊकृतजायववारिषु तिथ्यर्थजेपुसेक्रा
तिवहनानियथाक्रमात् तिथ्यर्थकर

तो नारदेनतविशेषोविहितः त्वशा
वाहेकवेगेषुसेक्रातेर्यस्यवाहने
अन्यदेशेषुतिथ्यर्थवाहनाः सूत्रवा
दयइति यदिसेक्रातिरश्चिन्यातरा
श्चिन्यायोतिरश्चस्तदाहनेस्यात् व
शवाहेकवेगदेशेषुयवेसर्वतद्वे।
पुथेये अममर्थस्यमुष्माह कण्यः
भयोनिवाहनेवगवाङ्गोकविषये
त्वरोरति अतोन्पदेशेषुकरणोरववा
हनानिआयुधार्थः अथवसमुद्यते
येतेषुमेस्यतेप्रसिद्धे हरितकेनी।
लवणी पोडुग्रहावणी अरक्तसज्ज
कवणी कालेषणमवणी अस्मितके
जलवणी चित्रमनेकवणी कम्बलः
प्रसिद्धः दिक्वस्त्राभावोवग्रहः।
त्याद्येनेकवणी भूमवणी उक्तच ये
तयीतहरिणोदररक्तणामवणीमसि
तवणी कंबुलाविवसनोस्तुदवणी
नेषुकानिचरेवेकरणेषु अथशस
मुद्यते तत्रभूषणदीनियकादण्या।
न्यायुधानिआयुधीयप्रसिद्धानि त
गमोयनुः यदाहतनारदकण्यो

म.
सं. का.
प्र.
(35)

१७४
भृशुंतिभेदिपालाग्रिदेउकोदेउतोमरात
ऊंतयाशोऊशासेपुनिभातकरणेपिते ;
भिरपालंगरा इपुवर्णाः अथभत्तमु
चते तत्रात्रसोदनादि परमात्रपायसे
भेत्तंभित्ताणांमसहोभेत्तंभित्तादिभ्यो
नित्यत सस्यासवहृहेरहीतायक्तिंवि
दत्राण्यते तत्रैलमुच्यते एकनकम
ए...दिउग्येदधिचप्रसिद्धमेव चित्रा
तात्रेवहृभिस्तंरलसुद्धमसरिकाहरिदा
भिःपक्वामत्रे गुरमध्याज्यशक्तप्रसि
दाः उक्तंचनारदेन अत्रेवपायसेभेत्तस
प्रपंचयोदधि वित्रमत्रात्रेगुरमध्याज्ये
कैरावववाहविः अथलेपविलेनमुच्यते
तत्रमृगनाभिः कस्यरीऊंऊंमंप्रसिद्धे पा
हीरेवेदनं मृत्युसिद्धाः रोचनंगोरोचनं
यावेल्कका अत्रमदोमाजोरवर्मः द
क्षिणदेवेभाषयाभावाचीत्युच्यते निशा
हृदिदा अत्रनेनेतोत्तने समेतिभाषया
कालगदः अगुरुः चंद्रकः कपूरः उक्तं
च कस्युरिकाऊंऊंमंचदनंमहोरोपने
यात्कंश्चातपर्मः निशोजनेचागुरुविंडे
रि- लोपनेसंक्रमणेववस्थात अथजा

तिरुच्यते देवतादयोदशप्रसिद्धा संकरभा
वायुवलोमजः प्रलोमजः प्रलोभजाश्चउक्तं
च देवसुतादिविहगायशबोमरायवच
त्रस्तत्रियवैशपशुशुशुमिश्राववादिषु १
तज्जतीयाविनश्येति वेमासेतरेधुवमिति
अथप्रणाण्युच्यते पत्रागकश्चतागकेसर
वृक्षस्यप्रपंचं ज्ञात्वावीन्यमुजैतानिप्रसि
द्धानि मल्लिकावेलि पाटलिकापाठलिः
जपांउप्रपंच उक्तंच प्रजामजातीवहृलाः
सुक्तेत्रविताकैटर्वाशतपत्रमल्लिकाः त
ततोभवेत्याटलिकाजपाततः पुष्पाणि
सूर्यसंववादिषुक्रमात् प्रातप... मले
कुविदयोपुक्तं शिष्टः कुमारश्चगतालका
पुवाप्रोदप्रगल्भाचततश्चहृवाव्यातिवै
... चसुतापिनीचपत्रकावेतिवनादिका
नाम यद्यहयोवश्येस्यातस्यातस्यमद्वय
मिति कुविदयस्यामपुक्ता पं... अथभोगा
रहितासाडर्वालीचगनिताभुक्तसकशि
तामृता ध्यानस्थिताकर्कशहृहृपाव
वायवस्याकथितामुनेदेः एवेचसेजम
कालेयाणिवस्त्रायनवासहृतादीनिभि
दितानिआदिशब्देनापुपलेपनजातिषु।

सं.
सं. क्रो.
प्र.
१८०

१८०

तत्तच्च वेदे सर्वकृतिः सर्वकृत्यानि भो मे सं
गरो बुद्धं बुधेशास्त्रे मथेत कर्मणा ध्ये वा
गुरौ विवाहः शुक्रे गमोगमने शनौ दीति
गोयागादिदीक्षा विधेयेत्यर्थः उक्तं च श्री
पतिना ॥ रविश्च पविलोकने सरगुरुर्वि
वाहोत्सवे रणोपरिणनेद नो भूगुप्ततः
प्रयागो वली शनिश्च सुखेदतिगोसक
लशाम्बुवेधे बुधः शशीसकलकर्मसु
वसदादतः सूरिभिः वसिष्ठेनापि राजा
लोकनसमयैरविगर्षाः करतलयदेसव
ली रणसमये पराणां सतपयाणामसमयसि
नोति वली दीक्षणासमये कसुतः शशितेन
मेतान् शान्तविधौ निखिलेषु पिकार्येष्ट
वेदवत्सं मविलक्षणमिति पतान्ता
पिकार्याणि सवलग्रहवारे कृत्वा माणा निमि
तेत्याह वसिष्ठः बलप्रदस्य ग्रहे वासरेय
यश्चोपरिष्टमस्यैतिमिहि स्रुवत्स्य
हवासरेतत् वपि नैव साधमिमिति
ग्रहेति लघुषीकं प्रयकरं ग्रहस्येत्यर्थः
बलपदं उर्वलते गोचरप्रकरणेन कृविहि
तावत्कस्यानवशेन यत्ते तदाह श्रीपतिनः
कारेहहस्योपचयावदस्य कार्ये यथादिष्टम

येतिमिहि भवेत्तदेवापचयावदस्य ग्रहयत्न
तो निमित्तमप्यमाधमि बुधेति तारावत्
तो विधेयः शुभोजेयः यथा वेदसंक्रमणे स्यात्
ज्ञातारवतो विधेयः शुभोजेयः यथा वेदसंक्र
मणे स्यात् ज्ञातारवत्वे स्यात् तस्य स्यादतिनद
ये वेदे शुभपि शुभः तारादौष्ट्यशुभोपशुभ
त्यर्थः एतेभ्यो मादयः संक्रांतिवर्कोषवः सं
तस्तद्वलतः सूर्यबलादप्युभापि शुभोजेयः
सुराशिभोगकालविधि रविचेष्टोत्तमभाय
शुभाशयार्थः यदाह कश्यपः तारावले
नशीतोऽर्चवत्सोऽस्मादया इति वली संक्र
ममाणस्य वशोत्तेजा बलापिकाः यादौ
नेदनावोद्यो संक्रांतिस्तद्वत्फलं नरः प्रमो
तितद्वशोः प्रीतोऽशोः साधुसाधुतइति ॥ सं
समाणा सरवे वित्याहारः यत्तदपिकाया
यादौ न शशोकेन ग्रहा संचरते न्यायं ता
द्वशो फलेमाप्नोति शुभं वाचसुभमिति चेद
वशो नैवाविलग्रहमेवेपि शुभं शुभफलं
सक्तं तत्राग्रहस्यैकवचननिर्देशालिखि
तकश्यपवाक्यसंसारस्य सूर्यवशाद्गोना
स्य इति तदेवाकाव्याख्यातं अन्यथा सर्वेषु
गृहाद्वारा मिति वक्ष्यात् ०० ॥ अथारिसा

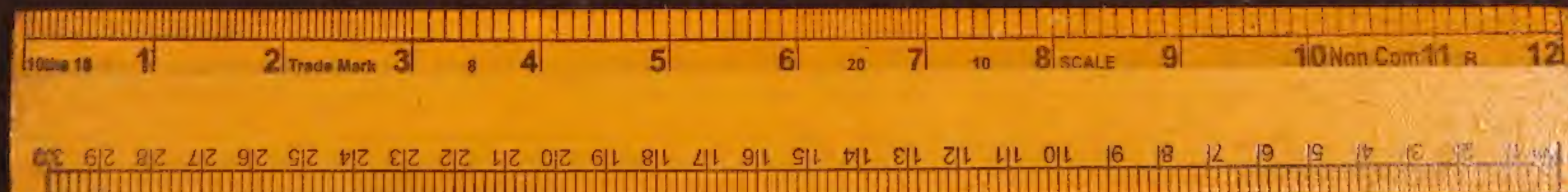
म.
से. जो.
प्र.

(15)

181

सत्यमासयोनिर्णयः प्रसूते तत्रतल्लत
तामयजात्याह स्पष्टात्संज्ञोतिविही
नउक्तो मासोऽपिमासः तयमासकस्त
दिसंक्रमास्तत्रविभागयोस्तुतिथेरिमा
सोप्रथमोत्पद्यमानसुते ॥ शुक्लपक्ष
प्रतिपदादिदशोत्पद्यमानाः सचेतसा
ष्टसूर्यसंज्ञायाविदेनाभवेत् राधिकमा
सउक्तः ॥ उक्तं च ब्रह्मसिंहोते ॥ वंशमा
सोदिसंज्ञातोपलमासप्रकीर्तितश्चि न
विशेषकदादिस्मृत्परिपर्यायः कदाचि
त्सवंशमासोदिसंक्रमादौसेक्रमौसूर्यसं
क्रमोयस्मिन्नसोदिसंक्रमाः स्पष्टसूर्यसंज्ञा
तिद्वयप्रतः तयमासउक्तः यदाहवसिष्टः
यस्मिन्दर्शयोतादवांगेवापरदर्श उस्मत्त
भवतिभोनाः संज्ञोतिः स्थापिमासस्यात् आ
द्येत्तदर्शयोर्मध्यभातेरेवतयोपेदा संज्ञा
तिद्वयस्याश्रयनमासः उच्यते एतौवायि
मासतयमासोस्पष्टमानेनैवज्ञेयो यदाह
कश्यपः यस्मिन्मासेर्कसंज्ञातिदर्शोता
त्प्रागपस्पष्टं दर्शमलंत्वाभवतिमसं
पेधिमासकः ग्रामभ्युक्तपतिपत्यवशा
संक्रमेदये अमर्त्यतात्मारुत्नात्वात्तर्ण

तिः स्फुर्येकेसेक्रमादेयाह्नमासको मा
सोऽन्यथिकोतेतसर्वकर्मवदिकृतावि
ति सिद्धोत्पद्यवापि असेज्ञातिमासः स्प
ष्टः सादिसंज्ञोतिमासासयास्याकदाचित्
स्पष्टः स्पष्टेऽमासः स्पष्टतमपि तत्रैवस्प
ष्टोपिमासः पतितोपिलब्धोयदायदावाप
तितोपिलब्धः सैकैर्निरेकैः क्रमशोपिमासे
स्तदादिनैवः सपिथाप्रमाथश्चि अत्रापि
मासस्तत्प्राप्रयोजननोक्तमनुप्रकरणोह
दत्तास्तशिष्यतरेणसितयोर्ननाधिमामेत
येत्यादिनोक्तानां तयमासेपरैकश्चिदि
शेषेनक्रयतिस्त्वैवाभिप्रातमुचातरत्या
ह तत्रेति तत्रतयमासेमासहयेसेताश्र
क्तकसविज्ञेदेन तस्यासप्रयोजनविषय
कृत्यनोच्यतेविभागयोरिति तयमासेहि
ज्ञातोनावर्धयिनीस्तनानां प्रादुचतिथेवि
भागयोः पूर्वोत्तरदल्लयोसेवधेनप्रथमे
त्यसंतोमासोस्तस्यातो तिथिपूर्वार्धेज्ञाता
नोस्तनानांवापूर्वमासेवर्धयितेप्रादुचति
थेये तिथिरुत्तरार्धेज्ञातानोस्तनानांचोत्तरमा
सेवर्धयितीप्रादुचतिथेये उक्तेवस्मृतौ
तिथ्यर्थेप्रथमेपूर्वपरस्तास्मिन्नपरस्तथा

सं.
सं. क्रो.
प्र.
१०२

१८२

तिथ्यर्थप्रथमेष्टेयस्तस्मिन्परस्तथा
मासाविति उपोषित्येत्यमासं मथ्य
माविति अत्रनाथिमासविषयकोऽ
यान्तिवारवक्तव्योस्मिमास्तत्पिचरतो
शेडुसनेदेकालश्चिद्वेत्सुप्रपंचनिद्वि
इस्ततपवावधार्यः इदतग्रेत्यगोरवभया
त्पस्तद्विचारनत्वास्तुनास्मादिरुत्त
इतिशिवे ॥१॥ अथसंक्रांतिकरणं ये
तपस्तइति इतिश्रीदेवज्ञनेतस्तदेव
रात्तमविरचितेसुहृद्विंतामणोसंक्रांति
प्रकरणे स्पष्टार्थः ज्योतिर्विंदनीलकं
ठविडवाश्रीचंद्रिकायास्तथा पुत्रेनादि
गवाप्रसाप्रसारिताथियासुहृद्विंतामणो
माविंदेनवितिर्मितेनयनिपापीष्टुपाग
भिषे व्याख्याताखल्वसंक्रुप्रकरणंसेष्ट
रातामप्यगात ॥२॥ इतिश्रीविंददेवज्ञ
सुहृद्विंतामणोसंक्रांतिकरणं
दज्योतिर्विंदरितायोसुहृद्विंतामणिदीका
येष्टुपागभिषायांसेष्टातिप्रकरणं
समाप्तम् शुभमस्तु शुभम् सप्तर्षी
तथावसिद्धांतसार्वभौमे ॥
तयमासात्पूर्वकालेग्रेवमासउवावधि अ

थिमासद्वयतत्रसादयोगाणितागतः क
राविंदिंदमासकोपताक्रमेक्रमद्वयेदिमा
सइकः सयात्तयातिथेस्तुनिस्रतइति ॥

॥२॥ शुभमस्तु ॥॥२॥

शुभमस्तु कलरावेयोशुभ
म् समामम्

सु.
गो.प्र.
दी.
१५३

१८३

जैनमः श्रीसरसत्वे श्रीगणेशाय नमः
अथ गोचरप्रकरणे लिख्यते ॥ जैविद्य
राजमभिव्यसिदिदेनीलकेतनयेनभी
मता शिष्यमोरुविनिवृत्तिकारणेवि
द्यते अगोचरप्रकरणे व्याख्यायते त
जन्मराशितः प्रोक्तनिषिद्धस्यानस्थिते
राजीतनग्रहवशेन शुभाशुभातिरूपेणा
चरत्युच्यते तत्र ग्रहाणां गोचरफलेशु
भाशुभरूपमपजातिकादपेनेद्वयया
वोपिजातिकापूर्वार्पणचाह ॥ सूर्यरसो
त्येवगुगेयिनेदेशिवात्तयोः भोसशमेत
मश्च रसांकयोलाभशरेगुणोत्तरेचंदोभ
राव्योगुणानंदयोश्च । लाभाष्टमेवाय
शारेरसांतेनगदयेत्तेदिशरेधिगमे ॥
सांकयानागविधोवनागोलाभेययेष्टह
स्यस्तदाविदः शुभोपि शुभफलात्ता आ
वृशते अरस्यसूर्यप्रवृत्तातदेयोनांगेका
यः यतः पितृजनकस्यसुतमेवस्थितेवे
देनाहः सुतस्यापिपितृसम्बन्धितेवेदे
नाहः तथास्वगुगेजन्मराशेसूर्यः शुभा
शुभार्थस्यानस्थिताष्टोदयेग्रहाः शनि
वजिताः स्यस्तदाविदश्येवसांकयस

म्यायायेये तथायिनेदेतृतीयतवमयोः
शिवात्तयोरेकादशपंचमयोसूर्यक्रमः
शुभोविदश्च जेयः उक्तंवनारदेन चा
भोकीजन्मतत्तायेदशषडसुनविद्यते
उत्तरोनवपंचोदययगैवार्किभित्ते
ति अथभोमेतिभोमशाने तमोरादश्च
नेत्रसः सजन्मराशितः रसांकयोः व
सुतवस्यानयोः लाभशरेपक्षादशपंच
मयोः गुणोत्तरेतृतीयदशशयोः क्रमा
शुभाविदाश्चत्यर्थः परंतशानेः सूर्य
वीदेनास्तोत्तमेव यदाहवसिष्टः ॥
त्रिषरेकादशसदितोपेरसुतोविफळ
धर्मसुतसंस्थेः दिनकरतउपायिभुमेत
विद्यतेवेचरेविद्यतेवेचरेविनोसकर
मिति शानिवशाद्वैतयश्चित्तवदनादोहो
रथेचमेवैवविचारः सदाहपल्लत्ताक
तोरापि उक्तंवनारपरेण राजकेतफ
लेसर्वमेदवक्तव्यितेउपेः वेधोपितदरे
वोद्योवासवेदोस्तथेववेति अथचदशेति
जन्मराशितः असराष्टोदशमचतर्थयोः
गुणानंदयोः नगदयेसमम तृतीयनव

म.
सो. च
सी.

८५

१४५

मयोः लाभमपेकादशाष्टमयोः आ।
यशारेप्रथमपंचमयोः रमांत्येषुहाद
शाष्टमयोः नगदयेसममदितीययोः स्या
नयोः संदक्रमाकुभोविद्वज्जनेयः परंत
वेदस्यउपवेपोनास्ति उक्तेचनारदेन ॥
विधत्तेज्जन्तनेनेइहनायायागिखविशु
सेयेष्टोत्तुयमंसेविउयेज्जन्तः शुभ
इति अथत्ताइति जन्मराशे दिशारेदि
तीयपंचमयोः अथिरामेचतर्थरुती
ययोः रमाकायोषष्टनवमेयोः नाग।
विधोअष्टमप्रथमयोः त्वनगेदशमाष्ट
मयोः लाभमपेकादशादशाष्टमयोः
स्यानयोः संदुयः क्रमाकुभोविद्वज्जनेयः
परंतउवेदवेपोनास्ति यदाहनारदः
तः सावोर्यष्टरायेपुजन्मतश्चनविधत्ते
सताअेकायामोत्यसेस्थितैवीर्यडभः शु
भइति अथदेवगुरुगिति जन्मराशि
तः प्राग्व्योपंचमवतर्थयोः सेत्येदि
तीयहादशाष्टमयोः नवांशेनवमदश
योः आदिगोसप्तमशुनीययोः शिवा।
दौपकदशाष्टमयोः स्यानेयाः देवगुरुः

इहस्पतिः क्रमाकुभोविद्वज्जनेयः उक्ते
चनारदेन ॥ जेमतः सायगोपेदिष्टे
साष्टवज्जनेयः जन्मराशेगुरुः अष्ट
ग्रहेः यदिनविधत्तेरतिद्योपंचमे अथ
शुक्रइति रात्मराशेक्रनागेप्रथमाष्ट
मयोः दिनगोदितीयसप्तमयोः अथी
हणीइतीप्रथमयोः चेदास्त्रेचतर्थ
दशयोः शिवागोपकादशाइतीययोः
स्यानयोः शुक्रः क्रमाकुभोविद्वज्जनेयः
यदाहनारदः जन्मराशेसताष्टकत्याये
दिष्टोनविधत्ते भागवोस्तुसमाप्यसे
केसापरिपुङ्गेः विधि आसतेरभिविधा
नराः सस्त्रेनेत्यभिविधितिति तेनप
थमदितीयइतीयवतर्थपंचमानोग
हारागमित्यर्थः इदमज्जने सूर्योरा
सोसेदतादोप्राक्यदितस्यानेपुविधिमा
नासमग्रहः शुभस्यानवतिरिक्तास्ति
लस्यानेपुविद्यमानः समग्रहाशुभफ
लदाताः अतएवादि श्रीपतिः सर्वेला
भग्रहास्थितास्तिखरिपुपंकः क्रमाकु
त्रिवह ग्रामोआद्यासमेमथारिपुप्राणी
त्वास्तास्त्रिजैगुरुः यीथमास्तयनेपुवा

मु.
गो. व.
प्र.
184

185

कतिरिस्वाप्तामुत्तमैः यः श्रेष्ठं न
न्यग्रहायोगाच्चरविधौ विद्वेन चोत्प्रा
जुहोति अथ दिवा पुंजस्य निष्पुमः
समग्रः सुत्रग्राहो विदित निषिद्ध
स्यानफलानि विधिरत्ने स्यान्नेज्जन्मनि
नाशे यदि न करः कुर्याद्वितीये भये उ
चिक्रे प्रियमाततोतिरिक्तु के मानदा
येयकृति येनेपवमगतः करोति रिपु
राषष्टे शताममे पीडा मष्टमगः करो
ति पुरुषं वातिः तयं यमगः कर्मसिद्धि
जनकस्तकर्मगो विज्ञलाभकृदद्याय से
स्थिता इयनाशजनि ते मत्पदे वास्तु
निवयगोतादिनाकरः इतिरवेः जन्मने
मोदशान्तिरिमयवितनाशद्वितीये दद्या
इवोसहस्रमभवने कृत्तियोगे वतये का
र्यमुशेननयगतगो वितलाभे चषष्टे
हनेद्वेयवतिसहितं सत्यमेव्यापिर
तं तपभये कुरुते नवमः शशीयदृश
मथामगतः कुरुते यनेवायगतस्तुरुज
यनमेतये इति चेदस्य प्रथमरदगः
लोणी सनः करोति रिज्जभये दपयति
यने वितस्याने इतीयगोताधिरः अविभय

मृतः पातालोः योतिरोतिरिपे वमेति
पुरदगता ऊर्ध्वदिने रुते मनसि स्थितः
जनयति निधनस्याशुषाधो धराज्ञा
दिशितिनवमसंस्थः कायपीडा मतीना
अभमपि दशमस्यालाभगोभूरिलाभे
ययभवतगतोशावाधिनर्था र्थनाशा
न इतिभोमस्य उयः प्रथमगोभये
दिशितिउयमर्थयनेपने विपुमयानि
तेसहजगस्तयेथरः अतिवृत्तिकरो
भवेतवयगोरिगस्यानरः करोति मथ
नस्पितोवद्विपोशातीरपरे अष्टमेश
शिततेपमरुद्धिंयमगस्तमतनीतव
पीडा कर्मगाः सत्वमयायगतोर्ध्व
दशीभवति विद्वविनाशः इतिउपस्य
भयेजन्मन्यायोजनयति धनस्याथंम
तले इतीयंरके प्रेदिशति वतयेथं
वितये सुखेपुत्रस्यानेरुजमपि कुर्या
द्विरद्वे पुरुस्तेनेमोपनविचयना
प्रावनिपते यमगतोवदिकराः स्यात्
तिरुदशमेमरदृजाः स्यान्पना
तिरुदशमेवायेद्वादशगस्तमानेम
चपीडा इतिगुरुः जन्मनिरितयवरो

म.
गो. प्र.
टी.
१८६

भग्नोपादेयं इति वगः सत्त्वोपन
पञ्चतयः स्यात्परास्तनयगोरिगता
विहृदिशकप्रेरामरनगतिरनेयं दा
ताः जनयतिविविधवराणि यमनस
खकोदशमस्यातस्तुशत्रुः यननिच
यकरः सलाभमेत्यावयभवतेपताग
मेकरोति ॥ इतिशुक्रस्य वित्तभ्रंश
रुगामिदिनकरतनयेनरुगशिपये
वित्तभ्रंशोद्वितीयेपनहारणकृतेवि
तलाभेद्वितीये पातोलाशत्रुद्विस्तन
भवनगतः पुत्रभ्रातृपुत्राशेषेस्थाने
स्थलाभंजनयति ॥ दोषमेवातमार्किः
शरीरपीडोतिपनेचधर्मः पनतयेकम
तिदोर्मनस्योतयात्यगोविन्नमनधमेरो
शनिदंशातीत्यवद्वसिष्टः ॥ इतिशने
राज्ञजन्मगतिभयेचकलदंमोभाग्य
मानस्यं वित्तभ्रंशमदासत्त्वमभये
चार्यस्येयुष्मति सतापंकलदंवि
मधिकंशोत्रेविनाशोदराणां
स्लेकेत
कमेवराशिप्रवदेनमेतिगार्ग्य
नि इतिराज्ञो यतस्तुभाशुभफलं

हाअतसन्निगतास्तथाशिसन्निग
तापषराशोः फलेदरितिवक्रिगस्तथाश
शेरित्यादकर्मलासनः अक्षमेपिगताः
हेराः राशिसंयिगतग्रहाः पषराशोफले
दचर्वक्रेतदिपरेतुगमिति राशिग्रहा
नतत्रुणापुपलसकवमिष्टोपि भवतो
त्यगतंशयदापिस्मातागताश्चगगनवराः
दचः परभवनफलेग्रामभवनफलेचव
क्रितायेवेति अनेसत्तत्रेतस्यमेपियक
स्मिन्निरगत्यापरत्रुमक्रमोमेपिरेवेराशि
संयिष्ट तत्रमेपितानेदेवद्येकर्तयोः
भानाशोकाखन्दपाक्रमाने वज्रोः मेक
मेरोपुकादेः प्रोयाकस्यातिनिदिता इति
विवादप्रकरणेवत्याति ग्रन्थकृत मेक
मकालपवसेपिकालः सर्वेषोग्रहाणां
षष्टिविवेग्रहभुक्तिभक्तमित्यादिनाभा
स्तरेनाज्ञेतात् तेदतदस्माभिः संज्ञाति
प्रकरणेसमपेचनिद्रुपितेततपवावथा
ने तत्रस्योदिग्रहाः देवद्येकेतिपयाक
द्वचरिकोपलसनेनसंज्ञातेराशोतेवा
स्थिताजिगमितस्यतत्रुस्यराशवफले
युष्मति वक्रिगस्तुपुत्रोक्तलसरोप

स.
मो.प्र.
री

लक्षते ननु राशौ राश्यादौ वा स्थिता भूक्त
स्थानस्य राशौ वफले रदतीति ननु भो
मायाग्रहावकातिचारयोः राशिफलं
कियेति दिनानि प्रयच्छतीत्याह वसिष्ठः
दशदिवसेष्वदिने त्रिपलः सति चारवक्तु
योर्दयः भोमायाय च दिने राशिफलं
चपंचमासं श्रुति भोमायागत्यायावता
कालेन राशिं जहति ततोऽप्यन्यथाधिक
भावेन स्पष्टगत्या राशिं यदा जहति स चा
रः यदा तसमय राशिं जहति स चित
चारः वक्तुं प्रसिद्धमेव १२१५ अथवा
मवेयं शुक्लपक्षे वेदवत्तं चोपजा जातु
र्थनाह इष्टोपि विद्याविपरेतवेधास्तु भो
दिको शुभदः सितेजः ५ इष्टोपि स्वजा
न्मरेशसकाशादनिष्टस्यानस्थितोपि ते
दृष्टो विपरेतवेधाहामवेधाः शुभाः शुभफ
लदाताः अयमर्थः सूर्यरसांते वयुगोशि
ने दो शिवालयारिषाक पठितस्थानेषु
ष्टदशमहतीये कारेशेषु स्थितः सूर्यशुभ
फलदाताः तदिदं नष्टोऽस्यानामशुभात्वे
वत इहादशचतुर्थे नवमये च मातुषु
निष्टस्थानेषु स्थितः सूर्यस्तदैवानिष्टफल

दः स्याद्दशराशकपठिते क्रमेण षष्टादिस्या
नस्थितैराशिवर्जितैर्गृहेर्त्रिविधः यदा त
विदस्तदास्तदा शुभफलदोऽपि षष्टादिस्या
नशुभफलदाते वस्यात् अनेषु स्थानेषु
शमहितीयमममाष्टमेषु तस्थितः सूर्यो नि
ष्टफलदातेव एवं च द्वात्रयोऽष्टे वविद
स्थानानि षडेव शुभस्थानानीति क्रमेण वेध
मवेधोऽस्यातो भोमस्य तृतीये वशुभस्था
नानि न्यतराण्यशुभानि न्यवतत नवमये
चमहादशस्थानतस्थिते भोमस्य शुभस्य
क्रमेण षष्टोकादशतृतीयस्थानं गृहेर्द्वीम
वेधनशुभतमेव अनेषु शुभस्थानेषु
शुभपवभोमः एवं शानिराह केतवो धेयः
गुरोरद्येवमेव तत्र प्रथमषष्टस्थानं स्यात्
रुद्रशुभपव शुभस्थानतनवस्थानानां शुभ
तातद्याकातिरिक्तानि त्रीणि षष्टसमसद
शमस्थानेषु भानिते वा मेव क्रमेण द्वादश
हितीयचतुर्थे स्थानस्य गृहजानितवामे
वेधेन शुभतमेव शुभे षोऽंते रपठितस्या
नानां शुभसादेन वामेव धाराह तमिति
परिस्मिन्नार्थः ॥ यदा ह कण्ठः ॥ अ
पि विद्याग्रहाकश्चिददति शुभं फलं वा

म.
मो. प्र.
दी.
१८८

मवेपविधानेनतमुभोपिमुभप्रः अत्रस्या
द्विविधेवेपेविचार्यफलेवदेदिति वसि
ष्टोपि वेदसमन्वितवचननरणाप्रदिशे
तिसत्फलकिंचित् अन्यवेदविधानारण
मुभास्तेमुभप्रदाः सततमितिर्वातियेवेपे
वामवेपःदिकोणश्रुति सितेमुक्तापेक्षवे
दोदिकोणाद्वितीयनवमपेक्षमस्थानेपुष्पि
तःमुभप्रः अत्रापिक्रमेणवष्टाष्टमवतर्ष
स्थानास्थितेवेपवर्जितैर्ग्रहेयदिनविदरः
त्यापिधोये उक्तचनारदेन मुक्तापेक्षमु
भमुष्टोद्वितीयनवपेक्षमी रिपुस्तुसमे
स्थानविधोगगनेचरेरिति यदिविधेते
तदापुभफलदाएव अथ ५ अथद्विविध
वेपेमततयमुपजात्याह सजन्मराशेर
वेदमाहुरनेग्रहापिहितराशिताःसः हि
माद्विधिधातरपवेवेयोतसर्वदेशेपुतिक
प्रपपाक्तः ६ इहाद्विविधवेपविधावमेना
रदादयः सजन्मराशःसकाशानिविधेवे
वेकामिकवेपेवामवेपेवाहः तथाचाभ
यत्रापिनाशेनजन्मनउत्पन्न अथकण
पादिसउच्यतेसपुनर्विधोग्रहापिहितरा
शितास्यैः यथासूर्यो जन्मराशःसका

शान्तस्थितःमुभःसूर्यः साकोतरा
शितोदादशस्थानस्थितैः शानिवर्जितैर्ग्रहे
नविदः तथासूर्यो जन्मराशेदादशस्थितो
तिष्ठः सूर्यः साकोतराशेवष्टस्थानस्थि
नैर्वाशानिवर्जितैर्ग्रहेः विदुश्चतदापुभफ
लदृश्यः अथेतद्विविधवेपस्यदेशविशे
षविषयतमुच्यतेदिसादीति हिमाद्विधि
धनमानौपवेतोपदेशेविशेषोवस्थिता
प्रसिद्धोतयोरज्ञगालवर्तिन्येवेदेशमद्विवि
धोमेयः सर्वदेशेषुहिमाद्विधिधातरवि
षयकमेवेत्यन्यापतज्ञानेउच्यतेमित्याह
नारदकण्ठयो तगालवर्तिभूतसर्वदेशे
पुद्विविधोपिवेयदेशानास्तीतिकण्ठयस्य
सुनेरुक्तिर्वचनास्ति यदाहकण्ठयः सा
तयो जन्मराशस्तुनिविलेयहलाबले हि
माद्विधिधोयामेवेयजेतज्ञहलापादिति
वयतसूर्योरसोतइतिकामिकोवेदो जन्म
राशितपवेत्तयः वामवेदस्तयदापिहित
राशितपवेत्तयः यदाहगुरुः जन्मतः
क्रमेयःस्यादामवेपोयहालयादिति इ
दमपिहिमाद्विधिधातरविषयकमेतिथे
एतत्ज्ञानेउच्यतेमित्याह नारदकण्ठयो

म.
गो. प्र.
टी.
१५५

अज्ञातादिविधेदेवो ग्रहो बलेवेदेत् स
सुखावचनाभाषी सास्येयातिजनेः मदेति
वेप्रकारेण गोचरबले ज्ञाता ग्रहदोष्टे यत्र
दिकेन कार्ये श्रीयतिना अकालचायीम्
गयोत्तमाह संसृष्ट्याने गजवाजिवाहने ।
मदेपरेषां गमने विवर्जयेद्ग्रेषु राजा विष
मस्थिते पुष्टि अतएव तत्र ग्रहातिरपि वि
येया यदाह नारदः ग्रहेषु विषमस्य पु
शंतिं यत्नात्समाचरेत् सानिहदिग्रहाधी
तातस्मात्पुनराग्रहातिर विपर्ययेवानि
ष्टमित्याह वसिष्ठः मासिमास्यने चंद्रस
र्ययो ग्रहदोषि वा विषुवत्कर्कसंज्ञौ नो वा
तेपाते दिनक्षये एवरेषु सदा विमलपुष्पि
सन्गोवाधिर्यहानिः स्यात् सस्यगि
चायमनमाग्रहातिरकारयेन्नरपतिरि
ति कदाचिच्छांतिविषग्रहात्तुभं पाप
लाभावापि भवत्याह नारदः सोमाक्षिते
निष्फलः शुभदः पापदीक्षितः निष्फ
लौ नो ग्रहो न शत्रुना वचनोक्तिः नी
चराशिगताः स्वस्थशत्रुतेऽग्नौपि वा अ
भाशुभफले जैट्यादस्तगतोपि चेति अत्र
ग्रहदोष्टाभावादेव शांतिभावः निसिञ्चा

पायेने सिञ्चिकस्यापाय इति न्यायान् अ
निसिञ्चिताशोतिमिज्ञापोपजायत इ
ति विपक्षावादकस्मरणाच्चेति भावः २
अथ गोचरग्रहावाहुर्गोचरान्नसत्रफल
कथनपूर्वकं ग्रहाणीयग्रहकेतुगोचरफ
ले ग्रहाणां शुभशतीकारे च तस्य ग्रहा
दर्शननिषेदे वशादेन विज्ञीरिते नारद ज
न्मते निपुनं ग्रहे जनिमतौ चातलाति श्री
हया चितोसाख्यकलत्रदोषास्तनयः ।
सुत्माननाशः स्ववे लाभोपाय इति क
मात्रदं शुभमप्युक्तं पस्य गोशांतिदाने
रथो ग्रहे तं शुभदनावीक्ष्यमाहः परे ७
अत्र ग्रहाणीयनसत्रविषयस्तावद्व्यते
यस्य प्रेमात्तन्मत्तजन्मनसत्रे ग्रहः ग्रहा
णो उपरागो ग्रहाद्गुस्तिति दोषसि
चेत्यमरः तस्मिन् ग्रहासतिनाथनेम
रतो स्यात् यदाह वसिष्ठः यस्यावजन्म
नसत्रे स्यात्तेशाशिभास्को स्यात्ताभिभये
चोरे जन्मराशेनाथनस्यति न्यातिनिव
धेफलपदेपा ग्रहाजन्मनसत्रे जायते
शाशिसूर्येपाः तस्य तस्या शुभहानिचार
रोगप्रसभवति भागवेयोविशेषपि

म.
गो. प्र.
सी.

यस्य राजस्य न तत्रैव भानरुपरजेत ग
ज्यभंगे सुहृत्ता शंभराणां वा अनिर्दिशेति
ति राजस्य न तत्रैव अभिषेकन तत्रैव यदा
कदाचिद्वा भुजमानन तत्रैव सुपरागन
त्रैवैकमेव तदा प्रमेदिन्यः फलनिर्देशः
यदा तन तत्रैव भेदस्तदा परज्यमानन तत्रैव
वफलनिर्देशः एवं राशिभेदे पुराण
मानराशिनेव जायते स्म तस्मिन्नेवादि
येषां कालावरणादिभेदात् स्मारेका
हृतिप्रवेत्तीति पतञ्जलिभास्कराणां
सुययैव न्युपिपिश्चरणेष्टुशेदधर्मा
दोराहचारविलासिसप्रपंचेन्युपि प
रंतु राहसातिरोविनाशानयनस्य
रमेच्छतमानैकावेदया नयनविशि
ष्टस्यामकरत्नात् इति मादित्यविवक्ष्ये
वराहोपरकृतमुच्यते अतएवाकैवरा
हेण तस्मिन्काले सत्रिधेमस्य तेनायव
वितेराहः याम्यातराशिशिगतिर्गति
तेष्वपचर्यते तेनेति अथ राशफले सच
तेजनिभतइति ऐवमोडजा ॥ ज
न्मराशे राशभ्यदशे स राशि स्वग्रहणे स
ति रमादनक्रमेण वातादिफले भवति

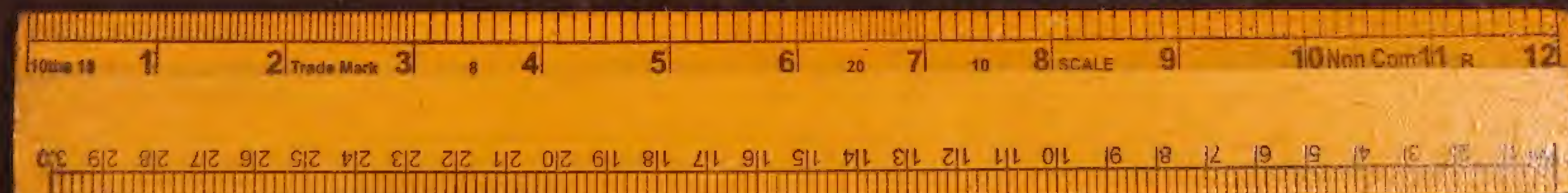
यथा जन्मराशे ग्रहणे सति वात।
शरीरपीडा द्वितीयराशे सति त्रिद्वयता
शः तृतीयराशे शीः लक्ष्मीः चतुर्थ
राशे व्याघ्राशरीरपीडा ऐवमराशे चि
तापुजादीनां षष्ठराशे सौख्यं सप्तम
राशे कलराशे सौख्यं मृगशी चतुष्टमरा
शे सति भरणं नवमराशे माननाशः
दशमराशे सति एकादशराशे ला
भग्रामिः द्वादशराशे उपायानाशः
त्रात्मन इति किंचित् इत्येति पुरे १
देवफलेषु गमासपर्यंतमनक्तमपिथ
ये तउक्ते हि ग्रहणोत्तरमेभावनया ३
क्तवेदेव जमेनाहरे वातेहानिमथयि
यं जननभास्वस्ति च चिता कामात्सौख्यं
दारविषाजने च कते वाथं वजानस्ये ।
सिंहिलाभमयायमर्कशशिनोः धाम्ना
समथग्रह इति कुचिस्तस्यानोवयु
भमथमाथमानाजानि तउक्ते देवज
मनोहारे ग्रामाशुतीयेष्टमगशुतये
स्तयायसस्याशुभदः सुगशि नवात्
थीसममगशुमथप्रेमादिषट्कारश
माद्यसंस्थानि अत्रोक्तामराशे

स.
गो. प्र.
टी.

191

एतौक्ता क्वचित्तराशेरपि तदाकंच
त्रिषदाशापोपगतं ताराणां शुभप्रदेशाद्
हृत्पुनरेव दिग्गुणदेष्टुमथमेव
षष्ठिष्टेसतेपावदेतिरति अत्रावधाको
क्षयं सजन्मराशेरित्यह्यह्यमेव अ
अग्रहोयराशेदेशविशेषणशुभफला
निसवराहमेदितायामभिहितानि न
याभफलं कर्मोपदेशादेदिदिति वरा
होक्तग्रहोयनत्तत्राशुभफलानि स
रोदयाभिहितकर्मवैयर्थ्याशरसंदि
तायाचभिहितानि तथा मउलभेदेनाय
शुभफलानि गगं संहितायानि हितानि ता
णि सर्वाणि पित्रवरणात्ततेराग्रान्तरे
हृत्वारविलसितावधार्याणि नात्राप्रस्त
तत्तालिख्यतेऽस्माभि अथ शुभसूचक
ग्रहणापत्तीकारमाह । तदशुभेति तस्य
सूर्यवेदस्य ग्रहणास्य संवत्तिवरशुभे
ष्टफलतस्य वनाशयजयस्य गीगोदानं
त्रयोमाययादीनां मंत्राणां सार्गं प्रसिद्धं
गोः प्रसिद्धं भूमिवाहपलद्वानादय
षोडशरुणादीनां यथाशक्त्यात्तनेका
यमिति शेषः उक्तेवदेव तमेनाहरे ते

होस्यप्रणउक्तवर्जपविधिसर्गादिता
नेभवेदिति ज्योतिनिर्वन्धकालनिर्ण
ये यस्मिन्नाशौन्यनशाशिवोऽसिंहि
केयामदेसाशयानाभवतिनियतेषा
संप्रसाविनाशः नस्माच्छास्त्रिसुनिभि
रुथितोत्तरादालोकएवो ज्योतिहाना
दिभिरिहहृत्तानाशमायातिरिष्टमिति
दानमपितत्रेवसवर्गानिर्मितेनाग्रेसति
लेतास्वभाजने सदसिणासवस्वेषा
प्रियायतिवेदेयत सौवर्गोरजतवापि
विवेकतासशक्तितः उपरागाइवक्त
शक्तिदविप्रयकल्पेन दानमेवापि
तत्रैव तमोमयमहाभीममोमसूर्यवि
मर्दन हेमनागपदानेन समशोतिप्र
होमवेदिति क्लृप्तपुण्यो गोदानेव
मिदानेवसर्गादानेविशेषतः ग्रहणा
क्लेशनाशयदेवजयनिवेदेयेदिति
किंचात्रेशविशेषः पात्रविशेषोद्वय
विशेषश्चानयोत्तिरस्यार कासः
सर्वोपमासमोनायमेवैवस्यसमादि
जः सर्वभूमिसंज्ञानेग्रहणावंदर
पयोगिनि तत्रज्ञानदानादिकंकसि

सु.
गो.प्र.
सी.

५३

१९७

कालेविधेमिहः माथवः शासमा
नेभवेत्तानेग्रलेहोमेविधेयते सुवा
मानेभवेदानेसुकेस्त्रानेविधेयतेति न
स्मिन्कालेजपादिकमपिविधेयं सु
येदुग्रहोपायवक्रावक्राजपादिक
मिति शिरहस्त्रेः अदिशज्ञासुरा
चनमपि अजन्मनक्षत्रजन्मगोश्या
ग्रहोपाशानिमाह वसिष्ठः यस्यवज
न्मनक्षत्रेग्रहोपाशानिमाह तस्या
वापिभयेद्यरेजन्मगोश्यापनक्षयः २
व्यमत्रेविधेयनतस्योपापनक्षये अ
गगस्त्रानविधिसम्यग्बलेसमासतः
मेदलेवतरस्त्रेहोमयेनविलेपयत
ग्रहोपाशानिमाह वसिष्ठः समलेक
तेः स्यापेयसुतरः कुंटेस्तत्रात्मागोरा
त्मकान् सर्ववेदात्मकास्तत्सर्वती
र्थात्मकाः शुभान् एवतकालेवामीर
छतोषुपिसमानिताम् मन्त्रिकारत्न
हेमभरतगुल्लवदनैः पंचगव्याम्
तथाजन्मदिकैः सविषाम्बरेः पोख
ऊंऊंमतीशोमुखोचकैः पयकैः पुंता
न वनरः प्रोमत्वाविशः प्राययेगुण्य

कथक श्रुतिगोः वारुणोः मन्त्रैः सन्ति
वाचनपूर्वकं एतानवतेतोमन्त्रैः सन्ति
पेदेतुमेलित्वान् कर्ताः शिरसिलेवधा
वसिष्ठोः वरमेवकैः समन्वितैः कुंभजलैः
स्नायनीराजयेन्नतः दद्यात्पुंशुहजे
भः शुक्लमालाम्बराश्रुतिः सन्निभाद
तिष्ठादेयास्त्रिष्टेभ्यः सुश्रुतिः यो
सोवदरोदेवश्रुतिनाप्रभमन्तः सह
स्त्रनयनचग्रहोपाशानिमाह तः स्वविय
सर्वदेवानोसमाचिरमितयतिः वश
परगसंभूतामपिपीशोपाहतः यः
कर्मसौललाकानोपमोमहिषवाहनः
यमश्चोपापमोपाशानिमाह तः
रोहागणः पिपः साक्षात्पुल्लयानलसा
त्रिभः खड्गविश्रुतिकायश्चरतः पीश
व्योपाहतः रोहागणपिपः साक्षात्पुल्ल
यानलसनिभः नागपाशधरोदेवः स
रामकरवाहनाः वरुणासुपतिमाही
हुहपीशोपाहतः प्रागावृषाहिलोका
नावायुः कसमगपियाः वृषदेवोपा
गावृषोपाहतः योमोनिधि
पतिदेवाः खड्गसलगाधरः वशोपा

म.
गो. प्र.
दो.

१९३

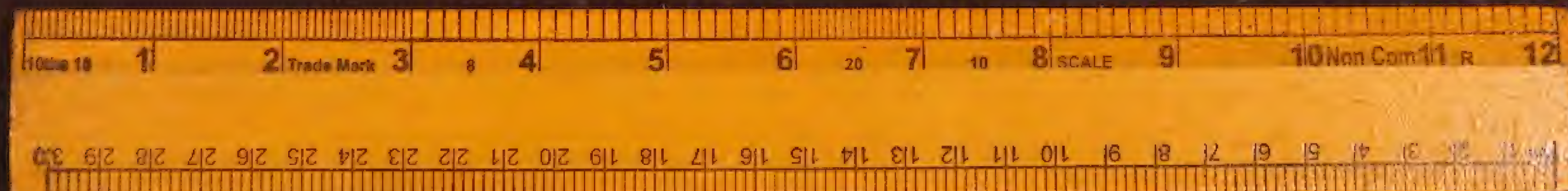
मकलशोपीशोचापिवापोहतः योसा
विश्येयभद्रः पिताकोवषवाहनः च
होपरागपापानि सनाशयतशोकरः ३
लोकायानिभूतानिचराणि स्यावराणि
च ब्रह्माविस्तकगुक्तानिनातिपापेदरे
तमे ग्रामेगोलेवेनात्तास्वेनेवेवम
कः शुर्वयितापिश्वेवोगभस्वागाव
रादिभिः अनेनविधिनायस्तग्रहस्ताने
समाचरेत् नतस्यगुरपीरुस्याद्यानवे
भुयनस्तयः परमोसिहिमाप्तिपुन
गहतिउलेभः सूर्यग्रहेवेवमेवसूर्य
नाम्नाविधेयते ॥ इतिवदवसिष्टेभक्त
गुरगाशानिः अत्रयद्युषजन्मराशो
यनत्तयस्तुक्तं नत्रचराणास्त्यताप्रति
मानेनशात्यकर्तव्येताप्रतीयेततत्रापि
शास्त्रिणितवद्वचस्यविरुद्धफलदाभि
दानादवश्येनन्मराशावपिगुरगाशानि
विधिय उभयातवादेनशातिभिथाना
त उक्तचमत्स्यपुराणे यस्यराशिंसमा
साद्यभवयावरेणनमरमथावस्थित्या
वचत्तकातोपिपुंसो गहृदशणाभावेन
मत्पथमिश्रिष्टनास्तीति एवेवेथस्यय

ऊचापिअवस्थितस्यगुरावदिगंतसश
क्तवेतोहृदातरादेसुसवीर्यापरिष्टेस्वा
नाथिवानास्तीतिषानाशयः अत्रेदेवि
त्यते किमिरेगुरगादृष्टमेवस्तानादपिका
रसपादकमतमेवायावराणादृष्टमकु
तः ऊदेहः उक्तयथावचनोपलब्धे नया
हिवृदवसिष्टः सर्वेषामेववराणानास्तके
राहृदशोणे संचेलेतमेवस्तानेस्तका
नोविवर्जयेदिति षड्विंशत्सते सर्वेषा
मेववराणानास्तकेराहृदशोने स्थाताक
र्माणाऊचीतस्तमेवविवर्जयेदिति स्ते
एव ॥ स्तपाकेइतिपातनात् यद्यपि
तस्मिन्स्तेतीरहविषादेवेति महाभाति
कृतोकोतयापिसहासुनिप्रयोगादवसि
अपिइयगौदनादौपादसामान्याहृतिः
विस्तगहृदशानदत्रेहिआहमाहृदतारक
मिति शातातयः स्थावेसनेनपः आह
मनेतेगहृदशानेदति एवेवादीतिवचो
मिदशानपरसहितानिउपलभ्यतेअथा
पि वसिष्टः गुरगेमेवमेवापिनस्वा
याद्यथिमानवाः समन्तजगद्विस्तारः
स्वभावोसजायतइति त्रिगपुराणेपि

सु.
मो. प्र
सी.
(५६)

पचर्यनेराहुरिति वराहोणाशुक्तः त
स्मिन्नाहोर्शनेतनामेवभवन्तेदर्शने
चात्तमेवोचातेनान्यात् पवेचसति
राहोर्शनेराहोर्शनेमिति तत्पुरुषोऽ
पपत्रः शुभ्रतुसमीपिल्लकदर्शनपत्रं
भेमेकत्येवेदर्थः क्रियते तदापियस्यस
इयमेवानपपत्रतस्यसमेपेतवृत्तामि
ति वास्येयतेतदुधेति तस्मादेशनश
वेनेनापरोगेलाहोर्शनेराहोर्शनेराहो
प्रास्तास्मिन्नाहोर्शनेति अयमर्थः
राहोर्शनामपातस्तस्यतत्संबंधेनदर्शनेम
परागशतिनवराहोर्शनेवल्लगायापराग
परस्तस्यदर्शनमिति एतेपक्षभिमत
र्थसिद्धिरिति वाच्येनलगातयतिरासे
भवेमतिवक्तव्या अन्तर्गतदर्शनेराहोर्श
नाचान्तदर्शने प्रजापीडाविनिर्देशप
थापिउभेक्षतेस्वरैरिति विस्मयमात्रा
पिवाक्येषु पसेतगसविधानाहोर्श
चेनोपरागेल्लहोर्शने पातनामकेगतिहे
तर्थोत्तरसस्तीमेतोहोर्शनेग्रहपदयो
समानार्थकतोस्तेत्यसिद्धमिति प्रा
शुक्तातोसर्ववचसाग्रहोणाहोर्शनादितो

ववाक्यार्थः फलितोभवति किंच
होर्शनाचात्तमेवदर्शनेनोविवक्षतेचत
रः नोहेतोचोतमादित्येनास्तेयातेक
शेचन नोपरकेनवारित्येनमथेनम
सो गतिमिति सत्तेकापरक्तस्येदर्श
ननिषेधानापययेतप्रत्ययनिषेधः स
योपरागदर्शपवनवेदोपरागशतिवे
ज्ञानाशुवागारकारतुत्राहमात्रग्रह
णादिविचोपरागद्वयविषयकापमे
हारस्यशुक्ता अशोचेरजस्तलापति
नादेशहोर्शनेराहोर्शनेराहोर्शनेराहो
याप्राहोर्शनेनात्रज्ञानाममेतरो
अन्तेषानिषिद्धत्वादेवकुंडगोलकाग्र
ज्ञानानामेतरो सिद्धेपुनर्निषिद्धो
षादिकार्थमेवभाक्तागोलाकनामेल
पपवासादेवर्चयेदिति सतिवाक्यस्य
तथेहदस्तगम्यादित्यदर्शनपरतयात्
नस्यशुक्तात् केचित्दर्शनेनदर्शनेनवि
षयकयोविधेस्तत्तत्तत्तत्तत् सत्
होर्शनायादित्येवावाक्यः तस्मिन् न
त्समाश्रित्याहोर्शनादिनासामान्यतो
निषेधोपरकरशानसापुनर्निषेधात्

मु.
गो. प्र.
टी.

प्रागुक्तदिशि गृहदर्शनपरस्परगृहपरा-
गलत्तकत्वेन नवत्यवलभावाच्च तस्मा
दुपरक्तयोः सूर्यचंद्रमसो यस्य कस्यापि
दर्शननिषेधसत्ताद्गृहेण च नास्तीति
तादृक्कृतज्ञाने च ग्यातिः शास्त्रे कदा
प्रागर्णितत्रैकेभ्यानुपास्तस्मिन्काले
नापि विधेयमिति सिद्धोक्तेः अतएव मे
वाच्याव्यतेषु रागेस्त्रानापिके विधेय
मेव ननु रागितग्रेणाधीनमपरागज्ञा
नेमवदेस्त्रानादिप्रयोजकतदारात्रौ स
ूर्यग्रहस्य दिवा चंद्रग्रहणस्य जायमान-
त्वात्तदापि स्त्रानादिकस्यात् सत्यमेवेत्
त वचनात्तथानयते तदुक्ते तदुक्तेति
भिन्नेरमे ॥ सूर्यग्रहाय दभात्रौ दिवा च
दृग्गृहायदिति अतएव तादृशो ग्रहो गृह
श्रेणिदोष्येनास्तीत्यपि सूच्यते न च नैद
भातिप्रतिषेधादित्याधिकरणेन प्रथि-
व्यामग्निश्चेतव्यानां तद्विद्येतदेवात्पदा
हतवाक्यवदित्या नवाचरतिवाक्यवि-
धिषि सत्ताभावात् यथा एथिव्यामग्नि
ने च तद्व्यतिनिषेधविधिरास्ति तत्र नैत
द्विद्येतद्विधीति दृष्टोक्तो निषेधविधेः

वस्तुयात्रसूर्यग्रहोयदावियतेतदाको
 स्मात्रचैतउक्तं अतएवाहज्जावालिः स
 क्रांतेप्राणकालस्तपोदेशाभयतः कालः
 केन्द्रसूर्योपरागेतयावर्शनेगाचरति
 ग्रस्तस्यस्तमनपर्यन्तेदर्शनेगाचरत्वात्ता
 वाकालः प्राणकालोभवतीतिमाधवो
 व्यादयोः उक्तंविषयूपनिर्णये ॥ दिवा
 चेदयहोरात्रोसूर्यपार्वतप्राणदे संधिष्य
 प्राणवतज्ज्ञेयंपावर्शनेगाचरति अत्र
 तमेवातमेवातवेत्तनदनाहतेवापरागेग
 णितामिस्थितिचरिकाप्राणकालश्मात्र
 दर्शनेतेवेविधेनिर्णयोभूजहृत्ताडपरि
 वस्थितेकोद्दर्शनेस्मृतमिति अर्कइत्यप
 रिचस्थितेकोद्दर्शनेत्तणचंद्रादिग्रहन
 त्तज्जाणो आकाशाप्रदेनःसंमत्राद्भुसंलय
 इवयत्पभातिसप्रदेशोभूजशब्दवाच्यः
 अतएव विसौधमौतरे अहोरात्रेनभूक्त
 वोसूर्यचंद्रहोयदा मुक्तिंइष्टातभूक्त
 योस्तानकृत्वाततःपरमिति ग्रस्तास्तेभू
 य ग्रस्ताववास्तमानंतरेवीहप्राप्तोय
 दि तयोःपरेडुरुदेयस्तात्वायवहारेत्त
 रः इत्यनेयोर्वाक्योद्देशतोदयशब्दो

मु.
गो. प्र.
टी.
१५८

भूजयतेः परिस्थिजपल्लकौशल्याः
यीमचाचावरेणनपरदिवसेपिदर्शना
भावेतपचासः प्रसज्यतः तथायत्रस्यो
कालिग्रहणदृष्टास्वानविहिते तजोतग
मेजाचावरणात्स्येचंद्रयोदशेनाभावे
दिवसद्वयंयवास्यात् तत्राणुपवामप्रसे
गोनवसेर्वपिशिष्टास्तथाचति तस्याह
भादर्शनाथंमभ्युपेतिशास्त्रेयज्ञानपत्तेन
वाकर्तया तस्याचसत्यां प्रेवाक्तरित्याद
मेजाचाहनेप्रपरागेतस्वदृष्टैवप्रशस्तव
त्तवाप्रपेनचगतमे यक्यवद्विहृदाते
श्रस्वानदानादिकविधेयमिति फलितो
थी अतएवभागवतीभविग्रहाऊरुत्तरे
स्यानाचयेमिलितानापोऽवीयलाकोने
मथेधृतरोष्टपिपरिगणितइतिशिष्टाचा
रेषस्ति एवेवसगरिष्टजनकलाभावे
पिग्रहणदर्शननिषेधः किंप्रतरिष्टज
नकतेतस्याजन्मसताकेत्यादिपद्येनिर्म
लताकलासहताष्टोपत्य प्रत्येहाप
लभ्यामानवसिष्टमत्पुराणादिवाक्य
पुर्दर्शनपदाभावश्च अतएवमूलगरे
तिपदेप्रयुक्ते शोतिस्मदर्शनाभावेपि

यातमुच्यतायेतोरिष्टयोगानोस्वरूपस
तामवेरिष्टजनकलाप्रस्यमथाग्रहवे
षस्योत्पातादिसृचिनादिष्टानिहृतिहेत
णात्रिदेशेनाभावेनविधीयतेत्यलमभि
प्रसक्तानप्रसक्तन ७ अथवेदवेनवि
शेषमनुष्टभाह पापात्रःपापगुहनेन
पापाःचंद्राशुभोपसत् शुभाशेषापि
मित्राशेयुरुहेष्टाशुभोपिसत् ८ शुभा
पिप्रभफलदोपिचेदःपापगुहने को
थेः पापद्वयमथवनेपापग्रहयुक्तः
पापाद्वयमत्रमस्यानेवतमानश्रुत्सा
त्तदाशुभापिप्रसत्रशुभयवदातशु
भोःशुभफलदातापिप्रभोशेषोमग्रद
नवोशेषादष्टवादिमित्रमनवोशेषा
त्रयायुरुणाहृहस्यातनादृष्टःसन्शुभ
फलदाताभवेत् ॥ यदाहराजमातेरु
पापग्रहणमयुक्ताःपापापामित्रसंस्थि
ताः पापद्वयमथगताःशुभापिप्रभदा
शशी अनिष्टस्यानसंस्थापिभवेष्टुभा
कराशशी सौम्यभर्मापिमित्रमनवो
शेषातथायुरुः युरुणाहृहस्यातिना
दृष्टःसन् युरुणावपिवीक्षितइति ८

स.
गो.प्र.
टी.

१००

२००

सर्वोत्पत्तिर्गोमयकोपायं पवेचं
इत्यमत्राफले भोमसविडमे अथसगा
रुत्सनेगरुइपाचिः गुरोः प्रथके प्रथरा
गः शुक्रस्यवत्रे शनेनीललरुत्सगिग्रा
इतिकान्यज्जभाषयारः राहोगीमदे
केतवेइयमित्यवमकेतोदीतोप्रहाणार
त्ताणिपायाणिमः तत्रयद्दरुत्सने
शेतस्यप्रदस्यतष्टेपायमित्यर्थः यदा
रुक्प्रथः सूर्यादीनांचसेतष्टेमाणि
कामोक्तिरुत्ततः सविडमेरुत्तप्रथरा
गोचवत्रकं नीलगोमेदवेइयथायंशु
हफेजमात श्यासस्यदीस्वर्गोमिय
ग्रमशोकेत ॥ अथसलस्यमहासलर
त्तपारणोयस्यसामकाभावस्तदर्थमत्ता
निरत्तानितारावलेचपलित्याच ॥ यार्थे
लाजावर्तकेराहुकेतरोपशुकेदोशुमका
गुरोस्त लाहमेदस्यारवानोः प्रवालतारा
जेमत्तात्रिरावर्तितस्यातः प्रथरास्यवपस्य
सुदेमशोवाथंस्वर्गोयथाशक्तिपायं रा
हैकेजोः प्रीत्येजालावर्कपायं पवेचंशुकेदो
स्तष्टेरुपशुकेतस्यमका मन्स्यशान
स्तष्टेलोहे आरभानेमलसूर्ययोः प्रो

त्येप्रवालपायं अकेवशीपतिता पायं
तष्टेविडमेभोममानोरुपेचुकेदोशु
तेमैउमस्यमकासुरेलोहमकात्मजस्य
लाजावर्तः कीर्तितः शोषयोश्चेति स
रेपुरुः शोषयोः सहकेतो दीपिकाका
रुत्तगोषुपीसल्लाणिपायाणीत्याह
मलपायंविष्णुसल्लवितविष्णुपेसावि
कामलमिदोजिनाहेभूमिपुत्रारजनि
करुतेवदपागेशुमलं भोमजीवेश
शुक्रभवतिशुभकरेविरुपकासुमल
याकोलेचार्कप्रउतमसिमयजेकेतदे
वेचुगेथमिति विष्णुलीवितः लीवि
कादीरीणा जिह्वादिनीगजिह्वावृदा
रुविधारः भोगेथिमिदः सिंहपुच्छेवा
द्योदेवरिवारेति मथदेशभाषयाप्रसि
हं मलयजेयंदनेप्रमगोथप्रसिहं प
तदोषुपीसल्लपारणोसवेयारत्तापारणो
शक्रोवेदितव्यं तारेदि यदनेताराव
लमल्लिनेवेतिविचारविकीर्वित्तास्तदि
नेयातरासोजन्मजाजन्मनदत्रात्रिरा
नितः पुनः पुनरावृत्तिरेवैवागातीया

म.
गो. प्र.
टी.

२०१

२०१

स्यात् त्रिरात्रिदिविचतुर्थः सन्नितिस
जन्ममद्ये सन्ननननननननन
त्रेगणितेनवातिभंकेतिसत्राहमेय
भवेति अवशिष्टतारायाशुभमशुभे
चवाचमितिफलितोर्थः १२ अथशेष
क्रमेणसफलतारासंज्ञाअनष्टभाह
जन्मास्यसेपदिपदाः तैमप्रत्यरिसाथ
काः वथमेजातिमेजोउस्तारानामस
फलताः १३ सृष्टार्थमिदं प्रसे यदा
हनारदः जन्मसंपादियत तैमप्रत्यरिः
साधकोउपः मित्रेपरममित्रेजन्मभा
शुभनः पुनरिति यवतारागानीया
शतशेषः तत्रतृतीयापेचमीसमस्यस्त
रातिविह अतिष्टफलश्रवणात् अथा
दद्याः समीचीनफलश्रवणात् उक्तं
जन्मताराद्वितीयाचषष्टीचवचतयिक
अष्टमीनवमीचैवषट्सताराशुभावता
इति जन्मनक्षत्रकार्यविशेषेग्रहेते
प्रतिविहंचतश्चाश्रितोप्यते तदिहता
रावलकामयलेविषयेनभयपक्ष
साधारणं तदाहनारदः कृसेवलवती

ताराशुक्रपक्षेवलेशशीति युक्तं
तत् यतोअशुभवादौ रत्नमालाया
नखलवहलपक्षे शीतरश्मिः प्रभाव
कथितमिहस्तारावीर्यमार्थः प्रधाने
अतिविकलशरीरेप्रयमिप्रधितेवा
प्रभवतिखलुकर्तृसर्वकार्योपयोग्य
शुक्रपक्षे शीतरश्मिबलीयात्रप्रधा
नेतारकायास्तत्र शाक युक्तंविद्य
मानोपिकोतेनस्तुतंतेयोधितः कापि
दृष्टमिति १४ अथवा शुककृतेदृष्ट
ताराणांप्रकारद्वयेनपरिहारेशाहेन
विकेउतेनार सत्योस्वर्गातिलोविप
यपिशुक्रशाकंविजन्मास्यो दद्यात्
त्यरितारकासलवनंसर्वोपिपत्यत्
रिः सत्युष्माद्यमपर्ययेनशुभदोषेषा
द्वितीयेःशका नदिशोत्तृतीयकाशु
शुभभाः सर्वतृतीयेस्तृताः १५ सत्यो
समस्यावारतारायासर्गातिलाययाश
क्तिसर्वोपिस्तिलान जन्मगायदद्या
त् विषयापिबिषयसंज्ञायेतृतीयता
रायोपुष्टमित्रपविकारेदद्यात् विजन्म
सुनिसुपुजन्मतारासंज्ञाकप्रसिद्धे

202

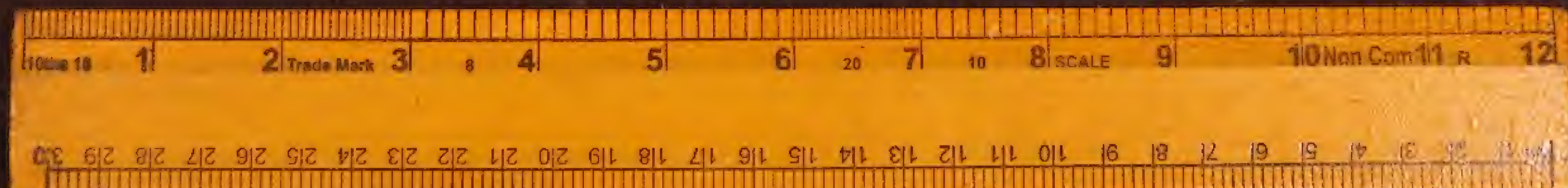
202

गयामेनिमाविंशतिचटिकास्त्याज्या
 अथ अक्षरविंशस्त्याभा इति नवाग्रेया
 कुर्वते जीर्णस्पर्शशब्देन न तत्र चतुर्थो
 शमाहः तथा समादिप्रोक्त्युत्तरीयका
 अशणाः निषिद्धः क्रमेण निषिद्धः इत्ये
 शुभः अथ उत्तरीयसंयये उत्तरीयाहर्तौ वि
 पत्यत्यमिश्रवच्चैते सर्वे षष्टिचटिका
 त्मका अपि शुभः शोभनफलदास्त्र
 तः तथा च जगन्मोहनैश्वर्यरित्युक्ताप
 धितं पर्यये प्रथमे वज्रो विपत्यत्यागिने
 धनाः द्वितीये तेशका वज्रा उत्तरीयेन
 तस्वित्ता शुभः इति द्वितीये पर्यये अंश
 कानाह स एव अच्यंशो विपदिन्यात्माः
 प्रत्यरेचरमोत्रुधः शुभः दैत्येत्याज्यासुती
 योशशेषा अंशस्त्योशोभना इति अत्रोश
 न तत्र चतुर्थोश उच्यते किमत्र प्रमाण
 मित्येवं उच्यते जन्मत्तादशमे कर्मसं
 चाते क्षेप्तवोऽंशे अष्टादशे मासदायं
 त्रियोविंशो विनाशभे म्यानसंयं च विंश
 क्षेप्ताचरे शुभमेशत इति नारदोक्तं वैना
 शिकाख्य त्रियोविंशभस्य उद्धृतं तापवा
 दमाह ॥ चवनः वैनाशिकाख्यानस्य

म.
गो.प.
टी.
३३

वेअशशीतेशकेविना इत्यनेनवाप
नेशनपकउट्टः स्वसार्थपरत्रापिनि
निगुजतशतिन्यायादत्रापिमैववाले
तिनवेनोनस्तेजयोप्रमाणकमात् ५
अथवेदवस्यावत्तुगणानोपायम्
नष्टभाहः षष्टिगणतभंभक्तवदेषुक्त
गुणाहने शराधि ५५ हालव्यतोके
शेषवस्यात्रिपादियोः ५५ अत्रवेदस्य
राशोराशोद्वादशावस्यासंति यदाह
नारदः वेदस्यद्वादशावस्याराशोरा-
शोक्रमात् यत्रोद्वादरिकेकार्यसंज्ञा
तत्पुल्लशदः नशस्तिनोमारभगत
भानिषद्या ६ गुणानिवर्तमानतत्
अभक्तवदीयुक्तानिकार्याणितानिशुन
युगेसुतभिर्गदतानिपेचवत्तारिणाना ५५
भजानि यल्लघमागतगतावस्यास्ताः
शेषवर्तमानवस्यायाः तत्रलमागतै
व्याकस्यापिद्वादशाधिकद्वादशभिर्भा
गेषवासाद्यवस्याः गताः स्युः ताश्रवस्य
मेवराशिस्येवेदेषवासादिसंज्ञः हवरा
शिस्येवेदेषादिसंज्ञास्यमिषुनादिर्द
शराशिशुप्रमतासदिसंज्ञवस्याभवे

तर्थाः यदाहनारदः षष्टिगणवेदनत्ते
अतन्तालवदिकानितम् वेदाग्रमिषु
वेदप्रमवस्याभानभाजिताइति अत्र
पपत्तिः एकैकस्मिंशिशोद्वादशद्वाद
शावस्याः सति सामान्यनत्तभोगवष्ट
वदिकात्मकशतवेसंतिराशिभागच
दिकाः पंचत्रिंशदधिकंशतेभवेतितत्र
त्रैराशिकेयद्यताभि ११५ वेदिकाभि
द्वादशावस्यालभ्यतेतदिष्टसहीभिः
किमिति तत्रेकयद्यगुणानायेविक
रनापत्रेद्वादशनामयमके ११५ भाज
कोजातायथा ५२ अत्रानेयगुणकभा
जकयोस्त्रिभिरपवेतेगुणकचत्वारः
भाजकापेचवत्तारिणत ५५ तन्तालव
दीयोगसुत्याग्रमपवतयाद्वादशाभोग
गोपितराधिकस्यनिष्प्रयोजनतात् अ
त्रैवमवपाये पद्यपिनत्तत्राणोत्तरीना
धिकभावः समवतितयापिषष्टिवदिका
त्मकतेनवावहारः कार्यः विचमानत
तत्रभक्तैस्सुयोगेज्ञाताषष्टिवदिका
त्मकात्मकसंज्ञतात्रेयाञ्च यथा य
यसंभागेतषष्टिवदिकालभ्यतेतदिष्ट

सु.
मे. प्र.
दी.

२०४

चरीभिः किमिति त्रैगुणिकेनेष्टदी
नोषष्टिर्गणनस्तत्रैभोगभाजशति १५
अथ दारशवस्यानामानिसफलाय
यज्ञात्याह प्रवासनासौमरणोजयश्च
हास्यादिभिः कीर्तितसमभक्ताः जरा
त्यक्तपस्थिरतायवस्यामेवात्तमात्र
समृद्धकफलायः सृष्टार्थमिदं यद्ये
उक्तचकश्यपेन प्रवासनं च मत्ता
जयाहास्यारतिसेदा सुमाभक्तास
राकंपासस्थितिवा मसत्रिभाशतिमुद
विद्विदादिभ्योः ततश्चाप १५ अथय
हाणावेकतिपयिहारायसौषयजल
स्वानेदक्षिणास्यगारं लविजीर्तिते
ह लाजाकुष्ठवलापियेगुचनसिद्ध
येनिशादारुभिः पुंवालायुनेर्जले
निगदितेस्वानेप्ररोत्यायदत्त येन के
बुहोणास्यस्यकनकेपीतावरचोदकः
येतो गोरसिताः महागिरजश्यातारेव
दक्षिणाः १५ लाजाभृष्टालयः ऊ
ष्टप्रसिद्धेवलावरियाशति कात्यऊ
जभाषयातः पियेयुराले चनोसुस्ता
सिद्धार्थः सर्वपः सिरसिश्चिमहाराय

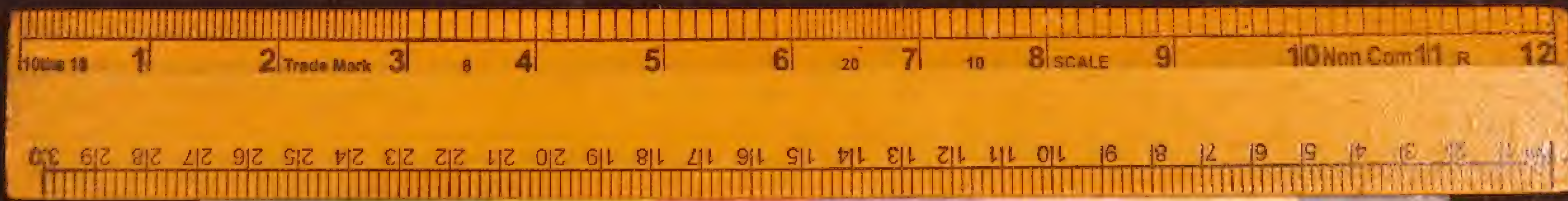
सरसिश्चिमहारायः निशेहमिहाह
य दारुदेवदारुः पेल्लशरपुंवा लोपे
प्रसिद्धे येनोषधेयुंतानिगोणदिजति
नेः कृत्वास्वानेदृष्टग्रहगुदसुचितारिष्ट
नाशकं स्यात् उक्तचदीपिकायो सिद्ध
र्थलोप्रजनीदयसस्तथान्यलामज्जकं
स्यात् उक्तचदीकायो सिद्धार्थलोप्र
जनीदयसस्तथान्ये लामज्जकंसफ
लिनीसवचाचमोसी स्वानेऊग्रहगण
प्रशमायनित्ये सर्वेविप्रभृतयः सम
खीभवति देवतमनोहारोपि सपियेगु
रजनीदयमोसीकुष्ठलाजासिसर्पपारुहे
वारिभिः सहवचैः सहलोपः स्वानेसति
निर्विलग्रहपीरोमिति वारिभिस्तीः
पीथिकैः रत्नमालायां प्रत्येकं ग्रहणमो
षयस्वानमज्जः यथा मनःशिलेलासु
रदारुऊज्जमे हमीरयष्टीमधुपयकाति
नेः सतासुप्रयेविषमस्यितेरवोशुभावर
स्वानमहाहृतं ड्येः सूर्यमुदे ॥ एवगव
गजदानविमिश्रैः शोखमुक्तिऊग्रदसुदि
कैश्च प्रीतशिमकतेवेकतदंस्वान
मेतदुदितेन्यतीना चंदयदे विलचंद

म.
मो.प्र.
सी.

५५
२०५

नवलारुणप्रद्योतः हिमलकं फलिनीव
ऊलेश्व स्नानमद्विरहमोसिगुताभि
भोमदसविनिवारणमाहः भोमस्येदे
गोमयास्तनफलैः सरोवरेः होदशक्ति
भवमूलदेमभिः स्नाममुक्तिमिदमत्रुम्
भतोवोपनाशुभविनाशनेत्रुपेः उधेया
दे मालतीकुसुमशुक्लसर्पपैः पलये
सुमर्दयतिकोद्वेः लिप्रमनुमपुकेन
चसुदवेकतेगुरुकतेनिकेतति मद्यो
तेका गुरुरिदे पेलयाशिलयासमन्तिनेः
वारिभिस्सफलमूलज्जमेः स्नानना
भगुसतोपपादितदुःखमेतिविलयनसे
शयः शुक्रस्येदे शसितनिलाजनलोधा
वलीभिः शरकुसुमाद्यनजालशुताभिः
रवितनेयकथितेविषमस्येदुरितदतास
वनेसुनिर्मयोः शानेरिदे लाधुगर्भतिल
पत्रकसुक्राहस्तिदानमगनाभिपयोभिः
स्नानमितिमिदकंतिगदोः माजस्र
मिदनेवचकेतोः राहकथितद्वयमजस्र
असहितकेयथस्यात राहकेतविदा अत
पवाज्जतोपिकायो प्रयोज्यमौषधस्नाने
शदविप्रसराचनम् यहावदिश्याहोमो

वशहाणोपेतमिच्छाता तत्रग्रहस
ज्ञाहोमोवसिष्टसंदितायोमहताप्रवरो
नोज्ञोहृतपनावगेतवावित्यलमतिवि
स्तरेण अथर्वः रविमारभ्यदक्षिणास
चाते तत्रस्यपीतयेपेनः गो चंदपी
त्यर्थकंउशोवजेउशति नपंसकलिंगे
पृथक्पदेशास्वस्यकंउरसि यामितिस
रोक्ते मंगलपीत्यर्थमरुणोआरक्तवर्णो
हृषः उपपीत्यर्थकनकेसवर्णो गुरुपी
त्यर्थपीतोवरेतअयथाविभवेकार्योमे
कोशजंवा शुक्रपीत्यर्थयेतोचोदिका
शनिपीत्यर्थशसिताश्यामवर्णो गोः रा
हुपीत्यर्थमहामिबहुमूल्यवर्णः के
तपीत्यर्थमजः क्षमोदक्षिणात्यर्थः य
दाहवसिष्टः पेनुशोवेरक्तवर्णसपी
तोवरद्वय येतोचक्रसपीत्येकसलो
हमजेक्रमात् सुगोनवासमीकृतारा
तयादक्षिणाततः आचार्यार्थेअपेक
भोवाद्योभोयशक्तिरति शुत्रप्रत्य
कंदानमत्रस्तेनेवोक्ताप्रेशभयस्तभया
त्रिलिख्यते यवेयः ऊरुनेसम्यक्कंदय
ज्ञेयैतमाः सर्वोकासात्रवोभातिस

म.
गो. प्र.
सी.
२५

२५६

भस्यानफलं लभेत नृपोत्तमस्तथाप्य
सोतेनयः कश्चिद्दहस्योपि कुर्यात् न
उसविभावान्नृपाणिग्रहदानानि प्रो
क्तानि केचित् यथा कौसंभवस्तेषु
तेमनामं माणिक्यगोष्ठमस्वर्णपद्मे
सर्वसोमदानमिति प्राणीतं दुष्टाय स्या
यमस्त्रिकाश्च द्युतकलशमित्यसं
दधिप्रोत्तमोक्तिः सर्वान् रजते च संप्रद
याश्च शरिणो यशमनाय चेदं स्पष्टं प्र
वालमोष्ठमस्त्रिकाश्च द्युतकलशमित्यसं
कुरितीरयुषो आरक्तगुहं मतामं दुष्ट
यभोमायसचेदनीदि भोमायेदं नील
वस्त्रं मङ्गलानेव पायसं पावेदासिका
हेमसर्पिः कोमोदं तः ऊजराश्च यमेवो
राण्यसंयुक्तं जात्याधिकं च उभेयेदं
अथः सर्वान् शुभपीतवस्त्रं स्वीतथाने
लवणेषु सशक्रेतत्तजनीयुक्तं
ष्टायशान्तेशुरुवप्रदेयं गुरुवर्द्धं रज
नीदरिद्र विजुवस्त्रमपि दानवार्चिते
हृयमनिवरेः परिगोते तेऽलं च न सर्वान्
रुपकेव च केपरिमलाधनलेः शुक्रा
येदं नीलकं मरिचं कृष्णं वस्त्रं सोमं

हिलो दद्याच्च दत्तान् यत्ते शान्तिदोषे
प्रशान्तये शान्तये रोहादाने बुधे मेवो
गोमेरे लोककमलैः सर्वानागत्रये च
तिलेनामभजनम् राहवर्द्धं कौतवे
यममलेतैलेरुगमदस्तथा ऊर्णतिले
शुभं युक्तादयकेषु तेतये भान्त्यास
ल्लानादपहरति नृणां वैकुण्ठे वा सरे
सोमः श्रीतेऽहानादवतिवरसितो भोज
नाद्युदात्तात् सोमः शक्रस्य मेघी हरि
रनस्ताभार्गवाः शुभ्रवस्त्रं लोकास्वानात्
भाते दिनकरतनेयाश्च नत्तापमेवेति वा
स्रज्जात्याः पयोरुहके १० शुभसूर्याद
यो ग्रहः गंतव्यराशेः प्राक्किं गृहिणैः फले
दयुक्तिते तदुपजात्याह सूर्यारसौ स्वास्य
जितो ह्यनागसमाहितुचा विप्रश्चि ३ नारी
तमेवोमायास्त्रिमासिमासानोत्तवराशे
फलदः प्रस्तात् १६ सूर्यादयो ग्रहाः गंतव्य
राशेः प्रस्तात् पूर्वमेव तत्तत्सावकादि
सद्यदीमासान् शुभकालाश्च नो रभेतमे
योगे इति द्वितीया ततो वेरं नयेत्तत्तत्त
वेतं काले फलदः शुभाशुभफलदास्यु
तद्यथा सूर्ये गंतव्यराशेः प्रागस्त्ययो

म.
गो. प्र.
टी.

२००

येचदिवसानफलदः एवमातोः सदिव
सान्त्वफलदः एवशानिः षणमासात् य
रुहिमासान्त्वफलदः तृणः इत्तं च स
येः येचदिनेशशीत्रिचदिकेभौमोष्टवेवा
सगन्ममाहारिभृगुस्समोमतनेयामास
हयंवेगुरुः येमासोपुरतोपिसूर्यतनेया
गृह्यमासत्रयं केतुश्चेवदरातिभावि।
सकलगतवाराशः फलमिति जगन्तो
हनेनेवमर्कं आदिमायाप्रहादयः ल
ग्रीवारीचरेपिवा समविंशतिभागधं
राशिफलैरवलिहि अथप्रसंगादवश्य
कमंगलयात्रादिकृतेषुकर्तव्येषुसत्कृति
णारिनिषयकदृष्टयोगसद्भाववतेदृष्टनि
वारणार्थदानंशालित्याह इष्टयोगहेम
चंदेचशोखेपानेतिथ्याहेतिथ्याहेतिथ्या।
तोइलोश्च वारेरत्नेमेवगाहेमनायुदया
लिभ्यं चतारासराजावातीयातादियोग
सतिहेमसवर्णयथाशक्तिराजादयात्
चपुनचंद्रेइष्टवितानतस्थानस्यतेषां
वेदयाव तिथिभेदेकराणांवेइष्टपाने
स्यात् तिथ्येइष्टवतण्यादिहपेवारेइष्ट
नयचयहपेरत्तप्रवालेमज्ञादिदयात्

भेराशोइष्टकुरग्रहापिष्टतादिदोषसदि
तेसतिगोदयात् नायुचदिकायोइष्टम
हर्तादिनइष्टयोसवोहेमसवर्णदयात्
अपुस्तारासुइष्टासविपत्तान्स्थिगृणा।
ससिंधात्येसंयवेनवगोदयात् एवंइष्ट
तारासुप्रत्येकंविशिष्यदानमर्कमिदानी
तदाशक्तेलवोदयमेवदेयमिति पुन
रुक्तिपरिहार उक्तेचदीपिकायो योग
स्यहेमकराणाम्यवधानमिदोः शोखेचते
इलमानीतिथिवारयोश्च तारावलायल
वाणान्यगोचराशेदेयादिजायुकनकं
अचिनाडिकापोरतिग अथात्रागाचरप्र
संगात्सयोदियोरयात्तरेगताः सतः क
दाशुभाशुभफलाद्यरोभवति तस्याचंद्र
मासादिकराणकरविवादादौसुजन्मनह
अथवेसेसतिफलविशेषचचसतिलिल
काद्यतेनाह १५ राश्यादिगोरविज्जो
फलदोसितोम्यो मध्येसराशशिसतम्य
१मेतमेदौ प्रधानवह्निभयसामतिवस
सौम्य उः त्वातिमोसिजनभेरविवासा
दौ २० राविज्जोसूर्यमंगलोरप्यादिगो
राशिप्रथमदयोशमयास्थितौ सतौफ

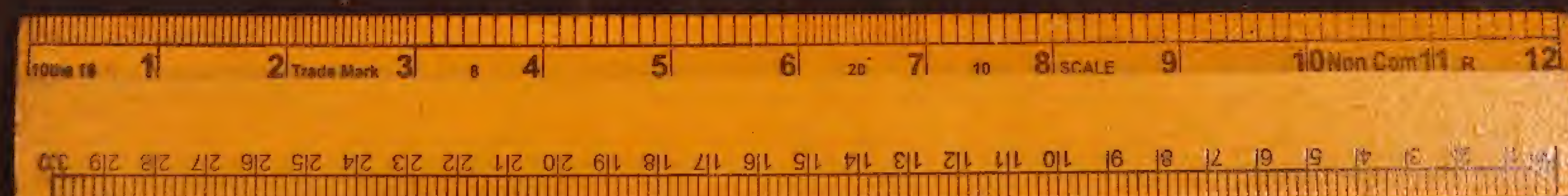
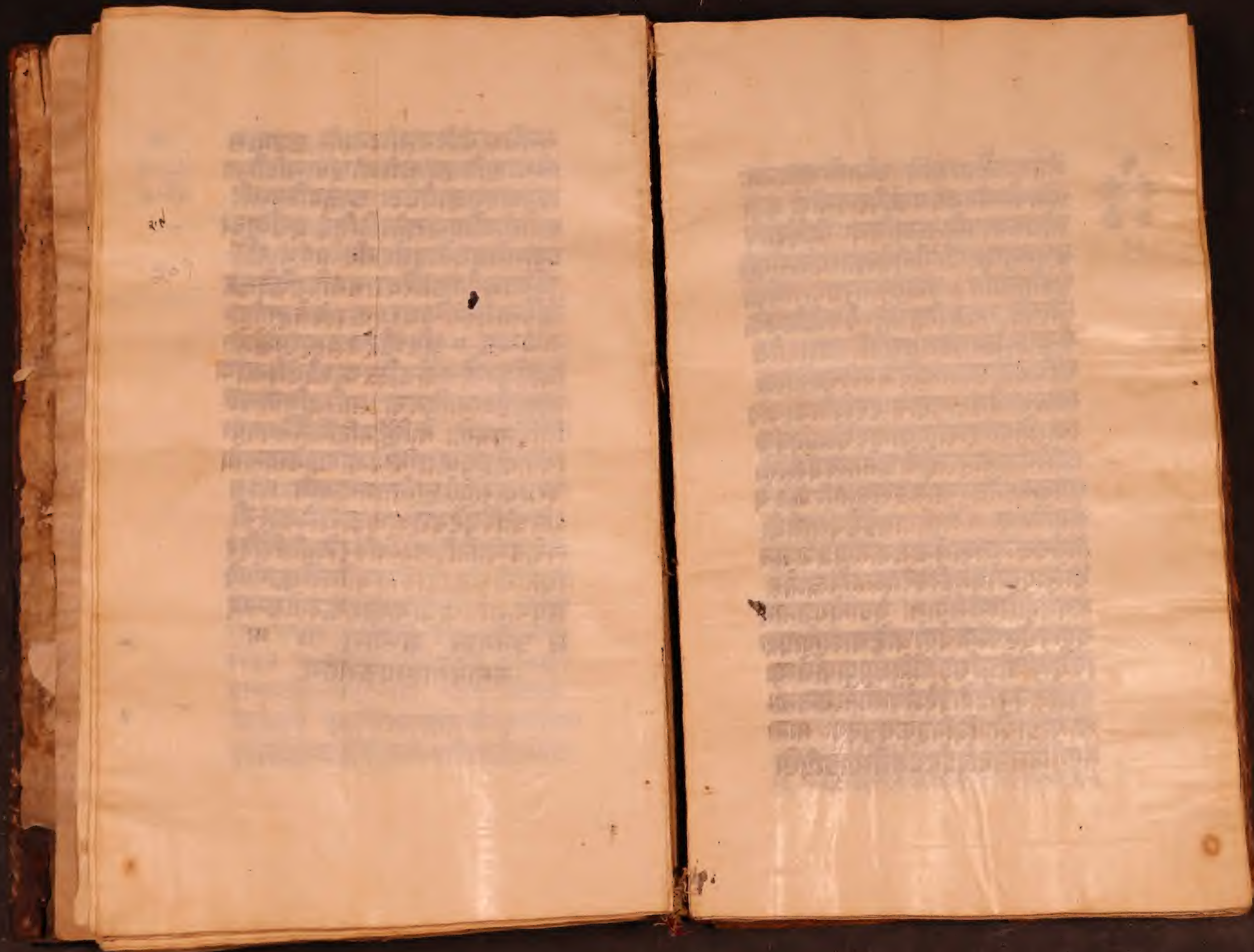
म.
गो. प्र.
च. टी.

२०८

२०८

लदो निविलफलदातागो अवशिष्टोशेषे
षटीषडलदो एवंमिनेत्याशुक्रदस्यते
मथेमथगतोशरशकेनिविलफलदो
वन्त्येषटीषत शशिसुतोयुःसदाविंश
देशेषनिविलफलदाता अन्नमेदो चंद्र
शनेश्वरोचरमेराप्रपणोतिमोशमशकेति
विलफलदातागवन्त्येषटीषत उक्तं
चवसिष्टेन भवनादिगतोफलदोशविभो
मोमथमोचगुरुशुक्रो अत्रिगतोशशिरति
जोसदेवफलदः प्रशोकसतः वराहाणां
दिनकररुपिगो प्रवेशकालेगुरुभूयुजोभ
वनस्यमथयानो रविमतशशिशोनिर्ग
सक्तोशशितनयाफलदस्तुसर्वकालमि
ति रुपिगोभोमः अथेतियस्मिन्मिमा
सेस्तीयजन्मनत्तप्रवेशमतिस्तस्मिन्मा
सेअधुमागोः नामितियावन्नक्तलेतया
प्रेसोभवेत् उपवोरमान्मतिस्ततोसमीची
नापमंयुक्तुपिभवेत् गुरवोरवेत्प्रशमि
भवेत् अक्तसोव्यप्रमिभवेत् शनिवारे
इःस्वप्रमिस्पादिन्यथाः उक्तं चनोतिपर
त्तमेयदे अधाभोजनमग्निभोःसमतिताः
वस्वस्ववेवास्ववेमासेमासिफलेभवेत्

ननभेसूर्यारिवारस्यतइति अत्रमास
स्तथाशुतिययास्तहिनोशुमान्दितिभा
स्करवाक्याश्चार्थवेदः शुक्रप्रतिपदादि
शशितोमोसारसतेइतिशिवे अर्थगाचर
प्रकरणोगचनोपमेदरति ॥३॥ इति
श्रीदेवजनेतसुतदेवजगामविरचितेसुह
तेचिंतामणोगोचरप्रकरणेसंज्ञाता
मथमात ॥ इतिश्रीदेवजगामविरचिते
तिविहरीनोलकंठविउषः श्रीचंद्रिकाया
स्तथापेजगादिगवाप्रसारितयियामह
तिचिंतामणोः गोविंदेनविनिर्मितेननया
निपोपीशुषथाराभिधेयावावनेवल्लगो
चरप्रकरणेसंज्ञातामथमात ॥३॥
इतिश्रीविंदेवजकसुहृदासेकारनी
लकंठनोतिविहरीगोविंदेनोतिविहरी
चितायोसुहृतिचिंतामणिटीकायापि
शुषथाराभिधेयागोचरप्रकरणेसंज्ञा
म अममस्त कल्याण ॥ ॥
समाप्तं गोचरप्रकरणं

म.
सं. सं.
प्र. सी.

२०१

२१०

मौनमः श्रीमत्सत्ये श्रीगणेशाय नमः
शेषावलीतनयमवाधिदावमीशं नत्वा
श्रीगुरुपरभक्तिलयावियः गोविंदावि
बुधजनप्रदक्षिणीतोसंस्कारप्रकरणवि
षयनीतनोति । अथसेस्कारप्रकरणंवा
ख्यायते तत्रसेस्क्रियेतेः नैनप्रोतेनक
र्मणास्मन्नेनचप्ररुषतिसेस्कारः स्वीय
स्वीयनतोसामान्यविशेषविद्वत्वेदिक
स्मान्नकर्मनदानदाराः दृष्टविशेषायाय
इकरतियावत्तत्तायातादयोः कृदिनप्र
द्यादिकंसेस्कारप्रवेनोच्यतेतस्यप्रकरणे
सपक्रमः तेवसेस्कारप्रवेचत्वारिशात य
दाहमौलमः ॥ गर्भाधानप्रवेवनसीमे
तोनेयनजातकर्मनामकरणात्रपाशन
चौलापयनेचत्वारिवेदाकृतानिस्त्रानेस
हधमंवारिणीसेयोमः पंचानायननाम
सुधावप्रकाषावर्णवादेष्टावर्णाप्रदा
विचैलीवीप्रसिद्धीतिसम्पाकसेस्या
प्रश्नाहनमप्रिहोउंदेशपोर्णोमावातमा
स्यामाप्रयोमाधिनिरूपणउवेधः साक्षा
मणीतिसमद्विर्गयनसंस्याप्रिहो

मात्यप्रिहोमः तत्रः षोडशीवाजपेयो
त्रिगोमोयमर्शतिसम्पमोययनसंस्या
तेतेचत्वारि शास्त्रेस्कारप्रवेचत्तागुणा
दयोसर्वभतेप्रदोतिरवस्याशोचमना
यासोमोगल्पमकार्यगणासम्पहेतिय
स्येतेचत्वारिशास्त्रेस्कारप्रवेचत्तागुणा
अमवस्थागणायुजामोती तेतेतेपे
सःसेस्कारः समीचेतदिवसेप्रतष्टिताः
सेतोहितफलदातागेभवेतितत्रप्रथमे
गर्भाधानाख्यासेस्कारोभिहितः सवर
जसुलसायेवः उक्तेचभारदानेसेदि
तायो ॥ इजसुलायदानारीयोग्यासा
इर्भपारिणी ततः कुर्वीततत्सेगोर्भा
धेउदिमात्रः तत्रापिप्रवेनोयमवर्ण
सेगकार्योः अथयापरलाकाभावः ॥
उक्तेचप्रतो नाप्रउस्यालोकोस्तितत्सेवे
पशवेविडिति पशवादेवः मन्वषाः
प्रतपवेप्रउत्येनर्थनापिप्रतीयते तउ
केमहाभारतेप्रुप्रारिपर्वणिशाऊतेले
यदागमवतापेसाभउवोयजायते
उत्तरावतिसेप्रुप्रारिपर्वणिशाऊतेले
न प्रजान्मानरकाद्यस्यान्यतरजायते

सप्तप्रज्वलीततत्संगं उद्दिमात्ररति य
उतसत्यपिरजसिगर्भधारणोदृश्यतेन
उपपत्तीज्यत्वेवादिदोषोदृष्ट्याः तस्मा
त्स्थितमेतदज्ञोदृष्टानानां त्रैस्त्रीसंगः
कार्यः इति तत्रप्रथमरजोदृष्टानां तः प्र
भाप्रभेभवतिसर्ववन्नितानामिति वसि
ष्टोक्तः शुभफलसत्त्वकंप्रथमरजोद
ृष्टीनेमासाननवृभाह आद्यरजः शुभमा
त्रमार्गमापेक्षयाज्ञाने ज्येष्ठ्यावणयोः
अङ्गैः सहारे सत्त्वनोदिवा । राधो वैशाख
त्वः श्वश्रुचिनः शेषस्पर्श आद्यप्रथमा
द्भवरजः स्त्रीभर्मा मात्रमार्गशीर्ष वैशा
खाचिनफाल्गुणमासेषु स्तथा ज्येष्ठ्या
वणमासेषु च त्वात्रराशुभं भविष्य
भस्त्वकं प्रथमिवाद्याभादपरकालि
कं पोष्यमासप्रथमः उत्तमस्मृतिचंद्रि
कार्यं चैत्रस्यात्यथमे स्तनारीक्षेय
भागिना वैशाखाद्यनपुत्राद्या ज्येष्ठे
गान्धितास्तथा अचौस्तप्रजापता
आवणायनपातदा नभरेणुभगाति
शशुचिनैवतपुतिनी ऊर्जेवाप्रथमे
नारीमार्गशीर्षवत्तज्जा घोषेत्त
लीनारीमावेप्रसाधानिताः पञ्च

म.
से.का.
प्र.टी.

२१२

२१२

नी श्रीमति साधे कमात्मा सफलं सतमि
मि तथा शुक्ले शुक्लपदे सत शुभोक्त
सपत्नेरनोदशनेदृष्ट यदुक्ते सति चे
दिकायो शुक्लपदे सपत्नीत्यास्यात्
सेसा कुलनाभवेत् कस्य सा दशमीया
नम्यमफलमारिणत युतः कस्य पत्न
दशम्युतरे कुलनात् स्यादित्यर्थः शु
बदारे सतो वेद उभयगुरु शुक्लां वारे
आचरतः शुभमर्थादना वारे पुत्रद्वय
ले यदाह कश्यपः रोगिनी विवारेत
सोमवारो पतिव्रताः उः त्विता भोमवा
रेत उभे सोमवारो मेयताः श्रीसुताग
रौ वारी पतिभक्ता भगुर्दिनी मलिताः
सेद्वारेत राजावपितये वचेति वसि
ष्टोपि सदा गदानो सुपतिव्रता स्यावे
या प्रजावत्पुलायगुक्ता आनेदक
जीवमती च पुण्यवती कमाद्राकारवा
सरेष भास्करवा सोमवारो शदावा
सी चिन्मादिव बहव च लादा चार्थावग
मते तेजभास्करवामरादित्यर्थः फ
लितः शुभसतनो समीचेन लये शुभ
सामिकरण्यावित्यर्थः निके वित
तत्र शुभमाचरतः यदाह नारदः ॥

कुलारव्यवापेत्यन शुक्लपदे लायराः
यशायः शुभलक्षणा नारीणां प्रथमा तेव
केचित्सतनो सद्दिदृष्ट शुक्ले वातनो लये
इति या ऊर्वते यदुक्ते देवतमना हारे मे
वे चयाभि चारासा हवभेपरभोगिनी ।
मिथुने पनभोगाद्या के कंदे वाभिचारि
णी शुक्राद्या सिद्धरापेत कन्याया श्रीम
ते भवेत् विवत्ताणां तलायां च शुक्रित
पतिव्रता उः आरिणी पतः शुर्वे शुपरच
पतिव्रताः मकरे मानहीने वै के भतिर्यन
वन्धताः मीने विलक्षण लये गुरुसम्या
विवाहवत शुक्रा शुभफलापवोरमाह
वसिष्ठः शुभमपि समस्तो ज्ञातवे सप्र
भूते सरगुरुमित्युक्ते वेदिते वायलये
तिमिरमिव कठोरे जाति रूपेति काले
क्षयमयं समयेति प्रामयादीमितानि
कठोरे जाति स्वर्यः शुभदिवादि वसे आ
चरतः शुभ मलिना मद्वारेत राजावपि
तये वचेति नारदोक्ते दिवारे नोदशीने
शुभमित्यर्थः सत्येते तविशेष उक्तः ॥
प्राताकाले सुतपनासाया हे सर्वभोगि
नी स्याद्देवभवेदेयानि शाये विधना

म.
सं. स्का.
प्र. टी.

११३

२१३

भवेत् । अथप्रथमरजोदर्शनेऽभमया
अभनत्तत्रापनष्टमाद शुतित्रयसुः ।
तिप्रथुवसातोसितास्वे मथेतिरति ।
दितिभपिश्मिप्रेषेऽसते शुतित्रयेऽ
वायनिप्रशततारकः स्रुतिप्रथुवा
णि विज्ञातगामगरेवत्यसिनी प्रथ
रस्तारोदिएपत्तगत्रयंस्वातीच एतेषुभे
षाचैरजः शुभमिति एवेनमेवथः अद
समाहारदेहैः आगमणामनस्यानित्यः
ताडुमभावानिर्नतीति मूलपुनर्वसु
मत्राविशेषाकृतिकासुमधुमधुफलं
अपरेषुभरेणजेराष्टाशेषाएवोत्रेयु
अमरनिष्फले उक्तचगारेण सुभगा
चैवहृशीलावन्थापुत्रसमावितः यम
युक्तावतज्जीवधुसेतानमोदिनी सुप्रश
चैवदः पुत्रापिश्मेश्वरतासदाः दीनोप्र
जावतीचैवपुत्राष्टाचित्रकारिणी साधी
पतिव्रतानित्येसपुत्राकुष्टचारिणी सक
मेनिरताहिस्वापणायोत्रादिसेयुताः
नित्येयनकयासक्तापुत्राण्यसमनिताः
मृत्वायाष्टागुणावतीहस्वान्तादेः क
मसुलमिति यवाहारवंधेऽपीपतिना

पि करादिपंचोत्तरमूलेष्वविसृज्या
स्त्रीगविषीडभीष आचैरजःसौम्यसु
तापुर्यसौभाग्यवृद्धिकरुतेगतानो
मवेशपोः पोकमयादिनेमेसावेर्के
रेष्पनलेचरिद्रा हवीत्रेययामभजग
पिस्मेवेयममसाइवतीतिरने अत्रयय
पिलिवितयोह्येरपिसेमतिवाकयो
रेकार्यतयापिप्रयुक्तोविशास्वामल
योर्मधुप्रभिधानेवसिष्टवाक्यनरोया
अते उक्तैवसिष्टेन हिदेवभेषुवती
प्रसत्ताकृतोवमोचामयवैरिचः मूल
प्रकामाधिकहीनसत्तायस्वर्भेदा
हतेरायचिनेति अथसितास्वेऽनव
सेऽचैरजः शुभमितिचएवेनमेवमथः
अपलक्षणेवैतदोमनतनववस्योत्र
यादयाहृषेणपुत्रसुप्रजोदर्शनेनित्यः
मित्यर्थः तदाहवसिष्टः शुभगाश्चतव
स्याष्टाहृषेणसुत्वानिता उभगाजी
वतिव्रताः ३१३ मवेसास्तिनेशास्यात्र
ववसासुत्वानिता उभगाजीवोवसा
स्याहोहिणीरक्तावाससा तीलावृथ
रक्तादीविधियापुत्रतायति सतिवावै

स
सं.सं.
प्र.टी.

२१४

तो नारीदरिद्राद्यादजसला शैमवसं
पटवकं कचिद्वक्तविडभिः फलमक्तं
वसेषु विषमारक्तविद्वः १३ मासयात्
समावेक्तन्यकावेति फले स्यात् यमा
तरे इति वसिष्ठोक्तं अथ च संमार्जने
काष्ठतरणादि यूपोदस्तरणानां कल
जातदास्यात् पभोगेन पसि स्थिता चे
दृष्टे रजोभापवती तदा स्यात् अथ रने
य रजोदर्शने शालिन्वाह भद्रं द्रा संक
मे दर्शनां संध्या षष्टे द्वादशी वै धनेषु
रोगोष्ट्यां चंद्रसूर्योपरागे पाते चायेनो
रजोदर्शने सत १ भाद्रपसि देव निद्रा
सायः संक्रमः संक्रांति दर्शनाभावस्यां
रिक्तः प्रसिद्धा संध्यायातः संध्याः मध्या
ह्नमेध्यासाये संध्या च षष्टे द्वादशी प्रसि
दे वेधतायाः समविश्रान्तियोगो मद्रा
पातसु योगः प्रदायादि योगः अष्टमी
चंद्रसूर्ययोरुपरागो प्रदातो पातः या
तीयातायाः समरशयोरामितापात
सु पशुदृष्टे गद्यादि प्रयमे रजोदर्शने
नो सत अतिफलमित्यर्थः यदाह
कश्यपः अष्टमी षष्ठा मारिक्ता द्वादशी

संक्रमीपि वा वैधनोद्यतिपाते च ग्रहो
चंद्रसूर्ययोः विष्टा संध्या मनिद्रा यो ३
भंगाप्रथमातवा नारदी नत प्रतिपत्ति
थिः परिचयो गपूर्वार्धे वनिषिदे अमा
रिक्ताष्टमी षष्ठी द्वादशी प्रतिपत्तयि ५
विचस्य च पूर्वार्धे यती पाते च वैधनो संध्या
सुपसुवे विष्टो मसुभं प्रथमातवे रोगी
संस्मृतिनास्ति वसिष्ठे नतस्य लभेदेन
फलविशेषोभिहितः ग्रामाह हिः पर
ग्रामे वा चेत्स्याद्यभिचारिणी पतिव्रता
पतिस्थानो सशीला गृह मध्यमे ग्रामस
थेतद्विष्टुथवाचरिगेभरा परागारे
चंद्रः शीलाया पुंयं जलसत्रिथो यदस
थेतकन्यायायनयामसस्त्रिदा प्रथ
मातवस्यादिति एवं न संवेधः अथ रजस
लाया कन्यायामात्रा रिक्तपशुलया ७
भासुभविशेषो भूयाचसिष्टो नोक्तः सी
स्माभिष्टेयवाहलभया जलसत्रेन
एवावधार्यः १ अथ प्रथमदृष्टलाया
स्नानसहर्तवसे नितिलवेताह हस्ता
नित्याभिष्टमगमे प्रवसुभवायेः प्रका
नितैः सुभतियो सुभवासेव लाया

म.
ग.र.
प्र.टी.

२१५

२१५

दयाजेववतीसगणोसवा७ हस्ताधि
पाशभिरलेलभतेचगर्भे ५ हस्तसा
मचिनीसगणगथायनिहागोदिएण
तगत्रयजेहाधिभिः शुभतियोभशनि
हामरुमीदयायनिहादिनयातिरिक्ता
दिवसेषुभवासरेशुभानोसामत्रुपुरु
शुक्राणोवासरेशुभानोवेष्टातववती
अतरेवातवेष्टायित्वासाधनं तदि
यतेयसासासातयुक्तासारजोवतीस्व
कत उक्तवेदेनवलमे व्रतानरापा
चित्रेसासामेष्टुहस्तनिलातुंउलयास
वेष्टु विचार्येष्टुहस्ततरभादेष्टुवरेग
नास्तानविधिप्रदिष्टः अतरेलाजेष्टः
वासवोपनिष्ठातप्रभक्तिवारफलम
पितरेवसरुवातिव्रतारीनां७जीणेभो
गभागिनी पतिव्रताज्ञेष्टुक्ताश्रत
स्त्रानेर्वावारतश्चि केचित्तन्त्रयावार
एतन्त्रयात् कारीयेवेष्टाभवतीत
अज्ञेष्टुप्रजास्त्रानविधोउपेव सरे
वस्तुपयेष्टुहस्ततेंदोभोसार्कजीवेव
प्रलाभाशति तत्प्रस्तास्त्रानविषय
उक्तवेदेववती स्त्राताप्रस्ताप

ताउपेनस्त्राताचरेष्टाभयनेदनेन सो
रेमतिःसीरहतिस्तसोमे७अर्थलाभो
विजीयोभोमेष्टिअथविशेषमाह सगो
ति सगरेवतीसातीहस्ताचिनीरोदिणी
भिःनतत्रैः स्त्रातातववतीअरेष्टीवेगर्भ
लभते तउक्तवेदेववतीहारे वायुः७वा
वसोम्याशुक्रोव्रतस्तचिनी पभित्वा
नेतनारीणांगभोगपयतेपनरिति अत्रे
कादृष्टानतत्राणिस्त्रानविधानज्ञानित
अपिषट् शुभेपुष्टीवेगर्भोपविभवेत्
अतोष्टुकिंचिदित्तेभवेत्यर्थः सर्वेषां
दिविदि विभिष्टुस्त्रानेनकार्यमितिनि
कृष्टेर्थः उक्तं च कृत्रिकाभराणीमूलाभा
शुभपुनवेस मन्त्राविष्टाविष्टात्वात्
अवतोदष्टामस्तथा पताप्राणरुगस्तस
स्त्रानेनकारयेत् यदिस्त्रानेपुत्रवीतपु
नःस्त्रानेनविद्यतश्चि शुष्णीकृततारका
मेष्टाष्टुवीयेष्टुमथमेमिति रयेष्टेष्टा
चारेतावास्या नसंयेष्टाशिवावास्या
विस्मृतवणमाणात दातिणात्यास्तव
तर्थावदिष्टुमेष्टानमाष्टुतर्थावदिष्टु
हावेति भर्तःस्त्रावतर्थावदिष्टानमा

सु.
सं.का.
प्र.टी.

२१५

२१६

स्त्रीरजस्वलेति स्मृतिवचनात् २ अथग
भाषानमूर्तेशाहेलविकीरितेशालिनी
भ्यामा गंशत्रेविविधेयजेप्रियवनेमेते
चम्लोतकेदास्वपोसमयोपरागदिव
सात्पातेतथावैधिति पित्रोः आहदिनेदि
वाचपरिवास्वयंसुपत्नीममे भावत्या
नहतानिमसुभवनंजमस्ततः यापमं ।
भद्रावष्टीपर्वरिक्तावसेपाभोमा की
नाहगती अतस्वः गर्भाधानं कृतरेद
कंमैववासातीविसवसंउपेसत अ
अयदिदृष्टफलतिथ्यादिपुरजोदशानम
हर्तनचतुर्थदिनानंतरंशान्तिकेविधेये
यदाहवसिष्टः प्रमृतदोषंयदिदृश्येत
तत्पुष्पततः शांतिककर्मकार्यं विनजं
येदेवतदेकशय्यायावदजादशनमन्य
चुस्त्र ईशानेतागामयमंडलेनपरिस्त
तेशोचद्वयात्सद्वी युग्मावृताक्ताचम
मित्यमापणायविकामाष्टसहस्रमेव्या
म शतप्रमाणायुवाचदेतीशुभंयवो
वेव्यायतिभिस्तिलैश्च ततःसुरानरमि
सुरान्पिच्छसंतर्पयेदन्नसर्पावसैविति
शांतिकप्रकारस्तपद्व्यादेद एव

शांतिकंविधायनर्भाधानेविधेयंतउस
एत्वीगतौसुपत्नीगमनीतातोदोषोस्त
ज्योदिनि सर्वत्रमेवयः पत्नोक्तान विवि
धंगंशत्रेगंशमलक्षणं रत्नमालाया
नक्षत्रतिथिलक्षणोगंशान्तेविविधेय
ते नवपेचचतुर्थानोदेकाहंयदिका
मितमिति नियनेभंजेमनस्तत्रस्म
मीदुपत्तारो जन्मनस्तत्रजन्मनस्तत्र
ये अतकेभराणीदासुमधिनीपोस्त्रे
वतीमावाउपरागदिवसे यद्वादिने
पातेवातीपातेमहापातेच वेष्टतयोग
महापातेच पित्रोमातामित्राः आह
दिवसेसुदीर्घावृत्तित्रकालपरिचयाग
स्यएवापंतयोत्पातेदिनोतरिहोमे
स्थिविधेयुत्पातेदितेदृष्टिते जन्मदा
तः जन्मलगाजन्मरोधावास्तुभवन
मष्टलयं पापभयापुष्टहृष्टंभनस्तत्र
वलयेवा भेदतिभद्राप्रसिद्धा पृथीति
शीचपुर्वीणाचतरेणाष्टमावापुष्ट
तिमासेजमापुति उक्तवविशुप्रमाण
चतरेणाष्टमीवेवमावृत्त्याचपुष्टि
मा एवोपेतातिगुजेद्विसेकोतिरे
वेत्ति विक्ताचतथीनवमीचतरेयी

म.
सं. स्त.
प. री.

२१०

२१७

संथां प्रातः संथां सायं संथां च भोमं मे
गलवारं अर्कमादित्यवारं अर्किषा
नैश्वरवारं चतस्रश्चायरात्री रेजादर्श
नैमारभादि नचतस्रं तदर्थः तदनेन
रेमपि प्रजापती रेजादर्शनं तोविषमेदिव
संयजेत उक्ते च धानाध्यायेन सिद्धेन
ननिषेधा जातं पौसद्वयेनैयनजन्मभे
षु तत्पातपापप्रहरणं पुनकार्यमा
धानमनिष्टलये तपस्वैवेष्टितपात
शेषविष्टादिवापारितपूर्वभागा सं
ध्यासपूर्वसुपिमात्रपूर्वोत्तेहिपत्ने
गमनेविवर्जं दिनेषु पुण्येषु च वक्ष्या
णोपासासुतादीससुतामयेयात दिने
पुण्येषु कन्यकादीहितवत्तुल्ये
शक्तिस्थित्यभावातिवक्ष्यमानयो
गैः प्रयोमश्च अत्रैव कतो अवापय
निष्ठेयानेति यथः कृतिवदस्यति संदि
तायातयाविशेषतोविदेतप्रतिषिद्धता
दिताल्यः कस्मात्तभवति समे ननुषा
यायुद्धाणापुद्धादिवदितप्रतिषिद्ध
तादिताल्यः कस्मात्तभवति समे वरु
नामनुराधनायतिविधिरेवोचितः
यतेवाक्तेनारेदेन अविर्भन्नायुगमति

द्योतनशोकामपेक्षित्याम ७५ रथी ७५
वस्तुप्राणासलादिपेक्षमिति न
क्रापवेतिथिं सलमेषापेक्षमिति
तिकपणोक्तेषु तिथ्यादयः कपण
कालविधाने उक्तः पञ्चाष्टमीपंचदशी
चतुर्थीचतुर्दशीमप्युभयत्रहिता शेषः
समासुक्तिथियोनिषेकेवारः प्राणा
कार्यमिते उक्तानामिति अत्रावेव
इत्युक्तं पुत्रवाराभिषेककार्येषुभा
उक्तः अयदित्येस्यभोमशानिवारानि
विदः उक्तेचकालनिर्णये रिक्तपदी
ष्टमीषष्टीदिवाजन्मपुण्यतया पापप्र
हारां वाराश्रुत्याज्याधिवान्तोमतिवि
ति अतएव वदस्यति सदितायां शक्ति
हीणिदृष्टानिस्त्रिशेकात्वाकर्मणा
त्यक्तोक्तं सोमजयुरुपजातं वारु
र्गोरयः शुभाः तेषां चतस्रस्यैव नरे
षोकदाचनेति अत्रैव च निषेकेषु
वाराउत्तमाः सीवरोमण्यौः नउत्तम
वारोनिषिद्धौ उक्तेव्यासेन पुनश्च
द्वाराः स्य शुभाः सोमंतकर्मणि मेषा
सीप्रहारांतवर्जयेत नउत्तमाविर्ति

सु.
सं.सा.
प्र.टी.

२५

२१८

अत्रसीमेतलतागोभीयानस्येत्याहः
युक्तं चैत प्रेस्तीवारेषुगमेनेषु रुषा-
स्त्रियोवित्ययेनेतिनावदिष्टे नपुंस-
कवारगमेनेतनपुंसकत्वेतिः स्त्रात्र
दिंसाकस्यविदिष्टाभवेदिति नपुंसक-
उपवारनिषेधपवाचितः शानिनिष-
दस्तरुपवासिदुपव दक्षिणात्यपिह
समाचारश्रुतोउपशान्तरेवनिषेधोयो-
षाग्रदाणामिति प्रतीमः प्राच्यस्तने
तन्महेतेतन्महे तस्यैभौमशानीनां
मेवनिषेधाः नारदः रजोदर्शनतोस्य
शान्तार्थादिनचनष्टये ततः शुद्धाकि-
यासेनाः सर्ववर्णोपयेविधिः अत्रार्थ-
नारदाह भारद्वाजः प्रथमेदनिचंश-
लेदितीयोत्रयवातिनी उतीयेरकेणे
क्तावतर्षीदनिश्रुयति धर्मशास्त्रेपि
भर्तःस्यशाचतेथेहिस्त्रानीनस्त्रीरजस-
सा येवमेदनियाणास्यादेवेपिउचक-
मंगलीति तस्मादेवतावतादेषांस्त्यक्ता-
स्त्रीगमनेविहिते कृतकालवपिमाह-
यानवाल्मीकः शाश्वतनिशास्त्रीणां
तस्मिंश्रुमान्समेविशत शुग्मासपुत्रा

ज्ञायेतेस्त्रियोशुग्मासरात्रिः अतशेषम-
दिनमप्येगभीयानेविषयेतत्रैवगर्भसंभ-
वा तत्रवारः समीचेनाः प्रायज्ञाएवा-
धुनारक्षत्राणामह गर्भाधानमिति उत्र
रात्रयस्यगाहस्तानराधारादिणीस्तानी
अवगायनिहाशततारकासुगभीयाने
सत शुभरे उक्तं च वार्हस्पतिसेहिताया-
हरिदस्तात्रराधायस्तानीवारुणवास-
वे उत्ररात्रितयेसोम्योरादिणीशुभरास्य-
ताः प्राधानेस्त्वसायीत्यमशुभसमम-
शुभमिति एवंविहितनक्षत्रेसतिचेद-
बेलगभीयानाथे सहदेवपत्न्यगमने
कार्यस्याह यानवाल्मीकः एवंगच्छे-
येत्तामामवास्त्वलेचवनेयेत सस्या-
दोसकृत्यत्रैलक्ष्यगोर्जनपात्यमान व-
कारादेवतीभीमयुगक्रमेपि पित्र्येणे-
समेरत्येचापिपितृस्यमानावीस्यप्रस-
त्रः प्रसजो प्रष्टः सामोपुत्रकोमाभिग-
स्त्वन्महत्तापपुत्रमाप्रातिप्रात्यमिति
तशुगमनोमेउपलोक उक्तं विपुल-
कृत्युपगमाशस्तः सुपतोमेउलोदि-
नदिति मेउतइत्युक्तेविदेवैवपिबोम

मु.
सं. स्ता.
प्र. टी.

वयेप्रतीयते मंजुस्त्विसर्वेनिकल
यत् गर्भाधीनिसिनीवालेतेवमादयः
यतेर्मंडेतिगोनपाणिनोपस्यमभिस
शेदिति गोभिलोक्तिः अयमभाधाने
लघुत्वमिद्वनपाह केद्विकारा
पुष्पभेषपापैः स्त्रायारिगेः प्रदलप्रह
हेलशे गेजोशेगेदावपिपुमराशेविज
विजदितोत्पासिपुमथमेतन अउसा
माननः उभलशानिवसिहोनाक्तानि
द्वधमेषुनासिहककंकायातलाय
शचाउरुषमुभाभवति यदियुभफल
यातिनोवकलांनिधुनविशुदियुता
निमेकवयेति तत्रकेद्विकारा
लघुत्वमस्यप्रमृशमनवमयेचमस्या
नस्थितेः शुभप्रहस्यया आचारिगेः
रतोयेकारशानस्थितेः पावप्रह
कपललिते लघुप्रहदेः सूर्यभामगुरु
भिहृष्टेनयनयागेजोशगेदेओजवि
वमराशिमेषमिपुनादिरंशोयोनेपव
तत्रस्थितेचदेमतिपुमराशेसमराओ
गभाधानकाये यदाहजगन्नादिने
वसिहः केद्विकारापुष्पभस्थिते

लघुशशोकोचपुष्पभेसमेतेपापैस्त्रिला
भारिगतैश्चयायात्तेजन्मयोगेष्वमे
प्रयभामिति नारदः ओजराशपोशगेचे
हेलयेप्रहदेवीत्तिते अचिभेतायुम
तियोसनशार्कामेयसियमिति नार
दः प्रहदासूर्यजीवराः स्त्रीप्रहदाशशि
भार्गवा नपुंसकोमोमोमौरिशिरोमा
त्रेविधेउदरति अउप्रस्त्रीनपुंसकयो
गा वसिहोनाक्ता आधानलेयविष
मोशराशोजीवेउजभापुतवीत्तिते
नात्येः सप्रउस्त्वपापैवेदेः पापैश्चमि
प्रेवलिभिश्चमिभ्यः ओजतोशलशगे
वांशेप्रहदेजीवेदेकेरजोराशपुंसमेस्यः
हेनन्मास्याद्यत्ययेकन्यकान्मिभ्यः
होद्यगगेदिविजन्म शठानपुंसकः
ओजेशकलादिसमलमेस्याः प्रजन्म
कोरीरविस्रनरेकः विचार्यवीयेप्रह
वप्रहाणा वाचोयप्रउस्त्वपापैश्चमि
वा पुमराशालशेवलप्रहअरुनिशा
कराभापुतवीत्तितेवा नात्येकन्य
तथापहृपापापैश्चपुंसेसविचिन्ता
वाश्यास इति एवमन्येपिप्रजन्मादि

म.
मे. स्का.
प्र. सी.

२५

योगाज्ञातकैदृष्ट्या पश्यस्मिन्कस्मि
श्रित्येजमयोगाप्रार्थयमराज्ञेयत्वी
गच्छेत् कस्याज्ञेययोगतकस्याधीवि
षमराज्ञेयत्वीगच्छेदितिकलितोर्थः
अथगर्भाधानेविहितनक्षत्राणामोमथ
मनक्षत्राणाविशति चिन्ताप्रवृत्तसु
याश्चिन्तयुतर्भाधारेमथममथम
फलरेखात यदाहृदहस्यति वि
श्रुदित्यातथाप्रयेतरंगोचेतिमथमा
शेषागच्छतागिदृष्ट्याः निस्यनिशे
त्यकर्मणीति अत्रकेचित् देवात्मन
आदाप्रतिवेधाज्ञेयसंनिधानानानि
केषुतद्वयातीतिषुगर्भाधानाद्यः से
स्कारागताभरिदानीदेवांमेथाभतोस
मागतश्चेतदारलितायनश्चक्रास्त
गुर्वस्तुनाथिसमादिमहादिषसः
ज्ञावस्तदागर्भाधानेनैवभवतीत्याह
तीतकालभ्यात यथाकालातीतेषुजा
तकर्मनामकर्मोत्राणानचौलादिम
स्कारः पूर्वोक्तदोषसज्ञावेनैवभवति
उक्तैवविशेन अनीतकालात्यति
लानियानिकार्याणिसेम्यायनगादि

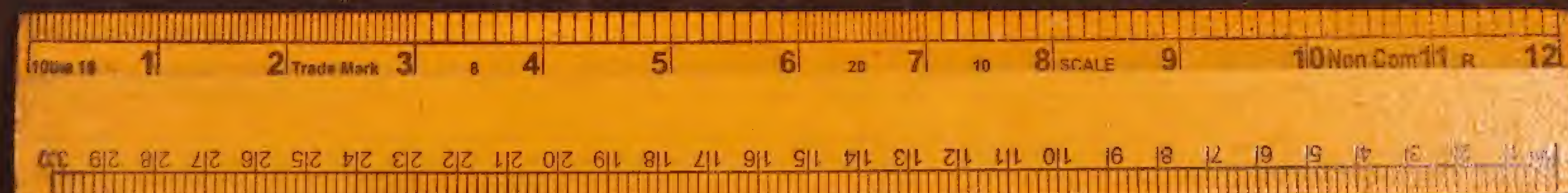
नेशे गुणैर्मगोवाप्यहृदपमानेतद
इत्तपंचोगदिनेषावेतिउमेनिमिज्ञा
नंतरमेवनेमितिकमितियायेनकाश
ततिःशास्त्राणोतस्मिन्गमासमेविशत
इति याज्ञवाल्क्यवचसाषोडशदिनम
थेयवेवेदतः सत्रिधिसभतदानत्रैवय
थाकथयित कालादिविचार्यगर्भा
धानेकर्तव्य षोडशदिनानिजमनले
तरमयेष्टागुक्तदिशकालाद्युविचा
र्यवाकार्यमेवतदावहकालाद्यापिनी
नी कालादिरूपैत्येवयतोविज्ञाने
रेणतस्मिन् पुण्यामेविशदितियाख्या
नावमरेकिमयंविधिनियमःपरिमेत्या
चेतिसयः पश्यउपगतास्तत्रस्त्रीग
मनेरागतपवपुहतेनियमपकयमित
सिद्धीतिने अतोगच्छेदेवेतिनियमस्त
रागात अहाउपयामवेचनप्रतिषिद्ध
वर्जगोतमस्मराणाश्च अतगमनेप्रति
वायोपिस्मयेतेअतस्मातोतयोभाषीस
त्रिधोनापगच्छतिदारायाहृदहस्याया
पुन्यतेनाउमेशयति याताउपोक्तैः
अतयदेतमुहपामभयारेवाधिकारिणा

मु.
सं.का.
प्र.टी.

३२१

अपिनाथिनाकपाशावतीवराया य
अदेयेनाह यत्तवाल्मः पितापिताम
होभ्रातासकुलोन्ननीतया कन्यापरः
एवंनाशप्रकृतिस्यपरःपरः प्रप्रयस्य
नवामोतिमुगाहतामृताहृत्राविति
वीर्योक्तिः केसजिकन्यायस्वनर्थे य
अपिनादीरहात अर्योरोषस्तदाभर्तरे
षेदाषाभवत्येवति किंवा चामित्यथः
भूतगर्भापवगभाथानेविधायनिह
समयेपुसाकिकार्यमित्याहविस्त्रुः निह
समयेसासाहतावलवहानात्यजेत पय
हामवांभालात्यप्रवाणामस्तकादिति
अथानयागोभोधतो नवेतिप्रश्नगर्भयारे
तायोगाजनेकेदृष्ट्या प्रस्तनेप्रसूत्या
ग्रलिख्येने अस्माभिरतिगर्भाथानेसमा
सम ॥ अथप्रसिद्धागर्भसोमेतनयना
त्यमेकारमहतेशाहलविज्ञरितेनाह
जीवावर्गदिनेमगेज्जनिहृतिशोत्रादि
निरस्तभाः रिक्तामृद्वर्जतिथिभिः
मासाधिपेपीवरे सोमेतोहमवहमा
समुभदेः केदः विक्लोत्पलैः लाभाति
विप्रवापवोत्पसरहेलयेव पुभाशके ८

जीवोहहस्यसूरहसूरवृतिः आरोमे
गलः अर्कः सूर्यः सूर्यः पयोचारेवथ
सूर्यः भास्वरहसूरवेभ्यभियानात्
तस्यभेदस्तः नस्येनामतपव एवं
स्यगुणस्यलप्रवणापुनचसहस्तनत
त्रैः सीमेनालक्षणयासीमेतोयताख
संस्कारः कार्यः सीमेतजीयेतयस्मिन्क
मंत्पनन्मीमेतो नयनमितिशाह्वंत्या
तिः सीमेतकेशमथभागः उक्तेचसी
मेतथायोक्तेष्येन पुक्तपलादिदि
वसरिक्तापक्षमथमो तिथ्यन्तका
कभस्तुसरेजानांचवासरेति रत्न
मालाया अवाणः मकरः पुनर्वसुनि
रेत्यभेवमपुष्पकेसगाः रविभस्तजी
वासरः कथितोपुसवनाविकर्मसः
आरिशेनसीमेतोतयवारि वासः
पुरुषप्रहवारासुः शुभासीमेतकर्म
णि मथ्योस्वीशुहवोतवर्जयेततपु
सकाविति तत्रतिथ्योतिविद्वाउचोते
रिक्तेति रिक्ताप्रसिद्धा समाप्रमावस्या
अर्कदारणीरकाः अष्टाशुभमी एता
भिस्तियिभिवर्ज्याशुनाप्रवशिष्टाया

सु.
सं. सं.
प्र. टी.
१२३

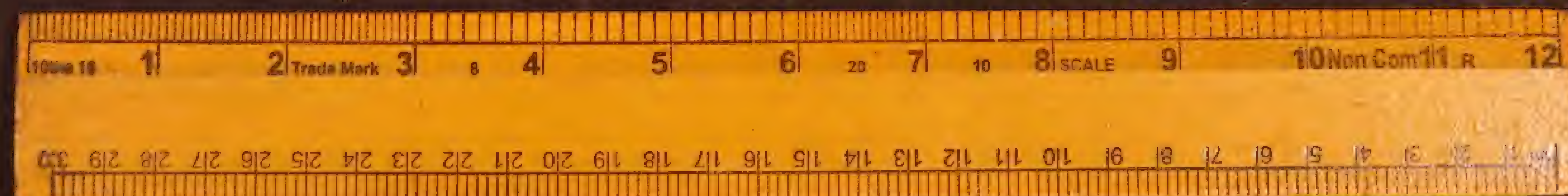
स्ति यथास्ताभिरुपलक्ष्यते दिने यदागुरुः
पत्तिश्चिदांवरिक्तं वनिनापेचरशीशु
माः चतरेषीचतयीचकुरावितशुभ
प्रदेति शुभसंस्थानिपानाथचतयी
चतरेषी योमासासीप्रशमंतिकेवि
त्सीमंतकर्मणीति किंचसमाधिपेमा
सेश्वरः इत्युमिमाकेनज्ञानेगर्भमास
सामिनिपीवरेषुयतेयतेसतीत्यर्थः
यदाहनारदः चतयीमासिषष्टेवाए
ष्टमेवातदीशरी बलापयत्रेष्टयो
अद्वितावलावितेः कप्रपोषि मा
सेश्वरेबलापेतेनसुगेनपरानितेत्ता
ति यद्विमासादिपानिर्वलस्तदेष
इत्याहे गर्गः यस्यमासाधिपारिक्ता
नीवावासेगतोपिवा तस्मिन्मासेत
येयेतिप्रसवावाभविष्यति सचसी
मेतोर्भगारणसमयादृष्टमष्टमासि
शुष्टमासासिषष्टमासिवाकार्यः अये
चेष्टायाविकल्पाः षष्टेष्टमीवासीमे
तोमासेरिपानकालेकाकेः नारदेन
तचतयीपिमासाभिपायतनुहाका
प्रदर्शिते शोनकेनापि चतयीगर्भ

मासीस्यात्सीमेतो नयनाक्रिया षष्टे
ष्टमीवाकवीतसजोतविधानशति स
जोतरेससुगससुत्रं एवेसेष्टयोक्तमा
सेपकविधेयेतशुशुक्लपक्षेष्टव्या
पवनापरासे यदाहनारदः शुक्लपक्षे
चष्टमीवासीमेतात्विविधिस्यतइति
इहस्यतिरपि पूर्वःपक्षःशुभापोक्ताः
कृष्णश्राव्यविकविना पूर्वज्ञापवत
जापिनापराज्ञोकपुचनरति शुभल
प्रबलमद्यते तत्रैकाविकानस्यान
शु १२३ १० ५ ५ शुभरेष्टमीसुगदेः
शालाभारिचिभि १६३ स्थानप्रवलेः
पापयदेःरुपनत्तेलेष्टेजापिचप्रनः
पुंभाशकेष्टुष्टराशिलयेष्टुष्टनवाश
केचकार्ये यदाहनारदः केष्टविको
तोपगतेष्टसौम्याडुष्टिकालाभाविगते
शुवापेः युरुष्टलयांतविचित्रितेष्टौ
सीमंतकार्येष्टुभरेतयेवापि रत्नमाल
यो षष्टमासाद्यवाष्टमेतदर्थियेवीर्य
पपत्रेविणो वेष्टेष्टनौरनामभवने
ष्टुलप्रभागेपिच थीयसीत्वावतष्टेय
सुरगुणेपयष्टुतदाद्यो मंतदाराश

मु.
सं. स्का.
प्र. टी.
३३३

वर्जिते अमुनिभिः सीमेत क मोस्त
मिति प्रविशेषामाह कण्ठः वेश
पिमुभरोत्तेयस्य ज्ञास्य मयायात
सीमेतल गारेकोपि कुरः पंचाष्टरिहा
गः हेतिसीमेति नो सापि ज्ञर्भवानसेश
यः अर्तापि जन्मराशि जन्मलग्नभ्याम
हमभवनामिष्टभवनामष्टमलग्नवच
दृशाद्ये यदाह सीमेतयायैक कण्ठः
ननेयनेतयालनेयनेयनेयुदिसंयुत प
चभिश्चतुर्भिर्धास्यैर्युगपूर्वकैः य
हेतिष्टः मुभेलग्रयावपिननेयने शी
सीमेतौनेयने इत्यनपुंगः नेयास्त्रीपुम
योः प्रयापवादः प्रयागपारिजाते न
मिदरुत्ताक्रः लग्नारष्टमराशीशः
कुंदगः मुभवीतितः यद्यप्यष्टमभस्या
करोषमाश्रयापोहति अपिशेष्टाभिन्न
क्रमेष्टमभस्यतस्यानतरष्टयाः सचके
श्रुतिकन्यायेनामदोषनिवारणापीपि
सेपक्षः ऊचित्स्मापिग्रहबलवृष्टिभि
रहृष्टिकलप्रेनिर्दिने अभिरितेशतिय
मयाप्रविशेषायाय यदागुरु मल्ले
कोचिदिष्टेनिसीमेतमुभरात्रयाः सिं

हलेवर्जवेतयैर्यहैरष्टमवर्जितो य
हृकरयहैः ऊचिदापिप्रयेनिपिहं ।
यदाहयैर्गः सीमेतोनयनेकायैषभं
मेमुभलग्नगे ऊत्तरमगकन्याश्रवा
ज्योषाश्रमनाशति यद्यस्तोत
रेणनक्षत्राणिवारोश्चाहवाधुवेति भु
वाणिरोदिणतरात्रयप्रत्यवेती तथा
सदरेसुतोषमग्रहोणावेष्टयगुरु
मुज्जाणाश्रयिवारेकाकायमित्यर्थः
यदाहगुरु रोदिणैर्यवमादिर्यप्र
हस्तैरात्रयै पौषवेसवभवेवसीमेता
दिप्रसंमतामिति शीघ्रः मोत्तनावा
रवर्गोऽसुः सीमेतादिप्रेशाभनाशति य
उज्जस्मनक्षत्रेयदिविलितेमध्येपिसेभ
वेतदातरपिवर्त्यमित्याह वसिष्ठः ।
बालानभुक्तेवतवत्येवराजाभिषेके
फलजन्मपिस्तो मुभतनिष्टेसततेवि
वाहसीमेतयात्रादिप्रसंगेषु एवेति
तोतेसीमेतोनयनसुहृतेमुज्जास्मादि
दोषविचारोनातिनियतमासविहित
नात तदाहगुरु मासप्रशुक्ताकार्येषु
मरुतेगुरुमुक्तयोः नेदोषमलोमा

सु.
सं. स्का.
प्र. टी.

२२५

सेगुर्वोदित्यादिकंतयेति अयमत्रता
न्ययात् यत्रनियतपक्षवक्तव्येति
हितोयथाशनीयेमासिपुंसवने नत्रपु
जास्तादिदोषाभावपक्षवत्तसोमेता
दौचतयं वष्टाष्टमाससंस्कृतकालत्रयति
थाने नत्रपुजास्तादिदोषतहितेतरका
लायाः संभवात्कुचितलाचारव
चोदेवभवतिरित्यानियतपक्षकालः
स्यात्तापिनेदावः यत्रवृत्तास्तुविष्य
नोपिबह्वदित्यापिकसिंहस्यगुर्वारिः
दोशास्यस्यनत्यगतिरुतात्रैवदोषः
एवनामकमात्राशनादिप्रतिदृष्ट्याः
उक्तेच सीमेतज्जातकारानिप्रशान्ता
नियानिहै नदाषामलमाससमोप्य
स्यगुरुमुक्तयोरिति मोप्यस्यत्यादिदो
षोपलक्षणाएवचकालप्रत्येतायागे
पुनरुत्कारणादिप्रमत्तमासादिदोषा
विचारणीयपवेति अथेतगर्भादना
दयः संस्कारः किंगर्भासंस्कारकृतात्
तिगर्भाभावतततसंस्कृतदेवकार्योशति
नत्रेष्टपुष्पगुवाका प्राप्तेशनीयेमासो
स्फुरदिदुकलापपक्षेच पुंसवनेपुत्रे

सुगर्भगर्भाप्रकृतीति पुंसवनेमप
लक्षणे सर्वगर्भसंस्काराणां गर्भगर्भ
रतिवी प्राग्रदणाप्रतिगर्भमाह्वाना
रितिकेचिराहः प्रपरेतमरुदेवकार्या
इत्याहः यदाहवारीतः मरुसंस्कृतमे
स्काराः सीमत्रनदिजास्यियः येयेगर्भ
प्रसूयेतेसर्वः संस्कृतोभवेरिति एतेन
होत्रेवसेस्कारकृतमरुभवति यथा
भरेचवारचराहनीकसेस्कारवतीसती
सर्वकालेकर्वयायोग्यभवतीत्यर्थः
तद्वत्पुत्रापि कुचितकोकणदेशादो
प्रतिवर्षदाहृदिसेस्कारविधायकर्वणे
क्रियेतशेषेपक्षद्वयसंभवेदशाचार
तोवावस्थाप्या नत्रशनीयमासवि
हिततारादोपुंसवनेमहर्षेविचारिणी
युक्ततस्यतयं वष्टाष्टमासविहितः स
मंतमहर्षेविचार्यः वेपरीत्योक्तोक्ति
वीजमितिउद्यते सीमेतविहितस्यति
शिमत्तवचारनप्रादिसमदायस्यपुंस
वनेपुष्पेयागात्सर्वदोषप्रसिद्धसीम
नानाचारदर्शनासदोसीमेतोत्पत्तिः
पुंसवनेसुतेउक्तनोक्तमपिश्रीष्टः

मु.
मे.का
प्र.री.

३३५

सीमेतेन सदैव ऊर्वनीति प्रेय कुराश
यः यदाह नाशुकाणां द्वितीयेनाशु
तीयेवामासिपुसवनभवेत् यजेगर्भे
यजेगर्भेभदेकार्यसीमेतेन मरायवे
ति नमिहोपि सीमेतो नयनेपाक
तियिवा मराशिशु प्रेसवेकारेयदि
हान्मदेव कुरिनेकवेति अतएवानव
लोभानात्य कमाप्यामित्रेवरिनेजिय
नरति शिशुचोरायत्रार्थप्रमाणार्ति
सीमेतमहर्तविचारः ८ अथप्रमेगता
मासीसुगन् सीणावेदवलेचवसेत
लिलकेनाह मासेयगस्तिनऊनेन
रेवदसोरवेदवलेचवसेत
रस्यः सीणाविपोबलमप्यतिविवाह
गर्भसेस्कारेयारितरकमेसभतेरेव
गर्भप्रथममासमारभ्यदशमप्रसूतिः
मासपर्यंतं सित्तादयो मासेषु गम्याः
यथाप्रथमा मासेष्टयः रुजः द्वितीये
भोमः तृतीयेगुरुचतुर्थीरविः पंचमे
वेदः षष्ठ्यानि सप्तमेउधुः अष्टमश्रा
धानलश्राथपतिः नवमेवेदः दशमे
सूर्यः अत्रप्रथममासमारभ्यदशममे

सस्यायावर्गभेदकल्लारभ्यावस्था
भवतीत्यपिविशेषोध्यः यदाहवगा
हः कलिलचनोऊगास्थिचर्मगजा
चेतना सितऊनजीवसूर्यवेदकिंउधुः
परतः उदयपवेदसूर्यनायाः क्रमेशाग
रिता भवेतिप्रभापुभेवमासाधिपतेः
सहशामिति अकरोपितमत्रिपातः
कल्लेअगाजोलामानिचमिहोपि
नावेनयामरप्रज्य सूर्यवेदकिंसोमे
दयपेदः सूर्यः मासाधिपाः सुः क्रमेशा
देशेतेनिपौरितेनाशयतिसमासिस्त्री
णामिति गाचरप्रकुरेणययपिपया
स्त्रीपुंसयोः सामान्यतोप्रदुबलमज्जते
याप्यस्त्रीणावेदवलेविशेषमिथाय
ते विवाहेगर्भसेस्कारेगर्भाधानपुंस
वनसीमेतादिहोसीणामपिबलेप्राय
स्तरकमेस्त्वसुपरिधानालेकारुग्
राणादिप्रकुरेणतदेवसेवेदवले
प्रायनतस्त्रीणा यदातभतेस्तस्मा
दास्त्रीणामेववेदवलेप्रायमिथयतः
मिदिः उक्तं च पाणिनीरनविधेविरो
तरेयतरेववलेमैरारिकं चितेतेषा

सु.
से.का.
प्र.टी.
२२६

मिहमिपोपितां कृत्वा भानाष्टमे गलस्य ते म
नाशिभिः विति ॥ राजमातोऽशः विवा
हकार्ये कसमप्रतिष्ठागर्भाप्रतिष्ठाव
निताविप्रदोऽन्यानि कार्यणिभवस्य
अदोपतोविहीने प्रमदात्मश्रद्धा अथ
येषामाचारः पथगवपुंसवने विधेयमि
ति तदार्थपुंसवनात्महन्तविसृष्टजस
हन्तवेष्वनुयाह एवोदितैः पुंसवने वि
धिष्वेयमाश्रयतीयेत्यविसृष्टजाः मासे
ष्टमे विसृष्टविधाश्रयतीयेः लघुशुभे स्युग्म
हेचप्रदे ॥ पूर्वमीमेतोत्रयते प्रालोति
थिवागनत्तत्रलघुपलत्तिने श्रुतीया
मासिपुंसवनात्पुंसवने विधेये पुंसवने
नेनेन कर्मणोतिवृत्त्यापुंसवने कर्मण
पुंसवने तदा यदाहशानकः यत्कैगर्भं
श्रुतीयेतमासेपुंसवने भवेत् गर्भायुक्त
श्रुतीयेवचनार्थमासिवाभवेत् नसिहः
सीमेतो नयने स्यात्कतिपि वासरगणिप्र
पुंसवकारयेदिदं न देवेकदिनयवेति
विशेषमाह वसिष्ठः कुर्यात्पुंसवने प्र
सिहविषयगर्भं श्रुतीयेषवा मासिमा
तनोतपारकिरणोपयेयवावे शवे दि

ताकर्कटकं न्युग्ममवतामने प्रवि
त्तेतिथो अदैनैयनपास्त्रिकं शशभ
दिगमं विना वासरेति नैपनपास्त्रि
अष्टमस्यानेषु देसर्वग्रहादिने यदाह
वसिष्ठः अष्टमस्याग्रहामर्षेनेष्टस्य
अभावात्तः एवैसमकारेणैव कुर्यात्
सवनक्रियामिति वराह उ सोमः
गृहाणा मुक्ताः ॥ ह
स्यतिरप्येविशेषमाह गुरुशुक्रपुं
हनादेकाग्र्यादिवसंशकाः तेवासु
यस्योराश्वपुंसवनेति शुभावहाशति अने
स्तत्रोपन्यादिपेवाशयवपुंस्त
अभिहितान्कलन्याह गर्गः सोम
स्युग्मजामदे
..... हयविदेनास्याशेषास
वार्थसिद्धिरिति अत्रवचनद्वयमा
मात्पान विकल्पः ॥ यदाहश्रीव
यमासिपुंसवने चिकीर्षिते तदा सोमवा
रापवग्राह्याः ॥ यदाहचतुर्थीया
सिगर्भस्य चक्रात्तत्पुंसवने चिकीर्षि
ते तदा पुंवारपवग्राह्या इत्याहः नत
जाणिहपुंन्यामनिग्राह्याणि तानि च

सु.
सं. स्का.
प्र. टी.

२२०

वृत्तः सकरतिश्रीपतिनोक्तानि व
सिद्धेनप्रजामान्यन्याभिहितानि य
या प्रजामप्रवर्तयतिष्ठातीहस्त
नर्वसः सलपोष्टपराचानगधामग
स्थितोस्थिती विशेषमाह ऊतोचयः
हस्तोप्रतिष्ठासलानिसोम्यविसुः ७
नर्वसप्रोष्टपराहयप्रोक्तमावाहदय
मेवच प्रोष्टानिकथितान्येवपिस्त्राय
कादेशवत स्त्रातोतप्रामचवरेवत्या
फाल्गुनीहय अस्थिनाचैवतत्तत्रैयदा
प्रसवेनेभवत नरःसंपद्यतेदेवायदा
स्याहकृत्यगः लब्धाहस्तमक्रो
नारीचेत्फलजाभवत शेषाणिदेश
पिस्त्रातिदितानिविशेषतश्चि तदेत
योदिसहायदेवाकयोदेशाचारेता
यावस्या तत्रवमिष्टावाकनदातिता
त्याविवाहरेतिष्ठाचास्तोचयवाका
अथलप्रमुदिमाह अस्त्राचयःमीन
सुचिककेभेषवापगोसिरकनका
प्रुक्ताप्रसवनोयेप्रसवप्रजदिवाक
या किंइतिकोणमवनेप्रुभस्थि
तेषुपोषप्रुवद्विरप्रालाभरहस्थिते

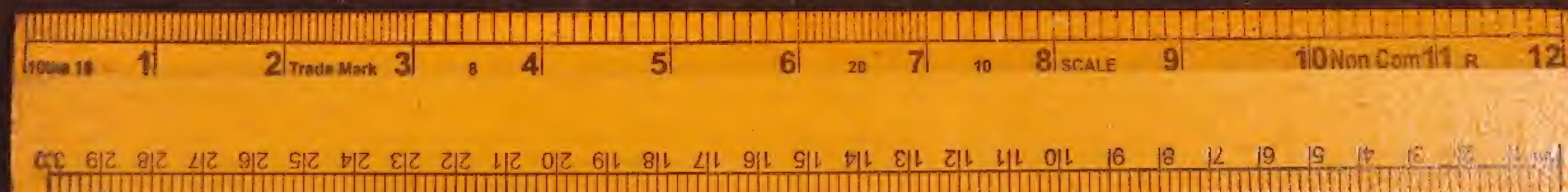
५

प्रुजिविदुभीनसप्रुभमिजनप्रुलयेप्रु मेप्रु
लयेपरिप्रुदप्रुभोशकेप्रु अत्रापिस्त्रीप्रु
संयोष्टद वलमावप्रुवमित्याह न
सिरः अत्रिप्रुसवनेकार्यःदम्यतोभनक
लभेजन्मारिवर्जयेद्यप्रिशोशकेविपरा
दिधिति अथगर्भरत्नार्थेविस्त्रुहतेउ
चते अथेदि सीमेतानांतरमष्टमेमा
मिविस्त्रुविधारजीवेः अवतारोहिणी
प्रुष्टेरुपोलस्यतेदिवसेतयालग्नमे
प्रुभस्त्रा। मिकेप्रुप्रुभप्रुक्तेवालप्रुस
तितयास्तप्रुहःप्रुमस्यानस्यप्रुहस
प्रुहयदितेवसतिविस्त्रुहजाकार्यः य
दाहप्रयोगपरिज्ञाते वसिष्टे मासप्रु
मेचगर्भेस्याकरोदिसुर्वलिःक्रिया ।
अवगोचैवेरोहिणीप्रुष्टेचैवप्रुशस्यते
दितीयायप्रुमोचैवहादेशवप्रुभतिपि
प्रुभप्रुहोदयःप्रुक्तालोपोचदिवसाप्रु
पि पापाःस्यायारिगाशिष्टोनेष्टासवे
प्रुमेस्थिताःइति अष्टमप्रुहोरावपवा
हमाह प्रुहः रत्नप्रुशालाप्रुगःसौष्ट्रु
तोष्ट्रुपचयलगाः अष्टमस्यसुदोषाये
विवक्षतिवसप्रुयः तारेदापि लागा

मेप्रु

प्रुजा

:

सु.
सं. स्का
प्र. रो.
२२८

हमेशयोमैत्रलये शोबलसेपते अस्त
गेनिथनेशचनिथनेपिप्रभोयहः शति
वसिष्टमहितायोतमैतिष्णाक्त रोदि
गणावावैसवेपूर्वपेत्तदाशेषावासममी
योवी मथेचाहः पूर्वभागेनकुलेविसु
हृत्तोकारेयहभमस्ये तत्रप्रजाप्रकार
स्तेनैवोक्तः पीताम्बरकसवर्णाशोवच
क्रगरोत्रनैवैकंठवासिनेविस्मयक्त
सोस्यापेयततः विसोअत्रेकनेका
नक्ततातलिगमैत्रयगन्धपेयः वसा
क्षतेपञ्चुलरीपथीपुर्निवेयताम्बलक
लेअसम्पक विसुचद्वताप्रजागर्भा
नारत्तिगायत्र आस्याणभ्यःप्रदानये
प्रतिमावसुसमुताः इतिगर्मरक्षा
येविसुप्रजा १० अथजातकर्मनाम
कर्णयोस्तद्वर्जमजात्याह तजातक
मोदिशिशाविधेयं पवीत्यरिकोन
तिथोअभेदिपक्षरेशदाशभेपिच
मरुप्रवतिप्रपंगरुप्यात ॥ नवा
रिदिमेशुक्तंयजातकर्मप्रभदिनेकाये
मिति कृतः ज्ञातस्यामप्रमकर्मवैदि
कः संस्कारविशेषः सजातकर्मशत्रु

तोचते चशष्टप्रवृत्तयोत्पलसत्ता
लाएवविधेयं यदाहवसिष्टः य
स्मिन्महर्तैजनिताकुमारस्तस्मि
नियेयेत्तलजातकर्म सप्रपदे
अपित्तिदिनांअसुवर्णागोभरति
लकांमवसेरिति विस्मरपि ज्ञा
तकर्म ज्ञातकर्मततः कुर्यात्तत्रे
जातेयेष्टारितमिति येषात स्वस
ग्रस्यानसारेणोत्पद्यः तश्चाप्रवणा
नत्ररेसवेल्स्त्रावेविधायकार्यः
उक्तेचन्यातिवैमिष्टेन अनाजाते
पितापुत्रेसचैलेस्त्रेनमाचरेत् ३
त्रराभिमेवैस्त्रानयोवादेस्त्रात
के इतितदपिनालेस्त्रादात्यागेव
कार्यं तदुक्तेमन्त्राप्रोतामिवर्थ
नात्तमोजातकर्मविधायितेरति
वर्थनैवेष्टेने ह्युक्तेदनेरतिथा
तथावसारात् अत्रेष्टमाह नै
मिति यावच्चिद्यतेनालता

सं. सं. सं.
प. सं. प.
२२५

वज्रापोतिथास्तकम लिखेनाले
ततः पञ्चास्तकमविधीयतेति
आस्मानातकमसहस्रं नपयत्रः
इत्यने संक्रायादिदृष्टकालेषु
भक्तमना वराणामस्ति यदाहर्गोः
वतीपातेव संक्रातो ग्रहो वैधता
वपि आहं विनाशमेकमश्रमे
कालेपि नावरेत् किं न मलेने
ष्टाचन्द्रं शीमाणात्रादिपुत्रसमे
भवशास्त्रविधात अथवापितो
शास्त्रगतो राजगृहदौ निरुद्धो
जातकमोदिकर्तमज्ञवन्त्यसि।
त्यतिवन्थायवाहनो न गृहमाग
तोसि संवेव करोति तदेव जन्मभा
वस्तकप्रवृत्तेश्च तदाह वैजवा
यः जन्मनो न त्रयं कार्यं जातकम
यथाविधि देवादीनां कालश्च
तीतः स्तव्यो भवदिति अतएव

कालकृत्योभिहितो वारं रसेदि
तायो तस्मिन् जन्मवृत्ते तस्मात्
कात्रे तया शिषेः जातकमच
कर्तव्यं पितृपुत्रनपूर्वकमिति इ
देव तस्य न्यायता नाम कर्मणा
पिसेये तस्मादतिक्वात्र कालेव
वश्यं जातकमोदिसहस्रं विचार
णमलमिति प्रसेगेन तस्मादतिजा
तकमोदिति एवाण्ण कानिमया
रिक्कारिक्तो न वज्रितेति योजाय।
भिप्रायेणैकवचने अमेदिन्यती
पातादिदोषरहिते दिवसे शुभग्रह
वारे वा तथैव कारयेद्वा देशवाच
सेदिने तथा मंडपवत्तिप्रचुरभा
निप्रसिद्धानि तेषु च शिषेणावावी
लयातत्र जन्मसमयात् अति।
क्वात्र जातकमोदिशादिशब्देन
नाम कर्मोपपत्ते तदियेयं कर्त

231

उक्तं च सारसंग्रहेः एकादशे द्विविधा
णात्तत्रियाणां त्रयोदशो वैश्वानरो
उशेनाममासात्ते मृदजन्मभूति मन
स्त्वनामधेयदशम्यातद्दशम्यावासका
रेयत् प्राणैतिथौ मृदूर्तेन तत्रियेवा
गुणपानिते दशम्यामतीतायामेका
दशादिवसेत्तर्थाः एतच्च त्रय्याणामिष
ये एवौदीरितवाक्यसमात् अत्रना
मकर्मोपिविहितकालातिजमेष्टुका
स्तादिदोषरहितेषु भकार्ये तत्कार्ये य
दाहकश्यः उक्तकाले प्रकृत्यादिना
नामस्त्रिणां क्रिया अतीतेषु च कालेषु
कार्त्तव्याच्चातरागणो सरेत्रोष्टासुरे
त्रोवानास्तेन च वार्धके शुभलग्नेषु
भाषोचशुभद्विषु भवासरे चैतन्नागव
त्पापेतेनैधनेदयवनिजे एवाहेति प्र
नत्तत्रचरस्थिरसन्दृष्टि नाममगल
चोष्टोष्टरहस्यरतिणश्चतुहहस्यदः
एवाहः येष्टरहस्यज्ञोमथोहस्यमः
सदृताः अथराहचरात्रिचवनेयेत्राम
कर्मणि तथा जगत्साहल्यरुः एति
क्रियावनवमौहतापंचरणीतथा गो

म.
सं. स्का.
प्र. टी.

231

वासुस्तिथिद्वयसर्वनामकर्मणिप्रजि
ताः भास्करकर्मसामानोवर्मयेरंश
कोर्यौ धर्मकर्मसतप्रानवमस्या
शुभाशशीः शुदेवयाष्टमेलग्रेपाप
शुशरिताभगः शुभेष्टशेषेस्यपुन
मकर्मशुभावहमिति प्रेयाजनवसु
रेतनामाविलस्यवहारहेतुः नाम
वकीर्तिलभतेमनुष्यः स्तुतः प्रशस्ते
खलनामकर्म तश्च नाम्नमनतत्रव
रणललितसरोरयाभिहितशतपाद
चरांतगतात्तरादिकमेवकार्यं उक्तं
चरत्परिशिष्टे तदत्तरादिकनामय
स्मिथिस्युपलक्षितमिति शतपदचक्र
सोरोदोरेतिपाकेभिहितायपादवे
चोलापदेवाद्ये लीकलेलायमसुभे
ग्राशुपश्मेशुभे वावीहृतयाकभे वेवी
काकीरगः रयातः कवेरत्तास्तरो के
कोदाहीतादितिम हृदेदोकावपुष्य
भेरीशुशेमेसायसासीमममनाभि
ये सोरादिहृतयाभोग्य देवोपयमा
सुभे एवाणागतयाहेतु पयारोति
चित्रेभ उररोतातयासातो नोतेतोदि

देवभेनानेनलोक्रमासैत्रेनोयायिष्टर
भे येयोभाभीतिस्लोका भूधापाका
जलसभे भेभोजाजीतिविष्टेन जेन
जोत्याभिजिदेवत स्त्रीसुखोवाशुतोत्ता
या गागीरगेचवासवे गागासिस्तुजे
शाते मेसोराहीतजातिमे दयादाया
तयपाते देवोवावीतिपासते इतिपाका
इमेपेचवर्णानामादिनसुताः जेयामे
वादिगाशिनानवभिर्नवभिः पदेः पतेन
दिस्वात्तरेष्टरामणिरित्यादीनिनामानि
स्याप्यानि तउक्तेपावेनाजलदेवता
नसरादेमासमेवर्षेपितावक्रयादयो
पिवाकृतवृद्धरति प्रउकेचिज्जन्मनाम
गोपेयरिति स्मरत्तन्मनस्तत्रसेवेपिना
पुदोसस्याप्यवाहाराद्यसमग्रमका
र्यमित्याहुः तश्चनामकीटयोकार्यमि
त्याह वसिष्ठा तच्चत्तरेचत्तरत्तरेवा य
येस्मितेवातलकारेण विवर्जमाताम
धिकमेवकार्यंस्फुटवरोदतिपाकागरे
प्रेरति यातिवल्पादपिपठेति वापवा
गयतरेत्रस्येष्टिप्रहृष्टानुकमनरिपतिदि
तेष्टोत्तरेचत्तरत्तरेवाक्योत्रातद्यतमि

सु.
सं. स्का.
५ टी.

232

ति कृते कवेतेतदिते तदितोते वोषव
दादीनोक्तोतदितानोचज्ञानेयाकरणा
शास्त्रोक्त्या विस्वप्रकाशपदतौतविश
षः क्रमाया अथ एजात्तरेणामदद्या
तमितिमासनामानिवसिष्टेनोक्तानि
वेदादिमासनामानिवेजेदायजनादेनाः
उपेक्षेयत्तपुरुषोवासदेवसिविक्रमः ।
योगाशः प्रुदोकायकसनेतोच्युतस्त
थाः चत्रपारेतिचेतानिक्रमादाहः मती
विणरति कुलदेवतासंविशयपरया
प्रसिद्धाः प्रुदानोनामप्रुक्ताविशेषः ।
स्मृतिभूतसंपेयः इतिनामकर्मसभा
मम् अथवालजन्मोतरेप्रोशिष्टाचार
ग्रामेप्रस्तास्त्रानसहतीवसेतिनिल
कयाद पोसप्रवेडकरवातदयेप्रुस्ते
स्त्रानसमिप्रभुवीजप्रुजेशस्ते नो
सत्रयप्रुतिमवाकमिप्रस्तताष्टतसो
विप्रुसषर रविविक्ततिष्ठाम १२ पोस
रेती प्रुवानिप्रसिद्धानि इन्द्रमगः कोरा
हस्तः वातः स्नाती दयोस्मिनी पप्रुसमि
प्रुभरविज्जक्रेप्रुप्रुनराथानत्तप्रुस्यो
भामगुरुवारसाहितेप्रुस्ताप्रुस्ताया

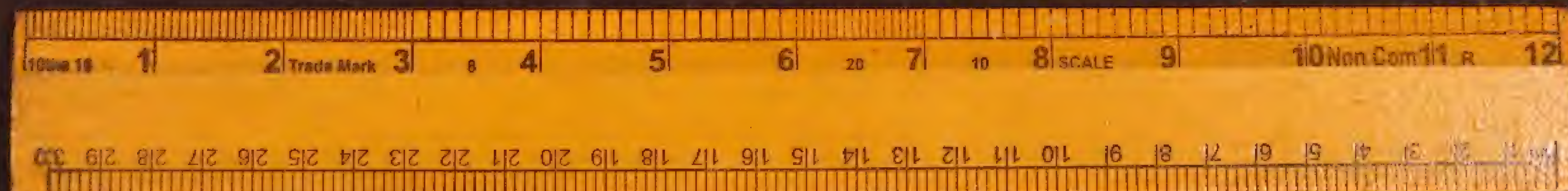
स्त्रियास्त्रानेनशास्त्रसतमफलरे तउ
कंदेवत्तवलुमे उत्तरात्रयेरादिण्याः सो
मापुचनरेवती प्रस्तावनितास्त्राया
हस्तमेजास्मिनीपुच स्त्राताप्रस्ताथ
सताउपेनस्त्राताचवेध्याप्रुप्रुनदनेन
सोरेस्मतिः चौरदतिस्तसोम्ये प्रुत्राष्टी
लाभारविजीवभोमे प्रुनेतप्रुवफत्त
लीजेष्टाथनिष्टासपिस्तास्त्रानेवथे
त्रिकेदभाणानिलवासवान्यमेवेडवा
स्मिप्रुवभेद्रिपुंसा तिष्ठावमिक्तेप्रुभसा
मनेतिप्रस्तातिप्रकास्त्रानविधिमुनी
दादति अथविधिद्वनत्तज्ञाप्रुच्यते प्रु
दात्रयामादप्रुनवेसप्रुष्टा प्रुतिमवा
तकमिप्रुस्तसताष्टीनिप्रसिद्धानि हे
हेकवदाभवः पप्रुप्रुशनत्तैप्रुस्तो
स्त्रानेनशास्त्रेप्रुनः स्मृतेरभावारितितः
नयोथः नयाज्ञेउथेः शरिष्ठानिः
नयावसरष्टमीषदृष्टी रविद्वारशी
विक्रा २५ १५ उपयाविचारस्त्रास
तिधिप्रुवनशास्त्र तदोनेदेवज्ञमनो
दोरे भरोणकृतिकामलमादाप्रुष्टा
प्रुनर्तसः मवाविज्ञाविज्ञास्त्रावप्रुव

म.
मं. स्त.
प्र. टी.

५३

गोशमस्तथा पप्रमं देवपेवरेस्तथा
नेतकारेयत यदिस्तानेप्रज्वेतपुनः
स्तीनविद्यतरति यतश्चयसिणातपा
नातमन्यते यतःस्तिकास्तानेवरेनवा
वेवपुतस्तकाहस्तिवा नायः कलाः यदि
स्तकमथेषिकाएजायं क्रियमाणम
पिस्तानेचंठालधतहस्तपुरुषवर्त्रिष्ण
लमेवपुहाभावान नापिद्वितीयः स्
तानेतरमेवपुद्यापादकस्तानसुविदि
ततात् यद्यपिदेवस्तवत्तभवाकोतया
चालकनस्तिसलकमिति सतास
तोएके अथयाचामतेनैवजन्मातस्व
तरवालस्यस्तनधानमहर्तमच्यते अ
स्माभिः रिक्तोभोमपरित्यज्यविधिपाते
मवेधते मृदुपुवेतिप्रभुस्तन्यपाते
शिष्यारितिदेवस्तवत्तनोक्त अथमस्त
रनेतगतमपिप्रथमादिमासात्तत्रदेत
फलप्रसंगतः शास्त्रलविकेडितेनाह
१२ मासेचेत्यथमेभवेत्सदृशनौबाला
विनेषुत्सये हयात्सक्तमतातनात
तगिनीमात्रप्रजात्पादिके षष्टादल
भतेदिभोगमतलोतमसंप्रष्टितो ल

हंमीसौख्यमर्थोजनौसदृशनौबोधंसप्र
त्रादिह १२ बालकेषुजन्मातत्रेप्रथमे
मासेसदृशनौद्वयप्रजाभवेतरासयेवि
नयेत ततोद्यादिकेद्वितीयादिकेमासे
सवालकोदेतप्रजाभावेतराचवृत्तात
भगिनीमात्रप्रजामात्रप्रजाजन्मतोहति
यथाद्वितीयमासेऽनुजातकनिष्कथा
तेरंश्वीयमासेभगिनीहति चतर्थमासे
मातोहति पंचममासेऽपुजेनेष्टभातरं
हेति षष्टादिमासेपरेतजेमसमीचेनफ
ल यथापष्टतलेवहलभागलभते पुने
सप्तमेतातात्पिचतःसुखलभते अष्टमे
पुष्टतोलभते नवमेलत्मीलभते दशा
मेसौख्यलभते एतच्चापलक्षणं एकाद
शेपिमासेसौख्यमेवा द्वादशमासेसख
बाललभतरत्यर्थः यद्यहचरेष्वरः प्र
थमेवदेतजननात्प्रथमेवविनश्यति दि
तीयेभातरंहेतिश्वीयेभगिनीतया चत
र्थीमातरंहेति पंचमेवात्सनेनाग्रमे एही
चमत्रजीवेत्यात्सप्रमेपिउसौख्यदः सु
ष्टमेपुष्टिजनकोनवमीलभतेथने लभा
तेदशमासिसौख्यमेकादेशपिवा कर

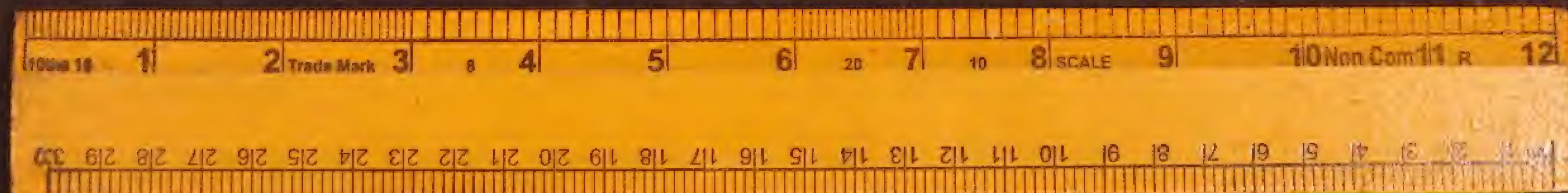

स.
मे.का.
प्र.टी.

२३५

श्रीसुखसेपत्यदेतानांजननीफलमिति
प्रयोजति प्रयोजेनात्मकालेपवस
दृशोनरेतयुक्तः स्यात्तदास्यपिडादिना
मात्मानेपितरेवडादिशब्देनापियाचत्
ते बोधेमिति प्रयोजकधुंखुंयेकोस
जन्मानेतरेनिविदे विहितेपिकालाह
प्रपत्तेस्त्यातदापिस्वपिडादिनाया
त्पिडायाउनाशकश्यपः उक्तवप
विस्तुधर्मीतरीस्त्रेपरशुगमेप्रत्याह
पुष्कराः ॥ हेतजन्मानिवालात्तल
ज्ञातात्रिवोद्यमे उपाविप्रयुमेषु
जायेतेचशिष्टादिजाः उपयुपरिपक्वा
दिजदेताः देतविशेरजादिजाश्याभि
थानात् देतैवमिदयस्यात्तन्मभागे
वसत्तम स्यात्तरेपितरेवायावादेरात्मा
नमेति यवविधेदेतजननेपातिरपु
जातउवतउणातिप्रवक्ष्यामित्तन्मतिग
दितप्याग गजप्रसूतेवालेनास्यवा
स्वापयदिने तदाभावेतथमेजाकचने
तचरासेन तदाभावेगजाभावेगनेवा
पथेःसर्वगंधैः वीजैःप्रयोःफलेस्तथा
पंचगव्यनरत्नैश्चरुतिकाभिश्चभार्गवः

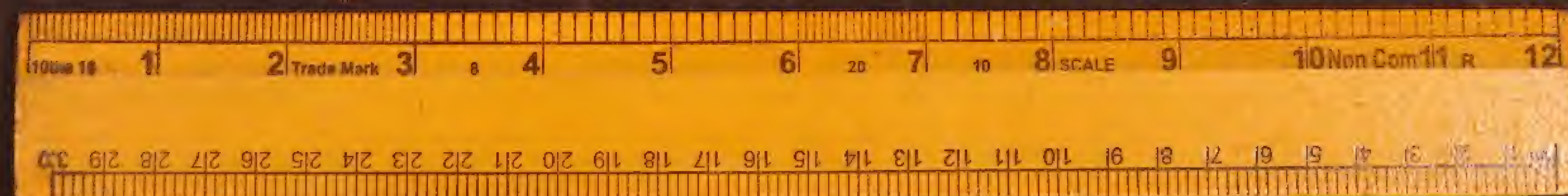
स्यालेपाकेनधातोरेजयेत्तरेतरे स
प्राहवाचकतयस्तथावास्यामोजने
अष्टमहनिविषाणांतयादेयाचरहिता
काचनेजेतेगाश्रभवेचामनेसववा दे
तजलनिसासातेष्टामतःपरं भद्रास
नेनिवेष्टनेसद्विःसलफलेतस्तथा स
वोपयेस्सर्ववीजैः सर्वगंधास्तयेवच
स्वापयेत्तजयेत्तवावदिहामेसकरो
वायुः प्रथमेस्यापयेतउदेवदेवकेश
वे एतेषामेवजह्याहृतमश्रायथावि
विधिः द्वास्याणांतदातयायथाश्रा
चरहिता ततस्तलेकृतेवालेमासेन
हृपवेशयेत् तामनेकृतेमेदनेवीजैः
स्वापयजतः सुभिवानकानेतेः सका
येवजनेष्टयाश्चाविधवानायावास्या
ताःसद्विस्तयेति एवेष्टयाक्तासदेत
जननपातिविधेया आतोयुष्टमफल
नाशएवेकमुभवाफलायाभिभवेदि
ति युष्टोहादोहासद्विस्तयेवविजला
त्सवेपिमुभायुभफलेरातदोलाचरुम
नष्टभार दोलागदकंभात्तचयापते
प्रसममेः नेभजमराकास्यापिसे

म.
से. स्का.
प्र. टी.
२३५

व्योक्तमाश्रितोः ॥ काश्चिन्नायाया
रोपनिबद्धः पुरुषावातवशादेतरितो
गतागतेरुचोत्रलोवलकयोगः पले
कविशेषेदोलाशेषेदोलाशेषेनाचते
तत्राणिषोवालकस्यदोलाशेषेदोलाय
स्यायेनचिकीर्षितेतिप्रकभासूर्यव
स्तोत्रेचनस्तोत्रेनरुजोनीयोगतास्यात
तरागिसपेचनस्तोत्रेनरुजोनीस्यात नर
शिमपेचमेकाशेषे देहेकशतेस्यात न
रशिमैरिषुभिः पंचनस्तोत्रेऽपिः स्या
त तदगिससमानस्तोत्रेसोत्रेस्यादि
ति यथासेस्यायाजना फलेचदेशि
शोरवसेस्तार्यतात उक्तं च सूर्यभा
रुभेयावत्येचपेचवतरंशे मध्येतसम
देयानिदोलाकाचकउतम पूर्वभागे
निरोगतेरतिमोमरप्रवम पश्चिमेतक
शावालउतरेयाधिसभवः शेषेषुसम
दिसेषवालकस्यसत्वेभवेरिति अथा
वसरप्राप्तदोलासहतेवासितिलकया
ह २ सर्वाधिमतोत्राणिनिष्क्रमणम
हतेवाह देताकभपधतदिमितवास
रेणादारेषुभेमपुलकपुवभेशिस्तना

म. दोलादिदृष्टिरशनिष्क्रमणं चतुर्थ
मासेरसिक्तसमयकंसितेद्विवासात ॥
दत्राः दोविशत प्रकाहादश भूणापो
दश प्रतयोष्टादशदिशदश पतेमिता
दिवसेषुतयाशुभेवारेसोमउपशुक्रय
रुणावामरेतयासरागण लक्षगण
ध्रुवगण नक्षत्रेरुपलक्षितेशिस्तना
लानांदोलादिदृष्टिदोलायसपिदृमि
रागेदस्यात यदाहपयोगपरिज्ञाते
रु दोलागेहेस्तकज्ञेयारशमदारेण
पिवा षोडशीदिवसावापिदादिवसेपि
वरिति भविष्यतगणे शुभीष्टीप्रणपि
वमचंद्रतागवत्यामिने मृदुधुवतिप्रत
प्रमातावाकल्येधितः योगशास्त्रेपिदृ
स्मलाशकप्रोपेचिनसेष्टिधुमिति अत्र
त्रुप्रमेगतोमेमोमपिदोलागहणमह
नः शोचते तत्रदीपिका तत्रेदमस्तादि
शिवागिवनेशोक्तइतगतिधिलप्रयोगे
विहितिमाप्रउमहावनेवलकागेहणा
प्रउपशुक्रय यमः शनिः अथानिष्टमने
महते तत्रचतुर्थमासेगमोक्तसमयेया
अभिहितसमीचेततिथिवारनक्षत्रादि

म.
सं. स्का
प्र. टी.

२३६

२३६

सहितेकालेशिस्तोनिष्क्रमणानिष्क्रमा
त्यसंस्कारपूर्वकं गृह्यति हि निर्गमने क
यांत अथवा अर्कासितेदिहारेण दिवसे
निष्क्रमने कयांत यदाह मनः वतये।
मासिकर्तव्यशिशोनिष्क्रमणं गृह्यते य
रूपि गृह्यानिष्क्रमणं स्तोत्रतयमा
सिकारयेत् यात्रिके समये मासि श्रुती
येदादेशे हि वेति अत्र श्रुतीये मासि पुत्र
गजमातीरेनापि मासे श्रुतीये शिशुद
पेक्षत्तपाकरेशाभनेगावरेष्य तस्यात
पापुग्रहवर्जितेभ्यो निष्क्राशने सौख्य
करेशिस्तो नरेतयपत्तयार्थमाग्रसे
यवस्यामहर्तसंयदेतविशेष्यति यथा
पुक्ते निष्क्रमणं एषेपत्ताः शुभः प्राक्तः
कस्याश्चात्यत्रिकं विना रिक्तापस्यश्री
दशद्वारणीश्च विवर्जयेत् चत्वार्ययम
तस्तीणि वैद्याः स्त्रीणि उपभात
उपभात इतरभातपदतस्तीणि च मे
शमादित्यपुष्पाश्चोदित्ती च शुभावराः
कृष्णानि मेष्वावर्जास्यस्तपेवधासत्वा
निच सतातवारवगोशु शुभरास्यस्या
स्तथा कंदसिकोणागः स्यात्पापः।

घटिस्तिलाभगाः उपनिष्क्रमणेशस्ता
मातलोवादेयोस्तुमिति अयोमत्ता।
निस्त्राहि मिश्रोप्रमेथामवेभेदित
क्तानि उदयाश्लगानि पवेविधसत्त
ये क्रियमाणास्यशिशुनिष्क्रमणकमेण
फलमाह हस्यतिः अथ निष्क्रमणं ना
मगृह्यात्ययमतिर्गमः अकृतायोक्तिः।
यायोस्यादाशुः शोनाशने शिशोः कृते
संपदिहृदिः स्यादाशुवर्धने मवेवेति अ
अविशेषमाह श्रुतीये मासिकर्तव्यशि
षोः सूर्यस्पर्शने चतये मासिकर्तव्ये
मयेष्टेष्टदशीनामिति इति निष्क्रमण
महर्तः १५ अथ सतिकायजतपुजाः।
महर्तं शुभजं गणयते ताद कवीत्यात्त
चैत्रादिमासे नपौष्यजसे एजयेत् सतिका
मासपूजा उपेदीयवारे चिरकृतिषोदि
धुतीजातिरुक्तनैरत्यमैः १६ कविः
पुत्रः ईश्वरगुरुः पुन्यारसे चैत्रादिमा
सि तथाधिकमासा तथापौषमासे।
सतिकावजनयित्री मासपूजा सत्याज
त्वेन यादेरे उनपूजयेत् तथा उपेदेन
वारे उपवेष्टुहवारे तथा विरिक्तारि

मु.
सं. स्वा.
प्र. टी.

१३०

२३७

कारहेतेतियोहिनिश्चिने तथाश्रुतिः प्र
वृत्ताः ईष्यजः प्रवृत्तः आदितापुनर्वसुः ३
दुःस्रगः प्रकीर्तनः नैरत्येसलः मैत्रम
नरापाः एतेनैतत्सहितेदिनेसुतिका
जनयित्रीसासृतीसत्पानचानचादेने
लपुनयेत अत्रमलानपलभः नत्येस
हतेनिका मणायाक्रामकमानेतरवक्त
वाः प्राप्तकालतायुक्रमकाराणानपचा
सरतिचेत एताक्रमस्तत्रास्त्रोयोवि
लितोजलएजायावरेपामालौकिकी
विक्रमानपेताः तः कालात्रेपिकवि
ज्ञलएजामाहः अथमासानेतरविदि
तोगवाधिउगपानयिपिसत्तहतेः प्रो
चातेमया श्रीयरीये एकविंशेवासरे
दिलीयेजन्मतेवायुदलयेनकृते प्रो
वेतीरेसत्रिंश्यास्त्रिंशेवक्रपात्रेपुन्य
पूजाविधाय नृसिंहोपि एकविंशदिने
चैवययः शालेनपाययेत अत्रप्राशनन
तत्रदिवसोदयगशिषु समानात्रप्राश
पानाक्रमदिवसे एकविंशतमेयायुया
मातागवादितीरेपात्रेनिपायमानह
जोचविधायशिषुमतेवदुग्धनदयारि

तयः अथात्रप्राशनमहर्जसंगपरया
ह रिक्तानन्दादृष्टीरिवसमयासो
विभोमार्कवागे लग्नजललाहमग
हवृत्तगमीनमेवालिकेच दितापवा
त्मसमासः यचमगदृष्टापचमारोजा
नामेनतत्रैः स्यास्थिरावेः समभुलकः
चैरेवालकात्राशनंमत १० अथप्राशो
मयेपरितोपिपचारोत्तयः अथोनि
क्रमानोनत्रमेवेविथकालेवालकाना
मत्रप्राशनेप्रथमभोजनेमत शुभफल
दायिण्यादितावयः तत्रैतवर्ज्यपदायाः
रिक्ताः ४ ५ १५ नेहा १६ ११ अथाह
मीदृशप्रसिद्धः हरिदिवसेहादृष्टीपतो
स्तियोहिना उपलक्षणातत्रिथिजेयव
तथासोरिभोमार्कवागे अदितितयः
यदाहनाहः रिक्तातिथिजयेनेहा
दृष्टीमष्टमीमपि तत्रात्रैतययः अ
हः प्राशनेशुभवासराशति कृष्णयोपि
हादृष्टीमष्टमीरिक्तानेरोचैवदिनत
ये सूर्याकिंभोमवायुअतएवात्यदि
नवासरे तवात्रप्राशनमित्यनवर्तते
अतएवाक्तेजीरैः द्वितीयाचतुतीया

मु.
मे. स्ता
प्र. टी.

२१८

२३८

चपेचममीमममीतया त्रयोदशीचर
शमीशशत्रेतिथयः शुभाः इति कवि
सूर्यउपगुरुवाराप्रशस्ता उक्ता अ
नोनविहः उक्तं च शशिशुकेचमेदा
प्रिशनिभोमेवतत्तयः उपाकगुरु
वारेप्रशानेदिशुभावहमिति तन्नि तदे
मेलताउपेह्य रेवोत्तरमपुक्तं नारदे
न नवेष्टतोद्यातीयातेविष्टागोतिग
रेयाः मलेवाजेनपरिचेवालात्राश
नेहितमिति अत्रेवोद्योषववादानासा
मान्यतोतोमिषहंसिहेपुनर्वचनेविष्टि
रेगारकश्चेववचनविष्टिभंयास्तिस्वः
त्यनेयारण वाचायतेनसंयभापय
नेनिषेयः लग्नमिति जन्मत्तलयेज
त्तराशिजन्मलग्नेताभ्यामष्टमरदरे
मुष्टेवाष्टमनवाशसुतोगच्छति प्रा
मातीमेवविषयलग्नेदिताजन्मराशिज
न्मलग्नाभ्यामुष्टमलग्नमनवाशचम
जेदित्यर्थः उक्तं च कृष्णपेन जन्मरा
शिर्विलग्न्याभ्यामेरनशीचवर्जयेदि
यदाहजगन्मानेकपणः गोविज्ज
तलाक्यासिहककैरपुष्टगाः शुभ

दागशियश्चेतेनमेवेकषष्टिकाश
ति न्युगिमिथुने म्गोमकरः घृष्टा
दिति घृष्टादितिल्लोपोपेचमोष
ष्टमासमारभ्यसमासेषष्टाष्टमदशम
द्वादशमासेषष्टालानोप्राशनं पुवा
लविषयमेतत् प्रयानेतरदिनिश्चये
नमगदृष्टोकरुकांनोपेचमादेजमासे
विषममासे पंचमसप्तमनवमेकार
शमासेषष्टप्राशनं उक्तं च वसिष्ठेन
युग्मेष्टमासेषष्टषष्टमासासेवत्सरेवा
नियताशिशुनो अष्टममासेषष्टके
न्यकानोनवात्रमेष्टाशनसिष्टमेतत्
अत्रयुग्ममासतेपेचममासादितिथेय
यदाहनारदः षष्टेमासष्टमेऽवायुपुस
स्त्रीणांचपेचमे सप्तमेमासिवाकार्यं
नवात्रप्राशनं शुभम् मनस्तपष्टः
प्राशनंमासीत्याह एकमेतककाला
भिधानैकमिकालः प्रप्राशनेविषय
तिमेदेह किंसमर्थतत्वात्पेचमिमा
एवकालादतकचित्तुत्यागोताभावर
ति अत्रक्रमः स्वस्तिरेहविशिष्टयः
कालोप्राशनं उक्ताः समुदासवाः

म.
सं. का.
प. टी.

२३५

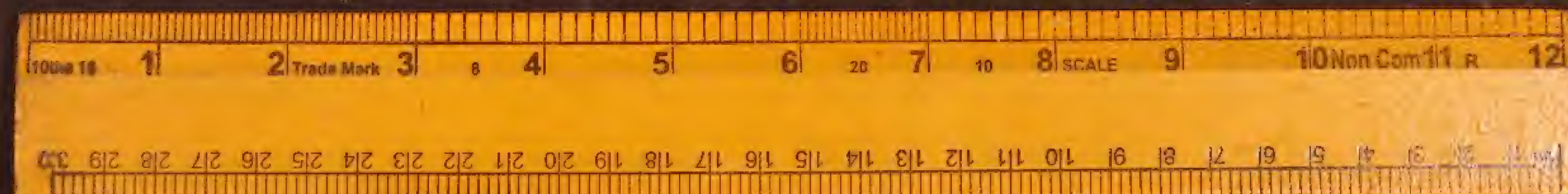
२३९

गुरुशुक्रादिविचारेविनैविधेयं शतरे
पुत्रीणाकालेषुयत्रसमरेकुविहिशि।
ष्यकोलाताभिहितप्रसवेवेषोसादि
त्रककालानोतल्यथलसादिकल्याभ
वति तत्रापिसदोषकालेविहायनिदो
षेकालेऽत्राशनेविधेयमितिफलिते
त्यर्थः तत्रापिशुक्रपक्षेपूर्वाहेविधेये
शुक्रपक्षेचपूर्वाहेइतिनारदाक्तैः नै-
लत्रैरिति मृदगाणलकगाणचराणु
तैस्त्रिगालेनतत्रैवालकात्राशनेस्या
ते चरस्त्रिगालेनतत्रैषुशुभेदिने
इतिकण्यपौक्तैः जगन्मोहनेवसिष्टा
पि विसृष्टयुक्तिरेणादिमराशमवाशु
भिन्नवरुणादितिचिः अश्वितिषाव
सपोसुभगैदिणतराशुशिशुभोजन
तागरति अत्रविहितनतत्रैषुजन्मन-
सत्रैषास्तसक्तं नारदेन परनन्यन
चौलात्राशनेचोपनायने शुभदजन्म
नतत्रैषुशुभतयकर्मणीनि वालात्र
भक्तैःप्रतवत्यनपि राजाभिषेकोत्पलज
न्माथिसं शुभंमनिषसततेविवाहसी
मेतयात्रदिप्रमंगलेषु इतिवसिष्टोक्तै

अ यत्तुगुरुवचने जन्मतेकर्मनत्तरे
माधानतेचवर्जयेत् कारावेदेतयायाने
स्तरकर्मणाभोजनमिति एषालक्षणमे
कैदिसमर्तमेष्टुह जन्मभंजन्मनत्तरे
शमंकर्मसहिते एकोनविंशमायानेवि
योविंशेविनशानमिति तेदेतदार्थिकन
वात्रभोजनविषयेप्रतयवेलोकेऽत्रभोज
नाऽत्राशानशुश्रूयोः साधारणासाधा
रणानेनचवहारोपलेभात जन्मनत्तत्र
गच्छेदःप्रशस्तःसर्वकर्मसु तौरेभषज
वावाप्रकतनेषुवचनेयदिति दीपिका
या निषेधानपलेभाश्च तस्मात्प्रमृष्टः
शमंकारुणाविशेषजन्मनत्तत्रैषुवालक
त्राशानेपशस्ततरंइतिवयंकुमः यदा
पिल्लु वाकोदितैकुंजन्मत्तदेतोरज
न्ममेतेते शुभदेउदाहरेयनेययात्रामत्र
भोजनैस्तारेकार्येइति यत्रज्ञेजन्मतज्ज
न्मनत्तत्रै रशममेकोनविंशचजन्मता
रोत्पद्यते लोकैः एतदपिप्रागुक्तविषय
मेवेत्यलमितिप्रमेगेन तत्राधिविद्वनत्त
त्रैसर्वयानिषदमेव यदुक्तंदीकाया क
र्णावेदेविवाहेचप्रतेषुसर्वनेतया प्राश

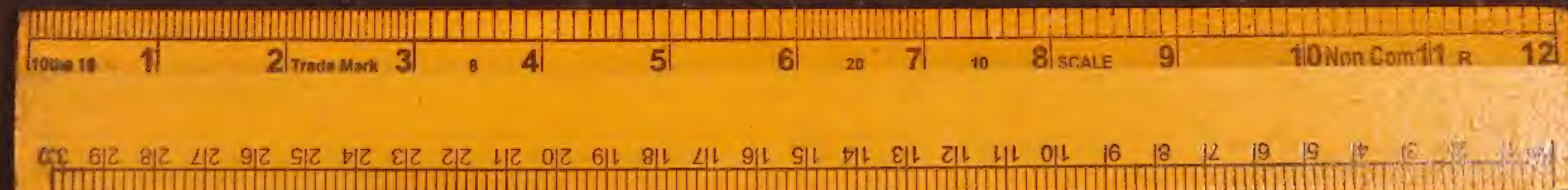
म. नेचयहृदायोविहसत्तपरित्यजेरिति
 सं. स्का वेदप्रकारोविवाहप्रकारेवत्तते १३ अ
 प्र. टी. यात्राप्रशानेनप्रवत्तेपरमनेनविचनत्त
 २४५ अणिचवसेतितिलकयुद्ध केद्विकोला
 २४० सहजेषुभैः लघुदे लघुत्रिलाभरिपुगेः
 चवदेतिपापोः लग्नाष्टषष्टरदितंशशि
 नेप्रशस्तं मैत्रांउपानिलजनभंमसश्च
 कश्चित् १८ इत्यपिकेदशज्ञेनदशमम
 पिस्थानमच्यतेतथापिनरेत्यतेलुचदे
 लेप्रदतिवहमानत्वात् एवेसतिकेदणि
 १२० १५ त्रिकोला १५ सहजे १ एषुसा
 नेषुस्थितैः शुभग्रहेः लघुत्रिः १ लाभार
 शमसुहासदितेसर्वग्रहरदितेतिपावत्
 एवेविषलघुलगाष्ट ८ षष्ट ९ स्थानरदि
 तमथादनस्थानास्थितेशशिनप्रशस्तं
 दंतिमुनयतिशेषः यदाहकणयः वि
 कोनकेदशायेषुभैः स्थायाविगैः परैः
 अलर्गनिधाना वाविस्थनदिमाशुन
 अत्राप्रशानकर्यादित्यनवर्तते अत्रलप्र
 स्थाचंदनिषिद्धः लीगावेदविषयः नाररो
 पि दशमेशुदिसंप्रकृतेषुभलप्रेषुभोशके
 अक्षयसेवएवादेसोम्यपुत्रनिरीतिते ।

त्रिषष्टलाभोः पापैः केदपीधर्मगैः शुभैः
 वांतारिनिधनस्येनवेदेणप्रशानेनशुभमि
 ति अत्रदशमसुद्धिः सर्वग्रहरदित्येदश
 मस्थानरदितकेद्वेचकेदशज्ञेनविवह्यते
 यदाहप्रयोगपरिज्ञानेः एवः दशमस्था
 नगः सर्ववर्जयेन्मातिमात्ररः अत्राप्रशान
 कृतेषुमत्तकेशभयावहात् अत्रलप्र
 स्थवेदः प्रशस्तः पूर्णाचेदविषयत्वात् ए
 तश्चशिमपयेवह्यतेविशेषमार अत्रशु
 अक्षारत्ताक्रमाद्याताः सममाष्टमथमभै
 भोजभक्तनवत्तेनसर्वशामराप्रदाशति
 अक्षाः सममभोमाष्टमउपानमशुभाचम
 त्रैगोधमादित्यनवत्तेसतिवापतेग्रहाम
 राप्रदाशत्यर्थः मैत्रेति मैत्रांउपानिला
 अत्रगयापाततारका स्थात्येसत्यानिषिद्धा
 इति केविराहरितिपरमतानोपन्यासः
 यथाकेषीपतिना रेवतीश्रुतिप्रनर्वसह
 स्तात्रह्यतः एषगपिदितवेच लृत्तरेवगः
 दितेष्टुकानांप्राशनेहिसनवानविधाने
 अस्याथैः रेवत्यादिभिः येचभ्योदितोये
 पिनत्तेकोष्यः रेवतीश्रुतिनीचमुवगा
 यनिषाच प्रनर्वसहप्रसह हस्ताश्रिता

म. अरोहिणीमगशरश्च उज्जरात्रये च यत्ने
 स. सा. उयोः शस्तेषु पृथक् कानो वास्तानामत्रयाः
 प्र. टी. शनैर्वर्षिकं तत्राविधानं च गदितमिति
 नारदरिभिस्तु चरस्थिरमृदुतिप्रनक्षत्रे।
 स्थितिषोः शनस्तत्राणामभिधातत्रयाणां
 मभिधातत्रयाणामनराधाशततारकाः
 स्वातीनामाधिक्यादः श्रीपतिसतमाश्रु
 तेषां भानानि विदिते मङ्गले यथैकता च
 पुनर्जननं जन्मसंज्ञासत् यदाह गुरुः
 जन्मक्षेपकर्मनक्षत्रे प्राधान्येन च पुनर्जयेत्
 कर्णवेधेन यायानेत्तरकमात्रभाजनमि
 ति विशेषानवधारणं जानतां सतमेतत् व
 स्तुतस्तु प्रयस्य भोजनमन्त्रे भाजनमिति।
 युतायावधिकनवात्र भोजनविषयमेव
 तत्तु कर्मसाभिः सर्वपरेः अथ ग्रहणा
 स्थानवशात् कलायनपृष्ठे दशम्यामार
 क्षेपेण इष्टां च दृश्य भो मा के किं भागैवे
 त्रिकोणाय यकैः दृश्यते तत्तैः फलैर्ग्रहेः ॥
 भिक्षा श्रीयज्ञा कुर्यात् वजीवेतनी च पितरु
 कः कुर्यात् वा उक्ते शवातयापि मा भोगभा
 गिनी १. त्रिकोणाय यः १५ केशाणि दश
 सरिताति १५ अष्टौ ८ यष्टुस्थाने च

स्थितैः क्षेपेण दृश्यते रश्मिर्ग्रहेः भिक्षा
 श्रीत्यादिकं फलं यथा संचयेनोक्तं मनिभि
 रिति शेषः यथा पृष्ठस्थाने उस्थिते क्षी
 णचंद्रश्चेतदात्र माशानकहालामित्या
 शीदरिदः स्यात् भो मा अस्थितरुक् पित
 कृतारुमस्या सोरपा रुक् अकं संचये
 स्यात् अकिं शनिश्चेतदा अभावसंचये
 क्षेपेण नक्षत्राः वातप्रधाना व्यापिवात
 व्याधिः पतानि येते यस्या सावत्तक्षेप
 वातव्याधिमात्स्यात् उपलक्षणात् ताह के
 तरपि पतत्कलदृष्ट्यभाविः अकं अत
 हि भोगभावस्यादित्यर्थः उक्ते चरत्तमासा
 या सौलभ्ये कुर्यात् पराणितनये पितृगर्
 भागः शानो वातव्याधिः कुर्यात् शनिभि
 क्षादनरतः उपेक्षनी भोगी दृष्टा सचरा
 द्रसरगुरुः विधोः शोः यज्ञभवति च नरः
 सचरदृष्टः कौटकात्पनिधनविकोणगा
 स्तत्फलं दृष्टियत्तनावर्मा घट्टे दृष्टम
 स्तथाष्टमः कौटकात्पनिधनविकोणगा
 रतः सूर्यः स्तथाष्टमिमेतिः पुत्रलभ्य
 तानामवदृष्टाणां फलाभिधानादयकै
 दारिद्र्यतरेति देशात्कलेपिमहत्तात्वात्

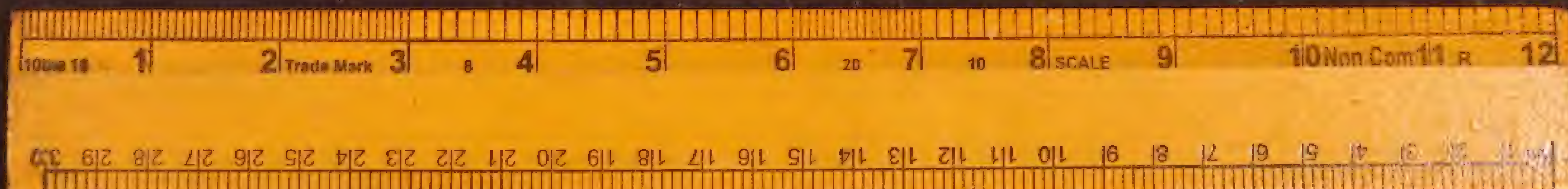

सं. का.
प्र. टी.

१५३

येदिज्ञांशस्तानि सत्ताभासिते उत्तरादि
तयेसांशेषांशंशकदेवते प्राजापत्ये
वरस्तं च शक्तमाश्रितमित्रं वराहेश्वर
येदेवं शिवो वतयादिजात मंत्राश्रयि
तत्रैवोक्तास्ते लिख्यंते साभिः रक्षेदेवम
देदेविसहासर्वगतं शुभं आश्रयमाणं नि
विलेनित्पसहस्रिये अचिरैकेवि
संशिनः जीवितारोप्यविशेषनिर्देशसा
चिरेनतान तारिण्योषधभृतानां प्रात
स्तमेधिशास्यसि कुमारपाततिमानस्ते
उत्पातदनमगतां तस्योपवेशनं कृता
भूमौ प्रस्थासभोजनम् ततः कृताततः
कार्यसत्त्ववैश्वदेविजेदिति उत्सेवानी
राजनादि प्रययिष्येयकं त्यापेवममा
सिकर्तव्यभूमिपवेशनमत्राशानतः
प्रावृत्तयोतयापिज्ञातिगासकतर्वेति
हारिवृत्तवाक्रमवादमंगेकनोक्तं सो
प्रतंशिएनात्वाशानसमयपक्षभस्य
पवेशनान्वावदशनाश्रयपरमतेनै
व ॥ अथपरमतेनैवभस्यपवेशनका
सपवजीविकापरीक्षाशासिन्याह त
स्मिन्काले स्यापयेस्तत्परस्तादृशयसं

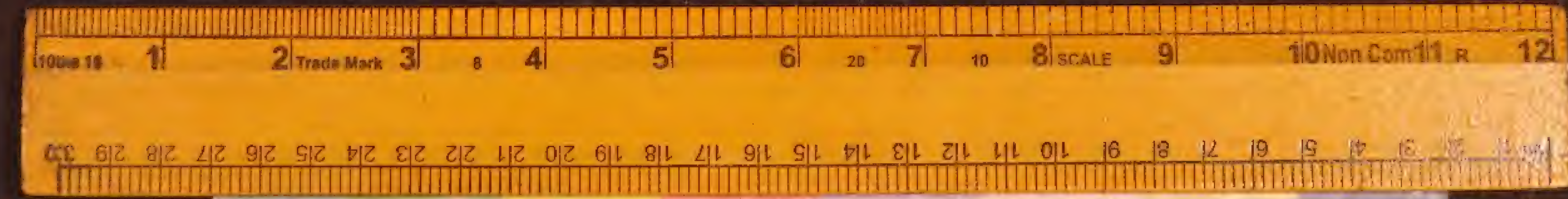
प्रस्तकलेखनेच सर्वैरुपयोग्यामृताणा
भिवालेलेराजोवेस्तुमृतिः प्रदिष्टाः ॥
स्युपायेपाये प्राजीवेजीविकाभिः आ
जीवोजीविकार्थतोभिधानात् यदाहमा
तंशियः अथहोयप्रविन्यस्यशिलाभोग
निसवेशः शास्त्राणिदेववसाणिततः
पश्येत्तत्तत्तां प्रथमेयतस्सोहालोवि
गमानस्येतेरा जीविकातस्यवालस्यते
नैवतभविष्यतीति वदथातजीविकाप
रीक्षामत्रप्राशनसमयपक्षं कर्तव्यं
विष्टाचारः इदं पश्येयकतंमृत्तविवा
राथेप्रवृत्तस्यदिव मनुविश्वमृत्त
विचारस्याप्रतिपादनान् कित्तथमेशा
सुकर्माणोमवि रोग्यतस्तेसेका
प्रथेप्रवृत्ताशति ॥ अथशिष्टास्तेवल
दानमुद्धर्तस्यथाह योगेभोमाकिंही
नेधुवसुडलचभेविसस्यत्वारितीह साते
वस्यमपाते मिशुनमृगसुताऊभगामी
नलये सौमेकैदसिकोणरभगगा
गैः शकुलाभसिसेह तावलेसाधंमा
सश्रुयमितसमयेप्रोक्तमजाशनेवा ॥
भोमाकिंभोमंगलशानिभ्योदेनेरहिते

म.
सं.का.
प्र.टी.
१५५

वरेसति शुक्लामलपुनर्वसुशेषासा
तीथनिशुक्लैः शुक्लपुनर्वसुशेषासा
पल्लवतेकालेतयामिष्टने मृगामकरः
सुताकन्यः गोवृषः कुम्भः मीनः पृष्ठा
मनतमेतेश सोम्यसौम्यग्रहे केंद्रविको
लागतैः रघुभगगनगैः पापग्रहेः शत्रु
लाभत्रिमैद्यैः षष्ठैकादशतृतीयस्थानः
स्थितैः सहितैः सतिवालुकसतां हूल
लक्षणायातामूलभक्षणोक्तमित्यर्थः
यदाहरीपिकारकारः मृलादित्यद्वि
लानिषकोत्तरासुबोसाधिविस्तरज
नीकरशत्रुमेष वारेषसूर्यशशिजीव
सितेउजाना तां हूलभक्षणविधिः कथि
तापिष्टना इष्टियलाभभवतागिता
अपापाः सोम्यग्रहातवमपंचमकाकु
स्यः अरोग्यशान्तिशुभभाग्यसुखेयभक्तै
तां हूलभक्षणविधौसुनिभिः प्रदिष्टः शु
वर्णयनिष्टा ॥ राज
सातोऽवचनात दिनकरचंद्रसमीरणा
मैत्रेयपुनर्वसुशेषासा चरमगम
नमृकन्यकसुग्रेष्टगफलावनिमेभि
रिहृष्टं पुनरुक्तं तां हूलभक्षणो रो

हिणीसात्योग्रहणामलानास्तिमीन
मेघयानास्ति पतशुकस्मिकालेका
यमित्यताश्रार सार्धेति सारसामदय
समेयतां हूलभक्षणोक्तं यदाहचंद्रेश
रः सार्धमासदयेष्टगतां हूलभक्षणो
यद्विरम्यभजन्नासैभोगभागीभवेन्नरः
अथवा अत्राशनेष्टगतां हूलभक्षणो
प्रोक्तं पतशुशिशुचारदर्शनाउक्तं तदा
तमृहर्तविवाचनमेषः यदाहसार्धमा
सदयेतां हूलभक्षणोक्तं यदाहसार्धमा
भिः तदुक्तं हरीपिकायां मृलाधिमैत्र
करतिष्ठत्तरेउभेषुपुस्तयाष्टगशिरो
द्वितिवासवेषु अर्केउजोवभृगुवोथन
वासेषु तां हूलभक्षणोक्तं यदाहसार्धमा
दलीनपर्णानिविशेषः सतिभ्यावसंधे
यः यथा तां हूलभक्षणोक्तं यदाहसार्धमा
तिभक्तितः मेधावेसुभगाः पातोदशती
यश्चजायते फलनरूपतां हूलभक्षणो
भगवाद्देविः हूलभक्षणोक्तं यदाहसार्धमा
लाशानरावतः एकदिविचतपंचः य
दिष्टयोः फलातिष्ठ लाभात्ताभोहृष्टं
तंगाप्रमरणमेव च यदाहसार्धमा

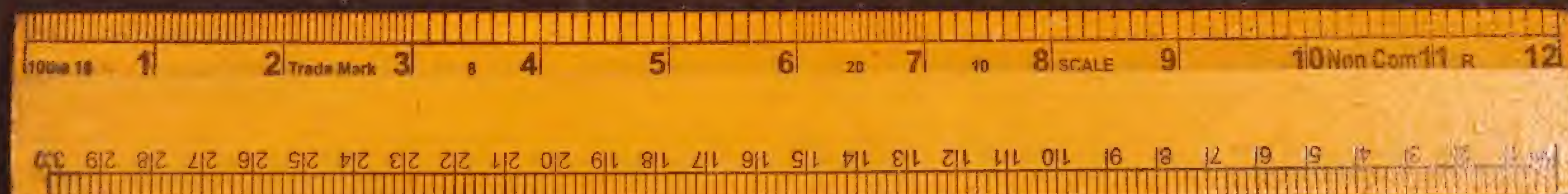
सं-
सं-
प्र-
दी-

२५५

२५५

पिः पण्डितेन संसृगः इति पण्डितेन
शुद्धिपण्डितं रात्रौ तदित्येतदंशकं
पिण्डपण्डितं अशास्त्रविधिना पण्डितं
त्वादातिपण्डितः समजन्मदरिद्रस्यारते
विस्मृतं संसृगदिति १३ अशास्त्रं वेद
सहर्तुं संप्रयाह दित्येतो वैप्रायान
सहर्तुं शयने जन्ममासे वरित्ता शुभा
वा जन्मता रासुत १ मुनि २ वसुभिः
संमिते मासि यो जन्माहात्म्यं भूयः
यतिमिति दिवसे जन्मस्य जन्मद्वारे योजा
ये विस्मृत्युमादिति मृदुलकमेः कर्णवे
दः प्रशास्तः २५ अशास्त्रं राश्यां न हि
ताकर्णवेदः प्रशास्तः राश्यां न तत्र वै
प्रायमासे च अत्र मदिनस्य जन्ममा
से मास्य जन्मदिवसे यावद्विंशदिने भ
वेत् जन्ममासास विसे या गहिताः सर्व
कर्मस्यतिः ललितान् ललिते रिक्ततिथि
१५ १५ शुभाहं समवर्षादितो यवतया
धिकं जन्मता राश्यां मरणा मेका न विज्ञा
त्तिका वरित्ता तदुक्तं यावत् राश्यां
न जन्ममासे न वैप्रायान न जन्मता रा
सहर्तुं प्रसृगं नित्यावरित्ता न वैप्रायान

इष्टे कर्णस्य वेदो न समेपि न वैप्रायान इति अ
त्र वैप्रायानि वैप्रायानां कर्णविषयः यो
वैप्रायानो यत्र कर्णविषयः अशास्त्रं का
र्तिको यो यमासे वा वैप्रायानां पण्डितं
वा कर्णवेदं प्रशास्तेति शुक्लपक्षे शुभे
हनेति यासवचनं समगतस्यात् सा
अकार्तिक शुक्लपक्षे कार्त्तिकः का
र्तिकः प्रशास्तः पूर्णमासदेव शयनम
ताविषयः अत्र जन्ममासे वरित्ता राश्या
याहः प्रयोगापरिज्ञाते यासः योज
न्ममासे त्रैकर्म्यां कर्णस्य वेदं क
रुते हि माहात स्रष्टः स्रष्टो गीतं नृपः
अशास्त्रं मोतिमृदा निधने तदास्थिति
विरित्ता कालमाह अतिरिक्तः अतएव
मुनयः सप्र वसुवोषी एते समिते गति
ते मासि यमासे सप्र ममासे एव सेवा
अशास्त्रं जन्मदिवसादि सत्त्वात् यमा
भूयो हारशभिः योऽशास्त्रं योऽपि मिते
गिते दिवसे सौरमासे कर्णवेदः प्र
शास्तः यमाह जन्ममासे न वैप्रायानः
मासे वैप्रायानं यमाह यमासे वैप्रायानं
हादशास्त्रं शक्तिः संप्रयाहः सर्वभोग

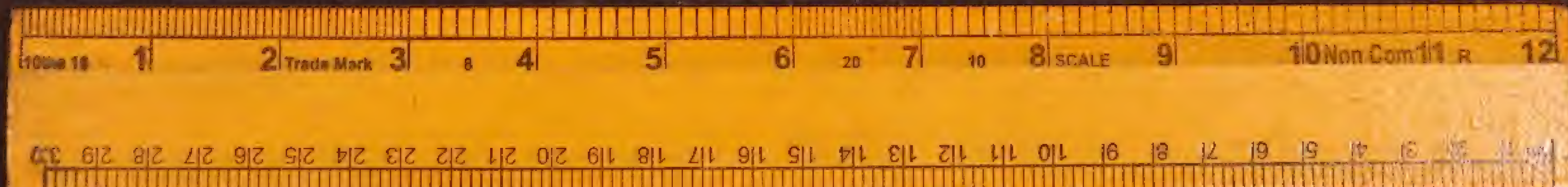
म.
से. स्ता.
प्र. टी.

२५६

२५७

नराजाविति यदातपसमासादौकर्ण
वेदाधिकीर्वितस्तदातिथीनाह जग
त्सोहनीवसिष्टः द्वितीयादृशमीषसी
सप्तमीचतुर्थोदशी द्वादशीपंचमीषा
स्तादृतीयाकर्णवेधनेति तेजश्चक्रे
वारीति उपहृहस्यतिश्चक्रेचंदवारेषु
प्रशस्तः कर्णवेदः यदाहजगत्सोहने
वसिष्टः भूमिजाकोत्तजाकर्णोवारा
त्सोवर्जयेत्सुधीः जीवेदुर्जेदुश्चकर्णोदि
वसापरिहृजिताहति अथति गोजाहति
सप्तवर्षवाकर्णवेदः प्रशस्तः उक्तं वा
श्रीपतिना पोस्तुवेस्तवकराधिनिविश
पुष्पवासवपुनर्वसुमेजाः सैदेवः अथ
एवेदविधानेनिर्दिशतिमनयोनिशि
सुनाति सूर्यबलेस्ततोत्पणसेयं य
दाहजगत्सोहनी अर्कंरुलेशाशनिप्र
शस्तेतागवलेचंद्रविहृदयत् अथम
वर्षेभृदेषिस्तोकर्णस्येधेसुनयो
वदतिहति अत्रकर्णस्येकवचनेप्रदे
कताधिकरणानापेनविवक्षितेतेनह
योरधिकर्णयोर्वेधः विस्मिति अथवा
धनिष्टपुनर्वसाविज्ञानराधासगरेवती

स्थितीप्रथमरसनतत्रैशमिरुपलक्षतो
कालेकर्णवेधः प्रशस्तः उक्तं च नारेश
पि विशादित्याधिविज्ञातरविमिश्रवसा
दृष्ट मस्योत्पेष्टावात्मानोकर्णवेदकि
यादितेति शाभीलोतरात्रयमशुक्तं पो
षेधनिष्टासदिनाहरेउताष्टक्रेत्येतिमह
तरास रसेसमैत्रेययकर्णवेधेनेष्टा
सर्वेषुसराशिसेसः इति अत्रैहिकोविक
ल्पः अत्रजन्मनक्षत्रविशेषः निषेधः स
र्ववादिमिदिः उक्तं वदीयकायां जन्मन
क्षत्रगाष्टदः प्रशस्तः सर्वकर्मसुः सौरा
भीषजवाधकतनेषुविवर्जयेत् कृती
केदनरति धातार्थवसागत कर्तेशहे
नकर्णवेधेविवक्षितः तत्राचस्यते ज
न्मानिमासविवादः अमदोजन्मक्षत्रजन्म
संशयाश्च अमभेवदत्रिगर्गः अतिवदतो
रयाजाविति २५ अथकर्णवेधपलप्रश
दिप्रहृषिणाह सैष्टमृतिभवेनत्रिका
एकंदेजायस्यैः अमवदरेकवीजलमे
पापावैरिसहजायेगहसैलप्रस्यो
त्रिदशायुक्तुधावहस्यत् २५ मृतिभ
वेनवष्टमस्यावेष्टेष्टदेसर्वप्रहरदितेस

म.
सं. का.
प्र. टी.

२५०

ति यराजगन्तोहनेवशिष्टः न कश्चिदि
शोऽसराशिसंस्थितिद्वयं वावसमजः
कंचेति अत्र विहितलानि प्रयोगाणि
ज्ञाते नादरशुक्लेकानि हृषभमिषुनेमी
नीकुलेरेक्यकासु तलावोपनकुवी
नकर्णवेदप्रभद्वयं मेघप्रभकरप्रभवमा
यमोपुरुवारितो मिरहप्रकजंभाया
अथ सत्तादिवर्जिता इति अतएवाकं वा
रसिंहतायो लाभोऽतीयेचमुभैः समेते
कुरेविहेतीप्रभराशिले ये यथातकरो
त्रिदशालये इति अभावेदुपग्रह
क्रालेषामन्यतमेलगुरेविहेनेसति
तयः ग्रंथकदीपकाकारमतमाश्रित्यार
कावीति कवीन्यायेलेप्रवत्तलाधवमी
नेनामन्यतमालेप्रसतिविकोण ५ ५ के
२ ५ ३ १ आयस्थितैप्रभद्वैः सत्ताया
यालेप्रद्वैरिसहजायगरे संस्थेवष्ट ६
इतीय १ प्रकारशस्थानस्थितैरुपलक्ष
तेतथाकेंदसंस्थेत्रिदशगुरुसतिकर्ण
वेदप्रभावहः अमकारकः स्यात् ३ के
चदीपिकायो सौम्येस्यायत्रिकोणकव
कगतैः पापसिलाभारिगैः राजाह्वय

तिवेदं ज्योतिषतयोलेन कलेप्रभेति ७
रुः कंदेवरादिकार्येषु नेष्टा सर्वेष्टमस्थि
ताः कर्णवेदो विनिर्देशपालयसेष्टहृदसा
तो तदभावेन केंदस्य तदभावेविकोणारा
इति अत्र कर्णवेदप्रकारो रत्नमात्यायो
शिशांरजातदेतस्यामातरुत्संगसर्पिणाः
सत्तोऽयावेयुक्तोऽसत्तादिगुणसत्तया
कर्णारेप्रविशेषमाह देवलः कर्णारेप्र
वेष्टायां न विषादग्रजसत्ताः तदहविल
येयातिप्रणेषतासुप्रगतनः शालेकायन
मः अविधिकर्णोऽयं क्लेशलवकर्णसत्तये
वच दग्धकर्णश्च यदुक्तेतद्वैरत्तामिरुक्त
तीति अस्याणादिवर्णविशेषरत्नसत्ताभि
धानेत सेवेपेविशेषप्रसरतिभेदात्संस्थे
यः अथ ग्रंथकारावक्रोणवसरणोमोह
इतिः सत्तैः प्राचानेस्याभिः तत्र सोरासो
तेयदिनेवल्लेतेतदिनहृष्टिकायः ३ के
चविधिभते अत्र न सारेणाशिशोः समीते
वाल्लेसमंस्त्यायचधिस कृताउपोहदि
करं वकमेतं भावेष्टां नि सवर्णमहत् २
सिंहोपि सौरीणाज्ञातजन्मलोशिचसं

सं. १५८
प्र. १५८

स्याप्यशक्तः श्रावणतेसमवेतश्रावणाय
वान्कलके नवसेमावरादीनियुक्ताहे
पारयेतरेति तत्रैतन्नतत्रोनिर्णयमा
ह इदगर्गः उदय्याप्यजन्ततस्माद्वा
येतजन्तः संगव्यापितेरेततन्म
करेभूमिति नकेवलेशमवर्षेपवा
व्यर्तिः किंतुप्रतिशोपेकार्या यरे
हगर्गः यस्मिन्नेसवितरितत्रैतद्वि
नेभवेत् प्रतिशोपेवनचत्रेविधिबेत्त
णापरमिति दक्षिणात्यपिष्टाचारः स
जेसमासीयजन्तियावद्विर्तिर्भवती
तिदृश्यते अथदृष्टावर्षादिस्मारिनाचो
लसहर्तविवत्तस्त्रिष्यकेप्रसंगतोत्प
कर्मनिषेधकंवकासेस्वययाह गीर्वा
णाप्रतिशोपरिणामदहनाथानवौला
प्रवेशोहेत्ताणोपालाभिषेकोदिवसित
विषदेनैवयाम्नायनेस्यात् नोवावात्या
स्तवाथेस्वरुचितयोनेवकत्पदयस्या
त्यतेवाथेचकेचिज्जहतिममपरोयाव
दीक्षोतदये २६ गीर्वाणादेवाः सुतेज
लेतसगायात्रलाशयः तयोःप्रतिशः

गीर्वाणप्रतिशानलाशयमितिष्टाचेत्
योः परिणयोर्विवाहः दहनाथानमत्या
थानेचौलोप्रसिद्धं उपवीतेवतवंधः
णीयलाभिषेको राजाभिषेकोः तदव
सितविशनेग्रहप्रवेशः ग्रहयोगेदेवमि
तमित्यभिधातात् अत्रसमाहारदहः य
तानिकर्माणिउपलक्षणाद्यादन्त्याप्य
नियतकालातिशुभकर्मणिषामायर
क्षिणायेननेवस्यः स्मारितेकवचनेस्
लेसमाहारेदहेकताभिषाये यदाहमरे
ष्यः दृष्टाकर्मन्पाभिषेकनित्या
ग्रादानयाणिग्रहो देवस्यापनमोजीव
दनविषेक्योत्रयाम्नायनेइति किंतु
रायणेक्योत् तत्रैतन्नमालायां ग्रह
प्रवेशविशप्रतिशोविवाहचौलचउव
यष्टे सौम्यायनेकर्मपुभेधियेयेयज्ञ
र्हितेतत्तल्लदक्षिणास्यात् विज्ञानमिति
स्युदप्रत्ययस्यकिताद्यभावाप्रगतलक्ष
पस्यचेतिगणायामः सेत्तापूर्वकोविधि
रनित्यइत्यभिभाज्यभवातीति लापकमे
गुणाइति सूत्रयथाशेदितिचक्रवेषणा
ग्रहणेसेत्तापूर्वकोविधिरनित्यायया

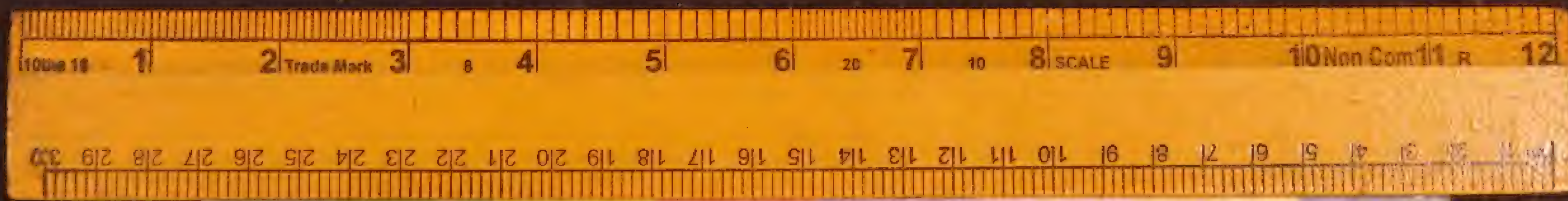

सं. स्का.
प्र. टी.

२००

प्रजासिगासिगलीलकाशानिराहणा
इत्यादि वयंतकमः यथावदर्थनको
श्रुदयोनिषदशतुक्तं तदुपेवस्यप्रज्ञोत्ता
केतोमहाउदफलेत्तये उक्तैवलामश
मंदिताये चातमोस्येषोषमप्रभवति
रवोवस्यप्रज्ञाद्वमवादेपेत्तारेवनाशः प्र
चुरस्यप्रज्ञः केतः विवाहस्योपलत्तान्त
दस्यापिप्रभुक्रमाणिनिषिद्धानिके
तोस्तदिनाहर्धसमराशानिवर्जयेत्
वस्यप्रज्ञाद्वमवर्जयेत्तयाशममगलमि
ति ज्योतिर्विवेधेकृत्तुवस्यप्रज्ञलत्त
लेमफलेयसिधेनोक्तविशिवसिबति
युक्तोवस्यसुतोवस्यदेवनिभिः अयतरे
स्यभवोसोकोतकंगवस्यदेवताः को
वृक्षस्तस्यापितकरोतितज्ञयेप्रोक्तक
योत्तयः अतएवाक्तवराहेत सस्यसत
लेयकपवविशोवावोत्तिसिभिर्गगतक
रः अनयतदिकसंभवोविज्ञेयोवस्यदेव
त्वाति २५ अथातस्वस्यक्रयावालोवा
र्यकेचप्रभंकर्मत्यामिक्तुक्तैतज्ञवस
शामोतवीयदिनसेवाभनएभाह २१ः
पश्चाद्गोतेत्यविदशादेववार्थकं प

हंपेचादिनेतेहेगुरोः पत्तस्यराहृतम २२
भयः प्रज्ञास्योत्तोरिद्युदितस्युप
आदातत्रयसामेखावालस्यत २३
विस्योत्रिदिनेपश्चाद्वाशादेवालसेप्र
क्रयेत्यर्थः प्रज्ञाः चभगोवार्थकेहृद
सुपवेस्योपत्तपेचदशादिनानिपेवा
त्तचदिनानि गुरोस्तदेवालस्यवार्थके
पत्तस्यराहृतनेकथिते यदाहृत्तारदः
पश्चात्तयगदितः प्रज्ञादशाविदिवसे
शिशुः हृदपेचदिनेपत्तगुरुः पत्त
तसर्वतरति २३ अथपरमतेनवाल
वार्थकेचातस्यभाहृत्तदशादेवयोः प्रो
क्तः केचित्तुस्तदिनेपरेः प्रहृत्तायुपि
केषांनेपेवाहृत्तवस्यदेवविपोः २४ विदि
यमेतज्जाहृत्तयगुरोप्रक्रयाः स्तेवाल
वार्थकेगुरुप्रक्रयाः प्रोक्तः तदाहृत्त
हेमुरः वालः प्रज्ञादिवसदशाकेप
चकेषेवहृदिः पश्चाद्गोत्तितयसदि
तः पत्तमेव्यक्रमेणजीवाहृत्तः शिशु
रपरिसापत्तमनेशिकृत्तो हृदयोक्तो
दिवसदशाकेवापरेः समराशमिति के
शवाकोपि सिपितिसमदिनानितुरया

म.
सं. स्का.
प्र. टी.

स्तयोः सुरुभृजगतेष्वेयोरि
ति प्रमेरपि ७ नखादेविदिबसेवात्पना
र्थिकेशाङ्गे उक्तेचगर्गेण शेषतरे
शेविदिनेवरुतीति प्रथेयोवाकानां
त्यमाह आद्यपिकेशति अन्ययः कार्ये
वर्णभावः सप्रयोक्तृयस्येति प्रयाजन
मिति ठक लप्रोतरभावे समये ७
भावेराश्रुतीतकालायवयोरवृणदे
यायाः कृतायाः युतादरापलदेवय
शासभवेदशममविदिनानोत्पागु
च्यतेनान्यथार्थः वयतेदेषाभेदेन
पोवाकनोवागार्थमुमः तदाहगर्गः
मुक्तोयुरुः पाकारतश्चबालानिषद
शावेति प्रसमरात्रुम वेगेश्रुतोमुव
मुदचपंचशेषतरे शेविदिनेवरुतीति
चेदस्यविशेषमाह अथाहमिति वि
योक्तेवात्यार्थकेकेमणार्थादेअहे
चभवतः कालनर्थदिनार्थकविदि
नेचेदस्यार्थः उक्तेचावसिष्टेन हद
त्यमिदोक्तिदिनेदिनार्थयात्तमस्त
तमहन्वयच अस्तविधोस्तमपेति
कनावालेयमक्ताविधावाचहृद न

नृविचिक्रमेणोकेदिनेचेदस्यवालेयोक्त
मिनितस्यवाकस्यकागतिः नकाचित ।
किंतुनिहेतनाइपेतमेवतहाकमात्ता
हमिष्टेनापेदेमदूषि येनाक्तमेकेदिव
सशिचतमियतदेस्तदयुक्तमेवमहत
शिञ्जतसधामयितारिनाहमेवाञ्जनि
श्चित्तदिति कणपेनतवालावेडः मुम
पवोक्तेः हदचेदस्येहेति पत्येहेतिस
मागतः यतस्तस्मत्तरपिमताहलोपिमु
भदःशशीति अतएवसंज्ञायाः अक्त
प्रतिपदिदितीयदिनेदितीयायोपाते
होपवीतादीनिमुभक्त्यानिशिसामसा
चाररति ५ अथेवनिषिद्धकालमक्तेदानी
चोलमहर्तस्वयंरारष्ट्रादातहमाभ्याद
चुरावर्षाश्रीयात्प्रभवतिविषमेष्टकः ।
दिक्तासुषष्टो पर्वोनालोविचित्रादरायन
समयेहेडमुक्तेजकाना कारेलग्राशया
शास्वभनियनतनोयेथनअदिमुक्ते शा
कोपेतेविमिष्टेः सुदुचालकभेराववर्षा
स्यपापेः ५ ह्रीणोचदृक्जलोदिभाक्त
५ः सुदुशास्वमतिपयलोपराः सःकसे
गात्रयतीवभागेवेः केदोः वमुभमिष्टता

म.
से. स्का.
प्र. टी.

३५२

३५२

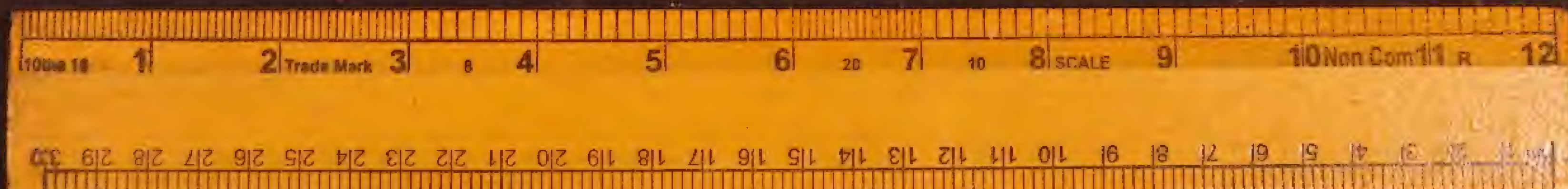
रकाः याः १. इतीयादधीदितिलश्लो
पेपंचमेतेनमाधानकालात् जंमकाला
हाइतीयेविषमेवर्षपंचमेवासमेववात्
फाहृफाकरणेप्रतिवतिरुतेरुष्टभोरैकं
भवतीत्यर्थः यदाहवसिष्टः इतीयेपंच
मेवानोसकलाचारतोहितां चोत्तेशिष्ट
नोयत्नेनसगृहोक्तविधानतः आधानतो
वासममाद्यपिकारयेत् सकलाचारतः
यातेनेनषोडशेपार्थकोनहृफाकरणेन
उसहृत्तविचारः एषोहृपनीत्यासहेष्यत
इतिपक्षसेवासपनयनसहृत्तनसिद्धि
इष्टशुक्लहृत्तविचारनन्मेषः अतएवो
क्तोपाज्ञवोक्तोपाज्ञवालेनहृफाकार्याय
शाक्तालमि मननाप्रथमशुपिवर्षासु
क्तहृफाकर्मादिजाहीतोसर्वेषांमेवथम
तः प्रथममेइतीयेवाकर्तव्यंश्रुतिचार
नात् एवंवहृकालोक्तोयथाहृहृवावर्ष
इष्टाहृहृहृविशेषकालानक्तोयथाहृ
हृसमर्थसत्तात्वेवर्षाविकल्पः विशेषमा
हृगुरुः इतीयेकेशिशोभाभिजन्मतोवा
विशेषतः पंचमेसममेवापिसिधयः प्रमा
थवासममिति असेति अष्टाष्टमीअर्कत

दशी रिक्तायसिद्धः ५ ५ ५ आद्याप्र
तिपत् सशीयसिद्धः पचाणि अष्टमी च
तदंशी एर्णिमाममावसा संज्ञातयः
येनेहृनेदिनेःहिने अत्रतुरुषाराजातः
सत्विभृष्टजितिहृव वस्तुदितरतिरिला
यः अष्टम्यादितिथीस्यक्ताशेषतिथिषु
हृस्यादित्यर्थः यदाहृगुरुः हादशीचा
ष्टमीरिक्तासशीप्रतिपदितियाहितारिषा
सतिथिषुहृत्तोरकर्मशुभावहे कश्यपः प
चपर्वतिथिरिक्तायक्तायदिवसशुभमि
ति अतएवाहृवसिष्टः पंचमीसप्तमीचै
वदशमेकादशीतथा त्रयोदशीइतीया
चहृत्तोरकर्मसुखार्वाहृति चकारादितो
याअपि ननसप्तमीत्रयोदश्यागलग्रहा
नाक्तयेतेयोगेहाणं यदाहृगुरुः विद्या
रम्याप्रतोदेशः हृत्तोरवैवविशेषतः गत
ग्रहेनकर्तव्यंयदीष्टेतुअतीवितमिति
चेत् उच्यते वैद्यकंमंडनंचौलमित्युच्यते
तद्विषयकोविधिअवेधिकमेइमंहावा
र्यमितिवावत्तरमित्युच्यतेतरसकर्म
तरमितिस्वामान्यत्वात्तेरतद्विस्तारिषय
कोनितेथरतिवयंक्रमः अनेदेशाचार

सु.
सं. स्का
प्र. टी.
२५३

तोयवस्थामाहस्तदुक्तं विरोधनाभा।
वात विविधेति चैत्ररहिते उन्नायणेन
दास्यास्तुभाप्रकरणमिहितो ज्ञा
न्मामनिषेधे ज्ञाययेयः तदाह राजमा
लोशः उन्नेवत्तनिसवितरिचराकरणे
जगुयं वना चैत्ररितापापग्रहदिवसज
न्मामसंवेति तथा जेउशुकेज्जकातावा
रेलगांशयोश्चेति प्रसोम्यग्रहाणाल
येककंमिष्टुतकम्यषतलापनमीना
मन्यतेमलग्नतेषामेवचनवाशेदृशा
तु चैत्ररितौवृष्णाणांवारलगांवारल
गांशुकेश्चेति कणपोक्त विशासमा
ह्याराशरः सितेजसोम्यवारेषुत्तोरं
सहयेदितं ईडःवारःसितेपत्तेवारेशा
नशाभनधति प्रयोगपरिज्ञानेपापना
राणामण्यवदःपठितः पापग्रहाणां
वारेषुविश्राणोतशुभोऽतिः सितिव्या
णांतभस्सुविदृष्टाणांशानिष्टमिति
तथाप्रसुभनियुनतेरोभंलग्नराशिच
स्वसुभोसुभोभ्यानिधनमष्टसलग्नंति
वियते यस्मितनौसुजन्मलग्नंजन्म
शिभ्यामष्टसलग्नरहितोहृष्टास्यादिस

शुः तथानैपनेग्रहमस्थानेअदिप्रकेअदि
प्रकेअदिःअक्यतिरिक्तसर्वग्रहरहितं
उक्तकेसतिचुदास्यात् उक्तचकणपेन
नैथनेअदिसंयुक्तैलग्नराशेननैथनः३
ति पाराशरः प्रहमस्थःग्रहाःसर्वेनष्टः
अक्यविवर्जिता अक्यनिधनेत्तोरसर्व
सम्यक्तरःशिशुरिति शाकेतिज्येष्ठा
करवराधारहितैः मउवालकतिःद्यद
शानतत्रैरुपलक्ष्यतेकालेचुदास्यात् य
दाहवसिष्टः आदित्यद्वितीयोसेहिती
येअवगात्रे हस्ताअतयेशाकेमोदवे
चौलमीरितम कणपोष दासेयसिति
प्रष्टुदेभेअहस्तत्रयेपिच विसत्रेयवपा
सुत्तेचौलकमेअप्रदमिति अत्रविहित
नक्षत्रेजन्मनक्षत्रप्रशस्तमित्याहवप
यः नक्षत्रप्रशनेचौलत्रतवनेभिषेचने
अभरेजन्मनक्षत्रेअप्रमेतकर्मणीति
नारदादिवाक्यान्त्रप्रशनेभिहितानि
अत्रकेचित् जन्मनक्षत्रपदेताशपरिज्ञेया
यमित्याहः तथाचोक्तैर्दके हिंतेकेज
न्मत्तंदत्तारेजन्मसंज्ञितेअभदे तदोहचा
पनराजायामभोजने चरेकार्येति न

म.
सं. स्का
प. टी.
२५४

त्र आवेदिकतौरविषयतात्तम्यं जन्मते
कर्मनस्येति गुरुवचनमपितद्विषय
मेव वैदिकतौरपरचेतकश्रवणादिवा।
कामितिममेजसे अथलश्रवणमाह
अवेति एकादशषष्ठ्यतीसस्थानस्थिते :
पापग्रहश्रीपलक्षतेकालेचूपास्यात्
असुरिगेचेदेपेयायारिमैरितिक
प्रपणोक्तैः तथादीर्णचरः कृतामंगलः
सौरिशनिः भास्करः सूर्य एतेः केन्द्रमैः
क्रमेणायथासंख्यास्यमरणशसुरतिः
श्राव्यान्तरिः पंगुतावेजते जरपसिद्धः
यतानिफलानिस्यः भवेयुः उथजीवभा
गते केन्द्रमैः क्रमेणायथासंख्यास्यमरण
तोशुभकल्याणकारिफलद्वयः कर्तः स्या
त उक्तचरत्तमात्मायां तौरत्तैषुसकृत
विधिनाचोत्तमाहर्षनेदाः केन्द्रेयानेगुरु
भृगुवैस्तवसूर्यजरश्रु शस्त्रानायाथ
णितनयेयेपुताचकेपुत्रे शीतेज्यातिप्र
चिततनैलिश्रितेनाशयवेति केन्द्रयति
विज्ञस्थानमफलमपितवैव धनमय
विक्रयागौरसद्गुदैर्महावपि जरक्रियान
शोभनाशुभेस्तप्रष्टिकारिणीति मृतो

तत्रयवप्रशस्तोनामेशुभराः प्रागु
क्तपराशरवाकासरसान् सत्रियचोले
इष्टतारयेतिचपुनरिष्टतारयागोचरप्रक
शेताक्तयशुभफलदेतारयाचूपास्यात्
उक्तचराजर्मातीरेन रविशुद्धोचरकर
तोरविगुरुचूपावतोहाहो तौरतारोच
द्योशेषचेदाश्रितकर्मति शीतिनिवेये
पि विवाहेसविताशोक्तत्रनेयेचवाका
तिः होजारेतारविशुद्धोचरवेदवा
लोबलेमिति चोलेप्रयाजनमाह वसि
ष्ठः सर्वेषामेवतुर्गानांचूपाकर्मविधिः
स्यतः केषामल्पितातेयाकेशायुजन
नीतया चोलेनेवाप्येवहिचोलेनेवयु
षः क्षयः तस्माच्चोलेप्रयत्नेनकारेयद
हिमात्रयति विवहारनिवेयेचोलाया
मेभविशेषमाह श्रीपतिः केषावसानव
पुंरपटलिप्रउपरीमतिस्त्रितो रितममि
तिचमरतोतौरविधोभवतिकल्याणमि
ति यत्रकश्चिदुक्तं चेदशुदियदातासि
तारयाशुविशेषतः अतोरभेधिकर्तव्यं
वारोतावुथसोमयोरिति तस्मान्मन्यदो
रविषये २ अथसगर्भोयंस्वसातरिस

म.
सं. स्का
प्र. टी.

३५५

तां शिष्टोऽष्टौ तार्थेनालनियममवष्ट
भार पंचमासाधिके मन्त्रगर्भे चोले शिष्टो
वसतः पंचवर्षाधिके मन्त्रगर्भाणि मासि
मातरि ११ चोलाधिकारिणः शिशोर्मा
तर्गर्भे चोले मासेभ्योऽधिके सति चोलेषु
भफलत्वात् न नैव स्यात् अतः पंचमास
भ्यः पूर्वचोले कृतं मन्त्रमफलदमित्यर्थः
३ क्लृप्तं परिशिष्टे चूडकर्मन कृतं च
यस्य माता स्निग्धा भिन्ना कर्तुं न शक्नुते
तदा तद्गर्भं नानाशानं पिशोमत्वे वदेत्
कंचतरस्योस्तेरुक्तमिति वसिष्ठः १
उचूह कृतो माता गर्भिणी यदि वा भवेत्
विषयते गुरुष्वेव दम्यते शिशुरष्टतः गर्भ
भेमात ऊमारस्य न ऊर्योऽल कर्म च पं
चमासादथा ऊर्यो दतः ऊर्ध्वेन कारयेदिति
ब्रह्मसंहिता पवारमाह पंचेति पंचवर्ष
धिके मासे चितपंचवर्षे स्यात् शिशोर्मात
रिगर्भाणि मासि सतां पंचमासः दयः ऊ
र्ध्वं वा चितकाले चोले मन्त्रे काल्याणा
कारि भवेत् यातो बालो यवान् च वर्षी न
भवति नावर्ष्यते निषेधस्यार्थः तदाह
नारदः सूनो मातरिगर्भाणां चूडा कर्म

लाकारयेत् पंचाब्दाद्यगद्यो वं तर्गर्भ
णामपि कारयेदिति यदा ह्यनयनेन
महाचोले चिके चिते तदा विशेषमाह
ज्योतिर्नारदः सूनोपनीत्या ऊर्यो वं तदा
दोषेन विद्यते इति अतः पंचवर्षाणां
नाधिकाभावो नापि तितः सदा पवार
कृतारस्य पंचवर्षाणि को न मासि पि सता
भेयो संस्कारो यो बालमातरि सत्या न भ
वति तदुक्तं सूनो मातरिगर्भाणां मां
जीवून्नेन कारयेत् गते तपंचमे मासिग
र्भादीनां मति भवेत् १ अथ चोले तदा व
ल्नमावर्ष्य किमित्युक्ते तदुच्यते तदा गद्या
तारायो सत्यामपु वारं पालित्याह ताराय
ष्टे त्रैवि कोणं पुगवा दौ रमस्या लोम्य
मित्रा स्वर्गं सौम्ये भेदे शाभेन उच्यते तदा
शस्ता ज्ञेया लो रया चारि कृत्ये १ ताराणां
दृष्टे मोचर प्रकरणे भिदिते तदुच्यते
ये तस्मात्तदा यो सविपितो रचोले म
ष्टे भवेत् स्यात् कस्मिं सति प्रजवेदे वि का
गेन वमपे च मस्यान स्थिते अथ वा वष्य
शिष्यते अथ वा सोम्या नो वष्य गुरुषु
जाणां वर्गे वदवर्गे सति ३ ऊर्ध्वं याति

स.
सं. स्म.
प्र. सी.

245

256

३ सोमस्याहनिजवर्गे चंदेते गत्रिकोणः
गेवापि लौरादिके पकरणे तारो रोषेन
रोषोयेति आदिशेनयात्र विपमाराग
एदद्यादित्यादयो पितारो रोषा पवाराः
प्रागुक्तास्तेषां चैषाः अथ शुभतारायां
एमाह सोमेशति सोमो भवति तान्ता
३ सति प्रज्ञेश भनो चंदे गोचरोक्तस्य
नस्थिते सति वष्टा तारा समे चेतनारापि
चोत्पात रासौरयात्रादि मंगलकृत्येश
स्ताः निप्रशस्तानि खलु रोषादिका
स्यादित्यः पतश्चुक्तस्त्यातिस्तः ३
तदर्थं तिथी रिक्तावेद आष्टमगस्त्या न
त्संयंतापयेत्तारां चतर्नवमी नया जमा
एव द्युष्टमी तारा न शुभाना पिते दिनेति
इति चोत्तरकरणे ११ अथ चोत्तरादि कृते
कालविशेषानिषेधमनुष्ठेमाह अतम
त्याः सतिकायाः सरोष्टोलादिना वेरत
जोष्टापत्तसने जोष्टे कोश्रिन्मार्गे पिनेष्टे ११
अतः सीधर्मः सयस्यात्प्रमातीनस्यात
या सतिकायाः ज्ञातापत्तायुरः सलोः
प्रत्रेयापल्लक्षणकन्याया वा चोत्तरपनेय
नविवाहायाक्तवह्यमाणकृत्येनाचरेत्

११

उक्ते च प्रवीतमाः यस्यामंगलकं कृतं त
स्यामातारजस्तलः वैधव्यं जायते तत्र न
योपाणिपीडनी पाणिपीडनी वैधव्यमन
अस्तनित्यर्थः सतिकाया अपि कर्मानंद
तलतक्ते विस्मृतौ सतिकां पुत्रवतीं विधा
तिरात्रीणकर्मकारेयत् मासीनासीजन
नीमिति अस्यार्थं केविदाहः सर्ववर्णासी
णी पुं प्रसूतां बालकजन्मादिनादिना
तिमदिनयावदशुचिताततः अदिरित्यर्थ
पतश्चोत्तरा ननु मनेते यत्रः अदिदिपोर्या
हेतदादशादेन दशादेन भूति रमिपः
वैधव्यः पंचदशादेन अहः मासेन पुष्टी
ति रक्षितानां पुं प्रसूतेण शुचिताया
कावितप्रपन्ननयि आत्रस्याणाः सतक
निर्गमरिनादृष्टो वा अवितादिना निपुव
प्राप्त्येते कन्यात्रयशस्तलसास्तसारे
वदिशतिरिनाति तद्विद्यायुत्तुपेकमात्र
नयि आत्रमादृष्टादिना वितस्मात्का
त्यादवशिष्टे वैधव्यायास्तुपेकमात्रनयि
आः पेशुपेक्षदृष्टावितानि अविश्याने ।
अद्याप्येन नयि आदृष्टादिना निस्तकका
लेनूतानि जायंते कन्या नयि आदृष्टादिना

सु.
सं.का.
प्र.टी.

२५८
२५८

हो एषो वारो विहाय यत्ता उपलब्ध
तादोषालमानिमकरज्जम्भमेव हृदि
कमिहाद्यानिशेषकाश्च विहाय तेषां
उक्ते च वसिष्ठेन हस्तत्रयेषु प्रनवसो
चशशाकविसृजते यश्चिनीषु पौलस्त्ये
भिल्लैस्तत्कर्मशस्ते यकारशम्यशक
वारलेग्रइति अतः शुभग्रहाणां वार
लशांशेषु दोरे कार्यमिति फलितेयं :
वाराफलानि गरीकानि भातः रायु
क्षययतिमासे समशाने च भोमेभामा
एकं देति ज्ञेयास्तत्त्वमासकं सममा
साददातीडुः सरेज्योदशमासकं एका
दशकविदेया कृतं तद्वारकर्मो गति
तत्त्वनायता लशांशनामशानां चैतानि।
फलैरुक्त्यातिनेकवत्त्वमायुजानिः
किं तशासुधातापि पापवारेषु तदुक्तं
वसिष्ठेन शारित्यभोमार्कदेने पुगीमा
उदेतकाष्टत्वरकर्मकार्यं कुर्वन्वामो
तिफलसमशेषासुगमस्य कदुशरीर
याते तद्यवमेव संच विहाय यदिने
दोरे कृतं ततो नवमदिने पुनः दोरेन का
र्यं उक्ता देभ्यः धिते चैव यो नोनवमेरुने

ति नारयोक्तेः यन्नवमेन वस्यामिति
वाक्येति तदुक्तं दिनपरात्परा नप्रमे
गात् दिनपरतिथिपरमिति चेन्न रिक्ता
यावत्पमाणासते निषेधात्तत्त्वपणने
नतपृथगुपादाना नवम्यो सर्वयोरेति
म्यमेव चतथीचतद्रेपास्तस्तथानिरो
चेत्ता चतथीचैव वहीच अष्टमीच च।
तद्रेपो तथापंचदशीचैव वृत्तचारीभ
वेत्सदा प्रमश्रुकर्मशारेभ्यो गदेतेरान
वमैशुने जेत्येतानियः क्रयालत्सीत
उनतिष्टतीति दौरव्यासवचनेन चत
द्रेपाः सर्वथानिषेधाविधानात् अतः
एवासमर्थे स्फुटस्मात् पाशप्रारः दौरा
हात्रवेमनहिनेष्टमात्रपिके पुपीति तु
तः संध्यासायं संध्याच विहाय एवेति
५ ५ ५ विहाय एवोत्पत्तिनिशेधादि
मनिविहाय तेषां शुभाविधिकारि
णे विहाय ते हितप्रसूभिः सशुभोदके
मिष्टद्विरेतादौः दौरक्रियादिनिशेधः
येन कार्याकाहस्यैः निशसनेरासदेक
स्वलादितादिति तैः सताः सगुप्तः या
मोजनपदविशेषः प्रयाणमर्थयाजः ।

म.
सं. स्त.
प्र. टी.

२६०

तीशिववाहेरुत कवहनेतीर्थगमेतीर्थ
यात्राउपलक्षणादिरेषागमनेमपिसि
ममज्जनसमस्तस्त्रानेत्तरत्तरकर्मयता
निकर्माणिनश्चारेनकुर्यात् यदाहवसि
ष्टः गृहनिर्माणसदृशस्त्रानेचोत्तमता
सत तीर्थयात्रानवप्रश्नकुर्याद्वि
णीपतिः गालवः दहनचपनैचैवैवा
लेचगिरिरोहने नवमारोहनेचैवनक
याहभिणीपतिः धर्मशास्त्रविशेषः
सिधुस्त्रानेदमस्त्ररेवपनेप्रतवारुने वि
रेषागमनेचैवनकुर्याद्विणीपतिः धर्म
शास्त्रविशेषः राज्ञेयासीप्रश्नेचमाता
पित्रस्तृतीवितो मृदनेसर्वतीर्थेप्रनक
याहभिणीपतिः अथैवतौरादिनिषेधा
गुविणीपतिममममासाहर्धेनपाक य
उक्तकाररेया वपनेमैशुनतीर्थवर्जये
द्विणीपतिः आहवसममासाहर्धेच
यात्रवेदवित आहेशाहभोजने इदमत्र
राथगमानप्रमेयगभाथानप्रकरणव
क्रवासपिप्रसंगारत्रैवाह्वयकृतेति
प्रथमतौराज्ञाविशेषसर्वथावर्जनत
जाणिचैभुजेगप्रयातेनाह दृष्टान्तादि

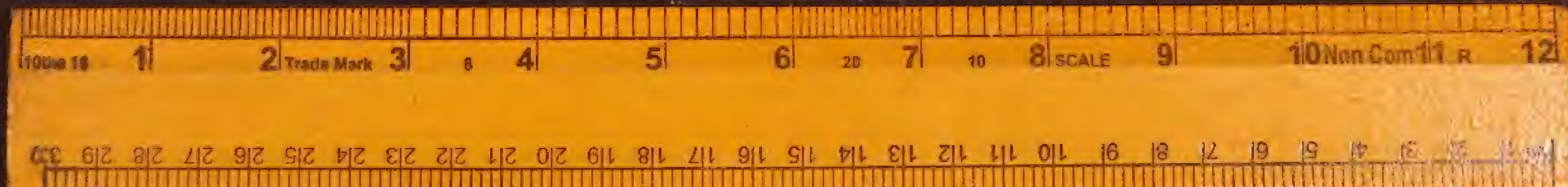
२५

तैत्तोरभेप्रमश्रुकर्म दिनेपंचमेपंचम
मेदमेवा वडिशिविमेप्रोष्टकः पंचपिप्रो
स्तोत्रित्यमात्तोरकृत्स्नमेति ३९ तौ
रमेविहितेतौरनक्षत्रेसतिपंचमेपंचमेप
वदिनेप्रमश्रुकर्मसुखेशाभाकारितौरक
मन्त्रपाणोराज्ञादिनेप्रशस्ते यदाहवसि
ष्टः सहीभतोपंचमपंचमेदितौरचकार्य
हितमक्तमेप्र ननपंचमपंचमेरति वा
स्याक्तानियमपतीतेविहितनक्षत्रावेव
सति प्रमश्रुकर्मकरणमेवस्यादित्यतश्च
ह अयोदयेवेति अथवाप्रमश्रुत्तोरभस्या
दयेप्रमश्रुकर्मकार्यमिति उक्तवसिष्टे
न नक्षत्रातेचततउक्तधिसुतदेयेवा
निखलेविषयमिति उदयशोचनमहर्षे
तिप्रमज्जवाद्याकुर्येते तदाहगार्गः तौ
रकर्ममहीणानोपचमेपंचमेरति कर्म
योत्तोरनक्षत्रेष्यवातमहर्षेकेशति ते
षांत्तोरनक्षत्राणोयेस्वामिनस्तेषामह
र्षेशर्थः तौप्रमहर्षोनिवाहप्रकरणव
सति अत्तौरकर्मपरंप्रमश्रुकर्मपरं
राज्ञायेगीपरंप्रीहमातापित्रास्तृतीवितो
मृदनेसर्वतीर्थेप्रनकुर्याद्विणीपतिरिति

म.
सं. स्का.
प्र. टी.

ति तौरमंडननिवेधात् अतएव कं श्री।
पतिनः समश्च कर्मपंचमेपंचमेहिभ्रभ्रते
तौरभेस्योचयनितारकानचेरिति
तिरुतारकः जन्मत्रिपंचसप्तताराः अमे
तेवंचावसतेः स्पेदेयवेति अस्मत्तौरभेस्य
देयलयेयया मेघलयेविंशद्गतास्तेव
नत्रायास्येयारभागाः सविशतिशिशिमा
यावताकालेन मेघलेयउदयेयतितावुर
श्विनोनत्तत्रुदयेयतीतिप्रय तद्वन्त
रेभावेतयवोशायावताकालेनोदयेया
तिवावस्तु एपुदयइत्यनेनयायेनसर्वेषां
नत्तत्राणांमरयोनेयः इयंचोद्याव्याव
राहपयद्यावराहपयद्याव्यावमुरेभेया
तलोनाभिधाय पिरचरणस्तेवंचाक
र्वते यस्मिंकालेयुधिनाउदयसिति न
समन्यः संपद्यते तंसमयमारभायावद
रणपाउदयसिति नसम्वंधस्तदेतगलेय
वकालेसाधित्यातदपउचते एवंमत्त
दयलेयद्वयोशातागलाइणितमागे
णयावातिष्कालआगस्तेतसपवत्तत्र
नत्तत्रादयइतिनिष्कसोषेः नत्तत्रेया
पलत्तणास्तुभेवारासंभवेपितदोराया

कार्ये उक्तंचनारेदेन यस्यावेदस्ययत्कर्म
वारेयोक्तंचियेयते यदस्यत्तणवारेपितस्य
तत्कर्मसर्वदेति त्ताणवाराः कलदोराः य
वेसतिनिषेददिनत्तत्रवारेयपि समश्च कर्म
कार्यमिति शुक्लमत्यश्यामः षड्युगिति
अग्निः कृतिका तौरायात्याषट्वारकृतिका
यस्यामः एवंतीणिमैत्राणि अत्ररायायस्य
अष्टोकारोदितोपायस्य पंचपिआणिमत्त
यस्य अत्रपंचयस्यतोरयेस्वउत्तराफालाया
यस्यासपतादृशाः तौरकदृष्टशारेनेतरे।
स्त्यमराणामेतिप्रोभाति यदाहवसिष्टः
अष्टाज्जन्तः पित्रयेचकश्च षट्वद्विधिस्य
चतुरयमत्तः त्रिमैत्रमः पञ्चजपतिभेपि
तौरेत्रोणात्रिधनगतः सशति पञ्चजोत्र
स्यातत्रत्तत्रिभस्तदृशास्तदुपादानंकेमेति
कवायसचनार्ये ननरत्तमालापये ष
ट्वकृतिका पंचमवः सिमैत्रोत्रस्याष्टका
यस्यतरुत्तरश्च तौरासर्वचतुरातनोपि
नयोपितीतिप्रकरः प्रवादः इत्यत्रासा।
स्ततस्तिहृणास्तपुतराणां ग्रहणादिनेय
शति स्तेत मेववोचः अत्राप्रुतरायेनप्रय
मोपस्थितिकत्वादिहिसिवाकानसहकेवा

न.
सं. स्म.
प. टी.
३६२

कृतावरोपाश्रितरफलापेक्षते नावा
ह्यभाहपदे यत्रतवचनोतरविरोधोनास्ति
पौलमाकृतमचोतगनितैरिष्यदौतत्रसामा
नतः सर्वासामुन्नराणांभवति इतिहोरप्र
कारम् अथात्तरारेभग्रामकालतादत्तरां
भसहर्तंपपंचवामरश्चंदमाह गणेशवि
स्ववाग्रमाः प्रपूजयेवमाहक तिथौशिव
वोर्कादिगिहृषट्शरत्रिकारवाउरक लक
श्रवोतिल्लाभ्यादिपीशतत्तमिउभेवरात
तनौशिशोःलिपिग्रहःसतोदिने १० गणे
शविस्त्रोप्रमिहो वागसरस्वतीरमालस्ती
एतादेवताः प्रपूजयेवमवोषसतिशिव
कादशी अकेहादशी दिग्दशमी हौदिती
या षट्षष्टी शरःपंचमी अयस्वतीयेयता
मासाधनमतिथोचसति रेवोउरक ३३
रायणास्थितेसति तथालकनतत्राणि
हस्ताश्विपुषाश्रवःश्रवणाः अनिलात्य
भादितयः प्रमिहः श्रेशाश्राहा तत्ताचित्र
मिउभग्रनराया अत्रसमाहारहंदः एतेषा
मन्यतमेनतत्रेसति तथासतांसोमउथय
रुश्रजाणादिनेदिवसेतयाचराशियोमे
षककेरुतलामकरस्तेइहते शुभस्वमिक

इषमिश्रनकनाथनमीनानामात्यतम
लप्रेमतिशिशोलिपिग्रहान्नततेनातर
लिखनपारेभः कार्यः उक्तवसिष्टेन त
गातेभासतिपंचमेकेमेप्रस्यत्तरसीकृता
शिसुनो सरस्वतीविज्रविनायकेवगुहा
दनायेराभिपूजकृतात मातोरोपि एज
यिताहरेलस्मीरेवीचैवसरस्वती स्वविद्या
स्त्रुकागश्रवावविद्याविशेषतः ग्रामे
तपंचेमवषेप्रसरोजनादने सुसीप्रति
पंदेवैववर्जयितातयाहमी रिक्तापंचदशी
चैवसादिभोमदिते तथा पंचसतिश्रुतेका
लेविद्यारेभंतकारयेत् अत्रषटीनिषिद्धा
श्रेयीसोक्तोतिचिंतयेयागपारिजात श्री
धरः हस्तादिगममीरमिउग्रजिषोलाश्वि
विज्राचुते शारंगकाशदिनाद्यादिरहिते
लप्रेस्थितेवोभये एतेषांतिशाकरेयति
परेरिकाविहायाहमीषटीमष्टमश्रुिभा
तिभवनेयोक्तात्तरसीकृतिरिति पुरजिदे
य उभयेदिसुभावराशौप्रवचनेप्रणाव
पाशने ग्नेयराकपदेनकृतेमितिचित्ता
अथैवमत्तरग्रहोणहृमेजोते सतिविदां
भसहर्तंपपंचवामरश्चंदमाह ३३ सगाका

म.
सं. स्का.
प. टी.

राष्ट्रतेत्रयेष्विस्त्रिंशद्विकारये गुरुदये
कंजीवविस्त्रितेष्टिष्वशरत्रिकेपिचार्क
दिवाक दिक्केतिथौभेवोगमित्रभेपरेःअ
भेरपीतिरुजमात्रिकाणकेंद्रेगस्तः १८
स्त्रगात्रयेस्त्रगाद्राप्रनवेसप्रकारात्रवेस्त्र
चित्रास्त्रातिप्र क्रतेःअवगात्रये अवगात्र
निष्ठशततारकासः अष्टिभ्या स्त्रेस्त्रवि
कात्रये पूर्वफाल्गुनीपूर्वफाल्गुनी
द्वपदास गुरुदयेपुष्पासुषयोःनयास
येगुरुशुक्रवारणादिनेसतिः सर्वविद्या
नामधयनमत्रमास्यतः यदाहृष्टीपतिः
स्त्रगारिपंचसुपिभेषुस्त्रेस्त्रादिकेचत्र
येष्विनीष्वेवोत्रयेचअवगात्रयेचतद्विद्या
समारंभमश्रुपंतिसिद्धेति तद्विदित्यव
वगात्रयेत्यर्थः तन्मस्त्रमर्कमस्त्रस्त्रेगा
हस्तादित्रयतयानिस्त्रिभोपूर्वातेभा
नश्चिमेमिस्त्रेचस्त्रगारिपंचसुभःप्रा
गभ्यायेःस्त्रतः विद्यानाद्विभात्रयेचदिव
सेस्त्रेभर्गोर्वाविद्यो नयायास्यातदाद्यव
निततिथौकेंद्रेस्थितेस्त्रद्वेति अयमे
वचग्रथकदाशयः अतएवाह विस्त्रप्रका
पहतोयुरुः स्त्रगारिपंचकेहस्तत्रिकेपि

विस्त्रिकाश्चिनी मित्रोत्पत्तश्चोसति
चारंभःअभेदिनश्चि वयंततद्विदित्यपरे
विद्यासमारंभपदेनसंवहमस्त्रीतिव्याक्रमः
अतएवद्विस्त्रिः पूर्वोत्रयेस्त्रस्त्रगात्रिपे
वसुधाश्चिनीअत्रितयेवहस्तात सविस्त्र
थिस्त्रेपुष्यमवेविद्यापारंभश्चःअभुवास
रेचिति यद्याविषयानस्यातदास्त्रेवत्रये
चअवगात्रयेति श्रीपति अनयाद्वाका
योद्यायासुप्ररायेववस्याअभुवासरिषु
नत्रेवश्चितिरिक्ताअभुवासरगृह्यते यत्र
कैरत्वमालयां विद्यारंभःस्त्रगुरुभित्त
प्रभीष्टार्थरायेकतस्याश्रितमपिकरासे
अमान्नाधमात्रः नीहारोशोभवतिनरातो
पंचताभूमिप्रवेष्ट्यायास्त्राविपचसुनयाः
कीर्तयेतेवमायाइति नीहारोहिमेयत
भोजनोक्ते विद्यारंभोगुरुःशान्तोमधमो
भगुभोक्तो मरणशान्तिभोमाभ्याअविद्या
प्रयसोमेषारिति अविद्याअनवधारणम
न्यानेवातरेतद्विद्याविषयातदाका
मपुनेद्विद्यावत्तते चरिति वही पंच
मीशतीयेकादशीद्वादशीहितीशान्तोमय
नमतिथावथीतिःकार्यः अतयायोवत

मु.
सं. स्ता.
प्र. टी.

दादिवर्जिततिवितिमाहेत्योक्ते अनप्या
यस्तत्रतवेत्येवत्यति भवेति अत्रापिशा
आद्याहारोणग्रंथयोजनस्तथासुतैराचार्यै
प्रजोत्पत्तिभारोदिएतत्रात्रयरेवउत्तराथा
स्वप्यथोतिरुत्तमा एतरेपिथनविद्याविष
ये नउक्तेदीपिकाया आदित्यगुरुयमर्क
सातिविज्ञापिपिअभवहरिवसस्तुलाची
उभागात्पमेय विप्रशिशाशिवथावेविस
कोपेविपावे सममयतिथियोगेचापविद्या
प्रदानमिति ग्रंथनरापोक्तिस्तमहेत्यरवा
यालोचनेन अथलग्रबले शुभेःग्रहेःवि
कोणाकेदगेःसद्विद्वीतिरुत्तमास्तुताः के
इस्थितेस्तद्गुहेरित्युक्तेः केदग्रहणविको
णोपलक्षणा विशेषमाहन्सिद्ध शुभाः
पापःश्वरन्ग्रस्या सर्वसदाग्रहाः आ
इष्टशायकर्मस्याःपापःसर्वशुभावहा शु
भाःकेद्विकानस्यायनभ्रात्रगताशुभाः स
र्वलाभप्रशस्तस्वरत्तरग्रहोणशिशारिति
अक्षरग्रहोणविद्यापलक्षणा इतिविद्याम
हतेः अथमहोत्तोग्रंथरत्तकोप्यस्मारिरु
च्यते नउप्राकृतीयपचसममनवमदिव
सौम्यवारेषुवीजवाप्याक्तनक्षत्रेयुक्तगारा

पणोकार्यं यदाहनारः कर्तव्यमेगल
स्यादौमेगलायोऊराअणाम नवमेस
ममीवापिपेचमेदिवसेपिवा इतीयेवी
जनक्षेत्रेयुभवारेषुभोरये समग्रहार्ण
लेकृत्यविताणभजतोरणाः आशिशा
वाचनेकार्येदिज्ञेप्रणेषुनादिभिः सहवा
दिउनआयेगतप्रगुतरोरिशा प्रगुतस
मेशानीतत्रुमसिकतेस्तुताग्रहेत्तापुन
रागतः मन्मयप्रणवासमगवणपुत्रप्र
रेयत अनेकवीजसेयुक्तेतोयप्रणपेसा
भितम् प्रोनक आधानेगर्भसंस्कारेजात
कर्मवनामच हितान्यत्रविधातयामुगत
ऊरुवापने पेशाकालऊवीतएवाहेवा
नयसिप्र वास्तकर्मणि कालेचस्यादिवे
वोऊरापणाम गुरुः आघतकेप्रकार्यप्र
कार्यसद्योऊरापण कश्यपकालविधौन
तविशेषाभिहितः हस्तसातीविदिवा
सुगपिइसरजिन्मिइपोल्यमार्णपाया
नायोतरासक्रियसवतिथनव्यष्टिकान्त
इरिक्ते हितपवासरजासुगुरुशशि
विहानलप्रोशंकुसाउपहोवीजवापः
शशिनिसुभास्वतेवाष्टमेष्टदियुक्तेरति

मु.
सं. का.
प्र. टी.

३५५

आसुरेस्ते पाथोनाथः शततारकः श्लो
करूपेणमहर्तः अथततचन्यति विश
तिपयेपोचनेति शेषः तत्रततवन्ध्या
योजनमाह कश्यपः अथातः संप्रवक्ष्यामि
चोपनायनसूत्रमम हिजतवारणयोत
स्मात्कर्मप्रसाधने अयेसर्वाप्रमाणाचदे
हसंस्कारकारणं अनेनकर्मणास्सर्वसं
स्कृताः सर्वदेहितः तस्मिन्कारेणवशा
तस्मात्प्रवर्तमानादिति तस्यकालसि
विधेतिप्रकारेणगोणश्च तत्रक्रमेणविनि
यमेपिकालेणार्हलविक्रीडितेना ३८ वि
प्राणोवतवन्धनेनिगदितेगर्भाजनेवाहमे
वर्षेवाण्यप्येवमेतिमजेषेष्टतथेकार
शे वैश्वानोपनरष्टमेण्युपनः स्याद्दार्शी
वत्सरे कालेः यदिगणोगतनेनिगदिनेगोने
तदाहः उपः ३५ अत्रनित्येकास्यचतावड
चातेविप्राणावस्थाणानोगर्भाष्टमीगर्भदि
नमारभ्याष्टमेसौरवर्षेः यवाजनेरुत्पत्ति
दिनात्सौरवर्षेः ष्टमेसतिव्रतंयनेनिगदि
तंइतिप्रत्ये अथकाम्यविप्राणामेवपंचमे
गर्भाजनेर्वाण्यकारेशसौरवर्षेनित्यमुपना
यनेवैश्वानोपनस्तथैवाष्टमे वर्षेकामय

ज.

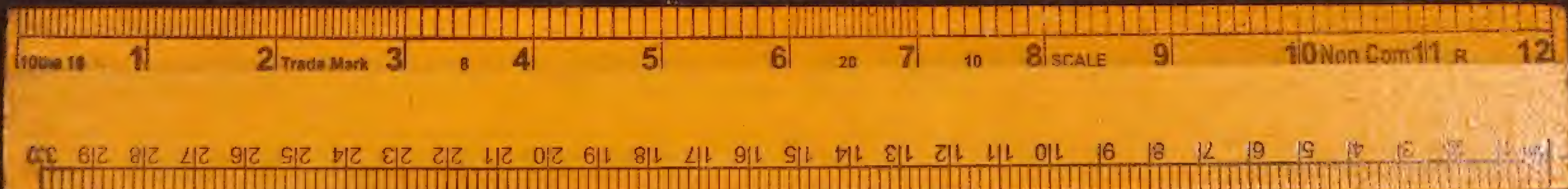
तथैवपुनर्दशवत्सरेवर्षेनित्यमुपनय
ने यदाह्नारः आथानादष्टमेवर्षेनित्य
तोवाग्रत्माना राक्षसेकारशेमोर्जावपनेदा
दशीविशमिति अत्रवैश्वानोपनयनेना
रात्रपदेचत्रियपरे अत्रफलाचवाणात्रि
त्यमित्यवसीयतेतथाकाम्यकालमह म
नः ब्रह्मवर्षसकामस्यकार्येविप्रस्यपच
मे राक्षसेवर्षेनित्यः षष्ठेवैश्वानोपनायोधि
नोष्टमेति अत्रफलफलश्रवणाकास्य
कालतापेदीनमितागर्भेवेमपिअतवन्ध
नेमक्तं गर्भपंचमेष्टेवाण्यमपनेयेदि
ति तस्यान्यावतात्तित्रियविशेषरपिगर्भ
षष्ठेगर्भाष्टमीचेतिदृष्ट्यं यत्तुगर्भाष्टम
वाण्यमपनेयत गर्भकारेशपुनराजने
गर्भदार्शेपुनर्वैश्वानोपनायसंवत्सरे
गर्भाष्टमेपुन्युक्ततत्रगर्भाष्टमेधितिव्रता
द्यानपपत्यागर्भेष्वगर्भसप्तमगर्भाष्टमे
पुनोर्वर्षेधिति हेतुिकृद्वाद्यानात्रया
सांमपिनित्यकालतापेगर्भकारेशेधि
त्यादावपिवाद्यानदेयेतस्यावाद्याविष
ये केचित्तपंचमवर्षाणाषोडशवर्षपर्य
तेकालस्याहः यदाहविश्वप्रकाशपद

सं-
सं-
प्र-
टी-
२६६

यावापस्तेवा पंचमेविद्यापुत्रकामाः
हेतुपनकामः सममेवस्यवर्चकामो
मोक्षापुष्कामो नवमेतेतस्कांमो दशमे
त्रयकामपकादृषाश्रित्यकोमो दार
योपपुत्रकामः स्वयारेणानयकाम अत
दंशेपोरुषकामः पेचदेशेष्टीकामः
कोशेशराजकामश्चि तदणयस्तेवशा
त्वाप्यायेविषयं इष्टयं अथगोलाका
लउच्यते निगातदिनशोकेगर्माज्जनेवा
हमेष्ट्यादिकतस्मिदिगणितेगतेगते
वृत्तेष्ट्यादिकमेणितः तथामतितत्तव
न्यनेगोलाकालमाहः यवसुखाकृतिम
कालाद्व्याणस्योपादृषावपुपयते तिचि
यस्यदाविशतिवर्षपर्यंत वैष्णव्यवत
विशतिवर्षपर्यंतगोलामित्यर्थः यदाह
मनुः आषाढ्याद्व्याणस्यसावित्रीनाति
वर्तते आद्याविष्णुद्व्यावंधेराचतविंश
तेविशः ब्रह्मरथः त्रियस्यअतर्ज्येण
पोते यथाकालसमंस्कृतः सावित्रीपति
तावात्याभवत्पार्यविगर्हिताश्चि गोला
कालातिर्ज्येमापिप्राज्ञवाल्केविशेषोभि
हितः अतर्ज्येपतेत्येतेसर्वथमवहितः

सावित्रीपतितावात्यालोहोहिसोमहतेऊतो
गिति अतएवतत्रात्यापतनमस्मृतीति
गोतमस्मरणमापिसंगच्छतेअत्राद्याण
हणोत्रैर्वर्णिकोपलक्षणमन्यासावित्री
पतितात्रत्यातिवद्वचनमनयकमाय
येत १॥ अथवतवन्धननत्त्रादिकेवमेति
तिलकेयार तिप्रभुवातिवरमलमडुति
पूर्वा योदेकंविहुरुमितेउदिनेवतेसन
दित्रेष्ट्रुद्वेविदिकामितेतियोच कुला
दिमत्रिवलकेपिनचापराहो ५॥ नतिर
मपुक्तप्रतिभाति त्रैर्वर्णिकस्यविविपि
कालमभिधायदानीमेतेषुवतत्र्याः कार्य
इतिवद्वसुदितेतद्विहोयेवनत्त्राचकृमि
त्यवेत उच्यते अतोदेवोनापियस्यमह
ज्ञानविलमितेयज्ञीकोणोउपतिष्टेत्यादि
रिपयेनउदावजागरीतरामिति यतोवि
विषः कालउतरायणरूपोदक्षिणायनसे
रूपेतिवतवन्धनियेपाउतरायणोमासवे
कालकेयणस्तमित्यर्थः इत्यतएव यथा
अभक्षोगाम्य सकृद्वत्तुष्टाशरणः सक
राभक्ष्यतिगपते अतोस्तनकर्तव्यमि
त्युक्ते अत्रादेयकर्तव्यमितिभवद्वदनाद-

मु.
सं.सू.
प्र.री.

१६०

वावस्यते अतएववतवेये नारदोक्तं
दृश्यमानेपुरुषकेशावेशेचक्रायणा
ति एवंसत्यपिकिंचिदिशेषावगत्येमा
साश्चोतेःस्माभिः तत्रवसतेवास्यास्य
ष्ठीतत्रियस्य शरदेवैशस्यसत्त्वकालस्य
यनयने माद्यादिपंचमासेषुतत्रैवाणकस्य
साधारणकालमिति यदाहवसिष्टाः वि
प्राणास्यपनयनवसंतसमयथराधिनाया
नो ग्रीष्मतेशिरदिशामासः साधारण
अमवाद्याइति कश्चेपापि अतोवसंत
विप्राणाग्रीष्मराजोशिरयथा विशोमुख
चसर्वेषांदिज्ञानोचोपनायने साधारणच
मासेषुमाचरिषुचपेचस येषामासानोफ
लानाह नारदः सकलाचारथर्मज्ञोमा
चामासेतफाल्गुणे विधित्तथायवोश्च
त्रेदेवयंतपारगाः वेशावेधनवानेदृश
स्वरिच्यविशारदः उपनीताकलाप्यास्मि
जोष्टेविधिविधोवरति अत्रैकेशिच्येदेव
चोमाचरिष्वमासानोफलानभिहितानि ।
माचरेविशाशीलाः फाल्गुणीवरद्वयताः
चैवभवतिमयावैवशास्त्रेकोविधोभवत्
अष्टतरहणीतिज्ञायाफेअतभागभवेत्

मार्गशीर्षेभवेद्वष्टः शेषेद्वष्टः त्वमवामया
दिति अत्रावाफहरिशयनात्प्रागेवेगे
कायोनपरस्तात्रापिमिश्रुनेस्तस्यैवक
कस्येदृश्यायनोतः पानितानसेतित
दोतइपेक्षायकावकासरसात् कि
च मिश्रुनस्येपिस्येमततः सार्धषादिव
सानेतेवतवेधादिविषयात् अर्थादिक
सातिविरामकालेनतत्रैदेदृशकेरवि
अत विवाहवोलवतवेधनायैसरप्रति
ष्टादिनकायेमेवेति वसिष्ठदिवचनात् ३
त्रायणारतिनारदाकोतरक्षिणाया
निषेधपरमित्यास्ताप्रसक्तानप्रसक्ते ति
प्रेति तिप्राणि हृदिनीपुष्पहस्ताभुवा
णिप्रसिद्धानि अदिरस्मेया चराणिश्रव
णधनिष्टाशतभपुनर्वसस्याः सलर
हतिप्रसिद्धानि तिस्रः स्रवाः सोदमादः प
ष्टदाविशतिभेषुवतवेधनेसमुभक्तसरा
तभवेत् उक्तं च प्राजापत्यादिषुदृष्टंभम
क्षीदिषुपेचस सलदिदृशकेचैवसमेव
वतवेधनमिति अर्थाद्वराणीकृतिकाम
वाविशास्याजेशसनहकार्यमित्यर्थः एता
निसर्वशाखानचत्रैमलकाभिप्रायेनोक्तं

म.
सं.सू.
प्र.टी.

२८८

निमायानिपार वसिष्ठः रस्तत्रयेव
अवणत्रयेण पात्रद्वयेतत्रमेत्रभेषु यो
सुहयेवादिभहवशास्तदिमानांखल
सौत्रकर्मैति दिज्ञानांअज्ञानातिविशेषे
प्रणतो कप्रपेपि मैत्रविसत्रयेरस्तत्र
यत्नेप्रतत्रये पात्रद्वयारितीज्ञातर
सुत्तननायनेमिति अथाशभरणीत्र
सोषाकृतिकर्तृष्टाविशाखामचाश्वेत्र
येस्तलितिनिद्यारविमेत तदाहगुरु
कृतिकाभरणीस्तलनेष्टावासुविशाख
योः श्वीत्रयेवसायत्तेनऊयोरोपनायन
म चकारात्मयायांअज्ञानाप्रनर्वसवि
षोदमाह राजमातीः चइतारानऊलेष
ग्रहावेप्रभेषुपि प्रनर्वसकृतोविशा
प्रनःसेस्तारमत्यतीति अत्राणसमयेते
अहःस्यमलेमासिप्रनर्वसपिगच्छति
अत्रविप्रःकृतारति यदहयापादनादित
रेषात्तत्रियविशः प्रनर्वसप्रतवंपोत्रा
ह्याणसमेखलोमतिप्रप्रमस्तद्वयः
केचित्केनचित्त्रिनेनकर्मणाशानपीर
णायेनेकद्वयकृतेनप्रनः सेस्तारप्रस
क्तोसत्याविमःप्रनर्वसोःप्रनः सेस्तार

महंतिनत्रतवंपनिषेधरतेवेयावद्व्यते
तस्मिन्ने यतः जीवाकोद्वृष्टाद्विशग
नवेदिभास्तरेवातरस्ये साय्येवेवद्वर्त
दिपदहमभरेदौरेभनादितोच अकार्क
जात्तलयेरविमदनतिर्षिपाशवष्टाष्टमे
इनाजीवास्ततिवारीद्वसितगुरुदिनका
लमद्वौवर्तसायिषि दीपिकायो प्रनर्व
सुनत्तत्रविषयकप्रतवन्त्यसेवसासोता
मनोनिषेपोक्तेविशवचननादास्याण
वनिषेधः पर्यवसत्रपकवाक्यावत्यात्
प्रनर्वसविषयस्यकद्वयेपिपूर्वाप्येसानन
याश्च अयंनचारः प्राच्यानोरक्षिणीमा
स्तोस्तत्रोगज्वतरेदेशादिरभावात् उक्तं
वराहेन देशाचारस्तावदादौविधिन्मा
देषेदेशेयास्थितिः सर्वकार्यलोकेद्वय
पेरितावर्जयतिदेवजोतालाकमार्गाणा
यायात् अत्रविदितामलेप्रवेरादिदी
षास्तान तदुक्तंयापिकायो कर्तावेदे
विवाहेचप्रतेप्रसवेनतथा प्राशनेचाय
चूकायाविहमत्तपरित्यजदिति अत्रवे
राःसमणालाकाचक्रेसाद्वयः तदाह
वसिष्ठः पंचशिलावाचक्रेयातिप्रहण

मु.
सं. स्का
प्र. टी.
२६१

भवेचविधिरुक्तः शास्त्रः शुभविश्रुतः
समशालाजशतरेति शतरयज्ञोपवी
तवौलात्राशुत्रसीमन्नादिप्रत्ययः च
कृत्वासाःसंगदेय तिर्यग्गतारेखाः
मसंत्वालिवेदपः कृतिकादीनिभान्
उसाभिजितकेमणच भक्तभोगेतथा
कोतेविहेपापग्रहणच शुभाशुभेषुका
येषुवर्जनीयेप्रयत्नतः यस्माभिजितुन
तत्रविहेपाग्रहणतदाशाशासापुरसे
येनगनारीविनाशतीति शुभेषुगुहा
दिषु दीपिकायामपि कृतिकादिबुत
स्मरेत्वापणोपरिभ्रमन् ग्रहशुदेकर
त्वास्यवेधः समशालाकजशति प्रयुक्त
विवाहप्रकरणसमशालाकाचक्राकैवि
नैवपरस्परवेधकेनतत्रहन्मिद्वक्तृता
भिरितेनयवसरप्रसंगत अत्रकृतोना
कमितिचेत सत्ये यस्याःशोषीसमशाला
कभिन्दा पापैविषाणैरथवाविवाहे वि
क्राशुकेनैवचरोयमानापुशानभूमिप्र
मदाप्रयातीति दीपिकायावचरेणाप
वेसतिविवाह नत्तज्ञाणापवेयोयज्ञाना
येवेचशालाकाचक्रविचार्य समशाला

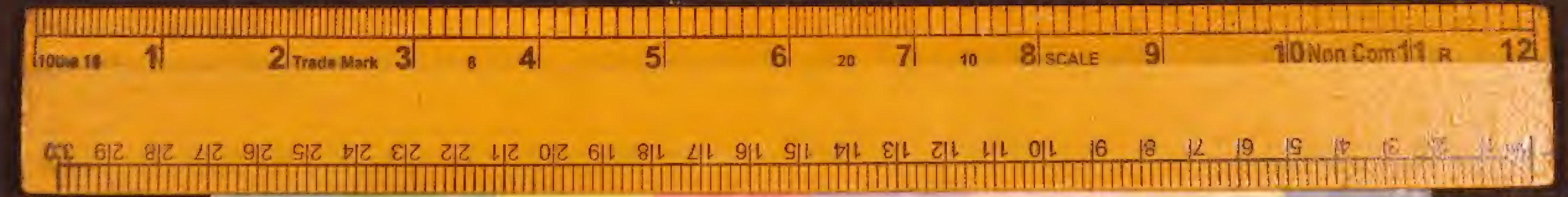
काचक्रं पुनर्विवाहादिसकलकर्मविदितेन
सत्रवेदज्ञानार्थेयेतिनिष्क्रयायः अथ
मेवचविवाहप्रकरणेचक्राकैप्रयुक्तता
प्रायत्नसंप्रसाक्तान प्रसक्तेन वेदउपलव
ता तेनयुतिलतापातादयाविवाहेक्रादया
अपित्याग्याः तत्रकैवसिष्टेन निहितेविदि
तोत्पातेः कृत्वातेचविदभं तद्विले त्याजेत
शुभकर्मणिनपारः पातपिस्तेति नभेदा
पि वीतितेवाः येकविंशन्महादोषाविवा
जितशति अतवेधप्रकरणवद्वते प्रयुक्त
ता अकैति सत्येयुगुरुशुक्रशुभदेवसेष
व्रतंसत्पात आर्षाज्ञेमेष्टानिनिषिद्धे त
दाहनादरा आचार्यकायसौमनवाशरत्न
शमीनयोः वारोत्तमपुत्रलोदोनिद्रिता
वितरोव्रतशति आचार्यगुरुः कात्याःशुक्रः
जगतमोहनेगुरुस्त पापग्रहाणावारास्यः
नशुभावेदकसरः सितेयत्तेप्रशस्तस्यक
सेसविधाननि शुभाशुभनास्तमितःपापग्र
हशतोपिचेति रविवारनिषेधतिसु अत्र
प्राच्यलदोबल्यर्थेव्रतवन्मसुविधिविधायि
तिविषयविवेकः भोमस्तनिषेपोमिसामवे
दितामतिप्रशस्तः यदाहनादः शास्त्राधि

सु.
सं. स्का.
प्र. टी.

२०
२१०

पतिवारश्चशाखापिपवलेगणैः शाखा
पिपतिलग्रेवेवित्तयेदलंभेवतः॥ इ
ति ग्रेशकृदपितद्वेवत्यति होति द्विती
वाशतीयापंचमेकादशीद्वादशीदशमीसे
त्रितासतियचवतमत्स्यात् यराहता
दः शुक्लपक्षेद्वितीयाचशतीयापंचमीता
या उपोदशोचदशमसममेवतचन्यते अ
हालेकादशीषष्ट्यद्वादशीतास्तमथमः ए
काचतथेत्यन्यकृत्सपक्षेतिमथमाशति
तिथिस्तान्वाहवादनारायणाः प्रतिपदि
मद्विमासकः अतिथरसेथाभधिकोद्विती
यायो मीतिहेमेथावीजितसकलारिस्ती
यायो मरधियाहृतविज्ञादोनस्यपल्ल
तथेस्योत पंचम्यावहवित्तः एणापुर्थन
पति दतिमान् यष्टामशुचिः सतेसमस्या
याधिसंततः रत्नापुरष्टमोनवेमथनवा
जित सदापुरुषः दशम्यारमथमपत्रिरे
कादश्येगुणानितः द्वादशोनीतिशास्त्रा
ज्ञानिथनायउपोदशी चतरेष्टपाभवेत्राश
पंचदश्यासियेभवेरेति अत्रवाक्यमथमा
पिषष्टेनिधिदेव अतएवग्रेशकृतानाका
मथमेकादशीद्वादश्यावितिप्रशस्त नन

समयेत्रयोदशेपारेननवागलग्रहाशति व
सिष्टेवगलग्रहतोक्तैश्च उच्यते वसुतवे
षयत्वातयोस्तिथ्यो तदष्टोक्तंनारेदेव
विनतनावसत्तेनकृत्सपक्षगलग्रहे अप
गह्नेवोपनीतः पुनः संस्कारमहेतोति अ
थवामाचशुक्लसममीमनारिस्तस्यात्रपि
ग्रहाण्यथास्यात् अतएवमवायायपवा
दमाह वसिष्ठः याचेत्रैवशास्त्रसिन्ताशती
यापुगारि पालानमूर्तिमात्रेद्वितीया
चतमीसिद्वितीयाः आसामनयायतो
पिचनवमेप्रशस्तसद्वावरत्यर्थः पुन
यापेत्तेचसप्रयोजनेशुचिप्रज्ञात्पारिपा
यवात्वानावसरेभ्याभिवर्त्तते कृत्सा
दिसिते विहितमासनाकृत्सपक्षारिमे
त्रिकेपंचमीपर्यव्रतेसत्स्यात् नारदवा
कोशुक्लपक्षेसोक्तोपचम्यास्तियेः क
स्यशुक्लपक्षारिकीर्तितइतिवचनेनापवा
रनोक्ते एकाचतथेसंत्यन्यकृत्सपक्षपि
चात्रमाः आपंचम्यास्ततिथयः परस्परति
तिरिताशति नारदस्याशुक्लेशुवसिष्ठो
पि नृत्काचतथीमपिकृत्सपक्षेतायो
त्रिभागाशुभद्वतेवेति ननेति विधावि

सु.
सं. स्त.
प्र. टी.

१०१

३७१
व

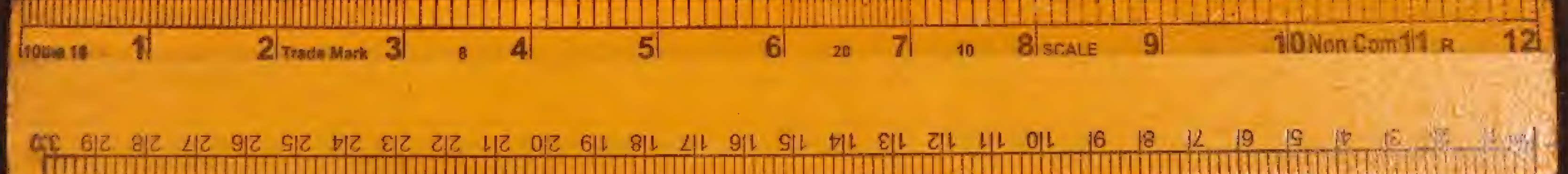
भस्मदिवससम्यग्प्रयोगविभागः कुमेराप
वर्तमानमथापराहणसंज्ञाभवेति अत्र
चक्षुरप्रमाणं अर्धसूर्योदयापेक्षसहस्रं
नोतयेवकं पूर्वार्थः प्रथमः प्रोक्तो मथा
ह्यस्ततः परं अपराहणस्ततः प्रोक्तो मह
तानोतयेकमिति तत्रापराहणभोगवत्तस
तसुनमत अपराहणोपनेतः पुनसंस्तार
महतीतिपुनः पुनः चेतत तस्मिन्समये
हिष्माहंकतेमुद्यतननितसुभसुभका
यराहणारः विषाविभन्यदिवसेतत्रादौ
कर्मदेविकं द्वितीयेमानवकायुशतौये
शतपेशकमिति पतसाफलसक्तमनुना
सर्वदेशप्रवाहणसुखायाउपत्यायने म
प्राहमप्यमं प्रोक्तं मपराहणोचराहितमिति
एवेसतिपूर्वाहणेकराचिलग्रासंभावमथा
ह्यसमयेपिसत्यसभवेत्तुप्रकार्यमपराह
तसर्वयानकायमिनिष्ककार्यः ५१ अथ
अतवेपेसामान्यतोत्तमभंगेयागं प्रमाणा
कायारु कवीन्यचंदलप्रपाविपौरुतौत्र
तेःथमा कायेज्जभार्गवोतयातेनोमत्तौ
लिविलाः ५२ अत्रलग्रायंराशयःसाप
नारावसिष्टोनाकाः लग्रायसौयहरा

शयोयेग्राहानपापग्रहाशियोयोग्रा
ह्यायेनेपिप्रवलेचसौम्यरपिहितायापि
निरीक्षिताया अतएवाहणारः राशय
सकलाः अष्टाः शुभाग्रहप्रतेक्षिताइति
एवेसतिजगन्मोहनेवमिष्टेनप्रत्येकं
लग्नफलवृत्तानि मेवेभवतिवाक्ये
वितविद्याप्रतोत्रवे पुनमेवेरांतरराचे
वरुंगवित शिल्पकर्मकरः सिद्धेषु
भवतिपेडिताः तलायावाणिजः ग्रामि
कोरुष्टशस्त्रजीवे सर्वउपजितायापे
सुदृष्टिर्मगतया राजप्रेक्षोभवेत्पाने
मीनेवेरांतरपागइति तनितग्राहोप
भासुभग्रहाणोउत्तमीनेपादिष्टानविरी
तिणाद्यभावेदृष्ट्यानि यदातसंभव
स्तदायपादियोगारस्तायनेविषेविषाय
तेमध्यपिसर्पिषासममेतिवचनायेग
जमेवफलेभवतीति तत्रविपौप्रष्टया
नेमतावष्टमस्यानेवेज्जुकरहसतिचंर
लग्नसामिनेभवेति तदायमामराका
रकासुः आयाज्जभार्गवोचंदसुकोयये
चेइवतस्तदास्तपामराकरावित्यर्थः
तस्मापापग्रहास्तप्राष्टयपंचमस्याने

स
सं. स्का.
प्र. टी.
१०२.

स्थिता ये स्तदा तस्मात्प्रमाणकारणार्थः
अथमासायतो लघुशुद्धि मन्त्रमाह ३
तवपेष्टवर्णिता शोभा नाशुभाः ।
विषयवलाः कर्कशोऽस्याः पूर्णाविशु
स्तनौ ५१ शुभाशुभग्रहाष्टमष्टहादश
स्थाने स्थिता ये त्रसुस्तदा तव शोभा
नाः शुभफलदायिकाः खलास्तनौ
यस्यैकादशस्थानस्थिताः शोभनाः यदा
हनारदः विषयगतैः पापैः पृष्टं तु वि
वर्जितैः शुभैः खलु ग्रान्तवर्जितैः नहि
मोक्षनाः देवजमनोहारेणु लघुस्थिते
पुरप्रचपापेषु मरणवनाः सारं व्याप्ति
षड्येष्टमंडलमिनेष्टव चंद्रकृतास्तनौ
स्थाः सर्वप्रभेद्यकविः स्मितेष्टलघुपाः षष्टे
मौजीविद्याधिकर्मस मौजीव्येविशे
षेणप्राप्तयेचमेतया कुर्यदेविमुक्तेव
भयुराहतयाष्टमे दक्षिणात्मास्थितेवाह
..... चंद्रकृतास्तनौ नष्टा सर्वे
प्रभेद्यकविः स्मितेष्टलघुपाः षष्टेष्टापा
णापहारकारति अत्रुष्टसमरणरूपे
सक्तं तेष्टत्साद्यानसद्वैतं यद्यस्यानगता
सर्वार्जवतिवायशीलिना खलेनीचपाप

रतं वेष्टहीने विदेशगमिति वसिष्ठदिमु
निविरोधात् नवेतादृशदृष्टफलप्रवण
हादृशी मुक्ते निविहोपवेतिरेत् एवेस
तिहादृशी स्थानो सर्वेषामपि वजनेयतमा
यतेत तस्यवापि समेतेनास्ति सर्वत्रुष्टम
कुरुकुरुः षष्टमस्ताष्टमे विनिकशपोक्त
सु विशेषावतिशेनोक्तः हादृशस्यैर
विभोमः पश्यत्राचार्येनेत्रहा सुलिनेचल
वारनेमविराज्यसंप्रदायः सर्वेष्टहाद्याष्ट
मगानिधनाधनाशकराः विनासहेग
स्तदादिमित्रगोशुभवर्गागान् आचार्यमे
शुभाज्जिष्णुष्टत्रिष्टुभोतरः अस्यापवा
दस्तेनैवाक्तः चेदास्मराष्ट्रेष्टयद्येकस्मिंशु
भयैह स्थितेष्टिपागसेजः स्यास्तुभयोगे
दिनस्ततो केद्विकारागजीवभानुष्टो
यद्यद्येहिनीयेष्टेष्टुभोयोगादिजानो
गुपनायणरति गुरुः मेष्टुगाकर्कट्या
ताभानुष्टुकेष्टवः क्रमात् यमादेयभवेद्यो
गेहिजोपनयनेष्टभर्ति यमादेयमिष्टु
नलयेककेति पूर्णः शुक्लपक्षविष्टः क
र्कस्थेष्टवस्यासुस्त तनौ लघुस्थितेष्टयो
तोयादिभवेतदेवशुभोक्तान्यथा यदाह

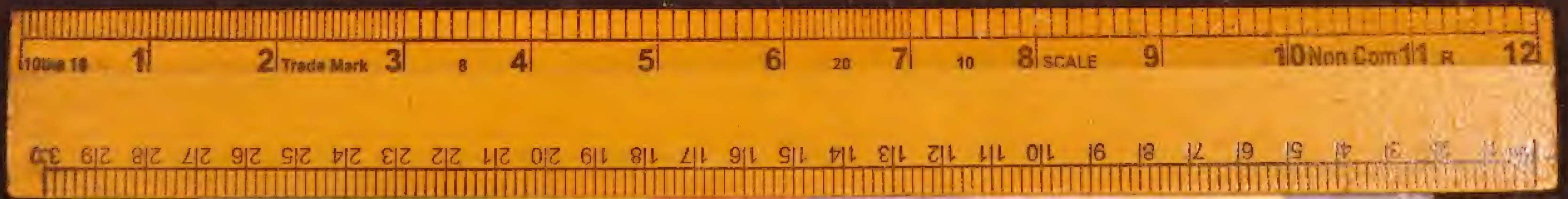

म.
सं. स्त.
प. टी.

१०३
२१३

मिष्टा प्राप्तेयरेमोयदिलसंसेवलन
पलेहपिभवेत्सरातीति गुरुः संवेदो
येभिः शस्तः स्यात्तययोगीसितेनरे शुक्रप
लेभवेयन्मासभेतेगोविशेषेति चेदेदेय
इतिपदेष्टर मथोदवरितिवसमापिः पा
केवेतत उपनयनेसिद्धितीयनम्त्रउहिग
शि विशेषेणलग्नस्यवेदप्रशस्तिममि
हिते तथाचालकजाताकेवरार कर्कश
षाजेपगतैलयेवेदेयनेसरणश्रविकलाग
नररिहाः शेषविशेषतः कसेति कण
यस्तस्यलग्रस्यवेदमदेवमेषेयत यय
वथमात्तापिवाचरः एणीवायदितेगगः
निसंकेरतिवृत्तिनंलग्नगः तयरोगिण ना
रेदपि सैश्वस्थितेपिगीतोश्रुतिलाय
दिलग्रगः तंकेरतिवदेनिसंसततेतिय
गोगिणामितितरेतया रु श्रुस्थितवेदसं
भानिना पलेयोदेशाचारवस्था अग्र
हस्पष्टंस्तस्यतपवदयोदते ५२ अथव
गैजशावेययोः प्रयोजनस्यवत्तमाणात
वर्गादीशोप्राः पीयोचशासिनाह नि
प्रापीशांभांशोन्प्राज्जाकोराज्यानामे
षदोशोविशोच शुक्राणान्ताद्योनजाने

पानिस्माच्छाखेशास्याजीवशुक्रारमोमाः
अत्रविशदीशवितिसमामातदसतीअय
णानोस्वामिनो भोमस्योत्तत्रियाणोस्वामि
नोवेदोवैशपानोस्वामी उपः शुक्राणोस्वामी
शानिरज्जानोचशलाखीनोचशलादीनाप्र
तिलामजानास्वामी यदाह विप्रदिताः
रुग्रज्जकोशिपोउपेयसितेअजाना
मिति स्वामिनावितिविशेषः अरेवेदयुन
वेदः सामवेदोहृषवेणरति वेदकमाजी
वशुक्रारमोमाशालेशासः अरेवरस्यगुरुः
यज्जयः शुक्रः सोमोभोमः अवेणोउपः स्वा
मीत्यर्थः तराहनारेः वेदनामपिप्राजीवे
शुक्रभोमउपक्रमादिति अग्रयन्सामशा
लेशाः गुरुशुक्रपरात्मजाः अथवेणस्यवेद
स्यशावेयश्रुनन्दनरति वसिष्टाकेषु ५
अथानयोः वर्णाशशावेययोः प्रयोजनवे
सतितिलखेशस्यशशिजीववलेउतंसन
जीवाविगौरिप्रहरेविजतेचनोवेस्योदर
शास्त्रविधिनारहितोअतेन ५५ गतलशा
खापिपलस्येववारस्तनलग्नवेवेयचगे
चोक्रपकोरणास्वग्रहायवस्थितेतेव
वावलवलेचतइतवनेः तीवशास्ते यथा

म.
सं. स्य.
प्र. टी.
२०५

गुरुऋग्वेदिनामीति अतो गुरुवारे गुरुः
 लघुपतनीनोय गुरुवत्तवसत्यमायने
 अभमेव सर्वत्रापिष्ये नउक्तेनारदेन ।
 शाखापिपत्तिवारश्च शाखापिपत्तेशा
 शाः शाखापिपत्तिलयेचवितयेडलेभे
 ते शाखेति शाखावेदस्तस्यशाखां
 तस्यमायतादृशापिशाखाः सूर्यशा
 शितीवाः पशुताः एषांवलसतिवतेमर्क
 द्यशा नित्यः उक्तेचवसिष्टेन शाखे
 सूर्यवर्णेशागुहावलएवके ततोयेषां
 रुवलेस्तस्यमाचार्यशाशियाः राजमाता
 रीविशेषं पितृसूर्यवलयेष्टशाखावर्ण
 शोयावेदः सर्वेषां गुरुचक्रकोवल
 दिष्टिति रत्नमालाया वृत्तापिपेवलोपते
 उपनीतिक्रियादिता सर्वेषांचगुरोवेदे
 र्येचवलशास्त्रिनीति भीमपराक्रमा वि
 प्राणां गुरुसितेयारात्तारविभोमयावलश
 स्त इंदोर्विशाखेडुविदेशनवलसेवेलवि
 लानांतनारदेनतप्रत्येकशाखेशास्त्रासु
 आदिस्थितेनफलमुक्तं सोऽस्यस्यतरे
 शोवासुराशावातदेशक शाखेखवागुरु
 अकेवेदेवेदंगपारगः परमोऽगतेजीवो

शाखेशोवायसिते अतेशिष्यर्पनाद्याः
 स्वादेदेवेदंगपारगः मित्राशिगतेजी
 वोस्तरेयोवास्तशाखे अकेवाचार्यसे
 केतदातउत्तेशिष्यः स्नापिमित्ररस्य
 वातेशास्यतदेशक गुरोभगावशाशा
 तेशेविद्यापनसमावितर्ति शाखेश
 त्यपलक्षणां तेनवर्णाधिप्येतरैवफ
 ले गुत्रयमाणेत्तमालावाक्यप्रागुक्ते
 यशाखेशादीनोनिवलतेफलमाह जी
 वरति जीववाभ्यावाचकारास्नाविशो
 वर्णोपेतावलिमितेयुहेपराजितेनीचेसनी
 चराशिस्थितेसतिवृत्तानुष्ठितेनसतावे
 शास्त्राविधिनावयोवराध्ययनशास्त्रशा
 स्नाध्ययनविधिनिर्णयनेमित्यकस्यातुक्
 मानुशाखेष्टेसमहारदेदंतनारदिता
 अतोऽस्यात् तउक्तेवसिष्टेन नीचस्त्री
 चाशकमेस्थितेवाशाखेस्येवासजितेदे
 पूजे अतीशिशिनीनऊसप्रस्तः प्रोक्ता
 पजीवेसकलेविस्त्रा नारेदनापिस्त्री
 चगेतरेयोवास्तारिभेवातदेशके गुरोभ
 गोवाशाखेशोकलाशीलविवर्जिताः
 स्नापिशश्ररस्यवातदेशोवातदाती

275

यनेन काये मिति तवाकार्यः संप्रयतेतत्र
यदा शुक्रस्य कर्कादिराशि त्रया वस्थितिस्त
दा समान्यतः सूर्यस्यापि रक्षिणा यततोरे
वोपनयननिषेधे सिद्धे पननिषेधोक्त्यर्थः
अत्रेये समोपिमरणि यथा यथापि सामान्य
तः सूर्यस्य रक्षिणा यनगतत्वे भवति तर्हि
पि विशेषतः कदाचिरसंभवाया कदाचि
दसंभवोपपत्तिरस्य ही कृत्ति वशातो हि
सूर्यः त्याक्वाश्चापकराग्रोततो राशिद्वयो
तरितो वा शुक्रः संभवति तदा कर्कादिराशि
वस्थिते सूर्ये शुक्रस्य स्पष्टे कृता कर्कसिंह
राशि वस्थितिः संभवती उपनयने कालर
षकाद्यर्थे वरक्षिणा यणसद्भावात् यदा
हृषमिषु न स्थिते सूर्यस्पष्टी कृता कर्कसिं
हराशि वस्थितिः शुक्रस्य संभवतीति विरि
तकालरषकेति सार्थकपवनियेधः न
नशरत्तेजस्य तत्रिषेधोभिहिते रत्नयुक्त
पवराणि वस्थितशुक्रः निषेधाद्यर्थे पवय
तः स्पष्टी कृता जोतोपिकत्या स्थितः शुक्रः
यादितिरपि रक्षिणा यनेन वा भिन्नमिति सते
शरद्दीपावसेती शुक्रमातुदिने मना स
त्यं साधारणं तेषां जने साक्षादिपंचसिति ।

म.
से. स्का.
प्र. टी.

२०६

२७६

नारदादिवाकोभाः शरत्काले वैष्णोनां उ
पनयने विदितमित्यवगम्यते तत्र करारि
सूक्तस्य नीचराशिकस्य वस्थितोपनयन
नैतिवैधेन वचनसार्थकान् यदा तत्र वि
प्रसक्तत्रियस्यामोनी स्यादुत गयोना २
क्षिणा तत्र विप्रोक्त्युक्तान् ध्यायेन सैकमे
इति ह्रदवसिष्ठवाक्यात् रक्षिणायेन वि
वैष्णोनामपनयने प्रसास्तमक्तम् तदा त
सतरोषु कस्य शरत्काले गुरवापनयने
निविष्टमित्युक्तं तत्र गुरोः शत्रुत्रयस्य कृतं
इहानिमिषुन कस्याप्युपलब्धत्वा नित्यं
गुरो वरुपनयननिषेधात् नीचस्थितगुरु
वत्तशिष्टैकतो नांगीक्रियते इति उच्यते
शिष्टाशयः यथा गुरोरेवेति हस्येवामक
रस्येवागुरोसमस्तप्रभकर्माणां मारमेति
विदेरोषप्रकरणे पातः स्वनीचगः इत्या
दिवाक्येन उपनयनप्रकरणे व्यवहारात् नाव
श्यकता प्रतीयते प्रावश्यकतेन रोषप्रक
रणमेव निषेधो वक्तव्यः स्यात् न च तत्रैको
सकलप्रभकर्माणां निषेधस्यादिति वाच्यः
स्वनीचगश्च स्यात्वाक्यस्य शेषकलाशील
विवर्जितश्चिचरणरूपमोनीवैधेनकार

येन इति पठितं यो मितितस्यैव निषेधः से
न्याति न नमो नीचैयवरस्य पल्लवान्
नद्यात्यस्यते यथा उपनयनो गोदाने
पाणिग्रहणो ग्रहप्रवेशागमनानि शुभ
मितेषु न कुर्यात् सूरगुरुभ्यः पुत्रवैशि
त्यादिषु न उपनयनपदानि सत्यं सर्वत्र
पल्लवान् तेषां वाक्यात् तत्र विनावाक्या
त्वेनैव दानि अत्रिवापीकूपतुंगाया
यागमनमित्यादि वाक्यादिवाक्यकवा
क्यनीचगोपनयनारिपनाय पल्लवते
नत्याक्रियते न केवतानि - एषावावात
रोभावात् एवं सति दोषप्रकरणापवनि
षेदे वेक्तव्यं यदुपनयनप्रकरणे विदितं
तदेतः कालातरे संभवति इव निषुन
कस्यात्तत्वात् गुरो उपनयने न कारयेमि
वेगरेतरे संभवतु भवत्येव कात्यायनभावा
त् नीचस्थितगुरो तस्यैव शास्त्रभवेति दोष
प्रकरणे पातः कुर्यात् नीचराशि
गतत्वेन निषेधात् हेतुदेशकनिषेधोपपत्त्यै
तरेणपि गुरोनीच - कृत्यस्यैव सित्यलम
तिप्रसंगेन यथा अयस्य मातानि विदुः
मेतस्मात् सोऽत्रैव तत्रैव प्रवादमन्त्रभा

मु.
सं. स्का.
प्र. टी.

230

277

ह जन्मलमासलगादौवतेविद्यादिको
वृत्ती अदिमर्भोपिविशाणां तत्रादीनाम
नारिमे ५६ जन्मनत्तत्रैजन्ममासजन्म
लगेवादिशहेनजन्मतिथिः एतेषुमन्त्र
पिरोषेषुविशादीनामारिगर्भेपिशब्दात्
द्वितीयगर्भदावपिप्रतीवालोवनेयेतापेकी
नेविद्याधिकाः स्यात् तत्रादीनां त्रियेवे
पणानोपत्रनारिमहितीयगर्भादिवासा
केसति जन्मलमासलगादौविद्यादि
कोवृत्तीस्यात् आयगर्भततेषां सर्वेषां
तिषेधयेति अत्रायसायाः श्रीपतिः
जन्ममासिनजन्मभेतयानैवजन्मदिवसेपि
कारयेत् आयगर्भद्वितः सतस्यवायेष्ट
मासिनत्तत्रातमेगत्वमिति अत्रायगर्भद्व
द्वितः सतस्यवेत्तिरेद्वत्तीदीपवायवेभयुज
पिमैवधत्तेतजन्मयासाध्यगर्भस्य
सन्निषेधः तथाचसंबतंकुवाकानेक्यभे
दोद्विदायगमितिवाक्यभदानापत्ते अत
एवमेहयः तजन्ममासिनचजन्मपिल
नजन्मकालेयदिनोविद्यात् मेष्टनमासे
प्रथमसुसुनोत्तयासुतायुप्रपिमंगला
नीति वाक्योतेप्रथमसुसुनोत्तयासुता

त्याद्यकृतात् अत्रायनारदोपि नमन्म
मोसनेमतेनजन्मदिवसेपिवा आयगर्भ
सतस्यायद्वितर्वाकरप्रद्वरतिविशेषा
अ अस्यापवादमाह श्रौतकः जन्मादौ
जन्मसुतारकासमासेतथाजन्मनिजन्म
गणो अतनविप्रनवरः अतापिप्रजावि
शेषप्रथिताप्रथिया गर्भाष्टमेगर्गाराय
रागारायेः फलेयद्वक्तव्यतव्यनेत न
तोपिकेजन्मसुतारकासमासेयवाजन्म
निवाडवानो वाक्यवानोवासाणाना दि
जातजन्मभदेववाडवाइत्याधियानात्
प्रथमसुसुनोकोनविशतिनेतत्राणां
हाणायजन्मसुतारकासुतारपरवेय
नेत्यादिनारदवाक्यप्रयुक्तमेव गर्भाष्टमे
पनयनेकमाह राजसुताडोण यजुत्रमे
तसमेयवद्वितभोमीगर्भाष्टमोविविध
णासुविशाररक्तवेदार्थपालनपरत्वं
लजन्ममासेऽपिजन्मनिवद्वक्तव्य
भाजनेस्यात् ननविवाहेचोपनयनेज
न्मसंज्ञवर्जयेत् विशाषजन्मपदतव
सिद्धाद्यकृदाहृतमिति जगत्माहनेगर्भ
वचनकथसंगोक्षनीतिचेते सत्य सति

सु.
सं.सू.
प्र.दी.
२००

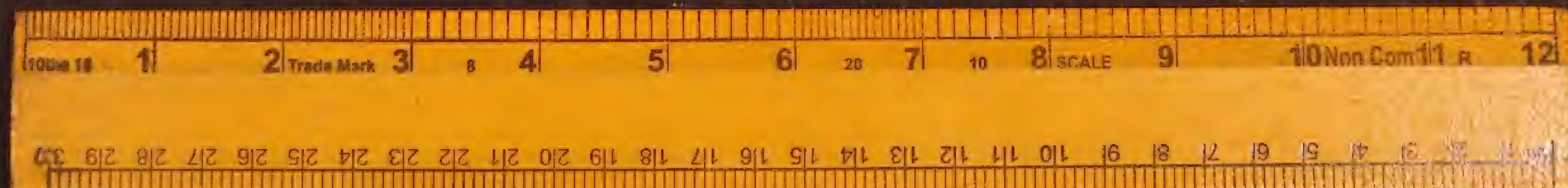
यातोविशोवायगर्भनिशोयार्थभविष्य।
ति तथासतिदितीयगर्भायवपनयना
दिमेगत्सक्त्येसुवार्कस्यात् विप्रयोगः।
वासवारुवासासितिविशेषोक्तैरायगर्भो
नायगर्भस्यारणसुपनयनेजन्ममासा
दौकृतश्चित्तवृत्त्या योजनमासादौविषे
यः सयायगर्भस्येवसापुपनयनवोक्ताने
योयेद्वितीयगर्भादौतनिषेधपवनास्ति
कितरपवादेन ५६ अथगुरुबलमनष्ट
भाह वडुकत्वाजन्मगोशसिकोणायदि
समगः अष्टगुरुखषेक्येयपूजयागव
निरितः ५७ वडपनयनयेधिकारे उप।
लतणतादरपितयाकन्यासूजातपने
तज्जन्मरोश नवमपंचमकारेशदितीय
सप्तमस्यानस्थितेगुरुश्रेष्ठः उत्तमः य
राहृषीपति स्थायधर्मतनयद्युनस्थि।
तोनाकनायकप्ररोहितःप्रभाशति खेति
रशमवदृतीयप्रथमस्यानस्थितेगुरुः
पूजायाधर्मशास्त्रेकपूजाविधानेनम।
निष्ठितेश्रेष्ठः अत्रचतुर्थद्वारशाष्ट
माख्यानस्थानानिस्थितःसत् दिगुण
विगुणादिपूजयास्वनिष्ठितयापिनिर्द्यो

निष्ठितदृश्यः उक्तचवरादेन उच्चिस
जन्मारिखमाधमेपूजन्मत्ततोवाचितव
चयाणः पूजापरोभानसपवकोत्तयणा
समप्रागुरसातलस्यरति वसिष्ठेनतविशे
षेउक्तं वंपोशतीयेरिपुराशिसंस्पृष्टाति
पूजादशमेसरेमे नेच्छतिपूजाजमिगेयय
स्यपुगतनाप्रथमगोपिसुरो जनयेजन्मरा
शस्यवतर्धजन्मस्यगुरोः पूजातपूजानि
भ्यात्ततविषयिणीदेशभेदेनयवस्यायेय
तत्रपूजानिरपेक्षेणगुरुगुणवहरोपलब्धो
कन्यायाःकालातिक्रान्तायाःविगुहउचितः
पतरपूजेवराहेण पूजाभिजाषप्रतिनि।
स्यहेपिकृयाङ्गयैश्वरिविवर्तितपि वरा
ग्यस्वाभेयभरेविवाहेवदेतिगोस्यवनादि
मुखाशति अत्रचतुर्थद्वारशाष्टमस्यानस्थि
तत्तेनगुणैर्ह्यतणविगुणादिकोपूजाविधा
यविवाहः शुभइतिसोप्रदायेकार्यः विवा
हवत्पलक्षणा तेनचतुर्वेधोपेवमेवयेयः
उक्तैवनादेन बालस्यवल्होनापिशासा
जीवोवलप्रदः यथोक्तवत्सरेकार्यमवर्क
नोपनायदमिति वमिहनापि उक्तैपि।
कार्त्तनवत्सगुरुश्रेष्ठस्याप्रशस्तवत्तवेय।

सं. सं. सं.
प्र. प्र. प्र.
२० २० २०

कर्म अमृतवर्षसबलप्ररोपितैवेतया
हृत्तेवलीयति अत्रामवेरेनवेगुरु
दिमाहस्ताहयति गगः मोंजीवनेति
कदेचप्रतिष्ठापोविशेषतः गाचरेरेवक
तेवेवेदाधिकमकारणमिति प्राचास्त
रीचरवलाभावे अष्टवर्गवर्तेनैवत्रतेवे
धारिकामाहः यदाहराजमाताः ३ अष्ट
कवर्गविशेषगुरुषोतांशुमानु व्रतोदा
रोचकतेयोगाचरेणकराचनीति उपल
क्षणमेत यत्रकर्मणिगुण्यस्यशहसा
हिरपसितातस्यतस्याष्टकवर्गप्रतिवर्
यः यतरप्पाहमयव अष्टमवर्गेनयप्रुते
चदःसर्वकर्मसु सत्माष्टवर्गमेष्टिःस
लाष्टिस्तगाचरे अभावतागाचरेणाभनो
नाष्टिर्वेदशगुरिरष्टवर्गात वेथवाकत्या
तयहेतयोगजीवाष्टवर्गस्यवरेतशुद्धि
ति तत्रगुरोरष्टवर्गेलिख्यते हृदन्तातके
वराह दिक्तायाष्टमरायवधुष्टता
सात्विकेयोगिः ८ सूर्यामत्रिनेवधु
पीसुनवरिक्ताभागिगोभार्गवान जाया
याधनवात्मजशुतिमगोरविषपीयाये दि
ग्वीष्टसुसवाष्टवनवगाज्ञानसमरेष्ट

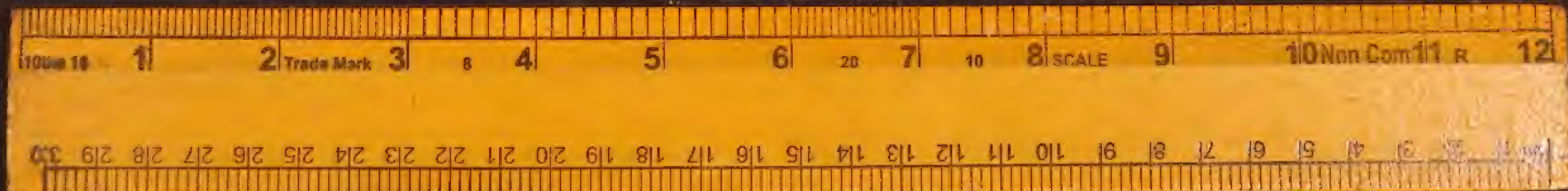
यारिति एवेसगामपेक्षायांसूर्यादीनांम
पष्टकवर्गस्ततपवधेयः एवेजन्मकाल
नग्रहवशाडक्तस्यानोरेखःदत्तासंप्रतेवि
रुदफलदात्रग्राहिष्टितगणोरेखादिके
अमृतयोनितिति क्लेशार्थः तडक्तेवलक
जातेक विफलगाचरगाणितांशुकव
गेननिर्दिशेपुंमो रेखाधिकेअष्टविधभि
केनेवेशाभनेपायः अत्रप्रत्येकसाफल
सक्ते यवनाचार्यः कष्टेस्पष्टेकुरेखाया
हाभ्यामर्थत्वेयाभवेत विभिःक्रेयाविना
नेयाअतभिःसमतामताः पंचभिःसम
मारोणषट्भिरणीगमेभवेत समभिः
रमानेदस्तष्टाभिस्तवेसमरः इत्यफलम
तिप्रमेगेन ५ अष्टग्रंथकृतसमतेगुरु
रोष्टगवादसतष्टभाह सष्टस्यमेष्टमे
वेवासायेवगेतमेगुरुः विद्याष्टतयोगा
पीसानीचारिस्तःअभाणस्यात ५८ गुरु
होष्टाष्टमवतथात्मानिस्तान्यितो
पिष्टिस्तैष्टस्यानेकके स्वेभधनमीतायो
समेष्टसुमिष्टरहेमेष्टशिकारेखासापो
सास्मिकलिमिष्टाष्टाधनमीनवोष्टोव
गोतमेवगेतमनवोष्टोवोतमेवगेत

म.
सं. स्का.
प्र. टी.
१८०

यथाहवगशोहवनवांशोयुर्वर्गोदुतमेः
ति वर्गीतमलक्षणमकं वसहो र्गो
तमाश्चरगृह्णवमपयंतगः शुभ
फलावधभागमनाशति उपलक्षणतात्सा
श्चादिनवोपिर्वीर्यतः स्यात्तदेष्टः शुभफ
लदातोकैसकित्यायेनापत्यप्रस्थानपुन
हेषागुरुः शुभपव यदात्रभुजबलः व
गोतमेसभवनेष्टमैत्रिजशकेसभवेन
अनकोशकोवा जन्माष्टरिहविप्रवति
चतुर्थेपिजीवः सत्वाष्टिसतहृदिकरो
विवाहेण यासोपि मित्ररुशिगतेजीवे
सुगृहेसाश्चगोपिवा तदाहितायराक
नाभवेत्यत्राष्टिसंयुतेति तत्पत्यायातात्र
नादावपिज्ञेय ननगुराः सूर्यवेष्टमासि
जाणिपवेसतिमिहककोवित्यणकृतेषां
नवायातमितिचेत् मिहस्यस्यगुराः स
इयेनैवतिषेष्टगुरुकंशक ककेस्योगुरु
अस्यापेवतिप्रनरुक्तिः अतः सार्थीयः ।
प्राग्वाद्यानैनीचेति नीचेमकरः अवि
स्थाः मिशुनकृत्याहपतलाशिस्येगुरु
गोचरेणप्रभाप्यसत अलिष्टफलदाते
तर्प्यः तदुक्तंज्योतिनिर्वन्यतश्चस्य सगर

हेसहजवनगोवाचस्यतिनिसयः एतां
प्रविधिपार्थसौख्यजनकी जन्माष्टमस्य
पिवेत नीचेस्याविगृहेदिकवाकरक
रश्चायानुगामीमरा पीष्टेनिष्टफलेरत
नितियुतेवेपथुः स्वापरमिति अत्रहम
स्येश्चरेनसर्वेयानिष्टफलेगुरानचास्य
मेलत्वाणप्रश्नेपेदितिवचनात् एनमेव
उमासेषुपनायेनादिप्रभेस्यात् दारया
चतुर्थस्यानस्यस्यतदिगुणानामिष्टे
तस्मदाशुतीयादिस्थानस्यप्रजामात्रापे
तस्यगुरोः शुभफलदाततास्तीतिकिव
कृत्यामिति केसुतिकत्यायस्यनार्थोपि
शब्दः नवाष्टममितिवाक्यशरदस्यस्य
तगुर्वीभिप्राये अस्याप्यावधरत्नकेशमि
दितः गोचराष्टकगुर्वीभ्यायदिष्टयन
लभ्यते तदोपनयनेकार्येचेत्तसीनग
केर्योहोमिहोशगेनीचेनीचसेनीच
भागगे मौजीवेधशुभः शोक्तः अत्रेसी
नगतेरवानिति गुरुकोष्ठ ५८ अथ
अतवेधेनवर्गपराधनेनवर्गभाद कसे
प्रदेशेनभाप्येष्टलोविष्टपराशराके प्र
कृत्यामितिनीनेष्टात्रनवपराशराके

282

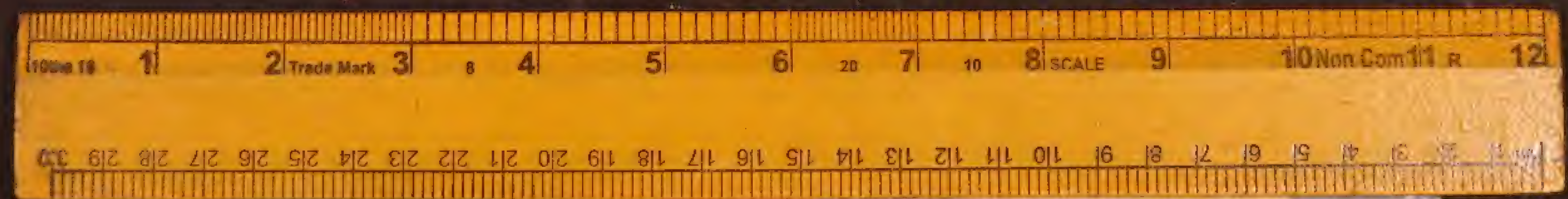
द्वितीयायाश्चतीयापेक्षमीषशीर्षामो
एकादशीद्वादशीत्रिंशत्यादिनोक्ताः
उच्यन्ते हि विषाहृतध्यायानित्यानेमि
तिकश्च नित्याग्रश्रम्यादयनेमित्यका
मश्रुत्यास्तत्रमन्वादिगणपदसूत्रदश
मीसाध्यायपव सापपाराग्रपि साध
यपव सेक्रांतिकदाचित्साधयेषुपि स
दित्येतास्ततिथिषु व्रतवेधोमाभ्युदित्या
समनध्यायत्योक्तिः चैत्रसुहिवैशाख
शुक्लशुक्लीययोमन्वादिशुक्लास्तयावे
ज्वेष्टाखासिताश्चतीयेत्यादिवसिष्टवा
कौनवाचनिकेव्रतवेधविषयसं आया
सेमन्वादिसाध्ययतिथीनांदक्षिणायन
गतानामनध्यायत्वेप्रथमवद्वारभासा
भूदिति प्रयोजनं ब्रह्मन्धीयतेनरेरि
तिवाक्यान्नेऽभिधानात् वेदस्यापलत्ता
णात्मकत्वविद्यारंभापिपतश्रुत्या
नतः सर्वसाध्यनध्यायतिथीनां प्रयो
जनंमन्वादितिथिषु दानादिकमपि प्रयो
जनंस्मर्यतेमन्वाप्रारो मन्वेतसदया
श्रुतेदनुस्यान्तयकारकाश्चि अथवत्
दश्यादश्यायचनवध्यायताचोरस्तदावि

सु.
सं. स्का.
प्र. री.
२५३

हितप्रतिषिद्धताभावान्मध्यममत्तव
वसायस्तिथीनां स्यात्तत्र यथा सुशाखे
यनत्तज्जलाभे अनिषिद्धमप्यनत्त
जाणिमस्यते तथा कराविदिहिततिथी
लाभे मध्यमतिथिषु अथ न यने स्यात्तर्हि
भरित्येतदयं चतुर्दश्यादीनां मन्वथाय
स्यते देवसमादानतत्पत्न्या यत्ताहल
गृहेषु पिथये किंच विद्यारभोवतोद
वृष्टः तौरं चैव विशेषतः गलग्रहेण क
तयोयदीष्टे तज्जीवितमिति गुरुणा
तौरादिनिषेधोक्तेषु ऊचिदहन्त्यपि क
र्मणि गलग्रहे निषिद्धानि उक्तं च चूला
प्रतेतयोद्गाहे कार्यायोरपि यथन गले
ग्रहेण कर्तव्यो यदाष्टे तज्जीवितमित्य
लमतिप्रसक्तान् प्रसक्तं ५५ अथ वत
वेदलारख्यायेण फलमवष्टभाद ऊ
राजरो भवेत्पापययाः एकमेकदयः य
जायं भाज्जरास्त्वीरव्यादेशे तनो क्रमात् ५६
षट्कर्मणि अथ यनायापनयजनया
जनदानप्रतियत्ताः उक्तं च वासेन यज
नेया जनने च वतयादानप्रतियत्ता अथा
यने चाथयने षट्कर्मोपमभारिदजः

इति अन्यदृष्टार्थे उक्तं च त्रमात्ताया
शान्तेशसुरयतिस्त्वितार्कभोगो कुरते
भवति वपापपीः ऊजाये चंद्रोत्तनिज
इताउपेपहते यनते गुरुभगुभागयोर्
लोतीति भीमपराक्रमेण भवेत्तुराज
राः पापः पश्यजसत्त्वानितः स्विष्टा
कोदिकोशेषक्रमेणारयवनिधिति एवं
सति उपायुमुक्तसामिकराशिनवाश
ग्राह्याः शुभानवाशानतया ग्राह्याः
शुभराशिय नकराचितकरोशः शुभ
ग्रहेयतापिवाः तस्माद्भूमिमुत्ताया
तलाकनोशकः शुभरति अष्टोपतुः
शासति हृषमिषुन कन्यातलापनमी
नोप्राशाया इति निष्कर्षार्थः अथात्र चेद
नवोपाफले सनवोशासादेमोदने क
दमाह ५० विद्यानिरते शुभराशितवेपा
पोष्यगर्तोहिदरिद्रतरः चरेत्तलवेवद
हः स्वयतः कारादिति भेषनावाडलभे
यसिकस्मिन्निद्राशोचरोयदि शुभग्रहा
शिनकोशे स्याद्दावतो विद्यानिरतो भवे
त यदि पापग्रहाशिनकोशे चरेत्तलदा
रारिद्रतयापनपात्परहितः स्यात् यदि

५१

म.
सं. स्का.
प्र. टी.

२८५

285

यानेत्यर्थः इति विरुद्धार्थोर्वचनयो
विषयविवेकः ५२ अथ चेदगुरुशुक्राणो
ग्रहयुतौ फलमनुभूयान् शुक्रजीवेन
यावेदस्वर्यभोमार्किसंयुते निर्गुणः क
रवेष्टः स्यात्त्रिगुणः संयुते पृष्टः ५३ शुक्र
तथा जीवे गौतयावेदचप्रत्येकं स्वर्यं सं
युते त्रिगुणः स्यात् एवं भोमसंयुतस
मिज्जरवेष्टः कुरादिमनशीलावेष्टाहला
दिचापलस्य सत्तादृशाः स्यात् तथा किं
शानिसोनसंयुते निर्गुणानिला जातिरेषा
वा स्यात् तथा तस्मिन्नेव शुक्रजीवे वेदेवा
प्रत्येकं सद्भिष्टुदुपगुरुशुक्रं युते पृष्टः
सर्वविद्यानिर्गुणः स्यात् उक्तचरुत्वमा
लायो साके जीवे निर्गुणार्थेन सत्तः क
रः सारे वाक्यः सत्समेतु भोनाः प्रज्ञाणा
लसो निर्गुणस्य सास्त्रज्ञाह जीववत्स्य
काल्याविति ५३ अथ चेदवशेन शुभाशु
भेयागौ प्रमाणिकयाह विधासितांश
गेसिते त्रिकाणोगुणोत्तमौ समस्तवेद
विद्वत्प्रमाणो गनि निर्गुणः ५४ विधावे
दे शुक्रांशो गसिति शुक्रे च ननु पंचमस्यान्
स्थिते गौलप्रस्य च मतिवतवडः समस्त

स्रोतरोवेदानवतिजानातितादृशस्य
न पवेद्यमाणो गशानिनवांशस्थिते च
इमति लघुगुणो च सति स्तिते सिकाण
गेच सत्यपि प्रतिनिर्गुणः स्यात् यदा
हमेष्टादृशः जीवे लघुमपि स्थिते भगुम
तेन न्यात्मनस्य विधा शुक्रांशः खिल
वेदविद्विस्तस्यो गौकते प्रथम इति
अपरत शुक्रयुक्ते पि शान्यं शस्यमवेदेति
निर्गुण इति याच्यते तउत्तरत्वमार्त
यो लघुजीवे भार्यवे च त्रिकाण शुक्रांश
स्ये स्याद्विषो च वेदी सौगंशस्य स्वरि
लघुमशुक्रविद्याशीलः प्रोक्तितः स्या
त्कृतमृशति स्मिलग्रस्वरि वृहस्पति
स्य शुक्रं लघु इति वतवे पेलयं विचारः न
वचनवधे वादराशितेः प्रमभवतादि
शुद्धिरुक्ता यदा हवसिष्टः नने पनेने
पनशुद्धिभगुनने पनत्तेन च तत्र वाशः
नने पने शानतदेशकाला लघुप्रशोले
न च राशिनाय इति साग्रयुक्तता उक्तो
नोक्तेति अत्र ग्रथकदाशये प्रमः वीति
नेवाथे कविशुक्तहादाय विवर्तितरति
नारो के सौ राशोणा च विवाहप्रकरे

म.
सं. स्म.
प्र. टी.

१८५

१८६

लोवत्तमाणात्वात् तत्रापिरेपुत्पारश्च
मेलग्रमित्यापिदोषः सलक्षणवत्त्वा
ते तत्ररेपुत्पारितिसंस्कारोपलक्षण
तेनवेदोपपत्तमभवनेशुद्धिरुक्तेवेत्य
अनुनेनाकायवेत्तकविशतिदोषविवा
रोनास्तिमीमंतादौकितकत्रिपयेदाषा
विचारस्तत्रतसात्तादृष्टमभवनेशुद्धिरु
क्ताग्रोपियात्रोवत्पतेवेति यवेत्तत्रेय
नमवांशश्चादिक्तानोक्तसत्यवक्त
यमोवेतिवृमः परेतनाभ्यायनेकमति
भिरशणीतानोक्तमितिग्रहकर्मरश
यः एवेविधेवतवेपेऊयात् तदाहना
रदः शुभलयेशुभाशवानेपनेशुदिसं
युते लयेतमेः सोम्योवदेः सेयुतेवानि
रेत्तिने जीवाकं अऊवेदायैः पचभित
लिभिर्गृहैः स्यान्नादिवलमेपत्रैश्चतभि
वावलानितैः वीत्तिनेवायकविशाल
हाराषुविवाजितरति अणसर्वथायदि
निर्हृषणलेग्रनलभतुतदाकारातिरि
तिउचाते वेदादिमहोदाषादिनेसत्य
त्योपसत्तेगुणाधिकेवलग्रमायुगोभ
वति तउक्तनारदेन लयेसर्वगुणापी

तेलभ्यतेनैदिनेततत दोषात्यातंगुणापि
कोवहमेमतमिष्यते दोषादुद्देशिकालो
यः सोपमायेनशक्तेरति दोषउद्देशेव
सिष्टेनाक्त दोषेणेकागुणहेतितद्विगो
पीगुणानवेत्त पूर्वगद्यमयगुणोभ
मध्यनेवायथति दोषः पापग्रहवेदादि
अनेपिदोषाअवतवेयेवसिष्टादिभिरु
क्तः ग्रहरेवेदोपवतीप्रवेत्तकतउत्तर
लापतमादिदोषे अनेरशाहानिवदेति
यज्ञासुयादशाहानिवदेतिकेचित श्री
पतिनिवपोपोषादिचतगमासाय्यामा
हृष्टिकालजाः अनेपात्राविवाहवचने
येत्तमवासगान यत्तगरीवाका वहुव
वेविगविस्पादलवपीतवासरे यदिवत्त
दनपायेतेनेवमहगस्त्रतीति तउनेम
कतिभिधानात् केवलतुष्टोनेदोषः अऊ
लवष्टोतदोषपवेति अयेववतवेपलग्र
मभिथायेदानीदोषवत्तप्रतिज्ञाताननप
याणचनेयपलाययाद ५५ अविशुद्ध
पोषतयसादिगश्चिरुदाकेसेव्यमितति
याद्यः स्तारिचितमाहमेसंकमणचउ
तेषुनपायाः ५५ दिविभाइतपायाति

म.
सं.सं.
प्र.टी.

२८०

२८७

नानिमित्तिकास्तत्रापादशुक्लदशमीः
नेष्टशुक्लद्वितीयापोषशुक्लकादशीम
नारि मावशुक्लकादशीयेनाग्रनपार्थि
व्या सापपदान उक्तस्तौ सिताज्ञेष्ट
द्वितीयावशादीदशमीसिता वतशीहा
दशीमावेष्टः सापदास्तः इतिभूतेति
भूतेवतदशीतरादिउतयवतदशीम
तिमाप्रतिपदः कस्यपेक्षप्रसावस्यात
नप्येतथाष्टमी भूतादिउतयवाष्टमीवा
नेयाः समाह्वये हेनूपेसकतेहसुतने
ये तथासकमणस्यस्यनिरयनेसका
तिदिनवकारात्मन्यासितियीमथावि
तिपयोक्तमनारयोपगारयसानियाया
नेयाः अतेशितिपरमावप्रकतस्यातन
यंछदादगोतमः पतदयेवतदेषुपर
मीद्वितीयेतथा यत्तादावपिपत्तातेम
स्यापपीयतेनरेः अद्यवेदहारीतेनविश
पुत्रः इतिपत्सुवतदेषामष्टमाम
मापवर्णादेयाः खोनप्यायायशयेया
नादीयेतकरावनीति खोनप्यायाय
वयमिमनाप्यायनप्यायविषये वतद
श्यादिउतयवादिनेप्रदायसद्वावादेवा

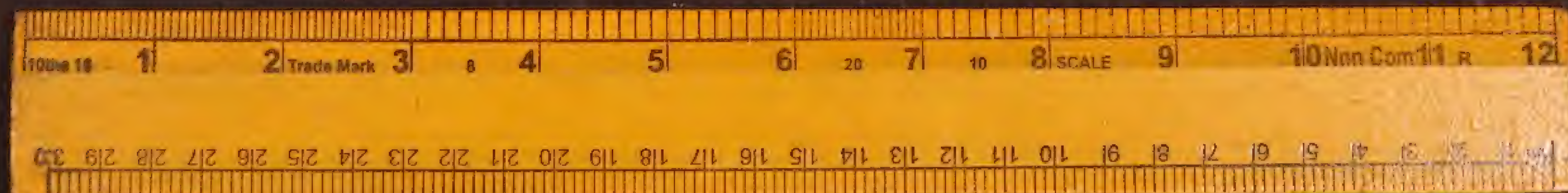
ययनाभावाः फलं च नोति सारसागरे
अष्टमीरेतुपाप्यायेतिवतदशी
अमीवसाभयेहेतिप्रतिपत्तावनाशनी
तिः हृदमनः वतमासद्वितीयागर्गे
क्तं आषाढफाल्गुणोनेष्टद्वितीयाया
विभक्तये चातमासद्वितीयास्ताप्रदे
तिमंदरियः इतिविधत्तयेकसपत्ते
कस्यादिमासगानमया चैष्ट्यावणमो
रीशोर्वमासकसंपत्तसेवेधियोद्विती
याचातमासद्वितीयाइत्यर्थः अतपवो
क्तं नोतिसारसागरे चातमाससमासो
व्याद्वितीयाभेतरा सर्वसतास्वनप्याय
पुराणः परिकीर्तित इति चतोरामसाश्च
तमीत्यामितियोगिकः शब्दः द्वास्याणा
दिनासार्थयात्र तथाचास्त्यर्थसागरे
आषाढकातिकीफाल्गुणीशीमासा
मीपस्यद्वितीयास्ववेत्यनप्यायप्रकरणे
ऽभिरिते मन्त्रेयापुगारायश्चायप्रकरे
णोक्तः अष्टकासक्तः स्मृतौ योषादि
मात्रिमासेषु कस्येवाष्टकायं एकाने
याश्चितीमासिहायनेवतरष्टकाः अष्ट
काश्चितीमासिहायनेवतरष्टकाः

मु.
सं. स्ता.
प्र. टी.

मीवयेदशी अर्थराजापरावेत्याच्चेयेष्टे
रात्रकेइति तदेतयेऽष्ट्याचारतोयवसेति ।
ननराजावमित्यत्रार्थमेवशरत्तुभिधानात् ।
मोशवाचितोर्थशब्दस्यनपुंसकलिङ्गात्तदर्थेन ।
युंसकमिति समासे प्रथमानिदिष्टे समासतपस
मेनमित्यर्थेन वृत्त्यापसर्जनमेतत्कताडुपसर्ज
नेष्ट्वेतिमिति पूर्वनिपातेवशाद् सर्वकदेशसंख्या
तेषुलपासुरोच्चरित्यवप्रत्ययेकतेयस्यतिपुंसेप्र
थगरात्रतिभवितव्येनपुनीरात्रार्थमितिचेत् उच्य
ते तात्रसमोशवाकार्यशब्दयथाग्रमथानगरा
र्थस्यत्र किंतर्हिभित्तंशकलत्वेउवापुंसार्थः ।
तुभिधानात्केवलंविभागवाचीकथं द्वितीयप्र
हरस्यवरमंचदिकारतीयप्रहरस्यप्रथमचदिके
त्येवेचदिकंहयउक्तः कालस्येत्यदिशेषशब्दः ।
वाचाः एतश्चनन्ताश्मीनिर्णये अर्थराजादथा
चोर्थमेकार्थवृत्तिकान्तिः रोदिणीवाश्मीशा
स्याउपवासव्रतापिधिति योगीश्वरपदवाच्या
नेवात्यातंमार्थवेन ततश्चसमोशवचित्ताभार्थ
दर्थशब्दस्यनैकदेशसमासः किंतर्हिषहीत्या
नीनषहीसमासेषष्टोतस्यपूर्वनिपातः अत्रैव
रात्रोयामहपादवीकयदिपञ्चयोदशी प्रेष
सत्तविज्ञेयोगादितः सर्वकर्ममेति तोभिलवा

कमप्यनकृतेरमेवाभिप्रेत्यरात्रार्थस्य
परगतायेतकलयापिवेतिवराहोत्तापिरा
त्रार्थप्रदंयुक्तं यत्रतममोशवाचित्वेविव
क्षितेसिद्धांतपक्षस्तपरदिनार्थविशानिशा
र्थतरतोदिनश्रीरिति विवक्ष्योदानपयादौ
तत्रतादृशः प्रयोगाश्चित्तो अथवतवेधाने
तरेसायंकालेवक्ष्ये वक्ष्यादनात्वाः संस्त
सोभिहितः तत्रविशेषमार्थयात् ५६ शर
वाह्योदनोपाकादतवेधानंतरंयुदिवेत् उता
यानपयतोत्यातावपिशोति सर्वकर्मस्यत
परिव्रतवेधप्रागाकालिकायनधायउत्पा
तोवाभवेतदानकार्येष्ववतबंधोदोवाति
ईष्टकालव्रतबंधोनिवृत्तस्तउतरेसायंकाले
नवक्ष्यादनविधेः पूर्वसत्याताप्रयुक्तः का
लशब्दोभेदवश्यान्ध्यायोवासातदानि
ष्टमस्त उक्तवत्सिद्धप्रसादे वक्ष्यादनवि
धेः पूर्वप्रदेशागर्जितंभवेत् तदाविज्ञक
तेनेयंवदोरधायनस्येति अतस्तद्वक्ष्या
दनोतिपूर्वकमादोशोतिविधाययस्या
त्स्यात् शोतिप्रकारस्तः नसिद्धप्रसारेत्यश
तिप्रकारेत्वेत्यशास्त्रानुसारतः सतिवा
चनसर्वतद्वदनेकार्यद्वयः प्रधानंयमे

५०

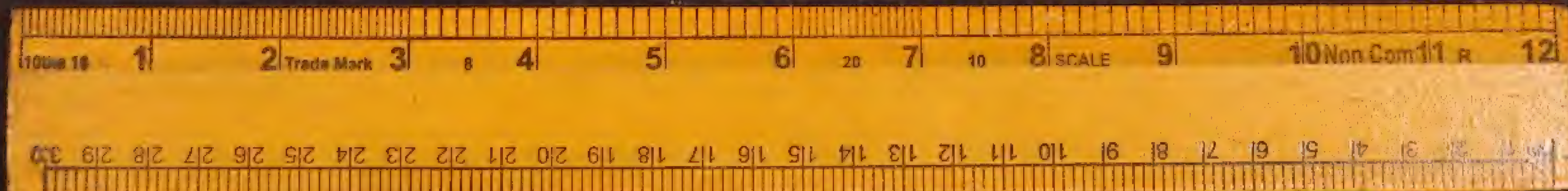
सु.
सं. स्ता.
प्र. टी.

२५०

सांख्येयं शांति यज्ञोभवेत् सत्तुहस्यते
विद्योपवेदिहोत्सुहस्ये गायत्रीयुजते मेः
प्रायश्चित्तं तस्य विष्णु येन सवत्सकोदया
दाचार्यापयसिनी शिलाहोमविधेः प
श्चान् स्यापेयतु संसृदि ब्रह्मणो भोजने
त्यश्नात्तो ब्रह्मपथे चरेदिति अवेतस्य वि
चारस्य महर्तुविचारेः नृपेयागात्सलपय
निवेद्याय च पितृभ्यः कृतास्तथापि स
कलजनप्रसिद्धयसाभिहितः ५३ अथ
सर्वं श्रुतिं श्रुतिनक्षत्राणि अभिहितानि सा
मान्यतस्तथावेत्तनेन विधाविधानेन
संतितिलकेयाह वेदकमाश्रयशिवारि
करमुल्ल एवांसयोसकस्मैपुमगादिते
न भोवेष्टुवाः शिवस्त्वप्यकरात्तेशम
गेकोत्तमगात्तल्लमेयनादितोसत् ५४
मृतादाः शेषादस्ताविशसातिमल्लपूर्वा
येषु ऋग्वेदाध्यायनो रेवतीहस्तारथा
गघनर्वसपुष्यरोहिणीतरात्रेयपुनर्वसा
ध्यायनो अश्विनीपतिष्ठापुष्यहस्तातारा
वाः शश्वलापुष्यमावेदाध्यायिनो मयारीव
तीपुष्याश्विहस्तारथापतिष्ठापुनर्वसपु
ष्यवेदाध्यायिनो पूर्वाश्लोकान्नहन्तुम्भार

परामष्टासुपनयने सत् शुभमित्यर्थः उक्तं चेज्जा
तिनिर्वेपे मृतेहस्तत्रयेसर्पोशैवेपूर्वात्रेयतया
ऋग्वेदाध्यायने कार्योमेवलोर्वधनेत्रेयः पुष्ये
नर्वसुपौसेहस्तेमेऽशेषाकमे भुवेशचपरास्य
सायज्यमौजवधनम् पुष्यवासवहस्ताश्विनि
वकर्णोत्तरात्रेय प्रशस्तेमेवलावेयवहनोमास
गायिनो मृगमेऽश्विनीहस्तरेवतादित्यवासवं
अथर्वपाठितोशास्ताभगणोयेवतार्थतोऽति ५५
अथयर्मेशसेयंविशेषोमनुष्टमाह नोदीया
होतरमातः पुष्येत्तरात्रेनेहि शोत्पाचौलत्रे
पाणिग्रहः कार्योत्तरात्रः तसत् ५६ बह्वचरीसा
धानोऽभकर्मणोपरमसकलशुभाशुभकर्म
साधारणोत्तरेऽष्टादाख्यं कर्माभिहितं तत्रान्तरे
यदि संस्कार्यमातः पुष्येरेजादर्शनेज्जाने सतिलो
नेरेविद्यत्तल्लग्रादयमित्युच्यते संहितरावण
कताहर्मशास्त्रोक्तः श्रुतिविधायचौलेत्रेये
एवीतेपाणिग्रहोविवाहस्यकार्यः अथयाममी
चेनहितीपालप्राप्तनेमहिचौलादिशुभकर्मनस
त् इष्टफलमित्यर्थः उक्तं च तत्रेयेनचौलेव
तवयेचविवाहेयहकर्मणि भार्याजनस्तथापि
प्रायस्तमात्रेऽभने नृपवरागतनयोजननीचै
दनसत्ता तस्याश्वदपरंकार्यंमंगलंमनरवरी

५६

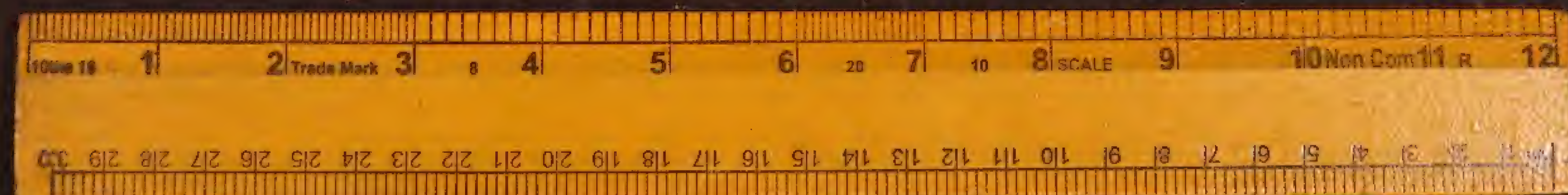
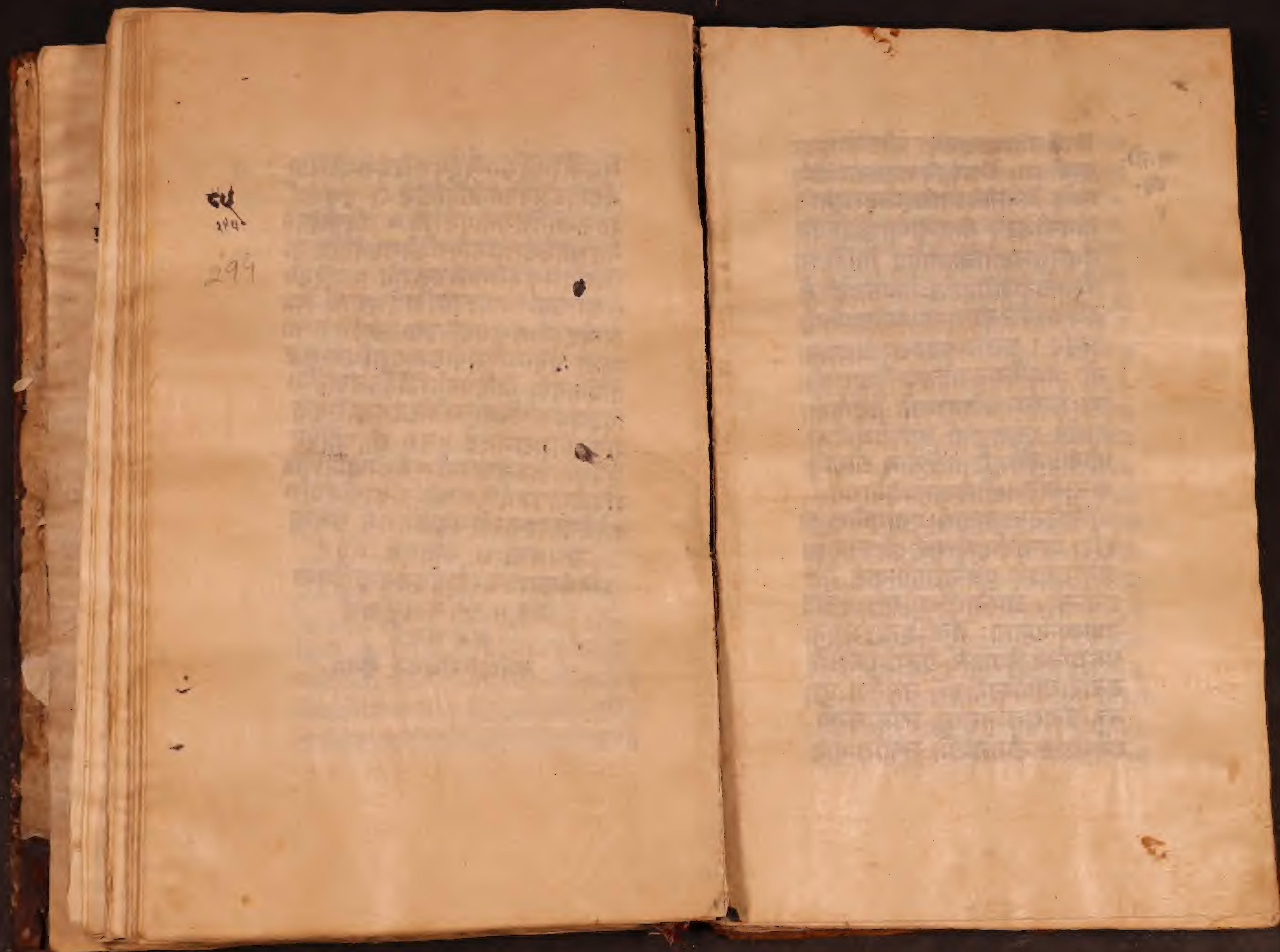

सं. स्का.
प्र. टी.

२९२

क्रान्ति अत्राविवदाहृतः इत्युक्तेरवधिसनिश्चा
यात्समावर्तिनानेतरैरुक्तिकावधनेकार्यसर्वपित
सर्वोपिस्तिवाहभ्रमणतस्य यदियस्योपवीतानेत
रेमवचिर्वाधितं स्यात्तदोपनयनेतरेकार्यमित्येव
यात् यथकर्तृतनारेदाक्तकर्ममगेक्तमेवमन्ते
तत्रपाठकमास्यक्रमोवलोयानिहिसमाधिः ६-
अथकेषोशांतसमावर्तनप्रवृत्तभाह केशोतंषोड
शीवर्षेचौलोक्तदिवसेभूमि उतोक्तदिसादोदि
समावर्तनमिष्यते ६। षोडशोवर्षेचौलोक्तदिव
सेभूमि षोडशोवर्षेतथाचौलोक्तदिवसेचूद्धावर्षो
उतीयात्तभावात्तयादिनाकथिताभूमिदिवसेगोरा
नापरपयोयंकेषोतसेनकर्मभूम्यात् गावके
प्राः दीयंतेखाणंतेयस्मिन्नियुत्यतिः यदाह के
षोतंषोडशोवर्षेकर्मोक्तनादिकरति महे
अरोपिकर्मकेषोतसेनतिवर्षमतेषोडशौल
कर्मोक्तदिसादिकेरति षोडशइत्येतद्व्यापवि
षयंरुच्यतिवियविशोस्तद्विंशतिचतविंशति
तमर्षयोःकेषोतस्यार्थः तदुक्तंमनना केषोतंषो
इषीवर्षेअस्यास्यविधेयते राजन्यवेधोदाविशे
वेषस्यापिकेतया इति तत्रगोरानस्यमहाने
मादित्रतर्षकत्वाविधायनयायततोगोरानेवि
धेये यदाहश्रुत्यायनः प्रथमस्यात्महानास्त्री

द्वितीयं च मस्यवते उतीयास्या उपनिषो।
गोदानाखेततपरमिति अतोतन्मतासु
योदशीवर्षेमहानास्त्रीचतुर्दशीमहावते
पंचदशोपनिषद्वर्षोदशोगोरानमिति
तदुक्तं पर्वतविषयविशेषात्तुक्तगोरानका
लप्राक्कषचतुष्टयंक्रमेणमहानास्त्रारिभ
वति अत्रापिमुहूर्तविचारश्चौलवदेव
तदुक्तंश्रीधरीये तिथिनक्षत्रवारोराशवर्गो
दयीनिरीक्षणो चोलवत्सर्वमाख्यातेमगा
रानवतेषुचेति यदापुनर्देवदतीतकाले
तिमहानास्त्रादिउत्तानिष्टसुलसमावर्ते
नेनसहकार्याणि अतोक्तेतिहितिनिश्चयेन
अतेयसौपवीर्षेचौलोक्तदिवसेप्रादिशब्दे
नानक्षत्रग्रहोपेष्टमत्सममावर्तनकर्मोप
प्यते यदाहश्रुत्यायनः द्विंशतिनाकालेउतोक्ते
अतमोक्षणमिति महेअरोक्ति खचरेतत्र
तानांतिसर्गोदितेकर्मतद्वतोक्तवधिसा
दिकेरति सर्वेअरोपि विभोसभाजनोवावे
नक्षत्रेचउतोपिने चंशतायविषयौवस्या
न्मावर्तनक्रियेति यत्तत्तोरदितेत्तादि
विलग्नयोगोमौजीविमोक्षभदेविज्ञाना

म.टी.
वि.

ओ श्री गणेशाय नमः श्री गुरुवे नमः
स्वामी नमः ओ श्रुतिविवाहप्रकरणोक्ति
व्योते ओ गौरीनेदनमिष्टसिद्धसदनेवि
वावलीभेदने नान्योतिषिकावारा
मवरितेमहर्तवितामणो गोविंदेव
नीलकंठविधिवदनुः सतामशणी वै
हर्षकरपीडनप्रकरणोक्त्याव्यातिवि
दत्तमुदे १ श्रुतिविवाहप्रकरणोक्त्या
यते तत्रविवाहशब्देनपाणिग्रहणा
व्यः संस्कारविशेषउच्यते तेवविवा
हशब्दो उक्तमनुना चतुर्णामपिवा
णीनांप्रत्यवेहरितादितात श्रुतिवि
मान्समासेनस्त्रीविवाहात्रिबोधत
ब्राह्मोदैवस्तथाचार्यः प्रजापतिस्तथा
सुरः गान्धर्वो गन्धिसमैवैषाशाशा
हमोयमइति पंचेलतणान्यारु या
तवल्काः ब्राह्मोविवाहश्राह्यदीय
तेशकलेकृताः तन्नाः पुनाइभयतः
पुरुषानेकविशतस यजस्ययतिजेदे
वश्रादायार्थास्तगोदये चतुर्दशः प्रथ
मजः पुनासुतरतश्चष्ट इत्युक्तावरतो
यर्धमहयादीयतेर्थिने सकायः पाव

सामानाधिकरणवेदाः प्रमाणं स्तुतयः प्रमा
णमिति वत्साधजहलिंगादस्यातिज्ञतामा
धीनता शेषं स्तुत्यां प्रधीनोतिज्ञायत
विवर्तयमेकामार्थं श्रुतवर्गः संसात्तिके
रितिचेत्यमरः उक्तंचकषणपेन ५ श्रुत्या
तः संप्रवक्ष्यामि गृहस्थाश्रमसूत्रं यात्रा
यागेन्याश्रमाणां भूतानां प्रतिनोतया ३
एतच्चयष्टेदकारिथमेकामार्थमिदं ५
तत्सर्वं स्थितिस्त्रीपुत्रीलघुताः न्वतासुव त
प्त्रीलघुतलथिलसुलगुवशातोभवेत
तस्मात्सम्यग्गुणमुदिप्रवक्ष्यामि नृपृवश
इति श्रुतात्रयदेवक्राणो पित्रुक्राण कृषि
क्राणच वसिष्ठेनापि कश्चिद्रुहाश्रमाना
परोक्षिथमः सोपिस्थितिः समुपावृत्तयुतो
गणोक्त उदाहलगुवशेतोगावृत्तलथिल
सोतयाविथिसुलगुमतः प्रवक्ष्यामि तन्मते
मकालेनाविवरावेदितशुभाशुभेउपितक्र
ममिति विवाहलग्नार्थकिंरितिचेत ज्यो
तिषस्तुत्यावेदितसमयारव्यजन्याश्रुपूर्व
जनितशुभफलोत्पत्तिस्तदीयधरदृष्टे
सोभवतीत्येवमर्थतयासर्थक्यात तथाव
सत्याचार्यः शुभक्षणाकारिभोजनमाज
तापूर्वमभवः सम्यदस्तत्रलोकांतो ज्यो

म
वि. बा.
टी.

निसत्रप्रयोजनमिति एवेवतवन्वा
दावपिदृष्टो १ अथतावत्प्रलगा
दिवाहयोगहयस्नग्थरयाह आदो
संप्रज्जरादिभिरथगाणकेवेदयेत्
स्यचित्ते कन्योदाहेदिगीप्रानलहय
विशिष्टप्रप्रलगाद्यदीः हृष्टोजीवा
तसद्यःपरिणयनकरोगतोलाकर्क
दाह्य वास्यात्प्रप्रलयेप्रभसुच
पुतालोकितेतदिद्यात् २ अथप्रा
लोमेगलाथोप्रथमथस्यत्वात् या
थोक्ते ओकारप्राथम्यस्यद्वेत्तौः
ब्रह्मणाःपुणः कंदेहिवाविनिर्यातौते
तमेगल्यकबुभाविनि आदोगाणके
ज्यातिविदेरत्नादिभिः रत्तमगासवर्ण
वस्त्रादिभिः संप्रज्जततःप्रष्टाजनःकन्या
यातदाहेगाणकेवेदयेत् सापयेत् ग
तिबुद्ध्यादिताविदेवुद्ययत्वादतौक
र्तःकमत्वेकीदृशेगाणके सस्यचित्ते
मव्याकूलोत्तःकराणसंस्थचेदिवुदयः
संभवतीतिलाकोक्ते ग्रहणाम
पेतदृष्टमेव यदाहवसिष्टं प्रभदिने
देवविदेवभिजोतामूलपुष्पादितप्राणी

पाणिः शृष्टावगत्याप्रापत्यपक्षेत्रिवेद्यत
स्मैर्वरकन्ययाभिमिति उच्यतेपि शृष्टम
णाकनकबुद्धैःफलकसमेःराशिचक्रमा
भवेत् शृष्टेयथाभिलषितसमत्पाविन
यान्वतःप्रप्रमिति तत्रैकोविवाहयोगा
च्यते दिगिति गदिप्रप्रलगादशमेकार
प्रात्रुतीयसममपेवतमानाअन्यतमेस्या
तेस्यितवेदोजीवेनमरुणाहृष्टःसत् ।
सहःप्रीतिपरिनयनस्यकर्तृस्यात् यदा
हवसिष्टः लग्नात्रिपेवास्तदप्रापुगस्त
हिमद्युतिजीवनिगीदितश्च तयोस्तसवे
यकरस्तदानीनाकाशुल्लेखवनीचग
हेत तयोर्वरकन्ययाः कृष्णयोपि ला
गादश्विकपुत्रस्तकर्मलाभगतः प्राणी
मदृष्टस्तेयारेवसेवत्येकुरुतेसवेति ।
अथदितीयोमोउच्यते मोतल्येति गोःह
षाःहृष्टतलाकर्कणासलतसंप्रप्रल
येवास्यात्प्रप्रभुभुहेयुतसवर्णकिते
वभवेत्तहितात्परिणयनेविद्व्यात् वि
लग्नागोचटकैकाशुहिमाशुदेत्येज्य
समन्विताते सेवीदितायायादिकन्यका
यालाभवेदेतत्रचपुष्पकस्येतिवदिष्टोक्तैः

सु.
वि. वा.

297

कृष्णपोषिलगस्यावेदशुक्राभ्यांवीहिता
संयुताशुवा कवेतिकन्यकालाभयतेमो
घटककंठाति प्रवतारदादिभिः शुक्रवेद
वेदयोः दृष्टियोगाभिहितः ग्रंथकृतोत
शुभाववरत्वाद्युगकंरपिदृष्टिरुक्तासाक
न्यकायाभ्रुप्रसेसहितात्प्रासिद्धिचिकाने
या तल्पन्यायत्वात् अथवालगविधुभ
गणयुतालोकितामितिपाठः कल्पः ।
अथान्यादिवाहयोगदयेदुतविलम्बितो
ताह विषमभोगातोप्राशिमार्गवौतन
ग्रहेवलितो यदिपणतः रचयतोवरला
भिममोयदायुगलभोगातोयुवतिप्रा
दौ १ वरहयेष्टष्टार्थे अत्रातार्थमिति
वाकोक्तकन्यालाभप्रदयोगादपरीत्यमे
वयुक्तितोनिबंदेग्रंथकृता अथसकौवि
ग्राहयोगाभिहितः अथापरोविवाहपरो
योगः यदेसौप्राशिमार्गवौयुगलभोगा
गतायुगमप्राशिमार्गवौयुगलभोगातोचव
लितो संतोतत्तुगदहेप्रपणतस्तदाकान्या
प्रदोस्यातो यदाहनारदः शुक्रहयुगमदसि
स्योयुगमप्राशिमार्गवौयुगलभोगातोचव
लितो संतोतत्तुगदहेप्रपणतस्तदाकान्या
प्रदोस्यातो यदाहनारदः शुक्रहयुगमदसि

ग्राहदेवयोगात्रयेशालिन्याह पक्षेष्टस्यः प्र
पलगायदीसलगेकुरः सममेयाकृतः स्या
त सतीवेदसममेतस्यमोमेरुमासादष्ट
मेवत्सरेण ५ यदिप्रपलगादिदुःशुद्राः प्र
ष्टमस्यस्तयकन्याप्रष्टमेवत्सरेणविहा
हवर्षादितिशेषः रेडाभतेताशिकास्यात
ततः सयमपिमियेनमवशाहयोगपिसर
णो अष्टमष्टानेतरस्यादित्यर्थः सप्ततुनरो
यात यदाहवमिष्टः प्रष्टविलगात्प्रवलः
शशंकः शशुस्यितोमृत्पुगदहस्यितोक य
यष्टमष्टानेतरस्यादित्यर्थः सप्ततुनरो
नयोप्यति अथान्यवाअथवालगयः क
श्चिन्नरग्रहः स्यात्ततः सममेस्यानेकजमे
मोभवेत्तदाः प्रवर्षमथेरेडास्यात तदक्त
नारदेन ॥ यदिलगगताकुरस्तसात्सम
मगः कृतः विज्ञेयमगापुंसः सममाष्टाने
रेषादिकेचित्सममेपिकुरग्रहमेवंविधेप्रा
प्तेतिषेथेति यदाहकणहः एकालग
गतः पापः पापोन्यः समगप्रागः आसप्त
माष्टात्प्रागुपुरुषस्यनसंप्रायःति शौन।
कोपि यद्युदयस्यः कुरस्तसायदिसममे
भवेत्पापाः समभिरेष्टेमगाविज्ञेयेतस्य

म.
वि.वा.
प्र.टी.

२१४

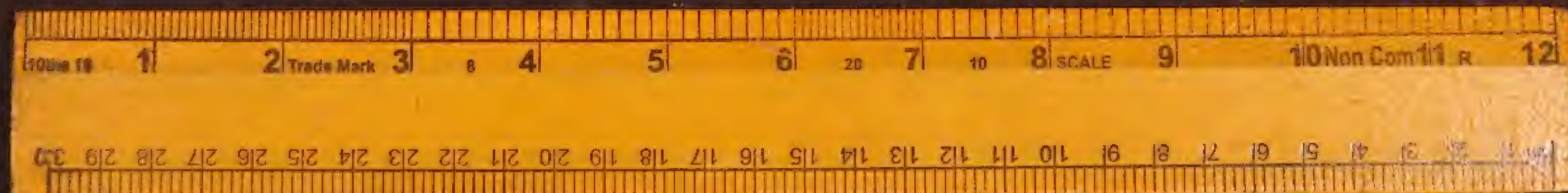
रुशस्येति वसिष्ठोपि एकोपिलप्रोपगत
श्रुपापाः पापस्ततोऽन्यः खलसमसमः
श्रासममादात्रियनवरस्यवाल्मीकितो
कुरुतस्ववर्षे पयोमतेसममवाचलः
स्यादितिपादः कल्पः अस्मिन्पादेविशि
ष्टजगदहोतकतेये भवतिपापला
देवतेलामादितियुक्तसंप्रदासः अथाप
रः अथवासु-ग्रहः-समसमेस्याते
भौमभेवतदाष्टवर्षातेतरेरास्यान् अहं व
नारदेन यदिलगगतपदः तस्मात्सममा
राः कुरुजः विवाहानेतरभौतवष्टवर्षनजी
वतीति अथप्रपलगाकुलजामृतवत्सा
योगविकल्पदोषकहेतुनाह प्रपतेनाय
दिपापनभोगः पेचमगोरिपुट्टशरीरः
नीचगतश्रुतदाखलकन्याकुलजानथ
वास्तुगतवत्साकुलजावेप्याभवेदथवा
मूलवत्सामृत्यापत्यावाभवेततः पादश्र
तो यद्गृहकणपयः सनीचगः शत्रुदृष्टः
पापाः पेचमगोयदा मृत्युपत्रकरोत्येव
लजोवनसंप्रायति शत्रुमित्रमध्यग्रहो
मित्राण्युमोपरित्यादिनावत्ययेव प
अथविवाहभंगयोगेपुष्पिताग्रयाह य

दिभवतिमितातिरिक्तपदेतन्ग्रहः सम
राशिगः श्रापाकः अथुभाखवरवादितो
रेधुभवतिविवाहविनाशकारकोये ६ मि
तातिरिक्तापदेकसपदोसतियदिश्रा
कश्रुदः समराशिपुष्टककोदिकेपुगा
तः संस्तनग्रहः प्रपलगाशितोरिथो
पदेः एमेवास्यानेस्यते शुभचरेः पापग्र
हेरवलोकितोभवतितदायेयोगोविवाह
विनाशकारकोभवति नडकनारदेन
कसपदीश्राशीलमाहुं देराशिगतेयदि
पापदृष्टोनसंबंधं करोत्येवारित्यगति
विवाहविनाशकारकुर्यत्रप्रयोगस सा
सानपपतिस्तत्समाधिपुत्रयतेकरिष्य
ते एवंप्रपलगादिधावास्तुपत्यादियो
गानामिथेयेथानीजन्मकालेनवालवैय्य
योगविचारमतिदिशोक्तपरिहात पादो
लविक्रीडितेताह जनेमकुचविलोकता
लविधिवायोगेविधाप्यवत सावित्रात
ततपैप्पालंहिसुतयादयादिमावारहः
मूलप्रेच्युतमूर्तिपिप्पलनृतेः कृत्यावि
वाहसुदं दद्यात्तन्मित्रोवितेतरुभवेदे
पः पुनः भूः भवः ७ अथवाप्रपलगादि

म.
वि.वा.
प्र.टी.

वायोगोविनारितस्तथाजन्मोत्पत्तिका।
लोनेववाविधवायोगोविवाधवद्वयमा।
गोवतेकारयेदित्यन्यः तत्रवालविधवा
योगानाह होरामकरेदेगणाकरः तत्र
धवेनोत्पत्तकरेसंस्थवालपिभोमेविधवा
प्रदिष्टः पापग्रहालोकनवर्गयातेकन्येव
हृदाभवतीतिहृत्तौवैधव्येकरेदेमदन
गृहगतैमिप्रतेस्यात्यनरः पापेस्तेवीध
पुक्तेभवतिपरिहृताप्रेयमासोमदृष्टे अ।
न्यान्नाशस्तयोश्रुतिमित्तसितेयप्यन्य।
केयोष्टिहृष्टावेदेवीसुतशुक्रायदिमदन
गृहेपेयमेतुहयामेति ग्रन्थमापश्चोक्य
हेति लग्नययेवपातालेजामित्रेवाष्टमेऊ
जे कन्याभवेविनाप्रायभतीकन्याविना।
शदशति अथजातकयोवैधव्ययोगपरि
हारउत्पत्तेस्माभिः घृताहोदपत्तिसभगे
तरेधुभाद्रपूरुतुरीहागोपारुदयगृहत्त
स्तदिपुष्टित्तोयमिति मशानाकरेणस
समस्यानाङ्गरीसौभागेविवाधैतत्रयोयो
भावस्त्वामिदृष्टे युतोवासोम्येवरस्यातस्य
तेस्यात्तिवृद्धिः पापैरेवेतस्यभावस्यहानि
निदेष्टव्याष्टछताजन्मतेवेति वराहसू

नोक्ते स्वस्याम्यसौम्योदितेचेत्समस्याने
भवतिनदातज्ञावसावेवाद्येकेचित्तस्त्रीणा
मतत्परिष्टयोगेभवेचस्वत्पारिष्टयोगेता
त्यरिहारमाहः अथपरिहार्यवैधव्ययो।
गीप्रतीकारमाह विधाप्येति रहस्यवत्त
माणमिहापकृष्टोपिजादिः स्वतयाका
न्याकृत्पारहृकोतहितिप्रयत्नसावि।
आवृतेविधाप्यकारयित्वातथावपेप्या
लेपिपलमेवासंबन्धिवृत्तमेकातेविधाप्य
पश्चिदिमाकन्यास्वत्पारिष्टजीवितेवरा
यदया ३ उक्तवृत्तवेदे सावित्रादिवा
तादोविभक्त्याऊवेतियास्त्रिया सौभाय्यव
स्वहृदवभवेज्ञासास्वसन्निरिति सावित्रेव
तकरणाप्रकारस्तत्रैवपमिदिः सहितासा
दे अवेष्टव्यकरेयोगोविवाहपदलोदितैः
वेरायस्वयतोदेयाकात्यावैधव्ययोगजे
तिप्ययत्नवृत्तसक्त जातभाकरे बालादि
धवायोगोवालेमतिमुगेष्टपारिष्टारहस्य
ऊवेतीततद्देगोपास्तसमते मदितेष्टुभा
तेदत्तवेदेताराबलाविते अवेधव्यकरेयो
गोलप्रेष्टहवलाविते वतारभेष्टुवीतवाल
वैधव्यजाणकं स्वत्पारिष्टवत्पारिष्टादयो

म.
वि. वा.
प्र. टी.

पि-रहादिहि नीलाशोभसंस्थानेयदा
वदरिकाभाये आलबालेप्रकुर्वीतविपुलम
इकार्यतम ऊमायाचयनिदिष्टकृतसंक
ल्पमादगम करकावप्रणीतसिंघनेप्रति।
वासरे वैकेका-----इनीवासितपति
तः यावत्कृत्स्नम् न्यामासमेकंयथाविधिः
वदरानांस्तथास्तीणांयुजनेवसमाचरेत्
तदाश्यामप्रयाकन्यासैर्भाग्यवसावामिते
प्रतिमोवावेतीप्राणीवैगावीभाजनेवेयेत
वेदनाकृतद्वयैविल्लपत्रैयथाविधैः उप
चारैर्यथाभक्त्यानेवेयेप्रतिवासर एवंवत।
प्रभावेनवालवैययानिकृतिः जायतेकन्य
कानोचततःपाणिग्रहक्रियः शस्यत्यत्र।
ते अष्टादशपिअपिबिहारीयैयथापहार
केप्रतिकारयमाह वाराहरत्यादि अथवा
गहपकोतेअच्युतसृष्टिविस्मप्रतिमापुल
द्येटीप्रसिद्धौ एषामयैअन्यतरागमनोभी।
हेतुमाकंसलग्नैवदमागहपारहितेसौ।
भाग्यमगाधनितेविविवाहलग्नैविविवाह ।
कारयित्वापशुमोकन्यासुदंलोकप्रसिद्धे
यथाभक्तितयाचिरजीविनेयापुमतेवरा।
यदयाचिजादिरयीकारी उक्तवमाकांड्य

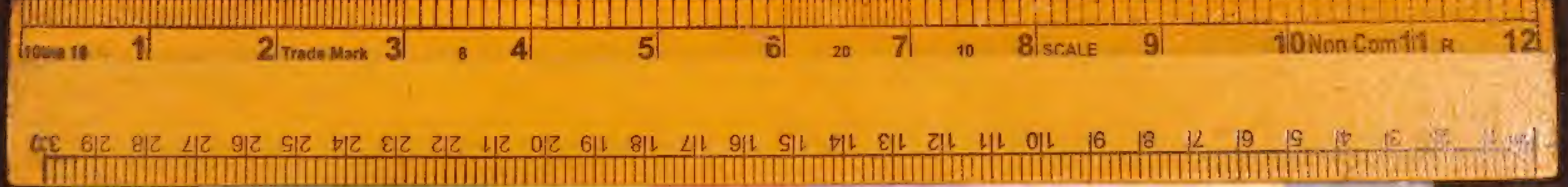
पुगणे बालवैयययोगोपक्रमदुप्रतिमा
दिभिः कृत्वालग्नराहःपश्चात्कन्यादाहो।
तिवापरशति ऊमउत्पलदाणो तेनसकृ
न्यपिशालः दृष्टः पलाउदुमागमाइत्य
मरः सवाच्यवचनात्यः प्रतिसाविस्मप्र।
तिसाशिरोभजादिवयत्ततीसौवर्णीयसा
लिशामशिला सवेत्रापिप्रमाणवद्व्यतेः।
धनेव ऊमविवाहःसूर्यारुणसेवादे ।
विवाहात्पूर्वकालेचवदतारबलेषुमे
विवाहोक्तंचसत्तात्याऊमेनसंहवोदहे
त पितामेकल्पवाचिविवाहंविधिपू।
र्वकं सूत्रेणावेष्टयेत्यष्टादशान्तविधि
नतः ऊंऊमालेकतेदेहेतयोरकोतमेदि
रे ततःऊंभवतिमार्यप्रभजसलिलाशये
ततोभिषेचनेऊंयानेवपलवयाविभिः
सत्सर्वैवसुप्रजायेवदमागयनिवेद्येत् अ
न्यालेकावस्वाष्ट्यवसाणायनिवेद्येत्
इतिऊमविवाहः ऊमप्रायनाचतत्रे
व वरुणागस्तूपत्वेजीवनामोसमाप्र
य पतिजीवयकन्यायापिपुत्रोसखेवर
म् देहिविस्मवरादेवकन्यापालयडः।
तशति अथअष्टात्यविवाहतत्रैव दिजो

म.
वि. वा.
प्र. टी.

302

दोषो नास्ति कृते देवो नास्तीत्यपेक्षायाम्
ते विधानां देवताभिधानात् स्वार्थस्य
पुल्लानोचप्रतिमाविस्मृतिपाती तयासा
न विवाहेच पुनर्भूत्वेनायते वकारात् व
दस्यापि लक्ष्मीरूपासदाकन्याहरिरूपस
दाजले हरेर्देवयदानंदात्तपापहरेसदा
लक्ष्मीनारायणीप्रेमयादत्ताकन्यकावु।
यैः नारयेत्सकलेदयः कृते पूर्वापरसदा
चेदगोप्येव ह्योवुशिवसेमसाराशमे प
तयः कन्यकानां च वात्स्यासोति सदैवते
तद्दाहविधिपन्नात्कृतो नो जनयेत्ये
यथाभिभूतकमलदेवानां पूजनाश्वे
सहं भवति सर्वत्र तथा कान्ताभवेदि।
ति धर्मशास्त्रेपि यत्किंचिक्थिते शास्त्रे
शांति कं पयिरत्तातो तयापमिधितोपये
नयमोभिरतेति श्रुतावपि सोमास्थिभिः
हादहोभिहितः सोमः प्रथमे विवेदगोप
वीविधिउत्तरः तुरीयो अग्निष्टोमस्तत्ता
रीयस्ते मनुष्याः सोमो ददद्भ्यो योयु।
मथ दौ ददद्भ्ये यपिव पुत्रोप्रादाहनि।
महासमोऽसामिति श्रुतो देवतभोग्यानां
पुरुषः विवाहेन दासः पुनर्भूत्वेन शात्र

पि श्रुतपर्वणिहलोकेपि शास्त्रावरोप्या
दृश्यते मेषान्याभास्करेयत्नाकृतव
दहितुर्विधि रेत्तुकेपि कन्यायांस्त
वृदाहं चकारस श्रुतिविधानां देविभ्या
नात् श्रुतपव पित्रा मात्रा तथा धाता
दत्तायातायथारया विप्रानि स्वहृदासा
दोक्तानामोदाहितभवेदिति कन्यायना
दिभिविवाहस्य परिभाषतत्वादिकदाक
न्यापुरुषविवाहेतिर्वक्ष्यपुनर्दितीयपु।
रुषविवाहे जाते सा पुनर्भूत्वेन लसिवा
ता श्रुत्याः कन्याया कीदृशमपत्ये प्र
थमे भवतीति प्रश्ने स्वविवाही फेदसोत्तर
माह ॥ १० ॥ प्रश्नलगेदमोयादृशाप
त्ययकस्य फुयाकामिनी तत्र वेदाव्रजे
त कन्यकावसरोवातदापदिनेस्ताद।
प्रापत्यसम्याविनिर्दिश्यते तत्र ज्ञेयति
वित्तमये यादृशापत्यमेव विद्वामते
कन्यकेत्यादि शेषेपयं स्पृष्टां यदा
हमो नकः ॥ आलिम्यापि सुकन्याप्र
पुत्रकामश्चिन्त्यतिष्ठति शक्रेत स्त्री
हस्तास्तीजतनीपुहतापुत्रजननी चे
ति कन्यायस्य कस्यापीति शेषः ० प्र

स.
वि.वा.
प्र.टी.

३०५

कृणोवणांतपोयदिविलगमायातः दृष्टुः
केदुभ्योकन्यालाभसमादिशिति प्रसदाभा
वतनिसिद्धः प्रेत्येतेयदिविलगमायेतं यो
षिदुहैः स्ववलिभिः कन्यालाभतदाभुयात्
पद्याऊमारिकानांष्टफालेप्रवेशपत्न्या
स्यात् देकानेभवतेवानवांशकेनरहेत्या
लिभिरिति इवप्रभाशुभेग्रहस्त्वितेतिमि।
तसेभूतंवतात्यावरुज्यातिविद्येमाहात्म्या
माहसपव एवंऊमारीणांष्टफुकगुणादे
घातशुकयनीय दौपील्यनिधनतावोया
येवात्पयात्वेवा दृष्टानिमित्रवगेतीवोय
विधितयावजामित्रेकयवनिफलसहारे
तस्यानिमिष्याभवेदाणीति एवमन्याति।
शुभाशुभनिनिमित्तानिहतादिकेचग्रेया
तरेभ्योपेयानि केचनविवाहेतपश्रुति।
मपिचिचारयति अरुचविवाहदेदावने
आरोप्याततप्रतिगतापतिप्रस्यादिपा
त्रेष्टाने सत्सजन्त्यथिवेष्टितेपुवतयान्ति।
स्वःसकन्यानिशि तिर्यातारजकादिवेष
मप्रमसकरेकृत्वातमभ्यर्चितं योवाचंश्च
तामुक्तदृष्टसहृशीलोकेकिलोपश्रुति।
रिति ततोपश्रुतिमेवः उपश्रुतिमहादे

विवेदालागदहवासिनि यथार्थवृत्तिदेवत्वे
शुक्रराजप्रवर्धिति इत्यलमतिप्रसंगेन ५
अथकन्यावरमहर्तुमपूरफुंदमाह
विष्यसातोवैस्वपूर्वात्रयमेव वैस्वाग्रेये
वाकरपीडोदितवेदः वस्त्रालेकारादिस।
मेतैःफलपुष्पैः सेतोप्यादौस्यादनकन्या।
वरागोहि १ उत्तरपाक्षासातोप्रवागपूर्वा
त्रयान्तराथायनिष्ठाकृतिकानलत्रैरथा।
वाविवाहनतत्रैरुपलक्षितकालेवस्त्र।
लेकारादिभिर्गदिष्टादेनावादिमधुरव
स्तुभिः समेतैःफलपुष्परादौकन्यासेतो
पसुत्पाद्यान्पश्चाकन्यावरगोहिनिष्प्र
येनस्यात् अहतेदौवित्यत्रहृत्पकरिति।
प्रकृतिभावः यदाहवराह एवंत्रयप्रव
तामित्रभवेष्टदेवहोतावासवमसेशादेव
तेषु दादाफलेलकृत्समास्तपूरापाणि
रष्टातशोतद्वदेकसरीमिति फलानि।
पूगाफलादीनि कषण्यः पंचंगशुद्धिदि
वसेवेदताखलात्विने विवाहोक्तेषुसहरे
पुक्रजवजितवासरे मायादिवसेरिक्ताप्र
ष्टमीनवमीतिथि त्यक्तादिवसेगयसुक्ता।
फलफलान्वितैः सहस्रदिजगोवेरेयत्क

म.
वि.वा.
प्र.टी.

३०५

न्यकोसतीं अत्रलग्नमिदमेवरेणोक्तः
अमुमैत्रिपदायमरेसितेः शुभखेटैः सतथ
मकेद्वैतेः ययिवोपदेयमरुसितेहरिजस्ये
वरयेक्तमारिकामिति हरिजलने वारणा
शार्थना वाचदज्ञानयाकन्यापुत्रयेस्वीकृ
तामया वरावलोकनिविधौतिश्रुत्यस्व
स्ववेभवेत पवदृषावाग्यानात्येतिवाचा
त तत्रविवाहकन्यकालक्षणमाह मवः
अयंगोगेसोपतास्त्रीहंसवारागागामि
नी तन्तलोमकेप्रादानोत्तुङ्गेसुहृहे
सिया नोदहेकपिलोकन्यानाधिकारी
नेरागिणीं नालोमिकोनातिलोमानवा
चादोतपिंगलो नक्षत्रनवीतास्त्रीतोत
पवंतनामिको पक्षिप्रपन्नान्नीनविभी
क्षिणानामिकामिति अन्तपञ्चदलः प्रा
तातपःहंससरोमेखवर्णामपुपिंगललो
वनो ताहृणीवरयत्कन्यागृहस्थः सवा
मेथते विस्मयुरोगापि ॥ नक्षत्रपुत्रजतव
तीनवेवपुरुषाकृतिं नातिवृद्धेतिगातह
तकृस्मोनेतदहेसियं यस्याश्रुसराजंवे
गुल्लोयस्यास्तथजतो गंडयोक्तयपको
यस्याहंसत्याश्रुवजायते नोदहेतोदशक

न्याप्रज्जाकार्यविवक्षाणां प्रतिवृद्धे
गातिमीलितप्रायज्ञे श्रुतिदितासादिका
शुभाशुभलक्षणालक्षितोपरीक्षकन्योव
रेवेदिति सामुद्रिकलक्षणानिकाश्रीवे
दीवराहसंहितायोमप्यज्ञानिततपवधे
यानि १ अथवरवराणामहर्तुदमाह
परणेदेवोपवाकन्याकोमादः शुभाद
नेगीतवाद्यादिभिसेपुतः वरवृत्तिवस्त्रया
तोपवीतादिना भुवपुतैर्वह्निपूर्वात्रयेराव
येत २ परीणादेवाद्याह्नाः पुरोहितादिः
शेषस्पर्शाण्यपयं अरुचयवाहावेत्स्पर्शा
पूर्वात्रयमाश्रयमन्त्रावितयंतया रोहि
णीतत्रवरणोभगाः प्रास्यतेसदा अयेवेत्तक
लेपुष्पवासोसिविविधानिच देयंवरयव
रगोकन्याभ्रातादिजेनेवेति कीदृशायव
रणोकन्याभ्रातादिजेनेवेति कीदृशकन्यादे
येत्याह वसिष्ठः कुलेवशीलवसताया
तांविद्यांविद्वेत्तवपुर्वयश्च वरेयगात्स
मपरीक्षदेयाकन्यावुधेः प्रोषमचित्तनेय
कीदृशायवरायनदेयत्याह ॥ वरेष्वरः
सितैरुचिपयसरोवद्वेराजयद्विगा य
न्यतपविचित्तौचवधिरहमदेशो विमना

सु.
वि. वा.
प्र. टी.

३८

३०६

सत्ताविनेवनयेयाकन्यकाबुधैरिति ।
परिवित्तलक्षणमाह मरुतिह परिवे
ज्ञाननेतृकेनेष्टद्वारपरिश्रमात् परि
वेत्तस्तत्तज्जायानिति असनेहतादि
वसिष्ठोप ग्रन्थमनेत्रातिहरेण्यप्यदि
प्यप्यदिप्यतिहरेण्ये हतिहेनवमृषीव
षट्सुकन्यानदयेत हरेण्यनामविद्या
नामोदियुर्मानवतिना श्रृगाणानिधे ।
नानावनयेयाकन्यकाबुधैरिति अ
तएवसेतः काममाराणांतेष्टमहकन्य
तस्यपि नेत्येनोप्रयच्छेतमगाहीना
यकहिवित अत्रहीनमगायकन्याना
देयाकितमगावतेदेयेत्यत्रात्ययेनपु
नरसेकृतायास्तस्यारजेदशाणनेतरेषु
वस्यानेदोषमराणात् ॥ यदाहवात्सा
माताचैवपिताचैवत्येष्टभातातेष्टेवव
त्रयस्तेनरकेयातिहसुकन्यारजसला
यस्तोविवाहयेत्कन्यावास्यामदमो
हितः प्रसेभाषोहिणोक्तवाः समवेष्टव
लोपतिरिति रजसला यासवाल्क्यः पु
त्रयच्छन्नमोतिमृगाहृण्यसुतोसुणा
वालकः अतरेजोदृष्टाने नारदापि ॥

याचेतस्वतवस्तस्यः समनीपुः पतिविनाः
तावेत्योभृणहृण्योसतस्येनददाहिता ।
मिति अतएवाहवांसिष्टः रजोहिदृष्टेया
दिकन्यकायाः कुलदेयदृष्टेतिमेतितस्याः
तस्मात्त्रितोतेवतउक्तकालनोलेद्यपि
ग्रहणविधेयमिति ॥ अथकस्याविवाह
कालेग्रहपुद्गिवसेतिसालिहरेमाह
मरुशुदिवशेनकन्यकातोसमवेष्टेषुष
दृष्टकेपरिष्ठात रविशुदिवशाफुमेवा
गाणोभयोवदविशुदितोविवाहः कन्य
कानोविष्ठाहः पदृष्टकेपरिष्ठात षट्सु
पीतिरुमानेतरेसमवेष्टेषुपुमवेष्टेषुस
त्तपुमः अत्रात्पुरुषाणांविषमवेष्टेषुवि
वाहः पुमः तदाहचवनः षट्सुमयेतो
दाप्यकन्यावधेदययतः सोमोभेकेथगो
यवेस्ततःपश्यादुतापानति ॥ दमस्यया
त्याने जेमानेतरेवधेदयेसामः कन्याभेके
तदनेतरेदेवधेयोथवेस्तदनेतरमगिता
तोमनुष्यादिकारः अतिपरुष्टतःपौरववा
हीनकार्यमिति तत्रषट्सुवधेनेतरेसमवेष्टे
विवाहः पुमः यदाहचारदः पुमैस्तेजस
तस्मीणांपुमदेयाणापीदने एतत्पुसासा

म.
वि.वा.
प्र.टी.

३५०

३०७

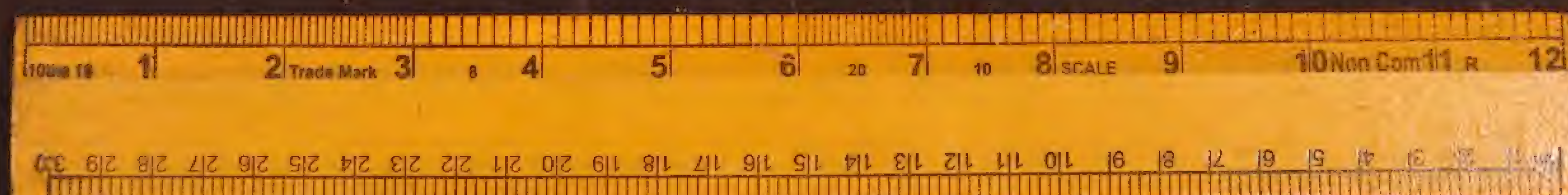
युग्मेहेचित्यपेनाशयोरिति कथ्यतेपि॥
विवाहो जेमनसीलोपुग्मेहेपुत्रयेतः अ
युग्मेष्टीपदपुंसोविपरीतेतत्तुदशति ए
वेवसतितीर्णोविवाहोः पुंसदशमवर्षयो
भवेतोत्तरीः पतदाहपुंसः अष्टवर्षाभवे
होरीनववर्षातरोहिणी दशवर्षाभवेहो
रीनववर्षातरोहिक्क्यादशवर्षाहृषलीस
तीति अष्टवर्षातिलमाहपुंसः गोरीद
दशवर्षातिलोकेसावित्रीहोहिणीददत्त का
त्याददत्तगोलीक अतःपरमसङ्गतिः प्रा
प्तातीतिशेषः गोरीविवाहितोसंप्रत्यसप
त्यास्यात्यतिवृताः रोहिणीयनधात्यादि
पुत्राणांभस्यगाभवेत कन्याविवाहि
तामस्यात्तुदशमामिश्रितेति नननव
षोयाहोहिण्यपुंसवर्षादिवाहति
षेयःसंभवति गभेतोपिनवमवर्षप्रहणे
अपुंसवर्षापरिहातात्तदोषस्तदवस्था
एव येत पुंसपुंसदभंगानारीपुमेववि
दवाभवेतति वेदेष्वराक्यमाप्रसेतित
हुतेस्वतरोविवाहभावः उच्यते युग्मेहे
संपदःसौत्यविद्यायमापुषःसदा भर्तु
शभवतोजातिप्रोकात्रात्रसंप्रयति ए

गशास्वाक्यातुजन्मतरत्यपि तत्रषष्टव
र्षानेतरेजन्मतोविषमवर्षाशमासत्रयाने
तरेतवमासः शुभः समवर्षायमासत्रये
चशमेवचमासत्रयेवनारदादिमतेरत्य
तशति युक्तव्यवस्थेत्युक्तपुण्यमः एतदेवा
भिप्रेत्येष्टीपुतितिवन्धोमासत्रयाहये
मपुंसवर्षेयुग्मेतमासत्रयमेवयावत् वि
वाहपुष्टिप्रवदेतिसेतोवात्स्यादयेगागव
गहसुत्याशति अयुग्मेदभंगानारीपुमेव
विधवाभवेत तस्माद्भाविनेपुमेविवा
हेसापतिवनेति वेदेष्वरोहिक्क्यास्यिका
एवेवनवमवर्षस्यायुग्मतप्रपुत्राति
षेयोःपुंसवर्षानेतरेमासत्रयमेव तस्मा
दनेतरंतुसोवनविवाहशित्यासवाक्येन
विरोधः एवेविहितवर्षयस्मिन्कालमरु
शुद्धिभवेतपुण्यविवाहःकार्यः मरुशु
द्धिस्तवत्कन्यजन्मगोप्राप्तिकोपायदि
अप्यगः अष्टमरुःतवष्टकृष्टपुजायोगात्र
निहित इत्युपवयनप्रकरणेभिहितः ॥
यदाहमरुः स्त्रीणांमरुवलीनैवविवाहः
प्रोभनस्ततः वरस्याकवलेशयमेन्दवेक
भयोरीयति मरुमरुवलमरुत्तानापुरु

308

पाणोतोद्गाराप्रिमवलमेव चेद्वल्लक्ष्म
 त्योरवल्लोकाविशोयवेत्तप्रमितिबराहो।
 केष्टु एतश्चावप्रकत्वार्यमभिहितेय।
 द्वादशकेष्टु एतश्चावप्रकत्वार्यमभि
 हितेयद्वादशेरापिगुरुवल्लमिष्टंभवेत्तदा
 पाणिग्रहः शुभदः द्वयोरन्यतरस्यगंधा।
 शुद्धोपेधेवराविवाहकालांतरासमेधेव।
 तत्पित्रादिनाएजोकारयेत् रविशुद्धो
 हकारांभविमरुशुद्धोघतेत्यहो दोरेता
 राशुद्धोमहकारांभविमरुशुद्धोघतेत्य
 हो दोरेताराशुद्धोपेधेवराश्रितंकर्म।
 सिराशुन्नमातीरेक्तसमान्यवाक्यास्त्व
 नात् वाराणांविवाह्यनांपेसांरविशुद्धि
 वशेनविवाहशुभः अभयोसीपेसयोवेर
 विशुद्धितोविवाहः शुभः सतः प्रवसेत्।
 तिषासक्त यद्यतकन्याकालातिक्रान्ता।
 भवति तद्यगुरुवल्लमनावप्रकमित्या
 हव्यासः दशावधेयतिक्रान्ताकन्याशुद्धि।
 निवर्जितः सप्त्योस्तरेडलसशानोशुद्धोपा
 णिग्रहोमतइति प्राप्तेकालेहिगुरुशु।
 द्वादिविचारइतितत् साचरविवेदयगुरु
 शुद्धिर्गोचरप्रकरणोभिहिताः गोचरेवला

भावेः पृथगादिबलेणासंभवात् नारदः
गात्रं वेधजेवाष्टवर्गं ज्ञेयं ज्ञेयं यथा
तदेवलायिके स्यान्ने गोचरमारी ज्ञमिति
१२ अथैवं मरुमुद्दिमुक्ताविहेतेमासादु
तविलोभितेनाह मिथुनकुम्भमृगालि
हृषाजगे मिथुनगोपिरवौत्रिलवेपुवेः
अलिमृगाजगते करपीडने भवतिका
तिक्रौघमपुपुपि १३ मिथुनकुम्भप्र
सिद्धौ मृगोमकरः अलिमृगश्चिक्क वृषा
प्रसिद्धः अजोमेघः एतदाशिरागते रवौता
नतितथापि मिथुनस्थितमृगोपि पुष्यरा
षाफलात्रिलवेदुतेयोपि मृषाफलाशुद्धि
प्रतिपक्षारम्यदृष्टामीपयने करपीडने
विवाहो भवति शुक्रादितदशिरागते मृ
गे सति मृषाफलाशुक्रदृष्टास्योत्तरे हविषा
यने च मतिविवाहो न स्यात् यदाह कण्ठ
पः अत्र राश्यागोस्तृयेमीने वै अथ वर्जये
त अजगो हृदकुम्भालिमृगाराशिरागेन क
रावनेति वासिष्ठः दिनार्थमेवेष्टमृगालि
कुम्भत्पुगमनक्राव्यभेदेन मेषमावहा
येमाथवपुक्रयाश्रुमालोपवाकातिक
सौम्योप्येति यदक्तला पुक्रोन्मिष्टः ।

म.
वि. वा.
प्र. टी.

309

सौम्यो मागं प्रीयः विवाहस्योद्यः श
दौदयादुमिनस्य कायेन तत्र दृष्टे दशा
के कदाचित् सामाजिकमेतत्संगत्या
कुर्यात्समेपि पृथगुक्तं यौ एतेन हरेषा
यनात्पाक्तालः साधीयानित्यभिहितं
वति तत्र सामान्यतो मासप्रदेन वेदप
वमासौ गणते रंशो यत्पहयेतेत्यायु
कैः अत्र भौरवेदमासद्वये पदानां युर
भयोरैक्ये विवाह फले प्रविकले भवति
तत्र के केशवो केन सौरमासमिष्टे विवा
हेन किंचिद्दोषादः फलेन तस्मात्सम्यक्
कल्याणस्यैव सौरमासः केवलं किंचि
दनश्चि शुक्लाष्टः कृष्णपादिभिः भौरप
वमासः काले वाचस्पतिविवाहादौ स्त
तः सौरमासदौ मासतोस्ततश्चिद्दुर्गा
स्मरणान्न नारदादिभिस्तः मानफाज्ज
मावेष्टावज्ज्येष्ठमासः शुभप्रदः मध्यमा
कालिको मागं प्रीयः विनिदितापरेति
वेदापवोक्तः एतत्प्राक्तेन वसिष्ठेनोक्तं ।
तदाह यत्तापतयप्रतिष्ठातिथिचतुर्दश
सहोत्सकाद्ये पर्वक्रियावस्तुग्रहप्रवेश
संवेदिचंदेनाविरह्यत इति अतो ह्येसा

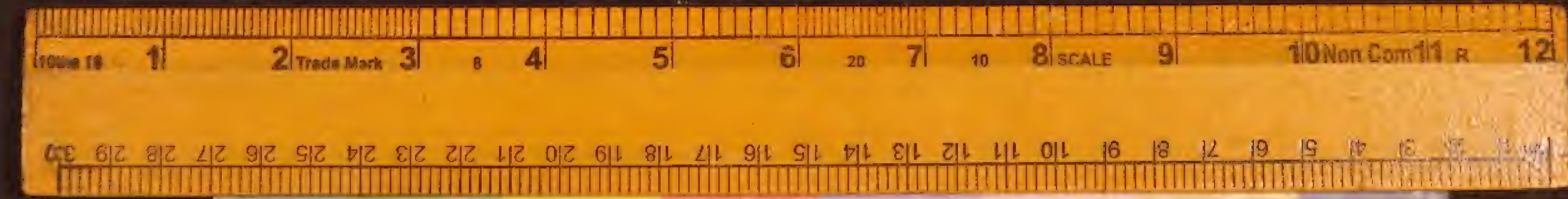
रावेदमासयोरेक्ये विवाहादिषु भवेकतरा
पक्षाप्रयोगस्य समितिनिष्कृष्टार्थः ।
एवमकरसंक्रांते सावः क्रमेणानुप्रा
मेष्टेष्टावः दृष्टेष्टः मिथुनेष्टावः
श्रुतीयोषाः तलायो कार्तिको देवोत्पाना
इतरः शुक्लिके मागं प्रीयः शुभः इत्यर्थः ।
केचित्तवादिमासं सुखिष्टादुक्तं नायमर्थः ।
फाल्गुणोपविहृतः इति मानसं क्रमात्सा
द्वावेष्टावः चैत्रो निषिद्धः इति मेषसंक्र
मात्सद्वापि शुभः तत्र के विवाहो द्वा
वने ॥ ऊघो न निर्मोयदि फाल्गुने न स्या
दजस्तवेष्टाव्यगते न निरः मध्याष्टि
दावपि चैत्रीया विष्णुदिवा वासिष्ठेव
शुक्तिरिति अतस्तवेष्टाव्यगते न निर
इति तन्निर्मेष्टमेव न हि मेषसंक्रमः ऊचि
निषिद्धोक्ति तदेतद्विवारितं समीये ।
ऊतः यतो यत्सते सौरमासस्यैव सुख्यस्य
न हते मेषः प्रशास्त इति चेष्टेपि विवाहप्र
मेग इति विपरीतस्यापि चक्राकाशान्न
उक्तं च सुख्यस्य पौषेपि सकभ्येकं चैत्रे
मेष्टमेष्टो यावादे मिथुनादित्येके ।
प्राहुः करपीदनामिति किंच वसिष्ठः ।

स.
वि. वा.
प्र. टी.
३५

310

वाक्येदिनादिपेमेघवेत्यादि सौरवेदः।
मोसदयोपादानस्यवेयर्थापातात् न
स्मात्सर्वोरेव्योविवाहः प्रशस्तः तत्रमा
त्रपात्रापवैप्रातज्येष्ठमात्रः यत्रत
निषेधानेतरं प्रतिप्रसवायद्यादिगण
यनेविवाहेतिविध्य कार्तिकमार्गशी।
षाविहतेतत्रमध्यमत्वे सुतोविवाहप
दलेगर्गः पित्रपितृतकार्तिकेयनया।
नमतेपीतामोमेभत्रपरायण। इत्युक्त
वान् तदपियनसेकोतियतिरिक्तवि
षयेरष्टम्य हरिप्रयनात्प्रागाद्याडात्र
तोयाशश्रुमध्यमः हरिस्वापेतगताः
आद्याफ्रावाभादपदाचिनकार्ति
कापोप्राश्रुतेनिषिद्धः यन्निषोषस्म
त्यतेनिषिद्धः मेघयनघसिहेचस्यित
समतुरेगम दोरमत्रेनकुवातविवाहे
मरुहकमावेतिगापीकं अत्रममप्राश
मेविहृतकालातिज्ञातदोरवोलेसुतेत्रे
यदपनयनोगेदोरंतस्याननिषेधुश्च
मीनगतेविनिविहितोपनयनस्यविष।
यालाभात् अद्योतरावेव्याख्यायते अ
लीति अलिहृगजः प्राग्व्याकृतः एतदा

शिगतेसूर्यैसतिकार्तिकपौषमध्यापि
करपीरनेभवति यथा सश्रिकेका।
तिकाःमकरेपौषोपि मेघवेत्रेपीत्यर्थः
इतमौरमासगृहिलानोमते अतएव
युनाक्तः चकारत्तस्यवाक्याप्याहः क
रपीरनमितिकेप्याहरितुके श्रीपरी।
पि पौषेवक्रयात्मकरस्थितेकीचेभ
वेतोषगतेयदास्यात् प्राशस्तमाषाफ
कृतविवाहे यदेतिगर्गमिधुनमिते।
केशति तदेतेशोर्गहितन्यायादयेत्य अ
द्यवाकीवलमानोर्गीकोरामध्यम
त्रयेगीकृत्यकालान्नगनयोत्तिणप।
वपुपदेयाकन्याविषये अत्रगीवातेसु
प्रतिष्ठेत्पारिनासमनिर्णयः सामान्य।
तःकृतोप्यतादशविशेषाभिधानार्थे
पुनःप्रत्युक्तोक्तः ॥ अथमासप्रसगा
जन्ममासादिप्रयुक्तनिषेधविधी यो
इतामेतेनाह आद्यमर्भसतकन्ययो।
हेयोत्तममासमतिथौकरग्रहः नो
चितोप्यविषयेः प्रशस्तमेवोदुत्तियुज
नयोः सतपुदः ॥ ५५ टीकायांनयि
जन्ममासतिथ्यादेयसत्ताविदुमकी

311

यजनघोरनाघगर्भसाहित्यं विवक्षते के
विश्वेदनाघगर्भघोरिति पहेति ॥ यदा
हच्यवनः जन्मदेजन्ममासेवातायां
सद्यजन्मनि जन्मलये भवेदह्वापुत्रा
ह्वापतिवत्तमेति चेदेष्वरः जन्ममासे
तपुत्राह्वापनाह्वाजन्मभेदे जन्मल
ये भवेदह्वावृद्धासेन तिसौख्यभागिति
एतच्च नाघगर्भसाह्यनिषेधविषये प्राचा
गर्भसाह्यनिषेधाभिधानात् अथ प्रसेना
ज्येष्ठमासविशेषशालिन्याह ज्येष्ठदेहे
मध्यमंसे प्राद्वृत्तिज्येष्ठे चैवैवमुक्तं कदा
पि केचित् त्रयवक्तिगप्रोक्तवाहः तेषां
न ज्येष्ठयोस्यादिवाहः ॥ पुत्रज्येष्ठः क
न्याज्येष्ठो मापि ज्येष्ठ इत्यतश्चिज्येष्ठज्येष्ठत्रय
मुच्यते तत्कदापि त्रयमुक्तं तद्वशात् ज्ये
मासे ज्येष्ठयो वधुर्वरयोर्नोद्यवित्वाहः कार्य
इत्यर्थः यदात्रैकतरस्य ज्येष्ठत्वे ज्येष्ठमा
सेपि भवति यदाहमरुः ॥ ज्येष्ठं ज्येष्ठ
यो कार्ये नृत्तार्योपाणिपीरनेतयोभ्यतरे
ज्येष्ठे ज्येष्ठमासेपि कार्येदिति तच्चान्यतरे
पान्ते ज्येष्ठत्वंदिविधं ज्येष्ठमासे ज्येष्ठो वधुश्च ज्ये
ष्ठो मासाकन्यावज्येष्ठा एतज्येष्ठदेहमा

म.
वि. वा.
प्र. टी.

३१२

३१२

धामेमेप्रतिहसगतिविषयकमित्यर्थः
एकोन्येष्टोः नहयमन्येष्टेनत्वमेव यदाह
वराहः द्वौन्येष्टोमध्यमौष्टोः वेकोन्येष्ट
शुभावहः न्येष्टत्रयेतत्रवीतविवाहेसवे
समस्तमिति ॥ यदाशरीय ॥ ग्रन्थेष्टक
न्यकायत्रयेष्टः पुत्रोवेरायादिः व्यतिये ॥
वराहोक्तत्रयेष्टमासेशुभप्रदति केवित
न्येष्टमासभावेपि वराहकन्यया न्येष्टत्वमपि
मध्यममाहस्तदासत् वधूवरात्यतरन्येष्ट
नरादित्याववृत्तान्तः तदाकप्रामर्श किं
तजन्मसमयोरभावेपि दयोवधूवरायेस
वेष्टानिषिद्धाविवाहः यदाहगरीः ॥ न्ये
ष्टयाः कन्यकायाश्चन्येष्टपुत्रस्यैमिथः
विवाहेनैवकन्योयदिस्त्रानिदन्तयो
ति तदेतद्वक्तृप्रयुक्तानेवान्योन्येष्ट
योस्यादिवाहति न्येष्टत्रयनिषेधस्त्विति
होवाधिकसूचनार्थः त्रिन्येष्टमिति ।
कथमस्यामधुनयावतान्येष्टमासः न्येष्टो
वरः न्येष्टावकन्यतित्रीणापहानितेषोन्येष्ट
श्च न्येष्टश्चन्येष्टोचेति हेदापवादसंरूप
णामेकशेषपकविभक्तौ न्येकशेषान
प्राप्नोतिमन्युपत्त्याभावात् ग्रन्थोच्चाताज्ये

ष्टश्वरः न्येष्टावकन्येतिविग्रहययपि
सदृपाणामित्येकशेषोसार्थप्यानप्रा।
मोतितथापिसदृपाणामित्युन्युतोप्रा।
मोसियेत्येकशेषयः शिष्यतेतिनिवर्त।
मानाथमाचष्टति न्येष्टावितपदसि।
दिकृत्यान्येष्टावनेष्टोमासपुतिविग्रह
स्येत्यतितत्रा ग्रन्थोच्चातादेवादेवातापे
केशोपाभावस्यसिद्धिस्तत् ॥ ग्रन्थसते
मासवाचेन्येष्टप्राप्ति वेष्टानिषेध
वाराथान्येष्टशुक्रः द्यविस्वयरत्यमरा।
केरादिसिद्धिरहितेनन्येष्टप्राप्तेनमाके
कशेषोभविष्यति तदापिन ग्रन्थोक्ता
वेवनेष्टेपुत्रशुक्रविस्वयमित्यादिसिद्धि
सहितसंपादात् ग्रन्थोक्तासत्त्वस्यापु
तथाहि न्येष्टानन्तरन्येष्टकापोमीमा
त्यत्रनन्तरन्येष्टकाः कालाः श्रुतीमासति
तदितेषुवामादेरित्यादिवद्वैयर्थ्येतिचे
त्याकारलोपः न्येष्टावतिमिद्धि ततस्त्रिया
---णात्रीहिटीपिपुनयमेहिलोप।
मिद्धि न्येष्टेतिनस्मान्न्येष्टेविद्यतेस्मि।
नित्यर्थेमास्मिन्मोमीमासतिमेष्टाया
त्यामित्येतिचेतीकारलोपमिद्धि न्येष्टे

म.
वि. क.
प्र. दी.

313

इति अतएव प्रमसिंहोपि ॥ येषु युक्ता
पौर्णमासे पौर्णमासे तयत्र सा नास्मा
पौर्णमावावा प्रेमकादृशा परेत्पादि
बृहस्पतिना तेन पोषादीन्वे रुचिते
दृष्टिपादः सप्तसादिकः तस्मादेकप्रो
षमवभातपयत्रः पवमसपुदेकप्रोषा
गीकरीसत्यापित्रिषेनसाकेत्रयाणां
हान्तासमाहारा इति उदितार्थतरपदस
माहारावेदितपुरुषसमासे सोऽप्यवै
दिसारितिहिमसंज्ञायादिगोरिति दीपि
त्रिगोरिति दीपित्रिचोष्टेति भाष्येन पुंसि
दृष्टिनिर्दृष्टयसंज्ञिपुत्रक्रमेण समाधिः
जर्मताश्च गोरोदयनेन ये गणा पूर्वको
विधिरनित्यरतिपरिमाघतापनायेतेन
तदित्येवमादेरित्यादिहोदरमित्यता
मोगोक्त्येष्टमासप्रयोगोपपत्तिः अ
तो ज्येष्ठे वा ज्येष्ठेति मृपत्यादेकप्रोषः
सिद्धः ॥ ततस्त्रिषादेन साकसमासे
पोतिहतिः पात्रादेमेति पात्रादीत्याकृति
गणात्वाभेगीकायतः सिद्धिर्त्रिज्येष्ठमिति
अथास्यापवादश्च्यते केचिदिति सत्याव
पकलेष्टयवह्निगोक्तिकास्ये प्रोक्तं

का ज्येष्ठमासे पि ज्येष्ठमासे पि ज्येष्ठवस्या
कन्याया विवाहः शुभशितिकेचिद्वचः पत
अतस्तन्यायत्याज्ज्याष्टपमस्यन ज्येष्ठस्य
ऊचीतभास्करे वात्रयलसितो नोत्तवादी
निकायाणि दिदिनानि च वजेयेत विष्णो
षमानसपय ॥ दृष्टाहेवेव गगनात्त्रिदृष्टा
हेदृष्टमिति प्रकं भाग्याणि मेयावत्तानि
ग्राह्यरापा इति तैज्जातरेपि कृतिकास्त
रचित्यका ज्येष्ठे ज्येष्ठस्य कारयेत् उत्तवा
दीनिकायाणि दिदिनानि दृष्टावजेयेत वने
वेधेविवाहे च दृष्टाकरास्यवेदने ज्येष्ठमा
सेन कर्तव्ये कल्याणं ज्येष्ठपुत्रगमिति पुत्र
ज्येष्ठपुत्रस्य इति ज्येष्ठे मासवात्सरीया
येपिमगलकृत्यानि येयमाहवात्स्यः मागे
शोयेतथा ज्येष्ठविवाहे चैतमेव च ज्येष्ठ
पुत्रोदरि ज्येष्ठन ऊचीतवृत्तेतथा भाद्रहा
जे मागे शोयेतथा ज्येष्ठे हारे पविनयेयेत
यादि पुत्रोदरि ज्येष्ठयत्नेन परिवर्जयेदि
ति अतएव स्येव प्रत्यकर्तव्येष्टापमस्य
न ज्येष्ठे कैश्चिन्मासीषीमपि नेष्यतश्च
रुद्राक केचिद्बृहन्निषाष्टाचारभावेन
वियतकृते अथानिज्जुलोत्पन्नानेतथ

स.
वि. वा.
प्र. टी.

३१५

३१५

कोदारणासपिपुत्रकन्यानोविवाहादिमे
गालकृतेकालनियमपुत्रसंख्यापरी
भावनिषेधविशेषांतरेवहरिणीकेदमा
ह सतपरिणयात्येयसत्याःसुताकरी
इने नचतिजकुलेतदहामेदनादपिमेर
ने नवसहजयोभात्रोदयासहदभकन्या
के नसहजसुतोदाहोःसुवेमुभेनपिपुत्रि
याः १६ देहलीदीपत्यायेनात्रापिनिजकु
लिःतिसेव्यते निजकुलेसुवेप्रसुतस्य
पुत्रस्यपरिणयात् विवाहात्परतःसमा।
सातःसोदसासघटकस्यसुतायाः का
न्यायःविवाहानस्यात् अनेचवसिष्टेन॥
पुत्रोदाहानैवपुत्राःकदाविद्यापेमासा।
त्कार्यसहाहकमेति॥नारदीप॥पुत्रोदा
हात्परपुत्रीविवाहानक्रतत्रये कृपात्र
तसदाहानेगुलेनापिमगलमिति प्रये
निषेधाकृत्परादृष्टयः यदाहवत्या॥
सीविवाहःकुलेनिगतः अथ्यतेपुवि
वाहःप्रवेशोवसिष्टादिभिः निर्गमदादि
नोनप्रवेशोहिसुत्रसंज्ञसरोतोअविधि।
कीर्तियति अलभेदेतमायाकालनिय
मशतिचक्रावतवेत्यत्रेयकृद्व्यति नि

जकुलःति सवेपपुत्रसंकन्यायावा।
मेरनादिवाहानेनेवौलसप्रयनेमा।
हानास्त्रादिवतवतष्टयेसमावर्तनेवात
हयेयसोतनेकायेयदाहात्रिः कुलेथ
तत्रयादवीमेदनात्रमेरनेमिति मा।
स्मान्मेरनान्मेरनेकायेतथाकन्यावि
वाहादनेतरे पुत्रस्यविवाहकायेत्य
थः यदाहनारदः॥ मेरनान्मेरनेका
येमेरनात्रमेरनमिति वसिष्टः पुत्री
विवाहात्परतः सदैवमुभयदेपुत्रविवा
हकमेति नचेतिमहजयोःसोदरयोः
भात्रेः सहोदरकन्येकेयेनचेयेनोदाहो
अनेचनारदेन नेवैकजन्मनोपुसोरेक
जन्यतकन्यके नूनेकदाविद्व्याप्योने
कदामेदनदयमिति एकजन्यतकन्य
तकन्येदेपुत्रयोत्रैकजन्ययोरिति वसि
ष्टाकृत् पुत्रचकारोत्तकृत्समश्रया।
थः लेनेकसैवरायमहोदरकन्याह
यमपिनदेयमित्यर्थः नपुत्रेहयमेक
सैप्रदयातकदाचनेति वसिष्टोक्तैः ना
रदीपे प्रत्युपाहोनेयकायोनेकसैह
हितुदयमिति प्रतिदाहाविनिमयवि

सु.
वि. वा.
प्र. ही.

३१५

वाहः मनुजयचेत्तया कन्यादीयेतेतदा
मयापित्तुत्रयकन्यादेयत्येयमावेध
रूपः कन्याकुत्रमायद्यासरावटः ॥
हुः एतादृशाः पाणवेधेभरित्यादिद्येन
पिदृष्ट्याः नमहजसतोदाहोः ॥ ३१५ ॥
ति सतश्चसतश्चसतो सतृपाणमि
त्येकशेषः सताश्चसताश्चसते एवंवा
देकशेषः सतावसतश्चसतोपुमास्ति
येत्येकशेषः सतोवसतेवसतोवसता
इति कुत्रैकशेषाणांदेहः प्रजापिपुमा
नसियेकशेषः सताश्चसताश्चसति
कर्मधारयाइतेषामोदराणांविवाहः ॥
व्याशेषवर्धार्थसौरधेसमसमथनकार्यः
यदाहनारदः विवाहसकंजन्यानांघे
मासाभ्यंतरेयदि प्रमेष्टायंत्रिभिर्वधैस्त
त्रैकाविधियामवेत विवाहस्तुपल्लव
एतेनसमानसेस्कारपकमात्रजयोः
पुत्रयोः कन्ययोः वापुत्रकन्ययोः वानका
र्यश्रुत्याः तदाहहृदमन एकमात्रजा
योदेकोवत्सरेपुत्रपत्नियोः नसम्यंतकि
येरुयात्मात्रभेदेविधेयतर्थात् समीना
क्रियाइहाकारणादिकाएकवधेसम्ये

निषिद्धेत्यर्थः एकवत्सरेतिकालसर्व
कापालयोततायद्येमासमस्येतुसर्वथे
वनकायाः विवाहसकंजन्यानांघेमा
साभ्यंतरेयदीतिनारदसरसात् यमजा
तस्येयपत्ययत्रियतकालानोतातका
मौदिकमामासेकक्रियानिषेधाभावे
वर्धभेदेनेतरमेभावात् ननुपुरुषसि
योरित्युक्तः पुरुषाकन्ययोरेवममाना
क्रियानिषेधोचगम्यतेतदयोः पुरुषा
कन्ययोवेति नवपुरुषोवस्त्वियोवेतिरे
देकतेदयोः पुरुषयोः कन्ययोवेतिषे
धासंस्त्यतीति ॥ वाच्यं यतः सकृदप्यु
तशब्दः सकृदर्थप्रयोगेकरितिन्याया
त्पुत्रकन्यकयोरेतिषेधः स्यात् आहृत्या
विबलितार्थद्वयसिद्धिश्चेत्तत्रात्रात्रौप्र
मानाभावात् किंच ॥ पुरुषोवस्त्वियो
वेतिहृत्तकंप्रपञ्चः पुरुषयोः स्त्रियोः
स्त्वार्थद्वंद्वइति द्वंद्वोचतस्यपत्रौहि
वचनात्तपपत्रेः ननुपुत्रपदधिकश
णवचनोद्देशेति नार्तिककारवचना
द्वयोचसुदिसौवधुवावधिरौवित्यादा
दन्तान्यमादिद्वित्यप्रतिपत्तयेदिवच

म.
वि. वा.
प्र. टी.
२१६

नवहवचनेनैवदेहोतः पातिनासर्वेन
पदेनविग्रहेतयामिति यतएवदेहापवा
दकेपकसूत्रेपापमहाभाषकृतानुक्त
हविवक्षायांमेकप्रेषःत्येकःषष्टःपत्त
उपन्यस्तः तत्रैतेनैवाशोकममोहो
नहतीहानीरेभवतिहप्रवृत्तप्रवृत्तौ
हृत्प्रवृत्तप्रवृत्तप्रवृत्तार्थेनैतत्तद
विवक्षायांभवति प्रथापिनिर्देशायसि।
बुद्धिरेवनिर्देशायिज्ञेयं प्रवृत्तप्रवृत्तौच
हृत् प्रवृत्तप्रवृत्तप्रवृत्तार्थेन प्रतःकृत
साहित्यप्रतिपादनयोः पुरुषयोःसि
प्रवृत्तवचनोतयादेहनेववहवचनोत
तिः एवेमन्निपुत्रकन्ययोः सादरयोः ।
सामानक्रियानिषेधोनतपुत्रयोःसि
प्रवृत्तवस्तुतस्तत्रैकवचनानोपदवि
ग्रहंपदसाहित्यप्रतिपातिस्तदेहताय
सादृश्यपदेति ननेतिपदलक्षणादि।
कृपाः साक्यःत्येतत्प्रपेक्षितेनैव
निसहनायामेतमहाभाषकृदक्रिस्त
ह्यादीनामेवपरस्परसाहित्येवविव
नायर्थः सत्यतोवचनोतमानवमरप्र
तिपादकेयमिपुक्तः अथावप्रागुक्त

अतस्मापतिरूपोरोषस्यादेवोतिश्र
स्तान्तिचेन्नपकमात्रजयोर्गतिदिवच
नानुपपत्तिः स्यात् तत्रापिबहुवचन
मस्त एकमात्रजानोपवत्तरेपुरुष
स्त्रीणामितिचेन्न अभयथापिपुंरो
भेगदोषापत्ते किंच यद्ययमर्थेवि।
वदतस्यातदास्तुत्ताभेगदोषासा।
पदायस्यस्यरेवप दोतरेनोरोदिवा
केवनिषेधकृतात् प्रवृत्तमः एक
मात्रजयोःसादरयोःययोःकयश्चिन्ता।
मानक्रियानिषेधःत्येतावनस्यवचमे
र्थः दिवचनोपयनतद्वयोःपिनिषे
धोयथास्यात्तत्रैकमनिकन्यायेनत्र
याणामेदोणासथातिमयवनिषेधः
पुरुषसिन्धेयितितपदोदृष्टोताथेनार
दादियाकेपुवचनोपदानोवहनाम
पिसेदाराणामग्रहाथेनतवहनावि
वक्षयावहनामेवसादराणातिषेधा।
थेतेनदयोर्वहनाविनिषेधःसिद्धिः।
ति अतएवनारदेपि एकोद्वप्रसू।
नानोलेकसिन्धेयरेयदि पाणिप्रहो
भवेन्नूनतत्रैकवचनोपयमवेदिति त

म.
वि. वा.
प्र. टी.

११०

३१७

ल्यन्यायनाघतेपवीतेसेस्कारेनाह।
योरन्यतरस्यनाशायार्थः नैकदासुः
नदयेमितिचमिष्टोक्तः एकदापक
स्मिन्ने संदेनेचोपनयनेच ननु।
कन्याविवाहकालेपवोपनयनमा
मिस्सयेतयदाहहारीतः दिदात्रयो।
ब्रह्मवादिनसद्योचदश्रुतत्रब्रह्मया
दिनीनामुपनयनेवेदायापनेभिदा
चर्याच सद्योचधुनोत्पस्यतेविवा
हेयथाकथंचिदुपनयनमात्रेविवा
यविवाहः कार्यइति एवंसतिमादर
कन्याविवाहस्यामादरपुत्रापनयन
स्यवसमानसंस्कारत्वात्तयोरेकवर्षे।
निषेधः स्यात् उच्यते गर्भाष्टमेपुत्र
दाणामुपनयोहमेकादशपुत्राजन्य
गर्भदादशपुत्रेष्टमिति तथावसेते
ब्रह्मणामुपनयनेजीर्णराजन्ये पार
दिष्टेष्टपुत्रापनयोर्मादरसूत्रेष्टसकला
चारधर्मज्ञेष्टधर्मासेतफाल्गुनी वि
विज्जुष्टार्थोष्टेष्टवेदवेदंगपाराः
वेष्टाविष्टतवावेदशास्त्रविद्याविष्ण
रदः उपनीतकलाद्यास्यान्नेष्टेवि।

धिविदोवशति नारदादिसेहितासपित्रा
दाणादिवर्गोत्रयग्रहनात्पुत्रिगस्यविव
दित्वाश्रुस्त्रीपूरादाणोव्रतवेधनिषेधा
वगमात् यानितोविष्णामपनयनेव
सेतसमयेथापिनाद्यानां श्रीषोक्तेषि
रदिविष्णोमासाधारणाश्रुमाद्याश्रु
दिवमिष्टा दिवाक्यानिपुत्रीसाधारणा
तिप्रतयेतेतानिनारदादिवाक्यैकका
क्यतास्लात्पुत्रिषयकाणेष्व विष्णु
ब्रह्माणःविष्णुश्चब्रह्माणश्च पुमान्
स्त्रियेतैकशेषेष्टिसमानाभावः प्रत्य
वयत्तवक्यः गर्भाधानसूतोपुंसःसबने
स्यदनात्पुत्रः षष्टमेष्टीमेतोसास्येतेजात
कर्मच ग्रहणेकादशीनामुच्यतेष्टीमा
सिनिष्क्रमः षष्टात्रप्राप्तर्मासिब्रह्मा
कार्यायथाकृते एवमेवःशमेयातेष्टी
जगभेष्टसूत्रमिष्टुतासभ्येचोपनयने
विष्टायतस्त्रीमेताः क्रियास्तीर्णाविद्या
हस्तससमेष्टकश्याहस्त ततोयभेष्ट
मेष्टमेवाकोब्रह्माणस्यायकयने सतो
मेकादशमेकेविष्टासेकेयथाकृते।
उपनयनस्यवाच वयमाविष्णयोःन।

म.
वि. वा.
प्र. टी.

१८
३१८

भिस्तः स्यात्तदा ह्युक्ताकार्यं यथा कृतमिति
स्योपेक्षा गार्हपत्ये कथं च तेषां वसिष्ठः ।
शमं याति चो जगर्भं मद्भवे तस्मीमेताः
क्रियास्तीणां विवाहस्तसमं च कथयन्
न अत्र स्तीणां मयनयनास्ते च यतः प्राय
क्रेहरीतवाक्यं तत्कल्याणं वाच्यं तदाह
यमः पुत्रकल्याणं नारीणां मोक्षं वाच्यं नो
मते अथापने च वेदानां सावित्री वचनेन ।
या पितापित्रयो भ्राता वनेनामथापय ।
नरः स्वर्गहीनैव कन्याया भेदवाया वि
धयत इति ननु यद्यपि मृत्युमयं यतः
स्तीणां नास्ति तथापि तिकं दशिकमिति
यदाह मनः देवाहको विधिस्तीणां मोक्ष
नीयकः परः यतिमेवागरो वा सो गताया
प्रियं किं यति तेन समासक्रियो निषेधः
मेतप्यतीति सत्ये अतिदेशो यमपनयन
यमप्राप्यः यथा ब्रह्माण्डेन मयनय
ने प्रायश्चित्तं निरसनं एतत्कृतं मृष्टानेयथा ।
तिस्तथा स्तीणां मयि विवाहात्प्राक्कामवा
साधयमं न दोषं कर्तुं विवाहस्य तदि
जन्मसिद्धिं करत्वा दत्तं विवाहकाम
वरादि यं सति रास एव कथं सति मेवागरो वा

गयैवा सत्यादिकमनष्टाने भवेदेति न
नतिदेशो नोपनयनं यमप्राप्यं यमपि स्तीणा
मस्तसमानं संस्कारं समाप्य अथ नोपनयनं
नप्रायः सत्प्राप्यं कृतं न तद्विज्ञेयं मभि
मितं ननु भूया यमवत्सत्प्राप्यं न दत्तं यथा
या कथं चित् पयत्र साहसं भवेन विजा ।
तीयं संस्कारं समाप्य चोलात्रपाप्रावारीना
सोदरं पुंभूतं संवेधितो निषेधप्रसंगात् ।
विष्टावगविशं यश्च कित्ते कथा कथं यथा स
दृष्टा प्रभूतं न कृतं नो यक्रियानिषेधः उपन
यनस्य नवाध्यातत्वेन वेकजातीयत्वे य
वेसंवेसं यथा कृतं संस्कारं नोपनयनं दृष्टं
स्मात्सोदरं कन्यापुत्रं संवेधितो विवाहोपन
यनयोः समानं संस्कारं नो भवत्येवमिति ।
इतः फलितः अतः समासिकनिषेधः स
या तास्ति तत्र प्रथमं पुत्रोपनयनं विधाय
यथा यथा कथा कन्या विवाहं सत्वेन का
हे सत्वेन कार्यः तस्मादेकमात्रं जयोः पु
त्रयो कन्ययो वा विवाहादि रूपसमानक्रि
या निषेधः समासस्येव केचित्क
न्या विवाहादनेतरेदितो एकन्या विवाहः
समनंतरं सेवदोषाभावात् सत्वेन कार्या ।

म.
वि. वा.
प्र. टी.

रत्नाङ्कः यदङ्कं पुत्रीपरिणयोऽर्थेयाव
दिनवत्तुष्टये पुत्रोत्पत्त्यङ्कं वीतनाङ्क
मिति सूत्रयति तत्र भिन्नमात्रभेदे विष
त्वाङ्कगवाक्यस्य पूर्वोक्तपरिणयोऽर्थेयाव
रसात् समानाधिकार्याकार्यमात्रभेदे।
तथैव च विवाहोद्दिष्टः कार्यान्विवाहो
हस्तुतदिनमितिनारदोक्तं यमिष्टनत
विशेषाभिहितः एकादशप्रसूतानां तत्र
कार्यान्वसेभवत् भिन्नोदप्रसूतानां नेति
प्रान्तातयोर्वेदिति चोलापनयनविवा
हाङ्कपेकार्ये तत्र तदङ्कचयनेन श्राव्ये
चालततोमौजीविवाहश्च शुभप्रदः सा।
त्रुभेदेवैष्टुक्तेसातरेवैष्टुक्तेन कर्हिचिदिति
एवं स्पष्टेभिन्नोदप्रसूतानां सत्यावश्यकत्वात्।
एकस्मिन्मयेन कार्यमेव किं तद्वदभेदा
राचार्यभेदाङ्काय यदाहवसिष्टः दिशः
भनेत्वेकद्वेष्टुक्तेषु भूतपञ्चाङ्गवभि
दिनस्तु प्रत्यप्येष्टुक्तेषु भूतपञ्चाङ्गवभि
थवाचार्यभेदेतेवेति ह्येदोदप्रभेदे यम
लजातयोऽस्यमपि निषेधो नास्ति एकस्मिन्
त्वेष्टुक्तेषु यमसंगलजातयोः दोरेवैष्टु
विवाहोऽर्थेयावत्तमेव चेति पराशरोक्तं

दोरेवैष्टु भद्रकारिकायां च एकस्मि
वत्सेरेवैष्टुवत्सेरेमेष्टुपे तथा कर्तव्ये सं।
गले स्वस्वाभ्युद्यमलजातयोऽर्थेयाविति ।
तत्रापि ज्येष्ठान्त्रुमेणा जन्मज्येष्ठनवा
हीनास्वस्वाभ्युद्यमलजातयोऽर्थेयाविति ।
वगभेष्टुजन्मज्येष्ठनवाहीनास्वस्वाभ्युद्यमलजातयोऽर्थेयाविति ।
केदवलोपि यमजातस्य यमयोपरय
तिप्रथमं सत्वे सेतान्ऽप्यतरेष्टुक्तस्मि
ज्येष्ठप्रतिष्ठितमिति सेतान्ऽप्यतरेष्टुक्तस्मि
रिति शुभेविवाहादिमेगलकृत्येष्टुक्ते
क्रियाप्रादिक्रियानकार्या विशेषान्न
भेदाङ्कलेयेति चेत् स गलेनापि मेग
लेन मितिनारदोक्तं यमसंगलेष्टुक्ते
तमसामेष्टुमेगलकार्यमित्यर्थः अ
थवाष्टुदिने समेष्टुमिते तदनेतरे
त्वेष्टुनिजायैविवाहादिमेगलकृत्येष्टुक्ते
यमित्यर्थः १६ अथविवाहोद्दिष्टः कार्या
तरेष्टुलमयेष्टुमिदिसंगोप्रातिङ्गला
निगायमिद्वेष्टुप्राप्तमाह यथावा।
स्यापिङ्गलावपुष्टुप्राप्तमाह यथावा।
निष्टुयातरेष्टुमासोत्तरेष्टुविवाहोद्दिष्टः
तेष्टुयातरेष्टुमासोत्तरेष्टुविवाहोद्दिष्टः १७।

म.
वि. वा.
प्र. टी.

३२

३२०

निष्प्रयोत्तरं वादानां तरेयदिवधा कन्याया
स्तथावरस्यापि कुले वेशांतत्रापि विप्रुरुष
मध्यकस्थितस्य पित्रे नाशे वृत्तेत्यामुयात्
उत्तमोत्तरं मरणादि न दारभ्य त्रिंशदिते प्र
तिकूलततः प्रोक्त्या मलिष्टतया विवाहः
संख्येति ध्यते उक्तं च मरुतिवेदिकाया ॥
कृते वीतिश्रुये पश्चात्सु मेव ति गोत्रिणाः
तदानमंगलाकारे नारी वैभवादेभुवंसि
ति मेधातिथिः पुरुषत्रयपयेत प्रतिकू
ले सगोत्राणां प्रवेष्टानि गमात्तद्वतया
संदर्भसंदर्भे इदं तपि त्रिंशदिभिर्विषये
पुनः उक्तं च मरुत्येन ग्रन्थे पातस्य पित्रा
नां प्राप्ते च समासमासिते तदेते प्राप्ते कंक
त्याततो लश्रुविधियते इति पित्रा मरणोत्
विशेषमाह प्रौढकः वरवयोः पितामा
तापि पुत्र्यश्रुमहोदयः एतेषां प्रतिकूले
वैभवा विप्रप्रदेभवेत् पितापितामहश्च
वमातावापि पितामही पित्र्यास्तीमते
भ्राताभगिनी वा विवाहितः पभिरैव वि
पत्रैश्च प्रतिकूले बुधैः सृते ग्रन्थे रपि
विषयेषु केचित्तु न तद्वेत् उक्तं भ्या
नैः प्रतिकूलस्यानियते कालमाहा

मोदयः वादानां तरेयत्र कुलस्योक्तस्य
त्सृतिः तदा संवत्सराहं धेविवाहाश्रुभरो
भवेत् पितराश्रुवसष्ट्या तदधे मातरे
वहि मासत्रयंत भार्यायास्तदधे भ्रातृपुत्र
यो देवतमनाहारे विशेषः प्रतिकूलस
पिदस्यामासमेकविजयेत् विवाहस्त
ततः पश्चात्तयोरेव विधीयते इति हेराष्ट
भिरुपपन्नं वा प्रमाणं प्रायो प्रोक्त्यामा
पिकन्याया प्रतिकूले न दृष्ट्यतीति मेधा
तिथि र्देवयोगाभिमतं च दृष्टे प्राप्यत
स्य च तदा संवत्सरेषु वप्रतिकूले न विद्य
ते संकटे समनप्राप्ते यातिगल्कतयोमि
नाः प्राप्तिरुक्ता गणप्राप्त्युक्त्या नोपुभ
मावरेत् प्रकृत्यापुयेति कयस्तनिधेयम
तिथारुण यः करोति पुभतावदिद्येत्
स्यपदे पदेशेत् ग्रन्थावप्रकसेपवाया
ह ग्रन्थेति समवर्गापुरस्काराणां प्रा
वतिरमे मरणाप्राप्तिर्गमे सत्यमेव
वसन्तपितया विवाहः एते राक्षसैरिष्यते
यदाह मेधातिथिः मेतत्कार्याणां निर्व
त्यवरेत्राश्रुदयैरित्यासिते न्यातिप्रका
शेति प्रतिकूले पिकन्याया विवाहामा

सु.
वि. वा.
प्र. दी.

३॥

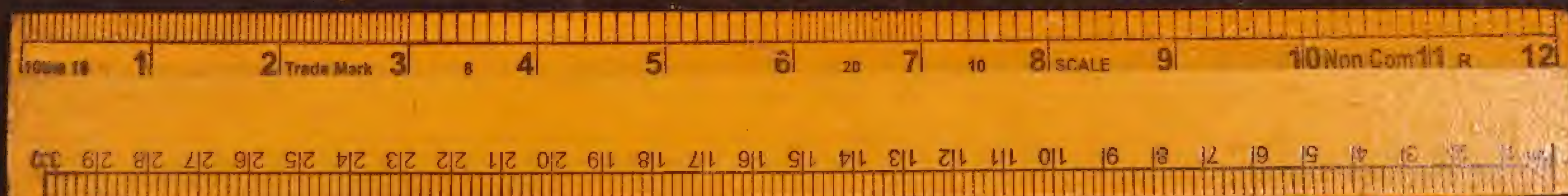
समेताना प्रान्तिविधायगादस्वावादानादि
चेवुधशति सत्यावपकत्वेससाधोवाने
तरेमासमध्येविप्रान्तिविधायविवाहकार्यः
त्यर्थः पुरुषत्रयत्रयेषामपिदृश्यतश्चादे
वः पुरुषाःपुरुषान्तराश्चमभ्यु प्रयुक्ते
प्रान्तिगोतद्वत्तमंरुमितिप्रामक्तमभा
तिथिप्रोक्तोत्तरार्धेसापवादमपत्ताति।
कथाह दृष्टव्यंवापिवाहोत्तरा शु।
राचरेष्टपुरुषत्रयान्तरं वधुप्रवेशाशुस।
ताविनिर्गमः यस्मासतोवाकमिषोषदनः
शुभम् १८ दृष्टव्यंमपनयनं च अपि
शब्दात्महानास्नादिसमावर्तनातेचविवा
हात्परतःपुरुषत्रयान्तरपवेनेष्ट तथात्र।
तादपनयनाशुशुचपुरुषत्रयपर्यन्तेनेष्टः
तथावधास्त्वययाःप्रवेशात्सतायाकन्या
यावितिर्गमोपिपुरुषत्रयपर्यन्तेनेष्टः
एतत्सुलवाकांपुरुषत्रयपर्यन्तेमित्या।
दि आतोदोलंतहोमोजीत्यादिचप्राम्नि।
विते तस्मात्सुलपुरुषस्यचतर्नाथत्वा
दोतायदोषः सचायंदोषःपुरुषत्रयेषां
मासपर्यन्तं च अतएवयस्मासतरति मा।
सघेकान्तरेप्रयंह्यक्तपिविवाहादिः।

सर्वविधिःशुभः एतत्सुलवाकामपिजुले
अतत्रयेदवादिगित्यादिप्रामक्तं अत्रापवा
दश्चातिवेति अथवाःष्टमेदादधिमेदात्तवे
मासमध्येपिशुभः यथासावेसासिविवाहा
वैष्णवोवैल्लयतोयवीतवाभवेत्यवयवः
उक्तमहितासाराचल्पायां फाल्गुनीचैत्र।
मासीतपुत्रादाहोपनायने मेदादृश्यत्वा।
वीतनतंत्रयवलाचनमिति तत्रफाल्गुना
पदंप्रागल्भ्यगतमासातरस्यापुपलदाणावे
अपदेवोत्तरवर्धगतवैष्णवायपलदाणोत
त्रकेमनिकन्यायेनयसत्यकालोत्तरं तत्र
पिचैत्रयेथामावस्ततोःधिकव्यवधानेकिं
वाच्यमष्टमेदस्यैवप्रयोजकत्वात् १८ आ।
थप्रसगात्सुलानष्टनद्वैत्यनवधुर्वर्याः
सुसगादिपीडकत्वेवसेतितिलकयाह ।
अशुविनाशमहिजौस्यतयाविधत्तः का।
त्यासतोतिनृतिजौसुरेहृतश्च जेषाभजा
ततनयासुधवागजेव शाकाग्रिजाभवति
देवनाशकती अहिजावस्योषोत्तोक
न्यासतोषशुःसादाहृष्टास्यविनाशोवि
यतःकुरुतः तस्यातिनृतिजौसुलोत्पनौ
कन्यासतोषसुरेहृतोत्तारयुतः उक्तवर्ग

323

प्रयादिपाख्यववेथेताम्नायकूटकं भूत
 लिंगाख्यकूटदेवज्यात्पाख्यंपकूटकं योनि
 नीगोत्रकूटदेवकूटान्यष्टादशोवत् दम्बो
 बृद्धिकारोपायत्ताष्टिन्यातिष्ठासुतश्चि
 तत्रदृष्टाकूटानांतंतेदाष्टविशेषप्रसिद्ध
 त्वाज्ञानिविहायसंबेदेशप्रसिद्धानिष्ठाष्ट
 कूटानिसल्लक्षणानिविबुधदोतान्यष्टक
 दमातिजानीति १ चांतीवप्रपत्त्यातारायो
 निष्ठग्रहमेवकं गणामेवभदेवतारीचैतेम
 णाधिकः एतेराशिकूटभेदाववर्णादिमे
 त्रासत्येकाम्भयिमणायः यथावां
 मैत्रामेकोमणाय वप्रपद्मोमणाय तारामे
 योत्रयोमणाय योनिमैत्रावत्तारः ग्रहमे
 त्रांयच गणामेत्राष्ट सङ्कूटसप्ततारी
 भेदोष्टोऽन्यर्थः तङ्कूटवर्णवप्रपत्तारयोनि
 गदहगणामकूटनारिष्टेति सेयायथात्त
 रेहबलितः स्त्रीपुंसयोर्वदन्तश्चिस्त्रीपुंस
 योरिति चतरेणात्वादितानिपातितः देवा
 त्तमणोद्गारीय तारीभेदेमणायष्टोमा
 मसदाशिकूटके घटमणायगणामैत्राव
 ताहार्येपंचत्वटयोः योनिमैत्रावत्तारा
 स्वयस्तावत्तलीमणाय वप्रपद्मोमणायो

कौवर्णिकः प्रकीर्तिरिति ॥ अथप्रति
 ताक्रमेणवर्णिकृतेतावतयामाणिकया
 ह दिजाजपालिककंदस्ततोत्पावि
 प्रोविजाः वरवरस्यवर्णितोपिकावधून
 शस्यतेतर्कैः ॥ मीनवृष्टिकर्ककंदरा
 शियोदिजब्राह्मणा स्तोतातातरमन्य ॥
 मेघसिंहायनराशियोत्पयःतत्रियः वृष
 कन्यमकराविशोवैश्यः मिथुनतला
 क्रमभग्रेविजाष्टदः तदावरवधूराशेणव
 णांतात्वावरस्यवर्णितःब्राह्मणा दिका
 दधूरपिकाज्येष्टावर्णावुधेनंशस्यतेकिं
 तसमादीनावाशस्यतरतर्थः यदाहता
 रदः ऊष्णालिककंदविशस्तदृश्यःतत्रि
 यादयः पुंवर्णाराशेराशेषसमेहतीत
 थाशुभे वर्णाज्येष्टातृयानारीवर्णाहीना
 स्वयःप्रमात् विवाहयदिऊर्वीततस्मा
 द्गतांविनप्रतिरिति अत्रैकोमगोवर्षाधि
 कोव्येवर्णिसमेवा वर्णाहीनतृयणाभा
 वः तद्वक्तैवतमनोहारी एकोमगाःस
 द्कर्णांतथावर्णितमपरे हतहर्णोवरे
 शून्यंकेप्याहुःसहशीदलमिति दलमा
 र्थी ॥ अथवष्पकृदसिंदवच्चयाह हि

सु.
वि.वा.
प्र.सी.

३२५

३२५

नामोदं नराशिवपणः सर्वतथैशान
लज्जास्तभया ननुमनषाणो जलचराः
कथं वपायत उभयोः सहावस्थानभावा
इत्यत्राह तथेति एषो माराशी नोज
लनाः कर्कसकरके भस्मस्तभयाः किं
पुःजवपणः सवभित्तप्रायः सिंह
स्वपशो लिङ्गि कविना सर्वे पिरा प्रायो
वपणः अन्यदनुक्तं च तद्यदा नोजलचरा
णां वाचतयद जलचराणां वा वपणवा
प्येनराणां सनुष्णाणां व्यवहारतो जेये
यदाह वसिष्ठः वपणस्त्यक्ता राशयो न्य
नभा नोसिंहतस्याप्येकमन्ये विधेयाः को
दं त्यक्ता लोकतो न्यत्सिंहं वपणवपणं ते
वतो यालयश्च तोया लया जलचराश्च लि
प्सुते परस्परं वपणं नैव स्यु रित्यर्थः अत्र
मणा विभागो देवतमनोहारेभिहितः
सांख्यैरेव भद्रे वसावमाह सिधायुधः
वैरेभ्यो मणाभावाद्दयोः सांख्यमणादये
वैषयवैरे मणास्त्येको वयमभ्ये मणाधिक
इति युद्धे पदे वपणयोः परस्परं तत्त्वमेव
क्तं तस्यापि सत्यवपणकत्वे वपेति भद्रे त्वे
वपणत्वे वासियोः पदितेन तत्त्वविपरीते वा

गि ज्येष्ठातया नारीत्यनेन समानन्यायत्वात्
त प्रनो न्यवपणत्वे तत्त्वमेव ३३ प्रयत्ना
राकूटमनुष्माह कन्यादारभेयावक्तुः
न्याभेवरभादपि गालिजवभिः शेषे श्रीपुदि
भेससतस्मिन् ३४ कन्याजन्मतदत्रादरत
शदरदात्रेयावद्गणयेत्तथावरनदत्रादपि
कन्यातदत्रेयावद्गणयेत् ततोऽवशिष्टेकेन
वामभेके यदवशिष्टं तत्रैव विपेवसमासितं
भवेत्तदा प्रमदपुमे स्मृतमन्यथादिवतः
षट्पुनवामते वोत्सातदा पुभामित्यर्थाभ
क्ते भवति यदाह तारदः स्त्रीमारभ्यगणने
नवपयं यतः कृमात् जन्मविपेवसमास्य
पुंभेसाह रताष्टाने पुंभोमारभ्यगणने स्त्री
भेजन्मादिके स्थले स्त्रीविनाशो भवेत्तस्मा
दिनकूटे विवर्जयेत् दिनकूटे तारकूटे ।
श्रीगीयोपि नवव्याहृतायेयावत्कन्यादं
काव्यभादपि वरभेन वरुष्टुषाः तारास्य
तिपरस्परं त्यक्ता विपेवसमाख्या शेषो वि
द्यहोमिथः शुभा इति यत्तत्कृष्णपेन गण
येत्कन्याकायि स्त्रादाह न्यवरजन्मभे जन्मा
विपेवसमादो हित्वा न्यदेषु मप्रदमिति क
न्यातदत्रादेव गणनोक्ताः अतएव भीरुभा

328

पिपगौरायोत्तुवुष्मत्तयोः योनिपादयोः
 योपरस्परमहावैभयोन्मोभवेत् अथि।
 नीशततारयोह्योष्ट्रोः योनिरुक्तः स्यात्
 हस्तयोः कासरोमहिषः ललायोमहिषो
 बाह्विषट्कासरसैरिभाश्यमरः वस।
 जपाङ्गयोबलिष्ठापूर्वभाद्रपदयोः सिंहः
 याम्याज्ञयोः भराणीरेवत्यैः कुंजयोहस्तौ।
 पुष्यकृत्तिकयोर्मेषजयोः काणाबुनोः।
 अवाणपूर्वाषाढयोः वानराः स्यात् उत्त
 रषाफाभिजितौनकुलः कौटुम्भगः अ
 म्रयोनिब्रह्माउङ्गयोहिणीतयोहिणीतयो
 हिः सप्योयोनिः ज्येष्ठानराधयोः ऊरेगोहो
 विणातदितः मूलाङ्गयोः घाऊकुरः त
 यापुनर्वसुश्लेषायोर्माजारः अथमवा
 एवंफाल्गुनौरुत्यरुः मूषकः उदरुत्
 षक्तेयास्त्युविष्मरः द्विष्टाविष्मत्त
 विज्ञाचतयोत्थाञ्चः अथोत्तुवुष्मत्त
 नीवुष्मत्तसुतरभाद्रपदयोः योनिः तथै
 व अपिचेत्यादयः प्रायः पादप्रमाणार्थः
 फलमाह पादयोः इति एकस्मिन्पादे
 चराणोऽङ्गनलत्रयोन्मोः परस्परमहावै
 रैभवेदन्त्यान्तेत्यर्थः यथा अथिन्मो

326

श्रुतितागोयोतयस्पृवत्तदंश तत्रज्ञेयेमा।
हृदैरैवेरेवैवस्यभाविते स्वभावितैवेरेवैव
मैत्रैवेवातिमैत्रैव विवाहेनरयोषितेः महद्दे
रेवैवेरेवस्यभाविवयथाक्रमेमैत्रैवेवातिमैत्रैव
उद्दिष्टवत्तरंगणाइति २५ अथक्रमप्राप्तेग्रह।
मैत्रीशाहलविकेटितेनाह मित्राणामुमताध
ऊ-त्यप्रशिनापुरुकार्कजौवेरिण सौम्या
स्वसमोविधौबुधरवीमित्रेनवास्यदिष्ठ प्रो।
षाप्राप्तसमाऊजस्यस्तुदृष्टं देवस्यैवमुधः
शक्रः शुक्रशनीसमोवशाभिभूतनोसिताह
स्करो ३० मित्रेवास्यरिपुः प्राप्तीगरुशनीद्व
जासमागेष्ठाते मित्राणकेऊजैदेवेवुधसि।
नौप्राप्तसमाः सूर्यजः मित्रेसौम्यशनीकवेश
शिरवेशाऊऊजेनौसमौ मित्रेषुकुबुधौशनी
रविप्राप्तिद्वजापरैव्यः समः २६ कसतोः स्या
यस्यभौमगरुचेदमित्राणि शुक्रशनीवैरिण
अस्यसूर्यस्याबुधः समः नप्राप्तनैमित्रं एवेसा
वंत्रहात्येयं अथविधौबुधरवीमित्रे पुनरा
स्थविधौहिषन् शत्रूताधिकितमेगलग्रह
शुक्रः प्रातयः प्राषः समाएव अथभौमस्य
चंद्रमरुसूर्यासरुदः बुधस्तशत्रू शुक्रश
नीसमोअथप्राप्तिभूतनोः बुधस्य सिताह

स.
वि.वा.
प्र.दी.

३३०

३२७

स्वरौषु कृत्स्नोमित्रे अस्मद्वयस्य प्राणीवैरः
प्रातः गरुडानिभौमासमः अस्मद्वयस्य प्राणीवैरः
मयोः सूर्यभौमवैदामित्राणां बुधसितौषा
तुः सूर्यजः प्रातिः समः अथकवेष्पु कस्यतु
प्रातिमित्रे चंद्रसूर्यप्रातुः ऊजगयोसमोः
प्रशतोः शुक्रबुधमित्रे रविचंद्रभौमः परे
प्रातवत्तत्पथः अत्यसिद्धवृहस्पतिः समः
यदाहकपुष्यः रेवः समोऽतोमित्राणि चंद्रो
ज्यापरावरी इन्द्रोर्नशत्रवामित्रे रविजावित्र
रेसमाः सामोत्तस्य शुक्राकीवुधारिः सूर्यदाः
परजसाचंद्रारिपुमित्रे शुक्राकीवैतरेसमाः
पुरोरावेदिनामित्रे जार्किमथापरावरी समोः
समोऽविज्यक्रुतोमित्रे जार्कीपुरारिषु शोर्नर्
हः समोमित्रे शुक्रतोप्रातवः पररति एतत्फ
लंसापवादमाजगन्मोहनेवसिष्टः अस्मात्प
यास्तेस्यात्सममित्रे तस्यमम उदामीनेकति
संस्यात्सतिदंशत्रवस्तनम प्रातुमित्रे वविते
यंदेपत्ताः कलहप्रदम विवाहोवियोगः
अस्यापवादस्तैवराशितायेविरुद्धेपिमि
त्रेजेजनाथयोः विवाहकारयेदीमान्ते
पत्ताः सौख्यवर्धनम अत्रगुणविभागो
देवजमनोहर ग्रहमेवसमविधेगणाः

पंचप्रकीर्तिताः तत्रैकाधिपतिवैवमित्रेगणा
पंचकं वतारः सममित्रेदेवयोः साम्येयग
णाः मित्रेदेवगणेषु कः समेदेवगणार्थकम् पर
मरेवेदेवैगणं अत्येवितिदिशेत् अस्मद्वय
समित्रादोपकाशस्यायेयादिता येकायथा
दितश्चतारः इत्यर्थः अत्रशुक्रार्कतौशुक्र
रौद्रादिषु जायन्तामिति देवपत्तकंजरवि
प्रातयोः सर्वनिपातप्रकरणमितिज्ञातवति
एवमपिदेवतादेवेवत्पानद प्राप्तातिस्मप
कारिभौनपूर्वप्रोक्तमहावापुयोरेवदेह
आतद्विधीयते अत्रतत्तदाभावाज्ञानदः पर
इतिपरं देवतासुवेपुपयोरिपरमात्मनोरिति
याद्वोक्तैः परशास्त्रोक्तानार्थः अत्रपरशास्त्रस्य
पूर्वापरवेत्तादिनायवस्यार्थवाचितेजसिदेव
ल्लिक सर्वसंज्ञोक्तैः व्यवस्थातमवाभिधेयोप
ज्ञोवधिनियमः स्वाभिधेयं चरिदेवाकालः
अत्रतप्रातुवाचकेपरशास्त्रे व्यवस्थाभावावका
ल्लिकीसर्वनामसंज्ञाप्राप्ताति तत्तत्पुनः प्री
इतिसर्वनामकार्यभवेत्तनपपत्रः पररतिप्रव
गः इत्येवेवितन्त्रेगारमिवायथाः परेदमितेषथः
तथापरयोयदिबतिपाथिवइतिकालिरास
इत्यादिषु रिशत्रुवाचकस्य परशास्त्रस्यतथा

सु.
वि प्र
दी
३२८

५२४

वृक्षप्रकोरासर्वनाममज्ञायाप्रवृत्तेः कथं स
र्वनाममज्ञायाप्रवृत्तेः सर्वनामकार्यप्रसंगः ३
यत्ते गुणरत्नमहोदधिकारादयस्तचित्पदे
प्रयोगादस्यैवेदमाहुः परे इति शिष्टप्रयो
गादर्शनात्परशास्त्रस्यानार्थतादेवंविधेषु
येनवस्यावाचीपरशास्त्रः कथमस्मात्परः परदे
णावस्थितइतिदेववाचिनात् तच्चपरदेशावस्थि
तत्तयद्यपिप्रवृत्तमात्रपात्रुपर्यन्तसाधारणतया
पिवित्तवस्यासिवायशः परे इत्यादिप्रयुदश
स्तवाक्कुतुस्तपरशास्त्रस्यवृत्तिरेवमज्ञापये
सिप्रसमानोपशंकेनाभिधानात्परशास्त्रस्य
वृत्तवृत्तिरितिप्रयक्ताशयः अथवायथमेवे
पदित्वांशविशेषादिज्ञादिष्वान्यः समस्तत्वे
विस्तरात् १८ अथगाणकूदेवसन्तिलका
मालिनीभामाह रत्नोत्तममरगाणाः क्रमतो
मन्त्रादि वस्तिद्वस्तवर्णानलतत्तयाः
मन्त्रादिविषयमेषाभातिमन्त्रादितेदुर्ह
पासमरुल्लुति १९ तिजनिजगणामथ
प्रीतिरत्युत्तमास्यादमरमन्त्रजयोः सामथ्या
मप्रदिष्टा अमरमन्त्रजयोः अत्युत्तरवप्रदिष्टा
दन्त्रजयोः साद्विमेकान्तोत्तु क्रमतः रा
त्नोत्तममरगाणाः वाच्येणाद्यतेमवाप्रसि

हा अदिः अस्मिन् वसवोयतिहा इन्द्रो ज्येष्ठा ।
मन्त्रे प्रसिद्धा वरुणाः शततारकः अतलक
तिका तत्तावित्रा राधाविशाखा पतानिरेतो
गाणाः मैत्रे मन्त्राया अदिः प्रनवसुः इन्द्र
मृगः हरिश्चरणे पौष्परेवती मरुतस्वाति
लक्ष्मिनी अश्विनी पुष्यहस्ता पतानिभातिदे
वगाणां शत यदनारदः पितृनाष्टदिवतेद
तारकाः इति मरुगाणां तेषां स्यादमरुगाणाः
परः पर्यादित्यर्कं वायुर्मिश्रस्यो ज्येष्ठतार
का इति तत्फलमाह तिजनिजगणामथ
तिस्रस्रगाणविद्यमानस्त्रीपुरुषतदयोः स
तो मरुत्कटोत्तमा प्रीतिः स्यात् यथा गच्छ
गाणयोः स्त्रीपुंसयोस्तथा मन्त्रगाणयोस्तथादे
वगाणयोर्वापरमरमन्त्रकृष्ण प्रीतिः स्या
दित्यर्थः अमरदेवः मन्त्रज्ञः मन्त्राः देवमा
नगाणयोः स्त्रीपुंसयोः परस्परप्रीतिः मथ
मानोक्तृष्टानाः समाप्रीतिः सप्रदिष्टा अमर
मन्त्रयोरात्तममन्त्रगाणयोः स्त्रीपुंसयोर्मन्त्र
रवप्रदिष्टः उक्तृत्यर्थः द्वयेवायतरस्येवत्याका
क्षायां प्रवलेतुर्दलेवाप्यतिमायेनमन्त्राः
सोवनायाः दन्त्रजविद्युयोः गच्छसेदवगाणा
योः स्त्रीपुंसयोरेकान्तोतिअयेनपरमरेवे

स.
वि. प्र.
टी.

३५

३२९

रेष्मात अत्राणां कृते यदाह नारदः देवयोनां
त्समेवैकगणाप्रीतिरनकया मध्यमादेवमा
त्पानां गत्समानातयोमितिः कथपः स्वगुणे
वाजसाप्रीतिर्मध्यमादेवमर्त्ययोः मर्त्यगत्स
योदेवसमगसरयोरपि इति अयमर्थः पुरुषो
रक्षोभाणाः स्त्रीमनगणातदोवरम यदि वेप
रोत्पतदास्तुः तथा पुरुषोरक्षोभाणाः स्त्रीदेव
गणाप्रीतिर्विषयेतः स्तु उक्तं च सत्समीय
दिवा नागीनगभवतिमानुषः स्तुस्तत्रम
न्दहाविपरीतः शुभावहः शोभीयेरक्षोभाणाः
पुमान्स्यात्तु कन्याभवतिमानुषीकेपीच्छति
तथा दाहयस्तकेपेहरेच्छति अत्रगणावि
भागादेवत्समनाहरेषु दुर्गाणां सादृशोपेव
सुः सस्मानुषेताप्यादेवान्नः पुंसश्चतागवाग
णान्त्रयः देवगत्समयोः अन्यतथेवनरगत्स
माः पुंसरक्षोभाणां पुत्रनार्यादेवयवानरः
गणोदोक्रमतश्चैको गणो प्राप्स्यत्यथातही
ति अस्यापवादमाह गरीः अहमेजीवगणि।
अविद्येतनियते यदि नगणाभावजनितेदृष
णोऽपिदियेपदम् अत्रिरपि राणीशयोः स
त्यदावेमित्रेववशनाथयोः गणादिहोऽप्य
प्यनारः पुत्रोऽप्रवर्धनः ससेपरिहारमंथा

दीपत्रेवुत्पति मन्तरपिग्रहेमेजीवरजुयुयदिता
रीप्रशक्तयोः विवाहः शुभवः कन्यागत्समीवानो
नरइति रचकृदेयं च कर्त्तव्यमिति ३ अथराशि
कृतमनुष्टुभाहस्तुः षष्ठाके ज्योतिष्यहानिर्न
वात्मजे द्विहादशोतिर्यनेहयोस्तुत्रसोऽप्यकृत
स्त्रीपुमाराणाः परस्परं वहाष्टमराशित्वमिति स्तु
त्रेयः यथामेषकन्यकयोपदेनवात्मजेनवपे
चमपत्यातोवालकानोहानिनीषाः स्यात् यथा
सिंहयन्त्रोः एवंहादशोतिर्यनेयदिभस्या
त् यथामेषदृषयोः अत्रान्तरीयेकादशोचतुर्थ
दशममसमम वासतिमाह कृत्यापिपोरने
स्यात् यदाह नारदः षष्ठाष्टकस्तीतिः पवनवा
मेवनपत्यतानेः स्विहादशोतिपुटपत्तोः प्रीति
रुत्तमिति अत्रविशेषः ज्योतिष्यकशे पुमाराहा
त्सुत्तरहेस्तहाचकन्या यमस्थितासतवती
पतिवत्सभाव द्विहान्तरोयनरदेहयनहाचक
न्यारिफस्थितायनवती पतिवत्सभावेति अत्र
सु स्तुः कुलोणावृतेत्सिंहोवैरप्रदः स्यात्
मसप्रकोयम् तुलास्तेगताश्वेषणासिंहोमे
षणकीरोमिशुनेनमीनः बापेनकन्याचदभन
वालिदोभीपदेनेदशातृयकेसिन ३१ अथा
स्यदृष्टदस्पपरिहारं दृष्टाहं लविजोदिते

म.
विप्र.
दी

३३०

३३०

ताह प्रोक्ते उभयकृते परिणयस्ते कायमेव
भोयोरपि प्रोक्ते दोषादितानाय च युद्धिर्य
दि अयमप्यप्योर्वलित सवितेनाय च युद्धिर्य
या तायाश्चिद्वशेन राशिवापितभावेति रुक्ता
वुपेः प्रोक्ते उभयशिकृते सत्यपि चेद्दयाः स्त्रीपु
रुषाश्वोरकाथिपुत्येकस्वामिदुपरिणयो
विवाहः शुभानिगता यथावप्राप्तके मषवृश्चि
कयोस्तलावृषयावी नवपंचमेव काथिपत्या
भावः दिहादशे मकरके मयाः शुभवागशी
सुरयोः राशिस्वामिना सोहृदे मेषपि परिणयः
शुभोराहितः यथावप्राप्तममीनसिंहयोरित्या
दो नवपंचमेव मषयन्तवारित्यादो दिहादशे मी
नेमषयोरित्यादो यदाह वसिष्ठः दिहादशे वा
नवपंचमेव वाप्राप्तके रातसेयाधितोवी एका
थिपत्यभवने च मेष शुभाय पाणि प्रहणाविपे
यं रतिराजमोर्तोदः मेषविकोणवहपुत्रविज्ञा
दिहादशे चार्थमपरिकृत्या वप्राप्तके सोम्यफ
लेविपत्ते स्त्रीणां विवाहो ग्रहमेव भावे रतिप
काथिपत्यपीति प्रोयोपेयः शुभपव ग्रहमेव
काथिपत्याभावे चैव वप्राप्तकमित्यादिव रति
यदाह नाहदः वैरवप्राप्तके मेषकनयोः चट
मीनयोः चापानयोः नयुक्तीदमयोः कुंभक

लोभयोः पंचास्यस्यगोर्जन्मगणोः प्रीतौ शु
भप्रदरति उल्लापः चापानयोः रित्यकारान्त
निर्देशः च्छादसः एतज्जिज्ञे मित्रवप्राप्तक
मिति याहुः यउ के नगन्मोहने मित्रवप्रा
प्तके मेषकनयोः वृषभकनयोः कर्कचाप
भयोः मीनसिंहयोः सगयुग्मयोः कन्यका
कुंभयोः अमत्ययत्नादिहवर्जयेदिति एवं
व ग्रहमेव भावे वैरनवपंचममित्याहुः त
थाचशोरायरोयः शुक्रः मीनालियोयुते
कीदके भमिथुनसयुत मकरकन्यका
युक्ते नक्रयीत्रवपंचममिति कीदः कर्कः
एतादृशस्य नवपंचमस्य फलान्तरमर्के
केचित्त तयावृत्त्यातिनिवेपेशांगथरः व
रवयोमीत्तपि ज्ञेयवतो स्त्रादिनाशकृत
विकोणमीनकीदाभोनस्यादस्य उदाष
दमिति एतच्च फलमनार्थतादृष्टे रतो
नयमेषमिहादिके नवपंचमग्रहमेव मी
ज्ञात मित्रनवपंचममिति ननु मीनकर्का
दिरपि विकोणो ग्रहमेव मीनज्ञात मित्रन
वपंचकमिद्वदुपेयस्यो मित्रमेव च।
चेदस्य गुरुः सौम्यमित्रीसिव शुभदोषते
दविश्राम्यगता रतिवयात् तथासति

सु-
वि प्र
दी

३३८

३३९

विकोणादोषोक्तेदावतिः स्यात् इति चेत् उच्यते
ते यत्रत्यकस्याविवक्षितमपरस्य समवेतं तत्र दृष्टं न
वपेचमिति व्यवहारः तादृशो मीनककोटि
केत्रिकोणावतप्रपणवसंभवति यत्र भूयतो
पिग्रहमेव तत्रैव मेषसिद्धादिके मित्रनवपे
चमिति व्यवहृतिः अयंचपरिहारो बधो मी
नपित्रोरित्यस्यापि दोषान्तरस्य सत्यस्यति वा
समूलत्वेनामको भवति तुल्यस्यायत्नात् स
तमातापितृकयोस्तद्वधो नायं दोषः मे
षः पवेद्विद्वादेपि तथा च जगत्सो हने कण
पवसिद्धौ द्विद्वादेश्च भूमीनादौ गुण
राशिषु मेसुदौ गुणगणौ तन्निर्धनत्वेन मे
शयः आश्रयस्य पत्न्यतमोगसंपत्त्यर्थ
संपत्त्यतिमात्रा संपत्तौ सोभार्यसंपत्त्यनथा
न्यसंपत्त्युक्त्यादिगुमेकमतः फलानि अज्ञा
दिगुमेकमतः फलानि वैधव्यस्य तु वैधव्यं
यत्नानि विवाहसन्तापसती वदः खेवमिग
रीप्रसूतेः स्तनानि इति अथैवेवियेपि प्री
तिषष्टाष्टकादिविषयनाडीदोषः सर्वथा
त्याज्यपेक्षान्तरः नाद्यत्नमुद्दिश्य चति ज्ञे
मार्गस्योः शरीराश्रयिपभयुगमित्यादि
नावस्यमाणानां विविधनाडीनक्षत्राणां

शुद्धीप्ररूपनक्षत्रस्थितिरकस्यां कस्यामपि
नाद्यायदिनभवति तदा प्रीतिषष्टाष्टकादि
विषयम् यद्येकस्यानाद्यां प्ररूपनक्षत्र
स्थितिः तदा तनेव विवाहः उक्तं चरत्तमाला
याम् भवतपतिमुत्पत्तेस्तत्रैकाधिपते
यदि भवतवपि तत्रैव वषष्टाष्टकेपि शुभम्
दिह विवाहोपनयनविशुद्धौ यादवत्तुल्य
णावके स्यान्ननाडी समाज इति अपि शास्त्रा
त्रवपेचमदिद्वादेश्च अपि अत्र केचित् षडष्ट
के स्येव मरणं त्रुपातिषु फलप्रवणान्तरं स्या
पवादः षष्टाष्टकेपीति परिहारः किंतु विदो
प्रतिपादयतोपि शास्त्रान्तस्य वाक्यस्यापि प्रति
मेयादिगुणाः प्रमेसाहार्थानवपेचद्विद्वा
शयोरेव षडष्टकद्वयोर्विधानपर्यवसानात् न
योरेवापवाद इति यथा ब्रह्माह्मपितरः प्रेक्षा
वस्मात्तिविप्रत्ययनमिति अत्रान्यथनस्तथेन
वन्तरमनापगनतयनवत् विश्वनरमना
पगप्रीतिः सैवेवोचः द्विद्वादेश्च नवपेचमे
वाषष्टाष्टकस्यादिवसिष्टादिवाक्यानि षडष्ट
मक्रदापवादमृतानि अयिपतिमेयादिविभि
शिदेच षडष्टकादिविधेते षष्टाष्टकेस्तुपि
दिनिदिनार्थवादवाक्यानि तत्रैव षडष्ट

स.
विप्र.
टी

३३३

कातिविषयाणि अन्यथाऽप्युक्तं लघुश्रुता
निराकरणवयेवमदिहाप्रयोरपित्तस्य
तेनापवाकानोविषयत्वाभात् दृष्टान्ते
न ब्रह्महाप्रयश्चिद्विधनस्यैवयुष्मा
पाताइनस्तनिर्यनवत्प्रशंसापरेवेति यु
क्तमप्यपामः अथनाडीसमाजपदमा
यमर्थः अथन्यात्रिकगणतयात्रिविधा
नोनाडीनक्षत्राणांवेधोनाडीसमाजः य
दाश्रीपतिः नाग्रस्तित्वोत्पत्तिः शेषपि
स्यात्रिभिश्चाद्यादिभ्यएवप्रसृतः सर्पाका
रस्तत्रनाडीसमाजो नक्षत्राणामेकानाडी
सूपास्यात् इति पदेचयत्रमक्रुदादयः स
प्रमेताः उक्तेवसप्रधिसतेनविवाहपदले
सदानाशयत्येकनाडीसमाजोभक्रुदादि
कमीप्रमेतान्यशास्तानिति अत्रकेचित् ।
नाडीसमाजशब्दोपादानात् समाजशब्द
समसदायवाचित्वात् त्रिः चतुः पंचपदेना
डीसूत्रपुरुषयोः स्यान्नराभवत्येवविवाहः
श्रुतपवमक्रुदादिकान्सप्रमेतोश्च
तेतमिति विपरीतेवदन्तमन
कृते अथायमाशयते इति ॥ ॥ ॥

बहुत्वात्समभक्रुदादयः शुभास्तामित्येकवचना
नरोपात्त एकामेवनाडीपरिहरोयुनाडीसमा
जमित्याहुः तश्चिन्त्य यत्तश्चिन्त्यिदमेवमो
योयाशंतिवाक्याश्रुतश्चुराणनक्षत्रोत्पत्त्याः
कन्यायासिपवाचत्रिश्चुराणतस्तनक्षत्रोत्पत्त्या
याश्रुतः पदेवदिवराणनक्षत्रोत्पत्त्यः पंचपा
वेनाडीगणानीति यमाह्युगपत्ताडीत्रयवि
वागसंभवएव किंच रत्नमालादिवाक्येषु
पाथ्येकेननाडीत्रयानभिधानेतत्तत्रसमाजा
पदेनाडीसंस्तुनक्षत्रसमुदायपरंतथाहि अ
प्यादिभ्यस्त्रिभ्यएवतत्तत्रेभ्यः प्रसृतानिप्रसू
तिशेषपिस्तुः सर्पाकारास्तित्वोनाद्यास्तुः पा
तिग्रहाननूनयोः पल्लवाश्रयागे तस्माश्रुत
स्त्रितुमलोविषुभेषुतनोनाडीसमाजश्रुतिवि
त्यमनक्रमेणेति ब्रह्मगामीवचनाजरीसमाज
एवस्थितेदोषाः नेकस्यानाद्यापितिवेत् उच्य
ते स्वयमेवचतस्रियमलंविषुभेतिपरिगा
णितविषयत्वेनश्रुमिधानसमाजपदेनाडीसं
स्तुनक्षत्रसमुदायविषयकमिति किंतुये
वपदेचतः पदेनाडीदेशविशेषविषयित्वा
नाभिधानात् त्रिनाद्यास्तसंक्षेपेदेष्टाविशयत्वा
दनेत्यापवनिषेधोयुक्तः तानिचदेष्टाविशे

स.
वि. ना.
प्र. टी.

३३

२३५

षवाक्यानिश्रेयसिभास्यते प्रतोभकृदादिकान्
प्रमेदोश्चतेनामित्यत्रादेशप्रशस्तानितिपदेति।
मियुक्तः श्रोतेश्चोतिनिर्वन्धकारदयत।
साध्यादीसमाजपदस्यप्रारोपव्याख्यानन्यायः
नन्यत्रनाडीनक्षत्रमृदिरस्तिथ्याभरणहस्त
योषट्काष्टकेचवर्ततेग्रहमेवापिनातितत्रिकं
कार्यमतग्राह ग्रन्थेष्टातयोरिति ग्रन्थेष्टा।
प्रीतिषट्काष्टकादिभ्योःत्यस्याशौकार्यः ।
राशिस्वामिनोपरस्परप्राप्त्येवमप्राप्त्येवास
मत्वेवाषट्काष्टकादौचसतिप्रशपयोस्त।
राशिनवोराशिस्वामिनोबलित्वसंस्थितेस्या।
ताबलित्वेचसाविताचप्रथमादिबचनोते।
पदेबलित्वमप्रादिस्यतत्वेनसावितापरस्य
रमेत्रीतेउभेचद्वयतः सावितायाउपलक्ष
णान्वादकादिपत्यमपितदाविवाहः शु
भोतिरुक्तः ॥ उक्तचजगत्सोहनेवसिष्टे।
न ॥ राशिनार्थेविरुद्धेपिसबलावेशका।
थिपो तन्मैत्रेपिवक्तव्येदमप्यस्यस्यमिष्ट
तीति नन्येपरिसोराशिनाथेविरुद्धेपी।
ननवाद्यकेवलग्रहशेषापवादकोनतड
ष्टमकृदग्रहग्रहवेरस्यातचते त्वराविशे।
नाश्वेयत्सङ्कटमित्यग्रेग्रथकृदक्षतितत्र।

नभोगारभावेहरेस्तङ्कटमितिसमधिमित
विवाहपदलेयवाकोसमतिवेनप्रस्ताभिर-
स्यतेनदेवकेवलग्रहवेरापवादकमस्तित्व
दमपिननदयोर्वाक्योयथाश्रुतश्रवसर।
सेनार्थेनित्तमितपकस्मिन्नवग्रहदोषादृण
थेपरिहारहयेद्यपपतियथेकस्मिन्नवग्रह
ऊटमवनपतिस्यत्वे श्यादिनानेकपरि।
हारासिधानमित्यनोवचनेनकेचित्पुट्प्रावि
शेषेपप्रणामः सत्ये नभोगारभावेहरेस्तङ्क।
कृदमितिततिः संदेहेयहवेरस्येवापवादके
परंत राशिनार्थेविरुद्धेपिसिन्नवेवाशिनार्थ
योः विवाहेकारयेहीमादेपत्योसखवर्थेन।
मिति जगत्सोहनस्यवसिष्टवाकोनप्रमक्त
वसिष्टवचः समानार्थकेसङ्कटमकृदग्रह
ग्रहवेरापवादके तथाहि सूत्रार्थकपकसि
न्वाकोराशिनार्थयोः परस्परविरोधेसतिता।
तदाशिनवोराशिस्वामिनोः परस्परमेत्रीकेषु
मेविवाहइत्यर्थः ग्रन्थेष्टातययोःसबलत्वे
विवाहेनास्ति यत्रवेष्टातययेरुप्रादिस्य
तत्वेनसबलत्वेपरस्परमेत्रीचेतिहयमस्तित
उष्टमकृदग्रहग्रहवेरापवादकेइत्याधिका।
र्थवचनस्यार्थः नवनयीवाक्योःसमान

स.
वि. वा.
प्र. टी.

३३५

विशेषभावाद्युक्तार्थकवाक्यार्थानुवाक्यार्थानुवादेनप्रपरवाक्यसमबलत्वविधानपुरा
स्मरेकवाक्यात्पसंहायनविशेषपच
पर्यवसावेकस्मात्भवति यथाप्ररोशशं
तदोकरोत्पायेवतदोकरोतीतिवाक्यद्वये
अत्रहिंसासोहितेयत्किंचिदेवताकस्यपुरा
रुशस्यवतंदामकराणांशमप्रिदेवताकप
वपुरोडाशोवतंदोकराणांपर्यवसतीतिचेत् ।
उच्यते वेदेहिकतरस्मारात्वाटशवैदिकता
कोपुतयाभिन्नभिन्नकत्रकेषुस्मृतिवाक्येषु
वेविधागतिरुचितानेत्वककत्रकेषुस्मृतिवा
क्येषुअन्यतरवाक्यानाथकापनेः तत्रकिम
नर्थकमित्याकोत्तायोसाधिकाथकेनतना
थकमित्यनेशनयारेककत्रकेपरेकप्रकर
णपरितयोप्रावृणंभिन्नार्थकत्वाच्च तत्र
कस्यकोर्थशितिसंदेहेत्यनार्थकेकेवग्रहवेग
पवादकमेव ननुपिप्राहस्यानक्तसमश्च ।
यार्थत्वादिप्रविषयात्प्रतशितिवेत् तदर्थ
कवचनांतरस्यप्रसुप्ताभावेपिप्राहस्यसम
श्रुयपरतायादुर्लभत्वात् एवंचयत्नभोगादि
भावहरेत्तदुक्तंमित्यापिवाक्यग्रहवागपवा
रापवादकेतुल्यबलत्वात् वीहिपववत् अ

शानाथसुबलत्वाभिधायकेतराशिनार्थेवि
रुद्धेपीतेहाकोसुभयविधविरोधपरिहाराय
के तथाहि राशीवनाद्योचपतेषांसमाहारो
राशिनार्थेतस्मिराशिनार्थश्चेवेसमहारदं
दृष्टीयतेतथासत्ययमर्थः राशिविरुद्धेषु
टकाष्टकादिनानाथैविरुद्धैकयोर्नाथैव
त्याकोत्तायोययोःषट्कादिविवागस्तयोरे
वसंतिहितत्वाद्गुणमितितयोराशुणेनाथो
विरुद्धोमिश्राणिकसणोरित्यादिनापरस्परेश
प्रस्थातांतदाशिनार्थोपिस्वामिनोःसबलत्वे
मित्रत्वेचसमश्चितेसतिविवाहः शुभदः न
नुतिक्रिष्टसमाहारदंहेकिप्रमाण उच्यते
अप्रानाथसबलत्वस्याधिककारणेवे अश्च ।
युगपरत्यत्रसदोषहेवियस्यराशिविरोध
ग्रहविरोधद्वयस्यपरिहारकमित्यवगम्य
ते अतएवज्योतिष्शास्त्राभिप्रायदेविधेत्
भयविरोधेपंचविधेसासाधिसाधित्वविचार
कारयतेसास्तोप्रसक्तानुप्रसक्ते अस्मिन्नपि
पक्षेनादीशुद्धिरपेक्षितैवेत्याह नाशुद्ध्या
दोतथेतिप्रागुक्तप्रकारेणतारनतप्रसुप्ता
प्रुषनतत्रयारेकस्यानाशुप्रवस्यताभा
वश्चतदाविवाहः शुभः यथाभराणाहस्त

म.
वि.वा.
प्र.दी.

श्रीपतिश्लोकस्य वाच्यवत्तु यमंगीकृत्यात्
वत्यरिहारीभ्यानेकतदेकसहादेवपेववा
ख्यात् यत्राहप्रत्येकपरिहारकत्वेनत्रयमास
सदायः परिहारकस्यादितिकिंचायेतस्तत्ता
स्तमेतिप्रयोदायोपितयोरेकारिपयेपि
चेतागमित्रजन्मभुमदाहेमावसेपत्नीत्या
दि प्राप्तिवितेनराजमाताःवाकोनदृष्टमक
देप्रहमेजासहातथेकापिपत्यनसहताया
शुद्धिरेवपरिहारिकसमश्रिता अथादेका
समिश्रत्वेपरस्यसमत्वेवप्रत्योपेदा अतए
नदाक्योतिःसारसागरकृतापिवरगोश्वे
विहरे अत्रात्योत्तमित्रत्वेनत्यापिपतिवैवा
ताशुद्धिरेवेविन्यापकोतरमित्रतायोतवा
शित्वादिमगांतरापेदा प्रावृत्तेतसर्वथा
त्यागति अतएवतस्मिन्घेवत्यदाभिया
नादेकवाक्यावसायः एवश्रीपतिवाक्य
मपिवाक्यमेकवाक्यावालात् तत्र
यदकाष्टकेपुनर्भवनपतिस्वरूपमिति
सकलमगासत्त्वमेवपरिहारके अन्ययो
ष्टमकदयोस्वयमेवयदाहस्योतिनिवेयर्ग
गीः ग्रहमेतन्मुभावाग्रावप्रतिभिः शुभम
खड्गकेवुयः प्राहर्दाभ्यादालेविकोणाक

मिति हाकोदिहादशोवानवपेवमेवाश्या
दीतिवमिष्टादिवाक्यानिद्वयपलक्षणापर
तयावाक्येयानि अत्रयथासंप्रदायेवव
स्याप्येतेत्यलमियता सोलदति सप्त
दययस्यासौख्यत्वित्रसहसद्दोमित्र
योरितिसायुः सल्लोभात्राः सल्लोहाय
नोतयुवादिभ्योण तदितेष्टवामादेरित्या
दिहृदः केचित्तुसप्तदययस्यसल्ल
दयस्तस्यभावसौल्लदमितिपुवादित्वादि
ल्लदयस्यल्लेखयदालासंष्टितिल्लदा
देशस्याहः उपरेत्तुसौतेल्लत्मानमेसन
श्याभ्यानात्ततोवायेदफुहः सप्तल्ल
नोवायेदफुहः सप्तल्लत्तनोयस्यतिस्या
ल्लत् तस्यभावाःशग्वत् अगात्रयसिद्धमि
योभटपुः तत्रभयमपिचितं यतएवद्ग
सिंधुतेपूर्वपदस्यवेरभयदद्वैसस्योसा
हाहमित्यवस्यात् नतसौल्लदमिति नत
प्रथमपदेणनेनैवसूत्रेनोभयपदेहृदिः
कस्मात्तभवति नहितत्रकश्चिदिशेषा
देयते उच्यते तगाश्रयत्र यदिति
वक्तुवेमगाग्रहासंज्ञाकोविधिरिति
त्येयथास्यादितितापकान् रुद्रागेत्यस्या

सु.
वि.वा.
प्र.टी.

३३८

नित्यतोनाप्रवर्तनादादिबुद्धिरेवात्रेतित्रा।
नवः समादयतेप्रपरेतप्रतिपदोक्तस्पष्ट
पद्यायस्यहफुल्लस्यफुल्लगत्यग्रहणा।
त हृदयस्यहृल्लवयदागलासिधितिरु
दागदेषास्यादिहृदोसाध्यति तत हृद।
यस्यहृल्लोवत्पादिगेशविरुद्धे तथाहि।
वाशकषाजगोषितितमोहायं सोहृदये
ब्राह्मणादिनाश्यात हृदादेशपक्षेहृदा
गसिधुतेप्रवपदपक्षेवत्प्रभयप्रदबुद्धि
तिकाशिकाकोषयाव्यात वयंतवृमः
हृद्गत्यत्राथैवहृद्गतोनानार्थकस्यति।
परिभाषया हृदयवाचिनोहृदयादेशास्य
वाहृद्गुह्येवग्रहणोतेनात्रसहृदंमदो
मित्रयोरित्तिनिपातितस्यसहृद्गुह्यस्यमि
त्रवाचित्वेनार्थवत्तातदवयवोहृद्गुह्यस्य
देतस्योत्तरपदस्यबुद्धिनभवतिवयस्यान
र्थक्यादित्यादिबुद्धिरेवभवति प्रसमवा।
हायमनसिनिहायविनयविनयविशेषय
तिसौहृदेनमभितिमावः सोहृदेहिर्मनसो
नसौर्नगहयोरितिकेशावाकोपिसौहृदप्र
देप्रार्थकेतिनिरस्यमिति ३१ अथउष्टानो
ननहृदयहृदमहृदोनापोरिहारेणालि

न्याह मियोराशिसामिनोरेषानाथदेह।
स्यापिस्याहणानोनदोषः विचारित्वेनाशा
योक्तृकृदेवेदप्रतिष्ठापिहृष्टमहृदम ३५
स्त्रीपुंसराशिसामिनोर्मयोसयोतयाराशि
नवोपानाथेयादेहयुग्मेतस्यापिमैयाग।
णानोहृद्गुह्यगानोहृदोषानस्यात् स्त्रीरदोग
णानोहृद्गुह्यगानोहृदोषानस्यात् स्त्रीरदोग
गणानुसामन्यगणानोहृदगणानोवातया।
गणानोहृदोषानस्यादित्यर्थः यदाहात्रिः रा
शोशयोः सहाहृवेमित्रत्वेवोपानाथयोः
गणानोहृदोषुहृद्गुह्यः पोत्रपोत्रप्रवर्धनश्च
अथहृदंशुभफलदेभहृदंशुभकृदंशुभकृदं
तीयेकादृष्टादिकंविचारित्वेग्रहयोः प्रकुता
समोपिनेदोषनाशायत दित्यर्थः यदहृदम
मधिसतेविवाहपदले नभोभाविभावेहरेस
हृदंशुभकृदंशुभकृदंशुभकृदंशुभकृदंशुभकृदं
यत्पकानादीसमानोभहृदंशुभकृदंशुभकृदं
दोषुतेतो अतवतथैवराशोःप्रोक्तंहृदंशुभकृ
दंशुभकृदंशुभकृदंशुभकृदंशुभकृदंशुभकृदं
पठितः यदहृदंशुभकृदंशुभकृदंशुभकृदं
भावेभुभदंशुभकृदंशुभकृदंशुभकृदंशुभकृदं
लोवनकदावित्पदष्टकश्चि तत्रादीदोषा

सु.
वि. वा.
प्र. टी.

सत्येवदृष्टे प्रयुतोदितावाक्यसरसात्
भवनपतिसुखत्वेसात्रयेकादिपत्येदि।
भवनवशात्वेवघटकाष्टकेपि शुभक।
दिहविवाहोन्मोन्ताराविशुद्धायादित्त
फोणावकस्यात्रनारीसमाजइतिथीपत्त
केच ३५ अथक्रममात्रसकलकूटप्रदा
नेनारीकूटसुगंधरयाह ज्येष्ठायेसापानी
राधियमभयुगयुगेदसुभैकनारी पुष्पेइ
त्वाष्टमिश्रतकवस्वजलभेयोनिबुध्वचम
य्या वायुपिआलविश्वेदयुगयुगसथो।
पोसभैवापरसाहेपत्येकनारीपविनय
नमसेमथनासंहिसृत्यः ३५ ज्येष्ठाप्रसिद्धा
अयेणाभतरफात्राणि ईशायादा नारी।
पिपोवरुणास्तमेशाततारका एभ्योनत
अभ्योयुगयुगः दयेदयं ज्येष्ठासूलेव अतस
फाल्गुनीहस्तश्च आश्विनवंसश्च शातता
रकाष्टवभादपदाचेतयः दसुभैवापिनी
च एतन्नतवनवकेपभ्यारमेकनारीतु।
स्युते अथपुण्यप्रसिद्धः ईश्वरगः लाष्टविश्रः
मिश्रानरायः युन्नकभरणी वस्वयनिष्टः
जलभैवृषाफो योनिःश्वेफाल्गुनी बु
धोःहिबुधउत्तरभादपदाएतन्नतवनव

केपरस्परेमथनारीतुनते अथवायुःसा
ती अग्निःकृत्तिका आलोप्राविश्वेदत
रषाफाणभ्योयुगयुगे सातोविशाखावा
कृत्तिकायोहिणीव अश्लेषामयाव उत्तर
फाल्गुश्रवाणश्चतुर्थः अथोपोसभैरेवा
तीच एतन्नवनतत्रकमपरात्रुतीयेकना
रीतुच्यते एतत्फलमाहदम्पत्यासीपुसा।
योरेकनारीपविनेयमसुइष्टफलस्यात
मथनासंहितिपुयेनसुतुइयोरपिस्था
त् ॥ यदाहगर्मः नारीकूटेतुमेशात्कूटा
नोतुशिरोमणि वदन्ताकन्यकाकटस
उत्तेनविनिमित्तमिति वाराह अथैकनारी
कूटतेवियोगेमथ्यात्यतायासुभयोवि
नाशे अथैवचैदमतीवदःखितसाश्रुत
स्वःपरिवर्तनीयाइति अतवक्रयासावसि
ष्टेनोक्तः आद्यतिभिभैतिभिरधिभाया।
क्रमोक्रमात्संगायायेइदृति यत्कपर्वता
भयोश्रुपिस्तेष्टान्ननार्याभैशुभमेकना
री यथाफलोपिविशेषमाह वसिष्ठः सा
मथनारीपुरुषेनिहेतितत्पार्थनारीत्वा।
लकन्यकोत्तप्रासत्रपयायसमागतावेद।
पेतासाप्यतगिताविश्वेदिति उत्तरादस्या

म.
वि वा.
प्र. टी.

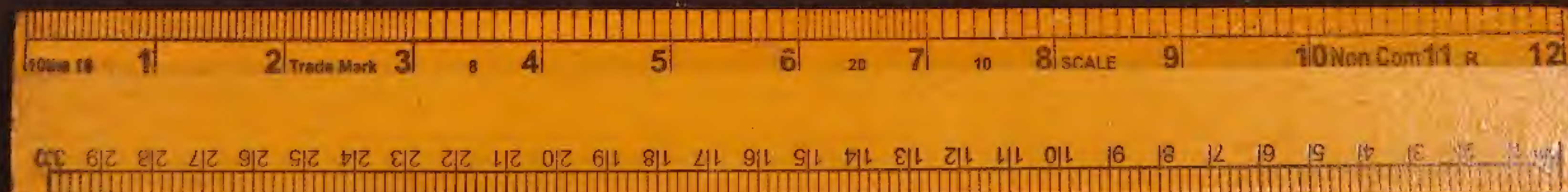
३५०

३५०

यमर्थः यासन्नसमीप्रस्थितेपयंयेष्टावृत्तौ
वेदेकनारीसमागतायथाश्विन्यादयो
भरणीसृगयोरोहिणीपुष्ययोर्वसाना
रीवधौगोकेनसीपुसयोरुक्ताशुभफलदा
सीस्यात् यदाश्विन्युत्तरफाल्गुन्यास्वि
तारितान्तजोतरैकतयवधानासानादीवि
भिधैरुक्ताशुभफलदासीस्यात् शुभसफ
लेनारीतल्लुकमीः सहस्रपयद्वय दसे
प्रादित्ययमाकेदमूलतोयादेष्टोताविभा
त्येकनारी सध्यायायेहीन्योनलविशा
मिजात्ताभोवस्वहिबुधभाभानि वहिवाद्या
लातिपिजानिलतहोप्राविशेविमुपोलेप
राव
तिउः
वधे
सस्य
नारी
सृग
वप
येवा
न्यायाश्रुतपुराणजन्मजननलत्रेमनिय
दातत्रिवरणजलजंतदाकृतिकामारभयव

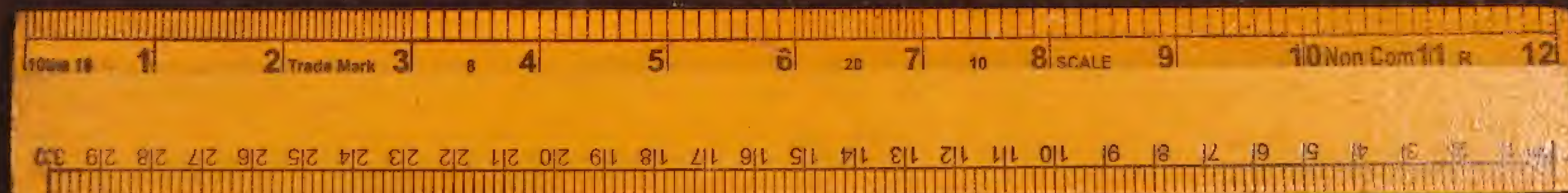
तत्पर्वगाणानामभिजित द्विचरत्वेतकन्या
लज्जगशीर्षितः पवपर्वगाणाना यदाहना
रदः वतस्त्रिहोत्रिभोक्तः याः कन्यायाक्रम
शान्तिभात वहिभादिभानादीत्रिवतः पे
चपर्वस्य गाणयेत्ताव्ययावेकनारायथा
वतः पर्वनादी पवपर्वनादी मृगनस्य
यः कृ रोमृगो
थस्यस्य मयेति
गर्गः ए उ ह वि वै
न्याकृते जे प्र विस्व
येदाश्विनार ५ उवा ३
न्याकृते ५ उवा ३
त गाणये ३ उवा ३
भिस्तवरोहेतपेवसंगलिवनितमिति एता
त्यमस्त्याह गर्गः संस्त्रिष्टमावनादीतु
रुपेहनिवेगतः संस्त्रिष्टमावनादीतुका
न्याकाहेतिसंश्रयमिति यासन्नायेकनारी
तकस्याकाहेतिसंश्रयमिति दापिनी दरा
स्यावेकनारीस्याहस्यानिष्टकारिणीति ।
दरेवहकाले जगत्तोहनेनारदः एकनारी
विवाहश्रुगणोः सर्वसमन्वितः वर्जनेयाः प्रय
तेनदेपत्यानिधनेयतति यासोनारीनोदेण

शुभमा
माह
तत्पक
गण
दिके क
दियोश्रुत्या

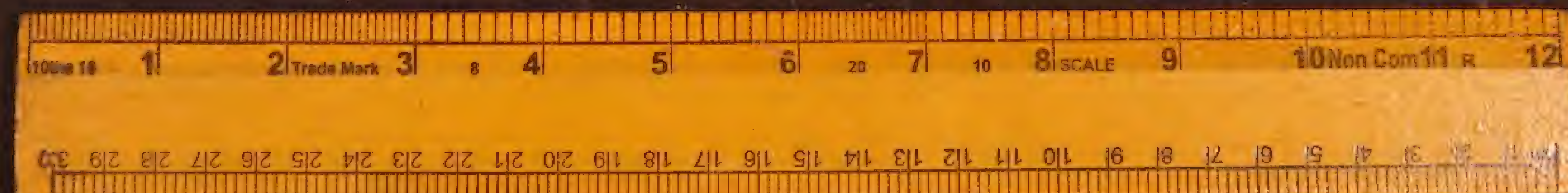
सु. भेदेन व्यवस्था साह जगत्सु नो हारे नारदः च
 वि. वा. तर्नारीतुहल्यायोपेवालेपेव नारिका त्रिना
 प्र. टी. रीसर्वदेशेषु वर्तनीया प्रयत्नतश्चि ग्रहणा
 ३५१ पेवालो देवाविशेषो ननवतसिद्धिभो।
 कस्याया इति वतनारीतुहल्यायोपेवा
 योवाक्येयामास न्यविशेषभावमापन्नयोरय
 मर्थः सपत्रः कन्यतेवतव्यदेसत्यश्विना
 दित्रिनारीग्रहल्यापेवालयतिरिक्तसर्वदेशे
 पुस्यात् तथा कन्यतेविपादेकृत्तिकादिच
 तेषु वर्तनीग्रहल्यायोपेवस्यात् तथा क
 न्यतेविपादेसृगादिपेव वर्तनीपेवाला
 एवस्यात् एवेदशाभेदेन नारीनेयत्येसतिन
 तद्देशेषु मातृभिर्जातुर्वीयांकन्यायोना।
 रीविवागेन स्यादेव यथा विपादेविपादेवा
 कन्यतेसति सर्वेषु पिदेशेषु त्रिनारीविवोरा
 नस्यात् एवेसतिपुनर्वसकृतिकापभृतीना
 व्रीणासमयपार्श्वस्थितानां उन्नतारीस्यैः स
 र्वमक्षत्रैः सह नारीविवागाभावः प्रसज्येत
 तथा सृगाचिन्नायनिष्ठा नोद्गीणासम्यपना
 रीयित्त्वानां सम्यपनारीस्यैः सर्वभरणपादि
 भिसहच तथा चतव्यदेभेदे देशविशेषे त्रिना
 शुभावपवप्रसज्येत तवेष्टापन्निरिति वाच्यं

श्रार्यावर्त्तनिवासिसकलशिष्टाचारविरोध
 प्रसंगात् नचत्रिनारीसर्वदेशेषु वर्तनीया प्रय
 त्ततश्चि हल्यापेवालयोरोपेदेशयोसि।
 नादिस्वेतिवासे चतुर्नारीतुहल्यायोपेवा
 लेपेव नारिका इत्येतद्दिशेषमाहवायात्सर्व।
 देशेषु प्रायोः हल्यापेवालयतिरिक्तदेशेषु वर्त
 तेविशेषमन्तिधाने ग्रमभंसासायनेत्याहिरि।
 क्तसामान्येवर्ततश्चिन्त्यायात् वदामाश्रया।
 तावमिष्टोप्यायातश्चितिवत् अत्रेसासमधि
 मरिणोपश्रणमः चतसिद्धाविभोत्यायाः क।
 न्यायाक्रमप्राप्तिभात वाहभादिउमात्रारीवि
 चतःपेवपेवभिरिति यद्येनकप्रपणानारीत्र।
 यविचारमभिधायानुपदमवरेवास्तिस्वावि
 रिपणाशुदस्वभायानिविद्यसेत एकरेखास
 योर्तत्तुदेस्यत्यो जन्मपिस्मयोरिति पुनरपि वि।
 नारीसपत्यस्तवान् साचत्रिनारीसर्वेषापिक
 न्याततत्रेप्रसर्वेषु पिग्रहल्यापेवालासहितेपु
 देशेषु पुनपुनर्विवार्ययथा स्यादित्येतदर्थम।
 क्त। नवेदेत्रिनायालक्षणावाक्यामिदमिति
 वाच्यं एवेवतर्नारीपेवनाद्योपिलक्षणा
 भिधानेकतेयोस्यात् किंच यदि लक्षणावा
 कासेगीक्रियेततदावशिष्टवर्तनीमविलोमा

मु. गणनावक्तव्यास्यात्तावनोक्तेतिविधवाक्यमे
 वि. वा. वेतत तस्मद्विमिष्टादिभिर्देवानस्तत्रभेदेनय
 प्र. टी. नित्यप्रवृत्तिकेवतः पंचनाशोदपेक्षसकल
 ३४२ देवाद्यापित्वात्सकलनतत्रापित्वाश्रुतिना
 ३५२ नाशोवोक्ता नचैवातावतःपंचनाशोसस्यदे
 शोयतिरिक्तान्यदेवेषुनेवावलोक्येकितसा
 वेद्युपिदेवेषुनेविद्ययनत्रस्यदेवोदसमासह
 तमन्यदेवोदावात्ताविनाशोसस्यदेवममा
 तदोषा यदाहमन ग्रहल्यायावतनारीसं
 योगाःकालमृत्यदाः पद्ययोगान्यदेवेषुष
 पस्युफलप्रदाः पंचनाशोसमायोगाः पंच
 लीकालदेवदः शतरउसमायोगोःत्वदादि
 दोषकृत त्रिनाशतसमायोगः सर्वत्रनिष्ठ
 कारकेति यतन्येतिनिबंधोऽप्यतिःशकाश
 ऽपिग्यादित्रिनाशोप्रकृत्याभिहितं नियनेमा
 थमेनाशोमृत्युहयमहादोषाभावं मृत्वावि
 वाहादिकराणामुभमित्यर्थः तत्र त्रियादि
 विषये गोदावरीतोदित्वावासिविषयवागो
 तस्यायास्पतस्तथेति गोतमेगोदावरी अत्र
 येष्ट्रापेमूलमृगं श्येवापिग्यादित्रिनाशो
 गुवादिष्टापिग्यापमपुण्यागनादौतपुमे
 व उक्तं चसोदये एकनाशोसितायउमरु

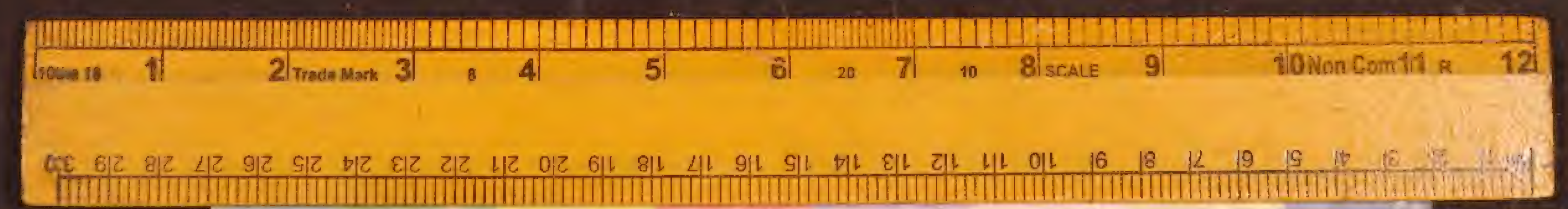
रुमेत्राश्रुदेवताः तत्रदोशोरुमेमृत्युक्रमेण
 फलमादिशेत् प्रभःपुण्यागतामिष्टेष्टोश
 मेपुगंरुहं एकनाशोसितायैविकुरुवेद
 वनितमिति अत्रनाशोविधेचरावेये अवि
 प्रकविषयस्यान्यः एतदपुक्तं तत्रेव य
 योशोनचतर्थाशोनवादिमे द्वितीयेनतत्रुती
 येनद्वितीयकं एवेभोशायथायथाजायंतव
 रकन्ययोः तेषामृत्युनसंदेहःशेषोपाःस्त
 ल्यदोमदाभिति तत्राप्यावप्रकल्पेगुरुः दोषा
 एनतयोनास्यामृत्युजयजयादिकं विथाय
 ब्राह्मणाश्रुवतपयत्कावनादिना द्विरामा
 यीदृतिगोवदयादार्णादिक्रुटके गावात्रेवा
 सनेहमसर्वदोषापहारकमिति एवेसर्वसं
 तत्वादशोक्रुटमेदाग्रभिहितानान्यमाहेदे
 गोउदेष्टोचसागिवेरजस्वकमित्यादिवाट
 रायणावाकोनरुदानंभतदेष्टाविधुयताण
 दनात् तेचक्रुटमेदावमिष्टसहितानांग्रामि
 त्पिबुवराकृतेगाउरानंदेचसामान्यविशे
 षभावसहितादष्टयः १५ अथप्रायसंमते
 वर्गकृष्कचदतपयप्रावर्गावगेषामाजीर
 सिहस्यातो सर्पावुसृगावीमोनिनपंचमवे
 शिणामष्टौ १६ ॥ नानकर्मप्रकरणोचूलेवो॥

म.
वि.वा.
प्र.दी.
३४५

विभवतासीति चतुर्थवशात्प्रायमर्थः चेक
दिसकृत्कारिरेहणीवत्प्रातर्दपिताशेदोषो
नास्यात् उपलक्षणात्वाद्वाप्येवोपि यथाह
तिकाशेहिणीरेकतासीत्येपिगतादौष्टेपित।
तृविताशुभाफलनैवस्यात् अत्रापिप्रथमा
तः पुंहागपेक्षिताद्वितीयास्तीतादेरपिविशो
षाधेयः यदाहगर्गः एकगणोष्टृथकाथले।
पुंनाराप्रथमाभवेत् अतीवशोभताप्रोक्तास्तीता
राशेत्त्वशोभनेति तदेवैकैमतिकन्यायेना।
यत्रनारीराप्येवोपयभाकोयथागोहिणीम्
गयोहस्तविषयेवात्रपिगीर्तने शुभस्यात्
इतिकिवाकीमिरार्थः अथैकगणिततत्रै
ऽपवादमाह नतत्रैकोऽतिमीपुंसयोगाशेषो
कोऽपवादमाह नतत्रैकोऽतिमीपुंसयोगाशेषो
कोनतत्रैकोऽतिमीपुंसयोगाशेषो यथाभोगाशेष
यस्यपादेपुंसोऽतिमीपुंसयोगाशेषो यथाभोगाशेष
शुभकल्याणास्पृष्टं तद्वत्केशवाकंन य
राशाराः प्राहुनवाशोभेदादेकैकगणोष्टृथकाथले
म्यनस्येति सोमनस्येति वसिष्ठेनापि एक
गृहस्येसदोनीभवती यद्यथाशकोभिन्नइति
एतच्चसकावविषयेवेदितम् तथावनगत्सो
हने एकैवैकगणोष्टृथकाथलेपुंभप्रः

वसिष्ठः दंपत्योजन्ममेवैकोराशोजति।
सैकोवेत्तत्रदाकार्योभिन्नपादोप्रदात।
थोरिति अत्रापिविशोषोऽतिविशेषे
विधिरत्नेरोहिणाशमवेदागिनिष्पन्न
वाप्येसुभे उतराप्रोष्टृपावनतत्रैको
पिप्राभेताइति शंश्रीविप्रात्वा तदेत
त्सृष्टसकृत् तत्रैवकालिनिर्णये विप्रा
विकादाश्रयाप्रज्ञेतिप्रातस्तुर्वेस
वाप्रज्ञात्वा स्त्रीपुंसतरेकापविग्रहत्वा
शेषविवेकीतिमेगिरतेइति शेषात्।
गर्भस्थः अत्रहयोरन्यतरस्यविजेकरा
शिनदत्रादज्ञानेउपायमाह वसिष्ठः अ
ज्ञातजन्मननुगानामभेपरिकल्पनाते
नैवचितयेत्सर्वेग्रणिक्तूददिजन्मवत्।
जन्ममेजन्मायस्तेनताम्यस्तेनामभे
यतियेनयथायोजयत्यतिथनप्रदमि
ति कुर्यात्सोऽष्टकमीणाजन्मराशौव
लान्विते सव्यापन्यातिकमीणाजन्मरा
शौवलान्वितेइति बृहस्पतिर्वाप यथा
दाशराजसेवास्यसथासमेरेषु ज्ञानेपि
जन्मराशौफलसकृत्नासराशिवप्रा।
दिति नास्तीः सकाशाज्जन्मनदप्रदाने

345

रदावर्धमेणादि वारदोषः कुलिकादिः क
मेयुतमित्यस्यापलक्षणात् प्रकाल
वृष्टिनामकोपि दोषो गृह्यते यदाह वसि
ष्ठः पवोग्रमुद्गिरहितोऽप्योत्पाताकालवृ
ष्टिर्जायते एषो दोषोऽन्तर्गतविशेषफल
विशेषमाह वसिष्ठ एव एकविंशति
दोषमाह स्विते ब्रह्मसूत्रादिताः कदाचित्ते
वसीदन्ति गणान्तो कोटि कोटिभिः तस्मा
देतेषु दोषेषु कदाचित्त्रावरेण्युभय विवा
हे विधिवानारीसवणीव्रतबंधने ग्रामना
शः प्रतिष्ठायां सीमंतो गमनाशने नवा
ज्जमोजने मृत्युः क्रशोत्तफलनाशानम् ।
कर्तव्यप्रयोगहारभेदप्रदोष्टोपतिनाशाने
यात्रायां कर्तव्यनाशस्यायुद्धयाने विशेषः ।
तः लभ्यते कर्महत्युपायेषु प्राज्ञादिक
संभिरिति ग्रन्थकर्ता तदोषस्तत्सर्वक
व्याप्त्युक्तदोषनामानि सीक्तानि त
त्र पवोग्रदोषोऽन्तर्गते वारदोषग्रहणो
त्पातनतत्रदोषाश्रये शुभाशुभप्रकर
णोति वृष्टिप्रापवेति पुनर्नाम्यते हस्तह
र्तवारदोषयोः पुनर्नाम्यने प्रयोजनं तत्र
वयमेव व्यासः मुक्त्यान्तोषान्मलदसा

म.
वि.वा.
प्र.टी.
३४६

निव-- राहो व्याख्यानिपेक्षनेन सगमेव
द्वयोदोषमाह ऊनशुक्रेत्यादिवर्तमः य
येः तत्र राह नवांशस्वातिन प्रादिमेन मेम
भाषिणीवृत्तानाह ऊनशुक्रसौम्यशशि
सूर्यवेदजाः कविभोमजीवशानि सौरयो
गरुः ३३ राशियोः क्रियमृगास्पतौ लिंक
इमोनवांशविधि रूपातेवुधेः ३८ प्रत्रल
ग्रादीनोलक्षणेन राहोनेक त्रिंशद्भाग
त्मकं लपेहोरातस्याधेसुच्यते लग्नविभा
गादेककाणोनवमांशान्नवांशकः द्वा
त्रिंशद्भागोदेककाणोनवमांशान्नवांशकः
द्वादशोशोद्वादशोपास्त्रिंशद्भागो
शकः षट्काकथितात्तितेधोमीशा
मेस्ततारति तत्रेतेभोमशुक्रवुधवेदस
यवुधशुक्रसौम्यगरुशानि मरुशानि ग
रुक्कमेति षट्वांशराशिपामेधादि
राशीनां स्वामिनः क्रियोति क्रियोमेधाः
मृगास्पतमकरः तौ लिंक तला ३३ भेक
कः पञ्चराशिभ्योद्वादशस्वपिराशिषु
नवांशविधि वुधेः रूपाते मेधामेधादेव
वृषमकरादेव मिथुनेतलादेव कर्का
कर्कादेव एवंसिहोपमेधादेव एवंक।

यादिपुत्रार्थः यदाह नारदः सिंहस्वाथिप
तिर्भातः चेदः कर्कटकेचरः मेघस्वाथि
कपोभोमः कन्यामिथुनयोवुधः पञ्चमी
नयोद्वेचरः शुक्रोवृषतलेचरः प्रातिमे
करुभेशः चेत राशिनायकाशति नवमा
शमेघसिंहमेघसिहावापेमेधादयः ऊमा
त ऊमाहोमृगकन्यासतया स्पामृगरा
दयात् तलामिथुनऊमेधुसुः ऊमा
तलादयः अलिकर्कटमीनेषु ऊमासुः
कर्कटादयश्च ३८ प्रथहोराविधिगाय
त्रीहोरोभेदेन प्राशिवचनाहतेनाह सम
रहमेधशिशिविहोराविधमभविमथ्य
विशुशिताः सा ३५ पंचदशभागानि कै
काहोरा समराशिमथ्यप्रथमावेदस्या
परासूर्यस्य विशामराशिमथ्यप्रथमा
वेदस्यापरासूर्यस्य विशामराशिमथ्यप्रथ
मारवेरपरावेदस्यार्थः होराकैहोरोन
राशीसममेवेदसूर्ययोगितिनारदोक्ते ३५
प्रथविंशोद्वादकाणानमेततिलकया
ह शुक्रतजीवशानिमृतनयनस्याप्राण
लाष्टेपंचविशिताः समराशिमथ्य त्रिंश
प्राकोविधमभेविधरीतमसा देकाणा

म.
वि.का.
प्र.दी.

३५१

पृथुलयोस्तेगलवतिचरीचतष्टयेनत्
त्रोरोतमपुभदेभुत्रापेनातयः तद।
कुरुत्तमालयो योस्माप्सिन्योसापयिआ।
सयोपुयपुयेपुसुलयेनेतराले तद्रे।
रोतेस्यापुतनीदेकहियात्राजन्तोदाह
कालेषुनिष्टम इति यतवसिष्टेनोक्त य
दंतरालेपिद्रुसापयोपुसुलैदयोरापि
नपोसुयोपु भसेधिभोरोतमितिद्रुयत
याप्रमाणापुभकसेहेद्रुति यामःप्रह
रोनत्तभोगास्पतिप्रोषः नारोपि साप
दपोसुयिस्मातेषोद्रुप्रापुभसेययः त
दग्रभवायजाताः पापभाओतसेतकाः
अग्रभसेधिचितयेगोरोतचितयेसतत् स
त्पदंजन्मयानादिविवाहस्यापनादिय
षाद्रुप्रापुनलभोगास्पदप्रहभतियावत्
आयजातःषाद्रुप्रापुः तदेतदेषुमहात्मा
स्यात्सुवनाथं तस्याह वतप्यवृत्तिके
नत्तप्रगोरोतेमहात्माः तदाधिकेनाष्ट
वृत्तिकात्सकेसय्यमय्यमोदेषुः तदाधि
केनाष्टवृत्तिकात्सकेसय्यमय्यमोदेषुः
त्रतोपधिकेवराणावधिकेन्यलोदाषाः
अतयतोकेस्यसिद्धेते सापदपोसापिस्मा

नामेतपादामसेययः तदग्रभेषुवात्वा
शोरोतेनामकीर्तिते यतोपातत्रयेचोर
गोरोतीत्रितयेतया पतद्रुमेयित्रितयेम
वकर्मसवनेयेरेति अथांशप्राणार्थ
प्रहरत्तर्यः दीपिकायाव आधेमा
वापुतमीगेसुलपादादिपवव रेवते
तेवतभीगेविवाहःप्राणनाशकरति
अथलप्रगोरोतस्यते कर्कजिकर्कः
प्रसिद्धः अलित्राश्रुकः अद्रुनोमीवःमी
नोवेसागोरोद्रुजदतिभिनात् पषाभा
नालप्रानामेतः सप्रमाउत्तमः अतये
वृत्तिकातथा सिद्धमेवप्रसिद्धाश्रुयो
यतः पषालप्रानामपिभूताधेवृत्तिका
गोरोतनाम यथाकर्कसिद्धयोवृत्तिक
यत्तवीमीनमेतमवयोवाल्प्रयोरोत
गलवर्तितेकावृत्तिकात्प्रवेदोतम
प्रदीप्त्ययः यदाहकृष्णः सिद्धकर्क
दयोप्रापकीदयोमीतमवयोः चोरोत
मेतगलस्यात्तवृत्तिकात्प्रतिप्रदमि
ति वसिष्ठेनापि लज्जातरालवृत्तिका

म.
वि.
३५०

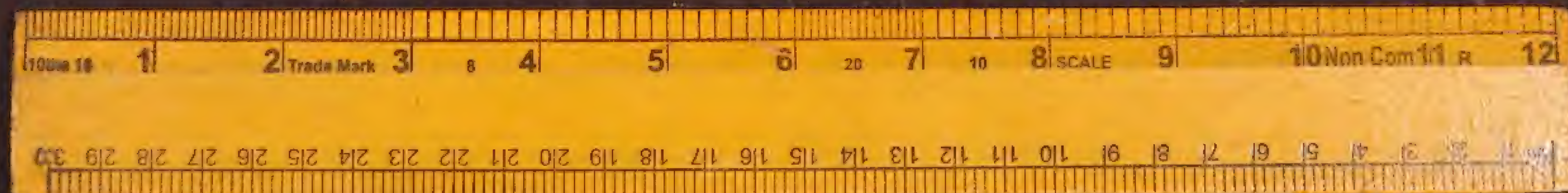
३५०

यमेतज्जलेभ्यर्गलिचापयोश्च मीनाज
योः सवेगुणात्तिहिलोभोग्यासर्वग
णात्रस्मृति तदोषाधिकसूचनायश्च
अतिथिराज्ञातमुद्यते मृगातिरुतिशृणाः
पंचमीदशमीपंचदशपक्षासोमेतेचटि।
कैका तथातेराः प्रतिपत्यैकादशपक्षा
सामंथिभूतेकाचटिकातिथिराज्ञातेराम
यथापंचमीषष्ठेदशमेकादशेः पंचदशी
प्रतिपदेकीतिथिराज्ञातगालवर्तिचटीदये।
तिथिराज्ञातेप्रभृभटमित्यर्थः यदाहना
रदः मृगातेराव्येगुस्तिथ्योमेथिनादी
दृगमदा गंदातेमृत्तदजन्मयाजोद्धारुव
तद्विधेति यत्रकृष्णपक्षोक्तं मृगातेरा
व्येगुस्तिथ्योः मेथिनादीचतु तद्धारुजस
यातेपुगंज्ञातेतिथनप्रटमिति तदोषता
रस्यसूचनार्थ एवंगंज्ञातमेतः मेथिरुक्तः
तक्ताः तत्रैतिथिलगंज्ञातपरिहारः प्रा
कल्पमेदितायो तथैवतिथिराज्ञातेना
स्तोरावलप्राप्तिरिति तथैवलप्रगंज्ञाते
नास्तिजीवोदलान्वितिरिति अथात्रप्रस

मादमेवामपिमेथिरुच्यतेस्माभि यदाहगुरुः
चोदकादयमेद्योतेमासोतेतदितनयम व
योतेवजैत्येवगुणादितनमप्रकम तिथ्या
दिसंथिमथाह वसिष्ठः पक्षोवसेथिस्तिदि
नेवमासमेथिस्तिनायः खलुमेथियोषण।
नायश्चतस्रस्तिथिश्चयोरामेथिस्तदर्थक
रागस्यमेथि वैषण्विशेषमाह सपव सोरा
द्योतेत्येवगुद्वेदतनवभत्यजेत सावनाते
मृभंयाजेताद्येपोस्यभाहमिति अथापवि
शेषमाह सपव अद्याः स्यात्तिथिवाजीवमो
स्वेद्राज्ञयासदाः तेषामादौतथाचोतोत्रदि
नेवर्तयेकुमेति अयेवसर्वकार्यसाधारणे
तिथयो नयामीनामित्येविवाहप्रमेमाभा
योदववर्षीतेतिथेयस्येयथापातान गुरुः
अहोतेपुत्रनाशस्यात्मासोतेतदनत्यः व
योतेवर्गनाशस्याहुहणात्सर्वनाशतमिति
अवपकतेत नह्येयोपतिथिमेथिप्रना।
डिकैकातिथिप्रतिशोतिथेलेः सहितोभयत्र
कंकलिमीनतनमेथिप्रदिकलानिनाजा
तिथोषविशेषेपंचपंचवेति वासनासिना।
सिद्धेकेशवार्कवाक्यमतमतम वासनाच

म. सिद्धान्तशिरोमतादीभिर्दिता शशितना
 वि. विकर्णाभ्युदयैर्भेदेऽभावेऽभातिविवरक
 दो. र्णाभिभूयताभिरेव प्रथगावगतिरुत्पा।
 ३५१ नादिकः संधिगमाभतिथिकरणयोगानो।
 फलेतत्रसिद्धमिति संधिफलमप्याह केश
 वाकी संधोपुंशेऽभ्युदयेतिवैध्यास्तप्रज्ञा
 वायुदिसंधिसंधिः वेदतिवात्स्यास्तप्रभावि
 म्प्रकांतिशेषमर्थदिनसंधिब्रह्ममिति आ
 धिगत्रमर्थदिनसंधिमप्योतिषाजीचुटीम्।
 प्रादुत्यायेप्रकरणभिहितः संधिसंधिस्तु
 शवाकैवक्तुः खेभवेदेकादहादिकस्यदे
 शवन्तेऽवलमायनस्य तदत्रगणिद्वयभागा
 तष्टेऽष्टमस्तदतवोभवेति तत्संगयोगो
 वृत्तिसमाः स्यादिसंगणाश्रुदिववायुनीयः
 संधिसंधिः खल्वयत्रांशेषमभवेदेशति
 शाषणमिति सीनसंक्रांतिमाभभवमे
 ताद्यतगातेतिपक्षसोमीकृत्येकरहाधि
 कस्येत्युक्तं संध्यकृत्येतिद्विप्रवायनेषतिप
 येनसंक्रांतियेषवत्यातीत्यनमतिप्रमेयत
 केऽतदोषपिज्ञासमाह वसिष्ठः गंडोतदो
 षमविलम्बमहताभिजित्वाहयः हंतियद्।

त्रगायायः पतिसंज्ञाभिर्वाविले तदेतदोषा
 पवायव्यस्यप्रकाराण्यतिथामकनादि
 वाहादिविषयतजातकादो यः प्रथमतो
 पुंशुनप्रभाह संप्रात्यापावृत्तनन्वयाथ
 स्यायदातदा कतरोनामसंज्ञेयाम्प्रदावि
 द्यारिणोकदाः ५३ यदापापगुहासंप्राह्य
 यार्थस्यहृन्तनदादशास्यः पापगुहासा
 मीदितोयस्याः पापगुहावकीत्यातदाक।
 तरोनामदोषः कृतीतिस्त्रीपुंसयोः प्राणांकी
 दयतीति कृतीकृदन्तरतिधावर्थात्सारद
 नर्थासंभवकर्तरीयेत्युदादिप्रयोगकदा।
 भवेत् यदाह्नारदः लग्नाभिमुखयोः पा
 पग्रहयोन्मजवक्रयोः साकतुरीतिविज्ञे।
 यादस्यतुर्गाणिकर्तरी कर्तरीदोषसंयुक्तय
 लप्येतत्परित्यजत अष्टमास्यग्रहेयुक्तं प्र।
 तासैवममन्वितमिति गतोपि व्ययेमार्ग
 गतिक्रमेवजीक्रेयनोर्थदि नोवलप्रेषा
 तल्योवेतदाज्ञोत्पत्त्यकर्तरीति यदाहृदि।
 तीयेमार्गदादशोचवकीप्रथवादावपिउ
 रोवयार्थस्योमदोषात्रिणोवक्रिणोवासा
 तोतदाकर्तरीतास्त्वव यदाहृवमिष्टः स
 त्रस्तमहाप्रगयोः साधोः साकर्तरीस्याद

स.
वि.प्र.
टी.

२५५

३५२

जवकगत्यो तावेवशीजौयदिवकगत्यो
वासेनकर्तरीवेतिपितोमहाक्तिरिति इय
चकतेवदस्यापिदृष्ट्या यदाहकणपः
सेदस्यकर्तरीतदः कुभट्टानदावदतिप
रुलप्रसवदस्यावाक कृग्रहमध्यगतत
दावस्तवकर्तरीतोत्यफल कन्यानाशक
रस्यात यदाहवसिष्टः कृग्रहमध्यगतत
प्रवदयवाक्यग्रहा तेयममदनाभिष
विरामनेवच्युतिकन्यायादिति कर्तरी
दावस्तवदप्रवादातरपावकर्तरीका
का वित्यादिनास्त्ववदति अत्रलयादि
त्युल्लग्राणास्त्वेषामपिभावानाकर्तरी
दावोध्ययः योयोभावः स्वामिदष्टयुता
वेत्यादिनातुल्यव्यायतात तत्रल्यकर्त
रीमहादावकस्तप्रभादायकवात त
स्यायनग्रहादपादाभावदतिततत्र
शर्कवित हादशयाकश्चिवापग्रहोभव
तमागीहितीयस्यानीयदिगहर्कतयस्या
तदाकर्तरीयोगानास्तीत्याहुः तमप्रव्यः
किंरहर्कयोःग्रहताभावान कृग्रह
ताभावहादशग्रहताभाववाकर्तरीना
स्तीतिनायः राहोर्ग्रहवच्युतिस्त्वितिप्रव

एणासिद्धेतथाहि सभातहंवाद्यासिःसूर्ये
तमासावियापीतिर्मध्यदिनेश्रुति कणप
पोप किञ्चोपिविस्वचक्रास्त्वथामयणि
रास्तमः केषावस्यवरेणासौत्रयापिग्रह
तागतदति यद्यपि अट्टपपृषाःकालस्य
सूर्योभगाणाश्रिताःशीज्रसदोश्चपाता
व्याग्रहाणागतिरुतवदति सूर्यसिद्धाते
पातानामट्टपतोक्तातथापिवदृपातस्य
दिग्रहतेवावनिकमेव स्वभुवजसदिना
पतिपातोगङ्गाहृरिरेपितमेवेतिभासु
राश्यायेकैश्च अतएवराहोनेदतिदिक्कामि
त्रदानेवसेहिताकर्तृभिरुक्तं राहोरयःशरी
रमाहगःकेतसेज्जतिप्रगाणप्रसिद्धातहि
तीयः तनकेनवचनेनगहर्कतोत्रतमवते
तवदीर्घदक्यसागःपयक्तैःसंयुतःसौम्य
म्यदतिवराहोनाक्तमितिवाच्यतइपादाता
भावादेव किंच पापग्रहज्ञानमिथानाक्कु
भग्रहमेवावसोयते नवगुरुवृथशुकःसौ
म्यःसादिज्जाकेतिमगीतःपापाःशशिजो
ःसुभेपुक्तःदीर्घापितिवाकरःपापदति
कल्याणवर्मवाकेसुभग्रहमध्यगतताभा
वाकरवमितिवाच्य पापग्रहमध्यपिगता

सु.
वि.प्र.
सी.

१४

३५३

स्तीतिभुभग्रहस्यपिस्ववायतात उभय
भाषतेनवानरीमिहस्यपिस्ववायतात वजा
तोरस्यापिवक्त्रं शक्यतादितिचेत सत्ये स
यंभोमशानिगङ्गकतवाःपापसेतकावचनः
क्षिपिवंदःप्राणवंदगुरुमुक्तसामजाःसवेक
मसहसोम्यवेवररतिवसिष्ठनकेदतःकु
रताभिधानादास्तिकुरते संगदयोपि बुध
मुक्तेडजीवाश्चमदोमोमग्रहामताःशानि
केराहुमाहेयाःकतोकरग्रहामतारति न
त्रतोयःतनसुयमशक्तःकथपारासायपि
पतीतिन्यायात्तादावदृष्टशीनाभावमि
तस्यराहोकेतोर्वाफलदाभूतामामकात
ग्रमावस्यायोप्रतिपरिवात्यत्रस्यलगादिद
स्यातिस्थितवद्वर्गप्रमसुभफलजनके
भवन्मतेनिर्यकमापद्यतननषप्रमवच
दःसयामरागायपापसदृष्टःग्रहाभिःसु
भट्टप्रमिष्वेवैस्तदधमेतिवराहोक्तंभवि
पतीतिचेत इहापिस्वच्छंदताकदर्शना
तिवेलाभवेविशील्यव्ययःस्वाप्तीमतिः
रयसावेगंभियातप्रवृत्तिः तासक्तिर्भ
वतिरविनेवेभवेवक्रयोरुसंभानोवाप
यशितिविदीणाग्रभावादिमेव्यदिति ।

वसिष्ठपदेशानिवट्टाहुकेतोः सुभासुभ
फलदानवचनेकिंवायुसंभदिते मारा।
वस्याच राहुश्चतुष्टयास्थानियनायतिरी
क्षितोभवतिपापैः वर्षवदंतिदशभिःशा
रभिःकेविदार्यःग्रजवृषकर्कटलग्नच
तिराहुःसमस्तपीडाभःषष्ठीषतिप्रमत्रः।
कतापरायंयथापुरुषमित्यराहोरसुभसु
भाफलभिधानमस्तिनवराहोत्तराहोः
फलज्जापिनाहमितिचेत्रसापसुवशा।
शाकेसकुरेलग्नगजनेष्टमेरा मात्रसा
धुश्चियतेचंद्रवदकेमशसुतोति वराह
पेशपिगङ्गकनोरन्यतराभिधानमस्तिरा
हि किंमिदंवेदप्रहाराहुमादित्यकृतस
केतसाहित्यकृतमिति तत्रग्रहाण्यै।
येचंद्रलग्नोक्तुरदत्यत्रकरसाहित्यमभि
हितकरास्तस्यैभामशानेयणविवक्ष्यत
इतिचेत्सुधस्यतावद्यथाभवेष्टग्रहाण
तिसप्रराणिस्थानात भोमस्यापियागाःक
नेष्टमरादत्युक्तान्ति पापिरोष्याकने
रेवयागावायतत्रष्टप्रकार्यशानिप्रह
। एतेवकसात्राकारि ग्रतःसासात्यवा
यानःकुरावृत्त्यप्रयागात्राहुकेतोरन्य

र
दि

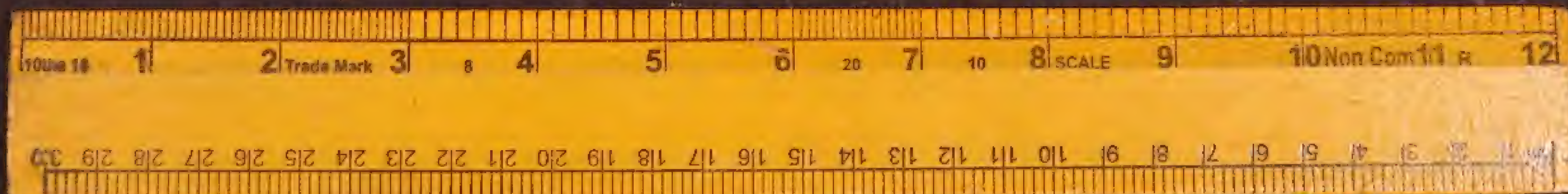
सु.
देवि.
प्र.
३५५

3

354

तयोपयोगिदिविदितोपरस्यस्यस्यस्यस्य
नात योगोपयोगिदिविदितोपरस्यस्यस्यस्य
राशिस्थितेति एवंवृत्तान्तसंबोधन
स्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
व्ययः अतएवराहुस्तमागुरुस्यस्यस्य
वित्तकतविति पर्यायभिधानकृतविशेष
पथलेपिमयाल्लज्जराहोः शुभाशुभफ
लदातवकार्यविनाशोदगोवदतीतिराहु
लज्जापुत्रातस्मादभाहमतेपिराहुकत
शुभाविदिततएवपदसतिजातकयथा
होः शुभाशुभफलदातववचनाद्व्यते
तथाविवाहापिप्राशक्तवतिप्रवाक्यारवि
तत्रतस्ययायवाकर्तरीदोषासत्यपि।
अतएवफलदाहतातयापिवक्तव्येव
ननपावयोरुत्तरीकतः शत्रुनीचरदहस्या
योः यदावास्तमयायावधिकुर्तरीनेवदोष
रीति कषपयायुक्तस्यमाततनराहुकतः
कर्तरीदोषानास्तीतिवतभ्रातेमिष्टागः
सुभवयाभिचारेवस्यादिशेषासमिष्टा
दिति यायाटस्तगावविशेषणभोमस्य।
कुर्युक्तस्यवृथस्यशानवीतित्रयाणामव
सुभवतिनसुभवतिवस्यस्तित्पारित

एवराहोकेतुनित्यासमिताविति अभिवा
भावात्रयाणानेवविशेषण यथापतेय
स्यत्रानवतमानस्युहोमसुभवयाभिवा
राभासेनैवविशेषण यथाउपेक्षि उपे
क्षितेति तवेदरेनादिनादेवातपुष्कोने
नादिनादेवेति तस्माददर्शविशेषणपरि
हाराप्रवर्तते किंच किमस्तेगावेदिति
तमिष्टाधिकृतसतस्यस्यस्यस्यस्यस्य
ति तत्रकृतिनमतिधिकृतयतस्यस्य।
दिसकलपुहसाधारणतथासत्यस्त
गतविशेषणवैयर्थ्यप्राप्तकृत्यायान रा
होस्तनारादिवाक्याच्चिरात्पुमदला
वगतरेदुर्कमेदलाकृतिवसितनात्कि
लनदृष्टतागतादृतिवराहोकेस्तसा
इयताताटप्रसृष्टानुल्लेखरोगावृत्ते
परे स्यातमप्यस्यवृष्टप्राप्तलाजाती
मेदलस्यस्यकेयदाहकेयवाकः वैयर्थ्य
वास्तवशभुदिमेदलकृतिमेदलमि
लस्यतस्यादिति अतएवविधितयावकि
रागावमेवपरित्यक्तनानावृत्तस्यस्य
गदिस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्यस्य
रेशहदन्नाहोरेपुदयासप्रसिध्यभावात्

सु.
विप्र.
टी.

२५५

३५५

किं च कलाशातभिधानात् कदाहि
नः कदास्तमितश्चेति निर्णेतुमशक्यं
तात् एवैकतोऽप्यतत् दृष्टव्यं ननु क
शुदेयाहत्यानादौ प्रभक्तोऽप्यतत्
वेत्त तस्यानियतदिक्यभावनात् अ
नितनत्तत्र प्रसीयतां गुणितप्रान
मनत्तत्रेयायास्तिष्ठत्येतवान्मिन
किं च केत्यस्यात्तद्विज्ञाकडुदृष्टस
वके अतियेतत्तद्विज्ञावलेनापि वाका
लेन भवत् सपमात्रिप्रकृतोदयास्ता
तनियतकलावेवेति तयोः कलाभेदः
स्वीकृत्यपवस्तस्माद्राह कतमराह
श्यावेवेति प्रागुक्तोपात्तवसरः तस्मा
तस्थितराह कत द्वितीयस्यानस्थित
नेन वक्तितात्तने विदोषास्तेवतिमि
द्वानः ननु यद्वाणां कथं शुभाशुभया
नादातवसरिषपरिहाराकर्तव्यं यता
यदुपचितमन्यजंमनिशुभाशुभतमा
तस्य कर्मणाः पंथिवेज्योतिशास्तुमउ
त्तमनिप्रसंगेन ५३ अथुस्यहृदोषम
तस्य भाहृ. वेदेस्योदियुक्तद्वारिद
मराणां शुभ साव्यसायावृत्तपपाप

ययुतेमतिः ५५ सूर्ययुक्तेवेदेवारिद्येसा
त भोसादियोगेसराणादिफलक्रमेणसा
दित्यर्थः पापप्रहमस्तिशुभफलराहकत
रीपदृष्टव्यं यराहनादः शशांकप्रहस्यु
क्तोदोषः सेशहसतिकः सूर्येणस्युतवेद
द्वारिदुभवतिभुवम ऊनेनमराणांयापीसा
मउत्तनपत्पता दोभीरपेगुरुणापुक्तसाप
त्त्रिभारवेणात् प्रवृत्त्यासूर्यपुत्रागुरुणाः
कलहामदाः केतुताम्युतवेदेतिनेक
पृदीद्वतः तस्मिन्सप्रेहादोषतविवाहने
वकारयेदिति सापत्त्यसपत्न्यभावाः साप
त्यभतेस्वतरेणात् अथगुरुबुधमाहितफल
अशुभमक्त प्रेयकतावर्वासिष्टोकेकेवि
स्तताभिप्रायेनशुभफलमक्ता ननुकेवमि
ष्टत द्वारिद्वरविगाऊनेनमराणांमोमन
तस्याः प्रजा दोभीरपेगुरुणासितेतमहिते
वेदेसमापत्त्यक प्रवृत्त्याकेसुतेनमउत्त
रोवाकर्तिकेविः शुभ यायेष्टिगुरुसाहुदः
शशियुतेदोषप्रवामेअभेदिति अतएवप्री
पतिनोके शुभेवदंभोसिस्टिद्वलसाजः
सजातहसतिरित्यर्थः पापेति पापहेतु
युतेनपलसाणावातापविपादिभिद्युतेम

म.
वि.प्र.
दी.

१५५

३५६

सुरेवस्यात् पापद्वययुतेवेदेपत्तोर्मराण्यु
वे इतिनारदोक्तः बहुसाम्यग्रहयोगेवबहुका
लेपसुदेशांतरेवस्यात्तस्यात् तद्वाक्यमयुने
वाभिहितं अथग्रहपरिहारे नारदोक्तं स
क्षेत्रगः सौम्यगोवामित्रक्षेत्रगोविधुः यदिदा
वायनभवेत्तत्पत्तोः अथमेतदिति ऊविहरी
तमइतिपद्यते कश्यपेतापि त्रैगमित्रस्या
शिख्यशुभयुक्तः शुभप्रदः एवंविधः करयुतः
संश्रुताः फलदः दृशीति ५५ अथाष्टमलग्न
दोषसापवादमन्त्रमाहः जन्मलग्नमयोर्म
तुः राशौनेष्टाकरग्रहः एकाधिपत्येराशौष
मेवादारुवेदोषदाः ५५ जन्मलग्नजन्मराशी
संबंधितिसत्ताराण्यष्टमलग्नकरग्रहेतिहः
यदाहतायदः दंपत्यष्टमलग्नतृप्तमाराशि
रेतव यदिलग्नगतः सौपितपत्तानियतप्रदः
सराशिः शुभयुक्तोपिलग्नवाशुभमेयुते लग्न
विवर्जयेयन्नामदेशोअतदोच्यगतिरिति तिथ
तेमरागो अत्रजन्मलग्नजन्मराशौचविशेष
माहः कश्यपः द्रष्टुं सजन्मलग्नतजन्मरा
शिरानिष्टदः लग्नगततयोः स्यानाः शुभात्
एवयातिवेत्यति नारदापि जन्मराशुहोमो
नेवजन्मलग्नदयोशुभः तयारुपवमस्या

नेयदिलग्नान्तंभुमंरति अथाष्टमलग्नप्रदोषा
परिहारायति एकैतिजन्मराशौजन्मलग्नयो
रन्तरस्यविवाहलग्नस्यचसाम्यकेमति या
शावद्विष्टिकयोः तथातया राशीचरयोर्मंत्रया
शामिहसोनयोः अत्रतिसूयंवेदीरन्त्याप्री।
तिरस्तिपत्तादृशाविषयेलग्नमोदोषकृष्क
द्विवाहानस्यात् यदाहकश्यपः जन्मराशौ
मन्त्रप्रशामिशांमेवेविवास्यातो जन्मराशुपक्ष
मन्त्रोर्थदोषोनपतिभारीवदति ५५ अथा।
तगद्वैजमेवायं सप्तमपत्तातिकयाह सीता
हककीलिमरासुयोष्टमलग्नयदाताष्टमे
गहदोषकृत् अतोत्यमित्रवशातमावधुभ
वेत्सतायुर्देहसौख्यभागिनी ५६ उच्चावृषः
स्त्रीकन्यः अनेप्रसिद्धः पत्तेराशयोयद्यमला
येसुगुणामिहान्नीतः तलजोवृषभयनवः
ककः मेषद्विष्टिकः मिथुनात्मकरः ऊभाक
त्यः शुभमंलग्नतदाष्टमगहदोषकृत्रमेवेत
ऊतरेदुतम्याहा अतोत्येति प्रागुक्तपरस्पर
प्रीतिवशात एतदेवोपलक्षणमेवद्विष्टिक
योक्तृलावृषयोरेकविपर्यात एवंसतिमा
वयुः परिणीताकन्यासतायुर्देहसौख्यभागि
नीस्यात् उक्तेच ऊषकलोदृष्टालिम्बरा
गताजलतिराशिविलग्नदहाष्टमा शुभा

म.
विप्र.
सी.

१५०

३५७

फलमदगुणाकथितास्तयोरपिपतीसुत
दोतिपरस्परमिति परिहारात्ररमणारुपुः
लप्राप्तमगशीशाः केदगाः शुभवीक्षितः य
यस्यमगतस्योक्तदोषमाश्रयपारुति नेफे।
शाः स्वभुभांशस्यस्तमस्योत्रमित्रगाः शुभ
मस्यानदोषोद्विनिषणितनसंशयइति आ
हमलप्रदोषप्रसगाजन्मराशिजन्मलप्राया
मस्यमेषस्तदंशस्यवलप्रस्थितनदोषवृक्त
सुमविविचक्ररमाद ५६ स्तिभवनाशा
यदिचविलप्रतदयपतिः वानशुभकरस्यात
वयभावनदोषमवतितदंशास्तदयपतिवीक
लहकरः स्यात् ५७ शुभमभवतावोषायादि
विलप्रेस्यादयवाशुभमभवतसामीविलप्रासा
नदाशुभकरोनस्यात् यदाहकषपः दंपत्यो
रस्यमलप्रेराशोवापितदोषोक्त तदंशवाल
प्रगतयोस्तननसंशयइति अथययभवतन
त्मलप्रजन्मराशिभांदादंशाभवतमथवा
अयोषाशुवाययस्वामीयदिलप्रेस्यात्रदाक
लहकृतस्यात् उक्तं चकषपेन तथैवदादंशो
लप्रेतदंशोवातदंशरे विवाहलप्रेगतेत्यति
त्यस्यात्कलहोदयोरिति नारदोपि दंपत्यो
दादंशलप्रेराशिवायदिलप्रेराः अर्थहानि।
स्तयोस्तस्मात्तदंशोस्वामिनस्त्यजेतइति ५८ ॥

अथविषवटीदोषवंगस्यान्यं दंशं वशाचाह
त्वगसतोर्वादिनिवह्निपिचमि कुवेदतः के
रततश्चमार्पमे त्वगीतातोश्चभूतितायमात्रेण
कृतेभगवत्सुभविषुजीवमे ५८ मतौर्दिदे
वानिलसौम्यणाकमेकपतिताः शोवकसा
धितो जमे युगाधितोतुभ्रभतोययास्यमेव
वेदतोमित्रमवासवक्रतो ५९ मल्लेगावाणा
द्विषनादिकाः कृतावर्जाशुभेशोविषनादि
काधुवाः तिप्राभभोगेनत्वतर्कभाजिताः स
ष्टाभवेसुविषनादिकाधुवाप्रथाः ५० रेवती
पुनर्वसुकृतिकासचानक्षत्रेणत्वगसतासिंया
त चटिकोरं कृताशुतस्वाचटिकाः विषनादि
काः शुभकार्यवर्जासुविहितरतीयसोकेना
न्यः एवमवत्रयाख्यं केरोहिणो कृतेवि
षाते अजभवेमादपदायासुत्यातिपराति
स्यधितितदेवेष्ववटीरेपेतद्वत्रभोगेधुवकाश्च
तसोविषनादिकाधुवाकानुनाधिकतत्तस्य
हेकरासुच्यतेप्रयोरिति विषनादीनाधुवाः
त्वगसतरेवमादयानक्षत्रभोगेवस्यतिस्या
त्वतर्कः सस्याभानिताविषनादिकाधुवाः स्य
ष्टाभवेसुतयाविषनादिकाधुपिभोगेना
तिव्रः प्रष्टाभाज्याः लब्धास्त्याभवेसुतितयः

सु.
विटी.
प्र

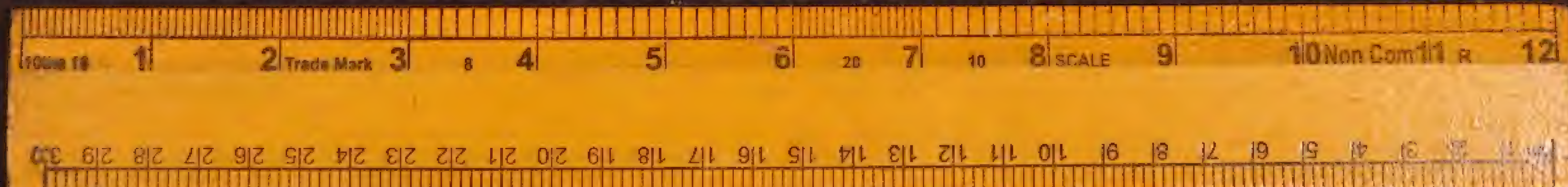
३५८

३५८

अत्रोपपत्तिरैराणिकेन यदि चोपपत्त्यात्मक
भोगेनेभुवकारमाश्रितत्वाविषनादिका
अलभ्यतेतदेवभाभोगेनिकिसितितत्रभवेवि
षनादिकोपेष्टभाभोगेनगुणपष्टाभन्याद
तिफलितं यदाहकषपपः विपद्याणावेदद
स्वाःखरामाद्योमसागरः वेदवेद्रावेद्रदस्वाः
खरामाद्येसबाहवः नेत्राग्रयोद्येमगुणःश्रुत्या
दस्त्रागजेदवः ह्मद्याहोविपदस्वाःशक्राः
वेद्राःखभूमयः वेदवेद्रास्तर्कवाणावेददस्वाः
खवावहवाः योमोदेवयोमवेद्राभृतयस्तर्क
भूमयोः वेदाधितःखरामास्यःदस्त्राद्यानत्र
दिकाःक्रमात् अभ्यापरस्तनश्चतस्रः वि
अचभ्यंतवटीनिज्ञाषष्टिभक्ताःस्फटास्तताः
विषनादीदोषद्वेष्टलप्रसर्वगुणान्वितं शुभैः
सर्वश्रुसंपुक्तसपिचंचेष्टकत्पजेत इति वसिष्ठः
कर्वतिहासितांकन्याविषवावत्सरसिगो अ
सिस्त्रिन्मगेलताश्चतिथतेचापनिर्धनमिति
तविषनादिका अथप्रसंगाद्वेशांतरकौन्ति
थिवारविषनादिकाः प्रोच्यतेस्माभिः देवज्ञ
मनोहारी तिथि १५ ३५ नागा ८ दि० गिरी
प्रवाविधि ४ गजा ८ दि० दिक्पाकक २ वि
अवासवाः २४ मनी ० स ० सारथप्रथमातिथी

क्रमात्परिवेष्ट्यात दृढिकाश्चतस्रयोगावा
द्वयेहादृष्टादिकुशेलाः वाणाश्चतस्रानि
यथाक्रमेण सूर्यादिवारपुण्याश्चतस्रो
नाद्याविषेष्ट्याताखलवर्जनीयं ज्योतिस्मा
२ विवाहव्रतव्रतोल्लग्नहोमप्रवेशयो
यात्रादिशुभकार्येषुविषदाविषतादिकेति
अस्यपरिहारमाह देवज्ञमनोहारीगुरुः
वेद्रोविषवटीदेष्टुंहेतुकेद्रविकोणागः ल
प्रविताश्रुभेदष्टःकद्रकालप्रपस्तयेति
फलप्रदीपे विषताश्रुन्यतेदोषहेतिमौ
मद्यःपाणी मित्रदष्टाशवावीयवगीस्था
लप्रणोपिचेति ४८ ४५ ५० अथइमहूर्त
दोषविवाहरोदादिवामहूर्तान्मालिनी
च्छंदमाह गिरिशभुजगमित्राःपित्रव
स्वंबविषे भिजिदथचविदातापीद्रुद्रा
नलेच निंदतिरुदकानाथोप्यथमाथेभ
गस्य क्रमतइहमहूर्तवासेवाणवेद्रः
अत्रवाणवेद्रइत्येकमहूर्तस्यपार्थकेन
लक्षणोक्तं गिरिशमहादेवःभुजगः
सर्पःमित्रःसूर्यविशेषःपित्रवस्वंबविषेप्र
सिद्धःपितृभ्युत्तर्यमहूर्तस्वामिनश्चित्त
क्रमेणचित्ते पित्रासितितनक्षत्रमिथान

५१

सु.
विटी.
प्र.

359

मनुजं अथवानक्षत्रतपोशयोभेदोपचा
त्वास्मिन्निवृत्तिः क्वेदोनयेदातयोः अष्टमोः।
भिजित ततोविधाताब्रह्मा इन्द्रानलोअसम
दितयोव्यामज्जवृत्तिदेवतातेइंद्रशब्दस्यास्य
त्रत्वात्पूर्वनिपातः निरुत्तोरत्तमः उदकता
योवरुपाः अर्थमाभगप्तेसौसूर्यविशेषोइत्ये
तेवागावेदः पंचदशवामरेदिवसेमहर्तास
यदाह्नानारदः दिवामहर्तोरुदामिजाः पितव
सूदके विषेविधातब्रह्मोइंद्राप्रस्यतो
यथाः अर्थमभगसत्तवविज्ञेयादणपंचवेति
अथगविमहर्तामानप्रभाह शिवेनपादाद
होस्यः भेषाआदित्यजीवको विस्मर्कवाह
मरुतोमहर्तानिषाकीर्तिताः ५२ प्रथममु
हर्तस्वामीषावः ततो जपादादहोभेषाः तत्त
त्रस्वामिनोमुहर्तेशाः स्युः यथाअजपादः अ
द्विर्वभ्रः एषाअस्मिनोयसः अग्निः ब्रह्माः सोम
इत्यहो ततोदशभेषादिति जीवकोपुरुः स्वा
थेकः विस्मर्कवप्रमरुतः प्रसिद्धः एतेविषे
महर्ताः मृत्तिभिरिति शेषः यदाह्नानारदः
इंशानपादोद्वेभ्राएषासियमवहूयः पा
त्वेद्वेद्रादिनो ज्वात्यविस्मर्कवप्रवायवइति
महर्तैलज्जगो कण्ठो नोक्तः अहः पंचदशो
भोगामहर्तायतथातिशयोति प्रयाजनमाह नारदः

नारदः यस्मिन्महोदियत्कर्मकालितेतिविते
चयत् तदेवत्येतन्महर्तेकार्येयत्रादिकंसदे
ति यावेत्पुलकाणोदेवस्यापनकार्यस्य धि
स्तेप्रोक्तस्वामितिप्राकेत्येतिप्रयक्तताया
क्तं अथावसरप्रमानसहर्तेसंजगप्रयातो
नाह ५२ रवावर्धमावद्वारत्तप्रसोमेऊतेव
ह्रिपियेस्यधौवाभिजितस्यात्त मरुतोयरातो
भृगोवद्वपिप्रेशातावीप्रासापोमहर्ताना
सिद्धाः ५३ एवंसोमवामरेवद्वारत्तः हंडैक
वद्वावाः वाद्वारत्तः स्वामिकोनवमहादणो
महर्तौनिषिद्धौः एवमवत्रव्याख्येयं यदा
निरुष्टार्थाति ईशामहादेवाः यदाह्नानारदः
अर्थमागत्तसवहोपिअनेयातोयाभिनि
त यत्तसाप्योवद्वपिप्रोभजेगोपासिता
दिपु वारेषुवर्जनेयास्तेमहर्ताः शुभकर्मस
धति ननइमंहर्तोपिलदित्तातिथ्येशाः स
यैषद सूरतागत्यादिनोक्ताति पुनरवा
भिथालमपुक्तमितिचेत्त सत्यं अष्टैकलिका
अपिवक्तव्याः संतितत्पनरुक्तिप्रमहारवा
सरेसमाध्यास्य ५३ अथवेददोषविषयवि
हितनक्षत्रादिकमभिनि ज्ञानं चमहविष्णु
ह निवेधेः प्राणिकारत्तनैशपिअवर्तते

स.
वि.प्र.
टी.

१५६

360

तरपवनैः शुभविवाहः रिक्तामारहितियौ॥
शुभेकवेष्टयापेक्षितियिभागतोभिजे
न्यात ५५ मृगशिरोहस्तमूलानुराधाम
द्वारोहिण्युत्तराफाल्गुन्युत्तराषाढातृभा
दपदासातीनक्षत्रेतिवैधेवैदाख्यदोषरहि
तेविवाहः शुभः शुभफलदः यदाहवसि
ष्टाः स्वातौमहायानितृतीधुवात्यमिर्ज
हस्तेषुवकन्यकातो पाणिगृहस्तिष्ठफल
दः स्यादविद्याभेदेवमुगाभितानामिति ॥
नारदोपि ॥ यौसुधावृत्तरामैश्चमरुशुदाकं
पिशुभैः समूलमेरौवहैस्तोलीकरग्रहः
स्यतेति स्त्रीग्रहांसंख्यत्वसूचनायेग्रहः
स्याप्रमस्यतदायेतन्यात रिक्तति रिक्ताः
प्रसिद्धाः अभिवर्जिततिथिषुशुभेतिरशुभ
ग्रहवासरेपिविवाहः शुभः ॥ यदाहवसिष्टः
शुक्लदितीयादितयवक्रस्नेपतेदशम्यात
गतः प्रशस्ता तस्वाष्टीस्कंदगोपाद
गोवर्तदेष्टीवपितिश्यविश्वर्यः वाराप्रश
स्ताः शुभविचाराणां सूर्यार्किचारोखलम
यसोतौ त्याज्यास्तदाभूमिसतस्यवारः का
मार्कतिष्ठोपितेपुटोद्यावेति तौसूर्यार्कि
चारोत्रयोदशोद्वाटयेणः पुटोष्टोप्रकृष्टयेण

वितर्थाः गणेशचतुर्थी अत्रयादिविवा
रितविवाहदिनसमावस्यावाभवतीतिज्ञा
यतेतदाविवाहो नैवकार्यः उक्तं च ॥ वि
वाहमारभ्यचतुर्थमथे प्रादेदिनेदृशीदि
नेयदिस्यात् वैधम्यमाप्नोति तदाशुका
न्याजीवत्यतिशुदनयवृत्तास्यादिति त
स्यश्च विवाहमथेयदितत्तयाहस्तत्रा
श्वन्याः पितरोनयोति यन्नाविवाहेप
रतस्तक्रयात् प्राथम्यमभिनतदृषये
तमिति अथवैधेतिविश्वमत्रराष्ट्रास
स्यायेतोविश्वतथ्यश्रुताः श्रुतेप्रवगा
स्यपेचदप्राप्तमिलित्वाः भिजिहोगाः
स्यात् यदाहवसिष्टः शुभजिहभोगा
मेतद्वैधेदेवात्यपादमाविलेतत अथश्रु
तस्यामायोहरिभस्यतश्रुदोहिणी ॥ ।
मयोजनमप्यधनैववदत्यति ५५ अथवे
यदोषेपेवश्रुतावकोदशतिरपेदेष्ट
ष्टाष्टीप्राहलविजोदितेताह वैधेयात्य
मसौविर्ध्याभिजितोयास्यानुराधः तयोः
भवेतिविधादित्योस्तयोपाययोः विदे
तत्रगतेतरीयवराणयोवावृत्तीपुटयोः ५५
विधिचोरोहिणी रोहिणीमिजितेग्रहः

म.
वि. न.
प्र. टी.

३५१

३६१

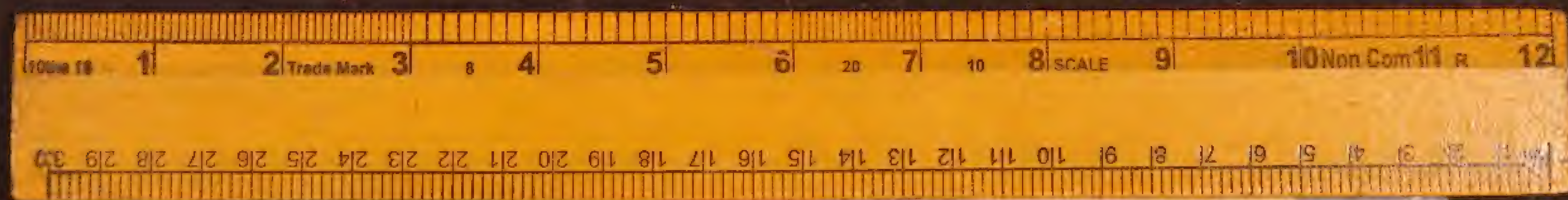
कृगकुरैः कृतोवयोः न्योनोपरस्परं भवेत्
गोहिणपस्येण
हेभिजिदिदिः
अभिजितस्येण
हिणीवदेः स्या
यः एवेसवेत्
आत्माये यदाहतादः तिर्यक्वोवार्थः
गाः पंचरलोहेदेवकोणयो द्वितीयशा
भोकोणो गिथिस्वकं चित्रसेत भाव
नः साभिजित्येकरोखालेदेविष्यभमिति
चकोहोयथा वसिष्ठः वक्रेतस्मिन्नक
रोवास्थितेनतहिददावरोणाप्रदिष्टे क
रेविहेसर्वेयिस्वविचयं सोम्येविहेतलि
लेपटपवेति नलघाविशतिनलशानि
चक्रतत्रहयोः परस्परवेधेचतर्दशपुमा
निवक्तव्यनिष्कषमहावेवाभिहित
ति अत्यन्ते विचालोकादृष्टानलशानिमे
वप्राशरूपानिधानाहृदेधोययोगीनेता
वक्तव्यपुमानिसेभवतीहितावतासेवा
भिधाने अतएवेदेवज्ञसुनोहोरे सेहि।
एषाभिजितोत्तलादिमोयोहृगवेष्टयोः
देवत्यनृपान्नन्योमवाप्रवाणयोर्भवेत्

हस्तोत्तराभादपतोः सातीवृत्तायोमि।
थिः अन्नगथाभरणेष्वेदार्थपंचरोव
जशति वराहीयविवाहपदलेप्रत्येकंवे।
यफलाति रविवेधवेधकपुत्रविनाशा।
करोति कुजेवेधः वय्यापंडितकरोवे
येदेलाकरणाकरोतिगुरुवेधः भूमसा।
तवेधेपुत्रीदासीरविजेडराडराहृसेभृतर
ति पंडितोवुधः दीक्षाकरणाप्रवाजिका
त्वेवरावेदमाह विदशति तत्रतस्मिन्न
द्वेविद्यमानेग्रहेमतिरिदिवत्तृतीपादे
क्षितदापरतत्तत्रस्यप्रथमपादेवेधः।
यदिचतुर्थपादेतदाद्वितीयवराणस्यवेधः
एवेयादेद्वितीयपादेतदाचतुर्थपादस्यवेधः।
यः यदियदाप्रथमपादेतदाचतुर्थपाद।
स्यवेधश्चतुर्थः ॥ यदाहृदसिष्टः ॥ अतो
त्यपादमादिगोहितीयगास्तृतीयके चतुर्थी
यकोहितीयगोवस्तृतीयास्तवादिमे भिन
तिवेधकुरुहोनचान्यपादमादरात् परत
पिष्णुभाषुभयुहमाधारणप्रतीयते तदा
पिष्णुस्यग्रहपरेदृष्टंयतोवसिष्ठेनैवासा
नरेदोषाभिधानावासेद्विषप्रदिग्धनहत
स्यप्रविणाहृगस्यमोतिपुभदेत्ताहते त

सु.
वि.वा.
प्र.टी.

शेवपादौमुभेदोनमुभेवसिष्टः पादमुभ
श्रुतिपितामहेनेत्याशोक्यासमाहि पाद
वनमुभः मुभग्रहेविदुःश्याविलग्रास।
संसतकरविदुःभयुततेशाभनेपुभनेपु
गदितेनपादतशति नारदः पादमेवमुभे
विदुःप्रमुभनेवकृत्ततशति कश्यपोपि
कुरविदुःचयाहसकृत्ताकोतचकृत्तसभ
स माणाहेसमग्रहेसंस्कृताकोतमिवत्य
जेदिति कृत्तसभसकृत्तनद्वयतस्याकृ
रग्रहविदुःसमृतातद्वयतागःपुभवि
देवभसात्यागशतिसिद्धातः तत्रविवाहेप
वशात्ताकावेथपव यदाहवसिष्टः पंवा
शालाकावकेपाणाग्रहोभवेथविथिरु
क्तः सस्तःपुभसिचकृतः समशालाका
जशतरेति ॥ श्रीपाति ॥ वध्रमेवशाना
चानवशोपापापापादनेवेदः पंवाश।
लाकावित्यत्रसमशालाककुरति ५५
अथकवित्समशालाकावकेपिबेथमा
हुस्तदर्थेचकृत्यासेवितेववेथरोधशाहे
लविक्रीडितेत्याह ॥ शाक्रेत्येपातभाति
लेजलशिवेपौग्यायसदोवस दीशोवे।
प्यसथापुभेहयभरीगार्पाभरायेतिमुः

हस्तोपोतिसभेविधावृविधिभेदलादितोला
हृभा जौवीयास्यसंघकृशानहमिभेवि।
इक्तभृदेविके ५६ कृभृतःपवंताःस
सकभदेविकेसमशालाकावके शा
क्रेत्येप्यापुभनतत्रमिथःपरम्येग
हाथिष्टितनविदुःहेये एवंजलशिवे
एवाषाफादेहेयो एवंसर्वत्रयाविये
वेप्यसथापुभेदतरषाफाहृगापारा।
सी हयभगेअशिनोश्चफालुन्यो ३
पात्यसभेप्रत्यसमीपमपाहिसस्त
रभादपदाग्रनदेष्टे अत्रहलेवाचंगस
रोप्ययतोपवीतप्रकराभभिहिते
चक्रोदोगेयथा विवाहोशुयोपि ॥।
समसमविनिपात्यदेवगमनेनविद्या।
तेशतिदीपिकाया यस्याःशाश्रीसमपा।
लाकभिजाःपापेयपापेयवाविवाहे।
उदाहवस्तुतातसेभोगेप्रमाणानभृ।
मिउदतीप्रयातामिति तथादभोज ॥
विदुःसमशालाकाविविथवास्तवाम
सा पुनयातिचिरानादीसायात्रासायवे
दिको वेथयचनतत्रसंख्यातल्याष्टा
भवति ॥ उक्तववराहेन ॥ नद्वज्जन

म.
वि.वा.
प्र.टी.

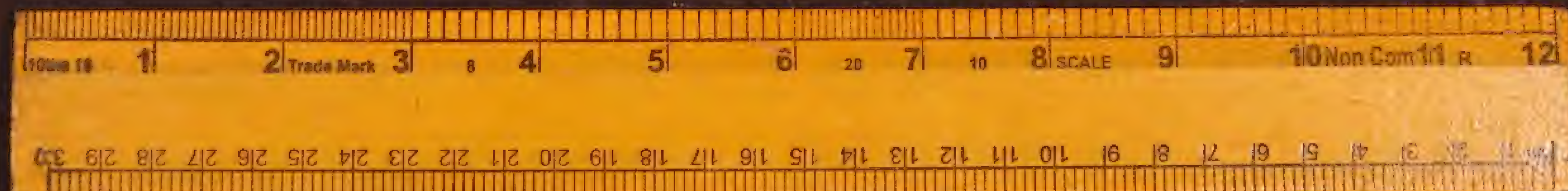
३५३

मुद्राहेफलमष्टौस्त
रुमित्तमवसरिति
अत्रपितृत्वायत्ता
त कुरवेपेसंशोत
तत्रत्याग्युभग्रहेवे
पेतपादस्याज्यशित्येय नन्वत्रामा
रुहेतोष्टेवेवनतत्रयुसातिवीथानि
किमर्थवतरेष्टयुसातिसभिग्रने अ
द्यते समशालाकाजशतरेति वचना
त्सकलपुभकमसुविवायेसागात्पदे
त्यावतासुक्तिः भक्तभोग्यतथाक्रोतेवि
द्वेषापग्रहणाच शुभाशुभेषुकार्येषुव
जनीयेप्रपन्नतः इति सरोदयोपिसमा
न्यतोभिधानात् ५६ अथक्रयाक्रंता
दिततत्रदोषेसापवादमनुष्ठमाह अ
लागाक्राविहानिकुरमक्रादिकानिव
भक्तावेदामक्रानिपुभाहानिप्रवत
ते ५७ कुरग्रहेविहानिकुरलागातथा
कुरैमक्रानित्यक्रानिप्रादिशकाक्रैरा
कात्रानिकुरांतथापानिव वकारा
स्यानक्रममश्रुयाथविधोत्पातदृष
तानिधलागाहधितानिसेयानि तानि

यदिवेदेणामक्रामक्रानितरापुमार्हा
णिप्रवत्येतेवेदेतिमनयतिशेषः यदा
हव्यासः भक्तभोग्यतथाक्रोतेविद्वेषाप
ग्रहेणभे मेगलेषुवकार्येषुयत्नतःपा
रिवर्तयेदिति वसिष्ठेण अत्यातमेग्रह
णभेक्राविहानितेवयत्न दहयेवपुभा
कर्मराचवापिप्रागेमुधिगिति ॥ प्रागे
ये क्रयाश्रितकुरविमक्रविद्वगेतथापि
सेषुक्रमारिकाणां वदन्निपाणग्रहणो
मनेशवेधेयमष्टौस्तिभिरेवमाहुरिति
अस्यापवादमाह केशवार्कः अत्यातपाप
ग्रहदधितेभेयदोऽयक्रमपुनभेनक्ति
तदातद्वैकिलमेगलेषु त्यजेत्समक्रो
तियन्त्रवेदोमिति अयमवधिराक्रोतन
तत्रभिन्नविषयेरहयसत्रोहवेदालभ्युत
हस्तज्ञानवश्वेदुभोग्यतानिर्नकवा
त् ॥ अक्रवप्रागये ॥ यदिसेदोषसेपु
कस्यभाषापीडसेपुते शुभकार्येषुतथा
ज्यमत्यकर्मसिद्धिरे यथाहिवेगलधु
तैकहस्तोमज्जगात्रेपिसरित्यनाहो भवे
नशतः प्राणिभोग्यतोपितयानमुद्धया
पपुते एस्मागतेतवेदालेषुदिरास्माव

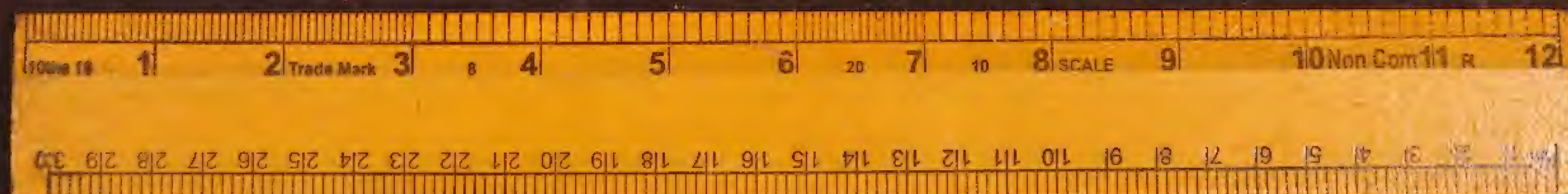
म. नायथा तथाभक्तागतकुरेवंदभोगा
 वि. वा. वशोपनमिति गंतव्यमित्यल्लसक्त
 प्र. टी. भयेकुरेमहात्मातविहसतेव वंदोपभो
 ३६५ गारमलंतदाती पुभेषु पुभपदेवेति ॥
 एतश्च समानन्यायत्वात्तु रविहसवेदः
 ३६५ भोगादपि पुद्भिर्नोस्तीत्युपपद्ये ॥
 यतनभदेनोक्तं ॥ ग्रहाणां न्यातभत्यां
 मगलेषु कृतत्रय यावच्चरविगाभा
 कंदग्यकाष्टवदिति तथावचामेवाव
 निकृमिति म्नायनग्रहाणां न्यातभयो
 षण्मासपयेतेति धेयस्ततोपि यावद्वि
 गाभभक्तानयक्तं तवयनेत पित्रापि वे
 दग्रहपवस्येग्रहाणायनतत्रयषासा
 सानेतेरस्येभोगासंभवपवाचये अतो
 नक्रसुक्तादौ रविभोगापीडा उत्पत्त
 भयते सपभोगायावपुष्को वसिष्ठ
 द्यालोचनात् अत्र कृतवदो निविलेभ
 त्याज्यनक्षत्राणवतदृक्तकषपेन क
 रविहपुतेधिसंतिविलेनेवपाटनः
 ग्रन्थेभ्यो गणपुक्तं सर्वदोषां विवर्जित
 तजेदनवमपि भस्मकलाकोपह
 तेयथेति अथवस्तुसंयष्टतवदोषक

रग्रहवेदप्रथमोरेका राशिधिसितत्वेवे।
 रितयः यदातवेदप्रथमपादेकग्रह
 शुभ्रतीयपादेपवसति राशिभेदायद्यपि
 नराकुरग्रहापि हितनारोषातास्तीत्ये
 यथासु यथासु प्रथमपादेवेदस्तृतीया
 पादेकग्रहस्तत्रसत्यकथेकनसत्रे
 राशिभेदादयो ॥ अत्रवच्योतिशितिवे
 एकस्मिन्नपि धिसंभित्राणोवल्लग्रह
 धिनि अशुभेकयोविवाहयात्रादिकेस
 वेसंतिमन्त्रः ५ अथलजातजिक
 दोषसपजातिकयाह ॥ जेराहृष्टोद
 सिताः सष्टेभेसमयाजातिशारीसंतोह
 सेलतयत्रेकशानोचभोमः सूर्याष्ट
 काशिसितेपुरस्तात् ५८ समप्रसिद्धः
 गायेत्रव जातियोहाविशतिः शाराः पव
 पतैसितेभेस्त्राजातनलवात्रेराहृष्टोद
 सिताः सष्टेसतलयेने यथावुधामम
 मे राहृनेवमे शोदृष्टीमातशुदोहा
 विशोतशुगतः क्रुष्टेपदेवेदोषहीन
 मसीतोद्यतसम्योसंभवेति शुक्तपेव
 मेसष्टेनतयतीत्यर्थः शुक्तशानोच
 भोमः क्रमेणपुरस्तादेष्टयोष्टतका।

सु. वि. वा. प्र. टी. ३५५
 ५६५
 प्रसिद्धं संलक्ष्यते यथा सूर्यासंज्ञात
 नक्षत्रादृशं प्रातिरूपमे मरुःषष्ट
 भोमस्तृतीय भमगते लक्ष्यतीत्यर्थः
 यदाह नारदः पुनरतः पृष्टतां कथा।
 दिनं दत्तं तत्ते वतत अर्को कृतिमाणा
 गते वाणा एतवसे व्यभिमिति सूर्यः॥
 पुनरतः वंदः पृष्टतः एव क्रमेण भोमा
 दयोपि पुनरतोः प्रतुलनयेतीत्यर्थः
 वराहोपि सूर्ये दृष्टा सूर्ये वंदः मरुः
 वतिजस्तृतीयतमलक्ष्यतिरेवोपुत्र
 मममगतेः पादोः पश्चादाविष्ठातिसे
 पोतीमवदस्तपेवमेषुकुः सभागा
 पिनवमेमममस्तृतीयांशकसुतगति
 तत्पेयेकेवधफलमाहमपवः रोवा
 लक्ष्याविज्ञहरोनित्येकोजीवितदिशत
 मयाणां चोदीनां प्रोक्तयोदीनां प्रोक्त
 तेव सोरीमयाणं कथयति वेधुना प्रोक्त
 हस्यतील्लोभभां लक्ष्याहोकीयवि
 नापंभोवदतीति नक्षत्रलक्ष्यावष्ट
 तावावक्त्या किमिति हेरुप्यकथने
 अत्रसमाधेयं वरमकेन वाक्येति स
 तियमहासमिलननेयदलक्ष्यनामक

मधिवृत्तैः तद्वत्पाश्चिमपूर्वविभागयो
 ल्पिकृदिकदोषविवक्षयेति अर्थिकः
 सत्यः अत्रराहोसदाविक्रित्वात्रवमे
 गणनाक्रमेणवशाप यथावित्याग
 इत्येवालक्षयति समलक्षणावादिमे
 तेष्विषयगामिनाराहणामेमावमाधि
 नोरेवतीत्यादिगणनयाविष्ठातिभेदे
 चेव नक्षत्रायाभूमित्यामिति साप्रदा
 यिकाः ५८ अथपातदोषसंबंधपथा
 यथाह हवेणवेधुनिसाधयतिपातक
 गेदमूलेषामातो अनेनलक्ष्यपातेन
 पातिततस्यात् ५५ व्याप्तिपातकशति
 साधकः हसिगात्यादिषुगणनामते
 यष्टुदलक्ष्यमेवतयातेनवेदीपावेदायु
 षोयननिपातितेस्यात् यदाहविषिक
 मः साधयद्वेषाणामूलानांवेधुतिद्याति
 पातयोः यद्वेदमयवातेस्यातयातेन
 पातितमिति नारदेनप्रकारेणतस्यका
 रमवदकः पातोभिहितः सूर्यभासा
 ण्यपिगोत्यावष्टमेवादकः पातोभिहित
 तिगोदवित्त्वमे सावागादितभेतावदा
 धिभात्यावष्टमे वेदिएतापि ॥ ५॥

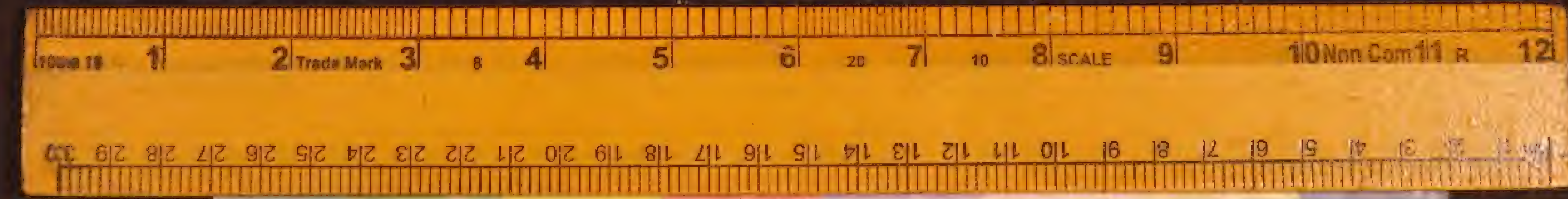

सु.
वि. वा.
प्र. ले.

३६
३६६

विभाहृदिपिडमिडुनाएभहृदिपैसुभेपु
गाणनेपु अचिनभादिपुपुतेतावतिवे।
येतिगाणनयपातः सुयमपिपातोदोष
सुदीदवेरापुधाहयोनेयः अलिपुमे
गलेपुपिवनेपुसादिनापाटः कतेरि।
तिययणपुवाकेपुहृषाणादीनामपाट
नोनास्तिनपापितिहितापुपादिनलत्र
साहित्येनपातोभिधानात नतल्यसोव
केषेवयोरोपुपातसेभवोजायनशति
मत्वाहृषादीनामुक्तिः येयेवयतीपात
वेपुतिभ्येसीयभेगनुटिकात्सकाभेप
तियनलत्रादिकंसेवसेवसामास्यतोनि
स्यसक्तंनक्तिज्ञानयोयेगयोः पुनप्रह।
पोनउच्यते यदातलत्रयोगयोः तल्यका
लेवपुमुक्तिनिहृषातयनयोयेगयो।
रुपादानेगपुमेव यदातलत्रपाटया
राभयकेयदवरीकत्वेइयोगयोत्र
तभोगक्तसुयोदयादववहृकालेव
पीतदापातासभवतावकालस्येवनिष
यः सामान्यवाक्यात पातसभवेतिसे
पूगासनलत्रस्यनिषधोयणास्यदिति
तयोः इष्टयोगयोः पुनरुपादानत्याग

इत्यर्थः अथचसर्वोपिविवारपकार्येग।
लादोषपिदृष्टयः यदातपातेकांगलो
नस्तदादृष्टयोगानोमुक्तादिसवदीत्यामः
कतेवशति ५५॥ अथसूयेवदक्रानिसा
स्यापरयोयेमहापातदोषणालिस्याह
॥ पेवास्याजो ५१ गोसुगो २१॥ तोलि
कुसो १॥ कत्यासीनो ६॥ कर्क
२८ लीवापफामो ५३ तत्रत्योत्पेवद
भानातिरुक्तंजातोसाम्यनोपुभेमगले
पु ६॥ पंचस्याजामिहमेव
अथेप्र सिद्धःपुपुतापिपु।
मेपुवे दभाहःपाटक्रमेण
वास्य तयोक्रानिसाम्येति
रुक्तं तस्मैगलेपुनेपुभेस्यात अत्रये
वस्यानोइत्येवसादीनाग्रहामुदाहर।
पादिकुदृष्टानार्थत्वात्पेवसासूयेवदम
सोः सामान्ययोगाः सदाशसितोदायपु।
राशिसितोवाविलितास्तदेवक्रमेणसाम्य
स्यसेमवात अतःसमतिवाक्यातयम
२ः नलेतावतपेवसगुणियागाहादृष्टा
राशियागावासभवतोतिचेन रापेवत्या
वपेववियत्याधिकागुणियागाजायतेत

स.
वि.क.
प्र.दी

३६०१

३६१

थादि १२३ १२३५५६ १११५ प्र
येषाकलाविकालोत्तम्यत ५५३११
१५८५६५॥ येनोत्तमेदमेभवाश्रुतः
प्रागक्तव्याख्यानेज्यायः कतिस्वास्पस्य
वमहापतःतितामपतम्यतिम्यतामाहा
वपिष्टः दोषोमहापतःतिप्रसिद्धः स
वैष्टोहतिवपुर्ववतेर्दिनेलप्रगणा
स्वशास्त्राः स्ववाधवास्तेप्रानितोपदात
मि... प्रप्रानिवज्ज ॥ नारदोपि ॥ य
स्मिन्दिनेमहापतस्तदिनेवजयेष्टुभ
मिति यतएवपतनेप्रातःसकलशुभक
लशुभकर्मणामितित्वयतापि साचाम्
ह्यः ॥ सःमसिद्धोते ॥ यस्तुभानोविना
प्रायनहतिवपतनये यातोयातःप्रति
होत्रसताभेदेभवेदतःति महापतप्राह
यत्रकिस्तरवोदकोत्तमास्य नत्येयेषां
ह्यणाकोत्तिसास्य यथाजलाजप्राहस्य
इतिःकमलेनतमेकावैज्जतिनामप्रा
ह्यणादक्षिणोत्तरमेसमने यावतीह्य
यस्यकोतिः सायेदावेदकोत्यात्तत्प्रास्य
तायातमथकालः तत्रोत्तमोत्तरीवेद
कोतोत्तमानमेभजस्यसतिभवति

भुजोनामसूनेभजःस्यात्त्रिचिन्दिनोत्त
हीनेभार्थेवभार्थदधिकंभविभार्थेनवा
धिकोनामितमर्कमेवेत्त्रिलक्षणालदि
तः तत्साम्येत्तस्यवेदमसोयोगोपदा
शितलेपदादशराशितलेवासतिभवा
ति यतएवयष्टुकोत्तप्रायोगापवपदि
ताः यदाभजस्यत्तनाधिकत्वेतदादिवो
कसोरेतरेलिसकोत्तवाहृत्योवियोगेनरु
तादित्यादिनाप्रकारेणग्रहयुतिवत् भ
जसाम्यमानेये ननभजसाम्यमेवाको
तिसाम्यसाधकंवेत्किंगीतग्रेयोक्तेन
वहायाससाधेनपातायायेन उच्यते
विदेषापक्रमेकत्वेकोतिविदेषमेयु
ता दिग्भेदेविपुतामृष्टाभास्करस्ययथा
मतेति सूर्यसिद्धोत्तवाक्यासूर्यचित्ति
ज्ञानोत्तहाणाप्राहमेकताकोतिःसूर्ये
त्युच्यते तादृशीवेदकोतिश्चसूर्यको
तसमायसिन्कात्तेस्यात्पातमथका
लाः तत्रतादृश्यकोतिसाम्यानयनस्य
तिकष्टसाध्यात्तदाध्यायोक्तिःसाधि
कैवेति एवंतुष्टकत्तसूर्यवेदमसो
कोतिसाम्यमेवदोषोभिहितः यत्रा

सु.
वि.वा.
प्र.टी.

३६८

३६८

स्याज्जावित्यादिकणनेकिमर्थमितिचेत
उच्यते ॥ विनासपातेऽविहायनोपुके
धुतोऽविःप्रोतकरशुग्दहते समायम
त्वेव्यातपातवेधुताययस्तदेकुरसमे
कभेकमात शीत भास्कराद्योक्तमे
गोक्तसामान्यतःक्रातिः साम्पादिवा
सस्यप्रोवापस्यत्यंभजसास्यप्रति।
पादकत्वात् नत्येवभजसास्यमेवैव ।
क्रातिसाम्पादकभवेत्तद्विद्यन्नसूर्यवे
दमसोःघट्टाप्रामितमेतरेवायथाम
सतलयोमैसयोवातपिभजसास्यस्य
स्तदवस्थाक्रातिसाम्पादकभवेत्तद्विद्यन्न
साम्पादकपातवतधुयवक्तव्यस्यात् ।
तक्रातोहेतोर्नोक्तंयुक्तेतिचेत तत्र
उच्यते योगोत्पत्तिपातोमूलिभः
स्नानधातादिकेफलसकृमतः सपव
महापातोऽदहतेनतविद्योगोत्पत्तिः
कृमतः सतदहते तद्वक्तव्यमिष्टेन।
सुसिद्धिने ॥ चक्रैवकार्थतत्त्ववाकि।
यद्वागादिकोनके सायनाकेऽयोगे
नदापातसमभवः शुभेसगलकमी
गालोकात्तचविनापायेत स्नानदाता

दिकस्तत्रजपश्राद्धादिकाः क्रियाः कदापि
कुरुतेमर्त्याःसमहत्फलमश्रुते सूर्यगृहे
कुरुतेकोटिसार्गायोगफले तत्फलं
भतेपातेस्नानश्राद्धजपादिना उच्यते।
तद्विद्यन्नभूमिकोटिसंगण पातथावु।
यसंगणपतितेकृतमद्वयमिति ॥ तथा
सूर्यसिद्धेतेपि ॥ एकायनगतौपातोसू
र्यवदसमोयदा उच्यतेमेदलेक्रातोस्य
तेवैधुताभियः विद्योतायनगतौवेदा।
कौलिभिका समास्तदावतीपातोभगा।
णार्थतयोर्धुतो तस्यांशुजालसंपर्कता
योस्तप्रवहाहतः तद्वक्तव्योद्वेगवक्ति
लोकाभावायजायत्यति घृतपयोतसेम
वक्रातिसाम्पादकपातदोषोक्तसिद्धतद
क्रातोदेवज्ञैः ॥ पूर्वोक्तास्या तत्रयोदि
तोयंपूर्वेनोक्तयतोनेवदृष्टमिति युनेने
ववमिष्टेनसमहितयोक्तं प्राप्तासमा
नेतमहातिपातः सर्वेधुतोहेतिवधुवरे
त्रिःसमवायतिवजामव्याकोयोव्यात
क्रावकुलसमस्तमिति शास्त्राद्गीता
शास्त्राद्गीतापातधिकादिपर्यः ।
तत्रहियोगादेवसमादिनः सृष्टाकारेहा

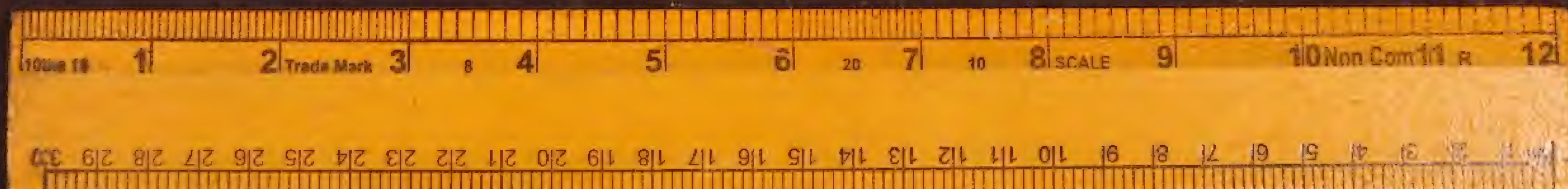
सु.
वि. वा.
प्र. टी.

२६६

२६७

पातस्यातीतत्वात्तस्यैवदोषवृत्तेनान्येन
युक्तंभवति किंचपेवोगीयोपयोगः
सूयवेदमसौर्णगादेवसाधितः सृष्ट्या
कार अतस्तस्यादेवमहापातोपसाधयि
त्वासाधितपच आयात्रातकोतिसाम्ये
कस्मिन्कालेमेगलकृत्येतिपिडेमित्येष
विशेषविद्योतेनूताधिकामासकृत्तिका
प्रहरार्थपातश्चत्रस्माभिरभिहितोस्तिम
ततपचावगतव्यत्यलमतिप्रसंगोत ६
अथसवोधावाज्ञरदोषानिद्वयव्याह ॥
आयात्रातगदयतिपातपूर्वमूलान्यवज्जप
विगाद्यातिगदेपकारगलाव्याहभिजित
मेतोदोषःशर्पावेदिषमद्यगोकात ६
अनेवैयुतिः ॥ अन्यप्रसिद्धः यस्मिदिने
व्याघातादिकेविरुद्वेयोगोसति अर्काद
केनक्षत्राफुप्रीवेदोभिजिसमेतोविषा
मेविषमसायाकज्जदोनक्षत्रगतश्रुत्या
तदावर्ज्यरुकोत्यमपकागलाव्यादोषः
स्याद्यादामस्यात्तदानराघर्षः ॥ यदा
हरेविक्रमः ॥ विरुद्वतामयोगेषुसाभि
जिदिषमक्षराः अर्कादिद्वस्तदायोगोनि
यपकारगलाभिधति ॥ केपावार्कगापि ॥

न्यस्तेमहाभिजितेत्यादिना
भिजितेत्यादिनाभिजिगाण
नोक्तावसिष्टेनव्यवक्रम
भिहिते ॥ येत्यातिगदापि
व्यतिपातपूर्वव्याघातगं
द्वरमूलमहापातोषु वि
ज्ञानगयापिपुत्रगदस्वमे
षु मादित्यमूलपापिसूरि
पुनर्भिमेपु गेवामेकाम्।
भगापुत्रममतिर्यकावपुत्रावाज्ञरच।
केतिर्यदेलासेत्येपुत्रभालोहकसपा
तोदोषपषागलाव्यः ॥ चक्रोदरोयथा
॥ लवकरतहिनेप्यार्कपुसेयातजात।
स्वनलमयपारीरस्येगिरिप्रिसेवान्
भुविपततिजनामेगलधंसनायम
गागापातसंगेर्षपवायेगिकेयशति
अत्रवसिष्टवाक्येभिजित्वाहितोमस्ति
नेवेतिसेदेहः नादेस्तेभिजिद्वर्जितेव
कसाह व्याघातमूलपरिवापातपूर्व
पुनस्तपि गेदेतिगदकलिषावेयुत्या
सहितेषुत आदितीद्वस्तदाव्यादिसूल
मेवेत्यभानिच तेयानिसहविजिभि

म.
वि. वा.
प्र. टी.
३७.

३७०

सूभिभानियथाक्रमे लिखित्येतामे
कस्तिर्यदेखात्रयोदश तत्राचारिकेव
केकायितसूभिभान्यसेत भान्येकरेखा
गलयोसूर्यचंद्रमसोमथः एकाश्रुभि
जिह्वजितानिबोलाग्रलेक मलेचक्रण
णिचक्रेफणिचक्रविनादिके शुभिजि
ह्वानास्तिचक्रेखात्रकेतयेति ॥ का.
प्रपेनापि ॥ एकाश्रुलेख्युवाभिजिह्व
हिरण्यवैशति तत्रात्रिविक्रमकेषावाकं
वाक्योः समूलनस्यपिष्टमसतया।
आरदादिवाक्यैः सहिविकल्पः ततोत
याः पक्षयोयथादेशावावेवस्येतिपु
रुप्रतीकः ६८ अथापग्रहदोषमपेद
वज्रयाह ॥ प्रागष्टदिकचक्रनगा।
तिधृतिस्तित्तिधृतिधृतिधृतिप्रकृतेश्च
पेत उपग्रहाः सूर्यभतोवृत्तारः शुभा
नक्षत्रोत्तरुवहकाना ६९ ॥ सूर्या
भतोवृत्तारश्चन्द्रनक्षत्राणिपवाष्टरा
प्रावहदेशममेकोणविंशतिपेवद
प्राष्टदशैकविंशतित्रयोविंशतिव
तविंशतिपेवविंशतिमेत्याकाशे।
त्यस्यदोषग्रहापग्रहानामदोषा।

सुःप्रकृतिरेकविंशतिः ॥ यदाहना
रदः ॥ भूपेकेस्याः सूर्यभास्तमसदेवि
कतपेचमे पृलोष्टमेचनवमेशानि
ष्टादशेततः केतपेचदशोदशैवाल्का
एकोनविंशतिः निर्वीतपातमेसप्युत
यःसनवपेचमे मोहनविंशतकस्या।
शुक्रलिशोपरिवेशके विज्ञेयेष्टैक।
दोषाद्याविंशाद्यादाभ्यवयथाक्रमे
चंद्रपेकेषुमेघेषुपुष्पभकर्मणकारेय
त इति एतत्तफलमाहवराहः उपग्र
हदोषविवादितासीसूर्यलतोहमग
नामपेति अन्यत्रापि ॥ गृहप्रवेशका
रिदोविवाहेमरणोभवेत प्रस्थानेवि।
पदः प्रोक्ताउपग्रहदिनेयति एवसा।
मान्यतोतिषेधमभिधायदशमेदेनप
विज्ञासमाह शुभशत्यस्यार्थवाहेको
कुरुदेशोत्तरुवहकानामपग्रहमिति ॥
कश्यपाक्रेः ६९ अथापवाटग्रमेसा।
पातोपग्रहलज्जास्यपवादेवारदोष
भेदमर्थयामेवानुपपत्तेदमाह ॥
पातोपग्रहलज्जासनेष्टोविः खेटपत्ता।
मः वारसिचोष्टभिः सप्तमेकास्यादा

म.
वि. वा.
प्र. दी.

३७०

३७१

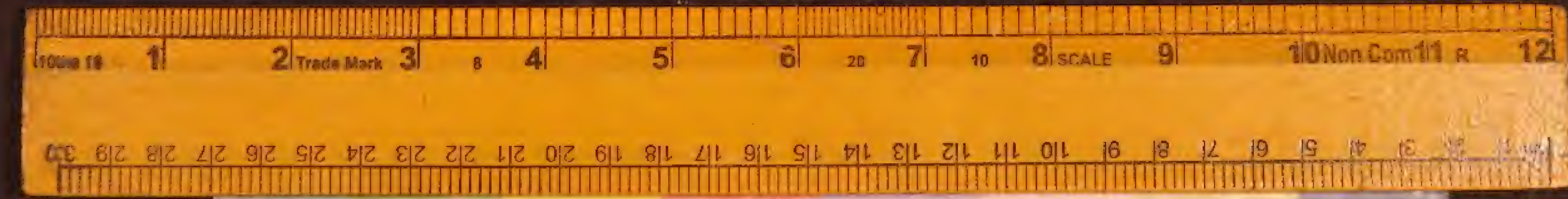
इयामकः ६१ पातश्रेयशवेसपुथा।
विद्योदोषः उपग्रहः प्रामकपवल्गनाः
तागदृष्टोदित्यादिनोक्तातत्रविरप
समः ग्रहवशात्तन्नेनतत्रवशात्ति
ष्टः प्रथमशः पातेउपग्रहेवरविर्यस्मि
त्रोस्यातन्तापववशात्तन्नेनतत्र
स्यवर्ज्यानात्यः लनायोतयेलनाका
विगोप्रहायप्रभोस्यस्तत्समसेत्या
एववशात्तवर्ज्यानात्यः अकवमहते।
दीपिकाया उपग्रहेपुलगायोतयावे
रापुथाहये ग्रहोक्तियस्यसापोवि
दीप्यास्तस्यमाणाकशति उपग्रहवेरापु
थायाः सूर्येकतोविशासस्तस्येवमभ
वात् प्रयवपरिहारस्तस्यन्यायत्वात्
नरेकेपिदृष्टव्यः सूर्योयस्मिन्यादेभ
तत्तत्समस्यवर्ज्यानास्योवावस्थित
चंद्रनक्षत्रस्यवर्ज्यानास्यः सात्त्रिका
समाविभिनितितारदाके ॥ ज्योतिषा
बन्धेगरीः प्रवीहेदेष्टोपस्यादपरा
हातसोहजे अल्कायोसर्धराजेतक
पोहारावेदायकः कपोलकादेस्मो
हातास्यसमदपीतवः ११ १५ ६ ग्रा

दित्यवदिकास्तेषुवर्जनीयपराशुभाति
वागतिः शेषावर्जनीयः सैकोष्टभिः सत्या
ष्टोषोषतोयाकः सौधेयासाव्यादायस्या
त स्वार्थकः यदाहश्रीपति मनीषणा.
र्थः प्रहारादितीयादारभ्यसर्वेषुपिमंगले।
७ भौमशानिस्तृयेषुयाकिवेदसरेज्यवार
पुविवर्जयेतेति युक्कथंसमानार्थते।
तिचेत् उच्यते ॥ प्रथमार्थप्रहरः कस्यापि
ज्यानास्तितत्रसूर्यस्यवारेतावत्प्रथमा
रेतावत्प्रथमादर्थप्रहारादारभ्यतृतीयोर्ध्व
प्रहरः ततोप्रतस्त्रिगणसैकश्चात्रापिमिद
ततस्त्रीतोयोभौमस्यवारेस्तृयोदशमः रात्रौ
चात्रयामान्तकेदिवस्तृष्टावर्धयामात्पष्ट
भिषोषस्तृपपत्रे एवबुधवारादिषुपिद
ष्टये युक्कथनरुक्मिपरिहारमथनेववर्ज्या
मः कष्टपयः प्रोलाहकृतयः सूर्येवेदेव
हेदपवतः भौमेषोपानिनेज्यासोसा
वेदांतवायवः गरुवारेशिवेदेमाः युक्
तेजादिवहयः प्रानौवेदेभतर्कास्युक्तलि
कोयमकटकाः प्रथमप्रहरमज्ञास्तान्मंग
लेषुविवर्जयेत् वारादोषादुष्टतन्नाम
वेगतावितम् त्यजेयथापरोक्षप्रोवा

म.
वि.वा.
प्र.टी.

यसोपहृतयेति ॥ फलमाहवसिष्ठः
निधनेप्रहरोयेतनिसनयमकेदके ॥
ऊलिकेसर्वेनाशस्यादावेतेनदोषरा
रति ६३ अथवारदोषभेदेऊलिकमन्त्र
प्रभाह ॥ प्राज्ञाकंदिवससमाह्वयानः
ऊलिकारवे रात्रौतिरेकस्तिथिप्रा प्राते
प्रात्योर्षातिरितः ६४ रेवेरितिल्यफला
पेपवमीगविमारभ्यमवेयारेपुक्रमादके
सेव्यस्तिथिप्राः महतीः केऊलिकेसुः
यथादिवेसरेवो १५ सोमः १२ भौमः ११
बुधः ८ मंग ६ शुक्र ५ शनि ४ प्रातेप्रा
नः रात्रौतिरेकः कार्यायथा रेवो १३ सो
मः ११ सोमः ३ बुध २ मंग ५ शुक्र ३ ।
शनि १ त्वत्पिपरशोपेचदशोपिमहतेः
ऊलिकएतेऊलिकानिहृताः यदाह
प्रापतिः मन्त्रकोदिससतवेदपतेर
कामहतेः ऊलिकाभवंति दिवातिरे
कैरथायामिनेपुतगहिताः कमस्वप्रा
भनेषु ॥ रत्नकोशो दिवादितीयाऊल
काकजातो रात्रौप्रदिष्टः प्रथमः सपु
रात्रौस्तथापुदशोविभागपवेविवर्त
ऊलिकत्रियेवेति ननुसामान्यतः सु

यौषट्सरनागेत्यादिनाईमहतीर्य
यमऊलिकातदानीकिंपुनरुद्येतेरि
ति सत्यो प्रावश्यकत्वेत्येतन्नाथे ता
थाहिविवाहप्रादेसातोमवेयवत्या
राः विवाहोविधवानारेत्याभिहितफल
स्यदस्महवात भर्तेशोहियावतीनी
वेपत्याः सर्वप्रकारकडः खानभवमत्वा
त यत्सेपवोत्यादिपुभकमोपातमे
स्कार्यमरणोसेवन्निजेताकालिकडः वि
पिञ्जोस्तपुत्रोतराभावेकियत्कालमेवत
त्सन्नेपुनः कियदिनमात्रमवेयाविध
वसदशोदः विवकस्यापितास्तिस्तुडकेपु
ताकिच वारप्रकरणोसामान्यतोहति
मिदिनरात्रिसाधारणनऊलिकाफला
रात्रौवेतेनदोषरात्र्युक्त तस्यापिवादा
यथास्यात युतपवकपणोवारप्रकर
णोऊलिककेदकाधयामानधिभाय
विवाहप्रकरणोपुनरपिभिधातिसा
प्रेयकतोमहतेवेऊलिकादीतोमसि
सेधायदमहतीतामुष्णभिधानेकते
किच ऊलिकः पुत्रवपणवक्रयाग
त्रौऊलिकाज्ञानयथास्यात्रसाधारण

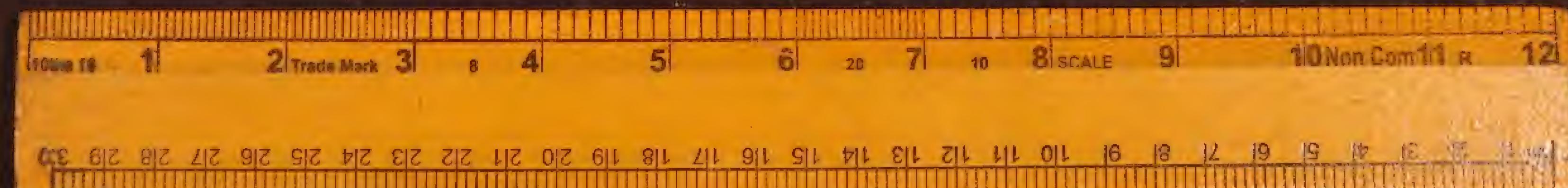
म.
वि. वा.
प्र. हो.

749

313

नदिनगात्रिविभागेन प्रीतिोपस्थित
 चंपयेनाभिधानं सूर्येण सप्तमो
 त्यादिनामहर्तृयोगे कर्तृलिककंद।
 काथेप्रहाराति पुनः सदेह कर्तृलिक।
 कालवीलावेति पद्यस्य नामोदित
 मितिगोरवापत्यश्च प्रतपवशिष्टा
 पत्न्योरोषाणां यथासंभवत्यागपूर्वे
 के कर्तृलिकाथं यामहर्तृनामवशे
 त्यागे विदधतेः तोत्रेण कृत्यापि पुनरु
 त्याशति पुनः प्रतीमस्तुलमतिप्रमेगे
 न ६५ अथपंचांगदोषदिग्गतिर्या
 त्वमिदं वज्रयाह ॥ चापौतंगोचर
 गोपतेगोकर्काजगस्त्रीमिथुनस्थिते
 सिंहालिमेतत्तुयवेसमासः स्त्रियो
 द्वितीयाप्रमखावहृयाः तत्रदाशियु
 रमसितपतेगोसूर्योद्वितीयाः प्रमखाः
 युक्तपक्षकस्यपक्षसाधारणः समा
 स्त्रियोद्वितीयास्युक्तिवकाथः यथा
 चापौतंगेयत्तमीतयेसूर्योद्वितीया
 ग्या सोमदोगेयत्तमीतयेसूर्योद्वितीया
 कर्काजगककेनघगोसूर्येपष्टौ सी
 मिथुनेमिथुनकेन्यासितसूर्येपष्टौ

मो सिंहालिगेसिंहद्विष्टकेसूर्येदशमे
 नक्रथदेमकरतलागेतसूर्येदादशीद
 ग्येत्यर्थः यदाहवसिष्टः ॥ एकोतगादि
 नपतोदिवसाद्वितीया पूर्वोत्पवापथ
 योवेदभोद्वितीया कर्काजगोमिथुनक
 न्यकयाश्चकोटहयोस्तुलामकरयोः
 खलुमासदग्यः मासदग्यासतिथिषु।
 कृतेयत्तंगलादिकतत्सर्वेनाश्रमाया
 ति पूर्वोत्पेत्तत्रपूर्वाग्र्येत्याद्येदिते
 तत्रनमनेत्यत्रनेतियोगविभागादसि
 दत्वाभावेमपिः गेदयोमिति तत्तय
 तस्यागोशोदः गेदमतपत्यत्यक
 रान्तोतिपातितः अस्यापवादमाह ॥ क
 प्यपः मासदग्याच्यतिथयोमथ्यदेशे
 विवर्जिताति ६५ अथजासिद्धोषभा
 मतरविलसितपक्षदमाह लयाश्चदमेर
 नभवनेगोवेदेनत्यादितपरिणयना
 किंवावाणाशुभमित्तलजोजासिद्धेया
 दशुभकरासिद्धम् ६६ त्रिवाहलगाशु
 दाहासममेभवनेगदहे तत्र नेवेदे
 परिणयनेनत्यात ॥ अत्र च दामिद्धि
 विधेयोक्तं गगमालवगोतुमे तस्याल

सु.
वि. व.
प्र. टी.
११३४

ग्राश्ववेराश्रुतामित्रेपरिवर्जयेदिति ॥ त
श्रुतमहासहस्रः लशप्तीतकग
हृदाफनगतानेष्टाविवाहेस्तुताः शति ।
वसिष्ठो लशप्रकरणे सर्वसजासिनेस्य
विदधतिमरासिप्राहसः ललः पा
पासमसगाः प्राशोयादेभुवापापनपु
क्रोशवा यत्नेनापिविवर्जयेमनिभूत
होषोचिसंकथते उदाहरेविषवावृतेत
मराणमूलवपुक्रमगा यात्रायोविप
दोमदेष्टुदहनः दोषेपिगोम हान ।
भुजकरे चंद्रासमसगशिरोदिनकरे
त्यक्तायनेकनकः भौमेचप्रमदाप्रवा
तिविलयसोरावेध्यामरुक जीवः शु
क्रशशाकजोशुभकशः केचिद्वदेति ॥
सा----- होहितास्मभवनेतिप्र
वासालितेति ग्रस्यापवादमाहकिवोति
किवागष्टाविकल्पोष्टोष्टागष्टाधिष्टा
राश्याः समसराश्यास्थितस्त्रिंशद्भागत्वा
कलपेष्टेष्टाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
तरादिष्टितराश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
श्रुताः पंचपेवाश्रुत तसिन्नवोशोले
श्रुतदेवसतितामित्रेष्टाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे

षगणोपेचमनवोशोभोमेस्थितासतला
योपेचमनवोशोभोमेस्थितासतलाया
पेचमनवोशोभोमेस्थितासतलाया
होनवोशोभोमेस्थितासतलाया
त्रिमिदमशुभकरेष्टाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
कश्चिनादिनवोशोभोमेस्थितासतलाया
नवोशोभोमेस्थितासतलाया
वोशोभोमेस्थितासतलाया
यदिचंद्रोपावत्तुस्यसायकोशोपायके
श्रुतमसगगांनेह्यतेनविष्टेष्टाश्रुतामित्रे
उत्तरश्चिप्रपवादातमाह राजमाती
३ ॥ तगात्रिकोणभुवनेभवनेतिता
वासोस्यादिसिन्नवोशोभोमेस्थितासतलाया
वा जामित्रेष्टाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
दोषाकरः सत्वमनेकविधविधितश्चि
यवाहरेष्टाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
सुरदेष्टाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
भववेष्टाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
दोषराशिष्टाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
ववेष्टाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
चंद्रश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे
यत्नेनाश्रुतामित्रेष्टाश्रुतामित्रे

म.
वि. वा.
प्र. दि.

३४४

३७५

मणिमत्ताप्रवालाशुसर्वाणामर्थोऽनुभूतः
शोभितातसदातिष्ठन्नरुणापिनिरेक्षिते
सातभन्तःपियातिव्युपेचदस्यसममिति
ति ६६ अथैकारंलादिमहादोषाणाम
क्रान्तिलोपान्तगभावसत्यपवादभूतमिदं
वहाललाणाक्रान्तेमादादिसिद्धमवाह
एकारंलादिप्रहपातिललाजामिन्नकत
मुद्रयास्तदोषाः नश्यन्तिवेदाकथेलोप
पत्रेलग्रेयथाकायुदेयान्तदोषः १० ए
कारंलाःवान्तरचक्रउपग्रहःप्रागष्ट
त्यादिनोक्तः पातशुद्धीचरायुधे ललात
सहस्रादिनोक्ताजामिन्नमधुनोक्ते कत
रीललात्याणावित्युक्ताउदयास्तदोषावत्
तेपवेविधादोषानप्रपतिकदा विवाहा
दिलग्रेवेदाकथेवलेसपुमिज्जादिरभ
शिष्टितत्त्वतृपेविहितस्यानस्मितवच
नेपपत्रेसोदनेसति तत्रदष्टोत्तमाह
यथेति अकंस्यसूर्यास्यामुदयेदोषरा
त्रियथतपपतीत्यर्थः गांध्याकारयु
क्तापिरात्रिरेकाकिनः सूर्यस्योदयेस
यमेवतपपति अतपवदोषापदेशयुक्त
निष्ठादिप्रयोगेनसाधारणेतपुक्तप

दोषयाप्रपिरात्रेऽसंभवांश्चदोषावकि
द्यत्समोतिरस्तदवापिष्टाथकारा
नाशोसूर्यस्याप्रहपाथेत्तापत्रेरितिके
सतिकन्यायामपिस्त्वयतिदोषपदे
वसिष्टवाक्यस्यमन्त्रादिवाक्यवत्प्रमा
ण्योत्रसंसत्यतरापेदा अथकेषांचि
देषाणांदेषुभेदेनपरिहाराभूतस्यप
जातिललाणाक्रान्तिवसिष्टवयमेवा
ह उपग्रहदेकरुवाहकैपुकलिमा
वेगेषुवपातितंभे सौराष्ट्रमाल्युच
ललातंभे नयेतविदेकिलसवेदश
ऊत्तावाहकाश्चपश्चिमदेशस्तदेषु
ग्रहदोषाक्रान्तेभेत्यज्येतरतिरिक्तसंवे
देषुपुष्पभेदेत्यर्थः कलिगवराशु
प्रादृष्टौवहवचनामगाथागांध्यापि
नेपुवेरीशचरायुधापरिपययपातम
नेत नत्तक्रान्तिमास्युपपातितस्यम
हापातशेतिवचनस्य सौराष्ट्रसौरा
भाषाणाल्यदेशः यस्मिन्देशेविशेषः
बहुवचनप्रामाहयान्तपुल्लितंलला
सन्नातायस्यतदोषावनेत विदेकगण
सुभेनवापेचशलाकादिचक्रादीभि

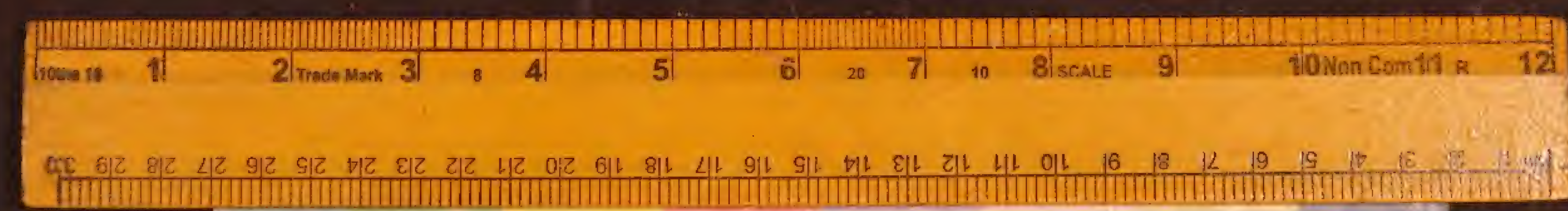
६८

म.
वि. वा.
प्र. टी.
३६५

त्रेभेभमेतलवतसवेदेशेषुनेन कि
लोतिप्रयेनलस्यदेशभेदेनपरिहारः ॥
तदापिवाक्यसमन्यतरंनार्हेतिविवाहप
दले लक्ष्मामालवकेदेशपातःकोशाल।
केतया एकार्गलेतकापसीरवेदसवेत्र
वजयेदितिचगह पुनोदेपोभवेज्ञाके।
तामित्रस्यवयामनेवेपदेष्टस्तविष्णात्
देशानान्येषुकेवनेति एषोवाक्यान्ते।
यथादेशाचारमवस्था ६८ अथदश
योगादोषमपजातिकायाह साप्रोक्त
सूर्येदपुनभेपोषावहः युगा ५ इति
६ दशे १ प्रा ११ तिष्ठाः १५ नागोद १ ३
योकेइमितानावाप्रेहवेतिचेतेदशायो।
गमेताः ६० चेपदिचदसूर्यनतत्रयापुते
युगमादेःसप्रविशत्यभक्तायष्टेध्वतस्मि
शून्येकवतःषट्दशैकादशपेचदशा
ष्टादशैकाविंशतिसंख्याकेमति एतेद
शायोरादेःज्ञाभवतिनान्येत्यर्थः षष्टा
नोदशानामेकानासाभिहितत्वादशायो
गान्यवर्गसंज्ञः उक्तंचर्चापिकथ्यो । ति
थोगवेदेकदिग्नविशयेकदशष्टाद
शविंशत्या ३६८नामसूर्यपुनोदनाच।

योगादमेवेदशामेवयोगादोषाः ललोपि
यस्मिन्तुदोषातिष्ठेयस्मिन्तुदशप्रोतथा
दयोगेनेत्येथिलेःप्रोवास्यावदितोदश
शून्यवेदेतदुपाणिदिकतदतिथयोपुतिः ।
ऊनविंशानावाप्रेतिदशयोगाःप्रकीर्तितः
इति ६५ अथदशयोगानांफलतदपवाद
चपाहेलविक्रितेनाह यातभूशिमहोप
चौरमरागरुम्वजवातःतितिः योगाकेदलि
तेसमेमन्यपुनोथोनेतमेकदिने भेदस्वा।
हममितावमनभेरेवाकमात्तोलिलेदेपो
स्मिन्नेहवेदयोःनशुमदःस्यादेकरावास्या
योः ५० शून्येषोषेवतादोषास्यादेकशेषः॥
भ्रातृयान चतुर्थमिष्टेषदसमदीपादा
ज्ञः देशस्याचौरात एकादशसमराणद
योरन्यतरस्यवा पेचदशसककप्रष्टादस
वजं एकोनविंशेषुवातः कति ६६ द
प्रस्यचौरात एकादशसमराणदयोरन्य
तरस्यवा पेचदशसकक केदकशतिया।
वत विंशतिषोषेदतिदयनाशःस्यात ॥
यदाहललः मरुमज्जागिभयालचौरम
सुरुजोपानिः कलिहानिरेप्रोहाहेदोष
स्याज्यासरावेथः विवाहादौप्रतिष्ठायो

म.
वि.वा.
प्र.टी.
३६०

ब्रह्मेणैव तेन तया कर्णवेदेव दृष्टा यो दशयो
गविवर्जयेदिति यथापवादोऽयं तयोर्गार्क
रति त्वभ्युपगमादिदृष्टेययोगो के समे पुनरसं
ख्या के सत्यर्थकृते ततो मनुभिश्च तदंशभिः
पुनर्योक्तदास्वादस्थितो ते भनत्तत्रे स्यात्
यथा सामो के दशयोमः १० अर्थितः ५ मनु
तः १५ मूलनलत्रे जाते अथ योगां को गौजे
अथुगमसंख्या के सति मैद्रे एक पुनैत को र्थ
ते अस्थितो ते स्यात् यथा विषमो को दश
योगाः १५ सैकः १५ अर्थितः ८ पुष्पनलत्रे
जाते अथैतने तरे मनुभिः सांस्मिताश्च तदंश
रेखास्तिर्यक् समा तसे लिवेत् तद्यथा अना
न प्रकारेण यत्र तत्र समा गते न त प्रा रम्य साभि
भिन्नत्वं यदसंमिष्ट के लोच्यत वस्तु हा सा
कृतनलत्रे स्यात् दिनतलत्रे च वेदपवे
सति यदि वेदे प्रहावे करे वा स्यो स्यात् न
ये स्ता दृष्टा यो पश्य रा वा वलोकन दृष्टो वे
यो न शुभदः ३ कंच न्यति सा रसागरे योग
के विषमै के को समे सवस्वलोचने दलीकृ
ते स्थितो पूर्व दृष्टा योग मरा हतम् दशयो
गे म हावे क प्रमादाद्यदि विज्ञाते कुरो सौ म
ग्रहे वैपि देयत्येकना प्रा नमिति दशयो

गायवादेतरमाह भारद्वाज गरीलगाथि
पेपु के सवीर्ये लश के दशो दशो प्रा विन
प्रपति यथा गौतम लरा प्रायः मूलकार्यमः
आसोपि शुक्रेण मरुता वापि से युते दृष्ट
मेव च दशयोगा समा पुक्ता अपिलशु
भावहमिति अथवा गी ११ दोषशालि
महः लगेनाप्यायात तथैकतष्टः १
धेनागः यद्यितर्क इमेत्ये ॥२५॥ ॥१॥
रेगावही राजवौराच मृत्युवाणाश्च ये द
क्षिणात्य प्रसिद्धः ११ शुक्रपक्षप्रतिपा
दामारभ्य गत तिथो के न वभिः स्वष्टा प्रो
धेनाग संख्यः प्रमेय रागा विवाहाः एवं
दिसंख्ये प्रो धे व ह्यात्यः क्तः प्रो धे संख्ये प्रो
धराजात्यः अंता घटत संख्ये प्रो धे वीगायः
एक संख्ये प्रो धे मृत्युः संतो वाणाः एवं दि
संतो वाणाः एवं दि संख्ये प्रो धे व वाणां द
क्षिणात्ये पुमहा राष्ट्रा देरी य पु लो के पु प्र
सिद्धा स्तेन देष्टा वा रे व र मया वा वा म्प
गः ननु प्रा चो दी पु प प्प्रा म्प ना त उरु स
प्रधमन विवाह पुदले गत तिथि युत ल
गुपे व द श्या प नीय तिथि र वि द श्या ना गो वे
द युक्त क्रमेण नवलन प्रा र प्रो धे वा ए मे

378

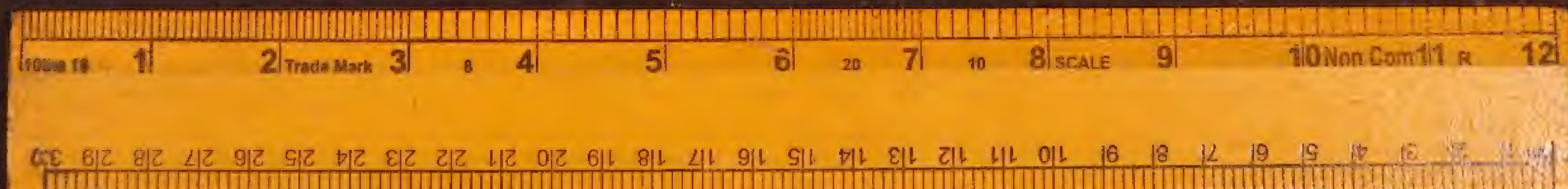
शति पंचेति पृथक् पदोपचक्षेष्टम्यंते का
दावाणास्पृशित्यर्थः तत्र बाणोदिविधः य
काः षष्ठशाल्योः परोल्लोहशाल्यस्तत्राभि
हितोवाणः काष्ठशाल्यउच्यते ग्रस्यनाम
प्राच्याथोथावाप्राश्याहः तेन तादृशवा
णलशतथापोदनभवीतदर्थतदुपवाद
भूतोलोहशाल्यसहितोवाणउच्यते नवे
ति यानि प्रागागतास्त्विषोषानितेषामैक्यं
वक्ष्यते पश्चात्परशेषेष्वप्येषेति सशाल्यः
लोहशाल्यसहितोवाणः स्यात् पंच
व्यतिरिक्तेष्वप्यथावाणः युयवतत्यन्या
यत्वाप्राक्योक्तैः पिसवालेवाणोद्वेयः
तदुक्तं श्रुतिप्रसक्तमणवमथावाणोमि
हितः तिथिवाचमलशोकोरसत्याद्याष्ट
वेदयुक् ६३ १८ ॥ नन्दासः पंचशेषरु
ग्वहाराद्वारस्तुक्तमिति २१ अथसम
यनेदनेवाभेदवाक्यार्थभेदेन यात्रिविधं
वाणोपविहारं शाहलविज्ञोदितेनाह य
त्रौवोरुक्तौ दिवाक्रित्युपनीत्याद्योसदा
मंथयोः सत्युपश्रयशक्तौ नृपोविधिमु
त्तिभौमेभिचोरौ रवौ योगोऽथव्रतगोहगो
पत्न्यसेवायानपाणिमर्हद्वर्ज्याश्चमथौ

सु.
वि. वा.
प्र. टी.
३८०

३७९

बुधैरुगतलक्ष्मणालवोरमृतिः २३ तत्र
नावकालभेदेनपरिहारः रात्रौचौरु।
जौवाणोत्पाज्योदिवदिवसेः प्रिन्पतीव
हिराजवाणोत्पाज्योसंययो। प्रातःसाये
संययोसदासृत्यवाणस्पाज्यः अथवा
प्रादिभक्तिविपरिणामः ३८ चज्योतिप्र
काशे योगचौरत्यजेरात्रौदिवाराजप्रिये
चकं वज्येपुनः ३९ जौचैरेवुयवारेचमृत्यु।
दमिति अथकार्यभेदेनपरिहारः ३८ चते।
अथेतिक्रमतपुपुभकसंसावतेवा।
णावज्ययथावतेयतोपवीतेरुक् गोहेर
हेतस्येपयाह्लादनेतजानलोपिः नृप
सेवायादमापालायाजानयाग्रायोचौरः
पाणिमहासृत्युर्थाणोवज्यरत्यथः तदा
कज्योतिप्रकाशे ॥ नृपायराजसेवायो
रहयोपोपिचकसु यानेचौरवतेयोगे
त्यजेत्सृत्युर्करहेशति केचिदेवेणावसा
हः वृतेविदज्येदेशगरहगेयोपिपवा
कं यात्रायांराजचौरात्येविवाहेसृत्युपो
चकमिति २१ अथोदयास्तपुहिविवा
दस्तदपयोगिनीगरहृष्टिमयजातिका
याह आहोत्रिकोणावतरप्रमस्तेपणंति

विद्याश्रवणाभिष्टुहा मेदोमरुः भूमिसतः
पदेचकुमेणसंशृणोदशेभवेति २५ विद्या
श्रवणस्मिण्यानेतिष्टेतिस्मात्कथ्यमानानि
चरणोभिसंयपादायज्ञापपणंतिनयथा।
आश्रुतीयेदृष्टामेवेकचराणदृष्टापणंति
तयथाआश्रुसंशृणोदक वनश्रवणादृष्टि।
पवेत्रिकोणभूमिसतश्चभुवस्त्रोपरेववे
दुबुपसृष्टपुक्रलत्तेसंशृणोदपणंति
यदाहगार्गि इत्युकादशमान्नागिस्त्रिको
णस्योद्गहस्यतिः चतुर्थाष्टमगर्भीसः प्रोवः
सप्तमसंस्थितान् भवेतिदीक्षितानित्येमे
वाधिकफलाग्रहारतिवागहोपि शृणोपण
तिरविजन्तुतीयदशमेत्रिकोणमपिजीवा।
चतुरश्रभूमिसतः सितार्कबुधहिमकराः।
कलत्रेवेति २५ अथवासरासामदया।
भुशुद्विशावविणीभजेप्रयातमालिनीफु
लोभिसिभिराह यदालशोषाशोलवमय
तनेपणंतिपुनो भावेदायंवाहः शुभफ
लमनल्येवयति लवकूनस्वामीलवम
दनभलशसदने प्रपण्यदावधाः शुभांसि
तस्याज्ञेयमशुभम् २५ लवशालवेला
शपोलशगेहे प्रपण्यतिथ्यावाशुभेसाह

म.
वि. वा.
प्र. टी.
३८०

380

रस्या लवणं पोशकं नृनेयोस्ते मिथो
वेद्यते स्यात्पुंभेकन्यकायः २५ लेवेपति
पुंभमित्रीं दोते शतं त्ववापरनयनकर
स्यात्पुंभेकासहृष्टं मेदनलवणमित्रीं
सौम्यभोगाद्युनेवा तन्मदनगरहेवेदीन
तेषामेवधाः प्रथमपदस्यायमर्थः यदा
लग्नेशोलग्नेशोः सामेलग्नतवांशो
प्रापति वा अथवा तवांशो न सहयुतो वा भवे
तदा वोक्त्वा स्यात्पुंभेकन्यकायः २६
इति यथा मेघलग्ने मिथुनतवांशोः स्तदो
बुधस्तलाये मिथुनं पृथगिति त्रिष्टुति
अथ सदयमुद्रः प्रथमः कल्पः तत्र फले
हिनवायलवतः इति केशवाकांक्षन्यायात्
उत्तलमेतलग्नोः शालन्यलग्नप्रापति
गुनमहयुतो वा तवेतदापि वाक्पुंभेक
लेमनं त्यस्यात् यथा मेघलग्ने पृथगमिथुन
तवांशो सामीबुधो मकरे स्वनवांशो नाप्रा
ति किंतु लग्ने पृथगमिथुनमेघप्रापति
अथ द्वितीयः प्रकारः लेवेतिलवधूनसा
मीलवाशवांशो न सप्तमनवांशो न त
पुमीलवमदनभेलेवाहृदनभेसप्तमन
वांशो प्रापति तेन सहयुतो वा भवेतदावा

धाग्रनल्पपुंभरचयति यथा मिथुनतवा
शात्सममोयनयेरस्तदथोशो मरुमेवेध
नः पृथगिति त्रिष्टुति इतरथेति इतर
यायदालग्नोः शोलवलग्नवनपृथगिति
किंलसममभवनेतलोपप्रापति अथवा
तलोपामेवास्ति अथमस्तपुहे द्वितीय
प्रकारः इतरथेति इतरथायदालग्नोः
शोलवलग्नवानपृथगिति त्रिष्टुति वा नसा
तदावस्यापुंभेकन्यकायः यदा स्वस्तो
शोः स्तोशामस्तभवनेवानपृथगिति त्रिष्टु
तो वा नसा तदा कन्यायापुंभेकन्यकायः
यथा हकशपः स्वसेशो नोदयास्ता
शो वीदितो वायुमेधुतो लग्नवान्महते
तदेगोशेनेदिते पुतिरिति वा सिष्टः इष्टो
योशो निपत्यहृष्टे वरस्यस्तदसंयुते
यस्तोशो केपेवसहृष्टपुंभेकन्यकायः
सपैतिकन्येति तल्पन्यायवालग्नपिस्तले
पृथगिति यनवांशो शालोशामिनोदृष्टमा
वेपेतदेव फलेपेयं द्वितीयदस्यायमर्थः
लेवेशानिनवांशो सामीनवांशो प्रापति
गोशोलवप्रापति तदापि वरस्यपुंभे
स्यात् एवेतिलवधूनयो नवांशो सप्तमसा

सु.
वि. वा.
प्र. दी.

३८

३८

नवांशस्वामीप्रंशान्नसंशसमराशिसी।
दितोयूनपोलप्रसमसाधोप्राप्ताप्रसदास
सीततेतदापिकन्यायाप्रभेसात् प्रजोदाह
शांस्फुटवाज्ञाकमसाभिः यत्राप्यन्याह
दस्योप्राप्रभेमित्यर्थः यदाहनादः लग्न
लग्नोप्राकोस्वपतितावीदितोयुतो नच।
हाकन्यपतिनप्रभमित्रेणावातथा वरसा
मृत्युः स्यात्प्रभोसमसमोदशाप्रको एवेतो
वीतिनयुतोमृत्युः बध्नाकरग्रहशति वसि।
हापि उदयोप्राः स्वनाथनमित्यसौम्येनवा
युतः प्रोदितोवातथास्तोपोदपयोः पुत्रा
योत्रदशति परस्परवीदितोप्येतदेवफल
येयनारदवाक्यसरसात् अथश्वेतिप्र
करेणउदयास्तपुह्रभावेपि तृतीयप्रका
रउच्यते लवणतीति प्रभमित्रेप्रभेचता।
मित्रं चेति कर्मधारयः लवणतेलग्ननवा
शेषास्याप्रभग्रहः सोमबुधमरुशुक्राणा
मन्यतरवेतित्रेस्यात्सवेदशास्वनवाशेतत्
लग्नवावेदतेतदापरिनयनकरस्याप्रसदे
पुत्रसिष्टोक्तपुत्रपौदितृपेप्रभेफलं स्यात्
एवेमदनवयस्यास्तेशाप्रभमित्रासौम्ये
चेतस्यात्तथाप्राफसंशालनवांशाप्रन

सममनवोशोवेदीततेवाप्रयवातनसद
नग्रहेलग्नसमभवनेवेदीततेतदाप
रिणयनचस्यावरस्यास्तदृष्टेवसिष्टेक्त
पुत्रपौत्रादिप्रभमृपेप्रभेफलं स्यात् तदा
वधाशास्तदृष्टेप्रभेकल्याणस्यात् यदा
भूयत्रापिनवाशस्वामिनोमित्रोपापग्रह।
अतस्पष्टदृष्टिप्रभेवेतिफलितार्थः यदा
हवराहः शुद्धिस्त्रिहस्यात्रयदोदयाप्रा
लग्ननवांशोशसंपैतिशुद्धि तदास्वल्पसौ
म्यनरीदितशतिपदेस्वल्पसौम्यश्रुति
कर्मधारयंतीकारीभावद्रुग्ग्यात्वानंस
त यदातस्वल्पसौम्यश्रुतिद्वंद्वस्तदास्व
ल्पस्यापग्रहोपिस्पादितिवेन प्रामकवसि
ष्टवाकोमित्रसौम्यनवायतेति तृतीयैक
वचनोतस्याप्रकोपादानात् मित्रेवसौ
म्यश्रुतिमित्रसौम्यसौम्यमित्रावस्याविशेष
णात्वात् पूर्वनिघातः हेहोगेकारेतसि।
असौम्यभूमितिभविताय तस्यासतिस्तु।
लाभेगोपिस्पात्समातादेदोभविष्यतीति
स्वेवात्रकिंचित्तमानमस्ति अतः कप्रपे।
नापेवमेवेति यप्रपेणमित्रसौम्येनवी
दितोवाप्रसंयुतो उदयास्तप्रायोः शुद्धि

म.
वि.वा.
प्र.दी.

३८२

३८२

सिद्धिधामंगलप्रवेति प्रतोवराहवाको।
पिकर्मधारयवेतिप्रुक्तप्रतीसः वसिष्ठ
लग्नस्तुष्टारहितःसदोषः करोतिस्तु
वरकल्पयोश्च ज्ञातयथालग्नगणास्वश
क्रास्त्वपुर्वगाण्णावसर्पदृष्टमिति केचि
तविवाहोदोवज्जयोगानिषिद्धमाहस्तु
लागो तिथिचारवनतत्रनवतिष्ठसमवि
तम समभिस्तरद्वागेशोषकेफलमादि
शेत् विप्रोषेत्तलविद्यात्यंशेषप्रभज
नः समशेषेवज्जपातोहेयवज्जस्यलत
तामिति दौर्द्वानेदे ॥ १५ ॥ ग्रन्थवस्तुयसं
क्रमणाख्येदोषेमेतभाषिणीपुंढकाह
विषुवायनेषुपरश्वेसम्यसांस्विसाया
त्रेदितरसंक्रमेषुव ॥ ६ ॥ वृदिकस्तुषोड
श ॥ ६ ॥ शुभक्रियाविधौपरतोपिपूर्वमपि
संत्यजेदुधाः विषुवंतलासेषसंक्रातेग्र
यनेकंक्रमकरसंक्राती एवंवतस्तुषु।
विषवायनाख्यासंक्रातिषुपरश्वेसम्य
मानातागामिवतेमानान्दिवमान दिवसा
नवयः शुभक्रियाविधौविवाहयतोपवी
तादिशुभकार्येषुत्यजत संक्रातिदोषेन
विराजतयदृष्टाहादिग्रहणास्तानान्दाव

निषेधः नहाक्यानिसेक्रातिप्रकरणोः साभि
रुक्रातिकितदिनत्रयेत्याज्ये किंसेक्रातिका
लप्रादिनत्रयंमत्ततदनन्तरमत्तमथमे
चेतिपक्षत्रयसंभवेनार्णयमाह मरुः प्र
यनेविषुवेपूर्वपरमथेदिनत्रयेजत ग्रन्थ
संक्रमदोषोःप्रायोदशनादिकाभिति ।
यचनिषेधःसायेनसंक्रातिषपिथ्येयः ॥
यदाहवसिष्ठः यदायनप्रवेशस्तदात
राशिसंक्रमः तस्मिन्नपिदिनत्रयःनाह्या
शोदशोदशोति शोनकः ग्रयनद्वयेस
सूक्ष्मांतरेनाभिनन्दते नारी विषुवदा
योपविथवाषडुशीतिसविषुसाचिवते वि
स्तुपटेषुविगीताकन्याविकन्याविकलेदि
यावतोयातेवैधृतिविस्त्रोभाष्टासुभगाशेषे
षुकरणेषुति विगीतापुष्पुलीत्याशुभिशा
येनप्रसिद्धा ॥ ७ ॥ ग्रन्थसंक्रातिप्रसंगात्सा
कलग्रहाणोसंक्रातिवदोरनष्टभाह देव
द्यकतवाष्टाष्टोनाह्योक्तःखट्वाःक्रमा
त वर्ग्यसंक्रमोर्कादेःप्रायोर्कास्यातिनि
दिता ॥ ८ ॥ आर्कादेःसूर्यादेग्रहसमूहस्य
तावटिकोत्याज्य यथासूर्यस्यसंक्रमो
कालात्याक्यात्कालोमिलितास्वियति

म.
वि. वा.
प्र. दी.

३८१

३८३

शतचटिकास्याज्य एवेवंदस्यदेवार्त्ता ।
भौमस्यनव बुधस्यष्ट गुरावष्टाष्टौ प्रष्टा ।
श्रीभिः शुक्रस्यैकः नवा शनैस्त्रयः षष्टा
धिकं शतं चटिकावर्त्ता तत्रार्कस्यचटिकः
प्रायोवाहल्येनातिनिदिदिता प्रत्रसेमति
वाकोवासनासहितेसविबरणसेक्रातिप्रक
रेःभिहितमस्माभिस्तपसावधार्यं ॥ ३८॥
यथास्वधकाणवधिराखिलशोषानपजा
तिकयाह वस्वतलालीवधिरासृगाष्यौ रा
त्रौवसिहाजघ्रदिवोधाः कस्यात्पुक्कर्क
टकानिशांथाः दिनेचटैर्योनिशिपेससंते
वस्वदिवसेतलालीतलवृष्टिकोवधिरा
सृतो नतरात्रौ सृगाष्यौमकरथन्वषी रा
त्रौवधिरौ नतरदिवसेथात्तः नतरात्रौ क
स्यात्पुक्कर्कटकानिषोधासंयथानतरदि
वोधाः चटः कुभोदिनेपेससतेनतरात्रौ प्रे
तोमीनोनिनिपेससतेनतरात्रौ यदाह
वसिष्टः मेघादेरेयकेषकेचत्वारोवधिरा
सृताः द्यौपरेचतिवितेयावित्रे राशि
लक्षणास ॥ मेघाद्वेषासृगोदप्रदिवसो
राप्रकीर्तिताः त्र्युक्कर्कटकस्याश्रया
वधेप्रकीर्तितः तत्साथवृष्टिकश्चैकदिव

सैवहिरास्येयं यनशुभकरेशुवर्वाधिरौति
शिकीर्तितौ कुंभमीनोवपेगदहादिवारात्रौ
यथाक्रममिति कुंभोदवापेगः सीनोरात्रौ
पेगः प्रनेनयस्मिन्कालेनप्रस्योन्यपेग
दिदोषस्तस्मिन्नेवकालेनलशोषोवहेन
कालान्तरेऽप्युक्तं भवति ८. अथपरमेतन
परेवन्धादीनशोषासृन्तमाह वधिरा
धन्वतलालयोपराहे मिथुनेककटोवेग
नानिशांथाः दिवामन्याहरिगोकियास्त
कुम्भसृगकुंभानिममानिसेययोहिः ८
वधिराधन्वतलालयोः धन्वतलालवृष्टि
काप्रपराहेदिवस्यातिममृतीयविभागवि
धिरासृताः प्रपराहे मिथुनेककटकोमा
नानिशांथादिवमान्याहरिगोकियास्तकु
म्भासृगकुंभानिममानिसेययोहिधन्वत
लालयोधन्वतलालवृष्टिकाप्रपराहेदिवस
न्तिममृतीयविभागोवधिरासृताः मिथुने
ककटकस्यानिशांथाः सृताः हरिगोकि
याः सिंहमेघवृषमेघासृदिवसोपासृताः
सृगकुम्भानिममानिमकरकुंभमीनः संय
थोपराताः सायमेययोहिनिशुयेनकुम्भ
पेगवसृताः अत्रतलवाकोनापलभ्यते

म.
वि. वा.
प्र. टी.

३८५

३८५

येषां प्रयोजनं सापवादं प्रहर्षिणी स्तुतम्
ह ८१ दामिद्योवधिरता नौ दिवान्यलये
यवेषां शुभमरणां निशान्यलये पंगो गेनि
विलयनानि ताशमीयुः सर्वत्रापि यमा
रुः दृष्ट्वा भिनदोषः ८२ स्रष्टुं पयं पंगे
गेपे स्रलये यदा हवसिष्टः ग्रये वै यमा
सामोति दारिद्र्यं धरेत्तथा ग्रथनाशो
भवेत्तं गदिवदा ग्रविनिश्चितमिति वाप
रायणाः सास्रष्टुं द्रुयास्ताराशि
रा ८३ दयः सामिजीवुये दृष्ट्या युक्ता वा
गोवदोषदाशति यदा परिहारे दोषभेदे
नापि भिहितः कण्ठेन कानपंचयुवादे
रमास्रष्टुं यमाशयः गोदमालवयो
स्त्याज्यस्य न्येदं न गहिताः शति नारदा
वाक्यं त्रयं कुरुदेव प्रायकं ८४ ग्रथोदा
यास्तश्रुतिः प्रायक्तातत्रावरसराशान्ति
हितनवोशेषि त्रपदा स्तुतमाह कासक
नौलिककन्या युगमलवेरुषगेवा यस्मि
वेदप्यामस्तुहिमतीबलकन्या कासके
यनः नौलिकतला कन्याप्रसिद्धा युगमसि
युने पषासंशानवोशेषकविकल्पेनवाशर
स्तकीयमतसूचनायः यनवादिनवोशः स

वेसनिसेमतारतयः तेषुषेषुयहियदा
पयामोविवाहोभवेत्तर्हिकन्याविवाहोत्तरे
सतीपतिवृतावलनिश्चयेन स्यात् यदाव
सिष्टलये हि सवेषुभराशयश्चुभेदित
वाद्युतः शुभास्य नवोशवास्तोलितुः
कावत्याश्रयापुतागाः शुभदोनवाने हि
भर्तृकामेषनवोशकेमापश्चुल्लयुक्ताथ
नौल्यतापुत्रवतीवृतीयेरुलेरकोशकला
नाप्यजसासिहोशकेमापि त्रुमन्दिस्थाका
नोशकेविस्त्रशीला तलोशकेसर्वगता
सदासा कोदाशकीनिसतराविशीला वा
पोशकाद्येयचिनीद्वितीयेभागेन्यसंक्रामा
लिनाग्रहाणा निस्वामृगोशविगतवृदा
शे विभर्तृकायोगागताविशीला मीताभर्तृ
सनाथहीनापुभप्रदेयुक्तनिरोदितोवा तस्मा
तदेवोक्तनवोशकेषुक्रयादिवाहमासंप्र
वद्यो नवोशदोषाः सकलेगणोद्येलयेत्य
सौम्यग्रहसंभवेच युवेनिहतीवटकोजसंवे
वत्सुजसौम्यविपश्चरणासिति पशुशीला
शुक्तापशुवज्राभिचारपराः गदोरोगः स्वधा
ने एतदेववनांशा सकृन्निभिरुक्ताः त
लामिष्टुनकन्यापथननवसेयुतः एतेन

म.
वि. वा.
प्र. टी.

३८५

वोशाः शुभदायदानोशकः तस्मिन्ना
रदोक्तेः शोनकस्वमीनोशकमपि शुभमा
ह स्वदतीसोभापवतीप्रहसितवदनावमी
नोशाशति तत्रविषेधविध्यास्तत्पलवलो
दशिश्रहणाग्रहणाविदिकल्पः श्रुताहुः तत्र
एकशयेनोपपन्नोवेनेकवधोनयाग्रति
वहुमनिवचनप्रमाणात्मीनोशाग्रपेवा
विज्ञानत्वेकतरमतिवचनानुरोधायति।
कोरयः पातिकाविधिश्चिकल्पः विकल्पस्य
प्रदोषीप्रस्तुतात् कातरिप्रोनकवाक्यग
तिरितिचेत् गतावदशपलच्योलग्रांसेभवे
विवारितलेविहितनवोशानोदोषवत्तम
ज्ञावाचगत्तमभावामीनोशाकोनिषिद्धोपि
प्रशस्तस्येवयुक्तागतिग्राहीतिः अनयतनो
हिलन्यतरस्यामितिकित्तेशातनोकोलाहि
लप्रत्ययः उपयामः सप्तपतिविमचेतिभावे।
यत् विवाहोययजोसमो तथापरिणयोदा
होपयामाः पाणिपीडनमितिमरसिंहः अथा।
विहितनवोशोकाचनकस्यानपरिणायता।
विवाद्या परंतुवगोतमसंतिममपिनवोशे।
हिल्यातत्रविवाहउच्यतेययथासिथुन
लग्नमिथुनोशतिमोपिवगोतमे यदाहक

अपः अन्तोशकाप्रपिप्रेष्टायदिवगोतमा
हुयाः अन्तोशः स्तनग्राहयतस्तेषुनवो।
शकारतिग्रन्थशु गोचरलग्नशति तौलिम्
गस्येतलामकरगशिस्थितेप्राप्तिभृतिवरा
लग्नेविहितवरलवचरेवमगसम्भनेत्तरा
गमूलाधारगमूगलत्माणपुवतिरुभवे
क्तुतकोतकामदनवत्यजनोत्सर्वाति।
ननवोनवोजोतोभतोऊजननेत्यामेतत्त
लो परपुरुषरतस्यादित्यर्थः अथसर्वथा
लग्नभगयोगमपज्ञात्वाह ८५ यथेशानिः
विः १ वीणावस्तुतीय भृगोस्तनोवेदावला
नशास्ताः लग्नेर्कवित्तेशोरियोमृतोत्तोल
ग्रेषुभागशुमदेवसवे ८५ यथेहादृष्टास्या
नेस्यताः प्रातिनिशास्याः प्राकिंतीयोन्नि
वक्रशतिकेशावात्यक्तं तृतीयेभृगशुके
नशास्तः धात्याधतगेशुकेरूपनस्येपा।
मयाजारीदृष्टकगतेकन्यादृष्टाभतेः फ
नीयमोभजतीति शोनकोक्ते तनोला
ग्रेवेदावलाः पापग्रहश्चनशास्ताः लग्न।
स्यैककन्याविधवासेवत्तरेष्टमेभवति।
लग्नस्येहिसरिपमसंयुक्त्यादियोदशमा
से भौमः सद्यविधवालग्नस्येवज्ञानसोपद

म.
वि. वा.
प्र. टी.
३८६

386

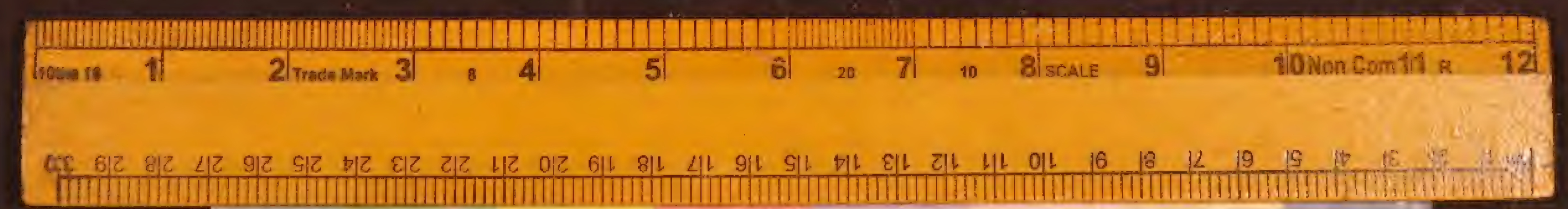
कयोगान कामयतिनीवर्णाल्लग्नस्येभ
सनेवहत्तरुधान शतिवर्धधेत्तदस्पतिवि
तेयसादसदितिविहेरितिशौनकोक्तं लाने
दलप्रस्थामेकविःशुक्रः श्रोत्रद्वयारिपोष
ष्टस्यानेनश्राव्यः रंधेदृज्जेसायस्यगवस्तुः
षष्टाष्टगोलपतेवस्तुगिति ज्योतिर्विवत्
कुदुक्ते भृगुषकाहपोदोषोपलगाष्टग
तेमिते तपुगेषुभसंपुक्तेतल्लग्नसर्वदास्यजे
दिति तारदोक्तं प्रवृत्तकात्सुदेम्यज्ञोः
षष्टगवेदंशतशौनकोक्तं श्रोत्रद्वयारिपोष
शुभायुयमरुशुक्रः श्राव्येभौमश्रुतस्तव
ष्टमस्यानेनश्राव्यः सासत्रयेनविधेवानिध
नस्यासप्तदशाहोयोगोदोजीवः पंचत्वेन
यतिभृगुनियतस्याः सप्तभिर्वर्धेतिशौन
कोक्तं तारदः कृजदुसासहादोषोलगाष्ट
मगोक्तं शुभत्रयपुतल्लग्नस्येज्जनेगोय
दोति अत्रसंसतिः प्रामक्ताश्रुतः सूर्योदये
ग्रहामदेसप्तमस्यानेनश्राव्यः निषिद्धः सा
वेज्ञामित्रसंस्थाविद्यतिमशामिति वसि
ष्टोक्तं कृष्णपोषि॥ सप्तमस्यनगः पायाः
ग्रहाज्जवेतिशीग्रतः दंपत्येभौगोयदास्या
देकस्यानसंप्राप्यति ग्रहान्यदन्येषुस्थाने

पुग्रहासमीचीनासूत्रकेषुचित् स्थानेषु
शुभापवेकेषुचित्स्थानेषुपवेत्येतदपि वस्तु
ति अतोममर्थमसिसेतिपिप्रिविक्रमेण
निषुदस्यानान्येवोक्तानि साज्यालप्रेद्यो
मेदाष्टेषुकेदलप्रवः रेदेवदादयाः पो
वसर्वस्यद्वगमभूमसोति अत्रगुरुसमेत
शौनकसतेनतादृशिविरुद्धफलभावात्
यदाह कस्यास्तिस्वोजनयतिमापत्तौचैव
सप्तमेषुशानि शीलवरिजोपीतोक्रोति
पत्युः कलत्रगोदोश्यामिति गुरुरितिव
नेते अत्रवचनद्वयप्रमाणार्थिकल्पः यत्
त्रिणोक्तं जामिग्रयोयादिभवेदशानावुधोवा
गीवीनणाद्यसचिवः सितवेदपदे कत्या
विवाहसमयेपरिहृत्यदोषात्सौभाग्यप्र
सहितावनितोक्रोतीति तपुगोदजामित्रा
विषयेताथाभजवलः स्त्रीणांविवाहेतव
लेः रुपेतापत्यः प्रणाप्राविहमाचिदकः ।
त्यक्तावुदेत्यगुरुं गुरुं च निशाकरादस्त
ग्रहेप्रपञ्चाशति देयगुरुंशुक्रं अतएववा
दीपिकायां रविमन्दकृत्ताकोत्तमृगांकस
सामेत्पजेत विवाहयात्रादृतासुग्रहकर्म
प्रवेशानेति ८५ ग्रथैवेतिषिद्धस्यानान्या

सु.
वि.वा.
प्र. दो.
३८७

भिषायेरातीरेत्वाहृताहान्वमेतितिलक
याह आयाष्टपटसगविकेतभेमोकेपुत्रः
आयारिगःलितिसुतोदिगुणायगेवा स
ममयाष्टरहितोतिगुरुसितोष्टविष्टनघ।
द्वययदहायारिह्यप्रशस्तः ८८ तृतीयका
दशाष्टपष्टानेपुरविपुत्रकेततमेकेपु
त्रोःशस्ताःशुभफलदातारः यदाहृणोतकः
वधुजनेम्यःएजात्रिष्टादघोणिसहजोगये
प्रामोतिथानेष्टष्टष्टादधेसतांशुव देपा
त्पोसहमरातिथनस्यकेःष्टसमस्या का
रयतिविद्यद्विष्टष्टष्टेनयापुगः सवितेति
उतिरवेः यनथान्यपुत्रपुत्रोपंचमसंवत्सा
रातृतीयस्यः यष्टाष्टकिमासौरसपेत्तोक
न्यकोऊरुते नियनगतेकिःरुयोदामरा।
णादमयाविपुत्रा आयुयतोकिंकन्योत्रिव
गयोम्याकरोतिष्टमासादितिप्रानेः आ
र्कस्यापन्यमकिः अतरद ३तीज सताष्ट
वेकस्याविधेरनित्यत्वात्पथभावः प्रथवा
आयगतप्रासर्वाकिंआयगताःकिंरित्येके
पदे एवेनियनगताकिंरित्यपि अत्रराह
केत्वाश्रफले अनिवदेवेति स्वभानौवा।
पष्टेष्टिनिबालगभावादिसंस्थेतिव

सिष्टेकेः आयारिगस्तृतीयैकादशाष्टस्य
नस्थितः दितिसुतोभोमःशस्यः सहजस्यो
भूमिसुतः सौभाग्यकरस्तयावदायुषे ल
नादेकादशागाः कन्यासिंधुयनान्वितोऊ
रुतेरतिशोनकोकेः जमरुबुधबृहस्पते।
सप्तमदादशाष्टमातिरक्तस्यानोस्तृतीत।
रुस्यानानामशुभत्वादनरुस्यानानावशु
भदासतत्वात् यदाहवसिष्टः प्रतिहृदिःम
गरुद्वनित्यवेपुष्टासतामिःमद्वेपयंतन
यरहितत्वेतथाभुनाप्राः यमेवुदिभवति
थरालेचिरत्पतवुदिहानिःसीणोहिमा
करसतेलगभावादिसेस्य लग्नाप्रमिभवा
तिसवष्टाःप्रीतिरमेत्यहृदिष्टिवाभिवहु
विधमयेवाप्रामाणाविरक्तः पापामेष्टिः
सकृत्तिनिहतिऊरिलाभाःसरेष्टोसीणा।
सौख्येविपुक्तभयंलगभावादिसंस्थेति
प्रथमभदेवे अयःशुभावसेविधिरित्यम
रःलीबवेत्वाधेकेचिद्विधदहविधमया।
मित्यत्रबहुविधमयमितिपदेतिस्मकारे
भशब्दश्रोतेः ३मयकनूलानेदकरोकरो।
तितदिराहुरुः यष्टेति यष्टस्यानस्थितम
रुः शोनकेनापिसम्यक्कलाभिधानाश्च

स.
वि. वा.
प्र. टी.
१८८

सितरति प्रष्टमृतीयसममपट्टादशोत्ता
नातिपरिहृत्यकानिप्रस्थानेप्रसितम्।
कः प्राकः तद्वत्तुसिष्टेन भागप्रसिद्धि
धविभवंसेरयतिमहत्वेकस्त्राधिकंभव
तिनिधनेसर्वनाशोयमत्वे तथापीतिव
हविधिमणाःसर्वसंपत्समृद्धिः रसेसी।
लासुपानसितयालग्रभावादिसेस्येति
कस्त्रेद्रविणोदिराणेदविणोदकस्त्रेसीति।
भियानात् खलरहशब्दपुलिमः गृहः
प्रसिद्धमहत्वेवत्पमरः प्रतोवुधमपुका।
लासुभासुभस्यानोकेः सुमासुभफला
दात्यत्वमेवनकदाविचय्यमत्वे अयेषो
सुभासुभस्यानानिरिक्तस्यानानसद्भावा
नयमन्त्रमप्यस्तितप्रष्टसुभासुभफ।
लानसभियानात् किंकिविचय्यमा
कलाभियाने तद्वत्तुसिष्टेन सत्यनेन
वद्विधयनेभाद्रहानिप्रज्ञानो व्याधि।
सोत्येवद्विधमत्तमहानिःश्रुतापुः।
अयेहानिभवतिरुदयव्याधिरयागमसु
भानोसीणातिशयसुजालग्रभावादि।
सस्ये नाशःसेपट्टविधिराणेधेयुवद्वि
प्रजाभिः शास्त्राहृत्यमवतिनिविशरीच।

सापत्यभाया प्रवृत्तावेद्रहितजननेवत्यने
मोगभक्तं दासेसीणातुहिनकिरगोलग्रभा
वादिसेस्ये प्रवृत्तयेवदस्यप्रजाभिः फल
मभिहिततथेवप्रोपतिनापितयापितदाको
सावेत्तकथितोवधुलयः कैश्चनेतकीयय
तमत्तस्यप्रयुक्ततावतथेस्यातस्यमया।
त्वमेगोक्तं वेधुप्रपुरविप्रुताः वतथेसे।
स्याप्रोत्ताष्टीदतिशानकोक्ताश्चिरुदा
थेयोः प्रोत्तकवसिष्टवाकयोःकागतिवि
तिवेत्त वालवदविषयप्रुभफलरुद्रिज
वेदविषयप्रुभफले अक्तवकेशवाकेण
वालातःपिवविहंशानिस्तनोभः ऊच्यतेप्र
जुतिसुखेवासिनामिति पुनःवसिष्टःसुत
शाकोवद्विधयनेभाद्रवेरुवुद्धिःलक्ष्मी
प्रसिद्धमवतिमरावेभयोवंप्रानाशः सीतो
दोषागमनतिरतिःप्रवृत्तौद्रादिसिद्धिभी।
तिभेमेवलिनतनयेलग्रभावादिसेस्ये।
स्वपुनत्वंकटपानरतिवेल्लभत्वेविश्रील
येव्याधिसुप्रोत्तिरयसुखेगभेपात्रप्रुत।
निः हतामक्तिभवतिरविजेवेभवेवक्तृगणे
स्वभानोवाप्यशिशिलिवालग्रभावादि।
सस्येति ८८ प्रथमप्रमंगकातयादिमहा

सु.
वि. वा.
प्र. टी.
२८५

३८९

दोषाणां अपि वादे प्रादुर्भावोऽस्ति नानाह ।
पापौ कर्तारि कारको रिपु र हे नीचे स्वगौ कर्त
री दोषो नैव सिते रिने वर ह गे त स्वष्ट दोषा
पिन भौमे स्ते रि पु ने व भे ना ह भवे हो मोष्टो
दोष कृत्री चे ने व न वा प्रा के प्रा शि नि रि स्था
वि दोषा पिन ८ तत्र का त य प वा उ च्यते क
नरी यो ग ल ता णं ल प्रा पा वि त्या दि ना के यो
प्र हो क ति र कार कारि पु ग्र हो प्रा त्र गे ह स्मि ते
नी च स्त गो स नी च रा शि सि तौ ग्र स्त गे तो वा त
रा क ते री दो षा ने व स्या त य दा ह क ष प ना र
द व सि ष्ट पा प योः क र्ते री क ताः प्रा त्र नी च र
ह स्यो यो य दा वा स्त गे यो वा पि क ते री ने व दो
ष हे ति ॥ ३८६ वि शो षा णं प्रा त्र गे ह स्य त्वा दि
क स म श्रु ते य स्ते स म स्त वा दे यं न न क र्ते रि
कार क वि त्प त्र क षे ह स त्वे पा व ना क र्ते री प्रा
वृ त ता णं द यो व ह ल मि ति व ह लो केः सु ती ।
स्ते द न र्प त्वा दा तो लि ष्य त्र त त्र य दी का रो
त स्त दा यो त वा भा वा त ज्ञा योः स ते स्त न सो
व ह स्त मि ति ह स्तो त प्रा मे ति य दा पि कृ दि
का र कि न श ति न्प त त्वे त दा स का ष्ट न्द सो रे
वा भा वा त ह स्तान स्या त उ च्य ते व ह व च ना
द स त्ता यो म णे व वि धे यो गे ह स ३ ति ह वं द

वृत्तिकृत प्रतपववेदेति वये छदये विदः ।
तिका लि द्य मः स्या द त दे वे प्र सा द व न मे तः
प रो वि ते सि त्पु म र सि तो पि प्र पु क्ते वा त अप
वा दा त्र र सु क्ते दे व त्त स नो हारे ग रीः क र क ।
ते रि से पु क्ते ल ग वे द व न स न्ये त के द वि का ।
ता स स्ते पु म रु भा र्गो व वि त्से वे ति अ न्य रा पि
प द्य ते वि यो य ने प रो षु भा र हे थ वा त्प रो म
रो न क ते री भ व त्प रो ज गा द वा वा ३ ति कृ त
र द य स्या न्ना र गो वि ल गे मृ ति प्र दे वे द स से व रा
ग द षु मे व न स्ये र थ वा त्प रो म रो न क ते री स्या
दि ह भा र्गो वा वि डु रि ति अ थ व ष्ट पु क्ता प वा ।
द उ च्य ते नी च रा शि गे त पु क्ते प्रा त्र द त्रे गे त पि
वा भु म ष को ति त दो षा ना स्ति त त्र न मे प्रा य
३ ति अ थ ष्ट म भो म प वा दे उ च्य ते हो मे स्ते ।
स्ते ग ते रि पु ने व गो प्रा त्र गे ह र वा स नी च र
ह गे वा से ति त त्पु दो षे भू म ष क दो षा पिन
स्या त ॥ य दा ह क ष पः नी च रा शि गे त पु
कृ ष्ट मो भो मे न दा ष कृ त्पा त उ क्ते व क ष
ये न ग्र स्त गे नी च गे भो मे प्रा त्र द त्रे गे त पि वा
ऊ ना ष्ट मो ह वो दो षा न किं वि द पि वि ध त्ते ।
ति अ थ व ष्ट पु क्ता द प्रा स्या न सि त वे द प वा
द उ च्य ते प्रा शि नि व द्ने नी चे वा नी च न वा प्रा ।

सु.
वि. वा.
प्र. टी.

३१०

३१०

केवासतिरिफ जाहारिषो दोपि द्वादशाष्टमा
द्वादशाष्टानामितचेदो दोषो न स्यात् नीच।
राशिगते चेदो दोषो न स्यात् नीच। चेदेषा
ष्टरिफ रुस्ये दोषो नास्ति न स्यात् नीच।
योक्तुः ८० अथ विवाहे अष्टो दोषा नोक्त।
दोषाणां सप्तवादनं सततिलेकयाह ॥ अ
थाननततिथिमासरूपतदयथा तिथ्या
कार्थ्यथिरोगमावाष्टो दोषाः ८८ अथ
बोलाप्रकाराः अथनदोषोदतिगायनाः
सुतदोषोवर्षत्यादिः तिथिदोषो रिक्तात्मा
दिः सामदोषो भदोषः कुरसाहत्यादिः पा
तदोषस्तया दशनात्मकत्यादिः दग्धति।
यिप्रसिद्धावापोत्परोत्पदिनाग्रंथकाणाव
थिराव्यायोगानिलानिस्तत्मावास्तदा
योअन्यप्रकालत्पद्यायादोषाविहुरुसि।
तेषु केदकोपकेदं समसमस्यानराहिते वि
द्यतां नामिदोषस्य सत्वात्वात् अतएवो।
रुमये कानान्यचथिरोदतादयलगासि
तभवः तेदोषानाशमायातिकेदमस्येभु।
भगरहेति प्रकालजास्यनीतारविषुज्या
स्वभुसस्यवाः यवेसप्रतिसूर्यशक्रवापा
धजदयः दोषप्रदमंगलेषुकालश्चनदो

षदाः गुरुकोपिकेदस्यः शुक्रवायदि
वायुयः हरेस्मृतिययाहेतितह दोषन।
कालजान लजापरहवरीणाचेदनामि
यसभवान् तत्वेगोमृगहृन्निमपाणीः य
त्रगानिवेति प्रकालजत्वनिगोयात्राप्र।
करोयादिमासवतथिन्पादित्यादिनावा
त्यति तद्व्यति तथागदिपापः कुरः वि
धुयुक्तः राशोनवोपास्यायथावेदोमेधेस
यनवोपास्तदोषाभित्यानेयज्ञोपवीतेप्रक
रातोतदातयतदोषोपिनशपति अरुचमे
हितापदोपे ॥ सचंदराशोरशुभोनवोपाः
अरुः सपापोपिविलप्रसंस्पः त्रिकोणा
केद्रेषुगुरुः सितोवायदातदासावशुभो।
पिशुक्ताति ८८ अथोक्तमुक्तदोषाणाव
हन्यदिहागत शालिन्याह केदकोपानी
वयायेरवोवालयेचेदोपापिवोपातमेवा।
सचंदोषानाशमायोनिवेदे लाभेतद्वत्सम
हतीशदोषाः १५ केदकोपिकेदप्रसिद्धे।
कोपानवपेयमेतद्वतीवोमरुस्यात् त
दासचंदोषाणाशमायाति १५ लजाणाव्या
दयमुक्तावपि ॥ सचंदराशोरः उक्तानुक्ता
अथोदोषास्तानिहेतिवक्तुमरुः केदसो।

म.
वि. वा.
प्र. टी.

३५१

३७१

स्यः सिते वापि पात्रगाहकरो यथेति सितो।
बुधस्यापि पल्लवा उक्तं च कप्रपेन का
ये गरुवास्सोम्यावायदा के द्रविकोणो
नाप्रोयात्पल्लवोषाः पापानीवहारिस्तु।
तेरिति तत्रापि लपिके द्रव्यानि वलवा
लात्रास्मिता जीवः सर्वारिहृदयः तदुक्तं च
सिद्धेन ये लग्नदोषा कृतवाशदोषाः पापे
कृतादृष्टिनिपातदोषा लगेस्तु... त्विसले
करोति फले यथा भः कृतकृद्मस्येति अथ
वा प्रायेण कादृशो वासति दोषनाशः यत्र
वा दशमे स्थिते दोषनाशे यत्पुस्तदा स्मरणा
देवकृत्स्य पापेन नशतो रुवमिति अथ
वालगेव गौतमे सनवाशप्रुक्ते यथा सिधु
नो प्राप्नुस्तदा दोषनाशः अथ वा सर्वदोषो
तमे सनवाशे सिते वासति दोषनाशः दि
तीयवा प्रादृश्य सनकृत्स्य पापानां वा
दोलगादृष्टयस्यानेवेत्यानदापि सर्वदो
षनाशः एवंप्रकारेण परिहारत्रयमुक्तं य
दाहकप्रपः यो न तस्य तले सर्वदोषाल
ये ययुः वेदे दोषवये वापि ग्रीष्मकृत्स्य रितो।
यथेति तदेतन्नेव प्रकारेण तस्यो रवावय
मेत्यादयः अस्मिन् दोषाः पापग्रहनवाशः।

त्यास्ते सर्ववेदे लाभेण कादृशस्यानसितेन
सतिनाशमायेति यदुक्तं कप्रपेन सुहृते
वर्गकृतवाशप्रुहोद्वाः ये दोषास्तानि हरे
वयत्रैकादशमाः प्राप्तीति अथ यथाह क
प्रपः लग्नापुस्यानगतयो सरोस्य दोषम
वये शुभके दशातो हेति दावागु विपनेय।
थेति अथैव विशेषदोषाभिधानपूर्वकं।
पविशेषपरिहारात्तन्निधायी धानी समुदा
यस्यैके परिहारेण परिहाराह ८५ त्रिको
णो के दोषा मदनरहिते दोषनाशके हरेत्सो
मः शुक्रोद्दिगालापि लक्ष्मरुः भवे
रये के दैगपततले प्रोयदितदा समुह
दोषाणां दहनश्च तले प्रामयति ५५ त्रिको
णो ५५ के दैसममरहिते १५५ यदि सौ
म्या बुधस्तिष्ठेत्तदा दोषनाशके हरेत्सुक्त
स्यानसितो गरुपल्लवे १००००० दो
षा हरेत् ॥ यदाह नारदः ॥ दोषाणां हि प्रा
तहेति वलवो के द्रव्ये बुधः प्रपद्यते
शुक्रोद्दिगाले लक्ष्मिणाः प्रतशतशब्दे
नात्ते कस्यान्ते विवर्तिते प्रतएवाह क।
प्रपः वलवो के द्रव्यः सौम्या हेति दोषना
तत्रय कृतने विहाय दैत्यैः सह स्वलक्ष

सु.
वि. वा.
प्र. टी.
२५१

३९२

मेगिरा इति भवेदिति ग्रंथपोलग्रस्यमे त
नशादेवाथैलवेशोप्रगंगतोप्रानाथोवा
श्रुये ११ केकेद १५ ११ यदिभवेत्तदासा
दोषाणां समूहप्रामयाति तत्रदृष्टोतः २२
गिस्थलेकायाससिवशमयाति तदुक्तेना
रदेन लगेनलगाशानाथोवावायगः केदो
पिवाः राशितिहेतिदोषाणांसिधुनानेवा
पावक इति जातकोपि लग्नादिपायदके
हेलगादेकादशालये सर्वग्रहकृतेरिष्टमे
कोपिविलयेनयेदिति ५१ ग्रथलग्नविशे
पकाननप्रभाह दोहोत्तमृगोः पेविदोरा
वोसार्धत्रयेगरोः रासामेरागकेलोरेसाधे
ककेविशेषकाः ५१ तभस्वोरेवाष्टदयो
सतोहोदोविशेषको यथावुपस्यशुक्रस्य
एवेविधेनदेपेव ५ तदशोस्येसाधिसुयः
१ ३ गयोरासावयः ३ एकमेकैकैकै
प्राणकशाहयनित्यवीप्रयोरिति प्रयेकै
स्यैकमित्यर्थः यथासदेशनौसाधेके
१३ शुभोराहो १३ केतो १३ प्रावेभो
मे ५३ एतेविशेषकावेवादावृत्तहाणो
तेयानमथमानोलेषिहानानच यदाह
नारदः खोसार्धत्रयोभागावेदेपेवगरोः

सियः दौषु केदोवुपेवेषोक्तायितेविशेष
काः मेदोभोमेतथासाधेप्रत्येकैमुच्यते ---
बलावलवप्रपेदेवेवितातयाविशेषका
अति अत्रपधेराहोरुपलक्षणाकेतोरापिसा
थैकमेववलेगात्यमतएवमूलेकेतोभयाने
नन्विदमपुकेयतोतवग्रहप्राबलेसाधेकवि
श्रुति ११ ३० विशेषकात्मकोयोगः स्यात्स
वेदेवदननमतः अस्याग्रष्टेहिलगुविश्रुति
विशेषकात्मकमेववलेगात्रततोधिकमि
ति उच्यतेविनाहादिसमेदयोरापिराहुकेलो
युगपत्समीवनरुसमावसानत्वाद्यदेकस्य
शुभत्वमपरेस्यशुभत्वमितितदेवविश्रुति-
यस्ययस्यादहस्येवादनत्वाहानिस्तस्यतस्य
तस्तद्विशेषकहाविमैत्यर्थः तत्रपेवभ्योवि
शेषकेभ्योहीनलग्न्याजमेवपेवभ्योधिके
दशभ्योहीनेलग्नेनिकृष्टलग्नोत्तयभावेयदि
तदशभ्योधिकेपेवदशभ्योहीनस्यमेततो
धिकेत्वमेवेतिनिष्ठेशर्थः ५१ ग्रथग्रहवशे
नप्रवाहरादिविसागरज्ञानप्रयोजनेसुपा
ज्यात्पाह शुभः मिताकः शुभुरस्तवस्त
न जीमित्रयः स्यादपितोमनःप्राणी एतदे
लमेप्रतिभावेतोविकः लेखोसावसंप्रवदे

म.
वि. वा.
प्र दी.

३५३

३९२

दिवाहतः ५३ शुक्रः शुक्रसूर्यः शुक्रः अ
उकन्यातिमित्रपुभापुभस्यविचारस्पदताते
स्याः कन्यायाः शुक्रवरमाताः शुक्ररोवरापि
तातचलप्रतनः स्वपरीरेजामित्रयः समासा
देशायेताभात्यातेयाः प्राप्तामनेतेये पतह
नमेतेषां शुक्रादेनोवलेविचारतोत्रिकः तत्र।
सिद्धेतेः तत्रप्रदानेसिद्धेतेसूर्यवृषेपरेलदः
त्यामरः तेवेत्रितोत्रिकः सिद्धेतेवेत्याज्याति।
धित विवाहोविवाहादनंतरेतयोमेषुप्रा
दीनोमाद्येसादितिप्रवेदेत इति यदाहश्री
नकः शुक्रः सहस्रकिराणः शुक्रसूर्यः
नेदोविनिदिष्टः होरागमार्थकृपालेता।
मित्रपतिः स्त्रीणांप्रापरीरलप्रवृत्त सत्वा
दः विमानसेप्रापरीकिवशारिति प्रागये।
पि शुक्रोर्कः सितापुष्पः स्त्रीणामस्तपा।
तिः पतिः एभिरुपगरेषां शुभेनवादिगो
रसदिति विशेषांतरमप्युक्तं प्रागयेपव ।
सूर्यात्यतिस्त्रीवविषेस्तथागदित्रेपुतेता।
सुसखंगरोश्च धर्मसितार्कसतापुवेपम
बुयात्समदाहविषेस्तथागदित्रेपुतेता।
तेः प्रापरीरेविवाहिकानमत स्वग्रहोपुत्रि
काणस्योः शुभमेवायद्यादितमिति ५३ अ

1

यमेकीर्णजातीनोविवाहेनियतेकालवि।
शेषेस्तुमप्युपदेमाह कृष्णपदेसोवि
ऊजाकेपिववारे वजेनतत्रेयदिव्यान्क
रपीडा मेकीर्णानोतहिंसतायुवनलाभप्री
तिप्राप्तेसाभवतीतस्मितिरेषा ५४ कृष्णप
देशाणिभौमार्किवारेविवाहोक्तनतत्रभि
त्रनतत्रेपुवकराद्यटपातापुलत्यादिउप
योगेषुपिः यदिसंकीर्णानोमेनलोसताता
करपीडाविवाहस्यात्रहिंसाकरपीडासतापु
वनलाभप्रीतिप्राप्तेभवतिप्राप्तिगवा।
रोक्ति प्रबलोसताः सूर्याववसिक्तादयः
प्रतिलोसताश्चेदालादयः रत्नलाणाति।
धर्मप्राप्तेततएवावधायीणावाग्रहामेत
दभावेविवाहाद्यावृषकलेरप्रागृक्तदिने
पिकार्यमिति सूचनार्थं तत्रैकेप्रागये कृष्ण
पदेभातुसौमार्कज्ञानवारेयोपचाधिसि
निधिहे संकीर्णानेदारकमंप्राप्तप्रीत्य
र्थायः प्राप्तायोः प्रोक्तवाद्यारिति केशवार्क
पि प्राप्यासंकरसुवासपुभतपदकरक
गोपुपुभकृत्करपीडनेसादिति ५५ अथ
गोथर्वादिदृष्टिविविधरीवक्रेनतत्रप्राप्यन
मनष्टमाह गोथर्वादिविवाहेकाहेदनेत्रय

सु.
वि. वा.
प्र. टी.

२५५

३५५

गोदवः ऋगुगागाग्रिभूयसास्त्रिययामशु
भाशुभाः ५५ गोयवीदिविवाहाः सलदा
गाग्रायसाभिरहिभिरहिताः स्तेषुप्रका
ल्ल्याकृतनक्षत्रसारयवत्वार्यशुभानि
ततोदेषुमे ततस्त्रीण्यशुभाश्चित्तएक
शुभं ततश्चत्वारिंशुभानि ततःषट्शुभा
नि ततस्त्रीण्यशुभानि ततएकसशुभं
तस्त्रीणिशुभानि एतान्यष्टाविंशतिभानि
त्रिपद्यमशुभशुभान्येवतेयानि त्रयाणां
पदानां समाहारत्रिपदोत्तत्रयविस्तरः
दापयामियचदत्रयेत्यर्थः समतिप्रथा
नपलभः प्रथेवमहाप्रत्यसंदभेनविवा
होसकलदोषमहादाघरहितादिनशुद्धि
सम्भियायेदानीततःशक्तैर्यानामावश
ककर्मणादिनशुद्धिष्टष्टमाह ५५
विधोर्वलमवीत्यबादलसकेडनवारकं ।
गृहागणविभूषिणान्यथावेदिकामेदया
न विवाहविवाहितोऽभिविरचयतयोहा
हतो नपूर्वमिदमाचरेत्तन्वषष्टिमतेवास
५५ अत्रविधोऽष्टम्यवलमवीत्यागृहीत्वा
तागृहागणत्ववकाशोचद्वलप्रतिव दल
गोमेधमादेःपिष्टेकरां कश्चनतहालादे

समस्त्युतादिनाशोपनं एतयेदंहेकवहा
वःवारकोमेगलकलशः गृहागणविभू
षणानिगृहभूषणानिचूर्णगौरिकविज्ञा
दिलीलादीनि अगणभूषणोमेसाजेनगो
मयाहालेपः अथानतरेवेदिकाचत्वारंशु
वरयोरुपवेशनाथेस्यलविप्रोषः संदपो
गृहास्तुदनेकरादिनावितादिनावाबहुव
चनात्कराहायायेपणाहरिदावयनकोना
काथारणादिसकलशुभप्रारंभान् एता
न्याहाहतः एवेविवाहोक्तैरुभित्रलत्रैः पं
चोगशुद्धिमहितेदितेरचयेत् उपलक्षण
न्यायतेपवीतीरावपिततः एवेतथैवतत्त
त्रैतानभिहितशुभकर्मप्रारम्भान् विव
रयेत् तथाऽदमकैकार्यजातेचित्तवर्षणमा
नेतृतीयतवषष्टिमितेवासरेदिनपूर्वेनचये
त् यदक्तंशोभाथयेये दलनकंमेवेदिका
गृहस्तमार्जनवारकमेदया करतलगृह
सस्तमय्यगतागतेतदीवलंविदधीतवि
वाहमे विवाहकृत्यानिखिलेविवाहभवे
लोकयेत्तात्रवलंहेमचाने नवत्रिषष्टौहि
विवाहपूर्वतो नवर्गाकोमेदयतेलमेगलेमि

म.
वि.वा.
प्र.दी.
२५५

ति दैवतमनोहारेतिषदभासुक्तानि विज्ञावि
प्रावाप्रातारकाशितो ज्येष्ठाभराणोपि
श्रुतपुत्रे हिवाप्रप्रासंफलतेलिवेदिकाप्रा
दानकरुनमेदपादिकुमिति कंतिकाप्रा
तामहातोपितत्रैव मूलैरुदश्रवाणां कपो
सविशेषाविज्ञानलवतीषु संस्थापनका
जकजंदि कायावारेवेभूमिसुतस्यप्रास्तमि
ति वेदिकायोविशेषमाह केशवार्कः वे
दिकाविरचयेयुयातथास्यादियंप्रविशतः
प्रदक्षिणा सृजनाप्रययवापिर्वाणिकाः
षाणवत्रिदिवसेषुताप्रताइति यवोपिभक्त
राण्याणांयकमे जनप्रयोसंदपः संदपो
स्वीजनाप्रययमरः ५५ प्रथवासरा
प्रावेदीलक्षणातथाविवाहोत्तरकर्तव्यमे
दपोहासनमहतेचप्रातिनीकुटमाह ।
मेपादिराशिजवप्रययोचंदोपुतेलादि।
नापनविधौकथिताहिसंख्ये ० लादि।
प्राः ० प्रा ५ दि ० गत्त ५ नाग ० दि ०
वाल ५ पत्त ५ वाण ५ निरियो ० मति
भित्तकश्चित् ५६ ततोस्त्रायवेदेहसं
मंतातस्यावेदेसमनोवासभागे पुमे
वस्यष्टिहीनचपवसतहस्यमंडपो।

हाहनेस्यात् ५० समनोहरहस्यवासभागेह
स्तोफ्रायापकस्तमितोवासमेततः सर्वत
श्रुतभिर्हस्तैकल्यसमानातादृशीवेदीवि
वाहादिमेगलकृत्तस्यात् प्रोभाकारिथि।
स्तंभपुणसोपानाभिपुक्तावेतिनरुसपिथे
ये एतदहंनारदेन हस्तमितोवतहंस्तैव
तरस्वसमेततः समैश्रुतभिसुत्तदोवा।
मभागेसखदतः समेदपावतदित्तोपा
नैरुपशोभिताम प्रागदक्यावाणारभास्त
भेहंसपुकादिभिः विविचितावित्रुंभैःवि
वित्रैस्तोराणांऊरैः एवेविथोसमारोहेमिथु
नेसांगवेदिकामरुति साग्रीतिभिन्नपदेमि
श्रुतस्यविशेषाणांविमिष्टः छोरिप्राशतिक
ऊर्यश्रुतहारोपशोभिते मंडपंतोराण्यु
क्ततत्रवेद्यप्रकल्पयेत् प्रष्टुहस्तंभचयेतो
दपेवादिषंकमिति हिंसाणातायंकराया
स्यतेहादशहस्ते अमषोडशहस्तोमथमो
हादशहस्तो दशविधि संभैश्रुतभिरेता
उवेदीमथोप्रतिष्ठिता प्रोभितावित्रुंभैः
मैरासमेतश्रुतभिर्हस्तैः कारविश्रुतविहा
कृपवृत्तस्यातथा नकायावेदिके।
तैःप्रभासगलकर्मणांति वल्लोकाष्ट्या

सु.
वि.वा.
प्र.टी.

३९६

३९६

शानादिनिर्मितमेतद्व्यतये संस्काराणां वा
इह सैनवेदो निर्मिति विवाहेत कन्यासहे
इव वरश्च न स्यात्तात्वात् इह स्यात्प्रसक्तता
यत्तात्वात् न्याहस्तेनैवेदो निर्मिता योमे।
इति विवाहोत्तरयुगे समेदितो यचतर्था।
दिकेयसेदिवसमष्टदिवसहीनेतया विष
मेतपेचमसमेवाहीनदिवसेमेदपेदासमे
देवकोत्यापनेसकृभफलदातस्यात् यदा
ह समेतदिवसेकृदेवकोत्यापनेबुधःष
ष्टवविषमरेष्टमत्तासप्तमपेवमाविति स
मेष्टवष्टविषमपुपेचमसप्तमवतिरिक्त
ननेष्टमिरीये ५० अथ प्राच्याश्रमे सतेमेरु
पादौ स्तभनिवेष्टानमिद्वयाह सूर्यगनाति
हथरेष्टवेस्तेभोलिकोदेरुमोष्टवायो सी
नाजकृमेतित्तौ विवाहे स्यात्प्राग्विकोण
बुधमकर्क ५८ कन्यासिंहतलास्यतेसु।
ते सूर्येष्टवेष्टकोणोत्प्राकथनमकरासि
तेसूर्येष्टवायुकोणे सीतसेष्टकृभस्यतेसूर्ये।
वायुकोणे सीतसेष्टकृभस्यतेसूर्येनित्ति
कोणे अथसिधुनकर्कटास्यतेसूर्येऽश्वि
नास्यतेहमेष्टाश्विर्वायुः यदाहशिला
तासेविषमकृकः कन्यासिंहतलायातनग

पतिमत्वंशंभकोणोत्प्राताते वापुयेस्यातदा
संमकरथनरलावीशात्वातेवदेति कुंभेसी।
नेचमेष्टेनित्तिदिशि सत्वायुकोणोत्प्रा
तेवाहिकोणोत्प्रावेष्टवेष्टमिधुनगतेकर्कटे
त्प्रातातमइति पतययपिग्रहविषयकम
कृतप्रापिवदेनिर्माणाप्रयोगस्तभनिवे।
प्रातेष्टवादित्रिचिग्रागतातवष्टनाप्रिको
णोत्प्रास्येष्टवाकोणोत्प्रातपवमन्यत्राशि
ग्रहेनिवेनमृत्ते यदाहविषयकमेष्टावेष्ट
वेष्टाग्रहेसिहाविकेसीनस्तलाप्राये ईशान
तात्प्रागत्याष्टमस्यष्टमभावेति तस्य
भुजागतिः अथैवत्प्रातिगोयमभिधाय
हानीचटिकालप्रसाधनेष्टग्रासिमाथ्ये
तोभूलेकथनेचगातातप्रयासरहितवक्तुस
वशिष्यतेतत्रमृचेकटाहत्यायेतगोभूलेप्र
सेष्टमन्दाकोतयाह ५८ नस्यासूतेनति।
थिकरागानैवलप्रस्यचित्प्रातोवावायेनच
लवविधिनीमहत्तस्यवे जोवायोगोनम
तिभवनेनेवतामिष्टापो गोभूलिः सामति
तिरुदितासर्वकार्येषुप्रास्ताः ५५ सूर्याय
मिदपेष्टे यदाहभामिः गोपेष्टमाहतात्ता।
खरपुटहलितायातिहलेदिताते मेष्टाहेसं

म.
वि. वा.
प्र. टी.

३७८

३९८

दशोक्तो विविधपुनस्तारोपसौभाग्यदात्री
तस्मिन्कालेन अतनवतिथिकरणेनैव लगे
नयोगाः त्वाताः पुंसामावाये शमयति इति
तास्यमिते चो रजस्त ननु सकलदोषनिगक
रुणोनातिशयान्नो भूत्याः वदिकालेनात्ते
महा दोषनिगकरणपूर्वकमभिहितानो।
वैयर्थ्याप्रसंगः नवगोभूतिभावेव हीलसम
वकाशावदिति वाचे गोभूतिभावो हि दोषस
त्वेमतिस्पात न अतनवतिथिकरणमित्यादि
नामूलसूत्रसकलदोषापवादतत्त्वाम्।
स्पादोषलेपोपि नास्ति वदय न अतनवतिथिक
त्युतिथिवादात्तेन गोभूत्याः प्रशसायान्तात्
अतनवतिथिरत्यथातिथिदेष्टुमावस्याभा
दाभरणोत्पादितुपि गोभूलीलगेभवतयक्त
स्यात् सामान्यवैयर्थ्यापि नैरिष्टापत्तिरपि
वक्तव्यं स्यात्तस्य कथा तस्मादोभोदतति।
स्पादिष्टवयवमष्टक्यावत्त्वदोषपरिहार
पूर्वकं हीलगेकार्येतरभावेत गोभूलेल
गेकार्ये यदाहलवुः लग्नयदानास्तिविशु
दस्युद्गोभूलिकेमाधुनदोवेदति लग्नविशु
देसतिवीर्यपुके गोभूलिकेनेव फलेविध
ते शुभाशुभयुतेमदीराशोदोपेचनिदिते

विवाहलग्नवस्तेषंगोभूलीपाहभासोरि
ति किंचकलिकांतिमायेचरुतीषष्टाष्ट
मःशशी पेवगोभूलिकेनान्याग्रन्येदोषाः
शुभावहार्ति देवजमनोहारेयवाक्यस्य
पिवेपक्यापिनेगोभूलिक्यापि नारदः श
द्यानोचकलिगानोमायेगोभूलिकंस्ततम
गोयर्वादि विवाहपुवेषेणदाहचयोजवत
चतुर्थमसिनिलग्नमदयदातसममेगोभू
लिकेहिभवतिमपत्युत्पादिसौख्यदमिति
देवजमनोहारे वहीलग्नयदानास्ति तदागो
भूलिके शुभम श्रुदादीनामुधाः प्राहुः।
दिजानोकदावन महादोषान्नित्यज्यो
क्तयिस्माधिकेषुव कारयेहोमोयावत्ताव
त्तुगंशुभावहमिति लग्नशुद्धिर्दयानास्ति क
न्योवन्नशालिनी तदावेसर्ववर्णानोलगे
गोभूलिके शुभमिति अतएव भूषालवल
मे विधेषुमदिकालाभेदात्तयो गोरजोबुधेः
सेकीर्णो गोरजाशस्तपरेषुदितयं शुभमिति
तत्रगोभूलेसूत्रकालस्त केशवोकेणो।
रुः प्रशमयति वदिकादलमिष्टमाहुः शास्त्रे
तदेवमोभापवाच्यिवादि कचित्तयाव
दिनात्तेदिशिपश्चिमायापश्चितीयेरविधि

सु.
वि.वा.
प्र.टी.

वभागेतस्मात्परं नारिक पुगममेके गोधूलि
कालेन न योनदेत्तीति तदेतयः पत्तयोदे
पावायेवस्या ५५ अथ शीतकालादि।
भेदेन गोधूलौ भीदेन जलपरमाणां फलमा
ह पिंडीभूते दिनकृतिहेसंनोत्पादवास्ता।
उपसमयगोधूलिः सशर्णास्तेजलपरमा।
लाकाले त्रयाणां स कलशुभायेकायै
१० हेसंताये अतो हेसंताये न शीतक
लेतयलकृते मरीशोपीदिमासवतष्टये
तथाः तत्र दिनकृत्सूर्ये पिंडीभूतेन गोलक
सहेषां संप्रयायाने हगयावृत्तत्वेन निप्रभे
सूर्यः अस्मिन् समये गोधूलिर्ताया तथा अथ
समयि जलकाले वैशादिमासवतष्टये सूर्ये
हास्तेः ध्विर्विद्वस्यादृश्यतेः दृश्यते वसति यो
धूलिः जलधुमसेधास्तेषां मालासमूहस्त।
स्यात्पादके काले वर्षाकाले प्रावणोदिमास
वतष्टये सूर्यः हास्तेः ध्विर्विद्वस्य संप्रयास्ते
शीतयस्याताह्यो सति गोधूलिः जलपरमा।
लाशब्देन लब्धे पसूचिते न केवलमियेवि
वास्ते पर्यक्तिसकलशुभाये समस्तेषु भा।
वामके कार्योपज्ञेया यदाह वराहः ॥ गोधा
लीविधिषोवहेतिसनयोनायीविवाहादिके हे

मेतेषां शिरोपयाति मृदती पिंडीभूते भास्ते
शीतयोस्तमिते वसेतिसमये भागते दृश्यता
सूर्ये वास्तसपागते भगवती पावृट्पारकाल
योरिति १०१ अथ गोधूलिसमये वषट्पवरा
नोषो गाथा फलमाह युक्तेयाते मरुदिव
सेमैरिमाके लशान्तरि प्रभवने लगेवेदा
कन्यानां शास्त्रनमदस्युसो भोमवाडलाभे
यनसह जेवदं मोक्षम १०१ गोधूलिर्विपत्ता
वर्तते मरुदिवसे वृहस्पतिवारसूर्यः संयो
ते सूर्यास्तादनेतरगोधूलिः शुभास्यात नत
सूर्यास्तात्वे मये वदिके गोधूलिः शुभास्या
त नतसूर्यास्तात्वे मये वदिके गोधूलिः ।
लग्नकाये अथ यामासहावात अपलतागला
क्तातिमासमपित्ताग्नेतशालशान्त्यवष्टमे
वितुमवनेष्टे वालगुवावेदसतिकन्यानां प्राः
स्यात् तत्र देवतमनाहारे कालिकं कृतिः
साम्पवसूतो प्राष्टमाः प्राप्ता पंचगोधूलिके
त्यान्याग्र्ये दोषां शुभावहाति शुभकालिका
शब्देन तत्कालसंभवपथयमायापि सार।
दोषोद्वेगते प्रयोजनसंभवपथ केचित्स्या
पदेसाके प्राज्ञो विविवित्रिशिखेरीसूनोर्देकी
नले कालिकवामदलेपलेभादितिके प्रावा

वि.
प्र टी.

४००

कोक्तं वा कोममतिः कस्मात्तभवतिरत्युचुः
तच्चित्तं प्रवर्णयन्त्यालोचनयातस्यवप
त्तप्रशयमयथापवम्पतहतपदानवाका
मनर्थकस्यात एतच्चायुतेवनिर्गोषते ।
लप्रेरति लप्रस्यमदनस्येवास्तुस्यवा
भामिमतिवैरुवरस्यनाशाभवति तदा
क्त्यातिः संहितामोर घमाप्रममृतिगत
शाणां के गोधूलिकोस्तुमुपेतिक्त्या क
जेममृतिगतेयवातेवरस्यनाशप्रवदति
गतीः इतिमुनोपिविशेषस्तत्रव घमाप्रम
मवेदतिगमेनस्तुगोधूलिकस्यादिहव
जैतोयमिति पिसंकरयुतेत्यात्तमतीष
शाप्रमः यथा गोधूलिस्तत्प्रममतिमतिश
तिदिनवितेति नलिधतवक्तमममम
यस्यावाममलेकैरतिफलोमितिहितत
मुवेगतिपतेतिकीशः एवमतीदृशोदाषा
हृष्टतस्यगोधूलिलप्रस्यवतितादस्तत
चदृष्टदृष्टादरः किमर्थं किंच लप्रस्या
मपिस्येभाममतिराहकपिविमुमप्रम
घमाप्रमति यन्मेवयतिदवस्तुविप्रयवः
एवोराशुद्धिमयेमकविवाहयिस्मयस्तदि
दमततमस्तमतेयतेग ताशानलप्रमिह

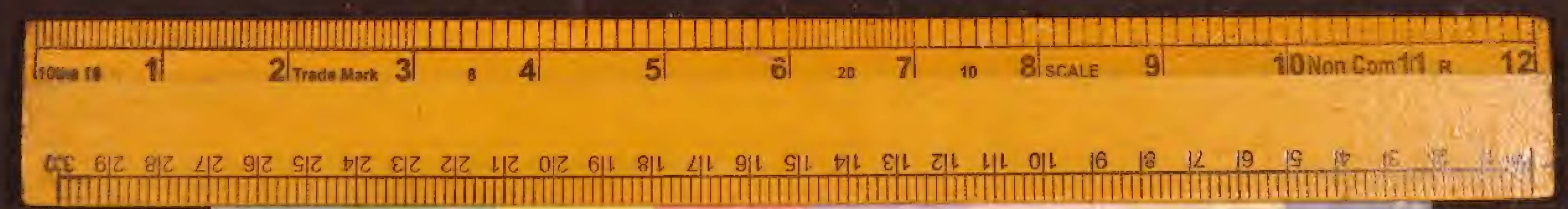
हृष्टयुतेसमर्तानोकविसौरितममामपि
संगभगम किंचेद्वारभयमेकमिहास्त
किंचेनात्रप्रमाणवचनेकिमपिक्ततः
मार्कशनौविर्वित्रीशाखेदिसनौ तर्क
वल्लङ्गलिकयामदलोपलभादितीउवा
ने विशेषविधेः सामान्यशास्त्रावकन्या
नामायमिहातत्रमामपतः एवचटिका
त्मकसमायंकालेनलप्रस्यमममम
व्यामहादोषास्तत्रापिपुनर्गोधूलिका
लस्यर्थविम्वृत्तेस्त्वोणाममममम
षोविशेषवचनात तत्रापियविशेषागुहो
भूत्यायशाशक्तिदेपहीनेविधेयविशेषा
चटिकालप्रतीर्विलिदाषहीनमतपव
गोधूलिलप्रनस्तमित्यवदादोषपत्रिः
तस्यापियषष्टममृतिगतेदृष्टवाश्रावि
शेषवचनात नात्रप्रमाणवचनेकिमप
क्तनरतित्रुप्रादवाटमात्र एतादृश्या
नामूलभूतवाक्यान्मूलकारित्यागी
सयदेवभिधानततनात्यर्थमममम
तिरिक्तमकलेदोषनिराकरणाप्रवृत्तज्ञा
तस्यकिंच यदिगोधूल्याकेपिलप्रदाषा

म.
वि.प्र.
टी.
५९

५०

नास्तीतिभिसितं स्यात्तदेवविशतिमहातेष
तिरूपणाप्रनरदोगोभूलीनप्रसादितिवा
यसामानवायेअपि मभित्थान नचय
तीपातादिप्रपिगाभूलीनप्रसादितिवा
यसामानवायेअपि निषयसत्तात् किंवे
वेदतःस्तवेष्टान्तिरेवस्यादिवास्ताप्रम
ज्ञानप्रसक्तलाभरति वेदेलाभस्यथनेरि
तीयस्येसहजस्यवासतिस्तीप्रुरुषेणावासा
व्यस्यात् तदुक्तं संहितासारे येनकादशा
गञ्जोद्वितीयोवाक्यतीयगः सोधूलिका
सावित्तयाशेषादुल्लिरितिस्मृतिरिति ॥
अथवासरप्राप्तावदिकालप्रसिद्धार्थप्रकि
योद्यतपेदेकेनवहुकासत्पवनं सुस्पृष्टा
तिसिद्धवज्रकंदमाह मेधादिगोर्कप्रमाण
नगाहः संप्रपदाः संप्रपरागजहः गोहः
व्यातार्कः कुरसः कुतर्कः जैगानिषधिनव
ऐवभक्तिः ॥ १ ॥ स्पृष्टार्थमिदमेधादिः
दशस्वराणि प्रसूर्यक्रांतरतामस्यूलाम
कालान्तिकास्पृष्टार्थमिदमर्थः उक्तं
नाशेषावतगागस्तरेवाशेषावोषोद्विवा
णाभजेगदविषयाक्रियतोमावातः वास

सुरिति इयं स्पृष्टार्थमिदमेधादिभाषा
वचनापेदावसनाचराणितस्पृष्टा ॥ १ ॥ अथ
यताकीलिकीकराणामनष्टमाह मेधाति
यातचस्पृष्टार्थमिदमर्थः तत्त्वत्वात्
शादिनायाज्यतत्त्वस्पृष्टमाह ॥ १ ॥ मे
क्रांतियोमेधायाः पंचोद्वितीयोद्वितीयो
वद्योचस्पृष्टनप्रारभस्वामोष्टस्पृष्टका
लपर्यंतं यावेतिदिनानि यावन्वाचदिका
अभवेति तैमेधादिप्रगणित्यमवितरिस
तितसूर्यस्पृष्टाप्रगणितगणामुषधिभिः
... भक्त्योयल्लुतेषाः अर्वाणामेकलादि
येषांबयावयाति आदिशब्देणवाच्यास्तेन
यातत्त्वप्रदेगणिः सूर्यभक्तमेधादिगणि
युक्तामन तत्कालिकस्पृष्टमाहमाहकारसा
त ॥ १ ॥ अथेहकालिकलप्रमनषमाह त
नोरिष्टाशकात्त्वं नवशादशमेगणाः स
माप्रलब्धमेषाद्यंतनोवगीदिसायतो ॥ १ ॥
ग्रहबलमततमलप्रसयाविहिभोतवांशो
दोषरहितोविचारिताः मक्रियस्यसतो
लिकेंद्रमेवतोतवांशविगुरुयते वपैरि
ति गणतयापावत्मावागोक्तं तत्पूर्वन
वांशः यावेतः स्पृष्टेदशभिमेगणाः रामे
स्तिभिरसः यल्लुतेषांयमेधाकलाविक

म.
वि.प्र.
टी.

५१

५०२

लात्सकं रतनोरिष्टकालिकं मृत्ते स्यात्तने
कृत्वा प्रागुक्तं कृत्वा मृत्ते सौम्यतदिप्रकारे
गावद्वर्गसाधने स्यात् अत्रोपपत्तिः यदि
नेभिर्वासांशोस्त्रिंशदशांशं भवेत्तदेष्ट
नतवांशतः कियत इति अत्र प्रमाणमि
कावेत्यादिनेष्टनवांशानां त्रिंशद्भागो
भाजकोनवसेपत्रः फलेमिष्टांशो ३
कं वमहेष्टेष्टा दृष्टत्वं नवांशकादृष्टा
रुतायामेष्टा स्यात्तद्वदिति १५ अथैव
साधिताभां स्पृष्टार्कं लभ्यामिष्टवृत्तिः
कानयनशालित्याह अर्कान्तरात्म्या
ज्ञेयभूतैः भोगेति ज्ञानोदयात्तद्व्याप्ति
ज्ञात् भोग्यभूतैर्वान्तरोदयांश्चैव
भूतैस्तेष्वप्यभयेयुः १५ सायनादयः
तोषामहितात्स्वर्गद्वाराभोग्यांशः साय
नांशस्यैकांशं तद्वर्गस्वदृशीयतदयोम
वाश्यांशो नोपलात्सकं प्रमाणं गुणैः त्वा
प्रिभिस्त्रिंशताभूतं लब्धवानि पलानि भो
ग्यानि स्पृष्टे वां लब्धानि यतोऽप्यात् भूतैः
राज्ञां तस्वदेशे यैरापुदयो गुणान्वापि
भूतैः लब्धानि फलानि यवजातानां भो
ग्याभूतं पलानां पकं कार्यं तस्माद्यनांश
लब्धार्कं यो रतरोदयपलेष्टैः कार्यं वा

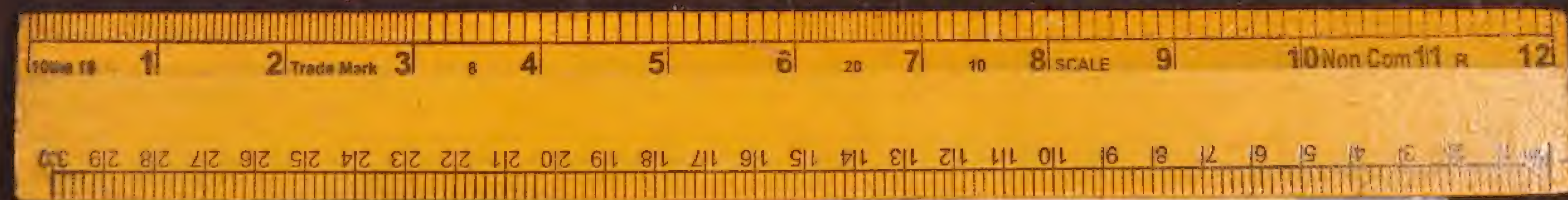
प्रभूतं सूर्यादयदिष्टवृत्तिकाभवे
युः अत्रोदयज्ञानं भास्करवापेणोक्तं
लेकोदयानां रात्रंगदसा १८ गोका
शितो १५५ रामरदा ३१३ विनायाः
क्रमोक्तमस्याश्चरितेः अक्रमा
क्तमस्यैव विहीनयुक्ताः मेष्टादिष्टे
मदयास्तदेशात्तत्सोदितोमीष्टक
मस्यादिति स्तैः स्वदेशेः अत्र चरिते
ज्ञानयनमपितेनोक्तं अचनलवदि
नेस्त्वामिष्टमेकांतिकालाद्भवति दिव
समप्याप्रभात्प्रभासा दशागजद
शानि ज्ञेसात्समात्माभोग्यस्तनभृगु
क्तो मप्यादयाद्योः समये विलग्रादि
तिश १५ अथ च्छटिको नयने विशेष
शालित्याह वेष्टां कोनायनायेक
राशो तद्विष्टेष्टोदयः त्वापि भूतैः
ष्टः कालो लभ्यते यदा को द्वापेष्टो
र्कालो लब्धवानि १८ लब्धार्कं सा
यनां अयनांशमहितां यैरापुदयो
तां तदा तयो लब्धार्कं यो विष्टेष्टा
शालेष्टेष्टाः स्वदेशाय उदयः कार्यः
त्वापिः भिस्त्रिंशताभां लब्धमिष्टका

सु.
वि.प्र.
दी

५०३

लःसूर्योदयात्प्रातः तत्रयदाकीर्त्तया
तसूर्योदकाशिमितलप्रसूनेसात
दायश्चलप्राकोमायनवित्तुकादिशा
शेषकालयागतः सःसूर्योदयात् प्रा
क राविशेषोभवेत् अयमर्थः आनीत
रुद्रकालः षष्ठापातः प्राग्दितेयसूर्य
दयादन्तेरेमेतावालिप्रकालः पवमि
प्रकालिमासायनोतिगोतेराशोविशेष
उच्यतेतिशायाशक्तकीर्त्तयादिशा
दिनेष्टाकालः साधः ससूर्योत्तानेतर
भवत् यदाहभास्करः येदेकभेलश
वेत्सातद्वागातरद्वादयावागुभागाः
सादिप्रकालोयदिसनप्रसूनेशाथोयु
राशदधदायनया सूर्योत्तानेतर
सूर्योत्तानेतराततोपुक्तवदिष्टकाल
रति अत्रोष्टाप्रसूनेपंचपलानिपातते
विहितनवाशयवेपसाचनार्थमितिदे
वहसंप्रदायः एवेसातीतरुद्रकालेदप
नारयोत्तवीत्तानाकार्यमित्याहकण
पः अयोत्तवीत्तानासमकलप्रदेप
नोःकाशोदिति नारोपि एवेखल
प्रदपताःकारयेत्समगोत्तानामिति

एतनपरस्परवलोकनेखलप्रेकार्यमितर
तसमयातरेपिविषयमित्युक्तेभवति तल्य
मायनाउपनयनादावीपसाधितेष्टकाल
सस्कारीदार्थयोरप्योत्तवीत्तानाकार्याणि
ये शास्त्रोक्तमार्गोत्तमलप्रकालेस्फुटस
मानीयजालादियेवैः सलभ्यतेमेगलस
ह्मकालेसेवीत्तयेत तत्रोत्तवीत्तयेति
सामान्यतोवदिष्टोभितवान कण्ठपा
पितथेव अनेनखलप्रकालेअयोत्तमो
त्तानमेवसावेपाणिगृहणीदिगायुत्तप
देष्टादिकेतउदतरकालकर्तव्यतयागोण
मिोनप्रतिभाति सवेष्टकालाःकथंसाय
नीयद्रुतग्रह कण्ठपः एवेष्टागुणा
नीत्तलप्रेनिश्चितयत्नतः सिद्धोक्तोक्तता
मार्गोत्तलप्रकालेप्रसाधयेत् जलेशान
तलप्रदष्टातेनार्चितोदितः सवेष्टा
हादशाभिरंगुलैश्चष्टावित यदार्थवाती
मृणालेऊर्ध्वगतदशभिःफलैः षष्टमनेदहो
रात्रिर्वाटिकायाश्चमृजमे साधयत्रेष्टागतस
गिच्छशलाकया चतुर्भिरंगुलैरायतया
दृष्टव्यमेत रेखेष्टादियेष्टावाप्यायास्त
सयेतथा एवेष्टात्तलप्रेनेमेष्टातेनति

म.
विप्र.
दी

५०५

लिपेत् निलिपेजलप्रमाणेदत्तयः यदा
हृत्तारदः ताम्रपत्रमलेः प्रोक्तः गोपप्रथम
ल्लुक्ते तदलस्यरत्नपुत्रशुविभमावह
पत्तः मद्रुलान्तरियवीद्यजलेपात्रेविनि
ह्यप्यदिति मद्रुप्याह मद्रुयत्रामावह
यत्तवमिति यात्रपराकृत दपेत्पारायुगरो
रपमपुत्रयनहेतवे जलयेत्रमृतस्यादि
क्तामिद्विपदोभवेति ताम्रवटिकादि
भावेदादशागुल्लशजनाकालः साधुः
तदक्तकपपेतेव ग्रथवासाययकाले
हादशागुल्लशजनेति शंजुल्लतमाह
नारदः नशोयत्वादिगच्छार्थं रक्तवदन
मृदने श्रीविदागुरुदोक्तस्य मृजशंजुम
कल्लम हादशागुल्लमलेयपरिगाहव
रेगुले पवेल्हाणमंगुक्तकल्लयेकाल
साधनेति शंजुनावदोक्तानतकराज
ल्लेभास्त्रेणाभिहितेयथा वरपल्ल
पुतहीनानादिकापेववद्रासुदलमये
निषार्थयोग्येवालेविलोमे सुदलेगत
मृदोणासतवतत्रतस्यात्रतरीवृजिता
येचोत्रनेजायनत्रदिनेदलेविषागवह
भवत्रतकृतिः मृशगाम्भाराहतावविन

वाक्प्राप्त्यक्रिकृतावहरतः परितता।
मिमताहः मृशवेतरेयदिपेवदशारि
केदिनदल्लपतितेमहस्तदा प्रथमाव
रुक्तदलितेवरेमृगणितेसपुत्रेपु
विवाजितेदशायुतेपलकाणहतेदति
हृरहताशारणागुल्लमवेकः रेवियु
तानितकर्णहतेः पदेष्टुतिपातयुति
वर्गपुतेष्टुति विभक्तिरुतिसहताम
मद्रुप्यतितः विहृगदवशेषकः मृशु
गिदवविनेदल्लतेहरेत विविषेय
वशेषविवर्तितः फलपदेहिनतेयदि
प्रापकेदिगार्थिकेहृयवुतउत्रतमिति
मृशविवाहादिपुभकार्यपुत्रावपु
कावत्तदाष्टाविस्मरणेयशाहेल
विजीदितत्रयोणाह उन्पातोमहापा
तदयतिशिभिः द्विमाश्रयोमास्तथा
चेदेजोपानसामाशास्तमपनेतिथा
लयेदीतथा शाजोतेवमविटिसंज्ञा
दिनतत्रेपास्ततथा नवेरापविधु
त्रशादिपुगापापेयवोस्तथा १०
मिहृकृगवगादकाणामदपास्तथा
द्विमेदिगुथा एवमेदशायोग्यमा

१५

स.
वि.प्र.
टी.

४५
५०५

सहितं जामि त्रलजायपं वाणोपग्रहा
एकतरित्यातिथ्यात्तवारोत्पत्तेरुभयो
रामशार्पयामकलिकाया नारदोपात्रपि
कृगक्रांविमक्तमंरहणोभसिथोदि
नभेतथा तदुग्रहभित्रयुद्धातभस
वाणिष्मासोतिजत उद्गरेभुभकर्मर
रहृकृतंलप्रस्यदोषानपि १०५ उत्या
तादीदोषान्द्रोहविवाहेयतोपवीता
दिभुभकर्मसबसेत्यदिदितरतोयज्ञा
कानानयःतद्वाहग्रहणागोवलोवधे
न्यायेतमाव्यतसूक्तार्थं तस्यातामिवि
धानदियांतरिचभोमान लक्षणाया
तत्संवेधिमप्रवर्जदिवासास्त्यजत यदा
हृगुरुः दिग्धाह्वामहादोरुपत्रनेवावु
वर्षणे उल्कापातेमहावातेमहाशनिनि
पातेने अत्रधाशतिपातेवभुकावेपरि
वर्षयोः शोभापातशवाशत्रेडत्रिमित्रेन
शोभने केतवेयत्रटपतेसभमावाप्रथ
यथा वेदमृयग्रहेववर्जयेदिनसमक
मिति पातोमहापातः क्रान्तिमासमि
तियावत् तद्वाणातप्रसिद्धेदृग्यतिथ
यज्ञापातयोगोचदगाइत्यादिनोक्ताः

१८

एतैस्महसेत्यजेदति संवेधः तथाइष्टालो
गोवृत्तीपातवैभ्रतिपरिचात्रादीन अथवेदो
ज्जोशानसोवेदगुरुकाणां ग्रास्तमयतम
स्तेवतिथ्या चयेरतिथ्यस्त्येतिथिद्विच
पुनःरोदोतेनदात्रातिथिलभेसुविधं वि
भिभट्टासंक्रमादिसेसर्वग्रहाणांदेवष्यको
त्यादिनासंक्रमकालाउभयतेवजेचदिकाः
अयनेविषवेववर्षापरंत्रिदिनेमितिविशे
षोप्याः ताभ्यामहितमतिस्वर्णसंवेधः
तन्वशायास्तनलप्रमृणोलप्रगतनवा
शापीशास्तेवत्यर्थः तथातन्वशापीवि
हनेलप्रशानवाशाशवेद्वानहृरिपुगानहृ
षमस्यानगत तथापापस्पकतमववहृ
तेपापग्रहाणांवर्गात संदक्रुगवगोदयो
शो इदंशुक्रुगवगोइदंक्रुगवगोउदयो
प्रवृ अंशोनवाशासु उदयोशामितिसमहा
रहृकृतवत्ते इदंक्रुगवगोभोमहितमद
गोमं इदंमहितंलप्रशोच क्रुगवगोमहि
तंलप्रलप्रशोचेत्यर्थः उदयोस्त्याद्विचंश
युधान इदंशुद्विमस्तामुद्विचंशोदयो
शोतिजपतिदेववस्यसुस्तरसंगुतेच अ
स्तोशकेषवसदृष्टयुक्तेस्वस्वामिनानाश
वैपतिकेनैति वसिष्ठाद्युक्ता इतरथाज्ञेयम

सु.
विटी.
प्र.

५६

५०६

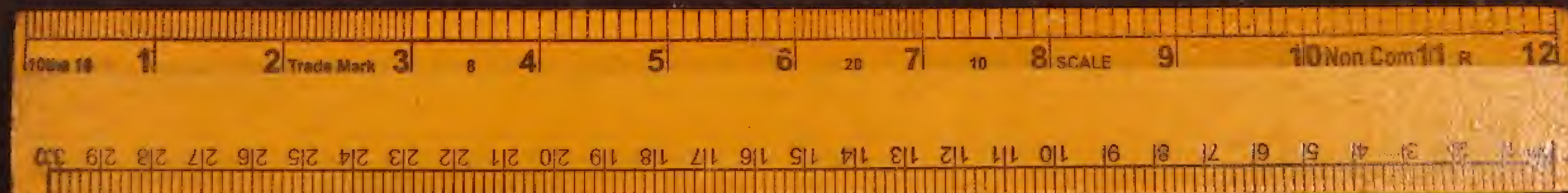
शुभमितिप्रथमकर्तृपक्षे प्राकवेदायुधं हर्षण
वेदतिमापत्तादिनोक्तं त्वाचरेयाचातरो
डादत्तादिनोक्तं दशयोगः सूर्यस्तः वेदस्तः
यत्पेरित्यादिनोक्तं योगाग्रहयुतिप्रतत्स
हिते नामिबलत्रायं समाहारद्वैक
वचने नामिबलद्विविलग्रजामिबे वेदजा
मिबेवलश्रावेद्रादितादिनोक्तं लत्रोत्तरा
हृष्टोडमितादत्युक्तं व्यंवेयसप्रशाला
कोक्तं पंचशालाकोक्तं च बाणः पंचपंच
के उपग्रहप्रसिद्धः पापकर्तरीकुरग्रहक
तरीसमाहारद्वैकवचने तिथिद्विवेक
त्यतेदृष्टयोगे तिथिनक्षत्रोद्भवेषपमा
दिमेत्यादितिथिवागेद्भवेसूर्यपंचेत्यादि
नक्षत्रवागेद्भवहस्ताकेयवेमतिशा वित्या
यनेकंदृष्टयोगे ग्र्यावन्मासकलिकावा
दोषानमिष्टार्थे आदिशब्देनमृदुमह
तीदिकान् कुराक्रांतविमुक्तं भक्राक्रा
तविमुक्तं भवे ग्रहाभयसिन्धुसूर्यवेदा
परमो ज्ञानस्तभ यक्रुग्रातयभक्रुग
हेणाजिसिधतेयत्नतेयथोत्पातहृतवदि
वियोत्पातेर्दिव्यान्तरिक्षभोमैहतेतन्मास
षंकत्वाजमेवकेतनाहृतं ननुकेतोर्दिव्यो
त्पातत्वाद्योत्पातहृतमित्यनेनैवतिषिह

मिति किंपुनर्विशेषतिषेहेनउच्यते अमु
भफलत्वेकतो गभुमनेः सूर्यः क्षणप्रतच
जोतेरपिदोषवज्ञास्त यदाहवगहा यद्य
कोयदिवहवः किमनेनफलतसर्वथावाच्यं
उत्पास्तमनेवर्णसूर्यो गभुमनेः स्यात्तः त
योसथ्यादितेभ अत्रमथ्याशब्देनसायसंथा
रह्यते तस्मिन्कालेयुत्रज्ञेप्रोदितेन
उदितेनतन्मथ्यादितेसूर्या क्रान्तनक्षत्राश्रित
दृशमित्यर्थः तदुक्तंकेपावार्कणा ताराणि
तारकतोपिचतदंशतदीवलोपिबिल
शुभकर्मणीति ताराद्याः क्रोवापकनी
तिकायांनक्षत्रेतारकेतारकेति चेतिवि
षेक्तेः तन्पश्यन्नादेवनिषेधेसिद्धिपुनः
दोषाभियान्तिकमर्थेइतिउच्यते उपग्रहत
दोषस्यसत्तावणकतेऊरुवाङ्गीकविषय
माश्रुदंशतभसदोषादिकाचूनादवणके
पि सर्वदोषविषयत्वेनतिषेदोयथास्यात्
इति तद्वशुग्रहभिन्नयुहगतभगदहेतेय
स्युयगतेभवषणमासेतिषिद्धतथाग्रहक
तान् लग्रदोषान् येषातिः तिबतिनदत्ता
दिकाल्पसंभेधितोषासंयजेत् अत्रमन्ना
वाक्यानिस्वीयन्मिन्नेवप्रकरणमिहितं

स
विप्र.
टी.

५०७

निकातिविदायप्रकरणेतिप्रनरुतो
कृतीतिषावे ज्योतिर्विदरतीलकरवि
दुषः श्रीवेदिकायास्तथा पुत्रीणाहिम
वोप्रसारितयामोहर्तवितामो गोवि
देनविनिर्मितेनयनिधायीमृषयाराभिय
आद्यानेकरपोदनप्रकरणेसंस्तुताम्
मथ्यमात ॥ इति श्रीविद्वद्देवजमुकुदल
कास्तीकं ज्योतिर्विदुः गोविंदज्योति
र्विविधवितायां मुहर्तवितामो गोका
योपिमृषयाराभियां विवाहप्रकर
णसमाप्तमात समाप्तविवाहप्रक
रणसंवेत १५५ सप्रविचारतम
तेनसेवत १८ ॥ फाश्रुतिषष्ट्यापरतासप्र
म्यो शुभमस्तकस्याणम॥

सु.
वि.भ.
दी.

1408

ओं श्रीगणेशाय नमः ॥ नमः सरस्वती
गंगा नारायण कर्माराधविज्ञमेगनिवारण
म वध्वेश प्रकरणे व्याख्यातिविधिव
त्सदे अथ वध्वेश प्रकरणे व्याख्या
यते तत्र वध्वेश प्रकरणे व्याख्या
न्यायाः प्रथमतः करिष्यामः ॥ भर्तृहर
प्रवेशावध्वेश प्रकरणे व्याख्या
वमरणात्तात्पर्यं संप्रदत्तं ॥ १ ॥
माह समादिपंचकदिने विवाहावध्व
प्रवेशावध्वेश प्रकरणे व्याख्या
षमाह समादिने हवर्षात्प्रतोयथ्यन
१ ॥ ६ विवाहादिवाहदिने माहारा
ष्टदिनातिषोडशदिनानि तेषां मन्त्रा
ले समादिपंचकदिने समदिनानि हि
तीयचतुर्थपञ्चमदशमहादशमहा
दशचतुर्दशषोडशमाख्याति विषम
मथे सममपेचमनवमदिनानि तेषु व
ध्वेशः वधान्नानपरिणीतायः
कन्यायाभर्तृहरप्रवेशावध्वेशः शुभफल
दः यदाह नारदः आरेभ्यादाहदिवसा
षष्टेवाद्यष्टदिने वध्वेश प्रवेशावध्वेशः
दशमेषावध्वेशदिने वध्वेश प्रवेशावध्वेशः

देवग्रहणात्तु नस्तदुक्तिरिति प्राशन
स्वनाथं ज्योतिर्विषयेतविशेष व
ध्वेश प्रवेशावध्वेश प्रकरणे व्याख्या
चमभेवारेस्तत्रेशाशिनाचलेरतिप्र
स्तात्पनिवन्धवशात्षोडशदिनाभ्या
त्रैस्वध्वेश प्रवेशावध्वेश प्रकरणे व्याख्या
माह समादिने विषमवर्ष प्रथमतः ती
यपंचमवर्ष विषममासे विवाहमास
त्यथसप्ततीयपंचमसप्तमनवमेकार
शक्रमासे विषमदिनानि समदिना
देति तेषु वध्वेश प्रवेशावध्वेशः शुभः तत्रापि यदि
प्रतिबन्धवशात्कालातिक्रमः पंचम
वर्षात्तत्काजान्तस्तदापंचवर्षान्नत्र
यथेषु विषमवर्षदिनानि यमानास्तिकि
तदोषरहिते काले वध्वेश प्रवेशावध्वेशः
उक्तं च संग्रहे ॥ विवाहमारभ्य वध्वेश प्रवेशावध्वेशः
योयुग्मेदिनेषोडशदिनाभ्याः ऊर्ध्वत
तोद्येयुग्मेवमात्रेण नः परस्तात्रियुग्मे
नवास्तीति आचार्येयुग्मेति परेश्वर
दोहययुग्मेण यत्तद्विवाहपत्नी
वध्वेश प्रवेशावध्वेशः ॥ प्रथमविषमवर्षतया तृती
यविषमवर्षमेवमाह यदुदवर्षवर्षतया

मु.
वि.पु.
टी.

योऽसौ सोऽनिर्गैतमश्नादसत्यमिति स
मवर्षवशस्मरणाच्च यदाहयमीशा
स्वनादः समवर्षसमेमासेयदिनारेग
देवजेत आशुषोहरतेभर्तुःसानदीमर
तोऽनेदिति प्रयुग्मवत्सरतिषेदः पंच
वर्षात्यकोत्तेयापश्चतदावरासप्रागभि
धानात् ॥ अथवधप्रवेशानक्षत्रादिप्र
दिमन्वृभाह ॥ ध्रुवक्षिप्रमउत्था
वस्वस्वमवातिले वधप्रवेशःसत्रेशो
रिक्तागर्केषुपेःपरेः २ ध्रुवाणिगोहिल
तुरग्रयवलिप्राणिप्रश्चिनीप्रवृत्तः स
हनिविज्ञानराधोरवतीसुता योऽप्रव
णःवसुधतिष्ठा मूलप्रमिर्दि अनिलः
सानी पशुभेषुवधप्रवेशःसशुभप्रलदः
अथादत्यासतिथिप्रश्चकंराभांमन्यवा
रेषुवधप्रवेशःप्रशस्तरत्यर्थः उक्तंच
वाहारतले पोस्मार्कभश्चयवणाश्चयमे
हस्तत्रयेन्मलमेयातरास्व पुष्योवैमैत्रे
वधप्रवेशारिक्तेतरेव्यक्तताजेचशस्त
ति कभंगोहिली बुधपरेरिति अथैषि
ष्टः उपवारेवधप्रवेशोत्तेयातेकस्मिंश्च
देशेपिवाचारायसुधवारवधप्रवेशानि

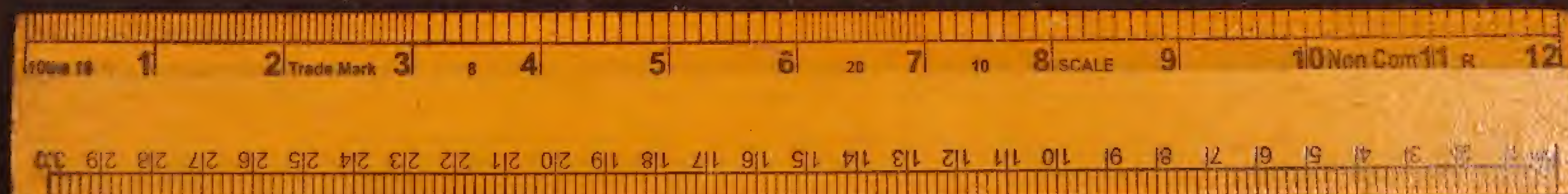
विधायतेकेविद्वन्नेतमपिवाणयेतिय
इधेनप्रसकश्चि तश्चित्तेशनेरपिनप्र
सकतातस्यापिनिवेदोवाचःस्यात् ये
वेतिगोतोवधप्रवेशाराशवेवकार्ये नि
दिवेत्तुक्तेस्त्यर्थतेत वधप्रवेशानदि
वाप्रशस्तराजप्रवेशातनिशिप्रशस्तः
दिवाचराशोचरदप्रवेशःसक्तीर्तिदः
स्यात्तिविधःप्रवेशःइति २ अथविवाह
हनेतरेप्रथमेपुक्प्रवित्तासेप्रवधाः पि
त्रादिग्रहनिवासेफलमिदवशास्तेर
माह ॥ जेहेपतिजेष्टमथाधिकेपति
हेत्याधिकेपतिहेत्यादिमेभर्तुहवध
शुवौशुभमहयेसुसुरेतयेततेतात
मेयातातमेहविवाहतः ३ विवाहतो
विवाहाहनेतरेभर्तुहस्थिताद्यदिश्र
दिमेप्रथमेन्यहमासिभिर्धितेवधप्रति
जेष्टभर्तुमेष्टभानरेहेति यवमादि
मेऽधिकेमासिस्थिताःपतिभर्तुहेति
आदिमेष्टवावाकाकेष्टशुभभर्तुजननी
हेति आदिमेष्टवावाकाकेष्टशुभपित
रहेति आदिमेष्टयमासेभर्तुहहेतिष्ट
तिततेनिजशरीरहेति प्रियतस्त्यर्थ

५२

4/0

ठविद्वषः श्रीचेंदिकायास्तथा पुत्रेणा॥
 द्विगवेप्रसारितयिकाः मोहतेचिंतामोः
 गोविंदेनचिनिर्मितेनयतिषोपीष्टया
 राभिषेखाख्यानेस्त्रिभूषणेशसमयाया
 यः समाप्तिगतः ॥३॥ इति श्रीविदेदेव
 समज्जालेकारनीलकंठज्योतिर्वित्त
 गोविंदेज्योतिर्विदुरवितायोमहर्त्तिचिं
 तामणिदीकायोपीष्टयांभूषणेशप्र
 वेशप्रकरणोसमाप्तमगमत सुठम ॥
 समाप्तम्

समिधा

411

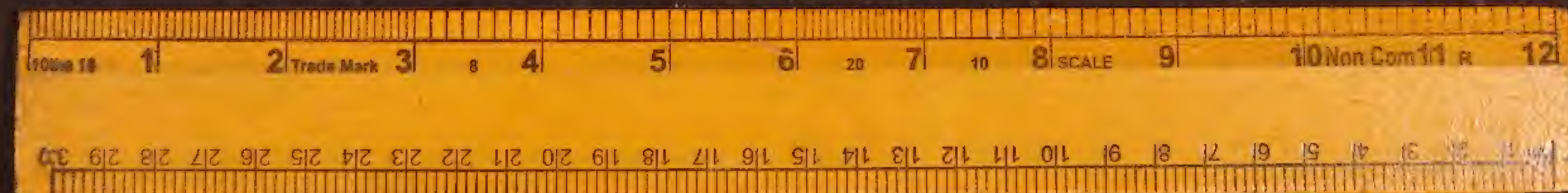
५

बलोकिते शुभशुक्लेवासि लक्ष्मि
प्रस्थिनीप्रथारस्ताः शुभाणिप्रसिद्धा
णिप्रवणारिचयप्रनवसस्ताः शु
मपेरीत्तसास्तमंमले मृहनिप्रसि
हानि एतेप्रभेप्रचहिरामः प्रशस्तश्च
थः यदाहकृत्ताश्चयः तिष्ठादित्य
समीराणादिति वसुजीणोतराण्यसि
नीरोहिराणाः शुभदश्चवर्षसमसमेवा
लिङ्गमेरविः कयामेमध्यमीनंभनव
वधुपानेवव्येतौलिकेदेपाचार्यमिते
सौम्यदिवसेप्रहेगुंभास्तुरति प्रथ
कर्तात्रिकानिभाताधिक्यज्ञानिता
नि..... तौडेनेक्रानि नीहाराशुपतो
तरा..... बुद्धानरायाश्चिनी मला
हस्तारवारु..... लक्ष्मिनाष्टश्रास्तेति
शो क्रमाजालिगतेरवौशुभकरेणामै
दयेभार्गव सयेकैटवराजमेप्रभदि
नेपेत्तचहस्तेनरे हिसादिकातिलाम
गोप्रथसिनोलेलादिगोदिकातिं चा
नीतागुणयालिनीनववधु..... त्सवे
मेदंते ललाटिकायातातयोत्रयाव

सु.
व. ३०.
प्र. २०.
५१२

त्यति शुक्रास्ततिषेयस्तसामान्यतो
वाप्यारामेत्यादिनोक्तपदेतिनप्रनरुक्तः
यद्यपि शास्त्रमन्यनकालमुदिरुक्ता
तथाप्यावश्यकत्वे चैत्रेयैवेदोक्त
मेयुरुक्तमलिस्तु च नवाङ्गागमने
चैवकृत्येपेवतमासुगदिति वाप्यार
वाप्यारामवाक्यानेववप्रवेशः क
र्यः अथदिवागमनेसंमुखमुक्तदोष
प्रदर्शनीकृतमाह ॥ देवो ज्योतिर्भिसु
तदतिगोयदिसाहस्येयुर्दिशि मगा
भिनीनवोक्षाः बालाश्च दत्ततिविषय
तेनवोक्षाचेहेयाभवतिवर्गभिणीत
गर्भः ३ यदिदेवेज्यमुक्तेभिस्तदति
गोमेतद्वदिगभिस्तवेमेतदंतिगाभा
मेवस्थितः स्यात्तदाशुशुः बालाः गर्भि
णीगर्भवतीनवोक्षादृतनपरिणीता
चेदनेतदानवेयाशुपतसेभावतारहि
तास्यात् गर्भिणीचेदनेतदागर्भगर्भ
रहितागर्भस्ववतीस्यात् यदाहवा
दरायणाः अस्तदनेभयोः पुत्रेतरासे
मृत्यागते नष्टजीवेतिरंशेचनैवसे

चालयेदधः शुविण्णवाकेनापि नव
वधादिगगमे परमेकंनवेतयंशुके
संमुखदक्षिणे शुविण्णस्वितेगर्भा
नावास्यात्सराणेत्रेनत नववश्रुवेदे
याशुकेसंमुखपकेमधवाणाः पश्चि
मोयंतः प्रष्टदक्षिणो गंतव्यमस्यात् ता
तदाष्टवीजगोदिशोत्तराच्छेत् किंतप
श्चिमदक्षिणा ५१ दिशागच्छत यदि
पश्चिमायासरितः शुक्रः पश्चिमाग
तः संमुखपवदक्षिणा गंतः दक्षिणाः ए
वेगतः दक्षिणाः एवेगतः ततउत्तरगे
तवामंतदापश्चिमादक्षिणोदिशोत्तर
यात् किंतपष्टवीजगोदिशोष्टष्टमोपुत्री
पुत्रीवतीप्रयाणेकोताकुलीनां सुभगा
करोति शुभेसुदः खेविदधाति शुक्रौवे
यथाशौकोखलनास्तिशुक्रमिति केवि
हीपोत्सवप्रतिपति नक्षिणानियमे
विनेववधुप्रवेशोवाञ्छति उक्तं च अ
स्तेगतेगुगेशुकेसिंदस्येवाहस्यतो
हीपोत्सवस्तेनेवकल्याभउरह्वनेदि
ति तदेतस्मिन्नाचारनेदेय अत्रलप्रशु
दिसाहवा वादरायणाः ३५चयगत

स.
व. भ.
प्र. टी.

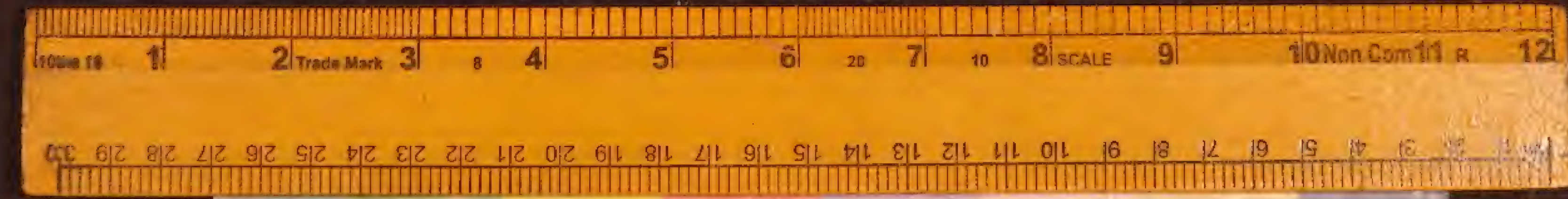
जीवेभ्यो नैवेद्यपागते शुद्धे लगेष्वा
क्रान्तगतव्यभञ्जमन्तरमिति अथ प्र-
श्रुत्वा पचादेमेजभाषिणी स्मृत्माह न
गरप्रवेशविशयाद्युपदेवेकरपीडेनेति
उपतीर्थयात्रेयाः नृपपीडेनेनववधः
प्रवेशने प्रतिभार्गवो भवति दोषकृत्वा ५
नगरप्रवेशविषयो देशः आदिशोह
नग्रामरक्तस्यापदेवे नगरजकृतोप
देवे सति हर्मिस्तदिना वोपदेवे सति न
तवारिणि प्रतिश्रुत्वा दोषो नास्ति कर
पीडेनी विकृते दिशेन यात्राया सत्या
वो विप्रुपादेन रक्तपां पात्रा यथानक
रेकाटयात्रादेव यात्रा तीर्थयात्रा प्रया
दिकतेयोः नृपपीडेनी नृपाश्रयः सा
काशापीडेनी पीशयो देशदिक्ताया
सत्या नववधप्रवेशनो नृपतनपरि
णीतायाः कस्याप्यभञ्जमन्तरे प्रवेशोप
तेषामन्यतमसद्रावे प्रतिभार्गव सम
विश्रुत्वा दोषा कृत्वा भवति यदाह
वाटसायणाः स्वभवनपरप्रवेशे देशा
नी विभ्रमेतयोदाहरे नृतनवधायमने
प्रतिश्रुत्वा विचारणानास्ति एकग्रामे

प्रोवापि इभिर्ज्ञेदृष्टविस्रवे विवादेती
र्थयात्रायां मसो दोषः तदाकोपगुक्ते अ
थ प्रोक्तस्तीर्णपदिरागमेन तथा गोत्रपते
नच प्रतिश्रुत्वा पचादोतरमिदं देशा स्मृत्
माह पित्रे गृहे चेत ऊच्यते प्रथमसम्भवः ।
स्तदानदोषा प्रतिश्रुत्वा संभवः स्वस्वो गि
रावत्सचमिष्टमोच्यते जीर्णो भग्दानम
ने कृते तथाः ५ चित्पित्रे पितरिदं पित्रो
वाया अत एव वसो यदि तियत्ययः त
स्मिन् पित्रे गृहे चेतोस्ततोऽप्यमृतः तस्मै
भवः स्यात् स्तदा स्त्रीर्णो प्रतिश्रुत्वा संभवे
दोषो नास्ति उपलक्षणात् आह तैः सर्वे यु
अदिसुहित्वा संभवापि दोषो नास्तीत्यर्थः
तडकं चरेच्छरेण पित्रागारे ऊच्यते सम
योः संभवो वा यदि स्यात् ततः अहितं भवति
रवेः संभवे वा वाच्यश्रुतः शक्ते लगेतता
वतितियो चरेता विप्रुदो स्त्रीर्णो यात्रा
भवति सप्तसांसे वित्तं सांसि समेति नाश
ह्यङ्कशुद्धिरपि चेने भवतीत्यर्थः अथ
भ्रातराजरावेत्ता वसिष्ठः कथं पोत्रिष्टेने
ऊच्यते तत्रोक्तं नवरेतया भारद्वाजस
नेः कृते कार्यः भगवेति रावत्सवसिष्ठ

म.
व. भ.
प्र. टी.
५६

कश्यपात्रिवंशोत्पत्तिज्ञानोत्पत्तिभरद्वाज
वंशोत्पत्तिज्ञानामपिप्रतिश्रुतसंभवोदेशो
नास्ति यदाहवादायताः कश्यपुषु
वसिष्ठेभ्यश्चभारद्वाजसोभ्यश्च भारद्वाजेभ्य
वसिष्ठेभ्यश्चभारद्वाजसोभ्यश्च भारद्वाजेभ्य
दोयात्रामात्रासापरताः नहिरागमनय
वसेमनवाकोविशेषावुक्तः पवंप्राका
कतेणयवादेयेये केवित्प्रभायुदाह
मयेरः केतेषांप्रतिश्रुतयानमभ्यभेयव
त्सभरवमिरो भारद्वाजवसिष्ठकश्यप
कुलात्पत्तिज्ञानायात्रेः कुले इमिंस्तेविष
यास्तवेप्रतिसितेयस्यादिवाहृतया ती
थानोगमनेतथैकनगरेग्रामेचसोम्यंतये
तिसोमस्यापत्यं सोम्येउपः सोमागिाय
गितिचह उपसोमस्योपिभग्वादिगोत्रे
नत्तानामपितयायानमभ्यभनास्तिचक
राडर्थिताकपद्वसेज्जावेःनेषामपिया
नामभ्यभेनास्तीत्यर्थः नश्चिते सलवा
कस्यापवाहृपस्यात्रपलेभात किं
यथासाधारोपतयस्याकस्यांविदिश्यया
त्रयो प्रमायाश्चादिष्टिरादिनिषिद्धा
साववादायता दिवाकोरपोदातेतया

उपसोमस्येगमननिषेधा नक्तेरेवतद
पवाटस्यायुक्ततदर्शनात् नवप्रतिश्रु
कप्रतिश्रुतं प्रतिभोमंगतोत्पत्तिः बलेनश
कुतलेपिहतेसैन्योतिवर्ततइतिवसि
होक्तरेवसोउपसोमस्योत्पत्तिनिषेधा
वेधिकस्तिकिंच कुत्रायहृषभद्यात्म
तोदद्याडुपायच ततस्मिमावजोदेष
ज्ञाणादेवनयेपतिति उपसोमस्योदेष
निराकरणार्थरपितइतिरेवासिप्रमाण
मितिचेत् अत्र प्रतिश्रुतं प्रतिश्रुतमित्या
दिवाक्येउपसोमस्योत्पत्तिनिषेधावहमेव
तिपेतीयेत अत्रायवादावाभाणि श्रिय
तिनः प्रतीडुजंभूमियतेगतस्यनानेग
हस्त्राणविषेसमर्थोऽस्ति ज्ञाणरत्ना
नारदोनपि प्रतीडुजंभूमियतेगतस्यनानेग
ज्ञाणरत्नाहीति तत्रोपात्रादिविषयत्वेन
परिहायेयाभिहितः सश्रुतसोमस्योत्पत्ति
वनउपसोमस्योत्पत्तिनिषेधावहमेव
क्योतेप्रतिश्रुतविद्यतइत्युक्ते नवप्र
तिश्रुतमित्यादिवाक्येयानस्यप्रतिश्रुत
दोवस्यापियेपरिहायेस्त दोषकथना
नोत्पत्तिरेवतस्याभिधानात् प्रतिश्रुतप

सु.
व. ५.
प. टी.

५५

५१५

देतमाद्यतोऽस्य यतः सुपात्रे तदति प्राये
न सोमं तथेति महेष्टोक्तिः साधीयस्ती
तिदेन ये च धोभिप्रायेऽभिमतः स्यामो
म्येतथेति वेदो मेतथेति वक्तव्यं स्यात्
तथ्येनात्तं किंच प्रतिशुक्रपरे सुपात्रो
स्य यतः सुपात्रमित्युक्तं तदपि शुक्रं कृतः
शुक्रास्तदोषस्य महेतेन न तदपि यकोरं
गोत्रादिपरिहारः कामे प्रज्ञे हा प्रतिशुक्र
मस्तंगते तथा या न जिमेष्टु रजीति श्रीप
त्युक्ते शुक्रास्तदोषस्यापि पवारोऽपान
कृत्य समाप्यते नैव प्रसंगे तन्नास्तुति
तिप्रययादये यदिस्यारव कृतवतीति प्र
न कृतवतीति पातवदकेष्टवतीति उपपत्ति
कृत्य तमहादोषा न ह मेव तु हा कोऽप्यग
मिदिते प्रेतु उपास्त समेचेनावेतिके
रेयिवचने युक्तिर्वीकाश्चिरमिरापि तस्या
हाचनिके र्येन युक्तिः प्रभवेदिति उपा
सोमस्ये गोत्रादिपरिहारो न शिरोमणि
पदवी मागेदतिः आदिप्राज्ञात्सुभवन
प्रप्रवेष्टे देशानो विभुमेतेषां हाह नून
नवधा यमेन प्रतिशुक्रविचारणानां वि
पकशमेष्टे वापि दुर्भितराष्टविसुवे वि

वादेतीर्थयात्रायां प्रतिशुक्रं न डुष्यतीत्या
दि नृत्पत्यायतादौ मसोमवेपिर्वसिष्टा
दिप्रवचनाभावात् किंतु शुक्रसोमवि
पवसपरिहारः सोपि सर्वेषां यात्रामात्र
साधरणः परेतश्च शिगभिर्गणानववध
धनदस्तोगेतभृगोः प्रउत्पादिवारा
यणादिवाक्यात् विशेषाकृत्वा वागति
मोत्रे तत्रैव सोऽद्यादीनोऽप्येव स्याद्वि
चरस्तु उपास्त एव वेत्यलमपि प्रसंगे
नेति शिर्वे अथ दिरागमणप्रकरणे ग
मयेनोपसंहरति इति श्रीदेवज्ञानंतस
तदेव जगमदिरचिते महेते चिंतामणे
दिरागमनप्रकरणे स्पष्टात्तमिरे ज्ञेयति
विद्वरनीलकंठविद्वदः श्रीवेदिकाया
स्तथापुत्रेणादिगवी प्रसारितयि याम
सुर्वचिंतामणेः गोविंदेन विनिर्मतेन य
निधौ सृष्ट्युपासमिधे व्याख्याने पुनरा
गमप्रकरणे संपूर्णिमागमन ॥ इति श्री
विद्वदे ससु कृतं लंकारनीलकंठज्ञेयति
वितु उगो विद्वे ज्ञेयति विद्वद्विचितायोस
हमे चिंतामणिटीकायां यदुपपासमिधा
योदिरागमनप्रकरणे समाप्तमगात् ॥ समाप्ते

ॐ
अ.व.
दि.प्र.

ॐ नमः सरस्वते ॥ ॐ गणनायकः
यतीलकं ठं गुरुतथा अग्रिहोत्रप्रकर
लोवात्वातिविद्वंसदे अथागथानम
रुणोवात्वायते तत्रापि अथोयते
तेन वाक्यं विशेषेणोत्पाद्यादानोत्र
विवर्तने केचित्पाणिग्रहणसमय
वाग्राधानमाहः अपरेपिपिशुभाश
भिः सहवाविभागकालापवाहः २
कंचप्रोतो आवसुणापनवारकाले
दायाचकालेकेषामितिपारकरः २
यद्यकालेपतयवाच्येतांतेमेहस्ये
ण अग्रादानेपारकालेविषेयकेशि
द्योक्तं तदायाचकालेति अनेवसे
नायतप्रस्तारेणवर्णविशेषोआहः त
इत्थं प्रोतो वसेतीवाद्योणग्रीमादधी
तद्यीष्मीराणानाः शरदिवैद्योवर्षासुर
कारश्चाददीतेति इतरेतश्चादयपवा
हः एतदपुक्तं प्रोतायदरेनेवेअदयमे
नदेखादद्याति एतच्च सामदानवि
षयेयदाहयस्तवः सोमनवत्समाणान
नत्तेशीष्टेनत्तमिति तत्रपाणिग्र
हणकालस्यपुक्ततातत्तापरम्भमा

एताधानार्थेमुहूर्तगतेशाण एवेपिडा
दिभिः सहयस्मिकालेविभागजातस्तस्मि
कालेनयथाकवित् यतीपातभद्रादिरो
षरहितेप्राधानेकार्येसवत्तवन्नरापुत्र
शाणदिकालसुद्धितापह्या तत्रापि
यदिप्रतिवेधवशादादानाभावाजातस
दाकालसुद्धिवत्तमाणाविधयाविचार्ये
व अथप्राधानानावसेनाहृतवः सो
मयागार्थेनयनापवाक्कालेवायद्य
पितृरायणविचारोनास्तिसेमाव्यभि
चाराभवान् तथापिपुक्ततादिरोषति
वारणार्थमुहूर्तगेवषापव एषातश्च
दादेयेपवाधानामितिपतस्तेषांसोम
धानेपवः अहोदयेइति मयाकथेवि
त्तेचोगसुद्धिविचार्ये एवेताभिसेपाय
ग्रादानांसोमयागदिमुहूर्तवसेतति
लकाचनेनाह स्यादग्रिहोत्रविधिरुत्त
रेग्रदिनेयेभिअधुवात्प्राशिपुक्तमेरा
मथिलेपिक्तासनेप्राशिउत्तमेप्राशुन
नीचेनास्तेगतेवविमितेनवशाउरेदे
उत्तरगेउत्तरायणगतेदिनेषासुयोदि
होत्रविधिः स्यात् ॥ यदाहनायका

सु.
व. ध.
प्र. टी.

५१०

हप्रवेशवैवाहप्रतिष्ठासौमित्रिवेधनं म
त्वादिमेगलेकमेविषेयं चोत्तरायणोऽ
ति मत्वस्याप्रिहोऽश्वकुलादारेभोपि
विवाहपववैवाहः सायण प्रतिष्ठादे
वतादिप्रतिष्ठासिञ्चति मिञ्चति नका
विशोखधुवानिप्रसिद्धानि ग्रन्थेरेवती
शशीमगः शकेज्येष्ठः सुरेज्यः प्रयाः
यतेषामन्यतमेधुधिल्लप्रयश्चिह्नोऽवि
थिष्ठात यदाहश्रीपति प्रजापतेयोष
मेसदिदेवेषोषेज्येष्टासंदेवकृतिकास्यः
अग्रादानेसुमराणां त्रयपि अष्टयोक्तं श
कनेविप्रमोवेरिति विज्ञासिति विज्ञा
अतर्षीनवमीचततदंश्यस्तस्तस्या
दानेनोकार्यं ॥ तदुक्तं दीपिकायां ॥
पुष्येतराविशाखासज्येष्ठाश्लेषाप्रिके
मे अग्रादानमविक्रासुकार्यं वादाक
नेदनिशति कोरोहिणी शशीति चे
इमेगलपुरुषकुंभतीचगतेपुतया
स्तांगातेपुतयाग्रहोतेविजतेपुतया
शरदस्थितेपुन्यादानेनोकार्यः ३
ऊंचरत्नमालयः ऊर्जंडजीवेरिपरा
शिसंभोः पराजितेनीचरहेपमेव

अस्तेगतेवाग्निपरिश्रयोः करोतिहा
संविद्वधामयातीति कथयस्तपुज्जहो
षमपाह अतयवस्तपयेचतर्षाभिधा
नेअग्रादानेस्तपुदिवसेतिलकयाह
नोर्कनककषकुम्भनवाशलेपे नो
ज्ञेतनोरविशशीज्यऊर्जेज्योकोणे केद
लषटविभवनगेअपरेसिलाभेषावस्थि
तेर्निधनमुदियुतोविलये २ कर्कः प्र
सिद्धः नकोमकरः कषोमीनः ऊर्ज्यः प्र
सिद्धः यतेषामन्यतमेलेनवोशेवा
अदानेनोकार्यं तथाज्ञेचंदेतनोलयस्या
सतिचनोः अधानेकार्यं तथाचोक्तं
श्रीपतिना शशीविलेपस्तचरेचरेवा
तदंशके ॥ यद्यवशाशशाके आदाने
कोरुदिजगुंमवानोज्ञातोपणिवाणम
पैतिवहेणिवाणमपैतिवहेरिति नवा
णीशपतकास्तेचसोऽचरमभावाग्र
होवाराहस्तेनतत्तयते मकरस्य
स्त्रिमवर्जंभेमीनजलावशायाताइति
अतएवेनहषागमयात सापुकेमहेश
रेण कर्कनऊर्जमीनविलेपयोगते
तत्तयतेपुनदीये लग्नगेऊर्जमीनोद

सु.
व. ध.
टी. प्र.

৭৫৫

418

यितेवा नाशमेतिजनितोपिहताशः
लशराश्वेदस्योपलक्षणात्तुक्रोपिल
श्रोतिषिद्धः यदाहकश्यपः यस्यैवाया
नलग्नस्यचंद्रोवाभगुनेदने अपैतितस्य
जातोऽग्निनिवाणमततंजलमिति सूर्ये
चंद्रगुरुभोमेषुत्रिकोणस्थितेषु सत्तु
परेश्वेदत्रयमुक्तशनिराहकेतमित्रिला
भषेवस्थितैः सतीयपकादशषष्टद
शमस्यानस्थितैः सद्विषयनहितस्यात
यदाहश्रीपतिः त्रिकोणार्केदोषवेयषु
सूर्ये बृहस्पतौश्रीतकरौकुजेवा शेष
ग्रहेष्टपचयस्थितेषुभमधजोत्पादनसा
मनतीति भमधजाग्रिः निपतेत्येक
चिदाहः अग्रादानेलग्रेतिपतशुद्धिदु
तेःष्टमस्यानःष्टमलग्रेसकलग्रहरादि
इतिपशुद्विस्तयाश्रुतेमत्पादानेष्टभंते
स्मादष्टमस्यानपः कोऽष्टगुरुदस्यात्तदा
ष्टभंमेत उक्तवश्रीपतिनः चंद्रपुत्र
स्तुगोस्तुमेतिलिपेवह्यापायकोय
जमानः आधातोर्वल्लतवाविनिगव
लिश्रोताशुक्रिणकृतोरिति अग्रागमः
अन्येतेवमाहः निपतमष्टलशंकस्मात्रि

यनमित्याकोत्तायो मापानकत्रजन्मराशि
जन्मलग्नाभ्योमष्टमेलग्रेमित्यर्थः तस्य
देहरिज्येतदाभावति यावत् तैनेष्टेलेग्रा
इति यदाहकृपणः येषांगुहदिवसे
चंद्रताराबलानिता वेंदेशुहियुतेलग्रेवा
ष्टमादयवर्जितइति अत्रवाख्यादयेप्रमा
णसद्भावद्वयमपिउक्तमिति वाच्यमत्र
प्रणामः तत्रनिधनिशुद्धिनिधनशुद्धेता
भ्योष्टेलेग्रेइति मलस्यस्यनिधनशुद्धि
दस्यइत्यर्थः सहाणामोमेकरोषणकवि
भक्तावितित्येकशेषः यथावर्णावावृद्ध
यःस्यताइति उक्तोयपुद्याख्यानावसरेवा
दयशुवादयशुइतिनेत्राहनेकप्रणयाणा
मन्यतमाश्रयणानयदमेजरीकारादिमि
त्तादीनांयात्रनसक्त अथाग्निहोत्रिणाग्रा
धानलग्नवर्णयागकश्रुत्रेयागानवष्टा
भाह चाधेजीवेतन्नेस्यवाग्नेयेभोमसुरे
ने षड्रयेज्ञेयैवास्याजाताश्रियजतिध
वम् जीवेयुगैचपस्ययनः संस्थमतिन
नस्यलग्नस्य ग्राधनलग्नधनयाद्योगुर्वि
ष्टेसतीत्यर्थः अयमेकोयागः अथवा
भोमेमेवे भवेलग्नसतिअयेद्वितीयोया

म.
व. प्र.
प्र. टी.

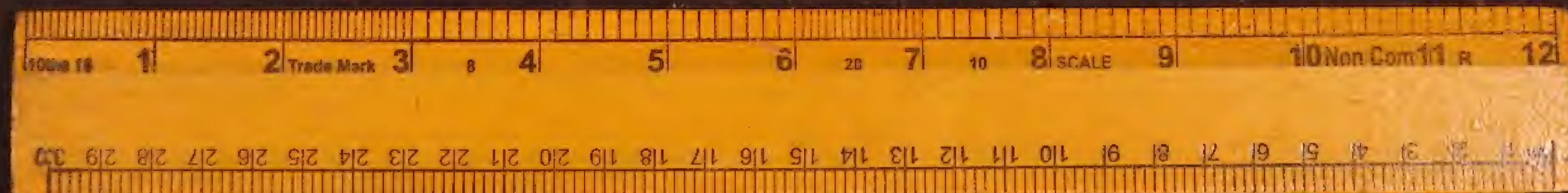
५॥

५१९

गः अथवापानलग्नस्यानस्येसमस्या
स्येवोभोमेसतियागदयमेतत् अथवाः
त्रेवदेष्टृतीयेकारशस्यानामनमस्या
नस्ययोगत्रयमेतत् अथवास्येभवेत्
भुवेतिश्रुयोनयजतिजोतिष्टोमादियागोक्त
रोतीत्यर्थः उक्तं च श्रीपतिः ॥ लग्नस्येव
नपिगुरोवयजियेवाभस्तेनोदयमगते
शसममेवा निगमोप्रासस्त्रययगवि
पोजाताप्रियंजतिनमंशयेदिजदृशति
केविदेवमात्रः भुवेतिश्रुतेतिरेतरमिति
यावत् यजतिदेवतोदोषोनावृत्तेत्याः
गोयागस्तकरोतिनिरेतरमग्रिहात्रुक्रमे
करोत्यर्थः ॥ यदाहकप्रपः लग्नस्येव
परेजीवेमेवेवासमक्रमे ऊर्जेर्कोविष
समस्येवेदेवाग्रिजलनलमितिशिवे ॥
जोतिर्विवेकीलकंदविदुषः श्रीचंद्रि
कायास्तदा पुत्रेणादिगवेप्रसारितपि
यामहर्तचित्तोः गोविंदेनविर्मितेन
यविपोपीरुमथागभिधे व्याख्यानेग्रि
परिगुह्यप्रकरणसंज्ञातामयागत
इतिश्रीविहरेवजसूक्तालंकारनीके
उज्जोतिर्वित्तुत्रोविदेज्जोतिर्विहरेचिता

यामुहूर्तचित्तमणिरीकायांअग्न्या
दानप्रकरणेसगमत ॥ ॥ समाप्ते
शुभम् ॥

अनमःसरस्वत्यै ॥ ओं गौरीतनय
माराधयगोविंदेनसतोमदे राजाभि
षेचनादायःसम्यग्वाच्यायतेभुनाः
अथराजाभिषेकप्रकरणेव्याख्याय
ते ॥ तत्रैपिकेनाभिषेकाख्यानवि
शिष्टकमेणाराजशब्दाद्याः पुरुष
गतसंस्कारविशेषाराजभिषेकशब्दे
नोच्यते तत्रैतमुहूर्तवक्तुकामःकाल
शुद्धिनावदिद्वेषयाह ओंराजाभिषे
कःशुभउत्तरायणोपुर्विदुःशुक्लैरुदितै
बलादितैः भोमार्कलेशशरेशशत्रे
मपेः नोचैत्रिज्जारायनिशामलिस्तुवे
उत्तरायणगतेसूर्यसन्नितिथागुर्वि
दुःशुक्लैःसरितैबलानितैः भोमार्कल
शशरेशशत्रुचरैरुदितैः सदि
राजाभिषेकः शुभाशुभफलदः प्र
दस्यात् ॥ यदाहकप्रपः अथातः

सु.
रा. मि.
प्र. दी.

५१

५२०

संप्रवृत्ताभिभूयानामभिषेचने सौ
म्यायनेसिनेजीवेनास्तगेनचन्द्रगो
रति ननगीर्वाणोनुप्रतिष्टेयादिना
प्राग्दत्ताण्यननिषेधादेवोत्तरमात
शस्पातीनोप्रेयाद्यादिनाचुगुरुशुक्र
दिदोषगहितेकालेभूपाभिषेकोज्ञाते
सतपवकिमेननप्रनरुक्तयेथेन न
चकश्यपादीरुक्तमितिवाच्यं तस्त
सामान्यप्रकरणस्यकृतत्वात् किंत
नप्रतेविषेवाभिधानमेवेकते उच्यते
गेर्वाणोनुप्रतिष्टेयादिनावाप्यारामत
मगेत्यादिनावसमान्यतपुष्कतेप्रदो
षरहितमङ्गं तत्रकस्यचिकस्यचिदे
देवधतिःस्यात् यदस्तिणायनशुक्रो
स्तादिदोषारहितेप्रभेकमेवाप्याराम
मादिकार्यशुक्रास्तादिदोषमहितेउ
त्तरायणोपिकार्यमितित्रिरामार्थमोद
राज्ञाभिषेकः शुभउत्तरायणोपुर्विउ
शुक्रैरुदितैर्वैलानितैरिति सिंहस्य
चमवारस्यचगुरुयत्नेनवर्जयेदित्या
दिदोषाणामगदेगाउदयोचेत्यादिना
देशभेदकतपरिहारस्यसवचं ता

दितिनतेषोपनरुक्तिः ननसदाकृतयु
गंचात्रेसदावेवोत्तरायणोनप्रहास्तादय
कृतोदोषोविषेयरायुलयेरत्यादिभिर्वा
सवाकैः शुक्रास्तादिदोषमहितेउत्तरा
यणोपिकार्यमिति तत्रिरामार्थमोद रा
ज्ञाभिषेकः शुभउत्तरायणोपुर्विउशुक्रैरु
दितैर्वैलानितैरिति सिंहस्यमकरस्य
चगुरुयत्नेनवर्जयेदित्यादिदोषानाम
पिवाराणस्यादिदोषभेदेनपरिहारसत्ता
किमितकिरितिपेत्त काशीखंडेदिना
ष्टयात्राप्रस्थावर्तोदिययकपवासवादे
स्तनवारणस्यादेवत्यदिनस्यामोः प्रेसः
स्त्रादिदोषमरेवप्रतिष्ठादिशुभकर्मणि
विनस्यः बहूदिनस्यामोपुनः रत्निसरे
षरहितपतस्यः नपुंसकस्यपुवादीमग
दादेशानर्थमेवकर्तव्यावश्येनरुक्तिः
सम्यक्नश्येतेवस्तुतस्तदोषाविस्मरणा
थेमेत्यावश्येवपुनरुक्तिः नवेतावेदाष
हानेमेवावश्यकेवि बाहप्रकरणोक्त
नावेदादिदोषाणामपिनिरामस्यावश्य
कत्वात् उक्तववसिष्टेन तस्मादेतेप्रदो
षेषकटावित्राचरेषुभमित्यालमतिप्रसे

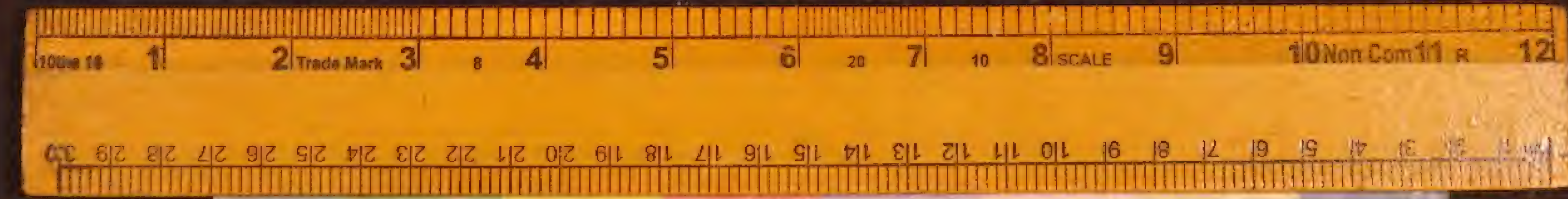
म.
रा. भि.
प्र. टी.

४२

५२

नवहलावितैरिति बलेसरहादिस्थि
ततेनेगुर्विहृष्टकैः सद्गोराजाभिषेकः
शुभः इत्येवमिष्टेन मलत्रिकोणास
रहोष्टमित्ररहस्यतैर्वापि इदेशमस्यै
शुभेविलग्नसततेरहैरादिशाचलत्मी
विप्लोष्टकीर्तिमिति शुभोत्रैर्वल्लेगहा
णामशुभेस्यातदापुक्ततेनैव सनीचो
शत्रुहोपगोत्रातवंप्रगेवास्तुगहोप
गोवापेपादेयाशोकभयतकीर्तिदिष्टं
तिराज्ञाभशामेवराचरति भोमेति भो
मोकोप्रसिद्धो लेशाशाजन्मलग्नसा।
मीदेशशेवतेमानजातकेयुमहामहा
दशातदशस्तेसामितो जन्मयाजन्मरा
शिसामेपतेरपिवलानितैः सद्गोराजा
भिषेकः शुभः बलानितत्वमपुनावाक
तेयेव यदाहवसिष्टः प्रादानजन्मेशर
प्रादिनायवोडुभोमेरुमितैर्वल्लेगः
उत्पातेरावादिबिबर्जितेप्रशयिपाना
मगातिप्राधानेनन्मलग्नजन्मराशिः शु
नयोः प्रावाधानजन्मेशा यदाहवसिष्ट
तिः बिलग्रजन्मेशादशादिनायमार्तो
उपात्रीतनयेर्वलिष्टैः गुर्विहृष्टकैः सु

रदंशुजालैः मन्त्रीपतिर्नामभिषेकर
इति नैवेति चेत्त्रायमासः रिक्ताः
प्राग्भोमवारः निशागाविः मलिस्तुदेः
धिकमासः पपुराजाभिषेकोनोशुभः
यदाहवेष्टेश्वरः नाभिषेचोत्पद्येतेना
धिमामेनभसुते नप्रसुमेतथाविस्तोव
रिक्तायोनरात्रिषु वसिष्टेनउपवारसा
ममवस्यायाशुनिषेयउक्तः मयथा
रिक्तसमायोउपभो मवारवजैषुवारै
षुदिनेषुवैत्र बलेदिनेरत्तनिशेषाया
अनेनेपुनेभत्याभिषेकरइति यत्तभी
मयराजमेणाक्तः ॥ राजाभिषेकारव
इष्टेतिसेतश्चिवात्तोरुषिकमोणाव
वारस्यचत्तातनयस्यवारैपारम्भसि
दिमनयोवदेतीति अत्रभोमवारैराजा
भियानेसेनापतिभिषेकविधानेसेना
पत्यभिषेकविषयेदृष्टव्योभोमस्यसेना
पतिवात् राजानोरविशीतरत्तिति
सुतोनेतेतवारोहोणकुप्या अत्यथाव
सिष्टेदेष्टुगोक्तैर्भोमनिषेतिविषयः स्या
न यत्तरत्तमात्ताया मंशोष्टयावश
कुतोचसापोष्टिकानिगोविग्रराज्यमिष्ट

म.
रा. भि.
प्र. टी.

४२१

नवहलानितैरिति बलेसगरहारिस्थि
तत्तेनेगुर्विदुषुजैः सद्गोराजाभिषेकः
शुभः इत्तेचवसिष्टेन मलत्रिकोणास
महोष्मिन्नरहस्येतेर्वापिइदेशसंस्थे
शुभेविलयेमततेरहेदादिशावल्लो
विश्लोष्मकीर्तिमिति शुभात्रैर्वलेगह
णामशुभेस्यातदापुक्ततेनेव स्वनीचो
शात्रुमहोपगोर्वातचंपगोर्वास्तुगहोप
गोर्वापेपादयाशोकभयतकीर्तिदिश्य
तिराज्ञाभशमेवराचरति भोमेति भो
मोकोप्रसिद्धो लेशाशाजन्मलग्नसा
मीदंशशावतमानजातकेयुमहामहा
दशांतदशस्तेसामितो जन्मयाजन्मरा
शिसामेपतेरपिवलानितैः सद्गोराजा
भिषेकः शुभः बलानितत्वमपुनावाक
तेयेव यदाहवसिष्टः प्रादानजन्मेशर
प्रादिनायवोडुभोमेत्तुमितैर्वलस्योः
उत्पातदोवादिदिवर्जितेषुषराथिपाना
मरातिप्राधानेनन्मलग्नजन्मराशिः शु
नयोः प्राधानेनजन्मेशा यदाहवसिष्ट
तिः विलग्रजन्मेशादशादिनायमार्तो
उपात्रीतनयेर्वलस्यैः गुर्विदुषुजैः सु

रदंशुजालैः सद्गोराजाभिषेकः
इति नैवेति चेत्तद्यमासः रिक्ताः
प्राभोमवारः निशागाविः मलिस्तुदेः
धिकमामः पपुराजाभिषेकोनोशुभः
यदाहवसिष्टः नाभिषेचोत्पद्येतेना
धिमामेनभसुते नप्रसुमेतथाविलोव
रिक्तायोनराविष वसिष्टेनपुयवारसा
ममवस्यायाशुनिषेयउक्तः मयथा
रिक्तसमायोउपभो मवारवजैपुवारे
पुरिनेपुवैत्र बलेदिनेरत्तनिशया
अनेनेपुनेभत्याभिषेकइति यत्तभी
मपराजमेणाक्तः ॥ राजाभिषेकाहव
इष्टदेतिसेतश्चिवात्तोरुषिकमोणाव
वारस्यचत्तातनयस्यवारमभिसि
दिमनयोवदेतीति अत्रभोमवारराजा
भियानेसेनापतिभिषेकविधानेसेना
पत्यभिषेकविषयेदृष्टव्योभोमस्यसेना
पतिवात् राजानोरविशीतरत्तिनि
सुतोनेतेतवारोहोणाऊया अन्त्याव
सिष्टदेष्टुगोक्तैर्भोमनिषेतिविषयः स्या
न यत्तरत्तमात्ताया मंशोपयावश
ऊनोवसापोष्टिकानिगोविशराज्यपि

म.
रा. मि.
प्र. टी.

५२

कर्मवतुषदेत अत्रावतुषराखोस्त्रने
राज्येकर्मवतुषदेत अत्रावतुषराखोस्त्रने
वश्येभवत्येवोत्पुक्तं श्रीपतिवाको
प्रतिभाति उवाते श्रीराजमरणसंज्ञा
तेपुत्रादीः श्रीमेवाखिलदोषनिरासा
पूर्वकशुभमहर्तलवो कालान्तरप्रतीक्षा
योचद्विषदादिह सर्वनाशः स्यादित्येवं
विषयेऽपि चतुष्यदकरणपुत्रादिभि
षोवाक्यपवत्येवपरत्याख्ययमित्यु
क्तप्रतीमः उक्तवदेवज्ञमनोहारे स्ते
राज्ञानकालस्यनियमात्रविषयते द्या
भिषेककर्तव्योदेवज्ञेनपुरोधमेति ॥ अ
थराज्ञाभिषेकनक्षत्राणि लग्रमुदिचंद्र
वेशयाह शाकः अवातिप्रमदभुवो
दुभिः श्रीवदयोनेपचयेभेनवौपा
यसिषसायगतेः शुभग्रहेः कंदविका
लाययनेत्रिसेस्यतेः शाकंजेष्टं अवं
अवरो लिपाणिश्रुमिती पुष्पहस्तः
भुवाणिरोहिण्युतगत्रयेच पतेरुः
भिः स... राजाभिषेकाशुभः यदाह
कश्यपः उत्तरात्रयमेवेदथाश्चंद्रकरो
तपुमश्रुत्यश्रीज्योत्सेषकुयोराज्ञा

भिषेचनमितिपेदेजेष्टा अत्रावकोडा
दशभानिप्रेषकृदाकोत्रयादशवित्रे
काधिकासाचमहेअवाकालोचनेन
यथा अवःतिप्रमदभुवेषसौम्यग्रह
स्यादितिप्रावरिक्रशति नात्रप्रमाणप
प्रपामः रत्नमालावाकोभविष्यतीति
चेत्ता मैत्रशाककरपुष्परोहिणीवैश्वी
श्रुतिमहतरास्यव रेवतीमशिराशि
नीपिस्माश्रुतोसमभिषेकश्चतइति
चंद्रेश्वरोपि मैत्रशाकंश्रुवाणाः पुष्पेत्ता
तराणिवाविकरैः पौष्पप्रजापतेमृग
शिरइतिशेभेनाभगाइति तस्माश्चि
त्रेअहोनिमलशयोदयेइति श्रीर्षो
दयामियुनसिंदकयातलाहृष्टिकजं
भात्याः यदाहवराह गोज्ञाधिकर्कि
मियुनाः ससगानिशाखाप्रेष्टादयावि
मियुनाः कथितास्तयव श्रीर्षोदयादि
नबलाश्चभवेतिशेषास्तयसमेतुभयतः
पुष्परोसपुरेगत इति पुष्पश्रीर्षोदयरा
शिपुश्रुभिषेकलग्नेषु अथवाअपच
येविषोषवक्तोः सज्जलशासजल
राशितोवापचयभवनेत्रिषडेकारणम

सु.
ग. मि.
प्र. दी.

४२४

५२३

नामनामेतन्नोलग्रगेवासति शुभेभ्यः
ग्रहाकोतेभ्यः होतितोवा राजाभिषेकः
शुभः यदाहवसिष्टः श्रीषट्पदेवापचये
ग्रहेवासनेमलग्रहयन्त्रेपि शुभग्र
हेर्गुरुवितितेवास्मिन्परेत्यात्मततेहिरा
जामिति शुभिशब्दास्त्वन्मराणरुपयः
शुभवनेग्रहः ॥ यदाहवसिष्टः जन्मरा
शरुपचयेलश्रीश्रीषट्पदेवापचये शुभग्र
हेतितगुतेनगुहेवातितेपरेइति परैः
पापग्रहेः पापेरिति पापग्रहेस्वतीयष
ष्टकादशस्यानस्थितैः शुभग्रहेः प्रथमे
चतुर्थसममदशमनवमपंचमैकादशः
द्वितीयश्रुतीयस्यानस्थितैः राजाभिषेकः
शुभरः यदाहवसिष्टः त्रिकोनकैरिति
यनेषुसौम्यैत्रिषष्टाभतगतैश्चपापैः
षष्ट्याहलग्रवायवर्जनेनचेदेनराजशुभेदो
निषेकइति अथस्यानाविशेषेपापग्रहे
रुपभङ्गलेसापवादसिद्धेशयाह पापे
स्तनौ रुचिपने १ मतिः सते ५ प्रजापि
रथ १ यद्यगैरिदृता सातवलसोभश्च
भग्रहेः तन्नोलग्रह्यातैः पापग्रहेः रुक
रोगः साशस्त्रादितिशवः निपनैः पाप

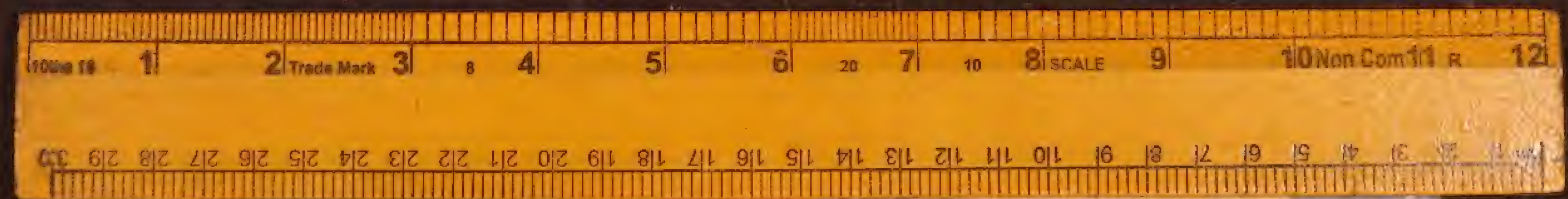
ग्रहेर्मेतिस्यात् सनेपंचमेपापग्रहेः ५
त्रात्रिः ५३ पौरोस्यात् अथवायगेद्विती
यदादशस्यैः पापेद्विशतास्यात् विर
शमेपापग्रहेस्तसोनिहपयोगः स्यात्
धुनोसुगोः समचतुर्थस्यानस्थितैः पा
पग्रहेभ्रष्टपदाभ्रष्टैश्चर्यः स्यात् उपलुत्त
णतायष्टमदादशस्यानस्थितैश्च
पिस्तुदः यदाहवसिष्टः पापग्रहेस्वो
त्पगतैश्चनिसोरोगीवलयेपगतैर्भवत्सः
यदाच्युतः समचतुर्थगैस्तपुत्रस्थितैस्व
स्तैर्विदेनइति स्तैवयाष्टेरिगतः शशो
कस्तितोश्चरेदितितदावलेवेदितिबलिश
होपादानात्रिबलशुहोवायष्टमषष्टम
तो नउष्टफलेइति तात्पर्यं प्रष्टपवाद
माहा सर्वमिति केदृगतैः शुभग्रहेः
सर्वशगुहेदष्टफलेषुभेभ्योदकस्या
त् उक्तैव आयाभिषेकाराजः स्यात्
सौर्यकर्तयोगादेयेभजेगप्रयातेनाह य
रुलग्रकोणोक्तजोरोसितः त्वसराजासदा
मोदतेराजसत्स इतीयगुणोसौरिस्यो
त्ववेधोगुरुश्चत्पिजीस्योस्योदपस्य
लयेगुरुश्चत्प्यात् अथकोणनवपच

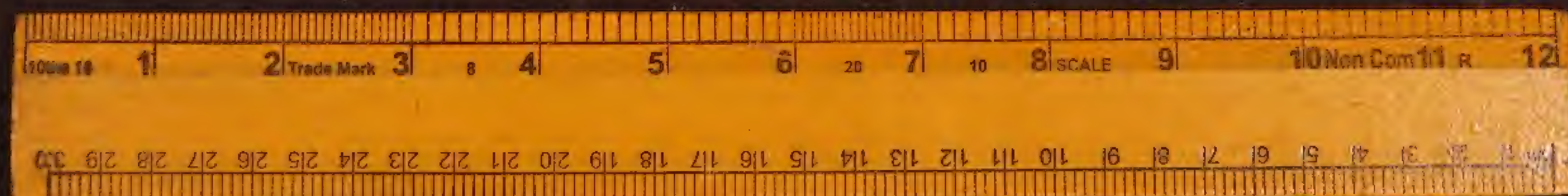
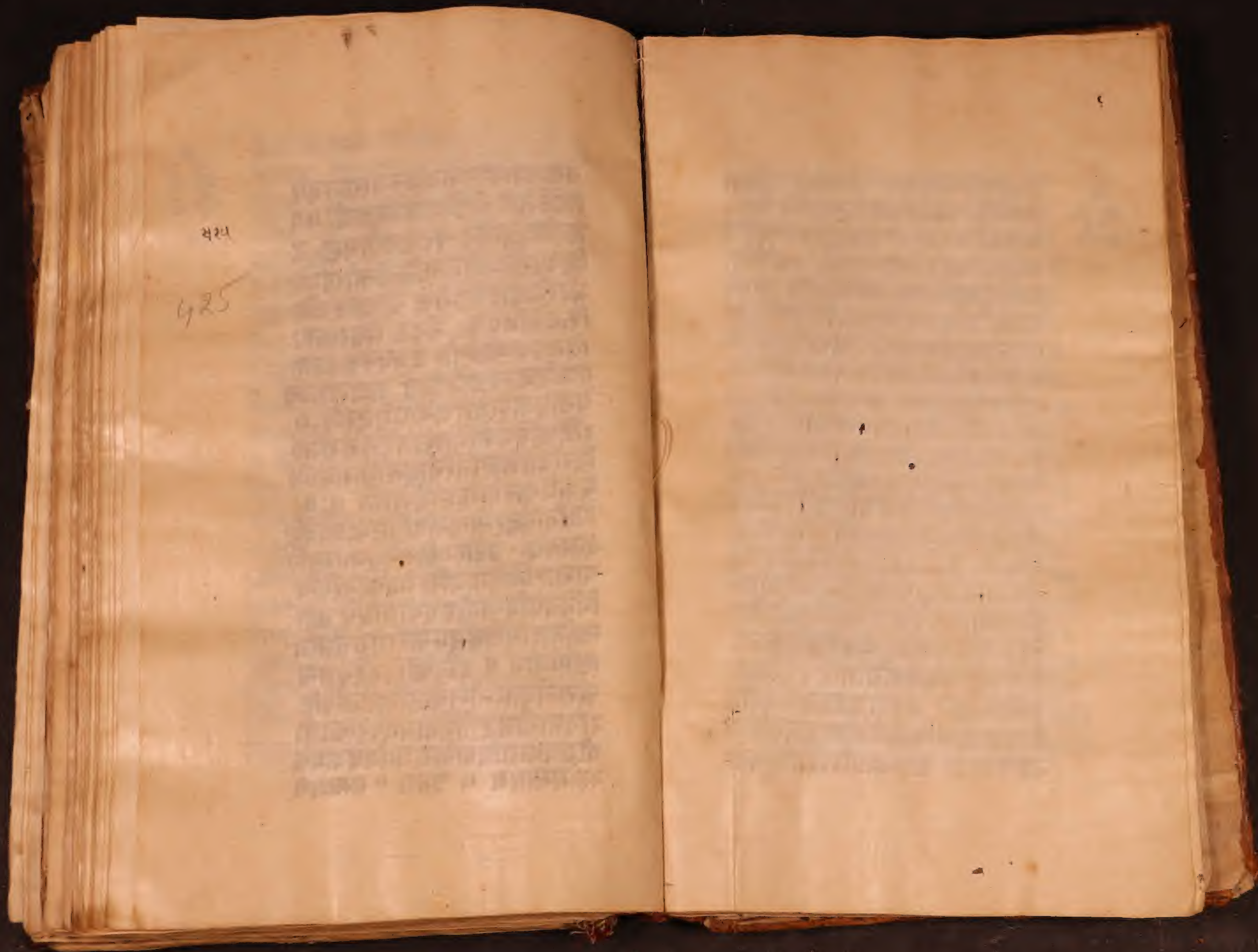
सु
रु. मि.
प्र. टी.

५१५

मेवागुरुस्यात् कृत्स्नलोऽशेषत्रयहेष
हेस्यात् सितः शुक्रकर्मदोषमगः स्यात्
सितः शुक्रकर्मदोषमगः स्यात् दृष्टाभिषे
गयोगेयोरगजाभिषयापि चाते सगजा
सवदात्सर्वकालेराजलक्ष्यामिदत्ते शुभ
मेकोयोगः यदाहवसिष्ठः यस्याभिषे
केऽगुरुहृतमेडीलेशुत्रिकोणोयदिवाभ
वेत्सः षष्टकजः कर्मशतशुभशुक्रः समो
दत्तेविज्रमराजलक्ष्येति शुभापरयोगः
सौरिसूर्योऽतीऽतीयायगो स्थानेया
यासेत्वाशानिसुतीये सूर्येकादेशस्य
त गुरुः खेवंपोः खेदशमेवंपोचतयेवा
चेहुरुसारेवविधेयोगनयसराज्ञोपरि
त्रीष्टीस्थिरासदाहस्तगुणस्यात् य
दाहकप्रपः तिलाभस्योसौरिसूर्यो
चतयेवोवरेगुरुः यस्याभिषेकः क्रिय
तेतत्रतस्यमतीस्थिरीति श्रीपतिरपि ॥
तिलाभस्योशानितिगमरशमी मेष्टर
णोवंपुष्टरगुरुश्च दस्यात्रियोगेक्रियते
भिषेकः संपतस्थिरातस्यचिराशुषः स्या
दिति मेष्टरणोदमेकविजिलाभारिगोसौ
रिसूर्योवित्याहः प्रत्यसामानी इती

येकादशवष्टानामयनमस्यानदये
स्थितेसौरिसूर्योस्यातामित्यर्थः ॥ ५
तदपिप्रक्तमेव यदाहवसिष्ठः ३
शुक्रपलाभारिगताविनोकीलुस्तो
भरेजोयदिवंपुष्टोहे यस्यात्रियोगे
क्रियतेभिषेकः संपत स्थिरातस्य
चिराशुषः स्यादिति शुभवचदयप्रमा
णादिकलाइतिशिवे शुभराजाभि
षेकप्रकरणेगद्येमापसेदरति ॥
इतिश्रीदेवज्ञानेत्सुतदेवज्ञराम
विरचितेसहस्रविंशतानागोरजाभि
षेकप्रकरणेसुष्टार्थमेतत् ॥ ॥
ज्ञानिविहरनीलकंठविदुषः श्रीवेदि
कास्तथा पुत्रीणातिगवेपुसारितुधि
यामहर्तविंशतमणि गोविंदेनविनि
र्मितेनपतिपोषीष्टपाराभिधे व्या
त्वानेहभिधेचनप्रकरेतागनोगम
रुणिताम् ॥ इतिश्रीविदुहैवज्ञसु
कुरालेकारनीलकंठोज्ञानिविदि
रचितायामहर्तविंशतमणिदोकायो
पोष्टपाराभिधायोराजाभिषेकप्रक
रणेसमाप्तम् ॥ शुभम् ॥ समाप्तम्

426

नृपाणां रातये दिवसमवुदत्तं नमो व
प्रश्नायैरुदयनिमित्तमलभ्यते विज्ञाते
ह्यशुभशुभे उभयः प्रदधात वैरिद्यतिरि
क्तसकललोकहितकारिताश्च पश्यवद्य
माणाशुभाशुभसमदायविचारस्य सक
ललोकहितकारिताश्च पश्यहानवन्
पश्यहानादात्तपवेषविचारोपकृतिर्या
च वत्पमाणयोगाल्लेषु प्रतिष्ठाके
राजपरात्परा न प्रसगात् प्रकरणे
वतलाभात् अविस्मरणायेति चेन्न
दिकमुलादावापि विस्मरणायेत्युपग्रह
णोक्तं यस्यात् तस्या च यासंभवे राजन्य
तिरिक्तस्य चास्यादेरणेषविचारोपया
ग्याः एवेमवत्त्वमिष्टादिश्रुतिवाक्येषु
पि संमाधेयप्रविदिनेष्ट्याचरितकारि
नत्तानेन त्वसमयाल्लक्षणया तात्तीनल
ये केदलीस्यशुभाशुभफलादकृत्ताने
येषां तेषां नृपाणां यात्रायादिवसंदात
ये यात्रारितेयेयमित्यर्थः वाचस्तीवे
दिवसवाराविति दिवसशब्दोत्पसकलि
गः तच्चत्तानां ज्ञातकशास्त्राधीनशुभफ

सु.
पा. ३.
प्र. २०.

४२७

५२७

लदग्रहस्य दशायां मेतर्दशायां च राजाया
त्राविषेया शुभशुभफलदग्रहस्य दशायां मे
तर्दशायां च याज्ञाने वविषेया यदाह्वराहः
विदिते होरागणैः स्यान्नादिवेले गृहाणां च ।
आशुषि वपरिज्ञाते शुभममशुभं यातविर ।
वाच्यमिति वसिष्ठेऽपि निखिलगुणप्रदाने
राज्ञा कथं न विधानमत्र याज्ञायां ज्ञातकम
मवलोक्य वरफलसिद्धिस्तु न्याय्या मया भव
तीति ननु यस्य देवा जन्मकालान विदित ।
स्तस्य कथं याज्ञा स्यादित्यत आह अत्र देवि अ
बुद्धमज्ञानं जन्मकालो येषां तेषामपि प्रश्ना
यैः एतेषां फलकारिभिरशुभशुभे विज्ञाते
निज्ञाते सति उपोयाज्ञादिव संप्रदद्यात् की
दृशास्त उदयोदिने दिने रात्र्या भिन्नदिश्वाल
ग्रं निमित्तं शास्त्रादिपुत्रादीनि वस्तुनि मूल
भूतानि निधानकारणानि येषां तैः यदाहवा
रः अज्ञातजन्मनात् फलानिः बुणवत्
प्रश्नारये निमित्तायै स्तेषामपि फलोदयश्च
नमत्र नारदवाक्ये अज्ञातजन्मनः प्रसोयाज्ञा
फलं गृहणात्तरतलमिति पूर्वार्थ उक्तं प्रश्न
दितात शुभतिगणयसज्जवेता दशम्यापि फ ।

लामिरिति पूर्वोपरविरोधः उच्यते प्रश्नादि
नादि शुभाशुभनिर्णये कृते निष्पन्नमपि या
ज्ञाफले बुणात्तरतले बुणाः कीदृशविशेषः स
यथाशक्तिकांश्च भिन्न देवादेकः ककारा
दिको वर्णो ज्ञातस्तद्विदं यदात प्रश्नादिना
शुभनिर्णयसज्जवे क्रियमाणा याज्ञावाच्य
कफले देतिनकोपिविरोधः विशेषमाह
हहवाया वराहः तस्याऽप्यः कुसुम
पुष्पफलाग्रहणः यातः प्रणम्य वयं ही
दिस्तु वस्यः होरागणसंज्ञा लहितका
रिणाश्च सज्जवे देवगणकान्सकृदेवष्टकेत
प्रथमपति समीपे देववित्तप्रसादः फल
मुदयनिमित्तं लक्षके येष्वास्तु दृष्ट्या सरसि
सरिति वाच्यं यद्यपि सारनिष्ठं सारमिह क
थनीयं सति गोभ्रभुने वेति अथ ज्ञाता
ज्ञातजन्मनो प्रसासाधारण्ये याज्ञावहाते ।
तत्र ज्ञातजन्मना ज्ञातकाच्यवगत शुभफ
लयाज्ञाविचाराणां यासमाध्याः ज्ञातजन्म
नातज्ञातकशाले प्रश्नाद्यनन्तैः कथं तत्र
द्यानिर्वाहः तत्र शोकाशुभफलयाज्ञावेरक
प्रश्नश्च तविलंबितेनाह जन्मराशितनो
यदिलप्रमेतरथिपोयदिवाततयवच वि

सु.
या.जा.
प्र.टी.

५२८

५२८

रिपुखायगृहेयदिवोदेयोविजयपवमे
हसुपापतेः वल्लुक्यमज्ञातजन्मतेया
वताजन्मराशिलग्नविनासमयुक्तानेवम
वेत सत्येययिगशिलग्नज्ञानतयापिदि
शिष्यजातकावगतभक्तप्रदशान
नवगमादज्ञातजन्मतेयवराशिलग्नज्ञा
नाभावेयदिदृष्टतीति प्रश्नेवृत्ति जने
नेजन्मतत्वेपितीराशिलग्नतेयदिप्रश्ने
स्यातो जन्मराशिजन्मलग्नवायदिप्रश्नेत्य
स्याज्जावसुपापतेराज्ञोपिजयपव अथवात
दपिजन्मलग्नजन्मराशयोः सामिनोयदि
लग्नगतोस्यातो तदापि वसुपापतेर्विजा
यःवाअवा ततपवताभ्यामवजन्मलग्नज
न्मराशिभ्यामेवविरिपुखायगृहात्तयव
ष्टदशमेकादशानामन्यतमेयद्यदयोलग्नो
स्यात यदाहनादः जन्मादयेजन्मराशौत
तेयारीशस्योतपिवा आस्योआयारिषष्टय
तशज्जयोपिचेति तज्जदेशः शुभग्रहश्च
लग्नकोपेत्तिरत्यपिविशेषायेयः यदाह
वसिष्ठः जन्मराशौलग्नगतेतदीशोवापि
लग्नके अर्थलाभप्रदायाउलग्नप्रश्नेकु
भग्रहति केचिन्नाभ्यामित्यतेनजन्मलग्न

राशेजन्मपिनाभ्यामित्याहुः तत्र जन्म
राशिविलग्नभ्यामलग्नचोपचयेगृहे संप
र्णफलदद्यात्तयवाविजयप्रदेति वसि
ष्ठेनकंठतएवजन्मराशिविलग्नभ्या ल
चोपचयगृहात्तयज्ञात २ अथवा तेष
अमेजन्मपिणीकंदमाद रिपुजन्मलग्न
मुखापिपोतेयास्ततएवचोपचयस्यच
इवेत दिउकेयुनयशुभवगकसनाय
दिमस्तकोदयगृहेतदाजवः रिपाःशो
जन्मलग्नभजन्मराशिश्चेतत्यलग्नग्राहि
उकेवतयेयुनेसममेवातदाज्ञातेयाभ
वेत अथवा तयोःशज्जलग्नगतग्रापारा
पिपोसामिनोप्रलग्नग्राहिउकेयुनेवास्या
तो तदापिजयपव अथवा ततपवताभ
भ्याशज्जोर्जन्मलग्नजन्मराशिभ्यामेवचाप
वयगृहविषडेकादशदशमानामन्यतम
गृहप्रलग्नग्राहिउकेयुनेवावस्यातदापि
जयपव अथवातनोप्रलग्नप्रश्नेशुभवगकः
शुभग्रहाणावहर्गकस्यस्यातदापिजय
पव अथवायदिमस्तकोदयाःशीषोदय
रायशायःप्रश्नेगताभ्यस्यातदापिजय
वशीषोदयराशीनाह वराहः गोत्राशिः

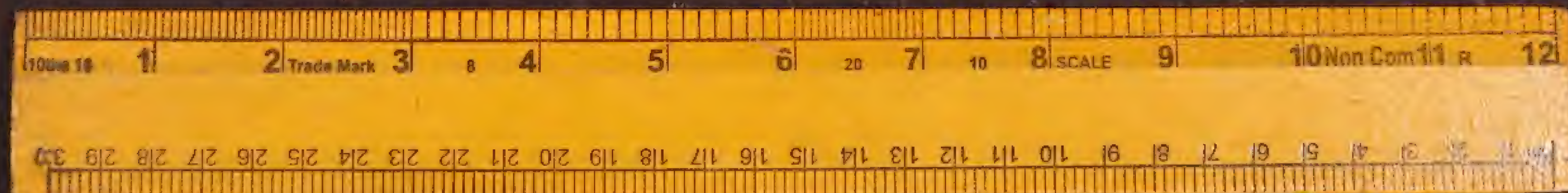

स.
या. ३.
प. टी.
४३५

५२९

किंकिमिथुनाः सस्मात्तिशाखाः एषोर
याविमिथुनाः कथितास्तपव शीर्षोदया
दिनवलाभवेतिशेषालग्रमेत्यभयतः ए
द्योगमलग्रमिति दृष्टुममः मीनः श्रीपतिः
यदमणरिसंभवेयदास्तेदिउकेवाविजय
स्तदायियासोः शिरसोदयमेतियश्रुमि
र्जयकृत्साष्टयेतयेष्टवर्गइति यदाह
अस्तेरतिपरिहरेः अस्तेसममस्यातिरे
प्रज्ञानपापकपेयार्थः पराम्प्रज्ञाने नम
राशिरुतेननविलग्रेउत्पतेउदयगोयदि
वास्तः आयुकर्मरिभानितताभ्योशाउ
वेत्यमपेतिनदानी इतिजन्मरापीत्या
दिकंसवाशत्रसंभवेचर स्तसप्तमस्याने।
स्यादयवादिषुकस्यात्रदापियातर्नपस
दिजयइत्यर्थः वग्रेहापि उदयेउदयपेवा
नन्मभजन्मपेवातउपचयगदहवावीत्य
लग्रेययासोः विनिदितमपिपुत्तविहिष
ओरिंदवादिउकगदहसमतेप्रस्यतोस्तस्मि
तेवेति १ अथजातिजन्मनाश्रुभफलद्वय।
श्रीतोदकहंदसार यदिष्टकितिनौवसु।
धारुविश्रुभवस्तयदिश्रुतिदर्शतगं यदि
एकतिवादर्शतोयश्रुभग्रहदृष्टयतेवरलश

मपि अत्रवसुपापतेर्जयइत्यनवर्त्ते यद्विप्र
श्रितनौप्रश्रलश्रेवसुपाभमीरुचिरास्यात
अथवायद्विप्रभवस्तवस्तभरणादिश्रुतिर
शीनगे अथवागोचरेदर्शनेगाचरेवादर्शन
मात्रवात्तर्ष अथवा प्रष्टाश्रुचरतोदेवने
एकति नदावसुपापतेर्जयः स्यादितिसर्व
उप्याख्येय यदाहश्रीपतिः मतोरमाभ्यदि
एकतः स्यात्सोगल्यवस्तश्रुतिदर्शनेस्तः
वयादयात्कतिचग्रहतेतदादिशेदस्तिन
यस्तवेति अथवाचरलये मेषकृर्कदत्तना
मकुशाणामन्यतमेयदिप्रश्रलश्रेवसुभग्रहेदे
ष्टेयतेवातदापिजयोत्तयरातः करतिरा
शिगीमुनेफलचवरेविलेग्रश्रुभदृष्टिक्त
इतिश्रीपत्युक्तेः अथजाताजातजन्मतोपे
सोसाधारणेनश्रुभफलद्वयमेमालिनीह
दसार विप्रजनप्रतलयेमोरिदृष्टेयवद्रेम
तिभमदनमेत्यलग्रेभास्तरेपि हिउकनि
धनेत्यनगोवापिपापेसपदिभवतिभगः
प्रश्रकतेस्तदानी चेदमेगलश्रुकेलग्रेसो
रिणाश्रतिनादृष्टेनराप्रश्रकतेभंगोदया
देः श्रुतः पगजेयानाशावास्यात अथच
देमतिभवनमदनमेत्यः दृमसप्तममेत्यल

सु.
पा. ३.
प्र. ४०.

५३

५३०

अथोचभास्तरे सतेर्विषे षष्टे योगे प्रष्टुर्भंगः
स्यात् तथापि अथयानामेन कार्यतादिपा
र्ययोर्यः तथाहि अथविपर्ययेनासतिभा
स्तरे सति मदनस्य चंदेलप्रगसति पतेवि
धेयो गोप्रष्टुर्भंगः स्यात् उक्तं च वराहेण स
चंदेलुपिरेलप्रभंगः सूर्यस्मिनेति च नने
धनगे चंदेलप्रयातेदिवाकरे विपर्ययेवा
यात्रायासमंगवधागम इति वा अथवा
पापग्रहे वतर्थाष्टमलप्रसममस्थानाना
मन्यतमस्येति प्रष्टुर्भंगः स्यात् उक्तं च वरा
हेण नियनरिउकेहारासममलेषुपापा
अथभफलकराः स्याः एवतामानवानां द
शमभवन् प्रकेशेषसोम्याः प्रयास्ताः सदसि
दिदमशेषेयानकालेपिवित्तं ५ अथया
ताकस्यादिशिपासतीति प्रष्टुर्निर्णयं भुज
गपयातेनाह त्रिकोणोक्ततात्सोरिष्टुक्त
जीवायरेकोपिवा नो गमोर्वाक्षरीवा व
लीयास्तमपेतयायोप्रहः स्यात्सकीयोदि
शोप्रयातासोनयश्च कृतात्मगलात्रिकोणे
नवपचमेशोरिष्टुक्ततत्तीवानामगतमश्च
तदायातायोदिशिसदिशजिगमिष्यति
तत्रदिशिगमोगमनेन स्यात् अथवा प्रका

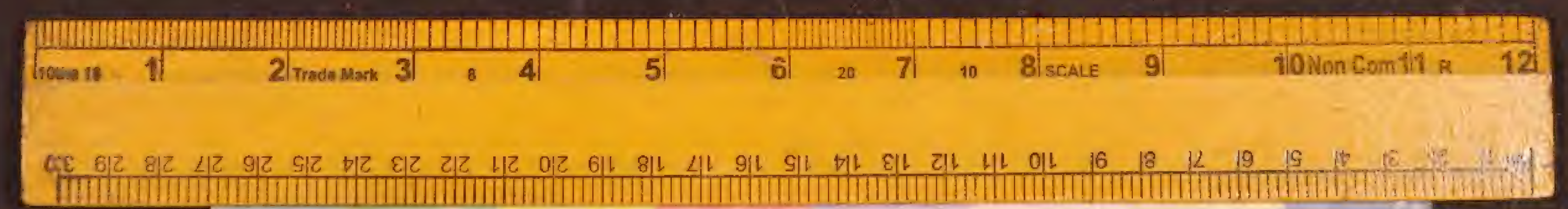
क्षसीत्रिकोणे स्यात्त्रायातायोमदिष्टदि
गागमनेन स्यादेव तर्दिकस्यादिशिगम
ने स्यादित्यत आह वलीयातिति तेयामथे
धुनोक्तोदिष्टदिकतिवंधकारकयोर्मथे
योप्रहोवलवान्स्यात् ससकीयोदिशोप्र
त्यतमोप्रतेतेयत् चः पादप्ररोण यदाहव
सहः एकोपिजीवतसितानोक्ततात्रिकोणा
रवितोषवेदः यत्रोपतस्तत्रनयानियाते
तयोर्वलीयात्रयतिसकाष्टमिति काहादि
शो ग्रहदिशस्तसूर्यः सितोभूमिसतस्या
दिनावह्यति ६ अथेतादृशेयोगेद्वितीये
मदनलेखच्छेदसाह प्रष्टुगम्यदिगीशाते
दः पंचमगायः बोभयाहलुक्तः सामाशो
नयेतसो गम्यदिगीशाहेतमिष्टायादिक
तस्यादिपाः सामीयेप्रष्टुप्रलयेयस्मिस्था
नेयोप्रहोदलुक्तोयोभ्यात् अतिवलु
क्तोभवेत् तदसोयहः सामीयोप्रष्टोरि
शोनयतेपापशति वराहः यात्रारिगेशाय
दिपंचमनेग्रहेग्रहोवीर्ययुतस्ततिहेत स
सुयताशकथितानिभ फलानिबोर्पात्र
यतिस्तकाष्टमिति अथरपियोगोतरेतेन
बोक्तं परस्परसोरिज्जोरेवेदत्रिकोणो

मु.
या.त्रा.
प्र.टी.
५३१

५३

मार्गवलौहितौवाफलेत उक्तं तदशेषमेवति
नाशपञ्चात्रयतिसकाष्टमि ५ अथैवप्रश्नाः
लयाद्यः शुभाशुभेर्निर्णयात्राफलारिभु
ज्जगप्रयातेनाह पतमेवसिंहेशुयात्राप्रश
स्ताशनिज्ञाशेनारशिगेवैवमप्या रवौक
किमीनालिसंस्थितिदीर्घास्तनसमपंचरि
ताराश्वतेष्टाः रवौधनुर्मेवसिंहस्थितेति
यात्राप्रशस्ताशुभफलदाशनिज्ञाशेनार
शिगेमकरज्जभकत्यामिश्रनवषतलाग
नेरवौयात्रामयामयमफलदातशुभानापि
शुभदेत्यर्थः कर्किमीनालिसंस्थे रवौश्रनि
दीर्घावृत्तकालयात्रामयायात्राहीनफलेत्य
र्थः यदाहलक्तः यात्रानिमित्ततरेणपुगा
तेवरिष्टासुत्याशनेश्वरुपोशानसोरह्य
भातोऊलीरकघट्टशिकोतिदीर्घाशला
दिरेवलमते प्रतिपृष्टेगार्कः शस्तशतिदेव
लाचार्यमते अश्रुतिमार्गेकः सूर्यः पृष्टगः
शस्तः पृष्टगतं त्रुमणवेणनसूर्योयदाग
त्रुमेधउदयकालाराभ्यप्रहराष्टकेनप्रद
सितोप्राचार्योदिशाशुमतीति यदाह
संतसतः दग्धादिगुक्तादिननायमुक्ताय
वसदास्याभवतिप्रदीपा साष्टमितोयास

विताप्रयातिशवादिगंताखलपंचमोत
इति दग्धादिगंशीमलितादिगंतीधुमा
निताचानिलदिकभिते प्रत्येकमप्यप्रद
राष्टकेनभुक्तेदिशाष्टोसविताक्रमेणति
यतेनभ्रमणप्रकारेणयस्यादिशियस्मि
प्रहरेभ्रमणसंभवः सादिकसूर्यसंखेवाच
ते नत्यंवेमेदिक सूर्यपृष्टगतेत्युच्यते
तिपित्तरणायचित्तः वयंतेवत्याक्रमः
शस्तशतिहारशराशिवक्रभ्रमवेणनय
स्योदिपृष्टकस्थितास्तोपृष्टगतोक्ततायाया
दित्यर्थः यद्यालग्रस्थितेकपश्चिमदिशि
गच्छेत् चतुर्थेष्टादिशोसममस्येसूर्ये
वोगच्छेत् यदाहरेवलः लग्नस्यवरुणा
शोल्लिउकस्यदिशिगारवौयायात् सम
मगेष्टाशोमेश्वरतामस्थितेसोम्यामिति
यवेविदिलपित्तननायतात् ज्ञेयायथा
दितीयस्यतृतीयस्यवासूर्येयाश्रयागच्छे
त् अष्टमस्यानवमस्यावासूर्येयाशानीग
च्छेत् एकारशस्येदाराश्यावावाययोग
च्छेदिति अथताराविषेयउच्यते पनरिति
सुनत्तवत्तत्रादिननत्तउसयत्तेखंस्या
मत्रवमत्तेअवशिष्टाः प्रशमसममपंचग

सु.
या-त्रा
प्र-दी.
५११

हृत्तीयात्याश्रेत्पुस्तकानेष्टः निषिद्धः
शीपतिः तत्प्राविष्टे चारिमसप्रतारातिना
रः विपंचसमयायेपुयात्राभयगदपरेति
ननुविचारितस्तोत्रोक्तिसमेधेवक्तव्ये अपि
उक्तपारप्रमाणे अथतिथिनतउपदीभ
नेगप्रयातेनाह नघटीनचदरणीनाष्टमी
नासितान्नातिथिः शर्णिमासानरिका ह
यादित्यमेउंउनीवांरहस्ताप्रयोवासवेरेव
यात्राप्रशस्ता मित्तायातिथिः अज्ञप्रति
पत् अथोक्तस्यपत्प्रतिपदतमाप्रमाः सा
वस्याप्रन्यास्तियेयानामतः प्रसिद्धायेय
आसेतिथिप्रयात्रानप्रशस्ततिन वाक्यार्थः
पदार्थस्तयेवष्टीनयात्रायाप्रशस्तार्थः प
वेसर्वजनकारकराणकवितेपदानोपुनरु
क्तागोरवुलावविवायानास्तीतिद्यातपिते
नावरोचनंभयमास्त्यवितिवत् यदाहना
रः एष्टाष्टमीदरशकारिज्ञामावर्जिता
सुह यात्रप्रज्ञप्रतिपदिनिपनायापना
यवेति अथोक्तप्रातिनिधिदतिथिवतिरि
क्तास्तियेययात्रायाप्रशस्ताइत्यर्थः अत्र
त्येकंतिथिफलान्नाहवसिष्टः बलत्तपत्
प्रतिपत्तुशोभंय प्रदाशककराप्रयात

सावप्रदाभीष्टकरादितीसंशर्णायात्राफ
नदाहृतीया तिथोपिरिष्टातिथ्यः प्र
यात्रमंत्यप्राशयेविनाशदावा यशस्त
रीभरिपनप्रपावसापेचमीस्त्यकरीवष
ही सममीविनयरासयाष्टमीशोकः ख
भयदाप्रभप्रदा सर्वदुःखशमनीयशस्तरी
लाभदाचरशमीतिरेतरे पञ्चप्रदामानक
रीसुगेपरकोवरानेकप्रभप्रदास्यात एका
दशीवित्रसगप्रभतपायाकराद्युतभवस्त
दस्यात भरिभक्तिदापिनीभरिवर्मदाविणी
भरिमीतिदीर्घिनीद्वारशीप्रभेगदा उयाद
शीसभागदाविपत्तपत्तनाशिनीविनाश
दायशर्णिमायशः तयकरोत्यमावनत्तप
त्तः अज्ञपत्तः यस्याप्रतिपदिसत्यपिउदये
चेदस्यातितीक्ष्णानादेगप्रदत्तयदातवेष्टारये
भावयवत्तराविपनप्रदत्तमरणहतेः योक्त
स्यपत्तप्रतिपदतमाश्रितिकसपत्तप्रति
पदिषये हयेतिनततिथ्यः प्रोक्तामथेना
राविदाएनततोक्तिर्नसंभवेते किंच व
सिष्टेनाक्ततद्वारवक्त्यापव सरेगदेत्येन
शोशोडजानाचारश्चवर्गाप्रभदाः प्रयोग आ
दित्यभस्त्यशनेष्टाशोवाशश्चवर्गानप्रभ

म.
या.त्रा.
प्र.टी.

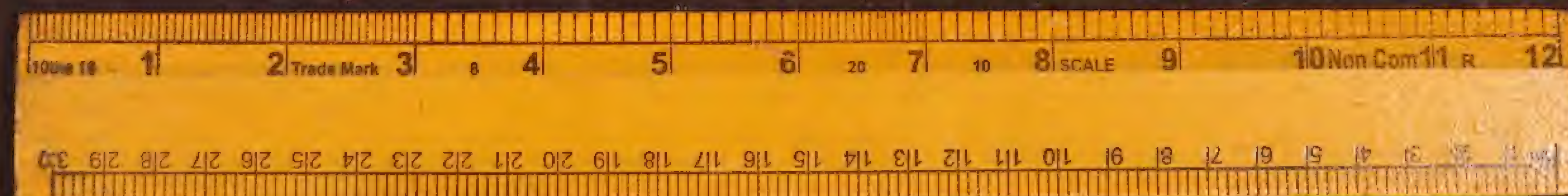
५११

प्रहास्यमिति कलायथास्मात्समातीरे स
यदिनेप्रतिनाशोऽप्येवमिति लोकार्थनाशश्च
जलनासृक्कितरुजः कौजेवोपेसृत्त्यातिः
जीवेनयपनलधिः शुक्लेसीवसुगपथन
लाभाः देववपवपभंभंगयोगात्यामोतिग
तोर्कपुत्रीदेनेतिनत्रेतिगागुरोशुक्काक
याः प्रतीवेदहास्यहागवक्तव्येतिचेत उच्चा
ते नवक्तव्यावारपववारशतिवयंमाः कः
तोनारदकशपादिस्त्रिभिन्नकृतात किं
च नमरेडुदिनेषांजीनत्रेतिगागुरो मि
तार्कयोतप्रतीवीनोदीवीहारयापीतिनार
द वासवोपितेतदित्तरमंदवारेशुक्रदि
शोतवेनहरोवयाम्पाया रविमिन्नदिनेप्रती
वीमोमदिशंजास्योतत्रिंशकमापयुत्तमा
मायेतानिषेधतार रोपापिकुसुवनाथमि
तिचत्रभिन्नकरंकेपुमनिश्रेष्ठपुमनिवचना
नोदेयात्पावदेतारेवविधगानिरुचितान्वेक
करंकेपुंश्रेष्ठदिष्टवपरिचोपाः शीन्तरवा
कार्यंश्रेष्ठोत्तराण्यदेकवाकातावकायो
तत्रायवसिष्टवाक्यसरसः तदित्तरकरमंदवा
रे इतिवाक्यात्पायवारनिषेधगोराइत्यन
मीयते तत्रतस्यनतिलेयंयस्यनत्तराणो

रूपवयस्योयोग्रहः स्यात्सुभोवापापेत्वा
भवतसर्वरित्तदितः परंतम्लेदावेविहा
यसरातनवचयस्यानस्यः स्यात्सुजउपित
दितः यदाहाराजमातीरा उपवयकरग्रहदि
नेशुचिः कुरेपिस्थापिपिनोभवति सोम्येण
नपचयस्येनभवतिपाशुभायातविति य
वंप्रथमदेनचेदशुभाशुभातिरपिपरिहृत्य
केचित्पुःलीणचंदविषयेगाहः तस्माज
यावारोत्पाशुतोयश्रुतापिनेकावागइत्य
लमनिप्रसेगेनतिप्रस्तनमनसरामः हेमधि
नीश्रादित्येपनवसः मित्रोन्नराथः इंदुसंगः
जीवलिष्यः प्रेत्योरेवती इत्तात्यः प्रसिद्धाः
एतेनवनतत्रेवराजाप्रशान्तोत्तमा यदाह
मिष्टः योमह्यारित्यकरेम्येवविस्मिदवा
स्याह्यभानियानि श्रेष्ठानियात्रातनेववता
निमुक्तात्रिपंचादिमसमभानीति श्रेष्ठोती
त्यक्तैः किंचतोतत्राणामथमनंकिपता
विष्कृष्टेवावसीयते तदपितेनेवोक्तं तिलो
नरावारुणनेनतेनृम्योत्रयंअभसदशेव
मथानिनेष्टाननलानिलेशादिदेवविजिदि
मचोतकानीति तिस्रश्चराशतिवक्तव्येतिस्वा
तशरत्पार्थः संधिःयुक्तवद्वतिभानिनिधि

म. द्यन्ताह एवमस्यवयामर्त्तमेष्टायोगोद्भा
 या. रणे सर्वशासनेगतेयात्राणाहानिर्भविष्य
 प्र. टी. तीति केचित्तुएवमस्यनलमग्रजानोरा
 ५३५ जोतुप्रवेष्टासोदात्राणि सपोसमेष्टपित
 देवतेवशाज्जापतमेवकवीवलानां आदित्य
 हस्ताभिनिदक्षिनातिवर्णाग्रनानाप्रभव
 तिभास्यग्रजातेः प्रभविस्ततायाः सौम्येद्वि
 त्रवसरेवतानिसेवाजनसाभिसुपागतानि
 सार्यविशाखाग्रवसाभरणपञ्चअलजाती
 रभिनिदिशेतीतिवराहोक्ततीतिविशेषणा
 याजननक्षत्राणाञ्चः तच्चित्तयेयातवराहसहि
 ताया नक्षत्रग्रहाण्येपचदशमेत्येकपा
 तानिपुष्टान्युक्तानि तर्दशजातिवत्पुत्रैश्च
 भोपज्ञानेनेषांरोवाणांजातीनांगोभ्रमास्ति
 क्तनोचपीगप्रयकादिप्रभमित्यर्थः अर्कच
 तत्रैववराहणा रविर्विस्तृतभोगमागतेति
 तिस्रतेभेदेनवक्रदृष्टतत्तात् ग्रहणागतमथा
 क्तयाहर्तमित्यमसुवाकरपीडितेचयत् त
 दपरतमितिप्रवृत्ततेप्रकृतिविपर्यययात
 मेववातिगरितपरिवर्गदृष्टाणकथितविप
 र्ययगोसमदृश्यतिपरिवर्गः सवर्गः अथा
 वाराहसततत्रसलेष्टयैवेदसाह नश्व

दिशिशाकेभनविप्रसोरवारेतथा नवान
 परमेगुरोयमृदिशीतेदेत्येज्याः नपाश
 दिशिपातमेयमक्रजउपेयमेततथाना
 सौम्यवक्रभिज्जेत्सजयतीवितापीउपः
 शाकभेज्जानतत्रेएवदिशितयाविप्रसोर
 वारेसामशानिवारेनवेनेत् अजपदभपूर्व
 भादयदानतत्रेयागुरोगुरुवारयाम्पान
 जेत इनेदेत्येज्याः अजरविवारेतथापा
 तमेरोदिपापाशिदिशिपश्चिमृदिशिनत्र
 जेत नथार्यमर्त्तउत्तरफाल्गुणसौम्यक
 क्रभिउत्तरदिशिनत्रेत कजउपेवारेणा
 यायात कोउपः पश्चिमात्तावाजादिकी
 दृशाउपः सजयपूर्वकः प्रोक्तर्षः जीवित
 पुष्पमेतानिप्रययते असौ अन्यथागद
 तः प्रेसादवातोपाभरणेवास्यादितिनिष्क
 शेषः यदाहनादः नमेरेद्विनीयाची
 नोदीदीक्षारयोपपीति गनमातेरेणवि
 शेषः क्रः तोयेशवहियनद्यंतकराहसा
 सायतोयवानिलशतकतशक्राणि
 दिग्भागस्यकिराणादिदिनेषुदेवेसोरेरि
 तेपिनिपुनेनविशुद्धयेति स्येयुक्तेसोम
 क्रजेमेदेवदेउपेयुवे अग्रतः प्रोभनया।

मु.
या. जा.
प्र. टी.
४३५

शरद्वृत्ते मरणोपश्रव प्रतीचीरविचारेणो
चरविनेरुने उरीवीभमिपुत्रेणनयायाह
त्तिणोमरो विचेतदेवस्वविवायोसलभा
वाउपेहो वसिष्ठः परहृतरिशेपरेरुत्तया
यायामरिशेतमोविथिस्त जलनायदिशे
पितामहत्तमलाव्यानयसोम्यमर्त्तः ३ति ।
पितामहरोत्तिणोसोम्योसोमदेवतारिशिम
तरदिशिमित्यर्थः एतत्फलमप्याह श्रीव
सिष्ठः सुलसेनानियिस्तानि सुलसेतासु
वासराः यापिनोमत्यराः श्रीवमयवप्ये
हानिराः इति सुलपाशपरिहारमाह गुरुः
सूर्यवाहृतप्राच्यसोमवेनेपयस्तथा ३३
मेगारकेवरेपुपेवरेतिलान्यपि गुरुवा
रेपिप्राच्येपुकेवरेयवानपिमाषात्यक्ताः
शनेर्वरेगळेसुलेनेदावभाक तोहृतेवे
वनेसुपुष्यरपिहृतेतिलाः वारसुलह
राण्यकीदाताहोतराण्यदिति ननुहयारि
तोत्पारिनानेवैवभातितात्रायां प्रशस्तान्
क्तानि तेनेवेतासोनेप्राप्तवभाउपरागा
दिपुत्राफाल्गुणीनोयात्रायांप्रशस्तभा
वः किं व अग्निरिह्वारभनिसपरिचानि
वहतेतेनेप्रापश्चिमस्यतात्यागरीयोः

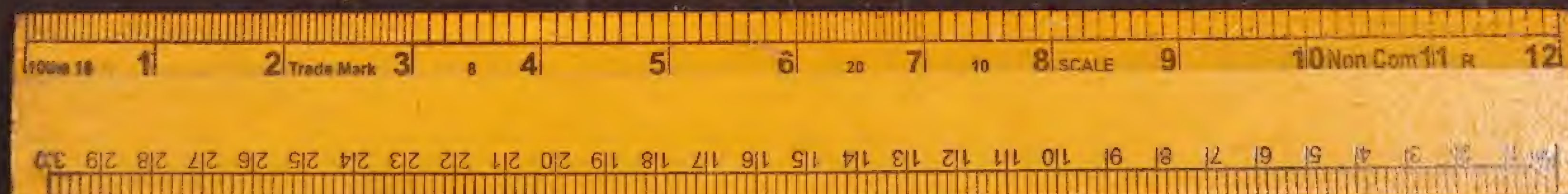
परिवः उत्तरफाल्गुणीरक्षिणापूर्वभा
होत्रास्यतारक्षिणपश्चिमेयाः परिवः उत्त
रफाल्गुणीरक्षिणस्यतात्यागरीचोपरिवः
तत्रासिमिपूर्वकतात्यतिषथस्यतित्यायाशा
लाभिमितिचेत् उच्यते योगासिद्धिरिति
पत्नीनामितिवह्यतियोगयात्रायांमात्यापि
ककार्यविषयतायेवागुह्यमनाहृतेक
वललप्रमुहोराज्ञोयात्रायांप्रशस्ततरेतो
क्तोः यदाहपराशरः आत्याधिककार्येतेदे
वेननिपीरितेच यातयेकेवलविलग्रयो
गादपिप्राप्तमिदमोनाभीतितत्रापिनरु
त्रमुहोरेवविदितितनत्तत्राह्यनदात्रेपि
यात्राप्रसक्तोसुत्याकरावित्तपेयादिशिगो
तः नेत्यानत्त्रपियात्रास्यात् एवेदक्षिण
दिदिग्रमेनेनपूर्वभाउपदात्रेपियात्रास्या
त्माभरितेनेनदृष्टेनत्त्राह्यलेक्तिः किंचति
स्वातेत्यारीनोहारानत्त्राणानियानि
यद्यतिरिक्तफलतेनमध्यमेताक्तेविदितन
त्त्रालाभसेभवेमध्यमनत्त्राणामपिप्राप्त
त्वावगतेः अतगुणैरपिभेदवानामितिव
चनाह्यलागानोनेत्रेपुसवेयात्रात्रावका
नेतिवास्तवापिअतएवतिरारिशिथनित्य

म.
या. ३.
प्र. टी.
५१६

५३६

यांचे कोनिषेपोनपपतिः शततांकापूर्वं
भाइपेदात्रभाइपदानोमध्यमत्वात् नन
वंसतिदक्षिणादिशिथिनिष्ठापेवकनिषेधा
देवपूर्वभाइपदानिषेधः सिद्धः किंप्रनः नि
षेधश्च ते देवायिस्वनाशीमिति अत्रभवः
वयेतयेयकस्मिन्नेवाहप्रयाणानगरप्रवेश
असंभवेतत्प्रवेशकपुत्रमूर्तोविचार्य
तत्तं यदाहगर्गः प्रवेशनिर्गमोस्यातोमे
कस्मिन्नेवयामरे तदाप्रवेशिकंविचिंतये
नैवतयात्रिकमिति एकस्मिन्त्रयिदिवसे
यदिचेहमनेप्रवेशश्च प्रतिशुक्रवारम्भे
नचितेययोगिनीपूर्वमिति तत्रयथा प्रति
शुक्रमहादिकोदोषानास्ति तथेदंरक्षिण
देशगमनेपेचकदोषोपिनास्ति तादृश
पिगमनेपूर्वभाइपदानिषेधेयथास्यापित
नपाहुद्राणेकृतमित्तिहमः एतच्छेयागा
त्सिद्धिपेरणीपतीनोमित्युक्तत्वापेनिल
तात्त्विकानित्यत्रापिचसम्यग्निवारयिष्यतेत
लेपलवितेन अथक्रवारिनत्तत्रैः पूर्वाह्ना
दिकालयोग्यवयाजनिषेधेपेशाहेलविकीर्ति
तेनाह पूर्वाह्णोक्तवमिष्टभेनन्यपेतया
ज्ञानमप्राप्तकतीत्याख्येयाराहकनसत्र

भेनोर्पूर्वरात्रे तथा मेशाख्येनचमथरात्र
समयेचोग्रस्तथानोचरेरात्रेतेहरिरुक्त
पुष्पाणिशिमिः स्यात्सर्वकालेमुखा। तप
तेसर्वत्रक्रवाख्येमिश्राख्येमिश्राख्येनत्तत्रैः
पूर्वाह्णोपाज्ञानस्यात् तीक्षाख्येभेमथ्या।
हृकेलुभेयज्ञानस्यात् तथापूर्वरात्रेमे
ख्योपाज्ञानस्यात् मथरात्रसमयेउग्रनत्तत्रैः
योज्ञानस्यात् तथारात्रेरात्रितृतीयभागे
चरनत्तत्रैयोज्ञानस्यात् अथविषाधः हरिह
स्तपुष्पाणिशिमिः अथवाहस्तपुष्पास्योः सर्व
कालेष्विष्टविकात्मकेहारात्रेह्येयस्मि
न्कस्मिन्त्रित कालेयज्ञानस्यात् यदाह
वमिष्टः स्मिरसाधारणायिलोः पूर्वाह्णेनेव
समनेस्यात् समनेनरात्रोर्दिनलग्नसम
येनकार्यमसुभस्यात् त्रिषैरापरयासरस
मयेयसुभिनरात्रिसमेवउग्रतैर्निशिसमये
नचरपिलोहसमिन्त्रैर्निशिसमयेऽपि
रात्रेः तथावाहप्रोपतिः पूर्वाह्णेक्रवमि
ष्टभेनगमनेतीक्ष्णोनेमथोदिनेरात्रेपारव
सेचलुभिमैत्रेनरात्रेमेख्योपाज्ञानेचम
थरात्रसमयेनेहंनिशातेनरेः सर्वेष्वेवक
नेदोवाहविभिः कालेयज्ञानस्यात् अत्र।

म.
या. ३.
प्र. २.
३३५

५३७

दिनसरावे अथैव भागं कृता पूर्वहारिः
वावराः प्रसिद्धः तदेतत्तु स्येमेदेस्ये
प्रायेहविलवे प्रवर्तसहिते भिन्नेन यात्रा
शुभानातीतो रपराशके नलनुभेरहसि
भागं त्येस विपेतादिमेकनिशानमदुभे
येन मयांशके नात्येचरेभेः करप्रति
मरोत्तं शुभासर्वेति ननुशमिपूर्वकता
ताप्रतिषेधस्येति यायात प्रवर्तप्रायात्रा
मिरेवनास्मि किं पुनः एवाहृदिकालविशे
यनिषेधेनेति च त उक्तं समाधिः प्रास
याननतिस्तोत्रेत्यादिना प्रवारीनां मध्यम
तमेगीकृत्य समाहिते मिश्रादीनां तविशे
वतिषेधाक्ये प्रायुक्तसमाधिर उरगद्येते
तेति चेत् सत्यं त्वत्या यतादावशक्यं यात्रा
यां यथा भादवातीपातादिपुत्रेष्टके वलेत्
यत्तुदिमास्ति तेव यात्रा संज्ञा प्रशस्तान्यानि
विदुनलैषपि अस्मिन्नेवार्थे इदमेव वाक्यं
जापकं नवययुजः एव सति कालविशे
यतिषेधोपपत्तिरपि संज्ञा भवति पूर्वप्रा
तिरात्रैः पूर्वपूर्वप्रात्रैः पूर्वप्रापरात्रैः
करेण समासस्तत्पुरुषः तत्र समासशा
स्त्रान्तर्गतस्य प्रथमांत पूर्वप्रापरिवाक्यस्य

स्य पूर्वप्राप्रथमातिर्दिष्टं समास उपसर्ग
नमित्यपसर्जनं संज्ञकता उपसर्जनं पूर्वमि
ति पूर्वतिपातः ततोऽः सर्वकारेण संज्ञात
प्रत्ययारविप्रत्ययः समासांतः यस्येति
चेत्ते कारस्तेपः अस्ममेवाशये मनसि विधा
यायायेनेचमथरात्रसमयस्य उक्तसमा
सांतं मथरात्रादपठेति केचित् तच्चिंत्यं
यतोरात्रे मथरात्रात्रतिविद्यते तदेक
देशिसमासविधायकस्य मथरात्रस्याभा
वादेकारेण समासानुपपत्तेः अतएव पूर्वति
पातोपि वा समासांतस्य त्वमेव तस्मि
न्नात्रिमासमयस्येयं पद्ये स्यादिति कथं
यंप्रयोगः उच्यते मथरात्रासौ रात्रिर्मथरात्रि
र्मथरात्रि रिति विशेषणविशेषणवद्भलः
मिति समासाधिकरणस्तत्पुरुषः पूर्वक
र्मथरात्रजातीयदेशीयेति पूर्वपदस्यैव
प्रावः पूर्वदिक्प्रसंगे न शत्यादिनेकोदेशोप
येव साते प्रवृत्तार्थः समासांतस्तत्रै
व भवति अतः सर्वकारेण उक्तविमाका
त्रिमेषाः कृत्रिमकार्यस्य प्रत्ययः इति न्याया
देकदेशादेन पूर्वप्रापरिवाक्यस्य प्रतिपे
क्तपदेषो व समासस्य तत्त एव समा

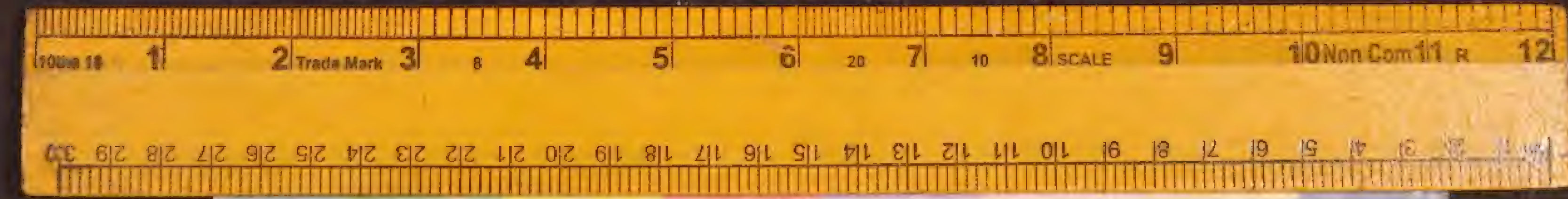
म.
पा. ज.
प्र. टी.

४८

५३८

सोतविधिनेतिवृत्तपराकारादयोः यद्येवं
वियेषपिसमासेवेकदेशसमासमाश्रित्य
समासोत्तमाहसमासविधायसर्गभाः
वोत्पसमासोत्तविषयस्याविरुद्धत्वाच्च
वितोक्तयोः अतः प्रायेणैवमथरा
त्रितीकारातः पाठः पाठः एवमलेपीय
लमतिविस्तरेण ॥ अथतत्रापिकासविशे
षमथमानोनिविदानां चक्रियताभानोच
वन्वचटिकाइद्वन्द्वकंदसाह एकोशिपि
अंतकतारवानोहृपप्रकृत्यप्रतरेगमास्युः
सातीविशाखेदभुजगमानोनाचोनिविदा
मनसंमिताश्च एकोत्रेयप्रत्यमातिक्रमेकर
भावादिमाः षोडशानाचोनिविदाः एवमेव
कृतिकायाएकविंशद्वटिकाः पितृस्यमत्त
या एकादशचटिकाः अतः कोत्तभरणपास
मचटिकास्माजः यत्तदभारदानः भरण
समचटिकात्याज्यार्थः सातीविशाखं
जोहासेपाणातारकाणोचतदंशचटिकासं
ख्याः यराह भरणपासमचटिकावह्निभेदे
कविंशतिः एकादशचरीपिञ्जसिखीसु
चषोडश सातीसर्पविशाखासंजोहायंच
चतर्दश वर्जयेच्छमचटिकापीतः शुभक

प्रराशति एतत्प्रावणकगमनेतथाचतेनै
त्तानिनिषिद्धेषुपिभेदेप्रत्यक्ताउचवटीक
मात तदप्याचटिकायास्याप्रवणगमनेन
तीति अपिशशात्मथमेषुइदेष ५ अथ
मतोतरेणवर्जयेद्वीसइदयाह एकीर्धमा
श्रेयमचानिलानोत्तमेदिशिभियमात्रय
र्थे न्याः समस्तागमनेजयेसुः सातीमेवा
चोश्नसोमतेन स्पष्टार्थमिदंयद्यराह
हृत्वात्राणवराहः विवर्जयेतष्टयमोशिरो
उमर्धेतोयेगमनेजयेसुः एकीर्धमात्रेय
मचानिलानोत्तमिदंमचोचोश्नसः समस्त
मितिउशनसोमतेनेतिशेषः १३ अथमानो
जीवपक्षादिकासंज्ञाभुजगप्रयात्तनाह ता
मोभक्ततागस्तविद्यसेख्याप्रभोजीवप
क्षोत्तम्यआविभोग्यः तदाक्रांतभेकर्तरी
संक्रमतेतालेदुसंख्यमवेदस्तनाम केमा
राहनामाग्रहोविपरीतगतिरस्तिआगमश
माणात् तेनभुक्तासंज्ञापर्वविधाविशेष
ख्यात्रेयादशसंख्यास्तारानक्षत्राणिजीव
यसंज्ञानितराक्रांतभेतेनराहणक्रांत
कर्तरीइत्येवंनामके ततोराहक्रांतनक्षत्र
इदंइत्येवंपंचदशसंख्याकेप्रत्यनमक

म.
पा.श.
प्र.टी.

५११

५३९

स्यात् यथा राहस्त्रितेन भक्तानि विवृत्ता
ती विशाखा अत्र राधा जेष्टा मन्ता शर्वापातो
नृणां वाभिनिष्ठवर्णनिष्ठशततारकासु
वर्भादपराख्यानिभादपराख्यानिभानिजी
वपत्ता तदा कृतभादस्तात्पंचदशमत्तरभा
दपदेयस्तसंज्ञे तेन राहणा भोग्याति उत्तर
पास्याणी पूर्वफाल्गुणी मघाशेषाष्टम्या
७ नवसादींस्त्रिंशद्दिनी कृतिकाभरणे
शिवीरेवत्याख्यानिस्तः पक्षः सस्तस्तक
र्तरो मे प्रस्तसंज्ञः समरसारे कृततात कृतः
सुतोदेयसंज्ञः गराहभिधाने रेवतः अत्र जीव
पक्षस्तपक्षयोरेव संज्ञा विज्ञाना जीवप
क्षेयात्राकार्यास्तपक्षेयात्राजनकार्येति योगो
क्तः कर्तरी प्रस्तसंज्ञेयास्तफले सयमवैव
हति ॥ अथ स्तपक्ष जीवपक्ष फले वश
स्येनाह मांतीरे स्तपक्ष गेहिमकरश्च जी
वपक्षे शुभा यात्रास्यादिपरीतगेक्षयकरी
हो जीवपक्षे शुभं शुस्तसंस्तपक्षतः शुभक
रे शुस्तानया कर्तरी यापीड स्थितिमात्रवि
जयकरेनो होतयो जीवगो स्तपक्षे तमा
तीरे सति च दृष्टे जीवपक्षे सति तुरायात्रा
शुभा स्यात् मांतीरे जीवपक्षे सति च दृष्टम

तपक्षगस्तदा क्रियमाणयात्रायातः तपक्ष
री स्यात् उक्ते च सुतोदेय जीवपक्षे तपानाये
स्तपक्षे रवौ तथा तस्मिन्काले शुभा यात्रा वि
परीता तदा तिरेति होस्तयं चंदमसौ जीवप
क्षे स्यात् तदा शुभा शुभगतेत्यर्थः अथ द्वाव
पिस्तयं मसौ स्तपक्षे स्यात् तदा यात्रा तिथि
यकारी स्यात् यतदपुंतेवेव चंददितो
यरापुंते जीवपक्षे ववस्थितौ तत्रे तमं
योला भो यात्रा काले न संशयः स्तपक्षे तय
काले संस्थितौ चंदमास्तौ तदा हानि भयं
गंस्तयं अफले मतमिति अस्यापवादमा
ह शुस्तसंज्ञिति स्तपक्षे तमा स्तपक्षे तान
सत्रगतात शुस्तसंज्ञा कृतं भं शुभकं
स्यात् तदुक्ते समरसारे प्रेता जगं किमपि
वरे कर्तरी जगत्तमेति एवं सामान्यतः सर्वे
यो यात्रा फलविचारमभिधाय राज्ञो विशेष
माह यापीति दिविपोराज्ञा स्या यापी च योरा
ज्ञा सदेशुर्गं कृतातिष्ठति स्या यापी चेति
एतद्विद्वानिगमिषु सयापी तरेडु अहो यापी
यायिनो राजा समीरविस्थितिमात्र स्यापि
नो राजा समीतौ होस्तयं चंदमसौ जीवगो जी
वपक्षगते सुतोदेयराज्ञो यायियायिनो न

म.
यात्रा.
प्ररी.

१५०

५५०

यकरोसेधिकरोपास्यातो अथहावपि
तपत्तगोतदापरजयकरोपातो अथहा
वपिस्तपत्तगो यराहवमिहः जीवपत्त
गयोः सूर्यवेदयोसेधिमादिशत ३भोपरा।
त्रितोत्रयोस्तपत्तगयोस्तयोविति अत्राणि
मांमोस्तपत्तगोअत्रवर्ततपत्त पवेस-
तियमर्थः स्तपत्तगोसूर्यवेदश्चजीवपत्त
गस्तदायापिनोराज्ञाशुभायाजयः स्यात्
स्यायिनोपराजयश्चउक्तचनमिष्टेन रवि।
स्यायीशापोयापोतदशाशुजयाजयो स्त।
पत्तगोतेभानो जीवपत्तगोतेविधौ यापिनोवि
जयस्तस्यायिनोवपराजये विपरीतगतावे
तोविपरीतेभवेमदाशतिविपरीतगति चेदे
स्तपत्तगोतेसूर्यश्चजीवपत्तगतस्तदास्या।
यिनोराज्ञाशुभायाजयः स्यात् अथायापि
नोपराजयः उक्तवोतेन जीवपत्तगोतेसूर्य
स्तपत्तगोतेविधौ स्यायिनोविजयस्तथा।
यिनोवपराजयति तदातसूर्यागद्वाक्रात
नतत्रेसूर्यावेमेवोतदायापिनोस्वल्पोजयः
स्यायिनोनेव यराहवेदोमद्वाक्रातनतत्रेस
र्यो मोवोतदायापायिनोनेव तराहावपिग
द्वाक्रातनतत्रेतराहयोरपिपराजयः यरात

अदौउमोत्याभस्थितोरोतराहयोरपिसेधि
नित्यपि विधौयापयः यराहवमिहः वेदे
केमावेसूर्यजयः स्वल्पोपियापिनो अत्यये
यापयफलेपुत्रेपेवेविचितयेत यात्रायाम
पिसर्वचितनीयेपयत्ततति तत्रस्यादयेवि
वागेपुहयात्रायोअथाज्ञादिसामान्यया।
त्रायोवजेयः सामान्यतोमेगलकरोषपिहो
यः उक्तचनरोदये जीवपत्तस्थितेवेदेकार्ये
स्यादस्तोपमे स्तपत्तगोतेसूर्येयतश्चस्वल्पो
वलीवलमिति अत्रसूर्यादिपुहयेपुत्र
इंगराहदशागगद्वाक्रातनतत्राहवमिहः
लान्यभिहितानितानिपेयकत्रायेअभयस्त
मयात्रोक्तोतिनास्माभिर्विचिन्ते अथप
मिश्रतपत्तगोपाणीत्यलुपलवितेन अथा
अकलमकलमकलाकलचक्रपुहयात्रायोव
मेततिलकपाशाईलविक्रीडितमाह स्वाते
तिकादिवस्त्रपेयकगदराधितपुत्रवाणि
विषमास्थितयोः कलास्तुः सूर्येनुमन्मग
वशकलाकलतोमलोपुत्रेपयविधिभदशाप
स्तिनित्यः १५ सर्वाशोपमवेनुकलोदहन्ती
शोनुविज्ञास्तथा अकलोमकलमेतकाश्रुतिश
योकावेदेदेमिताः स्यायीसाकलेजयेव
ममोस्यायोनतदकलमसिः स्याभयोः क

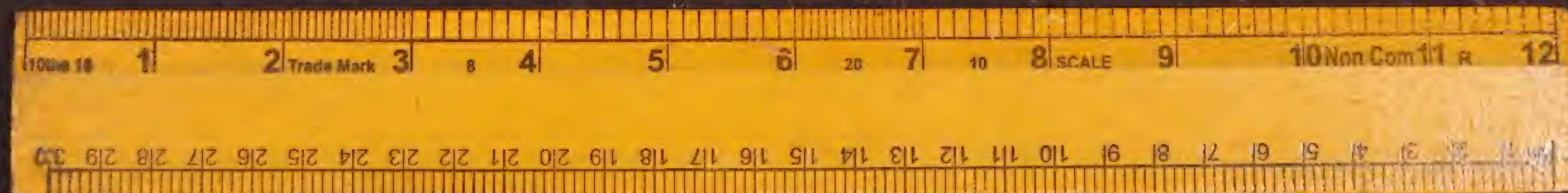
सु.
या.जा.
प्र.टी.

४५१

५५१

लाकृत्तगाभमीशयोपुंछतोः स्वातीशमि
हा प्रेतकेभगातीप्रतिप्रमेवावस्यतिहा।
योसमेवतीकरोहस्तः अनगपा आदित्येपु।
नवंसुःप्रवागागोतिप्रत्रराउये पतानिह
दशभानिर्विषमस्तिययः प्रतिपत्तीयापे
चमीसप्तमीनवमेकादशीत्रयोदशीपंचद
शपञ्चमोतिथयः चारासयन्तुमेदगभवः मेरः
शानिःचनभोवाराः पतानिनत्तत्रागितिथ
योचाराप्रत्येकंमकृत्तमेतासुः प्रयत्तोबु
धवारयकः मूलशसिहं प्रुपेशतनभका।
शेषाशोविधिमभित्त पतानिचत्ताभानि
दशपञ्चतिथयः दशमीषष्ठीदितोपात्तिसु
एतेपदरापीः प्रत्येकंकृत्तकृत्तमेजकाःसुः
प्रयपवास्तिसाप्रथिनी ३५५५ःमचा३३३
गाः काराःप्रवगाःदहनःकृतिकादीशोविशा।
त्वांरोमेवाचिजाप्रमिहा पतानिहारशभपत
मुक्रागमुक्रमेगालवारोप्रकेदेवेमिताः हा
दशीचतुर्दशीतिमस्तिययपतेप्रत्येकंकृत्त
मेताःसुः यदकेसरोदये दितोपादशमीषष्ठी
कृत्तकृत्तमेताहते विषमप्रकृत्तःमवाःश
षास्यतिथयः कृत्ताः रविचरोभरुमोरिवत्ता
रोचकृत्तामताः भोमप्रुकेकृत्तावेचबुधवा
रकृत्ताकृत्ताः वरुणादीभित्तमले कृत्ताकृ

लमराहते कृत्तातिमौम्याधिस्यतिशेष।
सायकृत्तानिच प्रयफलमाहवातीति या
कृत्तमेतेकेतिथिवारनत्तत्रागोरागोरातिम
भेयायीजयीस्यात् नहतस्यायीराज्ञातदृजयी
प्रयप्रुक्तःस्यात् कृत्ताकृत्तमेत
केतिथिवारनत्तत्रागोप्रुदातोपिपुंछेकृत्त
तोभमीशयोरातोभयोपम्यरेमेधिःप्रतिः
स्यात् उक्तचसरोदये तिथोवारचनत्तत्रेप्रु
लेयायितोत्रयः कृत्तावेस्यायितोत्रेयमे
थिप्रैवकृत्ताकृत्त रति वसिष्ठेनत्तफलातर
मुक्ते कृत्तमेप्रुवेजातामवजाभवेति कृत्त
माव्या उपकृत्तमेपरिविभवभोक्तारस्यभे
प्रुमासात्यति पतत्तल्पमायतातवारेशुति
शिषुपिथेये १० प्रुयप राहचकेसप्रय
ह प्रुपेमेदसिपुधारावत्तजलभदीशमे
जात्यशापी यास्यातोष्टीदकारादितिपितृ
पवतोइत्यशोभातिकामे वज्रादीबुधवि
जानिनतिविधिभ्यात्वातिमोदशरादिति
येमागोदेविश्रान्तिमदितकरहातीपय्या
दिगोदे प्रुथिनीपुष्पाप्रैवाथतिहाशतता।
रकाविषाताः नराथगवातिभाविधमेधमे
स्यानेलोपातिम्यभगाप्रैवाभारपराप्रुया

सु-
वा-
प्रदी-
५५२

प्रवाणनवस्वमवासातीततडाणिमुये
शकायैवानिस्तुः प्रयत्नकारिभिरु
भापदविज्ञासुलाभिजित्वाफा
नदाडाणि कामेलावानिस्तुः प्रयत्नाहि ॥
एवत्रयफाङ्गाणीपवापादासुगोत्ररावाह
रेवतीहस्ताव्यातिभानिमोत्तमार्गोलाव्या
तिस्तुः पश्चिमाहारादियस्यसताहशराहोप
शिवाहावित्यर्थः चक्रउतिविशेषमध्यास
येचक्रयामेयया नउक्रयजविषये ऊर्ध्व
गाःपंचरावाःसुक्तिर्येवास्तथातव हवि
शक्तोष्टकेशुक्रयपिहःप्रकीर्तिनः यमा
शंकासमादासुक्रयकावचतस्ये विन्यसे
त्सर्ववल्तादपिगारीतिभान्येतिमर्पेव
लनवरतलोसाभ्याभानिलाव्यातिस्तुर्थः
तदेतत्पहसुक्रमादियामले ग्रन्थिगारी
तिवत्तारिगोयेत्समपापतः अनलोमवि
लोसाभ्यासाभिजित्तिपतःपतः यमार्थका
ममोदावासागाश्रुतापवचेति अत्रग्रंथ
कृत्येदेगोभवदर्शनात्तवपदोजायते ता
इत्यतिस्तत्समाधिप्रोयासंबसपुण्यात्
दियपयवात्यालेतिहृत्तिनतपवावपाया
अतपरादियामलेपुण्याश्रुदिविशाचमे

शतभिषगवसः पतातिसमस्ततागाधर्म
मार्गेतियोजयेत् अत्रपादमवासातियाम
ज्येष्ठापनवसः प्रवाणसमतागश्रुयनमा
शंकीर्तिताः अहिदुंभ्याभिजित्मभगता
हृद्रेकनिकाः पतावत्यासताराःकामसा
गेववस्थिताः विंशद्विस्तरस्ताश्रुत्ररावा
रिपोलकाः तास्काःसतमेत्याकासक्ति
मार्गेववस्थिताःति १८ ग्रंथेवेषथिराहुव
क्रसुत्तातफलेसगिवागीहृदमाह यमंगभा
स्त्रेवित्तमोक्षेपणीविज्ञोयममोत्तस्थितः
शस्यतेकामोयममोत्तार्थगःशोभनोमो
तगोकेवलंयमंगःप्रोच्यते यममार्गेस्थितो
भास्त्रेसर्ग्यसतिवेदित्तमोक्षेग्रंथमार्गेमोत्त
मार्गेवाशपीस्यातदाशोभनश्रुदः अथवा
कामगोर्कर्ममार्गेस्थितेभास्त्रेयममार्गेगो
मोत्तमार्गेगोग्रंथमार्गेगोवास्याश्रुःशपीत
रापिप्रुभः अथवामोत्तमार्गेस्थितेकेवा
लेयममार्गेस्थितश्रुदःस्यातदापिप्रुभः
अथदिपरीतावस्योहस्योहयोःसर्ग्यवेद
ममोत्तममोत्तमोत्त ३कृत्यामले सूर्येथ
मार्गेवेदेयतेमोत्तमप्रदः सूर्येयतगते
तिज्जमोत्तमार्गेप्रुभःशपी कामेकेयम

म.
या-त्रा.
प्रदी.

५५१

५५३

मोक्षार्थसंस्थश्चंद्रो जयप्रदः मोक्षार्थे
मंगश्चंद्रः शुभो न्यस्यो भन इति राजवि
जयेत शुभाशुभावा फलद्वयमप्यभिहि
ते धर्ममार्गागते सूर्ये चंद्रे तत्रैव संस्थिते स
मं पुं भवेन्न कश्चिदायी जयी भवेत् धर्म
सूर्यो र्यगश्चंद्रो यापिनो विजयप्रदय प्रदः
धर्मैकः कामगश्चंद्रो विरोधो चो धैवैः सूर्य
धर्मैको मोक्षगश्चंद्रो तियो यात्रादिकम
स मोक्षार्थमंगश्चंद्रो शुभप्रदलाभा
कृत कामे कार्यगतश्चंद्रो बुधजीवगतो य
दि श्रीमोक्षार्थे स माव्यातो भगता यमा
मन्विता चंद्रोर्को कामगोपत्रो र्यगो गदि
३ः विरो कामेर्को मोक्षगश्चंद्रो यात्रादः
विप्रदा भवेत् चंद्रोर्को मोक्षमार्गस्थो चो
रविप्रदायको यात्रादि सर्वकार्येषु चक्र
मेतद्विलोकयेत् पथिगद्गतिज्ञेयः ।
शुभाशुभफलप्रदेशेति श्रुतपवाच्यचक्र
म्यतिष्ठ हकर्ममाह रसायिता महानेत
चराणाः धर्मैको विनमोक्षो ज्ञेविनम्यो
धर्ममोक्षगः कामे धर्मार्थमोक्षप्रमो
क्षधर्मगतः शुभश्रुतिपथिगद्गतिज्ञेयः १५॥

अथावश्यकर्तव्या योतिथिचक्रशाले
त्रचतष्टयेनाह पौषोपत्तयादिका द्वादेशो
वतिथ्यामावादीद्वितीयादिका स्नाकामा
तितः सूर्य तीयादिवश्च योतयाद्यादो
फलतत्र बुधो मोक्षार्थे शभीतिर्याग
मेव सूर्यतेः स्वनिः स्वतामिश्रता च द्वा
क्षे शाउः स्वमिश्रमिरयो लाभः मोक्षार्थे
गला विनलाभः लाभो द्वापिर्यने सौ
त्यसुक्ते भीति लाभो र्यगो मेव लाभ
कष्टे मोक्षार्थे शलाभः सार्वत्र ११ सौ
खलाभः कार्यसिद्धिश्च कष्टे शलाभः कष्ट
सिद्धिर्यो यने च सूर्यलोभो द्वापिर्यगो
सूर्ये सूर्ये मोक्षार्थे सूर्ये तत्र कष्टे श्रुतपोष
मासादितः प्रतिमासे द्वादेश द्वादेशकोष्ट
काले व्याप्ये कते च तत्र सार्वत्र शरपिके
शतकोष्टका नापते मामकोष्टकसहि
ताः पदपेचा शरपिके शतकोष्टका सः रि
त्यर्थः एवेव का कति भवति तत्र पत्तसक
सम्यक् पत्तसक सार्वत्र शरपिके प्रतिपदादि
शावते सार्वत्र सार्वत्र शरपिके शरपिके
मेवोषे पोषमासे प्रतिपत्तयादिका द्वादेश
तिथ्याः पौलेखाः मावादीमावादिमा

म.
पा. ३.
प्र. ४.

४४५

सेषद्वितीयापिकालिष्येतेत्याः यथा
मावेद्वितीयादिकः फाल्गुनीतृतीयाचै
त्रेचतुर्थ्यादिकोवैशाखेपंचम्याज्ञेष्टपक्षा
प्राषाढसप्तम्याश्रावणेःष्टम्या भाद्रपदेन
वस्याश्विनीरक्षाकान्तिकेयकादृश्या
मार्गशीर्षेद्वादश्यादिकालेत्याः सर्वास्ति
थयोद्वाद्दशानां सत्याः कामास्तिस्रस्तुति
तिविशेषाक्तिः त्रयोदश्यादिग्रहणादः व
शिष्टस्यानानिप्रतिपदादिभिः पूरणानि
यानितत्रेयादशीचतुर्दशीपंचदश्यतास्ति
स्वस्तियथावशिष्यते तस्माद्विभासमाह
कामादिति कामात्रयोदशीतस्तिस्वयोद
शीचतुर्दशी पंचदश्यस्तृतीयादितिथ्यः
योवास्यः यथात्रेयादशीतृतीयावत चतु
र्दशीचतुर्थीवत पंचदशीपंचमीवत सति
त्यर्थः फल्गुर्धर्ममितिदिशये त्रिथिच
कस्यासौयथा तत्राद्यादोप्राचीदक्षिण
प्रतीच्यादौचौचतुस्त्रिस्तुत्यातेगुमने
चिकीर्षितेसतिफलप्रभासभाद्रपसौख्य
कृष्णश्यादिनाहृतत्रयेणवत्सकथयिष्या
मि तत्रसौख्येकृष्णश्यादिसत्रउपेयस्या
यमेवतत्रपोषमासेप्रतिपदिदिकृतस्ये

सौख्येकृष्णश्यादिरक्षागमंवेतिफलच
तस्येकमेगानेये एवेद्वितीयादिप्रक
मैणेतये दिक्कृतस्येमाकचतयोक्तोफ
लेस्यात तेदतत्सर्वेषादिमासेषुद्विती
यादितिथिप्रथयेयमित्यर्थः २२ अथमर्वा
कज्ञानेवसततिलकयाह तिथ्यसेवार
प्रतिपदिगताश्रितस्यात्तत्रयेत्रवियति
प्रथमेतिउः खीमयेथनस्ततिरेयाचरमे
स्तिः स्यात्स्यानत्रयेकपुनिसौख्यत्रयो
निरुक्तोतिथयोत्रयकृष्णश्यादितोश्याः
तत्रतिथिनत्तत्राराणोपुतिस्थातत्रये
स्यापक्रमेणसप्तभिर्हृभिस्त्रिभिश्चतुर्
भक्तावसिष्टासतीप्रथमेस्यानेवियति
सैतिस्त्रयेसतिप्रतिउः खीयात्राकर्तः स्या
त मध्येद्वितीयास्यानेवियतिसतियात्राक
र्तुर्धनहानिः स्यात् तृतीयास्यानेपुन्यस
तियात्राकर्तुर्स्तिः स्यात् स्यानत्रयेकपु
नियेकसहितेसतिसौख्यत्रयोभवता ३
कर्तुर्देवतमेनाहरेचरीश्वरः तिथिद्वारे
चनत्तत्रमेपुक्तस्यापयेविधा भान्ति
चाहसतिभिस्तथादिगणपात्रकैः आ
दिस्तुत्यभवेत्तीशमथस्तुत्यभवेत्तये मे

म.
या. ३.
३. टी.

५५५

५५५

तस्मात्तन्मवेदनिःसर्वस्येनजीवति सर्वास
र्वोकेविनेयारातोपनलाभोरिपोरतिः दि
गुणापावकः षट् नवग्रेयाकर्तृस्थानत्रेय
स्युत्पत्ताफलाभिधानेकस्मात्कारिर्ति
वेत्सत्ये असेभवोदेवनात्तमिति वयेत्समः
अनेकपादितिथिवारनत्तत्रेयात्रैकुल्यता
यागयाकथेचित्पानहयस्ययोगभव
तिनकराचित्पानत्रेयइतिवेत्सत्ये यया
पिसर्वशेषोवस्तुगतवद्भूतमाह तथाया
असेभवादेकतयतिरिक्तासंख्यापरातथा
सतिस्थानहयस्यस्यतरित्यर्थः अत्रवा
सर्वोक्तप्रवाकेयात्राकर्तृनत्तत्रेयसंयोगमि
त्ताहस्तदासंवे २५ अथराक्षिणात्याः प्र
सिद्धा कियतोदायावक्तृकामस्तावदा
नक्रमणात्प्राप्तौ प्रमणिकाकंरसाह
स्वेभतोत्तमोत्तिमितिनेगावशेषिताहृगाम
हारेलानशस्यतेविषयिताभ्रमाभवेत्
सदानत्तत्रादस्यवेदनत्तत्रेयात्तिगो
णताकार्यासानगोः सप्तभिरेवशेषितास
सतीहृगाविशेषमितासप्रशेषमितावा
भवेत् तदामहाइत्यादावः स्यात् सपि
नशस्यते एतन्निर्मलज्जिवाकाभावा

त तथापिपौरुषंवाक्यमेतत् सूर्यभा
हृणयेच्चन्द्रसमभिर्भागमाहरेत् एवंपंच
चत्वारिंशद्वालोरेनास्तिनिश्चयात् विषः
भेभ्रमणेशोचोहोसमस्यान्महाःलइति त
वृत्त्याणात्प्राप्तौपात्रायामेवत्युक्ते अत्र
लेवहनिकर्माणिप्रभानित्यनेतिप्राहृ
यात्रयेत्फलप्रभावसमरेचोयंचसंयोगतथा
रूपारामतशावेधनविषोपापहिउरग्रे
असेभोहृयादिरोहिणकृतोत्पाजंसेदे
वाउले यत्तादत्रअसेभमगलविषोदोवा
नस्यात्कचिरिति २५ अथदिवरात्वेयोग
सपत्नातिकर्णोहृ शृणोकभंसूर्यभेतात्र
गणपत्तादितिथ्यादिनवासरेण अनेन
यामेनगणेशकंचेत्स्यादिसरेचेहमेनति
शस्ते सूर्यनत्तत्राश्चइनत्तत्रेगणपत्ता
रितिथ्यादिवासरेण एतस्यउक्तापत्त
सकृत्समयादिः प्रतीयत तस्यासकार्ण
हतेमानयातिथियुतेदिनवासरेणरविवा
रादिताचयुतेतत्रवभिरामेभक्तंनगणेश
कंसमणेशकंचेत्तदाहिस्ररात्तदिवरे
गमेततिथ्याहृसात् उक्तंच सूर्यभाहृण
येच्चइपत्तादितिथिवारयुक्त नवभक्तंसम

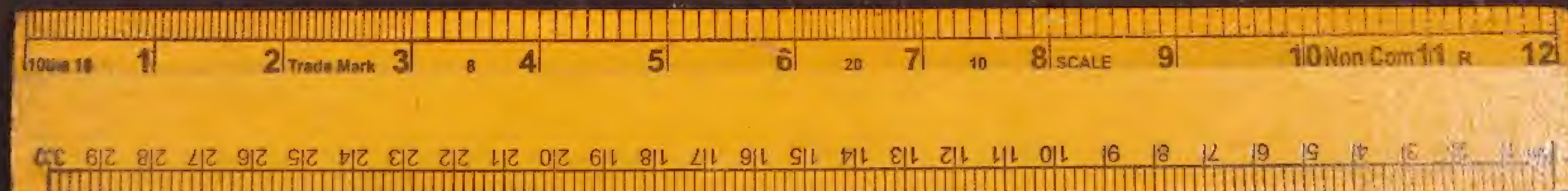
म.
या.त्रा.
प्र.टी.

४५६

५५६

शेषेस्मिन्नेतत्प्रकीर्तिते इति तदेतन्निर्म
ले २६ भूपेचोकद्वारादिगृहसमवेदाद्ये
शार्कश्चवातात्पचन्द्रः मेषादीनां राजसे
वाविवाहोवर्ज्योपुद्गाद्येचानात्रवर्ज्यः मे
मेषादीनां राशीनां भूपेचेत्यादिकावातना
शपाचेष्टेयः यथा मेषस्यापुष्टमोमेष
एववृषस्यापंचमः एवेकमेषात्रयः जन्म
भूतग्रहानेत्रमदिगृहसमागराते वेदेव
सुशिवारित्यावातवेद्यः प्रकीर्तितः सवा
तवेद्यो राजसेवायोविवादेप्रतिवादिनासह
पषककर्कदेविद्यामवेपिनिवा विवादेय
हृद्रादिशब्देनमरगादिपुवर्ज्यो अन्यत्र
विवाहात्राशानमेगलकृतनवर्ज्यः ३ के
च अनाजन्मयीयर्मवितारित्वविस्मराष्ट
सुलाभोत्प्रेयावातवेद्यः नृपाद्वारयात्र
वेभागमाद्येविचित्योविवाहादिकेनेवनि
त्यरति अत्रात्रापिभूपेचनेटयमषइदिश
अवस्थादिवेदाकसरुद्रसूयाः मेषादिका
नोक्रमशाभवेतियात्रासुपुद्गेषुचवातवेद्यः
पुद्गेषुचवातवेद्यकमावीपुननेतया रा
जसेवावादनोवातवेद्येविचमेयेत तीर्थ
ययाशानिसात्राशानोपनयनादिपुमा

गत्सर्वकार्येषुवातेचंद्रंनर्वितयेदिति
अत्रमदीयेवातवेद्यपुष्टमिरे मेषकन्याच
रुद्रिनक्रयुग्मयनर्हषः मीनमिहोपनः
ऊंभोवातवेदननदितरति अत्रगणनाभे
वाद्येत्वाचवेमलपत्तपेयत अत्रकस्मा
रमुकसेत्याकशतिगणनयाकदाचिद्व
मसेभवाश्चगौरवमिति एतदपिनिर्मले
अथवाततिथीरुपजातिकयाह गोस्त्रीक
षेवाततिथिस्तृणोभद्रान्पुक्तकर्कटक
अनेरा कौर्मोनेयानेकपदेवरित्ताजयभ
नः ऊंभहरोनशसः गोवृषः स्त्रीकन्याक
षोमीनः एतदाशिमितनरेप्रणितिथिः प
चमीदशमीपंचदशीचवाततिथिः नृपक
मियुनेककर्कटकः प्रसिद्धः अनयामेदृदि
तोयासममीदादशीचवाततिथि अथको
प्योदधिकः अतोमेषः तेषानेराप्रतित्वा
सैकारशीचवाततिथिः नक्रपुटेमकरत
लयाः रिताचतुर्थीनवमीचतुर्दशीच ध
नुः ऊंभसिंहानोनयात्तीयाष्टमीत्रेयाद
शीचवाततिथिः एतावाततिथयोवात्रा
योनशस्ताशति २८ अथचारोणातिन्याह

म.
या.त्रा.
प्र.री.

५५०

५५७

नक्रभोमोगोहरिस्त्रीप्रमंदसंदोहेदेकोत्र
मेनश्चकके अक्रःकोरातालिमीनेप्रुं
भजीकेजीवातवारानशस्ताः उक्तंच
तरणिनिर्ले २५ अथवातनत्तज्ञानन
भाह मचाकरसामिमैत्रसलक्रत्यसुपा
न्यभयास्यप्रसशसार्पेचमेवादेवातभनस
त मेवादिगशीतोक्रमेणवातभमिदेस्यात
यथामेवसमचावषस्यदस्तः मिश्रनस्या
सातिकर्कसात्राधसिहस्यसलेकन्याया
अवगातलायाः शतभंहाचिकसरेवतीथ
नुवाभरणी मकारसरोदिणीकुभस्याश
मीनस्याशेषावातनत्तत्रमित्यर्थः तथा
यात्रायामसत शोभनन कितरावदमि
त्यर्थः उक्तंच मचाकसातिमेवाणिमले
अवगातारुणे रेवतीयाम्पात्रीशसार्पेमे
वादिमचवेकचियात्राशिसार्पमितिपाठ
स्तत्राशिकतिकानत्तत्रुंभस्यवातेभ त
रायाम्पात्राशिसार्पेवेतिकल्पमिति त
देतेदोवादात्तिपात्ताः समिहानिर्ले
अथयोगिनीरोषलेरसाह नवभमशिवा
वावहयोदविशेककताः शक्ररसातरंगः

॥ तिथ्यादिदिशोमानेवसप्रपूर्वतास्य
॥ स्तिथयः संसत्वावागमानशस्ताः एता
॥ स्तिथयः पूर्वतः पूर्वस्योदिशिप्रारभ्य
ल्यलोपेष्वेवमीपूर्वदितोष्टदित्येयः य
थापूर्वस्योनवभस्यः नवमीप्रतिपद्य
आश्वेयशितुवद्वयः एकादशीतृतीया
चरत्तिगास्या अक्षविशेषेवमीत्रेयादशी
चनेरस्यो अर्ककताद्वादशीचतुर्थी च प
श्चिमायोशक्ररसावष्टीचतुर्दशीचवाय
योतरेगतिथ्याः सममी एणिमाचउत्तर
स्योदिदिशोदितीयादशमीचपेशान्ता
ममावस्यच प्रमावस्याप्रश्मीच एतास्ति
थयश्चदित्येयानिनात्यातिजीर्णाः ता
स्तिथयः संसत्वावागमानशस्ताः यथाया
ज्ञागेतः प्रतिपत्तेसखीरत्तिगासंगेत
वीमपश्चिमायोगेतः एष्टगा उत्तरस्योगे
तरेत्तिगा एवसंदीष्टदित्येवस्तिथ
योविचार्याः तत्रसंसत्वावागमाप्रतिथ
योनप्रभाः अष्टादत्तिगाः एष्टगाप्रतिथ
यः प्रभाः उक्तंचस्वेरादेय पूर्वस्यामदेयद्वा
स्योप्रतिपत्तवमीतिथो मीहोशीचोत्तरस्यो
तदितीयादशमीति एकादश्यातृतीयाया

म.
पा. प्र.
प्र. टी.
५५८

कौमारीवह्निकालगा चतुर्थीदशमो
क्तावैसवीनैरतेतया वाराहीदक्षिणे
भागेपश्चिमवर्तयादशी षष्ठीचतुर्दशी
चैवदशमीपश्चिमेतया एणिमापोत
समस्यावायवेचिकोदया नष्टचंद्रित
ष्टम्यामहालक्ष्मीशिवालेयति विजयक
ल्पलतायोष्टतोदक्षिणेवापियोगिनी
मतेहितावामसेमवेयानैशवाशमेवेति
चितयेत इति समस्तारथप्रहरयोगि
नपुत्रायथा प्राक्सामनलरतावाका
शिसमीरेशदित्तरशोतेः तिथिभिस्त
पादतोयप्रहरेविनवर्तयोगिनीशस्ति
अस्यार्थः इवः समीरोवाय अत्रुष्टवापेन
योगिन्यक्ता उत्तरार्पेनापेप्रहरयोगिन्यच
ते तिथिपादतद्व्यादिनापरस्यानस्तिथि
यस्योदित्तिशायकृकमेणावस्थितातरि
शातस्यास्तिथिपारेभरपंप्रहरेस्तामेवति
थिसारभ्यसर्वयोगिन्यस्तेनैवक्रमणतति
थिसपेवारहयेप्रमंतिथया द्वितीयतर
स्योगिनीतोषाउषायाविभज्यप्रयमावि
भागेद्वितीयायामलोत्तस्यामर्धप्रहर्ये
गिनीसतः द्वितीयेविभागेप्रायेणोत्तरीया

यामर्धप्रहरयोगिनीसेत्तरथिमः स
र्वविभागाप्रपंप्रहरयोगिनीसेत्तरथि
थः उत्तरेवसरोदये योत्रादयगतोदवीतो
ययामार्धभक्तिता भ्रमेतेतेनमार्गोणभ
वेत्ताकालयोगिनीति उदयः स्थानेदेवी
योगिनीति उदयः स्थानेदेवीयोगिजयक
ल्पलतायामपि योत्राउदययातिभ्रमेते
वतिथिभ्रमात् ततोयामार्धभक्तयेयोगि
नः सेशकालिकाइति नवर्तयोगिनीश
स्तातिम्यार्थसरोदयतवारयोगिन्यच
क्ताइन्द्रवशगिनेरत्युत्तयायानिलेहे
सूर्यादिषुचवारेषुवर्तयेद्वादेयोगिनी फ
लमपिसरोदययत्त जयराप्रहरेत्तस्यात्र
यरावामसेमवे विविधयोगिनीचक्रवि
त्यक्तेप्रस्ययामलेत्रिविधतेततिथयोगिन
यंप्रहरयोगिनीवारयोगिनीभेदतः ३१
अष्टकायायावोयोगोहालिनाह कोवे
रीतोवेयगीतेनकालावाकाकोयेसेमल्ल
मपाशः यात्रागृहेसेमलेवर्तनीयावेतोरा
त्रोत्तमसेतोतविद्ये ऊवेरोदेवकास्यसा
देवतेत्याह आदिवाहः अनेतताटीप्र कोवी
वेउत्तरादिक अतोस्योपापपंचमीउत्तरादि

स.
या.त्रा.
प्र.टी.
५५५

शिवारम्भकर्तृदेवारेदिवसेवेपरोत्पेन
दिकृतिलोमेनसंसारमार्गेणयस्योदि
शिवारेवत्तिथिस्तस्योदिकालः स
त यद्यारविचारेउत्तरस्यकालः सोमे
वायवाभौमेपश्चिमायाउपेनैर्यागो
दक्षिणस्योपुत्रेप्रायेणाशनापूर्वस्यमि
त्यर्थः अथमर्थःस्यैवतत्सारे रवाउत्त
रतःकालः सोमवायवाभागकेनीवेव
याम्पदिभागेचक्रवाग्रयकोणो ग शनो
तत्सर्वदिभागेकालचक्रं प्रकीर्तितमि
ति अथपाशोपागमस्योत तस्यकालस्य
संसारसंसारदिकालद्विधितः पश्चि
मदिशितस्यकालस्यपाशोपागमस्योत
तः स्यात् अथारविचारेदक्षिणस्यपाशः
सोमेप्रायेणाभौमेपूर्वस्योपेनैर्यागो
रोत्तरस्योपुत्रेवायवापाशोपश्चिमाया
मित्यर्थः अथफलमय पाशयामथया
शयोपुत्रेयहयाशोसमाहारहहः तेषां
शयुहयारुपस्थितेयः सत्येस्तोकालपा
शोपुत्रेयशपिकालोदक्षिणभागस्यपु
त्रः पाशोपागमस्यपुत्रेयपुत्रेयपुत्रेय
पितृव्योत्तरेयः उक्तस्योत्तरेयवाराहः

वेदिभागेततःसद्येनमरुतः वृत्तस्यस्त
कालः स्यात्पाशस्तस्यतसंसारः रक्षि
णस्यः शुभःकालः पाशोपागमदिगाग्रयः
यात्रयोसमरेपुत्रस्ततोत्तरेप्राभनर
तिसोत्तरेनप्रक्षिणमार्गेणमेदगः शनैश्च
रः अथउत्तरेयपुत्रेयस्यभागोपाशयकाल
पाशविचारेदिवेवराशेविशेषउच्यते वि
शेषेत एतोकालपाशोपागमस्यस्त
नोविपरीतनामकोविशेषोत्तरेय दिवाय
स्योदिकालः स्योदिकालोपाशोपागम
स्योदिकालः यद्यारविचारेदक्षि
णस्योपागमः उत्तरस्योपागमः पूर्वस्योपा
गमोदित्यर्थः उक्तं च सोम्यादौवामस्यो
पागमिताकालसंस्थितिः तत्संसारोत्तरेय
स्योपागमोत्तरेयविलोमतः रक्षि सोम्यादे
वतास्यसोम्यात् चणितिरिवतास्येवतास्य
तादिरिहहिः चणितिरिवतास्येवतास्य
हस्तस्यदितेयमित्यलपः सोमउत्तरादिक
तदादौसोम्यादौनतवनेयिताविशेषा
शोकिस्तस्यवेपरोत्पेनैर्यागोत्तरेय
रोत्तरेयदक्षिणदिकालोदक्षिणभागस्यः

म.
या.त्रा.
प्र.दी.

५५०

शुभो यथाभवेत्प्राणावामभागस्य शुभो
यथासादित्यवमस्य सक्तिरग्राह्य शुभः
तर्पः दक्षिणस्य शुभः कालः प्राणावा
मदिगाग्रयः यात्रायां रतिवचना ननुका
लप्राणानीमरेपरोत्तमसरादयस्य वाकोऊ
तोनाक्तमिति चेत्सत्यसाक्षात्प्राक्तपरंतस्य
रोदयकर्तारभिषीतमस्तीत्युमीयते तथा
हियद्यपि चक्षुर्दिनाहनीवातक्तीवेदि
वसवासोऽतिशयोक्त्यं दशाहं शावमाशं
चेमपिरेऽविपीयति धर्मशास्त्रोक्तेऽपि
यात्रासरात्रिपरंतैव तथा प्राणामिवर्तमा
नाहर्गतायोनिशिपत्तिणीत्यादिप्रतिश्री
तिपेदापानादहः शत्रुः सूर्यदर्शनपरि
क्षयकालवाचको यथास्ति तथेहापि वारो
हः पूर्वदिग्भागरत्न उवासरः पूर्वदिग्भागे
रतिवक्तव्यः हः मृदापानात्पयानपमाः
हः शत्रुः सूर्यदर्शनपरिहरेकालमारतेना
हतिदिवसेत्येवंविचारे विचार्यति अथका
पाशसंज्ञातवदराहकृत्यतेत्याभिः यथास
रोदय येहोक्तसेतृतीयायां समस्योऽपि
नोदिशि दशाग्रोपनराशायां वायव्यां भूत

वासरे शुक्रपक्षे तवारुणाचतुर्थीसम
देतसो नैरतेचतुष्पाष्टस्योपकारप्रयोग
मौकसि आग्नेयेपचदस्योचमासराहस्य
सति त्वरागताभमत्येवंविउराहसोताम
तश्चि यमौकसिदक्षिणस्योऽपि नैरशा
तस्य अतस्तस्योदिशितत्रिचोराहसंभवा
त्रांतवामितिवातात्तदार्थः पतासभा
दातिथिप्रभदासुपर्यातदिक्तायस्योदि
शिसुवेनगंतवामिति त्वेतिथ्यर्थभद्वार
हितेगमनेगतिरित्यनर्थसमपि त्वेदरायोः
प्रतीयते अथसंज्ञार्थयामकालभक्तः स
मरसादेयथा दालोतकभसुवियामल
देस्तकालः सूर्यदिवासरगतोऽपि वर्जनी
यः भासारमेदलतिथ्यामरत्नानिभातवा
रकमादपिनः सदिक्तायस्योक्तं इति २
वोदाहकोपलतितामभयामाः एवमे
मेतत्तुयः मोमेवसः उपेप्रथमः गुरोच
तुर्थीः शुक्रसप्तमः पानोदितीयो उदीवा
जनीयश्चिपेत्तार्थः उत्तरार्धे तर्हि
तिकाग्रयंयामउक्तः समस्तशुभकर्मस
निमित्तः शुक्रकरोपि विचार्यकरोमाभि
हितः अथयामानामराहस्यः स्वरोद

म-
या-त्रा-
प्र-दी-

५५१

५५१

ये इन्द्रवापुषमेरुतोयाशिशिभास्तरे
यामार्थमदितोयां राहभ्रमतेवेदिगष्टक
इति अर्थयामार्थराहभ्रमादिवेसरात्रोचत
लोतेयाविशेषानके अयुतत्रैवमहतेरा
ह्ययुक्तः ईशानयामवाधिद्वरत्तः सोमाप्रि
वारुणो पूर्वोहेपिभ्रमतेवमपराज्ञेणयंक
मः जलाप्रिसौम्यनेत्यशक्रानित्यमेह
वे पूर्वरात्रेभ्रमतेवापरात्रेणयंकमः दिव
स्यपोशशांशनमहर्तः परिकीर्तितः एवं
मोहर्तिकोराहर्ततातवाः सरवेदिभिरिति दि
वस्येवपनुत्त रात्रेणवमेवप्रथमहर्तराहो
दिनेचतयचतयेदिगाणोनाकागोचतपष्ट
षष्टदिगाणोनाकाः यत्ररामवानपयिभिः
समरस्मरेवर्तः प्रायतातान्तकशंभुपाशिर
जभसौलस्मरेतादिशो यामार्थरगुर्गदिपाश
कजभोमावष्टयतीतिशः प्रष्टेदतिगतः प्र
भेदिचरिकोसोतयंतयोत्रजनीशावासा
वेनन्यासमहिसुवृत्तिशतीचीर्दिशः इति
अथयामार्थराहोदिनेकवायकाशास्यष्ट
षष्टदिगाणोनाकाः यत्रोतयतीचः सुका
प्रातर्पयोक्ता उत्तरार्थेवोहर्तिकराहोत
दिनस्यविविभागोनाकाः राहोवाहताः

भरतेनतथैवयुक्ततश्च यथा अथदिचरिको
सुहर्तकोराहः अतारायशानीतचतुर्थचत
यदिशोमहर्तसुहर्तयातिदिनरात्रोहोविशः
महर्तप्रष्टदिशोचतारोभ्रमस्तत्रक्रमः ईशा
नीरत्तिणवायव्यपूर्वनेरतोतरात्रेयपश्चि
मासितितदेव तिमलमलवाकानपलेभा
त ननुकस्तर्हितदृक्तावाशयश्चित्त उच्यते
सरोदेयदिपामार्थराहोषष्टषष्टदिगाणोना
कासानचितेत्यभिसपायसयंयेयषष्टषष्ट
दिगाणोनामररोक्तुदिनरात्रिविविभागोयामा
थराहर्तः सुहर्तसहस्तईशानतश्चतयं
चतयंरिविभागोनादिनरात्रिविविभागोनेरतो
क्तइति अथैवंविधेपोषमलातरेमरग्येष्टवी
णातस्वतेवेका पर्याययोगानहंसात स्तः
रोदयपवमुक्तिः पतादृशः स्थलः सुहो
वाराहः कस्यादिशिशुभोभुभेष्टतिसरोदयप
वाभिरिते यथासंमलावाभसस्यावायस्येय
राहमेरेलपरात्रेयाभवेतस्यवाद्युतरणादिषु
यस्यदिगाणष्टष्टस्यात्पाराहपरपरा सह
स्वसपातेनापिपरमेतेनिहंततिर्तिस्मरसा
रेपि प्रष्टेदेतेयागिनीराह्युक्तायस्यकोय
शक्रलक्षनिर्देति प्रष्टेसर्वभोवेलभ्यस्तरेत

स.
या.त्रा.
प्र.टी.

४५२

संख्येणोयं सर्वसाधोभ्यामीति ननु योगि
नीकालपाशवारेयागिनीमतपक्षेऽपरा
दिभिः स्थले रौप्येयामराद्धादिभिः सत्स
सुरोदयस्य साधोभ्यामीति ननु सत्स
निषिद्धमासवारफलनचतुर्णां विदुः स्तेप
हारिभिः शेषायां तद्विना ननु सत्सवशादि
रौप्येयं सर्वसाधोभ्यामीति ननु सत्सवशादि
वाराजैतकालः पश्चिमाया वारफलनउत्तर
स्यो कालो दिवा रात्रौ तपाशः विदिशास्तदि
गंतगता एव प्ररक्षितोपवेवमावाविषको
ति श्रीपत्तकैः एवं सति रविवाकस्यामा
पियाज्ञानसात प्रने पुनरावाप्तपत्तार
यो विचारणीयाः एवं सति एवं सोमवारा
दिष्टपियशा संभवदोषा कुरुनीया इति प्रा
गुक्तदोषो वचावितः पुत्रसमाधिरयं सर्वो
पिसरोदयस्यामृतपत्तया गिनी कालपा
शादिस्तत्सत्सवशादिवाचोपुदयाया
मेव वदथा विचार्यः प्रकरणासापि नियाम
कतात तथाहि सर्वेषु पिसरोदयग्रंथेषु न
रपतितयवर्षाद्यते सात्तु पुनरे विना न संभ
वति अतएव सरोदयवर्षेण पुनरे विचार्य
नयारखेयावर्षा नः सरोदयः सरोदयवर्ष

प्राप्ते योऽप्येव साधोभ्यामीति ननु चतुर्णां
ज्ञातेषु केषु तानि सर्ववक्त्राणि ताता पुत्रस
आरभेत जयेदिक न संदेहः कृतयोपिवेदि
णीति तथा भवलेषु कृतं श्रानि भवत्वा
उत्तात्वायः प्रविशदलेषु यस्तस्य नपेति मा
वावातहताययति एवं सति सर्वतो भद्रका
लानलवकाणि पुदयव विचार्यणि यथा
संभवमनेषु पियुभक्तयेषु विचार्यणि उक्तं
चतुर्षु लाभालोभो सुखेऽः खेन ये वदपय
जये वेदकालातले वेकाने संशयवर्जित
मिति तथाप्यज्ञानविवादे पुनः पुनरे विचार्य
हेपिव वारकासा ननु वेकाने संशयवर्जित
मिति पुनः पुनरे विचार्य सरोदयस्यानां स
दितानो वस्तुस्तत्सरोदयाणां तानावर्षसत्
सुणापि दृष्टकः स्यात् तत्रापि पुनानां सत्य
स्तदोषाणां वाच्यतमेव कृत्यनिविलकृत्या
निवोसे श्रीपत्तिना समस्तगणमपदान
एतत्तल्लेदिने पुनः पुनरे विचार्य ततो वदमचेद
कालात्ता ननु विचार्य सत्सवशादिवाचोपुदया
लकोकरविधिज्ञानायां सत्सवशादिवाचोपुदया
ययेति तथापि महासेषायां यत्र हेवपुति
कतेरीमदातरि अतएव पक्ववर्षं यत्र परि

म.
या.ग.
प्र.सी.
५५३

तत्समः प्रतीकारकारको गुणोपभवेत् ३५
यस्य भवेत्प्रवृत्तत्वं लविचारः कार्यः तद्वत्
कैशीपतिना एकोपिहतिगुणलक्ष्मणी
हृदयः कश्चित्परायदिगुणस्तिनतद्विषयी
मध्यस्थविडिविषयनपंचमयमंष्ट्रणीमत्रक
लक्ष्मणीकरोति इत्यास्तां प्रस्तुतानसक्तं ३५
अथपरिचयदेशाद्येदावमनसुभाह भानिस्था-
प्यान्विदित्समसमानलक्ष्मणः वाया-
व्याप्रेयदिवेत्सं परिचयंतनलेचयेत् अविदि-
तचतर्दित्वा नलक्षितः कृतिकातः समभाति
पूर्वस्थाप्यानिमद्यातः समभातिदक्षिणसं
स्थाप्यानि अन्तरापातः समभातिपश्चिमाया
पनिष्ठातः समभातिउत्तरस्थाप्यानि तत्रवा
यद्याप्रेयदिगुपतिवद्वारेखापरिचरे डोस्यातो
सर्वथा नविलेखयेत् चक्रकृतिरियेयद्वारे
नारदा क्रमादिगद्गारभानिस्थाः समसमाश्रित
ततः परिचलेत्वेयदेतन्नाग्रिस्थामनदिगतामि
ति कश्चपेपि अग्रिस्थिस्थात्समसमक्रमादि
नस्यसर्वतः वाद्यग्रिदिगतेदं परिचंतनलेच-
येत् नमप्रागादिदिगुस्तानानलक्ष्मणाप्रेया
जनेकिसोक्तं परिचरेत्तावदान्यततपनिष्ठा
दिचतर्दशाभानि वापद्याप्रेयदिशाः पूर्वभा-

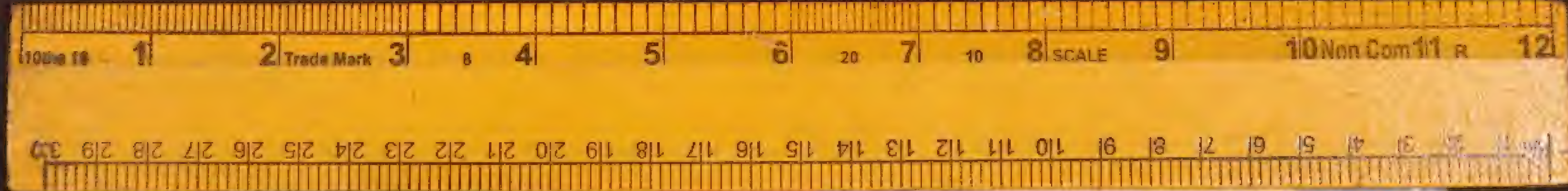
नेस्थाप्यानि मद्यादिचतर्दशाभानिहयो
रेवदिशाः पश्चिमविभागेस्थाप्यानीवमर्थ
कोपनिवदेननस्यात् उच्यतेसप्ततत्रोक्तं
तथादिगद्गारिकैः कृतिकासमनस्यैः
एवस्थाप्याप्राशस्ततमापवेदक्षिणस्योम
द्यादिसमभेः पश्चिमायामन्तरापरिसमभे
रुतरस्यापनिष्ठादिसमभेः अग्रमर्थोयात्रा
प्रकारणोक्तमादिगद्गारभानासुपेयागोस्ति
यदाह्विः यदिगताः समस्येयचरेमत्रोक्त
लके यद्गारभेषुविचरेद्विषयप्रतिभार्गवमि
ति श्रीपतिश्च विचरतिवभवकेयेपुरि।
गद्गारभेष्विति अन्तरा गद्गारप्रवेशेपूर्वादि-
दिगद्गारेषुगद्गरेषुउत्तरदिमातेनलक्ष्मैः प्रवेशा
श्रुतः तदुक्तं वसिष्ठेन यदिगद्गारेमंदिरं
तदिगद्गरेतैरुक्तैः स्थात्सविषयानसर्व
दिगद्गरीनिप्रयाननानियेयानितत्रप्रस्तुते
परिचरेदोक्तैरेवंचक्षायते पनिष्ठा निचत
र्दशाभानिदक्षिणपश्चिमदिशाः प्रशस्ता
नि तथामद्यादिसमभातिदक्षिणस्योम
प्रशस्तानिश्चयः अतएवाह दुर्गारित्याः प्र
दिगतातेतदिदिशिमज्जतेः पादिदिशिभन
तत्रैदक्षिणैरपरादिशिमपरगौरेक्षिणा-

सु.
या-अ.
प्र. टी.

५५५

योयादितिभाविताप्रयोमेपायाः न लज्जाणि
कृतिकारीनि यवनेश्वरोपिआचीमरीया
विभिरत्रयात्राग्राहारेभेस्योद्भिरपुरीची
तथैवयाम्पामपरात्रितैर्भयाम्प्रायेष्ट्राप
परोप्रयायादिति एतेनतो गच्छेदुत्तराशो
त्रिदशपतिककृत्तोनयाम्प्राप्तोचौरितिव
चनात महेष्टराः प्रत्याख्यातोभवतिस्
लवाकानपलेभात किंज्वेषयशगदग
ग्रनत्तुर्देतितापयिमाचनेवगच्छेत् तथ
दक्षिणपश्चिमनत्तुः प्राचीमरीचीचने
त्याक्षेत् यराहृह यात्रायावराहः सशि
दिशिचहलायास्तारकाः समलेखाः पवन
दहनदिक्यास्त्रियगित्यग्रदंडः सरपतिरा
पिकृच्छेयात्रिकेलेचयितानदिभवतिवि
रोधेर्दिल्लैकगासुइति ३३ अथकसहि
दियमेनेचिकीर्षिते तदाष्टग्रलज्जोपेश
भवासविदित्ताग्रेयादिषुकेनेत्तुर्ग
मनेसादित्याशेकविदित्तनत्तुत्राणिअ
वप्रयकमेपरिवेशपवाहवसततिलक
याहतेनाह अग्रेदिशोत्तयश्यात्तुहतरि
तिभेरेवप्रक्षिणगताविदिशार्थकृत्ये आ
वप्रयकेपिपरिवप्रविलेत्तागकृत्तुलेविहा

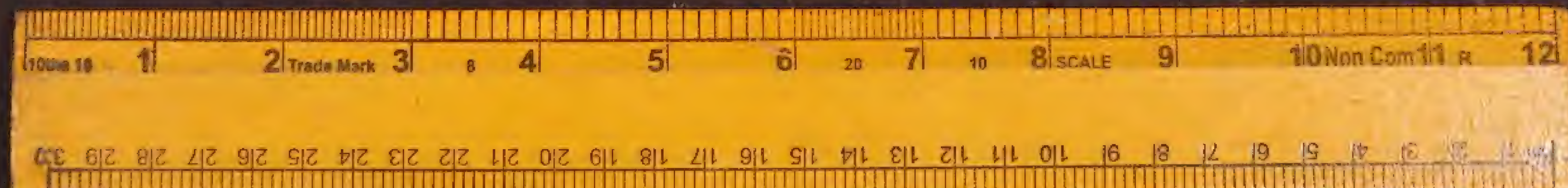
यदिष्टनत्तुदिरिति नपः पुरुहतरिक
चीस्यैः कृतिकारिसमनत्तुत्राग्रेयदिशर्म
ग्रेयीमियाहृहत्तु एवमेननप्रकारेणरति
तागतासहिमार्गेणस्थिताविदिशानैरतादे
गच्छेत् उदीवोस्येयनिहादिसमभिर्भरीशानो
गच्छेत् यराहनाहः आग्रेयीपूर्वदिकसेस्यो
विदिशिलेवमेवदिरिति अस्यार्थेस्यष्टमाहृग
रुः प्रमहारिकेष्टनत्तुत्राज्ञेयेणाभनागतिः
दक्षिणास्येष्टनेरत्यावायवाचारुणोरपिगे
शानोरिष्टदिवसेस्येयात्रातीवप्रभप्रदेति
अथपरिवेशपवाहउचते अथेतिआवप्रय
केकृत्येआवप्रयककर्तव्योगमनादिकृत्यपि
वमपिपरिचारिदेउमपिप्रविलेत्तालेचयित्ता
नेपागच्छेत् परंतुष्टलेवारष्टलेनत्तुष्टले
वविहायत्तुत्तायदिदिक्कृत्युदिरपिस्थात्
मुक्तीतिस्थादितिअस्यार्थेययोर्पूर्वदिचत
दिल्लमेष्टयसिराज्ञादिशाशयः सास्तप
वत्तुस्योत्तसादिशिरिलप्रशक्षेनयवहियं
ते तेषांशुदिः शुभफलदाहृहानकृत्तु
सादित्येस्थात् यदाहृशीपतिः प्रेयाजनेष्टा
ताधिकप्रभपतिविलेत्तादेवामपिपरिची
उनेत् विहायदिकष्टलसमाश्रितात्तुहृयदि

सु.
या.त्रा.
प्र.री.

देति तत्राष्टानामपि सर्वदिग्द्वारिकत्वे स्मर्य
ते च तर्गाकाकया बहूनि निवृत्तं संवत्सरं
तत्र गुरोर्वती श्रवणं निशानां सर्वद्वारिक
तमावश्यकत्वे गमने भवजानार्थं तत्र यदि
पुष्पादीनि भातिरिविशेषेण न जेतुं तदा
वह्निदिक्कासात् न सर्वदिक्तं न नकोविशः
यः सर्वदिक्तवह्निदिक्तयोः उच्यते सर्वशत्रु
शत्रुपातस्तस्मात्तवचनस्तवस्तमगीरदी
कप्रपणपयतिः सर्वैः पुद्गाद्यैश्चित्तस्येव हि
ते सर्वोपपत्त्याद्यति भवति सर्वे इत्यत्र तवस्त
गतं संपिगतं न वक्तुं सर्वशत्रुनाद्यते तैरेव
च सचोच्यते अत्र सर्वे इति वक्तुं वचनेन विवृतं
रादयः परार्था उच्यते वह्निदिक्कासात् तत्राष्टानामपि
भिदिताः नाधिकाः वह्नोऽत्रेयस्योक्तैश्च तत्रा
रिक्तैश्च सविधानं त्रयं पविष्यते किमत्र प्र
माणमिति चेन्न प्रमीमांसया मेकादशाधा
येव संज्ञा कर्षिजसनालभेतेति वैदिके वा
क्यविचारितवसेतवसेतवस्यो ह्येव संज्ञ
पंकर्षिजसनालभेतेति चेन्न प्रमाणमिति चेन्न
तत्र कर्षिजसनालभेतेति चेन्न प्रमाणमिति चेन्न
त्वादयः पराहावपिकः कर्षिजसनालभेतेति चेन्न
वापेचवेति विकल्पेन लभ्यते अत्र उपपत्ति
संज्ञायाः सर्ववर्षसाधनं नाना निति चेन्न

वचनेनातिवृत्तिरिति सोऽप्यासामात्यरूपवद्
नाभिधायिना तद्विशेषाकोचायोपराध्याति
रिक्तामेवाविशेषाभावात्तत्रत्यं न त्रारिसे
त्वाविशेषाप्रतिपत्तेन वतत्रेयापि च तत्रा
रोपिपंचापि हेतव्या इति समुच्चयपक्षसंभ
वशित्वाचं समुच्चयेति विद्यतः पंचानां या
गोर्दीदृशस्यः अतोद्दीदृशता इति संख्यात
रमेव तत्रादीयते न त्पारयः नाचकपि ज
लतावक्केरकावह्निजाः कर्षिजसनालभेतेति चेन्न
इति वाच्यं तथा सत्येकस्मिन्नेव पुगे कृते जा
गती तलवर्तिनो सर्वेषां कर्षिजसनालभेतेति चेन्न
शाप्रसंगस्तस्माच्च प्राप्ता न विवृतयदी
नोतेषामेव विकल्पेनालभेतेति उक्तं चेन्नैमि
तिना श्वपक्षसंज्ञा वक्तुं वचनेन सर्वेषां
मेविकल्पः स्यादिति सिद्धांतस्तच्च दत्तानेव
तिव उच्यते तस्य वक्तुं वचनेन तस्य शत्रुस्य च
तारादिशोऽप्यारातमेतेषां त्रितया उच्यते
तावते वक्तुं त्रयोपपत्तेः अतिरिक्तां लेपे च प्र
माणभावः तस्मात्त्रयपक्षकपि जलान्दिश्याः उ
क्तं चेन्नैमितिना प्रथमेवानियमो तत्राश्रयात्
इति क्रमः स्यादिति सूर्यसिद्धांतसूत्रेण अत्र
एव वक्तुं त्रितये पर्यवसाने मितिलोकोक्तिः

म.
या.प्र.
प्र.टी.

५५३

५५३

पीयसीपवंप्रस्ततेपिदीयतोऽरिः नतत्रप्र
कृतिवामेकवद्वनमपरेविभक्तिवाच्येनस
वशाद्वसाममितिचेनप्रतिपदिकार्थेतिस्त्र
ववनमात्रेप्रथमोक्तः साधुवाच्यानार्थेव
हवश्यादौप्रकृतिगतवद्वनयोजकवद्वन
वनोत्पत्तिः वद्वनोदरतयवद्वनवनकस्मा
त्रभवति सत्येनाउवद्वनशेनसेत्याच्यते
सर्वशेनकिंतवेप्रत्यतस्माद्वद्वनशेनवि
तसेजोच्यते सर्वशेनसत्तापिकाप्रपिप्र
तोउमहोभरः एवंपुष्पादीनांसर्वदिकेसम
श्रयतेसापिनेवसर्वदिकोपपत्तिः यावता
वारम्भतसद्वद्वनदिग्वनेनदिकयमेवविशि
ष्यते तेननवद्वद्वनमेवापप्यतेइति अ
ने इतिनेतावताभवद्वद्वनसिद्येतिशाचीप्र
सताशकभ्यामित्यादिनानतत्रविशेष
द्विद्विशेषतागति योतावारम्भलानय
मर्षाउद्यमे रविद्यारेपश्चिमम्भलासोमेर
केत्यादि प्रतोवद्वद्वनवाक्यस्यसवलतेति
हीतेस्तोयेवारम्भलेनसर्वदिकंयादतय
यपि तथापिनियतवद्वनवाक्यं सवसेम
वनद्विग्यावधिसिधौवर्णमभवतागमता
ल्लितिते कानिनःसुग्रीवापुत्रयोर्वैलेमया
नेसुग्रीवापुत्रिनिति किं एतत्तापानिनेभा
धोरिववक्तव्यमित्युक्ततत्राभिनीत्योपनिष्ठादि.

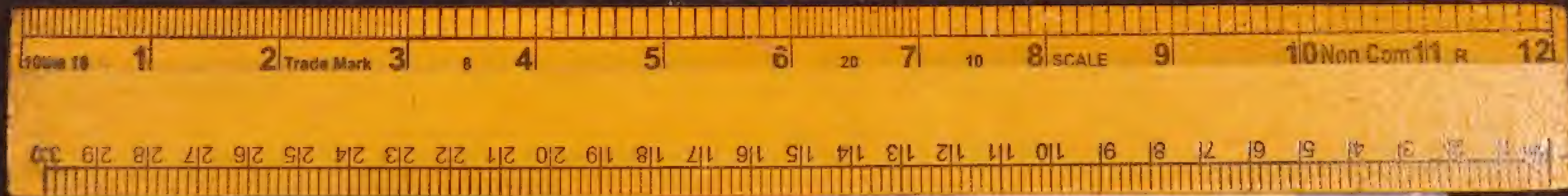
हेसा

जमित्येवकस्मान्नोक्तं नवपेतदाह त्वाकाष्ट
संवयादिनिषेधार्थेतथाभिधानमितिवाच्ये
वाक्योतरेहिप्रतिपदमेवपुंवकस्यनिषेधात्
यदाहश्रीवसिष्ठः वसभस्यातर्थाश्रयंवाय
स्येषुसर्वेता याम्पदिग्यायिनोद्गाणानमह।
तो नयप्रदति अयश्चपरेशदुः पश्चिमेपु।
ष्यस्याज्यस्युद्यतेनवाश्रीपतिनात हस्तः३
पश्चादिनापुष्पस्यसर्वदिग्यारिकत्वमक्तं
नतत्रप्रकरणे गृहेणाविहोष्यसुमान्वितोपि
विरुद्धतागेपिविलोमगोपिकरोतिवशेषकु
लायसिद्धिविहायपाणिग्रहमेवपुष्पस्युक्त
प्रविलोमगतिपदेटीकाकृत्सहादेवोवि
लोमगःप्रतोविदिग्यामनविरुद्धोपि तत्रसु।
भतिशामसर्थाख्यानात् तस्यायमाशयः
पुष्पादिशाचीनतत्रेतद्वद्वनवाक्यमायावा
परिवदेत्याहमनेप्रतिबंधकमुच्यते तत्रहि
त्वेसुबुद्धभवति इतिन्यायात्पुष्पापिसर्वदिग्य
एवययेवहस्तेपिप्रवादःपुष्पवक्तव्यस्या
तल्यन्यायत्वा देवकैरेहिग्रेयेएकेनैववाको
नसर्वदिग्यारसेसिद्धोपुनरन्येनाभिधानेन
र्थस्यात् तस्मान्नैववक्तव्यताकामतःप्रागुक्तमे
वोपोदलकेसद यथेवकस्मद्विद्विलोमग

स.
वा. या.
टी.
४५८

नम्यार्थः केविदाहुः विलोमं विपरीतं गच्छति
इति विलोमगः यथातेषां संज्ञेपोयं प्रकृतेः।
नमस्यतात इति वराहोक्ते यदा स्याते न विलो
मगामिन्वे पुण्यस्यात्तदापि न दोषः यथा
भोमस्योस्मादिपेव विधेव कृत् तत्रोत्पन्नं
स्वस्योदयुक्तात्तवमेष्टमेवायमकृतो वाति
तिने प्रतीये तदकमस्माह यमेव तत्रवहेभ
येवाथिभयं जनानां मिति वसिष्ठेन सलत्ता
मृक्तं तत्रेतादृशं वक्तेन कदाचित् संभवति
तथाप्युत्पातवशाद्वापि तद्विरुद्धापवकग।
तिः स्यात्तदर्थं फलोपन्यासः एवं पुण्यवक्रम
थालोच्यं यतश्चाख्याने निर्मलत्वात् उपेत्य
थोत्पन्नवक्रस्यासंभवस्तथापि तद्वराहोक्ते
रानेदेभोमवारेसम्पकप्रतिपादितः अन्यथा
हुः विलोमगोपि विलोमगहाथिष्ठितोपि पु
मः यकार्गलगतं थिस्यं कृत्वा कृते वविहम
अत्रातद्विधेयं यत्र यात्रायां भेगदं सदेति वसि
ष्ठदिवाकोक्तं रस्यवक्रिणामार्गिणोवायो।
गउष्टयवायुतपवपुभात्वितोपि पुण्यः सक
लार्थसिद्धिदत्तः प्रनेन तसौम्यस्यातो।
वादेव क्रियायोगस्यापुमफलदातानस्या।
तत्तुष्टिं मूलभूताथि सत्तातपलेभात

यदकसौम्यग्रहयोगेण शुभफलदातापु।
षोनमवेदिति तथाहिनारदः पुण्यः परा
कृतं हं तेषां कृतेनापि यत्कृतं दोषं परोना
शक्तं नस्तचेष्टमगोसति कुरैविहोयुतो
वापि पुण्यो यदि विलोमवितः विनापाणिग्रह
सर्वमेगलेष्टिष्टदः सदेति वसिष्ठदिवाक्या
नयेवमः र्थकातिसेति न कृत्वापि विलोमा
गइत्यभिहितं किंचः सौम्यवक्रिणहाथिष्ठि।
तोः स्थित्यादिभगापुत्रदाचिन्त्यादेर्दोषा
वज्ञाभवन्तते प्रसज्येत सावप्रसिद्धाग्र्यपु
विलोमग्रहाथिष्ठितत्वे ललाणायायाहि।
यते मत्पार्थसंभवेसायुक्ताप्रतिवेत्त।
त्वार्थसंभवोयउत्पातादितानत्तत्रस्यवक्र।
त्यमिति अपरेपुनराहुः पुनलोमअत्रातेय
दिपुण्यो हस्तनसहगच्छतीति विलोमगः।
निविहोत्पातहतेयदिपुण्यो निहतेपितदा
पि पुमश्रितित्वापि न पुण्यतिविधोत्पातह
तउष्टयव यदाहवसिष्ठः सुगगासमयो।
सिंहोत्पन्नगासमयेतथैवपुण्यपु निजम
गासहितोपेवेति विधोत्पातेन शक्तिमान्
इति तस्माद्विलोमगइत्यर्थश्चिन्त्यः नन
नत्तत्रविधोपे अस्थित्यादेर्विहितं तत्प्रतिवि

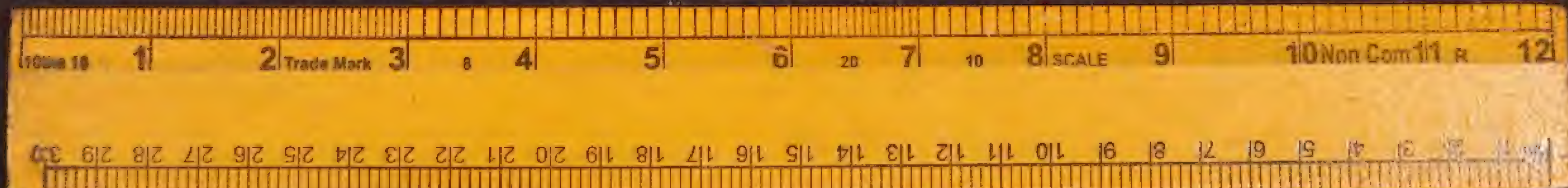

459

तत्र यथा सृष्ट्या शीघ्रं हस्तं प्रख्याता मङ्गलं
 अगुह्यं सर्वदिग्द्वारिकस्यैव प्रयेणा।
 न राधास्थिनोस्तसर्वकालगामित्वे तस्य
 कालविशेषनिषेधोतिप्रग्रहामस्थितौ
 रहितेभ्ये येन ग्रहामनुराधाराहित्ये
 येन रुमतेरेव तौ रहिते सपिस्थिरग्रहाप
 तिष्ठायातिरिक्तं मरुमत एव दृष्टं पद।
 मष्टानां सर्वदिग्द्वारिकत्वसर्वकालाया
 मनाथे वृत्ताणां पुनैर्मेघादीनां सर्वदि।
 तया शश्यापि सर्वदिग्द्वारिकत्वस्य प्र
 सेमेन वृत्तौ ग्रहातिवक्रो विपरीते तस्ये।
 ग्रहस्य भेदादेः सवक्रो ग्रहश्चेत्केंद्रगतः
 स्यात्सगमेया श्रयानिषिद्धः अथ वा सव
 क्रिग्रहस्य लग्नं वंशप्रत्यक्षं तदक्षरादः प्र
 यवा सवक्रिग्रहस्य प्रातिवारीपि स्यात्
 पिनिषिद्धः यदाह वराहः एकोपिवक्रो
 पिभिन्नोत्तराणां शुभोः शुभो वापि वत्त
 यस्यः तु गोपि वा स्यात्तु योऽपि तदंशं
 हुप्रकारं कुरुते तदा गोपि तिष्ठतिः ने
 दृष्टं तदृष्टं वक्रोत्तर्होपि विलग्नः क
 रोति बहुधा तदंशं तदोपि यियास्तत्पि।
 तिवत्तदृष्टं केन्द्रं पञ्चवर्षेणोक्तं एका

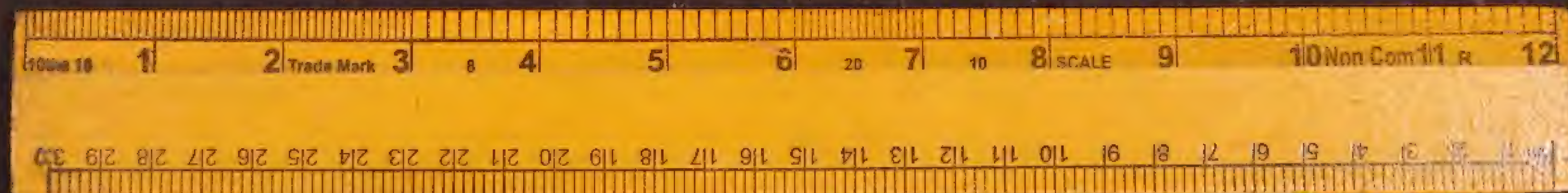
म. वि.री. ४६
 ५६
 पिवक्रगः विदो लप्रस्यो वारिगः ।
 नीवस्यो वातदंशस्यो यात्राफलविना
 शनश्चिवागिगिचतुर्थस्यानेनारदे
 नापि विलोमगोप्रहोयस्य यात्रो लोश
 यगोयदि तस्य भगप्रदो गतो तदगो ।
 पिविलप्रगश्चि तदक्रिग्रहस्य लप्रदि ।
 स्थिते तदोषाधिकं सूचयितुं तदिकस्य
 वागमने कायं मित्याह वैमिष्टः वली
 प्रदस्यो वदस्य वागवगः शुभप्रदः अतएव
 हवागदियात्रायामशुभप्रदेति अत्र के
 चित् नेष्टुत्तुष्टये वक्रश्चित्पादमात्रा
 त्ववक्रमे गलमिति याचलः प्रागेवक्रः
 क्रूरदक्रावतोयाश्चित्वाहोक्तः वक्रम
 स्यात्तीति वक्रः अशादित्वाटवृ विदश्चि
 विलोमगोप्रहोयस्य चिवागिगिचतुर्थस्य
 वाक्यान्तकृत्वा चिवागिगिचतुर्थस्य
 यीयमिति प्रत्यये सति वक्रोदपमिष्टो
 मस्य गतो नास्ति ३५ अथायनशुद्धिमिद
 वेशात्तदमाह सौम्यायनस्यैव पुतदो
 त्ररागो वीचनेतायादित्वायने प्रत्य
 यमात्रावतयोदित्वातिशोभिजायत्रे नैष्टुव
 योन्याभवेत् यदि सूर्ये तदो सौम्यायने

अत्रायणगतौ स्यात्तदो त्ररागोदित्वावी ।
 वयापात तन्मात्रयात्राशुभेत्यर्थः यदि
 तदित्वायने स्यात्तदो त्ररागोदित्वावी
 चवनेत् यदाह पराशरः वेदाकोदित्वा
 गतो यायायास्योपराप्रति सौम्यायनगतौ
 यायायावी सौम्यादित्वाप्रति अतिप्रयनये
 सूर्यवेदमसौभिजायनत्वे प्रयने भेदे सति ।
 दिवा निशो वनेत् यथा सूर्यो यमिष्टयने ।
 तदित्वा सूर्योदित्वा दिवा दिवसे याया
 त अत्रोत्तरस्यापुर्वस्य मेतभवः दित्वा स्या
 यधुमाया मित्वा यथाप्येय अत्र समतिवा
 हने प्रथम्येय चक्रयोत्तरावयो मभगा स्या
 त यथाभिजायनत्वे सति सूर्ये यमिष्ट
 यने तदित्वा यदि रात्रौ गच्छेत् च दशयमिष्ट
 न्यने तदित्वा दिवसे गच्छेत् तदायातवयो ।
 भवेत् अथयः यदाह वैमिष्टः यत्रैष्टमिद
 राकेन्द्रोत्तरायनगयास्तयोः भिजायन
 गयो वीह निशि वेदस्य यावुप अतिनावदो
 पि रवेदयनयो यानसत्तकलं शुभप्रदं ।
 तदभावे दिवा रात्रौ यात्रायतवयो गयेति
 तदभावे एकायनत्वे भावे दिवा रात्रौ यात्रा
 गमने स्यात् स्पष्टव्याख्यानं प्रबुद्धये अत्र

म. २३० कोशे दिनकरप्रतमोमत्रोश्वोचः
 विना. यायाश्रुकर्कटादौयाम्यामाश्रुपतीवीचे
 री. ति प्रशोवर्णोमथयात्रायुधः स्यात् प
 ४६१ तस्यामायनप्रतिलोमयात्रायुधे तन्मा
 हात्पमाहवराहः यतोयनस्यप्रतिलोमः
 काष्टेत्स्यात्तत्तेशोपजितः परेषां सकेवा
 लव्याकरणाभिपुक्तकायनयेष्टमिवस
 स्पमेतिउति ३६ अथरातोयात्रायोमेमल
 शुक्रदोषमपजातिकलेदमाह तदेति।
 यस्यादिशिपत्रयातिगोलभ्रमस्याश्रुक
 भमेवे त्रियोचतेमेमलपवश्रुकोयजोर
 तस्तोतदिशंनयायात् शुक्रात्रियाप्रका
 रत्रेयासंमलवमयतेमनिभिरितिशेषः
 कृषेपुकोयस्यादिशिप्रावीवातेदतिका
 लाशिबशेनोटयंकुरेति तत्रगंतः प्रसः
 शुक्रः संमलः अयसकः प्रकारः अथवा
 गोलभ्रमात्ररदत्तिगोलभ्रमावशो
 नयत्रयस्यादिशिपत्रस्यादत्तिगोलाया
 यातिगालुति तत्रगंतमेमलः शुक्रः स्या
 दयेततीयः प्रकारः यदाहाविः यदिप्रतः
 समदयेदिवरन्यत्रगोलक यदाहभ्रम
 चरेत्रिविधप्रतिभागेचलिति एवंप्रका

रेणशुक्रमोमयोनिर्णीते उदयगतशुक्र
 दोषाधिकमाह यजोदितश्रुतिविशेष
 वशोभित्रकमः दिशिमित्यनेनसेवेये
 यस्यादिशप्रदितः शुक्रादृष्टतेतो दिश
 मेवनयायात् नगल्ल अथदिल्लपियथा
 सेमवेनयायात् यदाहश्रीपतिः उदयति
 दिशियस्यायात्रियत्रभ्रमहाविवरतिवभ
 चक्रेयेपुदियहारभेषुव त्रिविधमिहसित
 स्याच्यतेमेमलवसुनिभिरुदयपवत्या
 ज्यतेअप्रयुक्तादितिस्यार्थपद्ये याति।
 यत्रभ्रमाहेति अत्रकेचित् सोदयकाला
 त्परदत्तिगोलायभ्रमदित् प्रहराष्टनमृय
 वलुकोपिभ्रमयति सूर्यभ्रमगोचवसत
 राजेनोक्त दग्धादिगौदीज्वलितादिगोश्री
 प्रभूसित्वाचानलदिवप्रभाते प्रत्येकमेवे
 प्रहराष्टकेनतेगेदिप्रपष्टोसविताक्रमेण
 दग्धादिगुक्तादिननायमक्ताविवस्वता
 माभवतिप्रदीप्ता सभूसित्वायोसविताप्र
 याताशेषादिगताः ललपश्रुमाताश्रुति
 अनेनसूर्यभ्रमाश्रुकोपियस्यादिशिप्रा
 त्यादिगातः संमलवास्यात् अतस्तस्मिन्
 हरेसोपिदिक्ताज्येयः अथाह तत्रवस

म. तराजेहिसूर्यभुमंणवन्नक्रमणमणवसे।
 चि. ता. यमितेवेविधेषु कतिदेशवाक्याभावात्
 ५६ तस्माद्रुमादित्येवकर्तव्यं प्रज्ञायेतिरप्यन्त।
 ६६२ कूलस्तदाकां वप्रागपन्यस्तेप्रतिशुक्रदो।
 षफलमाहवसिष्ठः प्रतिशुक्रबुधाः शान्ति।
 दृष्टिहतादिगयः क्रूरतेनृपतिगमने मा।
 दिरासदितामदनाकुलिताप्रमदेवकूलं प।
 रवेशमगतेति श्रीनारयः मृदेयुकेकार्ये
 हानिः प्रतिशुक्रेपराजयति प्रवृत्तप्रवेश
 प्रकरणे देवैर्ज्याभिसावदात्तानेनप्रा।
 स्ततिपद्येनशुक्रास्ताव्यादोषोभिहितः
 किंप्रनदीषाभियानेनोच्यते प्राशुगभि।
 णीतवोदाभिज्ञानेनोच्यते प्राशुगभि।
 तोचयथासेभवेतिविधेषुक्रमेणसम्यक्।
 पतिराकरणांशेपुनरभियान किंचप्राव
 शकयात्रायोयरोदितस्तामेवदिशोतोया
 यात् तद्यासति यश्चादित्यदितेपुकेया
 यात्पादित्योत्तरे प्राद्यामभ्युदितेपुकेप्र
 तीवीदक्षिणोदिप्रासितिवसिष्ठवाक्यम
 पियथासेभवमादराणीयमनादरणीयं।
 चभवति अनेनसंभालशुक्रव्यतिरिक्त
 दिक्कयात्रापगमात् किंचवहप्रवेश

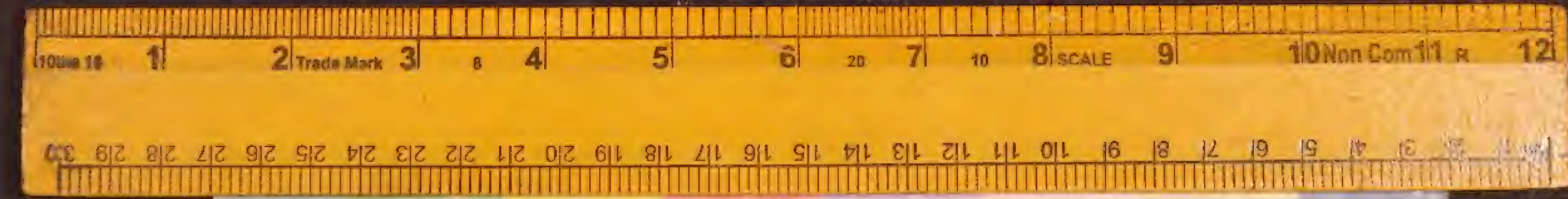
प्रकरणे शिवादीनां विशेषफलाभिया।
 नेकृते नक्षत्रासामनोयायात्रासाधारणे
 नात्येवोमपिराजादीनोक्तं प्रतयववशे
 वशेष्यावपुनरपेक्षावस्ति नगरप्रवेश
 विषयापुपदव अतिभूवेगिरोवलेतिवा
 भिहितस्यसेमवपुक्रापवादस्यतस्याभि
 यानमत्रपुननेकृतमेवतेनैवसिद्धेः अथै
 वेविधेषुपुक्रसेमवेः वप्राकतेयवा
 गमनेप्रांतिमाहवसिष्ठः तदोषप्रमद
 थायप्रांतिवत्येसमासतः कृत्वाप्रांति
 प्रयत्नेनपश्चात्सर्वसमाचरेत् भूगोले
 येभूगोवोरेभूगोवोरेभूगोदये उपाधि।
 भूगोवोरेपियावत्तुकोदयेप्रति वजते।
 नवशुद्धेनकारयेत्यतिमोभूगोः लिखे
 दष्टदलेपमेकांस्याप्रेगातेदुलेः पुक्त।
 सत्मास्वरेवेष्टाप्रतिमोतप्रजयेत् पु
 क्तप्रमादतैरोयैर्नक्षत्राहोरेवि विविभिः
 उपवायीणि कार्याणिपुक्रांत्येयुनदि।
 गपदा तस्येष्टाजयंक्रयात्सम्यादष्टोत्रं
 प्राते कर्मोतेननेष्टाभक्त्यावाद्येष्टा
 दापयेत् फेतरापादनेपुयोः दीर्घमिष्टे
 एवाविष्ठा देवसेजीदियादृष्टीदेशनामा

म.
वि.टी.
५६६

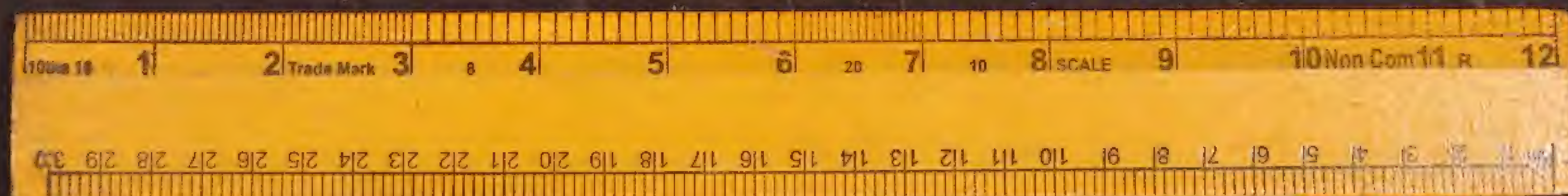
गंरः कविः प्येतोयमंडलीकाभ्योविपुस्ये
भयावेनमः दत्तेनमेरुं प्रयत्नेनप्राप्य।
येदेवभक्तिः अनेनैवचमंत्रेणार्जलिः
प्रातःस्थितः सत्तजयनयापुत्रसंसार
हंसमद्रवे दोषेविनाप्रायत्तिप्रस्तमोते
जसोतिथ इतिप्रायप्रयत्नेनप्रतिमाभू।
प्राप्तान्विता देवतायेवदातयाप्येताप्यसहि
तेवव प्रेष्टुम्योदतिगादयाययाविना
सारतः ब्राह्मणान्तो नयेत्पुत्रात्सयेभुजी
तवपुमिः शतवेणोग्रहाणांचपूजां कुर्यात्।
यत्नतः तत्तत्संसारजोदोषस्तत्ताणाद्वे
नपुपति सूर्यायकपिलोदयाहोषेवक
मसेतया कृजायवृषभेदयात्सोर्गादया।
दुयायव गुरवेपीतवसंवाप्यसितायामि
जायगात् श्रेप्रयत्नतः कुर्यात्सर्वान्कामा
नवाभ्यासार्थं पुत्रवदितरग्रहसंसारवे।
तत्तल्लिगस्यसोक्तवैदिके मंत्रेः पूजाधिकं
विधेयपुस्तोदेवप्रातिकथनात्तापकादि
तरग्रहसोमलोपिमोमायाभिधायकंवा
काविनेवकिंविदोषोभतोसन्नमीयते पुनः
संसारलोभेनसंसारमेववसति भोमसेस
लदोषकेदतोवसिष्ठपुत्राह तदाकमपु।

नैवप्रदक्षिणिततयास्तोपसक्तानप्रसा
क्तं दीपिकायांतदानमेवोक्तं पतन्त्याति
प्रकाराप्रक्तोप्ये १० प्रथेवंसेसालपु
क्रोदोषमभिधायदानीतस्येववकास्ता
दिदोषेस्ताववः पवाटमुपजातिकयाह
वकास्तनीवोपगतेभृगाः सतेराजावन्न
न्यातिवशंरुद्धिद्विषो बुधानकलोयदि
तत्रसेविरात्रिऐजयत्रैवजयः प्रतीउमे ।
भृगाः सतेपुत्रेवकोपगतेप्रस्तापगते।
नीचोपगतेवाउपलतागात्ताद्रुहपुदुप
रानितेवगीरहितेवासतिराजापरगष्टव
नेसन् हिनियुयेनविश्विषांप्राज्ञावश
पातिनिबुद्धोभवतीत्यर्थः यदाहभारदा।
नः विवर्तोविजितेतीवेषाकलेत्रेसितेस
रो प्राग्रहस्थितेवापितदीशोतत्रिदीति
ने पात्रोतेवप्रकृवीतलक्ष्म्यापुथंनहानि
ह निष्पीपतिरापि नीचगोशहजितेप्रति।
लोभभागेवकलविजितेसमितेवा प्रस्थिते
नरपतिः प्रबलोपितिप्रमेववपामेतिरि
प्राणां पुत्रविशेषमाहलवुवसिष्ठ पुत्रे
वास्तोगतेगीनेवेदवास्तुपगते तयोदी
नेवाहकेचलयात्रभयतोमदेति प्रथपु।

म. केयदिवुपोनरुलोष्टदिकेसोभवे
 वि. त. तदासवल्लेन गच्छन् राजारिपुत्रये।
 त. यदाहपतिः पवेविधेय्यास्फुति
 तिप्रयायादुपोयदिस्पादनरुलवर्तीति
 प्रप्रदादानरमप्याहनादः नीवगौरि
 ग्रहणावानरुगोवापरानिता यातर्भ
 गप्रदः शुक्रः सोपुष्पवेरुनप्रदः तवेति
 प्रतीउमेवुपमेसस्येसतिगोतुगोनेव
 जयः कितपराजयः यदाहनाभदः प्र
 नीनकतेदोषहेतुप्रकाप्रहानहीतिश्री
 वसिष्ठापि प्रतिशुकंप्रतिवुपंप्रतिमोमे
 गतोत्पः वल्लेनप्रकृतल्यापिहतसैमे
 निवर्ततेतिप्रमेवप्रतिशुक्रादिविवारे
 त्वाणाप्रशुसगसनेरातोविजययात्रा
 यामाहः तस्यावरेयः प्रतिशुक्रादिराषो
 यत्तत्तनेगसनेत्वाणा राजाविजययात्रा
 योत्तात्तलोपुमावहेत इतिप्रतिशुक्रा
 तुकास्तप्रतिशुक्रप्रतिवुपाग्रपते तेषा
 त्वप्रपेविधेविधयेदोषः ३५ प्रथकाला
 निप्रोवप्रतिशुक्रापवादेप्रकास्तेवविशे
 पंप्रपतिनीहृदमाह यानमुयेपुमात
 कृतिस्त्रायेयदशुक्रायवदशेप्रदत्त म

येमार्गेभार्गेवास्तेपिगजानावतिहेत्समाव।
 तेपितस्य चेदोरायत्तपादेवतीनदादाराभ्या
 कृतिकायेपायेरेवत्पश्चिनीभरणीपुक्रुतिकाश
 शमचरागोचयावधुंरतिहतितावच्छुक्रोपोनेय
 दृष्टोपिपुक्रोरेणनकार्येकरोतीत्यर्थः तदेवा
 हनरुष्टतिशुक्रोपोयराभवेत्तदगमेसवेदत्त
 दत्तिगोदत्तिगोभार्गेचरुष्टोत्तम्यात् यदाहपरा
 शरः पौष्कारिविद्विभायेक्षियावतिहतिवेदमाः
 तावच्छुक्रोभवेदेयः सैमावेगसनेदितमिति म
 येमार्गेमितिमार्गेममयेमयेमार्गेमयेमये
 घष्ठावेत्तययीभावसमासः पूर्वपदमेदेतत्ते।
 निपातनान् परेमथ शित्सुसहतेप्रस्थितोरा
 जा मार्गेमयेयदिशुक्रास्तेभवेत्तावत्तल्लेन।
 सिद्धेवप्रयाणेतिहेत् उपल्लतागतात् गुरुये
 वेविधेदष्टवे यदाहपराशरः जीवःशशोकः।
 शुक्रोवामार्गेमयेस्तगोयदि तवेवतिवसेद।
 जायावरभूरितोभवेत्तइतिउदयेनेतरेयदिय
 दिमेमावःशुक्रःसैमावजदपिष्टोतिपातवत्ता
 जायते तत्तशुक्रास्तेपत्तयातवेवस्थितिःतत्तः
 शुक्रोदयमेत्तात्तवदृष्टतः कलायेससमहते
 नगल्लेरित्युक्ते सिद्धेमयेतत्तवेजायतइति
 एवेमयेमार्गेमुपास्तेत्तयाज्ञरादोषभावः

म.
यात्रा.
प्रदी.
५६५

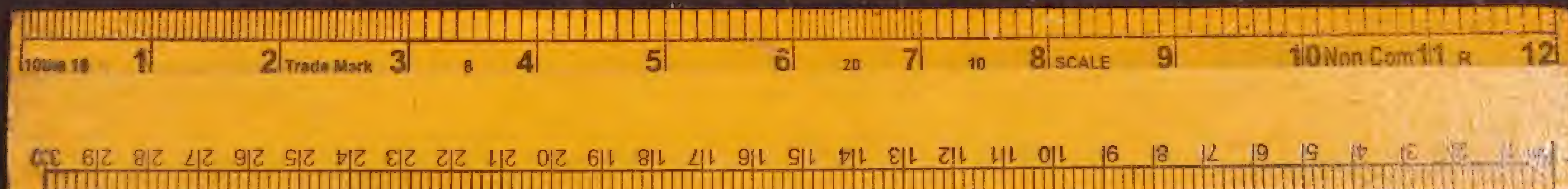
सामान्यवाक्यभावात् यदात्मनोसामोर्नुधो
दयोभवेत्सवप्रमः संसावः स्यात्तदोषपव यर
केवसिधेन संसावेवेदेयत्रमागंमथेदिनेय।
दि यावदस्तेगतेतस्मिन्नावतत्रैवसेवसेरिति
ग्रथेवेमहतायामेनश्रुदिसिधायैरानीलप्रभु
हिमनप्रभाह कंभकेभांशकौत्माज्योसर्वराय।
त्वतोवुधेः तत्रप्रपातर्नपतेर्यनाशः पदपदे
स्वपार्थमिदं पयं यदात्मनः तिर्योतिवि
लयात्रेवचरलप्रेचरोशक्तुतिशीपतिरपि ने
सुः केभोपुहसोप्रास्थितोवेतिवगरोपि नकेभ
सुप्रभमाहसत्योभगाभेरायवनावदेतिउति
प्रधान्यदतिहलयेवसेचभाषिणीकंदसाह
जनिलप्रजन्मभपतीप्रभप्रहभचतस्तदुद
येपुभोदूमः प्रथमीनलप्रउतवातदेशकेच।
लितस्यवक्रसिधवलजायते मौनलयेवासय
पिलप्रोतवतदेशमीनांशवाचलितस्यराजोवा
त्सवक्रः स्यात् अतिपवसपुभेलप्रमभिधायैरा
नीपुभफललप्रातिउचते जतीतिजनिजन्म।
नात्कालीतलप्रंजनिनलप्रंजन्मभेजन्मराशि।
स्तयोत्तमलप्रजन्मराशोः पतीस्वामिनोपुभ
ग्रहोसोवेउदयेनप्रभवतस्तदामोरासनेपुभ
स्यात् जन्मलप्रजन्मराशिपुयाजलप्रोपुभमि

तिमोर्गेवाभिरितेजननराशितनृयदिलग।
गरति शुषोत्तमलप्रराशिसामिनोपापग्रहो
यदियाजलयेस्यात् तदात्तदयेनलप्रगमनस
पुभफलरमिगर्थः यदाहवमिधः जन्मराशो
लप्रगतेतदोरोवाविलग्रेग शुषोत्तमप्ररायाज
गप्राशयेकभग्रह इति ननुजन्मराशुहमेनो
वजन्मलप्रगतेपुभमिति सुहनादेन जन्मरा
शीयोत्तमलप्रराशितेतिधेभिरितः सत्ये
सयोः पापग्रहस्वामितेरोयोनपुभस्वामितेपा
यक्तवमिधवाक्यस्वरासात् एवंजन्मलप्रोदयः
पुभउत्पपिजन्मलप्रमपुभग्रहस्वामितेपुभ
फलतानपापग्रहस्वामितेऽतिव्याख्ये ५।
प्रधान्यदतिहलयेरोहत्तकंदसाह जन्मरा।
शितनतोपुभेपास्वामिप्रभेतनस्थिते लप्रगा।
रधिपायरायवापुगीतेहिनपतेरितिपदे सस्य
जन्मराशोत्तमलप्रराशिसामिनोपापग्रहो
ति तयास्वामिजिगमिधितशोभेद्रोपोले।
प्राशुरिपुभेपेगपौतनस्थितेवासति प्रथरा
स्वराशिलप्रभापेभवेतेतेषांस्वामिनोपात्रा।
लप्रगतापुर्गरात्तमितिप्रः यदाहप्रीयतिः
जननसमयलप्रातेभेजन्मभाहानिजमेपुभ
वनादाशकभलयाते पतिभिरुत्तरीयेनप्रोः

न.
यात्रा.
प्रदी.
५६६

प्राथिवातो गमनमथविषेवाभितितेत्तल्पमेवे
ति विषेवाभितितेसभाप्रदमित्यथः वसिष्ठे
तत सज्जनराशिलग्राभ्योद्धारशभवमपिनिवि
हमन्तेययासाहल्येनगतेराशौवाल्गुने
सतिगात्रभेगोभेवतहारोवायलप्रगति ५
प्रथासुद्धमलप्रपातिन्याह लप्रवेदेवापि।
वापिवाग्नमस्यपात्रावाच्छितायेकरा।
त्री संभोगाशौवातरेपोप्रशस्तौनौकायानेस
वसिष्ठिप्रदापि सीनकुंभवातिरिक्तेपसिक।
सिद्धिलप्रवेगोत्रमस्यपात्रावाच्छितायेसम
नोभीष्टायेस्याकादिनीयरात्री यराहवसिष्ठः
वगीत्रमोशकेलयेत्यवापिसुधाकरे यात्राक
मरुगायातमात्राप्रसवेपुयेतिवैतिश्रुये प्रथ
नौकायात्रायांयमापारानेनलप्रमुच्यते ५
भोगाशौवातिजलचराशौलप्रगतेसति प्रथ
वाल्गुनेतरे तरेषोजलचराशौसतिनौकायाने
सर्वेसिद्धिप्रदायिस्थात यराहनादः जलोद
येजलोपोपिजलयातेसुभप्रदति आरितो
पिनौकायानमाप्यभावेनेवुविलग्नगेकुर्यात्
प्रात्यग्रहगेष्ठतरेषोधिनिवराहोपि नोया।
नमिष्टेजलाराशिलप्रतरेषोक्तवाग्नगहादये
ति यत्तेनसमितिरेषोनेनलप्रवाप्योपिनोय

नमिष्टमिति श्रीपतिवाक्यं शुद्धमिति
रुक्तेनस्यपापमितिचापसंवेयिनिल
प्रेथनलेप्रेथनुरेशोवतोकायानमिष्टमिते
वकेविद्याकुर्वेतेतद्यात्मानमपाकतेभव
ति किंचतरेषोववाक्यार्थेक्रियमाणोमल।
वाक्यानुपलभःप्रयोगशुद्धिश्चास्यात् चाप
शहाहाविचापेस्यचमादिसहदितिह
हसेनकाच्छ्रुतिविहितस्यशेषिकच्छप्रत्य
यस्य मादेशवापीतिपादः स्यात्तथावपादेक
दोभेगोस्यात् ५२ शुद्धमेवारीनोरिगन्तुलोम
प्रतिलोमराशौनोलगावस्थितौफलमिदं
रसाह दिहाभेलप्रगतेपयासायात्रायेरात्री
जयकारागोव हातिविनापोरिष्ठोभयेवुक्त
यात्रयादिकृतिलोमलये दिहाभानिमेष
दिशायस्यसिद्धिलप्रवेगोतवावस्थितेषुसत्त
यात्राप्रशस्ता प्रपातत्वमेवाह प्रथरात्रीजय।
कारिणीवेतिपथामेषावर्षणोद्वेदतिगा।
स्यामिष्टुनःपश्चिमायोक्तैरुक्तप्रस्यो पर्वसि।
होदयेपुनरादयश्चचारिदित्यथेयः यराह
वसिष्ठः स्यारिदिसंवाद्याः कुमारिहाराश
यः रिहाभाराशःसंवतदिपातसुभप्रदति
हानिमितिदिकृतिलोमविषयेतदिगवस्थिते।

म.
याज्ञ.
ब्रह्म.

लयेमति यथापश्चिमेमेवः अत्रम्योहवः
श्वस्योमिभुतः दक्षिणम्योहकः एवंभुतः
पश्चिमादिपुदिस्मिदादयोदनरादयोत्रे।
याः तादृशेनयेनतः प्रमोपात्रार्थविज्ञयप्र
रालयेदिकृतिलोममाहानिराशकभीति
देति वृहयापात्रार्थोचरोपि यातयादिक
नगतस्यसलेनमिदियथाप्रमोभवतिदि
कृतिलोमलप्रति ५५ अथप्रभलप्रये
ववमेततिलकच्छेदसार राशिस्वजन्मसम
येप्रभमेप्रतोयेयः सारिभात्रिधनगोपिवचः
मिसेतः लप्रोपगः सगमनेजपरोप्रपयोग
मोविज्ञयरोमनिभिः यदिष्टः निगमियोः प्र
मोस्वजन्मसमयेपोराशिः प्रभग्रहेष्टेदुपय
रुमुक्तैः संयुतोक्तिगणिष्टेयात्रालप्रोपगः
स्यात् अथप्रभारिभात्त्वशत्रोर्भराशिलं प्रवार्थः
तोऽप्रमोपोराशिर्विमित्तः सवेसात्रालप्रोपगः
स्यात् तदासराशिरामनजयः स्यात् यदाहना
रः योप्रहोजन्मनिप्रभयोराशिर्विमित्तकः ता
वुभोजन्मलप्रयेपात्रार्थोप्रभदेवमिति प्रभ
प्रभग्रहयुतः यदाहप्रोपतिः याः स्वजन्मनिप्र
भग्रहाशितोयप्रगणिरिद्वेतिमेतकः याः स्व
प्रभग्रहनाप्रनेधनोन्नप्रगः सगमनेप्रभावा

हस्तिवसिहः शत्रोरुहमलयेवाराशौवापिति
लग्नगे तदेशस्थितलग्नेवायातः शत्रुतयः स।
देतिवेमिलतामाहवगदः दिनकरप्रताद्रादि
तीयेवेमिरिति अथवाभूपयोगेजोतकोक्तग।
जयोगेयोत्रलग्नावस्थितेगोमोमितिभिविज्ञयद
प्रोक्तः यदाहनारः येनपापोत्तरीजेतेनेपोयो
नेनहूयेः अथेतिशोतिकोपात्रिः शत्रुपोवास्तवा
रिभिः गितिवगदोपि जातकोक्तनप्रयोगमाता।
नोप्रतिरितेभवतिराज्यविद्विः वातचूरीतिमि
वागीपातेप्रबलेसखेतिविनापामिति तेचम
जयोगाहहजातकेसावस्वोरोरामेदेचमेत्यत
स्तनपवावधार्यः ५५ अथलालादिकपोमात्रक।
कामलावरिकसामिनवयजातिकयाह सूर्यः
मितोभमिसनोपगदः शानिः शशीनश्चहस्य
तिश्च प्राचारितोदित्विरित्त्वामीदिपामपी
शः क्रमतः यदिष्टाः सारार्थेमिदेष्टे यदाहवमि।
ष्टः दिगीशराभास्करमुक्तमोसराहकिंचेदत्तस
यचित्तार्थरिति अथदिगीशकथनप्रयोजनेतनु
मध्यच्छेदसार केदेपिगपीशग्रहेदवतीशाला
लादिनितमिनेपादिसेतो दिकसामिनिसूर्येति
ताभत्यादिनोत्रेः केदेकेद्वर्तितिसतिप्रवतीचो।
गच्छेत् तमिदिगीशोललातिमितिप्रिसेनोने।

सु.
यात्रा-
प्रदी-
५६८

यात्रागच्छेत् यथास्वीयतिः नलारोतपवसे
दिगीशोतवमसिबलकंदकस्थेति ५० अ
थललारिकयोगोशाईलविज्ञादितेनाह प्रा।
यादौतरीणास्तनोभयसुतेलाभययेभसुताः
कर्मस्थायतमोनवाहमगदेसौरिस्तथासप्तमे।
चेरःशक्रगहात्मजेपिचुपःपातालगोरीछाति
वितथातदेविलग्रसदनालालारिकःकीर्तितः
प्राचादोयाचहृष्टितक्रमेणविलग्रसदनाये
शुभावेष्टसूर्यादिग्रहस्थित्यालालारिकाःसुरि
तिवाक्यार्थः यथा ततोलग्नस्यतरणाःसूर्यःश
चांगेतलालारिकः पदेमायेयोभयसतोला
भयये प्रकारशहराश्यानेलालारिकः कर्म
स्थोदशमस्थोभसुतोमेगलोदतिगास्थोतमोरा।
इः शुभमनवसुस्थानेनत्तमोमोःशनिःसप्त
मस्यः पश्चिमायावेष्टःशुक्राहात्मजेपदेवम।
स्थोवायचांनुयः पाताललग्नस्यतरण्यासम्यः ३३
रस्थोरीछातिः वितकात्तमदेद्वितीयतृतीयस्था
नस्यः ३३पायांललारिकःसूर्यः यदाहमारदः ल
ग्रस्थोभास्करोयाचोरिणिवातेललारगा हाद।
पौकादशीपुक्रः प्रायेयोतललारगाः नवमाहमा
तोराहनेनत्तमोतललारगाः नत्तमसमराःसौरिः
प्रतीयातेललारः पष्टपेवमराशुशेवायचांनल

लारगाः चतुर्थस्वानराःसौम्येउत्तरस्यांललारगाः
द्वित्रिस्थानरातोजीवःपेशात्तोतललारगाः ल
लारदिकानिराक्ताजीवतोसुवजेउपतिवरा
होपि लग्नेभानःसुतरिष्ठातशुद्रशुभोतभस्यः
पातालस्थोदिकभसुतःसुत्रियोदेवमेजीतदकु
कोद्ययभवमोभास्तरःसप्तमस्थोरादुर्तित्येति।
यननवराःसौरिणोचारेयेतिइति यत्तवसिहवा।
का राणीनेकहोविनाक्रांतगणोप्रादतिपादि।
यमेरिमिरित यदिशापोलग्नगमेमावतेतदिरप
तमेसदसुदिगीशानितनदुक्तेतिभाति तथा।
हिसूर्याधिहितगशोरगारतिपापनहादशमाशिच
केदिशोकोविधिहोइत्येवेयस्तेसूर्यःसिताइत्यारि
नाप्राचायष्टदित्शदस्यासमहितेसतिमेर्याक्रांत
गणोप्रातरेपुपतयोत्तरस्यांललारिकःस्यात् सा
चासेभवेतदिकेनापिगणितप्रकारेणसूर्याशुतथे
उपःस्यात् सूर्याज्ञासितोभवतःकथमिति श्रुत्या।
शुसूर्याधितराशेःसप्तमःशनिःपश्चिमायांललारि
क तनपवदशमस्थोभोमोदतिगास्थोपदेवमसवी
पिग्रहालालारिकाभतिपद्येनअतएवलग्नराशेरव
मेवेसतिसकलसुनितिविरोधस्यपतेत् तस्मादसि
हः संहिताप्रस्तावेनाक्रांतगणोउतिलोवकधुमः
सेभतःपादःतस्मादप्रीतर्कहोइतेलग्नराशोरि।

म.
यात्रा.
प्रदी.
५६५

५६९

निपातः साधीयान्कल्पः यवेसतिचतुर्थस्यान
गतनुपसंभवः सकलसुनिविद्ययश्चनस्तिरत्त
कोशपोधिपतिदिशिंयस्यातस्मिंसेनतोरिण
यायात् अनुकलेचदिगिंशेतेतयंकककोपगत
इति शुभस्यभौमशानिप्रधानामस्तिच कंदकोप
गतत्वमस्ति लालादिकत्वमन्येषां शुक्रादीनाम।
मयत्रपत्वासंभवेपवतत्रलालादिकस्यानयाति
विज्ञेयान्धयेकंदकशब्देतयवर्तयवद्व्याप
कतत्रपत्वासाम्यविशेषभावसत्तातस्मात्ततिरिक्ते
किंकंदकस्यानेयदिदिगधीशस्ताराशुभफलराया।
आयुमयास्वशोभनेतिदृश्ये ५८ शुभपुंघितया
त्रायेगवत्तद्व्यमनप्रभेद्वनुणह मगोक्तशिखे
स्थितास्थितौगच्छेत्तयेरिपत्त मत्रेप्रस्थापशकंच।
चस्थितामलेत्रजेस्तया ५५ हस्तनिलतत्प्रस्था।
यधिस्येस्थिताजयाधीप्रवसेदिदेवे वसेत्तपुष्पे।
निजसीम्विचैकगोपितत्सालभतेमनुष्यः स्था
शिरसिस्वगदायातयाधिगभिमावेकस्याविदिष्ट।
स्यगदेगत्ताप्रस्थापयायांतस्मिन्नेवगदेस्थितोहि
त्वादितोपुनर्वसोगच्छत्सत्त त्रिंजयत्त शुभपको
योगः यवेसवसेप्रस्थापशक्येययास्थिताम।
लेत्रजत्तस्वयाशत्रेजदित्यर्थः शुभेद्वितीययोगः
शुभहस्तेप्रस्थापानिलततधिस्येस्थितिचिद्वानत

इहयोस्थित्यादिदेवेविशाखायोजयाधीत्र
पादिः प्रवसेदेशोत्तरगच्छेत्त शुभेत्ततीययोगः
वसेतिपुष्पेपुतिजसीम्विस्तनगरेपोत्तेशस्थि
तः सत्त यवेकगोपितः स्थानरावतोशाराजा
त्ताभमिशोरीतिशेषः यराहृदयाशयोव
राहः सोम्येगत्तापुष्पयैदोदितेपोत्तेशस्थात्ता।
वापतेशकसेवान मेत्रेगत्तापोहृतेपुष्पे
सुलेपायाहृत्तनाशागभयः हस्तेगत्तास्थिति
चित्रेमनुष्याशकाग्रोभेशस्थितोवापतेशेन
तिचेपोत्तेशासवेकगोपितोस्थित्याभति
माभेतिपातेति क्वचित्प्रोपस्थापारायंपुन
र्वसौचस्थितापुष्पेगच्छेदित्युक्ते यराहमरुः
सोम्येगत्तासमासुष्येगोदितेचजेसुनः पुष्पे
तिमेयदेविदोल्भतेतीवसेपदमिति विशेष
माहवराहः यवेसवेलायाम्नेपशातेहस्तेर
वोयैरसुरेशभेषु कृत्यप्रयाणाश्वचरोश्रिया
यीवसेत्रजातद्वितीयः स्वसीम्वीतिउपेदः शु।
वाराः सुपेशभेजेष्टा ५० शुभसमयवलसवृष्ट
भाह उवाकालोवितापूर्वगोप्रलियश्चिमावि
ना विनोतरोतिशीयेसयानेयापोविनाभिति
त सद्यार्थेपयंसन शहृशताचतृष्टयसिसेव
यत्ते निशीर्षार्थेरात्रेयानेयाशयोसर्वविनायो

47°

वः सुदादशेवते ध्रितनारोक्तः पवन्विषमं च
कथनप्रयोजने कुर्यात्साहित्ये तद्वाचानोपीयम्
भग्नहसादित्येतत्तद्वाचानामुभयमित्युक्तम् ५२
अथविशिष्टाशुभाशुभफलेशालिन्याह केंद्रे
त्रिकोणे सौम्यावेदाशुभाशुभानेपायाद्यायष
हविषचंद्रः नेष्टेलग्रांत्यतिरेप्रेशानिःवेत्तेषुके
नोत्पतिरेप्रेभण्युक्तेशालि ॥ ४७ ॥ कोणे ॥
यदिसौम्यगृहाशुभतथाशुभफलदाशुभः अर्था
दमेधुभावेषुशुभफलदाशुभः पायग्रहा।
स्यायषहविषतत्तयैकारदशषष्टादशम
स्थानस्थाः शुभफलदाः अर्थादमेधुशुभफल
दाः चेद्रेलग्रांत्यतिरेलग्रहादशषष्टाष्टमेधुशि
तोनेष्टोः शुभफलदाः शान्तिदेशमेतेष्टोः शुभफ
लदाः शुक्लेतेसप्तमेनेष्टः यदाहवसिष्टः त्रैति
कुर्यात्सिस्तुषष्टायभावाहित्वायगान्तरा पुसं
तिसौम्यावचराः षष्टाष्टान्येविनापयान् लग्न।
षष्टाष्टमेदेतिचंद्रः शुक्लोत्तराक्षया मत्स्यल
गस्थितश्चेदोयातर्मत्स्यप्रदः सदेति युगजा।
पिकेंद्रविकोणारौ सौम्येसिभावारिगतैः परैः
मुलश्रिपकचंदेतापात्राभीष्टफलपदेति व
राहोपिगणोजगः सहजशत्रुदशायसंस्थाः पा
यः शुभः सवितृजाः परितृगावस्थो सर्वजगः।

सु.
याज्ञ.
प्रदी.

६३९

५७१

शुभफलं जनयेति सौम्यास्त्यक्तास्तस्य मसु
गरिष्ठं यियासो रिति श्रीपतिः कुरुग्राह्यादि
दशागताः शुभाः सुदिनाः शनिदेशमभावगते
यियासोः सत्यादिभावनिवयसफलेपिसौम्याः
श्रेष्ठभोगोस्तनयमस्तगतं विहायेति लघा ल
ग्रहामीनागोत्पत्तिरेधमसमहादणेषु वृषम।
स्यमश्रेष्ठरातेष्टो शुभफलस्य मज्जदशतयः
यदाहुरुः लघुपौमसरोपानेरास्तारिच्य
योपगः केषाङ्गभयरोधमशेषवस्थाने शुभाव
हति प्रद्याश्याङ्गकालीनलप्रेलपारिहृद
शभावस्थितानां प्रदभाफलातिवाधराय
तापोकृतिनिमित्तयेयथा यद्वभंसदिवाकरे
रविजाप्रस्थानलप्रेगता त्वदस्माद्विषाय
धत्तभयरोमाश्रुताविधाः जीवः सोमस
तस्त्येवभगजोयाज्ञोदयस्योन्मत्ता सायाज्ञ
पुनपानभयसावरापाणः कृतलभ्यते ।
कोषास्थानेनगणामसुरगभचुपौधर्मकामा
शिलाभेप्रोत्पत्तिशुद्धीवाधनसावमतलेश
एतद्वयं च मेरोवेप्रसदीर्घमतिमवतिसुतः ।
कोषाहातिवभानश्रेष्ठः ऊर्ध्वोत्तरेप्रियजन
सहितेराहस्यपादरे २ प्रस्थानभूमिकस
तितिसुतविजोतिगमानुश्रुगङ्गः मुकुश

शुभजोवासरगुरुयवाशीतरश्मियेनापु
शुभिकस्थानसेस्थोगजतरगारयोप्राणसर्वा
मिदिजिताशानशेषोविचरतिवसयोगोक्त
लेगोपवेशः १ वेष्टुस्थानगतोदरातिविप्लव
योगोत्पत्तिगताजीवः शक्रविनाशमिच्छति
महान्नाभेकरोतीरजः हानिवेधगतः करोति
रविजोहृदितयेवेरमाः गङ्गादमिसुतलयोस्म
किरागाः कुर्वन्तिः विमहन् ४ कुर्यादर्थसि
दिसुतभवनगतोत्पत्तिशुद्धीवाधनसावमतलेश
तांशुप्रः सरमसुदणोप्रहकालेकरोति सूर्य
शुभशुभोमोदिनकरतनयः सिंहिकानेदो
सौम्येवेलेपेवमस्थाविविधभयकरः पाथिवा
नारणाचो ५ शक्रस्थानेनगणामदिनकरतनय
भूमिपुत्रपार्कः श्रीनांशुदेवमेजीरजतिक
रसुतः सिंहिकेपोयजीवः कुर्वन्नेवार्थलाभे
परवलमयनेमिदिमामोतिकांशुक्रभूमि
पानोभवतिदिगमनेधर्मकर्मार्थसिद्धिः ६ ना
शुभकृदिवाकराकृतनयागङ्गाशुभमिजः
तिप्रेषाकृतशुभयेतिपथिकेस्थानेस्थितः सप्त
मे सौम्यमिदुसमागमेसुरगुरुः स्त्रीविजलोभेन
गावरोभीष्टसुखेदरातिवधनेवाज्ञासुजासि
जुगः ७ शोरोपेवेष्टुजोत्तयतिभृजः सर्वा

मु.
याज्ञ.
प्रदी.

५३२

५७२

कावायंसिदिजीवोत्तपशेषं सतमिव जन
नीयाः केनैतन्त्येवंशोकोचतमोवाजनयति
नियनेशत्रुपदास्पृष्टिभौमश्चाकीर्त्तनोवाज
नयति सततं तत्करभ्योभयेन ८ अक्रोतिसो
त्यंनवमोवृथश्चजीवो जयश्रीं नथाप्यन्ताभं
वंशकंसौरानवमाः समोमाः कुर्वन्त्येकास्यरुष
स्यरोषान् ५ कर्मस्थानस्थितोर्कः पुरुरजनकाः
प्रसिद्धः शीतरश्मिजीवः सेशासकालभवाति।
अभकरः सर्वकार्यप्ररोतः अक्रुः सोराज्यल।
दसौवितरतिचमहीनेरताज्ञापकीर्तिराह्वेन
पनुतिजनयति सततं रोच्योयंत्याकिः १० श
शिबुधगुरुमुक्ताः सूर्यभौमाकिराह्वंजनिहिन
भनायः तिप्रमेकादशस्थः दूतमिदरिप्रवर्गेजे।
तिवनेतिवनेप्रयातविचरतिगजराजोमृशम।
अस्थितोवा ११ तितितरविमिताकाः संहिके
यातगाणां जतयतिभ्रतीशः प्रेहभयेप्रभेदे
रिप्रवयधतन्मोभ्रत्यताशेचक्रुर्पुंर्यदिप्रुधगुरु
मुक्ताह्यरपास्याभवेति १२ इतिवाधायगातोय
सेहितायंयात्रायाभावफलानि पवेममस्या
त्रापोलप्रंरतायात्रायाचक्रगापीयेतितात्पर्यो
र्थः तत्रैकस्मिन्नपिलग्रभेगिनिगृहेमनियाजम
वंशानविधेया तथाहि मन्मूर्तेमृशस्थितिले

शभेगीसप्तमस्यानस्थितिः पुत्रस्यदशमस्या
नस्थितिश्चशनेश्वरस्य पवेविधेयहेमपुत्रभ
फलदात्तपिनेवकार्यायाश्च अत्रकेचित्तव
ल्लः चेन्नग्राधीशः केदस्यात्रालग्रभेगीग्रहो
दोषरोनास्ति यथा मकरलग्राधीशः शान्ति
दशमीस्यात् केभलग्राधीशो हृषिकेतयाहृष
लग्राधीशोभगुः सममीहृषिकेत्यात्तलाधीश।
सुमेषेत्याकंराशिस्यितश्रेष्ठयात्रालग्रक।
कोविचेत्त एतादृशयात्रालग्रयोनास्तीति
अत्रैवजातकेपि लग्राधियोरकरकेदलग्राधी
शः सर्वग्रहकृतादिमेकोपिविलयेन
येदिति सत्येदेतवह्यात्मानेवाजातकविष।
यमेवेतितत्रैवोत्पत्तिमत्वात् येजातकोक्तति
तिपालयोरोमहीभ्रतोयोतिरिहृन्निजेते तेषां
प्रकोपागुरुपेतिपातिविहेविषासुजल।
प्रवाहैरितिचरेतिदेशभावश्चशान्तावयत।
निर्मूलपवनिवेपेपुट्टहत्वात् सत्यपिवासस
ल्लेसामान्यदृष्टाप्रसामान्यतपवपरिहार
उचितः यथा त्रेतिहृगस्यापिचर्जहिभावा
अद्यापारेनिघ्नतः सूर्यभौमाविति वाक्यात्तत्रै
हृगुदत्तजीयेकादशस्थानवर्जितानिमेति
मत्रसूर्यभौमदशमस्यानेनहतरतिवत्तर्या।

473

तस्मिन्नुक्तक्यालप्रयोगोपायोऽयः क्रमेणाक
क्यायायनसंबन्धेनराहित्येन उच्चगत्तादिकं
देवागतेकंदेदिगापीशातिपरिहभवात्सततत्र
स्थानविशेषव्यतिरिक्तकंदपदेष्टव्यं यदेवा
कमेवपिकंदेप्रवर्तते तदाप्राचीदतिगपती
च्युत्तरोत्तमहादित्यलालादिकदोषाभिधानेन।
प्रवृत्तमेवस्यात्तासुविषयालभास्यात् किं।
तद्विरदित्यतस्तत्प्रविष्टव्यलालादिकदोषाभि
धानेवक्तव्यस्यान्तर्नीनं एवेवलग्नोस्मरोया
नेरभास्तास्थियापरातिगुरुवाक्येपिलग्रापीश
स्यासप्तमस्यानगततमप्रभमक्ततत्रमप्तमस्यान
स्यकंदत्वेनपरिहारेनोचिततत्रप्रत्ययाशेषेकैरव
क्रान्त्यभावेदितिनन्वेकापियेषोग्रासविधाने
नियज्जतीन्ः करोगासिवांकः इतिदृष्टंतालप्रत्य
समीचीनस्यानस्यानस्थितवद्वयदसाहित्येन।
सबलतात्रदेवाभावइतिवेचितमेतत् यतो
वक्तव्येषामीनलग्नोशकेषुकार्यासिद्धिः स्यादिति
निश्चितइनेष्टः क्रमेण्युक्तमोशस्थितोवाल्लग्नैवा
प्यशेषनौयानमिष्टंभूतं सृष्ट्यतोदृष्टयोः क्रमेमी
नसंतकयोर्पाञ्चलग्न्याहंताभवनत्तेप्रसज्येत
नसिस्थापतिर्हेतिज्योतिःशास्त्रेहिसामान्यप्राप्ते
मेवमवस्थाविषयगत्यापन्नतादिशेषप्राप्ते।

म.
याज्ञ.
पुरी.

१३५

५७५

मज्जलान्जलिनादोषमेषाः स्यात् एवं न हि
स्यात्सर्वभूतानि इत्यादि साधारणवैदिकवा।
क्यानामीषोमीयेयश्च सासुभेतेत्यादिवाक्ये
सुपिद्याएतत्तादिशेषशास्त्रोद्धेरापत्तिः ॥
अत्रहाणाफलरत्नं सवस्तानोवाइवस्तानो
वायादृशतानोवास्पर्शरतिसेदेहः तत्रनिर्गो।
यमाह श्रीपतिः अन्तेगताप्रहजितारिप्रहृष्ट
देहानीचास्थिताविरुचयोभरदेषविद्याः कृता
गावश्चकिर्मापसफलंविस्त्रेरातेतमा। त्वसु
भवेतिनवचरेराः सागवत्यामपि गेर्यातिका।
सवितृत्वप्रकगविस्तानीवेगताप्रहृष्टेवतभ
शुभेनूः प्रहृष्टिताः शुभफलानि विनापायेतिपा
पानिवाशुनिनगोपरिवर्धयेतिप्रतिश्रुतपवता।
हृशाधिकारविशेषणाफलविशेषमाहश्रीप।
ति। स्वोच्चेसर्वेश्वरादिनेस्त्रात्रिकोमोसभेयैना
गानोवउयमपिसहृष्टेदगोमिउभेचिः अशो
हानोमसगहगतेभूषभागोरिगेदे हीनाशः।
स्मरपिरिपुरदतोचोग्रन्यमेव पतत्केभावायम
शुभेप्रनगरेप्रसोच्चारित्वतिप्रवरेतितहनमेक
मिति प्रत्ययोगायाज्ञायायायेत तत्रययकृच्छ
हःशासुहृष्टपदतगभ्यामेसवपञ्जनाविपेक्ष
रोभिमेमभाषिणीप्रकृतिभिः प्रस्थितानामाव

एकपात्रार्थेपात्रोपयिकीयोगपात्रोवक्तु
कामस्तदारेभप्रयोजनमाह योगास्तिदिधर
णिपतीनामस्तमोपरिभदेवानो चोगाणाम
पिशाक्तनैरुक्ताभवतिमूर्तमपिमन्त्रज्ञातानो
पादाकुलकेच्छेदः तत्तदागोवृत्तत्वाकरे य
दतीवकृतविविधस्तमपुतेमीजमासादिपा।
दैः कस्मिन्नेतिश्रुतवृत्तपरिमाणासहितप्रथिते
जगत्सपादाकुलकेच्छेदलतागोदिग्यातवसु।
श्चुरधलशर्तारिदेत्यतत्प्रकरणोपरातेतनच
गावतृष्टयेयमेकैषोऽशमाज्ञातया तत्रगोमी
साहयेलचोर्मिलितावाशययाउपये ॥३३३॥
तत्रप्रथमतोपचर्यचरगोपुमात्रममकल।
गो ३३३३ च मात्रममकेनवमोलाते ॥ ३३३३ गते
मितिमात्रमनकावोच्छेदमितनवमोस्त्रुगित्यर्थः
गतेपरातेगुरुहितीयचरगो ३३३ ३३ उपचिञ्च।
स्तगो३३३३ उपचिञ्चनवमेपरप्रकेपरेदशमी
माज्ञातयाप्रकेनवमदशममाज्ञाद ॥३३३३॥
तेनेकोगुरुः स्यादित्यर्थः अतपवाक्ते यदतीत
कृतविविधस्तमपुतेरिति तेनचास्त्यमात्रमा
म्यपरेतवृत्तेपुतवृत्तपरिमाणासहितमिति तेन
पादाकुलकमित्यत्रार्थमेताशानिःधराणीयती
नोगाज्ञोपागाहृद्यमाणायायाज्ञालप्रवपाउ।

म.
याज्ञ.
प्रदी.

४३५

४७५

क्षेपित्यपारोमिदिवीक्षितकार्यनिष्पत्तिः
स्यात् भूदेवानां वासाणां नोऽस्तुगोर्नतत्र
गोर्नोऽस्तुवल्तागवल्विहिततत्रुत्तारिभिः
सिद्धिर्भवति अणिशब्दात्तोगाशुद्यद्विषय
कताचोराणां शक्तनेवत्यमाणाः शुभसर्वक।
शक्तनैः सिद्धिर्भवति केचित्प्रावालिखितो
क्तमन्त्रोत्तिसिद्धिः स्यादित्याहः यदह्नारदः
फलसिद्धिर्भवति केचित्प्रावालिखितो
विशेषां पश्यतः सद्दर्शनशक्तितोयेषां शक्तनैः
स्तस्करवाणादयः नतत्रुवल्तागवल्विहिततत्रुत्तारिभिः
तावीर्यदित्तोगोर्नोऽस्तुगोर्नतत्रुगोर्नतत्रु
द्याणाः अदिज्ञातयश्चित्वासाणतत्रुयवेषण
अति भद्रात्तल्लयात्वात्तात अतएववसिष्टाणि
फलसिद्धिर्भवत्युत्तोगोर्नोऽस्तुगोर्नतत्रुगोर्नतत्रु
लयेऽतितीक्ष्णताचोराणां शक्तनेवत्यमाणाः
नयदेशां शक्तनैः नतत्रुवल्तागवल्विहिततत्रु
देव्यक्तं तत्रेयेयोगायाश्चदिके सर्वेषां पवा
रकादिका अतविषयविवेकश्चित्सर्वापवा
रिकातिचेन किं सर्वेषां नतत्रुवल्तागवल्विहिततत्रु
भित्तिरां वाच्यते ततएवतयाश्चपकराणां क्त।
नतत्रुवल्तागवल्विहिततत्रुगोर्नतत्रुगोर्नतत्रु
या अतविशेषः सर्वेषां पवा अति नतत्रुवल्तागवल्विहिततत्रु

शुभप्रकरणोक्तोपापवादकत्वे सति यो
गयाज्ञालयेतद्विचारस्यतागप्रमेयान् शु
ल्लितिवेत् नदिस्थात्सर्वभूतानि प्रणिष्टोमी
येपशुमालभेतेति वदतां सार्गापवादस्य शि
ष्टमे सतताभावात् अथयाज्ञप्रकरणोक्तो
पापवादकत्वे सति नतत्रुवल्तागवल्विहिततत्रु
नीराजविषयकात्तामनभिधानप्रमेयान्
तथादिज्ञेययोऽप्रकृतदिस्यवातः यामो।
चलिर्वैधनेयास्यामाज्ञपदे मरश्चरित्तोया
तोमुरवेष्टे रोहिणो नतत्रुवल्तागवल्विहिततत्रु
तः स्यातेकतोवज्जिणासौम्यामयेमदेवते।
नगान्तस्मोर्वशेषेभरति प्रतिशुक्लेशान्तु
येतिभोमंगतो नतत्रुवल्तागवल्विहिततत्रु
दतमेयोनिवर्ततश्चित्वासाणतत्रुयवेषण
तादा अथैवानननतत्रुवल्तागवल्विहिततत्रु
दिभिगजपरोपारानेतत्तदृशादृष्टोत्तवाना
भ्यधायिकयेनपतेविषयगीते सत्येसामा।
नवाकस्यविशेषवाक्यानेगथादिशेषेपर्य
वासते यथा परोऽगशोचतर्थाकरोति आ।
ग्रीयोचतर्थाकरोतीतिवत तेनैवैवम्भदेवा।
त्वपरोऽगशोचतर्थाकराणां किंच योगा।
देवचेत्फलसिद्धिस्तदानवर्षीनचदादृष्टोत्त

म.
याज्ञ.
परी.
५३६

५७६

समीत्येतत्करणपदितंतिथिचुद्धादिकं
व्यर्थमेवस्यात् नचविशयार्थंतिथिचुद्धा
दिसार्थकः स्यादितिवाच्यं तत्रापिमतत्तु
गुणादिभिरेवमाश्रयाववायनात् यथा
मयरोषापवादकत्वंशेषमुभाश्रयप्रकरं
तायात्रापकरणोचेल्लेख्यस्यानोतरेतिदेश
विनाशयोगयात्रोपनिवेधः कर्तव्यः स्यात्
शब्दप्रतिष्ठातिराहः आहनिर्णायकयत्नः
वत् नदितत्रयेचोगरोषायुज्येते यद्येवमेव
रागहप्रवणप्रकरणादीनांयाच्येक्यपनिवे
धात्वेचोगरोषापवादकतायतोनास्तीतिचेत्
उच्यते तद्विषययोगमेवद्विनादिकेचेतिव
सिद्धादिभिः पक्षात्कारिजनानिथोपुभक्तिरिति
प्रेषकृतस्यातिरेकोपनिवेधस्याकृतत्वात्
यतः सदापवादिकेत्युक्तः पक्षः तस्मादर्थ
धेनोपपत्तौवाधानस्याप्यतिहेतोर्विषयवि
वेकस्येवप्रकृतः पक्षः सवयथायात्रादिदि
विधा एकमाथारणयायात्रावर्तनस्यस
भागातीतवहथावहनाकालनवहराघ ।
द्रामेवद्रामोपारानेवीलितं द्वितीयासम
विज्ञयायात्रासमेवतत्रयोगयात्रासम
विज्ञयोपयोगिनी उपस्थितेपुहेपंचागसु

द्विरेद्वदिवसमाप्येति तद्विचारानुपगच्छ
श्रेष्ठेतांतांतायात्रावविज्ञपप्रदा विविज्ञाया
गल्लोप्तात्सम्यग्दत्तेसमासताः इति युमे
तपुहेविनेवयात्रापिककार्यविषयेपेया
यात्रेत्याहुः यदाहपराशरः आत्रापिकका
र्यपतेदेवेनविनिर्णीरितेचयानयकेवल
विल्लप्रयोगादपिपातामिदिसामोति तत्र
पिकेवलेनयोगयात्रावलेनैवविषयेविषये
यात्रानविषेया कित्तयथासंभवपंचागसं
वेधितोद्विधातोरोषाणांत्यागाः तादृशा
नोग्रहाणांचोपदानेविषये सेतिहिदि ।
विधातोषाः नैसर्गिकः आत्रादिनाश्रयः
यातिचोनषधीनषधीतचहादशीतिने
सर्गिकोरोषः चाप्यन्योगोचरकश्चिद
त्यरोषोत्पादितः पवेचारनस्तत्रुयागवि
ज्ञायोगातोद्विधाम् स तत्रयथागतो ।
यथासंभवेदोषहानेमाणापारानेचोगी
कृत्ययोगयात्राविषेयापवेचास्यागारी
नामणावशककार्यातिपातिविषयेनत
त्रादिवलेप्राप्ते यथासंभवेवलप्रादिसम
स्तदोषगणनोदातोपारानेयायेस्तति
तथाचललः यातवेद्यसतगतैर्यनिष्टै

न.
याग.
प्रदी.

५०३

५७७

वेचभयतिस्त्रयालप्रेरभीष्टकल्पे
जेतिपौभेषुसमप्रकारेणपराधीनेष।
नीकसाधारणपुत्रीष्टेपुत्रायेतागमा।
नमिष्टेसदेवनतसुखतास्तीति अतए
वनतिथिर्नचतत्तत्रेयहोतैन्वेवले
योगमेवप्र शोसंतिवसिष्ठात्रिपराशरा
शति वगदवाकेयोगयात्राप्रशोसापरा
परेतनिष्ठादीनामपवादकमितिता।
न्ये ननएवेदाघदानाएवकेसमीची
नलप्राभिधानकृतमेवास्ति कोलियो
गयात्रालप्रेषुविशेषः उच्यते शुक्रःसम
सगोलप्रभेगकर्तृकृशाक अत्रतश
शितिचतुर्थेसतिशुक्रा सउपशुसम।
मस्थस्तरातयोगयात्रालप्रमतीवपु
भदे पताहशोयोगालप्रेग्रेयस्तद्वत्
ति तत्रकियतामेवग्रहाणांनियतस्य
नावस्थित्याशगुक्तीतेरशुभफलरा
यकलप्रेभवति यदाहशोपतिः य
याहियोगादसतायतेविषेविषायते
अधुपिर्षासदतयाविहायसक
त्वातिविषयः फलेप्रयुक्तेतिदिपोर्गमेभव
मिति योगादिरिद्वययोगेनगोपनादिसर्थः

सपिष्टेस्वभावतोलप्रभावयोगोपिवेत्सभ
वेत्तदातोवशुभफलदेलप्रमतएवयोगेनया
त्रायोगयात्रानव्यर्थमेताविज्ञानमपिप्रतीयते
योगेमात्रानामकियतोग्रहाणांनियतस्थाना
वस्थितते एवंवत्समाप्तोपुसर्वेषुपियोगया
त्रालप्रेषुयथासंभवेकिंचिदप्राप्तोसमूहता।
स्मादेववाकादोषाभावएवकेसगताधिक्य।
मस्तीतिवाकर्तव्यमित्यलमतिप्रसंगेन य
अथयोगयात्रालप्रमाह सहजेरविदेशस
भेषाश्रीतथाशानिर्गलोरिपुष्टहेसितःस
ते हिनुकेवुयमरुरपीहलगःसजयत्यरी
प्रचलितोचिरानृपः संचभाषिणीहृदः तल
दाणाच सजसाजगोभवतिसेचभाषिणीति
अस्याधिः सगताजगतासगतासवे यस्यप
स्यवरातमेचभाषिणीनामयथा ॥॥ ३०
॥॥ ३०॥३०॥३०॥ननुमेचभाषिणीपद्येवा
मथ्येयमृक्तंलदाणांतवराणामेवोक्तंनसकल
स्ययस्य सत्येयतच्चालदाणांपादवत्तृ
येपियेये समावृत्तत्वात् त्रिविधानिहिवर्णा
त्वेतोसिसमर्थसमेविषमेवेतिसमर्थस
मंयुर्थेहतेविषमेवतथापरमिति तत्रैवोक्तत्वा
त् तत्रयस्ययस्यवत्तारपुत्राणापकलत्वा

सु.
वि या
दी.

४७५

५७५

एतच्छ्रुतास्तत्समाहृतं उक्तं च यंत्रयोः स्य च।
त्वारस्तुल्यलक्षणादिताः तद्धेदः प्रास्ततत्
नः समेष्टं प्रवृत्ते तत्समेकं यथादुतविले
विते तवपलापलापलावनेपुरः स्यदपरा
पयगतपेकने स्यदलतोतलतोतमलोकया
त्ससमिंसमतोभरेविति लक्षणावेदहतावि
लेवितमाहृतमोमराविति यस्ययस्यप्रथ
मवरास्तृतीयवराश्रुकलक्षणादितः
तदर्थसमेष्टं प्रथमोचिसमोयस्यतृतीयपु
णोभवेत् द्वितीयस्तृतीयवृत्ततदर्थसममयते
श्रुतितत्रैवोक्तत्वात् एतेनार्थसममर्थसमसि।
मन्वर्थसंज्ञापि तथापुष्पिताश्रुत्तगिरसु।
तुभिवितायमानामर्थविलोकयित्वतोतल
त्सी निरगमदोयगदुमाहृतानभवतिमहत्स
निष्फलः प्रयासश्रुतिपुष्पिताश्रुत्तलो वेदं
श्रुत्तितपुगायरेफतोयकारयोजितवतजोग
रगाश्रुपुष्पिताश्रुति यस्यसूरूपस्यवतर्थापि
वरणेषुप्रत्येकंभिन्नेभिन्नेलक्षणातद्विषयसं
हृतं उक्तं यस्यपादवतर्थापिलक्षणाभिन्ने।
परस्य तदाहविषयसंहृतं हृदः प्रास्तविशा
रदश्रुति यथेहृताननसर्वेष्वसमवेत्सकम
पिगणालेति श्रुतित्सर्वमणविरहितस्यह

रेः परिश्रुतयानेरेकोगणश्रुतिवाम्पेदं सन
सादिमेसलवुकोचनसनसाजगोचरण
मेकतः पदेदिति संगणादिकगणाल
दकसक्तभामहेन मसिगरुस्तिलवुष्प
नकारोभादिगरुः पुनरादिलवुः जोग।
रुमथ्यगतोरुलमथ्योतगरुः कथितो
तलवुस्तः एवंसत्यत्रमेजभाषिणीहृद।
सः समहृतत्वादेकवराश्रुत्तलक्षणाभिधा।
नेकतेकतेकेदारोत्पलमतिप्रसंगेनप्र
थप्रस्तमत्तसरामः सहजश्रुतिविः स
हजेतृतीयेस्थानेस्थात् श्रुतीवेदोदृष्टा।
भेदप्रामस्यानेप्रानिमेगलोविपुर्गदृष्ट
ष्टस्थानेगरुलेगगष्टुस्थात् सितः श्रुः
सतेपेवमस्यानेहिवुकेवुपेवतर्थास्थाने
गरुलेगगष्टुस्थात् श्रुपितथाश्रुत्तपाद
एराभैवेविधोयोगयाश्रुत्तग्रेन्पोरा।
जायवलितः श्रुत्तनेगरजयाथैकतया।
शसन श्रुतिगतसत्यकालेनेवारीत् श्रु
त्त जयतिवृष्णीकरोतीत्यर्थः यदाहवरा
हः लगेगरुवुपेभृगद्विबुकात्मजस्योष
ष्टः ऊजाकेतनयोदिनकृत्तृतीयः वेदश्रु।
यस्यदशमेभवतिप्रयात्तस्याभिबोद्धित

479

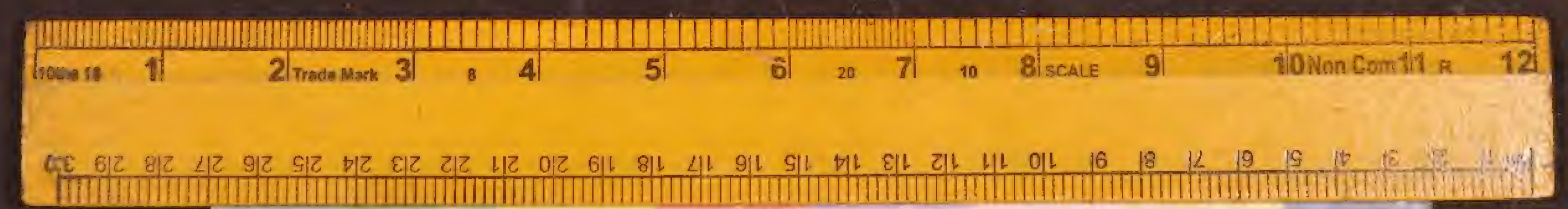
मरुः प्रायपकादशस्यानेतत्रगतोर्कश्च प
 वंविधेयोगोरातः प्रात्रोर्नयोभवेत् वेदैरग्रा
 हः शुक्रोत्तकृलोयोतव्यादिकृष्टवतीभवति
 यदाहवग्राहः होयतृतीयविपुलाभगतैः।
 क्रमेणजीवाकिंभौमविभिर्भृगजेनकृले
 यायातोतिदसमपिप्रात्रुवलेतिहेतिनाप्रांति
 मिसामिवनिगममयावमालीतिभृगजाव।
 कृलेयात्रव्यादिकृष्टवतित्वंविद्वलिते यदा
 हवाथमयाः लग्नत्रिलाभारिगतैः क्रमेण
 सूर्याकिंसूर्यावतिजेसितेव यातव्यादिकृ
 ष्टगतेनरेदः प्रात्रोर्वलेहेतिगतोविरेतोति५६
 अथान्ययोगयात्रालग्नमाह तनोजीवरेदः।
 मृतौवैरिगोर्कः प्रयातोमहेदोजयत्येवशात्र
 त अथाल्लेदः प्राग्वत् स्वमतेप्रेषांतरेतत
 नौलगेजीवोमरुः स्यात् मृतावष्टमेदः
 स्यात् वैरिगः षष्टस्यानगतोर्कश्चेत्सादेवं
 विधेयोगोप्रातागतामहीदोराजाप्रात्रुंजा
 यत्येवयदाहप्रीपतिः मरुर्लग्नरविः षष्ठी
 रंध्रेणोड्यगलतः यस्यतस्यादिसेनाप्रेव
 लमैत्रीवनसिरेति रंध्रेतिउपलक्षणात्तृती
 याग्रउक्तेविद्रेप्रेणोड्येतिप्रावपठेतिनत्र
 रंध्रेष्टमेस्यानरेदनापेक्षितोयत्रऊत्रापिपि

सु.
वि.री.
५८०

५८०

नोचंद्रशतिमा ऊर्वते तदप्येयस्मात्पृष्ठाह
ववगहः गरुहटयेरिपुगशिगतिर्कोय।
दिनिपतेपिपृषीतमएवः भवतिगतोत्र
प्राप्तीवनरेद्रोरिपुवनिता नन्तामवसाना
मितिनायेदपि जीवाकंचेदुलगाविरेभगा
यदिगल्लतः तस्यागचलेमेजीवनस्थिरा।
रिपुवादिगीतिवाथगायतोपि गरुविल
गोरिपुगशिगोर्कस्तथाष्टमीशीतमएवमा
ली गतोत्रयोगेविपुका मितोत्तवक्रावि
देपुगशिगमेति३ति ५० ग्रथान्ययोगया
जालग्रमाह लगगतस्यादेवपुरोगाला।
मथनस्यैः प्रावन्नभोगेः यत्ररुप्रतिष्ठाया
पेक्तिर्लुटः तल्ललोवभोगितिपेक्तिः
यथा ॥३॥००३३ इहस्यतिलगगतः स्या
त ग्रन्थेष्टहालाभुयनस्याएकादशस्या
नस्याष्टेदेवाविषेयामरातोविजयः ॥
उक्तंनारदेन लगस्येष्टिदृष्टाचार्यधना
यस्यैः यमग्रहैः गतस्यगतोमनातीतीया
मसेदिरमिरमिति ५८ ग्रथान्ययोगया।
जालग्रमाह ग्रन्थेदेसमदपुगेकंजीवेपु
नेवेदेसमदपुगेकंजीवेपु रुविटिथनस
स्ये ३३०गीवलतिनराजिताप्रात्रुत्तरु

नरुवाहीत ग्रन्थपेक्तौमात्राकेदः तल्ल
लगावतेयासात्रमगमगयुक्ता ॥३३॥३५
॥३॥३३ चंद्रेनेसममस्यानेसतिजीवप्र।
कंसमदयगल्लगसतिजीवपुकेसतिवये
पुनितहपुगहेपुधनसंस्थेपुहितीयस्या
नस्येपुसत्स एवंहिथेयोगेवेष्टेष्टाश्रुल
तितराप्रात्रुत् जेतनेपतिकः काविवग
रुहोहि मपान्यथाजयति यदाहवगहः
शुक्रवाक्यतिवुयेधनसंस्थेः सममप्राप्ति
तिलगगतके निर्गतेनृपतिरेतिकृताथै
वेनतेयवदरील्वितिहयेति ५५ ग्रथान्य
दपियोगल्लग्रमाह विज्ञगतः प्राप्तिपुत्रो
प्रातरिवासरनाथ लगगतेभूमपुत्रेस्युः
प्रालभाश्चसर्वे ग्रन्थानष्टमिद्विउपटले
दः तल्ललोवभोगितिविउपटागः यथा
॥३३॥०३॥०३३ प्राप्तिपुत्रोवुयोविज्ञगा।
तोदितोयस्योवासरनाथः स्यौप्रातरि
तृतीयस्यः भूमपुत्रेपुकेल्लगमेस्येसति
एवंविथेयोगेवेष्टाजावलतितराप्रात्रुवः
प्रालभाश्चस्युः यथाप्रालभाग्रोस्यमे
वगलापतेतियथाशुक्रयोगेत्तरानप्रा
तापावलौपतिपतिर्यथः यदाहवगहः

न.
वि. टी.

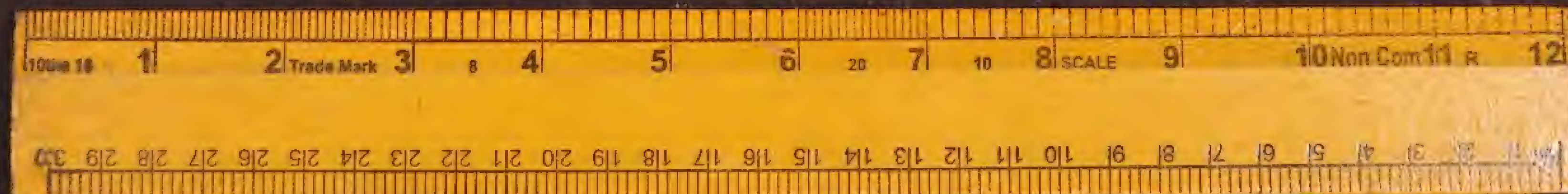
५८

मूर्तिविज्ञसहजेपुसोस्थितः शुक्रवेदसता
निगमप्रमयः यस्ययानसमयेमलानलेये
तस्ययोतिपालभद्रवारयति ६ यथाय
योमलप्रसाह उदेयरविर्यदिसोरिरिगः
प्राशीदप्रामोपिवसुधापिपतियेदियाति
रिपुवाहिणीवप्रामेति सुस्पगाथाहृदः
प्राग्वत्समेनेग्रंथातरेतयदिहृदयेलेग्र
विःस्यात् सौरिरिगः घघ्रगः स्यात् तदेवे
विधेयोगेवसुधापतीराजारिपुवाहिणी
प्राज्ञमेतावप्रामेति यदाहवराहः व्यापार
प्राप्नुमूर्तिमोसुंदमेदादिवाकुरेः शोगत
स्यभूयजयलक्ष्मीघमाणिकेतियापारो
दृष्टमे वराहोपि दिवाकरोलगगतोय
दिस्पात्सष्टेकसन्तदंशमीप्राशीव योगे
त्रयातस्यनतिष्ठतेनोबलेनहीतस्यवला
न्वितोपि ६ यथाययोगयात्रालग्रहय
माह ततोप्रातिज्ञोदविदंशमेभ्रगसा
तोपिलाभदप्रामेविलाभरिपुमेपुभ्रसत
प्राणीमरुतभ्रगजास्तथावलपुता प्रस्य
जगत्योजलोहतिगतिहृदःतल्लसोव
रसेजसजजलोहतगतिः रसेघदिरला
रेर्यतः यतिविलेदः यथा । ३।०॥३०

। ३।०॥३०३१तप्रारभ्यवसुधापिपतियेदियाति
रिपुवाहिणीवप्रामेति ३२तप्रारभ्यसहजेपुसो
३३तस्ययपेयतसृजवर्तते नयत्रेप्राकेफ
लतिदंशोनास्तितत्रजिगमिपोरातोविज
यः स्यादितिवाकुरोथेयः तनोलगस्ये।
यथासेभवेस्यातोविदंशमेस्यात् यथा।
लाभेवप्रामेवास्यात् भ्रगसतोवालाभो
दप्रामेवास्यात् तदेवेविधेयोगप्रवलितस्य
रातोत्रयः स्यात् यदाहवराहः सौरिभोमे
लगमेकैवसुधापकमेन्यायेभ्रगवेवेदजे
वा यायाद्रूपः प्राज्ञदेशोनिहेतेदृतेप्राज्ञका
लवत्करवेष्टतिमरुपि प्राज्ञेवासुधेये
जेवापिलगमेदप्रामेवो कर्मणयिसिते
जेयोयोगोयेयातुरुतसतिप्रयमेकोयो
गः प्रयदितीवयोगः तिलाभरिपुमेपुत
तीयेकादशपष्टस्यातातामन्यतमस्याता
दयस्यितोभ्रसतप्राणी मंगलग्रानेपुरो
यदिस्पात्तेवेयसिकसिप्रित्पानेस्यता
गरुतभ्रगजाः वलपुताः स्युस्तदेवेविधेयो
गेतथागतोविजयअस्यः यदाहवराहः
त्रिपरायेपुसौरिरोवलवत्करभायदि या
त्रायोनृपतेस्तस्यकरस्याप्राज्ञमेदिनीति ।

म. ॐ श्रीपतिरपि आचारिषु यमाशेवेच्छति
 विरी. भाजः शुभग्रहाः प्रयाणोत्पत्तेर्यस्य हस्तः
 ५८१ स्यात्समेदिनीति शुभग्रहाष्टुद्वहिता
 विवक्षिताः यदाहमरुः यमाशेविचरा
 ५८२ यस्यावुयजीवमितास्तदा महाबलपुता
 योगोयातरिष्टार्थदः सदेति ६१ अन्यथा
 गयात्रालगमाह समुदयगेविबुधमगे
 मदनगतेहिमकिरोहिबुकगतोबुध
 मृगजोसहजगतः त्वलववराः अस्या
 यातेदः प्राग्वत्समतेरेथोत्तरेतसमुदय
 गेलगस्येसतिहिबुकंचतस्यातेतत्रगतो
 बुधपुक्रौस्यातावलववरेपापग्रहेमह
 जततौयस्यानेतत्रगतेवसत्येवविधेयोगे
 वसुधापिपतिर्यदायातिरिपुवाहिनीतदा
 वप्रासेति यदाहवराहः यापास्तौयेहि
 बुकेसिततो जीवोविलग्रेमृगलोच्छतोस्ते
 यस्याघमेतस्यवलेरिपुगोक्रुतेक्रुतेति
 वयातिनाप्राप्ति ६२ अथान्ययोगालग
 माह त्रिदशामरुस्तनगेमदनेहिमकि
 रतोभविगयगः सितप्राप्तिजावपिकर्मा
 गतेभविस्तभूमिस्ततोसहजे अस्यात्रिष्ट
 भसमलीलेदः तल्लता नजलजगौति

गरितासमलीयथा ॥१०॥३॥१॥ हहस्पति
 लेशगतः स्यात् वेदः सममेस्यात् पुक्रवु
 योदशमगतोस्यातोसूर्यः पकादशस्यः
 स्यात् प्रान्तमेगलोत्तौयस्यानेस्यातो ए
 वेविधेयोगेरातोविजयपव यदाहवराहः
 वेदेस्तगदेवमरोविलग्रेतपुक्रयाः कर्मा
 णालाभगेकै सोरारयोभ्रातृगयोश्रुया
 तान्पः स्वभृत्यानिवशास्तिशतिति ॥
 ६५ अथान्ययोगयात्रालगमाह देवमा
 रोवाशानितनस्येवासरनाथेरिपुभा
 वनस्य पंचमगदेहिमकरपुत्रः कर्मा
 सौरिः सूर्यदिसितश्रु अस्यात्रिष्टभिप्रीले
 दः तल्लताव पंचरसेः श्रीमतिगगनेः
 पंचरसेः षड्विंशत्येयतिः यथा ३॥०
 ३॥१॥०३३ मरोवेदेवाल्ग स्पेसतिसूर्य
 पष्टस्यसतिबुधपुपंचमस्यानेसतिप्रा
 तिदशमेस्यात् पुक्रवतेशस्यानेस्यात्
 एवेविधेयोगेजिगमिषोरातोविजयप
 व यदाहवराहः मरोविलग्रेयदिवा
 प्राणकि यष्टुखोकमगतैकपुत्रेसित
 जयोवेधुगयोश्रुयात्रायात्राजहित्रीव
 हितानियत्रेजनिजीमात्रा ६५ अथान्य

म.
याप्र.
टी.

५८५

५८५

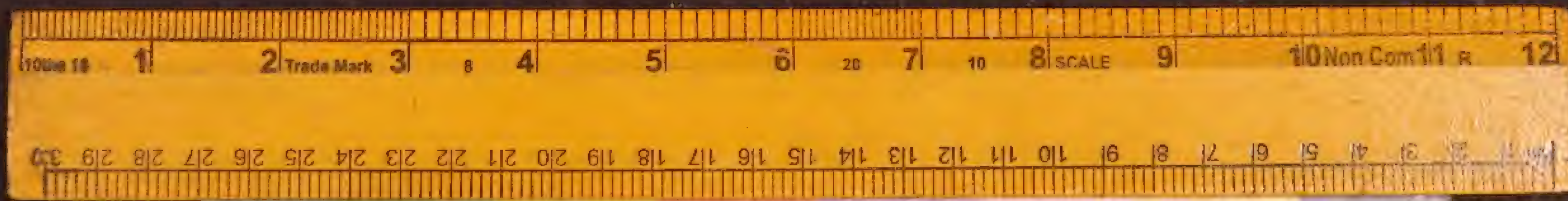
विप्रलयेकर्मद्विकेशाशितेपरिवीक्षिते
यनभोगमतेवयस्यप्रमत्तमथदेहपुत्रयः
परिवर्जितेष्वभनामयैः अस्याजगता
प्रसिताक्षरकंदः तल्लक्षणवप्रसिता
क्षरसजममेरुदितायथा ॥३०१॥॥३०१॥
॥३०१॥॥३०१॥
नस्योपाशितेवपुत्रमभोगमतेःपुत्र
ग्रहेष्वदगुरुमुक्तैः पराक्षितेदृष्टेतिहा
दपालप्रमत्तमस्यानभोगातिरिक्तस्या
नस्यितैरभनामयैः पापैरुपलक्षिते
सति एवेवियेवसिष्टयागतिगमिषागता
जयवस्यात यदाहवगहः लग्नारिकर्म
द्विकेष्वभित्तितेयपुतातलग्नरहि
तेपुत्रमभप्रेषु यातभयंनभवतिप्रतरत्स
मदपयः पिकिसतारिसमागमेपुति
अथात्ययोगयात्रालग्रदयमारु लप्रेय
दिजोवः पापायदिलाभेकर्मणपिवाव
द्राज्याधिगमः स्यात् पुत्रवृथमुक्तेवेदोहि
वुकेवतद्वत्फलमक्तैर्वैमतिवयैः अस्या
जगत्सामालाकंदतल्लक्षणवभोगात्म
लाकिजगतायगतातगतायगताय
रुः कार्तिकेयः तस्यवकाणिमवातिषद

यमे

८८

मेः वदिरत्तैर्भिन्नायतिमहितायथा ३३१॥३३
॥३३१॥॥३३१॥ गुरुवदिवस्यात उक्तैववगहेण हो
राश्रितेदेवगुरोप्रयाताहुरग्रहः कर्मणिना
भोगेवा कृतारिष्टणाक्षयमक्षतागः क्षयति
तोशोक्षयकोशमेतीति क्षितोशोराजोर
क्षणाक्षयनाशमक्षतागः क्षितरीक्षतः श
रीरः सत अक्षयकोशमक्षोणकोशक्षयस्य
ग्रहमेति आगकृतोत्पथः अथवापुनसप्रमे
वृथमुक्तोस्यातो वंदश्चिद्विकेवतस्यानुस्या
देवविषेयोमेसर्वमेतिवयैस्तद्वत्फलमक्तैरा
जादिगमः स्यात् तथावप्रीपोतः शाशिति
वतर्थसर्वदिक्षितेक्षेजयतिगतोरोहीरि
ववुहेरति वगहोपि शाशितिवतर्थग्रहस
मेतवृथमहितेक्षगतेभृगुपुत्रे गमतसवाप
पतिमेवजात्रयतिरिष्टसमेराविनेवति
अथात्ययोगयात्रालग्रदयमारु विपुतनति
यतेमुक्तजीवेदोह्यश्ववृथमुक्तोत्पुष्ट
स्थितोमदनभवगुष्टमावोवुगकशिस
तभृगुजोतगतश्चदमाः अस्यातिजगत्पाव
दिकाकंदः तल्लक्षणव तनुतवगुरुभिश्च
दिकाश्रुतभिः अश्रुतभिः सप्रभिः वद्विष्टा
क्षैर्यतिः ३३१॥३३१॥३३१॥३३१॥ अत्रस्यान

८५

म.
याप्र.
टी

५०५

५८५

मस्याद्दृष्ट्यास्याश्च यथासांख्ये ज्ञेयं यथारिणोष
मेषुकः ततो जीवः तिथेने अष्टमं दृष्ट्वा पवे
विधे विधिप्राप्तयोगात्तोजयः स्यादित्यर्थः य
दाहवगहः गुरोर्विलम्बभृगुजेरिमस्येवदृष्ट
मेहंतिगोतारिसेतो हृष्टियथा दक्षिणामारीवा
रीवहोयथाहस्ततनुश्चक्रदति अयेप्रथमो
योगः अष्टबुधभृगुजातयिगोहवतथस्यान
तत्रस्थितो चेत्स्यात्तावेदमा मदनमवनगः स
मस्यते तत्रस्थिते अस्यादेव विधेपियोगो
त्यविजयः यदाहवगहः स्मितुजौवतयगो
तिष्ठाकरश्चममे यदातदागोतपः प्रशा
सुखेति ताराणां इति अथ ततो ययोगः अथावा
वेदमात्रेवगुप्ततथस्यानस्यः सन शशिसुत
भृगुजयोवुयश्चक्रयोरंतरिता मथवती स्यात्
एवविधेययोगातः रातोविजयुषव यदाहवग
हः बुधभारीवमथगतेहिमसोहिबुकोपगते
वप्रबुधः प्रदमेत परुहृतदिशो यदिवांतकृतः
परुहृतयमप्रतिमोभवतीति तनवेदस्पुय
भारीवमथवतिने किञ्चित्तराशिस्थितनेमति
विदक्षिते तत्रराशिकृतमथवतिनविदक्षिते
त्ययमर्थः स्यात् बुधभारीवमथगो अन्तरस्त
तीयस्वानेपरः पंचमेवेदश्चतुर्थदति एकराशि

तत्ते सकृते पौर्वापर्यवत्तु स्थाने बुधः अ
क्रोवास्त्वोपाः स्यात् तयो रमते रातिवा
हृशस्तत्रवस्यानेवेदस्तत्रेव वेत्स्यवती
स्यात् यथा बुधे राणादि पवपत्तदयमम
वैक्युक्तमिति उच्यते यद्यपि वगहवाको
मेदेहस्तथापि वाथरागावाक्यादेकरा
शिवावधानकृतमेवमथवतिनविदक्षि
ते यदाहवाथरागाः यत्रावुद्विक्ता
तेः क्रमेण उद्विक्ता वात्मजसंस्थिते वी
वुधेद्विक्ते रमशक्रवायकां प्रयातस
जयप्रतिष्ठति काष्ठादिशो पतश्चोपल
तांतेनेह लग्नस्य अष्टपार्श्ववति स्यात्
दयवतिनोः बुधश्चक्रयो मथवती चेत्स्या
त्रदामोपिरातोविजयदृति यदाहगुरुः
वेदप्रसितयोर्मथोहिबुकेलप्रगोपिवा
प्रयाताश्रियमाप्नोति निष्ठाशान्त्वहीपा
तिरिति ७. अथान्ययोगागालप्रह
माह सितजीवभौमावुधमान तन्ना
स्तनमन्मथारिहिवुक् विग्रहेवेत क्रम
तेरिमोदरावणा अवहोराहिबुकायगोर्
रुदिनेविलखैदेः अस्याथाकंदः प्रा

म.
या.प्र.
टी.

४८५

१४६

गवत्समेतेपेशोतरेतलेपुत्रकः स्यात् स
प्रमेजीवः षष्ठेभोमः वतर्थेवुयः तृतीये
शतिः एवंविधेविशिष्टेयोगोराज्ञोविज
ययव यदाहवराहः यस्मादयास्तारिव
तसिसेस्याः अक्रागिरोगारकसोस्यसो
गः द्विषद्वलसोवदनानितस्यक्राता।
निकातातवलोकयेति नारदोपि अ।
कारत्तार्किभोमपुलगास्त्रावृत्रिशत्रिपु
गतस्यायेवैरिवमृगप्रोलात्तीवलीयते
इति श्रीपतिरपि यमत्रपुत्रेज्यमहीस
लेषुत्रिवेयुलगास्तारिप्रस्थितेषु विली
यतेवैरिवमृगाप्रेलात्तेववहोत्तपते
रीतस्येति अयमेकोयोगः अथान्यः पु
रुदिनेहहसति अयमेकोयोगः वासरे
अग्निलवितैः समस्तग्रहः सूर्यादिभिः
सप्तभिः क्रमतोयादिस्यानस्थितैः सद्भिः
पलचितैः सति यथाषष्ठेसूर्यः तृतीयेवा
हः दशमेभोमः षष्ठेवुयः लप्रेगुरुः चत
र्थेपुत्रकः एकादशेपुत्रातिरिति एवंविधेयो
गोराज्ञोविजययव यदाहवराहः सूर्या
दयोः रिमहजोवरशत्रुसप्तप्रष्टायगाः सु

रगुरोदिवसश्चयस्य यानेरिसैन्यमपगा।
कतितस्यनाशमीमांसकश्चमणाकेसि
वतीर्थपुण्यमिति मीमांसविचारस्तन्मा
त्रनिष्ठामीमांसकानतवेदार्थविदि एवं
विधायैश्चमकावौहोलेषांतीर्थपुयथा।
वैदिकानांपुण्यनाशः ७। अथान्यथा।
गयात्रालग्रमाह सहजेकृजोतिथनम
कभार्गवासदनेवुयोरविरोतनोपुरुः
अथवेत्सुरज्यमितभानवोजलत्रिगाता
हिमोरिरुथिरोरिप्रस्थितौ अस्यातिजग
तामेजभाषिणीकंदः तल्लतामसुक्रं प्रा
क यथा ॥०३०१३॥१३०३॥०३ तृतीयेमा
लस्यात् अष्टमेपुत्रकः सप्तमेवुयः षष्ठेसु
र्यः लप्रेगुरुः एवंविधेयोगोराज्ञोविजयय
व यदाहवराहः त्रिनिथनतनसप्तमादि
सस्याः कृजवुयजीवसितारविष्णुयस्य
तल्लजनजनितेवलोकयाज्ञानभवति
तस्यविगयशक्रमेनेति अयमेकोया।
गः अथान्यः अथेति योगोतरमच्यतेइ
त्यसिताभानवोवहस्यतिपुत्रकसूर्याः
जलत्रिगाताश्चतुर्थतृतीयस्यानगातावे
त्सः सौविहथिरोराजिमगालैरिप्रस्थिता।

म.
या.प्र.
टी.

५६०

५८७

तौषप्रस्थितौभवेतो यवेविधेविशिष्टे।
योगोहिनिसितराज्ञेयः स्यात् यदाह
वराहः ऊनरविजयतेरिभरातानाजा
लसहजोपगतैः सितार्कजीवैः विप्रव
लसपणतिनाशमाशुश्रुतमयनस्य
ऊर्ध्ववितेयेति ३२ अथनामविशेष
प्रकाराणांयोगायात्रालगान्तरा एको
हेत्यसितेप्रपंचमतपःकंद्रेषुयाम्ना।
याहोवितेप्रथियापपुसकलायोगा
थियागामस्तः योगहेममथाथियोगाम
नेहोमरिप्रगावयुवाथोहेमयशावनो
सुलभतेयोगायेभोजन अस्यातिथि
यासाहेलविक्रीडितेकंदः तल्लताव
सूर्याहेममजस्ततः सपुरवः साहेलवि
क्रोडिते सूर्याहेमदीदभिः समभिश्चात्
वेतिथ्या ३३०१०१३०१३०१३०१३०१३०
॥ जेससितेप्रपुयवृहस्पतिमुकेसेको
पिदुयोवाप्रुदीम्पुकोवावेत्यचमतपः
कंद्रेषुस्यानेचमवास्याने तपसिनव
सेवाकंद्रेअथमचतशसममदशमान्य
तमस्यानेवास्याने तदायोगाख्योयोगाः
तथातपुतेत्यमुकेषुयुधप्रवृयमुको

हो

प्रुमुकोवावेत्यचमतपःकंद्रेषुयाम्ना
तमस्यानेभेदेनस्यानेकेनवास्थितोस्या
तोतदाथियागाख्योयोगाः सकलाहेत्य
सिताः प्रपंचमतपःकंद्रेषुयाम्ना
स्यानेप्रुस्यानेभेदेनस्यानेकेनवास्थिता
हेत्यः तदाथियागाख्योयोगाः अथपल्ल
माह योगोदितियोमव्रजन राजाहेमऊ
शाल्लभते ऊपलेनगातागतेकुरीतीत्य
र्थः अथाथियोमव्रजजाहेमनथा
रिप्रगावयुवावयुवलभते यदाहना
रदः कंद्रेषुकोलोषुकेनयोगाः मुक्रुत
सूरिप्रुथियायोगाः सवेदाभोत्रिभियागा
थियागकः योगेपियासताहेमप्रुथि।
योगजयावहः योगाथियोरोहेमापुवि
जयार्थविभूतयः इति वराहः एकेनवा
युधवृहस्पतिभारीवानांयोगाभवेन्नवम
पेवमकंद्रेकेषुदाभावंदतिमनयस्त।
थियागमवायोगाथियागमपेरिभिरु
दितेति योगेनयेत्पतयोरिप्रुप्रुयति
हेमेनतेगमनमागमनेचक्रुः हेमेय
शारिप्रुविनाशमथाथियायोगाथिया
योगागमतेनजयेद्विद्वीदिति अथात्र

सु.
याप्र.
दी.

५८८
५८८

योगस्ययोगाधियोगस्यस्थानवद्विस्थिता
षट्मेदाः पंचगुराः षट् शुक्रस्यपिषट् प
वेयोगाग्रहादशमेदाः तथा अधियोगा
स्याष्टोत्तरशतमेदः यथा ज्ञेयशुक्रा
णाहयोहयोगीश्वरयोमेदाः बुधगु
बुधशुक्रोत्तरबुधगुरोर्वैरकेकस्थाना
स्थिताषट्मेदाः स्यात्तमेदतबुधः प्रथमे
स्यानेगुरुद्वितीयादिषुपंचस्थानेषुस्थि
तस्तदापंच पंचगुरुः प्रथमेस्थानेबुधो
द्वितीयादिषुपंचमतत्रापिपंचैव अथबु
योद्वितीयेगुरुस्तृतीयादिषुवतषुतदा
चत्वारिमेदाः पंचवेपरीत्येपिचत्वारः अथ
बुधस्तृतीयेगुरुश्चतुर्थादिषुतथात्रुद्यः
पंचवेपरीत्येपिचतुः अथबुधश्चतुर्थेगु
रुःपंचमेदमेदा तदाह्योमेदो पंचवेपरीत्ये
पिह्यो तथाबुधःपंचमेगुरुःषष्टितदेको
मेदाः पंचवेपरीत्येपिपकः पंचबुधगुरो
र्वैरिमिलिताःमेदाःषट् त्रिंशद्देदाःस्युः
अनेनेवप्रकारेणबुधशुक्रयोर्विना
वैतयवमिलिता अष्टोत्तरशतमेदाभ
वेति अथाधियोगाभेदाः तथाहिज्ञेय
शुक्राणांमचनेकेकस्थानस्थिताषट्

मेदाभवेति अथस्यानमेदेनोच्यतेमेदाः
तत्रह्योसमदायणकोभिन्नैवेग्रहाणां
त्रयोमेदाःतत्रह्योस्युः यथा बव ब्रुव ।
शुभ्र शुभ्र बु तत्रदिग्रहसंचःप्रथमेस्था
नेपकोद्वितीयादिषुपंचसंस्थितस्तदा
पंचमेदाः यदातेकः प्रथमेद्विग्रहसंयोग
द्वितीयेपवेत्तृतीयादिषुचतषुतदाचत्वा
रिमेदाः पंचवेपरीत्येपिचत्वारः अथदि
ग्रहसंचस्तृतीयेपकःचतुर्थादिषुत्रिषु
तदात्रयः पंचवेपरीत्येपिचतुः तथाद्वि
ग्रहसंचश्चतुर्थेपकःपंचमेदमेदातदा
ह्योमेदो पंचवेपरीत्येपिह्योतथादिग्रहसं
चःपंचमेपकःषष्टितदेकोमेदःवेपरीत्ये
पिपकपवपंचबुधगुरुसमदायस्यशु
क्रमहितस्यतावेतपवसर्वमेदेको अथ
त्रयाणामपिग्रहाणांस्थानत्रयाक्रोता
नेनमेदाउच्यते तत्रबुधशुक्रगुरुसंच
स्यबुधमहितस्यतावेतपवशुक्राणा
मन्योत्परिवर्तनात्षट्मेदाभवेति ।
यथा पतद्वत्प्रकारेणभास्कराचा
र्येणोकपाशा राणिनेस्थानोतमेका

म
या प्र.
टी.

५८५

५८५

दिचयोकवातरस्यादिनाभयायितर
त्रिभिर्देहाणां स्यान्तोमयेतिरे।
तरस्यानत्रयाक्रान्तनचवारोभेदापवे।
पेवभिरीपभेदादत्येवचवारोभेदापवे।
वृत्तविशतिः अत्रापेविचारः बुधवत
शेउत्रस्यादिशिलास्तारिकः केदरा
तनायोगकर्तावतत्रकिंयोगः प्रबल
ततलास्तारिकादितितत्रसामान्यवि
शेषभवेनलास्तारिकदोषपवप्रव।
एव तथेवाथियोगयोगाथियोगेनः
एवमममयः शुक्रोत्तमभेगीप्रबला
एव तथेवाथियोगयोगाथियोगवा
कहेततपववुथश्रुयोलीलारिक
लश्रभेमिदोषोप्रबलोदतिवास्ताना
मपेतत्स्वदोषे अत्रवमिष्टकपपना
रतादिभिर्देविभिर्देहादिभिस्तुभूया
सियोगयात्रालग्नान्ताति तानित।
इंशेभ्यपवावयायीशिशुयाधिक्यभ
यादंशकृतानोक्तानि ७३
अथविजयदशमीसंज्ञके
सिद्धसहस्रमाह ॥३॥

इषमासिसितादशमीविजयाशुभकर्मसिद्धि
करीकथिता अवलार्हयुतासतरांशुभदानपते
स्तगमेजयसंधिकरी अस्पजगतांतोदकाराखे
दः तल्लक्षणंचइहोदकसेवेथिसेः प्रथितयथा
॥ ३० ॥ ३० ॥ ३० ॥ ३० ॥ स्वसार्थेपथं यदाहनादः
वल्लक्षपदशमी आनीविजयस्तत्रयात्राणांसे
थिवानपराजयशक्तिकपपोपि मासीवेष्टक
दशमीसर्वराविजयाभिधा जयप्रदासयात्राणां
संधिवानपराजयमिति वसिष्ठेनत अवलसा
दितेतिपाशस्यसक्तं अवलार्हयराकावेसाति
थिर्विजयामिधा विजयादशमीतत्रसर्वकार्ये
निंदितायात्राजयराज्ञांसेथिनोचप्रयच्छति
इति अश्वपुक्कश्रुत्यवर्तते कालेकाल
सामिकायानिचोदशम्यां अथैवेमहता।
यासेनविचारितेपंचोगाद्यदिसहितेलग्नसम
पिमेनाविष्टमनेवहमानशक्तनाचावशक
तंतत्रापिप्रबलउबेलभावेचसेततिलकाछंद
साह चेतोनिमित्तशकुनेरतिसप्रशासैतोला
विलग्नवसमयपियः प्रयाति सिद्धिर्भवेदय
पुनःशकुनादितोपिचेतोविष्टदिरधिकानवता
विनेयात अष्टाष्टासंगुलायः अनेतर्याय
अन्यतः करणानिमित्तमगलसुखरागदिशक्त

म.
पा. ३.
प्र. टी.

५५०

५९०

नानिवह्यमानानि योतेः खलनिश्चयेन सप्रशस्ते :
सद्भिः कृता तथा समीचीने विलक्षणमपि ताता
उपेयिष्यो रार्ज प्रयाति तदा सिद्धिः वाञ्छितकार्यमि
दिः वाञ्छितकार्यमिदिर्भवति यदा ह नारदः मनो
निमित्तशक्तैर्लैग्रं लब्ध्वा रिपोपरे विजिगीषुष्येव
जतिविजयशीलमेतत्तमिति निमित्तमेव सारणा
पि शक्तैर्लैग्रं लब्ध्वा रिपोपरे विजिगीषुष्येव
शुद्धिमिह प्रतिपद्यिष्येति यद्यपि यो विजिगीषुः
जतिमेतन्विरादिन यश्चिरिति यदा तैल ग्राहिव
लोस्यपि निंघानि चेत्कृता दीनि स्युस्तदा याजानि
विदेव यदा ह वसिष्ठः शुभानि निमित्तानि इत्या
तशक्तानि च याजोक्तास्ते नृणां तेषां निपताप्य
नायुपतायेति यदा तैल ग्राहिव लोस्यपि निंघानि
शुनियानि लब्ध्वा निमनो विमुक्तिश्च नोत्पद्यते
कस्याप्यवश्यमित्यत आह अथेति शक्त्या दितोपि
सकाशावेतो विमुक्तिश्चिरं चेतो विमुक्तिविना
नेपात न गच्छेत् यदा ह कश्यपः निमित्तशक्त्या
दितः प्रथाने हिमनो मया तस्माद्यया सतो नृणां
सुखमिदिर्मनो जयादिति श्रीमतिरपि निमित्तग
शिरकतो नृणां मनस्तथैकतः श्रेयसि यो संस्त्यां उपे
र्मनो विमुक्तिरिष्यते इति ७५ अथ शुभसूचक
सकलपदार्थसमखोपि याजाया मवश्यं कर्तव्यमिति

निमित्तान्नाह अतवेधने देवतप्रतिष्ठाकर
पोरोत्सवस्तकासमाप्तौ न कदापि चलेत्
कालविद्युह न वर्षातदिनेपि समग्रां अथ
विषमक्रेरसि वसेत तिलकाक्षरः तल्लक्षण
च विषमे समजागुरुसमे चेत्समग्राय अथ वसे
तमासिकासा यथा विषमचरणे ॥ ३० ॥
३० ॥ ३१ ॥ ३३ ॥ अतवेधने यथापवीते देवताप्र
तिष्ठाकरपीडा विवाहः उत्सवास्तो लिकादिः
समचरणे ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥
दिविये न मनस्तकं मरणस्तकं च पतेद्योप
परार्थो नाशो सौख्याया वदिन समाप्तो नास
समाप्तो अस्माभिर्विना कदापि नैव चेतद्भवेत्
त यदा ह नारदः उत्सवापने यादाह प्रतिष्ठा
शोचस्तके शुभमात्रे न कृतीतया जात इति
गोपिपुत्रिति शुभो चे मरणाशो चैस्तकं जन
नाशो चैव कालेति विद्युत्सिद्धा चैवाचनम
र्जिते वर्षादृष्टिः तद्विर्तनी सः एष पश्येत्
प्रकालेऽस्तु समग्रां समदिवसकं न चेतत्
यदा ह नारदः पौषादि चतुरमासी प्राप्ता
मौहिरिकालजा अतं पादादिकं चैव वज्रये
त्समवासान् वृष्टिकालप्रभवावतर्षमासे
उपोषसर्वेषु आसमाहेतान् अतं च यथादि

स.
या. ज.
प्र. सी.

कृतं चेति तारोपि अकालनेपत्यतिर्बुद्धः।
नितवृष्टिप्रकालनेषु समरात्रेन तत्रेजः।
दिति प्रकाणसमये येनतिवसिष्ठवाकोपया
एदिवसोत्पन्नस्य विद्युदोरोषातिशयसूत्र
नार्थस्य मेवायेव ह्यति यदिमास्यरिति ॥
अथ राजपकदिनमप्येकस्मात्तत्र गतं त्रगम
नेचिकीर्षितदिकसूत्रादिभावं शस्यविरैणा
रु महीपतेरेकदिने प्ररात्रयेयदाभवेतां गम
नप्रवेशको भवारसुलप्रतिशुक्रयोगिनीति
चारेयत्रैव कदापि पंडितः यथाचारणसी
तमराचरणदिगमनप्रवेशको स्यातां कोर्यः
यस्मिन्नेव दिने एकस्मात्तत्र गतं तस्मिन्
नेपवत्तेन गतं तत्रे प्रवेशः तत्र यथाकथं चिते
चंगमहिमोलाचन सत्रसुलेवारसुलेचप्रति
शुक्रश्रयोगिगमयतां रोषं पंडितः कदापि
नेव विचारयेत उक्तं च भगुणा एकस्मिन्नपि दिने
सेवेन्नमने प्रवेशाय यदात दिनभेदेन यात्रा प्रवेशोभ
वतस्तदा यात्रायां प्रतिशुक्रवारसुलादि विचारेत्
व अथैकस्मिन् दिने सापेति गमप्रवेशोपेव
कार्यं चिकीर्षितं किं विचार्यमित्याशंकोत्त
रमनुष्टभाद यथैकस्मिन् दिने समहीपते
निर्गमप्रवेशोस्तः तद्विचार्यासुपियाप
वेशकायैव यात्रिकस्तत्र साधारण्ये प्रवेशकोत्तरः

प्रवेश

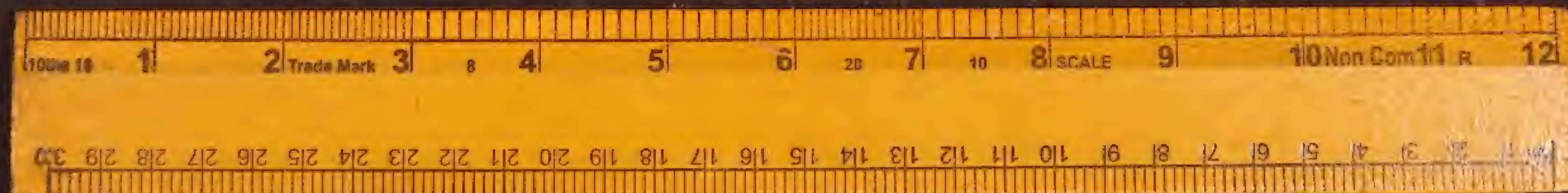
प्रकरणेव ह्यते यात्रिको यात्रासंवेधो काला
तत्र गतं त्रगमने यदाहर्गर्गः प्रवे
शनिर्गमो स्यातामेकस्मिन्नपि वासरे तदा प्रवे
शिकं चिते उपेनैव तयात्रिकमिति वावशि
कं वासरे यात्रिकं च वासरे वापे सिद्धौ वेदिव
सवासरविति वासरशब्दस्य नपुंसकत्वात्
माताधिकरणेन संबंधः अत्राहुः एतत्
योपनिबं येन प्राक्येन निबं स्यात्ता गलत्
नयमानतमस्यैककारकत्वात् भिन्नकर्तृ
केतनायं रोषः यथासंमतिवाक्योः अत्र स
मायिः एकस्मिन्नेव दिने यात्रा प्रवेशकाला
योः किं पद्धतिकाकृतो विलम्बस्तिष्ठेव
परंतयात्रासमये भद्राद्याती पातादिकं मद्दो
षजातं विचार्यवानेव तिसंदेहः यदि विचार्य
तदा विशिष्योक्तं प्रतिशुक्राद्यपि विचार्य
दिनविचार्यैवैव सति भगुवाकामनर्थके
स्यात् ननु सामविशेषदानेन प्रतिशुक्रादि
कं वापके भविष्यतीति चेन्न एतत्प्रकरणे
ठितात्मा शुभाशुभप्रकारां कर्मोक्तदोषा
लोतास्ति सामान्यविशेषभावः अथैव विचो
योगास्ति हिर्भरणापतीतामिति यथाख्या
नेभिहितः तस्मात्प्रकरणे पठिते दोषवि

सु.
पा.श.
प्र.टी.
५/१

वारेप्रसक्तैर्न विवावचनेदोषत्वागोपायानि
कारेण निर्णयपरवेमवगाहतेति प्राक्कथ्य
निवेधः सार्थक इति ७८ अथ प्रयागे विनवमी
षमन एभाह प्रवेशानिर्गमं तस्मात्प्रवेशेन वा
मेतियो न तत्रैव तया वारेनैव कुर्यात् कदाचन
त्रिविधानवमी प्रयाग नवमे प्रवेश नवमी त
अरह प्रवेश तिष्ठितो नवमी तिष्ठितो निर्गमं न क
र्यात् इयं प्रयाग नवमी पुन सुगम न दिवसा
ववमी तिष्ठितो अरह प्रवेशं न कुर्यात् इयेव प्रवे
शनवमी तिष्ठितो अरह प्रवेशं न कुर्यात् इयेव प्रवे
शेनैव विविधा प्रवेश नवमी प्रयाग नवमी
नवमदिनं निर्गमनतः प्रवेश नवमी तिष्ठा
ख्याते नवमदिनं प्रवेशात् प्रयाग नवमी च
विज्ञेया सततं नवमी वितयं प्राणानां हविरे
यातरिति अत्र परित नवमी दोषः प्राणक
तात्रोपनिबद्धः नव प्रयाग नवम्योतवतिः
स्य संप्रसो गृह प्रवेश निवेधस्यैव शुक्रतात्
शेषे पुनस्तस्य गृह प्रवेश नवमं न संभवो युक्तः अ
तो दोष विधानमपि युक्तं स्यात् यदा ग
हा निर्गतः प्रमाव देवा ह्यीमे वक्रतका
र्यः सव सप्तमी अष्टमी वा तिष्ठो गृहं प्रति
सः

सवेत्तनः कार्यातिपातवशात् प्रवेशातिथ्योः स
काशादितीये वा तिथौ याचते व विरथात् इत्यर्थः
न तत्रोपीति तया तेनैव तिष्ठितं त्वेन प्रकारेण न
तत्रैवारे वा कदाचनैव कुर्यात् अयमर्थः य
स्मिन्नत्रैव गृह प्रवेशः कृतः ततो नवमे न तत्रै
प्रयाग नवम्ये यथा सग्रे प्रवेशो हस्ते गमने
निर्गमने तत्रैव नवमे वी प्रवेशो न कार्यः यथा
हस्ते गमने निर्गमने रावा वा यं प्रवेशः अत्र
पि प्रागभिहितं रीत्या यात्रा पि निश्चिदा एव
वोरापि येयं यथा उपवारे प्रवेशः ततो नवमे
दिवसगुर्वाख्ये प्रयाग नवम्ये युरुदिवसाश्च
नवमे शुक्रादि दिवसे प्रवेशोऽपि न कार्य इत्यर्थः
यदा ह गगः प्रवेश निर्गमश्चैव निर्गमश्च प्रवे
शने नवमे जात नो कुर्यात् पि स्थवारे तया वपि
ति ८० अत्र य - नीये विधि शालिनी च्छे
साह अग्निं कृता देवतं एतं गिता तत्रार्थं वि
तादिगीशं दत्तादानं वा स्मरणे भ्यो दिगीशं
ताविते भूमिपालाभिगेह्यत स्याथै यदा
ह तारदः इत्याशने तिलैर्हृता एते यत दिगी
शं गेताविते भूमिपालाभिगेह्यत प्रणम्य
देवभूदेवानां श्रीवन्दे नृपो वनेत इति यदा ह व
लिष्टः दिगीशं कृति कृता सुवर्णं न स्वमंत्र
कैः स्वर्णं न स्वगंधाद्यैर्भूयैदीपैर्मनोरमैः

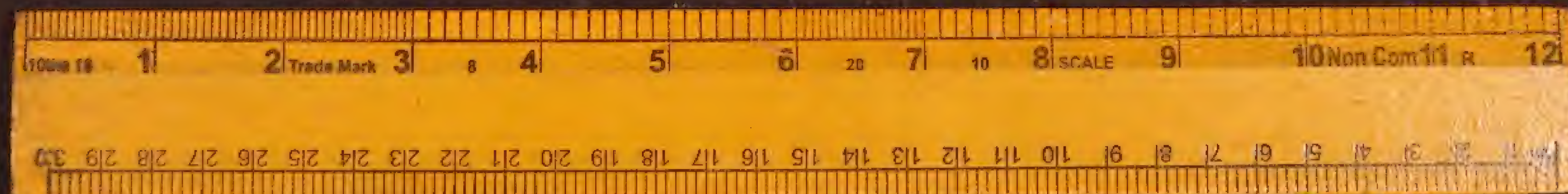

सु.
या. ३.
श. टी.
५५३

५५३

तदानीं वस्त्रे नैवेद्ये भक्षणसम्पत्कृत्येत तदि
गीर्णसमं सत्तिलहोर्मवकारेयत देवतायत
तोदयात्यतिमांशवर्णानितो देवानाहनिश्च
विष्णुस्तिलवाचनपूर्वकं नत्वातष्टः प्रीतम
नात्रजेमगलनिःस्त्रैरिति अत्रपात्रादिनाया
वसमदिनीमयेगसकासननमके अहंयवेति
नवस्यानमकेसममेदिनेगदमवस्य यदाहवा
राहः यात्रावाक्समादाहसकासदायताअहं
एवंकथितविजयस्तानग्रहयज्ञः सममेदिन
सेइति तदेतदगदहेण इदयात्रायामदताग्रः
यस्येदंभणामिदिनततपवावधार्य वसिष्ठादि
गिरिगिरिणाचानिउक्तानितानितज्ञायाया
ठातत्रैवपठितव्यानीतिनास्याभिलिख्यतेग
सनसमंयथानेदंयनमग्रयेममुरत्यादि
नादिमापिसंभवति ८ अथनक्षत्राणांरोह
दांशाहंत्विकीदिताभ्यामाह ऊल्मावास्तिल
हंइत्यानपितथासाधंयगवदपितामेडुग
मनणामंसमंपरेतयेवरक्तं तथा तद्वत्पयसं
मेवजाषपतलेमार्गेवशाशतथावाहिकं
क्षत्रियंस्त्वय्यमयवाविशंउक्तान्मन्त्रालं कौ
शंशारिकंमौथिकंयत्तलेणासंदविष्णुह
याहलेसाहसवात्रमुद्रमपिवापिष्टयवा
त्रेतथा अस्यात्रैवत्वविजयत्रमथवाद्यात्र

मेवंकृमातभक्तभक्त्यमिरेविचार्यमतिमान्म
होतयालोकोयत अत्रप्रथमपद्येततर्थचरण
प्रत्यक्षंदेभंगोलिसंगप्रत्येपकरणात् स
मपेक्षेवेतिपिंगलसूत्रेणपकारेफसंयोगेया
स्वर्णसलजुताभिधानात् तथाचकालिदासा
ग्रहेयप्रत्यक्षमनीयवसेति तद्वदपिच्छंदो
भेदाभावः ॥ सूत्रेअकारोच्चारणेमात्रसत्तायं
तेनपीत्यादावपिलजुते अमेतसंयोगमात्रेप
रभतेपरभतेलजुतमतीवप्रयत्नतयेत्याहः
उक्तंयसरसतीकंठाभरणी यदातीवप्रयत्ने
मसंयोगोरेवगोरेवं नक्षंदोभंगमणाहलदा
दोषायस्वरयइति अत्रोदाहरणोत्तमायाण क
तार्थाश्रुतायानांमिज्ञाणोदभरंतिये तात्पर्य
तातपिकयादाःकृतद्वात्रोपभजेतेइति एत
क्षुक्रतागरितेभयातेसीतोपलंभेप्रऊरु
प्रउदिमितिच ततोतीवप्रयत्नेनात्रप्रीत्य
स्याच्चातोपायवर्णोपलजुतेवेतेनसगाणया
लेपवतयासतिच्छंदोभंगोमावश्यमलमति
प्रसंगेन हयाहलेअधित्यादिसूत्रविश्रु
तिभेषुनक्षत्रोदंऊल्मावास्तिलानादिकुमिरे
भक्त्यभक्त्यवर्णीभेदेनरेषाभेदेनवाइभक्त्य
मेतदभक्त्यमिति विचार्यभक्त्यसंभेवभक्त्य भ

म.
या.श.
प्र.री.
५१५

५१५

तसंभवेयालोकयेत पश्येत् स्थितेयपि
येये यथा अथास्थितोक्तल्लुपानत्ततलि
त्रमाषान् भरणोतिलमिश्रतेऽलात् कति
कयोमाषान् रोहिणो गद्यां गोसंवेधिरपि
सुगेनयमाज्ञेयते शरीयाउग्यगवमेवपुन
वसावेणमासे उद्येतस्येवमगस्यरुधिरं
अथायोपायसे उग्यउग्यमथेवहिसेरुपा
लापचिततेऽलात् मद्यां चावस्यपतिणा
मासे पूर्वफाल्गुणो मगस्येवमार्गमासे ३
त्रफाल्गु गायो शशो मगस्येवमार्गमासे ३
शिवत्रेसादीनिभाषया विज्ञापयेद्युक्तलि
मौलात्मा मगस्येवतपक्वे नविशात्वायाविज्ञो
उज्जाननावर्णयतिता अन्तरायातफल
तत्सत्फलस्य मगस्येवमार्गमासे ३
शारिकायापतिलपः इदं शारिकामासे पूर्व
काठायां गोपापइदं गोधिकं मासे ३ त्रकाठा
यं शांशालायापतिता इदं शालोपतलं मा
संशवितशालयमः सारमलमिति भाष
या अभिजितिरुविष्ये मगस्येवमार्गमासे ३
रिवेरुपीधविषया मगस्येवमार्गमासे ३
यवातापिहं मगस्येवमार्गमासे ३
मोर्ते ३ त्रभाइपदायाविज्ञितात्रनानाविषे

रत्रेगोशुमारिभिः एकैर्मिश्रितोमादन
मितिकेचित यत्तेवेव्याक्रमः यवातेऽ
लाभिला मेधी दुग्धेन पकोमवकलीयरेक्त
नारकाविज्ञात्रगहेनोद्यतेऽतिरेवत्योचद
अत्रेव्योदनमिति अपिच तथेयादिकमा
एवंविज्ञोऽज्ञानिफलं कर्मसारां गोपां वश
त्यर्कहविष्ये कर्मसारां वशज्ञे यवपिष्कं
मत्स्यत्रेचितात्रेचदयत्रेचदमात्ममात ३
ति उत्पन्नविज्ञितात्रेचदयत्रेचदमात्ममा
रस्यरुधिरं अत्रविज्ञोऽवफलेततइतिफला
कश्यपेनशुगुक्तैः अत्रात्रेज्ञाउद्यते अत्रग
तवेविज्ञभावात् यतश्चोपतिवाकेविज्ञोऽज्ञा
याफलमित्यक्तेतस्यार्थमविमः प्राचापिये
गुविज्ञोऽज्ञाफलेयावके कलस्येतिवराह
पुत्रव्याख्यानेविज्ञानाकायापतिताविज्ञा
याप्राचाफलानिप्रसिद्धाविज्ञातावितिभट्टो
तलयात्वात्तान विज्ञालक्षणमक्तदीपिका
यात अज्ञात्वात्तान सेसिज्ञायताः सतिलात्ते
उत्ताः अज्ञात्वात्तान सेसिज्ञायताः सतिलात्ते
इति अत्रयदभस्येउद्यापेवातत्सनाट्टावा
वगेतयमित्यादयुक्तैः अत्रभास्यमभस्यवा
स्यतास्यतायाचनेत दत्तावासिद्धिमातेति ३

सु.
पा. ३.
प्र. २.

५१५
एभादिप्रभृतिरिति आदिशब्दात्तत्तिथिवा
रदिरोहदेष्टुस्मरणं स्पष्टं न भवति न
यासंभवेये न ह्यदोहदेष्टुवसिष्टादिपदे
प्रकृतिहेतुः प्रविकल्पस्तत्त्वतः ।
भवेदिति भक्त्युदेनरतिपातस्मरणस्मर
स्मात्स्वपपाशेति सायणिवेतादिधिति
तिपिशाबादोचकते इति इकारेणापे
भवेदितिकथमयं प्रयोगः उच्यते चुरादि
भिस्तुतिजनित्यास्ति अनन्यत्वेताश्चुरादय
इत्युक्तेरेवेमतिणि न भवेत्तद्विधिनलिरि
भवेदिति सिद्धिर्नापकं च चुरोरोदिदि
तिस्त्वामिति चितेर्पातो विदिनकरातोदि
चित्तिचित् इत्यादेविस्मितात्रे पातो रितिन
सित्यनिधिताफलप्रपायाः किति इति न
लोपोमाभरितेवमर्थकतेनित्येति विनलो
पेण प्रसेगारितिते ह्येवमवृत्तिनमर्थमिति
चेन्नविति स्त्वामित्यनकमेव पठितयो किं
सितेन एव सति यदिते कतेनापकसत्तायेस्य
संपन्नमिति प्रत्ययसत्ताया लवचः प्रालाजु
बुधुपुष्पोमानवा इति विशालनार्थस्योद्यदि
कस्यावृषोपयामासुरि स्योचु उचुरित्या
दिमहाकविपयोपपत्तिरिति वामनः पक्ष

चौरेतीत्यादिप्रक्रियाकोसरीकचेत्याहमेत
समतिप्रसेगेन ८२ अथदिरोहदमनप्रभार
आज्यतिलोदनमत्स्यपयश्चापिययाक्रमे भा
त्ययेरोहरेदिशेयाशोएवोदिकोवजेत आमे
हतेएवस्योतिलोदने तिलमिश्रमादनेदक्षिण
स्योमत्स्येप्रसिद्धे पश्चिमायापेयाङ्गुत्तरस्या
एतयथाक्रमेदिश्यमभीष्टरिभवेरोहदेभक्त
येजतः पूर्वोदिकामावाजिगमिषतां वजेत
यराहशीपतिः आज्येतिलोदनमत्स्यपयोभि
ष्ठाकप्रभृतिप्रमशः खलभक्तेति नारदेनापि
उक्तं वृत्तात्रेतिलविशत्रमत्स्यात्रेवृत्तपायसे
एवोदिप्रक्रमोदुक्तायातासिद्धिमवाप्तयात्
इति अत्रैवेविरोधविकल्पोपपत्तेशाचारे
वाच्यवस्था ८३ अथवाहोहदमनप्रभार २
सालेपायसंकोचीश्चतेङ्गुत्तयादि पयोः
प्रितेतिलात्रेवभक्तयेहोरोहरे रसालेशर्का
गरथिमरिचकपूरैलासमृष्टालोकेषित्वि
णीतिप्रसिद्धांतरविचारे पायसंकोचीप्रसिद्धे
सोमसंगलवारयोः स्तंभकंडुग्य उपेष्टतः

शु.
या. ३.
प्र. टी.
५१६

५१६

पाक इति साधः तत्रापि क्षीरहविष्योरेवेति
वार्तिकायस्तत्क्षीरेमधुर्तदपि प्रसिद्धं गुरुवा
रे तत्र मूर्तं प्रयुक्तं गुणं अकृतिलाभं तिलमि
श्रमोदनेशनौ यतद्वारेदोहरं विनारादौ क्रमे
ण भक्षयेत् यदाहृयीयति मज्जिकासत्तुतया
यसंतया कांचिकं सतपयादधिकमात क्षीर
म - - - तर्कतिलोदनेवारेदोहरं विधिर्भूयः
तः वसिष्ठनामदाभ्यां उभयपक्षापकविशेषो
नाभ्युपायि मज्जिकापरमात्रे च कांचिकं च पयाद
पि क्षीरेतिलोदने भक्षाभानवारादिप्रक्रमात्
इति मज्जिकारसालास्यादसालातमंजिके
त्यभिधानात् गुरुत्वविशेषमाह सूर्यवारे
क्षुतं पाच्यं चंदवारेययस्तथा गुडमेगारके
वारे उपवारेतिलानपि गुरुवारेदपि पाच्यं
अकृतवारेयवानपि माषो भक्षाशने चैस्तेन
क्षुनेदावभागिति ५५ अथतिथिदोहरं देवसेत
तिलकांक्षरसाह यत्तदितोर्कं दत्तं इत्यवशि
सर्पिणाणां हविष्यमपि हेमजलेन रूपं भक्षावेने
दुचकमेव चैतत्संज्ञावात्रपायसंज्ञासंज्ञा
संज्ञान् यत्तदिति

तिपत तस्याल्पप्रलोपे च मीप्रतिपदादिपे
चदशतिथिप्रक्रमेण तिथिदोहरं भक्षावेने
त यथाप्रतिपदादिकं सप्तविशेषसंज्ञं
निपत्तिरिति रुतिभावयाद्वितीयायां तदुल्लवा
रिप्रक्षालितं तदुल्लवलेखनीयायां सर्पिः हे
तैव तर्क्याद्याणां यवाग्रः आमिसुतिभा
यया पंचमो हविष्यमज्जादिः षष्ठाहमज्जले
प्रक्षालितं सवर्णजले सप्तमामरणं अष्टमो
रुचकं वीजसूरफले फलसुरो वीजसूररुचको
मातलिंगे करमरः नवमो मेव तले दशमो
येन सूत्रे स्त्री गवी सूत्रे नतु वषसं येन शब्द
हणात् एकारण्येयवात्रेयविकारेदाद
शोपायसंज्ञोदशोपायुर्मिलितविकारेवतरे
शपासूरक रुधिरपंचदशपासूरसंज्ञायाद
नमिश्रितसंज्ञान् यदाहृदस्यतिः अकृत
भवेयात् प्रथमायां तमत्तं द्वितीयायां
भवेयात् - - - सततं उलोदके तृतीयायां तर्क
सर्पिण्यवाग्रः स्यात्ततः परं पंचमो हविष्य
स्यात्सप्तो वा कांचिकेनोदके अष्टमभक्तसप्तमो
मष्टमो वीजसूरके नवमो तोयपाने स्याद्दो
सूत्रे ततः परं एकारण्येयवात्राद्यादादो
शोपायसंज्ञावेत् उपोदशोपायुर्मिलितरुधिरं

म.
या.श.
प्र.टी.

५११

स्वाच्चतरेणो मृदोदनेभवेदोनेपंचदशेति
यासतः पक्षयोक्तुभयारेवयात्रयोरोविधिः
स्मृतइति देवतमनोहरेपिकविदेरःयथा
अर्कदलतंडुलोदकसंघीषिरविषारथिस्त
पितिलिपिहकदस्लानिशाकमयशसवृत्त
पणानिप्रतिपत्यभतिप्रभक्ताप्रस्ततसिद्धि
साप्रोतिननचालभ्यालभ्यमस्माभत्याचा
स्मृतादृष्टवानात्रजेत रत्नावासिद्धिमानो
तिडुष्टभादिप्रभयतिरिति गुरुत्वेवाराष्ट्र
रोहदाभिधाने सायकविदितेप्रननस्तत्र
कादिप्रोदाह्याभिधानेचयं दोषनिवार
साफलकोदियोरुदस्तदभावेतदेयं प्रसूत
त उच्यते उष्टभादिप्रभयतिरित्युडुष्टन
किनेसर्गिकमतानादितमिति विशेषान
मिधानात् सत्यावशकगमनेगतोवेलेने
वगमनयाशस्याभिधानायादिविदितन
सुष्टेष्टपिकरत्रस्तारित्यादिमंदोदोषः सं
वितोस्तितरा तदापकारणायरोहदाभिधा
नेच रत्नमालाया प्रायास्तसःक्रियष्टवं
काणामेषोवतणमपिपंचमस्यात् पराःपरे
षोपरतस्तदत्तकरराशिसुप्रभातिथिःस्या
रिति यनेकारेयकिरपिनकिप्रदावासरवार

स्वादिरोषादयासायिकारिकरोहरोक्ति
रपिविविधप्रतिउपप्रतिभोमादिरोषहना
सायिका ८८ अथगमनसमयभवेविधेप्र
हर्षिलीकंदसाह उहृत्यप्रथमतयवुरति
णांविहाविशदभिमनमत्यदिशियाने प्रो
हेतिलवृत्तेहमतामृपात्रेदत्तादोगाणकव
रायचप्रगच्छेत रात्रागमनसमययवप्रथ
मतोदस्तितात्रिंदतिताचरणसुहृत्यपञ्चा
हाविशसदेहाविशतयेयविमितोभूमिग
तादिशयानेवत्यमाणेदिमिशेषहस्पादिप
नमोरोहेत यराहगुरुः पूर्वदत्तितासुहृत्य
पादेयकात्रयापिपः हाविशतंपरेगतायान
मारुससंज्ञेत वराहोपि कलाणानामस
विवापपनाप्रभोयदेवतविप्रमनकेडुकुम
पसंस्या हाविशतंसमपगम्यपरातिभ्रमो
प्रागादिनागरयवाजिनरेस्तयायारितिति
लेतिप्रोहतासमेयतिलवृत्तेहमसहित
तामृपात्रमादोगाणकवरायुमोतिर्विहृष्टा
यवकारानेयेपिप्रोहोभायशाशक्ति
दानेदत्ताप्रगच्छेत यराहगुरुः तामृपात्रेति
लोहतासुहृतादेमसंज्ञेत निवचविप्र
मृपात्रेयरायविशेषतस्ति ८९ अथार

म.
या. ३.
प्र. टी.

४९८

१९८

सुप्रामादिदिश्यानामवृत्तभाह प्राच्यो ग
लेङ्गेनेवदत्तिसांरथेणदिदिशिप्रती-
चामयेनतेयादीशोनेर्यः स्याथेपयं
नरेनरवाद्यैः सुवासनादिभिः यदाहप्रीप
तिः हस्तिव्यासुनरेयदिराजायातितराच
जयत्यरिचमितिचरोहापि प्रागादिनागरा
यवाजिनरेस्तयापादिति ८८ अथनिर्गम-
स्यानानिपादकलकछंदसार यवग्रहा-
गुरुमादनादासगरहात्म्यकलवृत्तहा
प्राच्यहविष्यविशानमतः पश्यन्नावन्मगल
मेपान देवादिष्वाद्यः पूजतेयास्तनरेहते
देवग्रहेगुरुप्रापकः सम्यक्कलस्यगुरु-
वास्तग्रहेखशायाग्रहेवृत्तांतसंभवेसुख
कलवृत्तदरातीतहृदयमथमेनाभीष्टा
हृदात्सकाशाशेजनसंभवेहविष्यमञ्ज-
प्राच्यभक्तियता विप्रेर्वास्यानरनमतः क-
तोत्ताहः मंगलमेगलद्वयमेनाभीष्टं
पश्यनसन् स्यावन्मन् येयात् गच्छे
त् ॥ यदाहललः सुनिकेतादेवग्रहा
प्रधानदागप्याहृगुरुहाद्यायका ॥

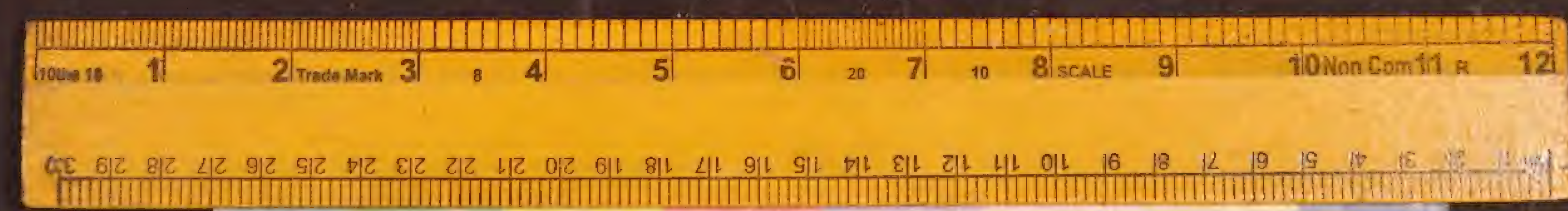
हृताधिकार्यः प्राच्यहविष्यदिज्ञानमतः
दिज्ञोविस्मविचक्रमश्नोवंपारमुदरेत् मे-
गलानितनः पश्यन्मशो स्यावन्मन्मन्मन्
निवराहोपि अतः पुगहासनिवेशनावाभि
समनाः रश्मिपरिग्रहाहा कुर्यात्तरेहः प्रथमे
प्रपाणविप्रेः शाताप्रेः कृतमेगलाशीः १२
विस्मविचक्रमेथोनेरश्नोवंपारमुदरेत्
इतिअग्निपरिग्रहाग्निहोत्रग्रहे १॥ अथग
मनकालनिर्णीते सत्यपिसस्यावश्यकत्वा
येनिष्काराहमनविलेवेवर्णक्रमेणप्रस्ता
नवस्तुनिग्रहविणीकंदसार कार्यदेरि
हगमनस्यचेदिलेखोभदेवादिभिरुपवी
तसाप्रथंचतोदेचामलफलमाशुचालनीय
देवहृत्पियेवाकिंचिरावश्यकेकार्येनाभ-
दिति गमनस्यचेदिलेभः स्यात्तराविचा-
तेयात्रालेयेभदेवादिभिर्वाद्याणप्रभृतिभि
रेतानिस्मृति आशुचालनीयानिप्रस्थाप
नीयानि यथा आद्याणेनापवीते येजाय
वीतेतद्वियेणाप्रथंचेयेनमधुष्टेणाम-
लेनिमलेफलेनाविकेलादि यदाहवमिष्टः
तस्मिन्महर्तेलयमप्रयागेयेयाजनापति
तथाचदेवात् तदेवतन्निर्गमनंचकार्येसी-

म.
या. श.
प. टी.
५५५

५५५

यासनापितइचमानमिति राजमातो
३: प्राग्गणव्राह्मणादीनांयत्तस्त्रमथायु
ये मचामलफलं चैवप्रशास्तेवदकारण
मिति अथवासर्वेषां वर्णानोयेदवहति
यंमनाभीष्टतेदवप्रस्थापनीय उक्तवसिष्ठ
न श्वेतातपत्रयजतामराश्वविभूषणोत्त
शगजामराणि आदोलिकारतमथाश्व
वाराणयासनायंमनसस्तभीष्टमिति न
रेदपि अथयातोस्त्वयंकार्यमपेक्षाभवा
तिल्लथा ऊर्ध्वत्रिगमनेनूत्रयजवाहनम
युतेति ५ अथसुयुगमनेनविश्वरूपस्था
नकार्यमितेतयशोका प्रचामतेनप्रस्था
नपरिमाणंमंदाज्ञातकृदसाह गेदाज्ञे
होतरमपिगमस्तद्विद्योत्रतिगर्गः सीम्नः
सीमांतरमपिभगुमीणविद्योपमात्रे पस्था
नेत्यादितिकथयतिशोभरदाजयवेयात्रीश
क्तावद्विद्विहप्रात वसिष्ठोब्रवीति सगरस
तारसद्वसिस्त्रीयनर्पितशपिचैत्रमागेमा
नसामर्दिगात्रयवेतिगर्गः कथयतेति अथवा
सुशामसीमाप्राणवेसरिति भगुः कथयेतेषु
शरामरतोयोदासवनेनतिप्रसाताः प्रोतयावद
गच्छति सारमात्रं प्रस्थानेन्यादितिभरदाजः

कथयते अथवापुरात्रगरादद्विद्योत्रीका
योइत्येववसिष्ठः कथयते यराहयानमातो
३: गेदाज्ञेहोतरंगर्गः सीम्नः सीमांतरंभगुः
वाणसेपाइरहोजोवसिष्ठो नगरादद्विदि
ति एतच्चयथायोग्यकार्यस्यावश्यकताया
वयेये ५ अथमनिमतेनप्रस्थानपरिमा
णवसेततिल्लकयाह प्रस्थानमात्रयनुषा
द्विष्टातानियेचकचिक्ततदयमघतिदशेव
चागे संप्रस्थितोयइमंदिरतः प्रयातोर्ग
तयदिल्लतदपिप्रयतेनकार्यं यनवःपरि
माणमाहभास्करः युवादेरेगुलमष्टसं
त्येहंस्तीमितैः पद्विगितैश्चतभिः दूलेश्च
तभिर्भवतीहदं३ कोषासहस्रदितेयनेते
योइति अत्रगमनकालेतादृशानोपलब्ध
पंचशतानिहस्तसहस्रदयमिति यावत्
सगरहातावदस्तावकिप्रस्थानमित्याहः
केचिच्चतदयंयनवोवदंति अष्टोशतह
स्तावधिप्रस्थानमाहः अपरेतगरहयाश्व
लेमंदिरतः सगरहादयोवयनविचत्तारिण
हस्तावधिसंप्रस्थितः प्रयातरयजयइत्या
इः सेजासाहवसिष्ठः प्रस्थानेयनवोप
चशतान्मनशतदयं सदेवसदनादापिद

मु.
वा. ३.
प्र. टी.

५.

500

प्रमिः प्रस्थितो गत इति नायं सेकाविकलः
किंतु कार्यस्यातावत्प्रकोता न दृशगुरुदृश
प्रस्थाने अतएव नारेदपि स्वस्थानात्रिगं
स्थाने देशानां च शतद्वयं चतारिंशत् च विंश
स्थितस्यात्संयुक्त इति प्रस्थानविकल्पा
नाह अतएव प्रयोगे स्वको कार्यमपीत्येता
हवगत्यदिच्छति तदपि प्रस्थाने प्रयत्नेन
सावधानेन राजादिना गतया दित्यस्योक्ति
गमने चिकीर्षिते तदिगमिस्त्वेकार्यं य
राह राजमातोः गतये देशमिस्त्वेपदेशे
स्थानमाह शुभदेन गणमिति अतः स्वयं प्र
स्थाने प्रणामपादसपव सशरीरेण यः क
श्चिन्निर्गच्छेद्दयानिता तस्यापात्राफलं स
र्वसंपूर्णोपयिस्मिन्निति यदा तत्स्वयं प्रस्थ
ने कृतं नेतोः परदिनः समचंद्रादिरोषसेभा
रादुद्देशेने याजनकार्यं तथैः यतवातीपा
तवैधति भद्राभरणदिरोषसद्भव नरादिने
पिदिने याजने साहस्य प्रवर्धयैत्यनैयर्थापा
तात् वाक्येभ्यो यस्तस्मात्त्रिगतो न प्रस्थान
माचरति तस्मात्केन क्रमेण प्रथमादिदिनगम
नमिस्त्वाह चंद्रेश्वरः जोषेन यदिराण्यं प्रथ
मे हीतव्येने दितीये योजने गतानि वसेत स

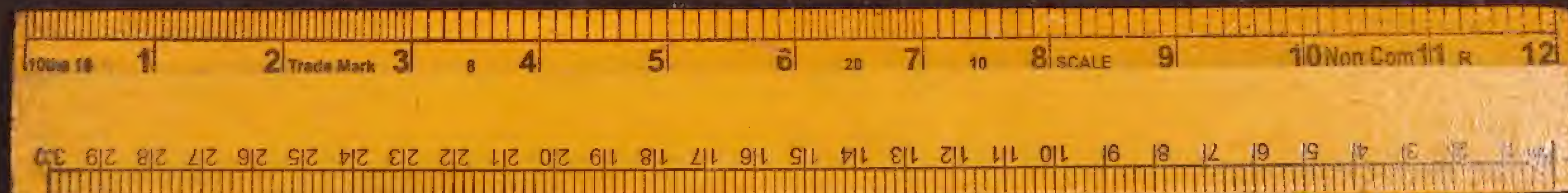
हीयतिः तृतीये योजने सार्धं वसेदाक्रम्य ह
रतः अतः परं ये येत मार्गे यायात्सहीयति
इति ॥ अथ कृते प्रस्थाने अधिकारिविशेष
वपुरस्कारेण कियदिवसनिवेद्यसुतरार्थे
नमैशुननिषेधं च स्वगृहं दत्ताह प्रस्थाने
भूमिपालादशदिवसमभिव्यायने कृतिः
हेत्तामेतः समरात्रे तदितरमनजाः पंचरात्रे
तथैव कर्तव्यं कृत्वा भादेयगमनदिनात्सम
रात्राणि एवं चाशक्नोत दिने सो विप्रविनयम
नामैशुनेनैव कुर्यात् भूमिपालक उप्रस्था
ने पंचरात्रे दिवसेन तदितरमनुजाया
लादिः तथैवैक उप्रस्थाने पंचरात्रे न वसेत्
यदि वैवसेत्तदा किं कुर्यादित्यत आह ऊर्ध्व
मिति अथ विदिवसाति क्रमाने तरेण न गृह
मागत्य शुभं हृत्वा कुर्यात्तद्विचारित
आदिवसाति क्रमाने तरेण भद्रिवस गच्छत्
यदा हवसिष्ठः आभ्युत्थि मायावरणादे
न वसेत्तपः मंडलीकः समरात्रे प्राकृतः प
चरात्रतः अत ऊर्ध्वं येन रूपेण भद्रं दिवसेत्
प शति भद्रं कल्याणकारिणि श्रीपतिरपि
वसेत्तत्रैक उप्रस्थाने तीये दिना निना ससुवे
मंडलीकः यः प्राकृतः सोपि न पंचरात्रं भद्रं

सु.
या.श.
प्र.टी.
५१

501

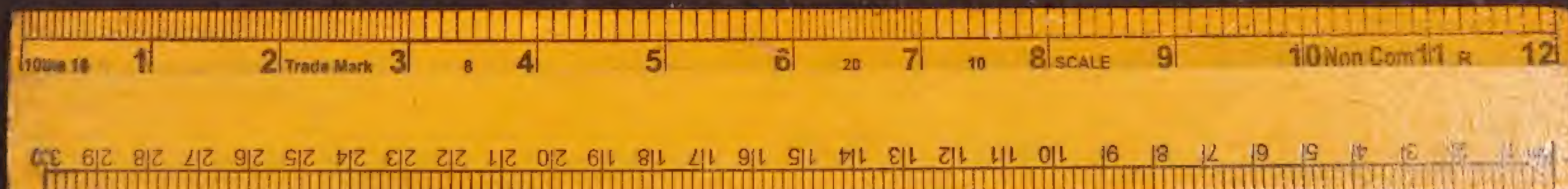
यात्रापरतः प्रेयामेतिनवप्रस्थानेदशदि
वसायति क्रमेभ्यः समहर्तेन यात्राकार्ये
त्यक्तं तत्र प्रवृत्तिः सह प्रतिभाति यतो यात्रादि
शत्रुमरणदिद्वयार्जनायार्थं शत्रुमारणादि
कर्मतोभीष्टवास्तुश्रमियात्रासमाप्तिरित्यु
च्यते न हि तोविना प्रनमं हर्तविकरोयुक्तः अ
हश्च शुक्रमेतत्प्रतिभाति नूनं होरोविदो
श्रुतिमतोवहनो यात्रासमाप्तिः तत्तवादि
ताद्यफलस्य सिद्धौ नियतं प्रतिष्ठेति उच्यते
मिष्टादृष्टिवचः प्रार्थनापुंसी ऊर्ध्वदिः किमो
हं प्रीतिं वक्तुं सवितयतो यदि कशुनायै
कान्तं तत्र दृष्टिवाक्यानामप्रमाणप्रसंगात्
श्रुतिवस्तुत्वं वनीडुरितोत्पत्तिरपि स्यात्
किंच समागम्यमध्यानमेतिकम्ययदिका
यं वशादशायाद्यति क्रमे सति तत्रापि तत्त
वस्थानात्समहर्तविचारोक्तिर्किंप्रनः प्रस्था
ने यदाह्वयः एकस्य भुवि तस्य नशुया
अमत्रिगोतमचवनाः पंचविंशमराजह्वयो
भदेण संयोमेति शुक्रमेतत्प्रतिभाति न
नमितिलवासेति मूलं ताउपरोनदिवचन
वोपितेर्षुतिः प्रसवत यथा तस्मादवर्ण
तिक्रमे सति समहर्तेन यात्राविधेया प्रवधिः

ये तन्निविदा भद्राद्यतो यात्रादिमहादोष
प्रतिपत्त्या यात्रास्यारित्यसमतिप्रसंगेन क
चिदिदोषेण प्रस्थानदिर्वसानियेमाभिरि
तः यदाहरानमातीः प्राच्यामहानिमन
यः पवरेति समयास्यामतीव शुभरानिदिना
नियेच जीर्णेष्वप्येवमदिसिद्धिर्नायका
नां प्रस्थानके उदिवसद्यमत्तरस्यामिति य
दात्तस्य प्रस्थापयराहत्याग्रहमागेहेत
दाप्रनः समहर्तेन यात्राकार्यं यदाह्वय
मातीः यस्तस्य स्थितियात्रा निवेतत प्रन
रहं कामादायदिकामात्रसमसिद्धिमवाप्नु
यात् इति दुर्गारियाः कार्यं वशादियकथम
पि निवेतत प्रस्थितः समहर्तमवनायात्रदा
विप्रदेः पुनरपि तिलकरादिवसायेति
अथ प्रस्थानकर्तृनिग्रहान् यो विप्रदोरा
जादीरिपुत्रयमनाशुनेयुक्तोतः करणः
सवयात्रारिनात्वे सप्रदाशिमैशुनेसेभी
मेनेवजयीत यदाह्वयः प्रिगवेवनेये
त्तीरेण वाहेत्तु कर्मस तदह्वयदशेवाति
समाहर्तमेकमेवनेत वात्रयवा अत्रातोस
मादमितिका मितयास्यात्समाहर्तोरिने
यात्रादिर्वेनेवजयीत यदाह्वयः यात्रा

म. काले तस्य मेषमेषु ते यो निषेवते रोगार्तः
 या. ३. स्त्रीणां कोराश्च सति वर्तते ति वा न वेति अतए
 य. टी. वानेया वां कोरा मेषु न पीडा स हि विषयः
 ५. २. व्याख्या सा गी मध्ये मेषु न निषेधे विकल्पार्थं
 ५०२ ह्यवनः यावन्न विनिवर्तते तावद्धर्महिमै
 शुने इति यदा तत्र पाण्डिने स्त्री अतस्त्वा ता भ
 वति गमने वा वश्यकता तदा मेषु न कारयेत्
 कार्ये वेति संदेहः तत्र यदि न कार्यमिति चेद्दे
 धिते तदा यमेषा सुविरोधः यदा ह्यल्लः अ
 तस्त्वा तां तयो भायै सति यो तो पगच्छति वेत्ता
 यमेषा लता या युज्यते तां सेशयः इति यदि
 कार्यमिति चेत् योति सत्यं लवेन तद्वचः प्राग
 भिरिते अत्र निर्णयकार च्यवन एव आत्ययि
 ककार्यपातेषु स्यात्तां समागमे कृत्वा मुदि
 तो गच्छ लभते स तो रया तत्रि कालेनेति यदा
 शुनर्गमनार्थं कालांतरमपि अस्ति तदा तदिने
 मेषु न कृत्वा कालांतरं सत्यं याया रितार्थः
 भिदे यदा प्रस्थानकालादो दिवसो तत्पूर्वरा
 अवधि मेषु न कार्यमिति वा तल्लः कृत्वा त
 मेषु न रोगप्रभाते यो धिगच्छति तां सौ फलम
 वा मे निरुद्धे वा न विवर्तते कृच्छ्राण कष्टेन
 अथानासपि प्रस्थान कर्तव्यं मोशा लिनारु

इगंध्या जे पूर्वमेव विरात्रे तौ रं त्याग्रं पंचरात्रं
 च पूर्वं दौ रं ते ले वा सो रं स्मिन्नभिश्च नान्ये वा
 त्ना इमि पा ले न ने या जदि ना त्वं भूमि पा
 ले न रा जौ पल त ए ता ह मन क री य ता त उ
 र्यं प य ते न त्या जं न त प्रष्ट ते न त दि कारः पा
 य सं च निषिद्धं च पुनः पंचरात्रं च पूर्वं या जदि
 ना त्वं भूमि पा ले न रा जौ पल त ए ता ह मन
 दौ रं त्य रं सं धि कृ त्ये म्ना त्वं रं म प्र क र्म च
 त्या जं प्र स्मि ना सो रे या जदि ने दौ रं म पु भ दौ
 न ति ल्यं ते ला ले प नं त्या जं व मि श्र दे वा र्जना
 शरी रे शा ध नां र्थं व ला ता र्जना वा या ज
 दि ने निषि हान ने निश्चितं यदा ह्यवनः न
 प नं व मनं दौ रं ते ले वै व वि व नं ये त त द ह
 आ व शे षा लि म मा ह मेषु न त्ये न त इति य
 ने श म क र्म णो पु प ल ह णं त या च व सि द्धे न
 या ज ह वे र त द र्भ वि ते च भ दौ त दे रा त्रि पु रं
 धो वा र्वा दौ रं त्य रं यो त व ल न च ल नो दि शे वा
 भि ला षे ण क रा दि रे वे ति दौ रं त्य रं या रा ना
 दौ रं म पु भ य र्थो प ल त ए म यदा ह स प व
 कामं तो पं त या ले भं म यं सो रं च रो द न मिति
 प्रा प्रा न्या त्र पि प्र स्थान क र्म वि य सो री ता त्व
 वि दे वा द स ता ग क्ति य दि वे नै ल पु रं दौ

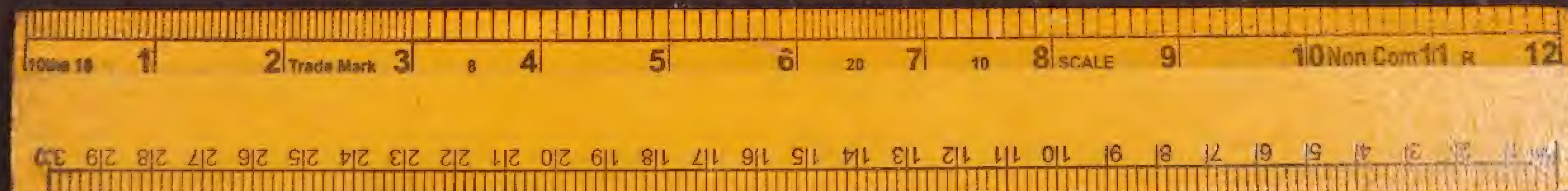
म.
या.ज.
प्र.रो.

503

यकमोसाति विनिवर्ततेसरुणाःसीदिज
भवमानगुल्बतोमरणम् यदितैलेतैलप।
कानिकारोनिगुर्वित्तविकारोतत्परचित्तम
नेवात्तमंलवार्णयकमोसानिपोभक्तागुल्ब
तिस्माज्जादिःरुगोभोगमहितोनिवर्तते य
राहगोः कठनैलगुत्तायकमोसाशने
तथा भक्तापोद्यात्तमोमोहाधितःमनि
वर्ततेइति गुप्तमोसरुणारिनिषयस्तनैतत्ता
दिरोहदायतिरिक्तविषयः रोहंरुमविषय
विहितत्वात् सीवहिताग्रयनयोः समाहारः
सीदिजेस्तिग्येसी योपकीयोवादिजोवाहा
राः रत्नविभागाज्जादिजाशयभियानात् प्र
वक्तव्यधिक शब्दतारनारिना मानभेगकृता
गुल्बतःपुंमोसरुगोस्तान् यराहगोः युक्तसे
रुम्यतोयात्रोभार्येतनाभिनन्ति भाष्योवा
नाशितत्वेननासौमतिनिवर्तते परकीयोस्त
कीयोवास्तिपुंमममेवना तारयित्वातयोमा
राहृद्वेत्तमजीवित्तम यात्रापोशस्यतोयशु
आद्याणानवसातयेत् नालोयतिनिवर्तततरे
ज्ञतस्यजीवित्तमिति केविज्जभाप्रभयाद्यात्ता
ज्जाकालेपुंमममसुकावाहः यराहलज्जः
यापययज्जयविमज्जेयतिगुल्बज्जमेवसम

ह्य मागातिहनिवर्तस्वगम्यतेमहर्मेते
मोहायात्रोततेह्यत्रिपुत्ततकामितभी
तशब्देत्येति कामितरोगाधनिःहिकारिः
पुंयाकालहृष्टाव्यरोधमलत्तावमन्नमा।
लिकाज्जन्माह यदिसासचतपुंपोषमासा
दिप्रहृष्टिहभेदेरकालहृष्टिः यशुमर्यपारो
कितातयावदसुधाम्यात्रितावदेवरोधः
यराहगजमातातः पौषारिचत्तगमासा
प्राप्ताहृष्टिरकालज्जेति तत्रकालहृष्टोज्ज।
तायायदिवसुधायुषीयावत्तपणवोगवाह
यः मनुष्याश्चतेषोपादेयुगोर्गेकिताविद्विता
तभवति भावकात्ताहृष्टिरोषोनास्तियरात
यशुनरचरणोकितावत्तुपेति शुभायः शुका
लममवाहृष्टिः शक्तोगमनेतावरोधेनकरो
ति यावदसुधायानेगसनेनयशुचराणाकि
तातभवति इतिनेनातिसत्यपराज्ञापगमा
उभवति तत्रयश्चादिचराणाचिन्नाभवः यरा
तकश्चिरपिकावृष्टिःप्रात तदावर्ममसम
वात्तश्चादिचराणाचिन्नातिजाय तदावरोधपव
मदासतगविक इत्युक्तेयाक सुदेवित आ
त्याहृष्टिरोषायतसहजीविवदन्ति तत्रेयेपु
क्तिः शुल्यवृष्टाकर्ममवाह यात्तश्चादिचरा

144

स.
या.अ.
प्र.री.

५५५

501

गाविज्ञानावसथापदशतादित्यल्पवृष्टि।
दोषवत्त महत्तावृष्ट्यासकलकतरमादि
तविषयज्ञानेकेवलमायाभिनिविष्टमनसा
मते मयादि मार्गशीर्षं शुक्रपक्षप्रतिपदा
दयः साधेयामासमेवागमं प्रहणकाल।
स्तदन्तरेष्टिर्भवति यदादकश्यपः सित
दौमासेपीर्षं प्रतिपरिवसतया सर्वाया।
जागतेवनेगभागायागावदेदिति शुक्रा
दौमासेपीर्षं प्रतिपरिवसतया सर्वाया।
जागतेवने वावसितेदिषादौमासेपीर्षा
तदादौमासेपीर्षं प्रतिपरिवसतया सर्वाया
तमेकं यत्रतुमुपगतेगमं शुभं भवेत्सन्तु
शान्ते पंचनवतोदितप्रतिपदेव प्रसवमाया
तिशितिसमामेदित्यागते पौषासितपदायैः
आवगाशुक्रादयोविनिर्देशः साधेयः शुभं
मेगमेविषाकः सन्तुमुति विशेषमाहव
राहः सितपक्षमवाः शुक्रं शुक्रं कृत्वायम।
भावगङ्गेनकंप्रभावाद्याहनि सन्त्याजाता
त्वमन्यायामिति कृत्वा कृत्वा पतोद्भवसा
मेः पक्षेसाधेयामासमेवागमं प्रहणकालः तद
नन्तरं गममातद्विधितिबचनमभवान् य
तदेवाभिष्टोक्तसौरासिनीवर्षागर्जितेवि

तिपद्यन्त्यात्मानेमहोदेवेतगमं सभवान्ति
रुभताकिंचिद्विष्टवृष्ट्यामपेक्षितैव यदाह
वराहः पवनमलिलविशुद्धिर्जिताभान्वितोयः
सभवति वृद्धतोया इषामपेतः विसृजति
यदितोयगमं कालेन भविष्येवसमयसित
श्रीकामः करोतीति तेनकिंचिद्विष्ट्यागमं
सन्त्याज्यादल्याष्टिर्नेदोषा मावहतीति
शुक्रादौमासेपीर्षं प्रतिपरिवसतया सर्वाया
नैवदोषा ततः किंचिद्विष्ट्यागमं कालेन भविष्येव
तउमासेपीर्षायागमं मन्फलः पौषशुक्रा
तायेतिवृद्धायावराहोक्तसौरासिनीवर्षा
गमं मन्फलं ततः सौरासिनीवर्षायागमं
तिक्रमेपौषादिवृष्ट्यागमं कालेन भविष्येव
पौषादिवृष्ट्यागमं कालेन भविष्येव
मन्फलं तदित्यस्यायतयेवमागमं
कालाकिंचे यतदप्युक्तं गमार्ताह सौरासिनी
सात्यभतिसुतयोद्यासवाल्मीकयर्ग्येष्ट्या
वृद्धमनसमयेवदोषेवदन्ति पक्षेसति
भूतिगमनेविहतिः साधेयसुल्यमागरीत
भयवृष्ट्यागमं कालेन भविष्येव
याव्यरीयतामपि विहतिः सौरासिनीवर्षा
यति तेनमहोदेवेवृष्ट्यागमं कालेन भविष्येव
यतयवोक्तं वराहसौरासिनीवर्षागमं सभवति

सु.
या.त्रा.
या.टी.

धियांभाभावापत्तिः निमित्तकृताद्रोणाया।
श्रेयधिकेष्टेगर्भस्तोभवतीतिनिमित्तम
शुक्रास्तादिदृष्टात्रायामपि भूतान्तरोरु
धिराहणाभासशक्रवापाः।वरुत्तनाशाः २।
लोपयोज्याकृतिविद्वज्जगाम्यदृष्टादृष्टा
मनेनुवाह्यति ग्रन्थरूपितैनेवाक्तं समाहृतं
ततायतायतोवृष्टिरेत्यात्रापिपमितिमत
तानिभ्रमं मेवभेदेनापिफलभेदेनैवेवाक्तः
समहन्नावलभयकरीवृष्टिरयातजाताके
विद्यात्रासमितजसूदेः संयुताप्रजयति विद्व
ज्ञायावलपतिवर्धकप्रतीक्षासुरायाप्रज्ञा
द्यायानभवतिविगम्यसुरायाचताश्रुतिवि
ज्ञायावृष्टावितिशेषः पुनेनवाशयेनका।
चित्तस्यते इत्यस्यकालवर्धेतनावरोधोनजाय
ते यावज्जपानममयेनपाराकितामहीति न
स्मात्तिद्वमेतत्त एतत्तत्तायामकालवृष्टीरोषा
भावः प्रत्यायामकालवृष्टावलपरोषा महा।
त्यामकालवृष्टीमदृष्टीमदृष्टीरोषति वसिष्ठा
विश्वविशेषेफलविशेषमाह अकालेसत।
तद्वृष्टिः समाहृतंनृपतकुंयाः १।कृष्टोरातोयाया
मासवृष्टीमदृष्टीरोषः मासवृष्टीवर्धमाहमा
वर्धमाहमावर्धपितत्त्वमा लोदवर्धमाहमा
शस्तंनृपतमिमादः भाषाकफलप्रणयै

लोदेचापिमहद्वयम पौर्णस्तमौःकाष्टवैरी
स्तदेवफलमादिशेत पाषाणावृष्टिरश्रेष्ठया
णिशुष्टिरयापिवाचिद्राष्टिर्गर्भवेत्तस्यना
शान्तिकार्यामिति अत्राभुष्टीनोवृष्टि।
लोदेवनिधिमिदृष्टनयेदं कालवृष्टावृष्टा
मोरोपस्वचतायेयनग्रासावृष्टीनोउत्पाततम
स्मि तेषामेतेपोयप्रकृतान्यवमुत्पातति
वगरोक्तः ५६। अथस्वमेवार्थेस्पष्टीकृतं
नावश्यकयात्रायंतच्छात्रिकेप्रसेगावृष्टा
कृतोद्वृष्टाविश्वान्तिकेवातिशयक वाया।
कृतमाह अस्यायावृष्टीरोषावृष्टीरोष
भयांजीमतात्वेतिरोषेष्टोवाजातापोभयः
मयेन्दोविसेमोवाजाकृताविश्वोदयः प्राक्त
नोमाज्यमवर्णोदाराकृतेत्येव अस्यायाम।
कालवृष्टीप्रत्योरोषःप्रात भयस्यामतिशये
नवहोभयसीतस्यामकालवृष्टीरोषानतिश
येनमदृष्टीरोषः अतोयत्यावृष्टापदत्रितावय।
याणादिभयतोनामकालवृष्टिःप्रकृतोतिरो
षे यावज्जवेत्तमयत्तनानोतयायमनोवरतो
किताभरिति तदेवमेलतायक्तंमदृष्टावृक्तं
मदृष्टावृष्टीरोषकालवृष्टावृष्टीरोषः प्रया
णानन्तरमपराशेयावदिलोकनीयमिति म

स.
या.जा.
प्र.रो.

506

हादेवेनयायातेनतत्रपयामः किंनुजाता
यामकालवृष्टोपाशमेवतुयात कृतेनसु
येप्रस्थातेमार्गमयेतायेरायः शुक्रास्तादि।
रोषोमार्गमये जीवःशशोकःशुक्रावेतिवच
नबलादेगीक्रियतेप्रशपामसहस्रामकाल
वृष्टोरोषभावेवर्गायन्निनेषामाशयेनविद्यः
शुभसत्यकालवृष्टादिनिमित्तेशुभप्रपक्या
जायादानमाह जीमतामामितिजीमतामे
तानानिचोषेष्टावकालवृष्टोजातायावासा।
योन्हेःसयंचनमसोर्विस्तेवत्रेसोवर्गायया
शक्रासुवर्गानिमित्तेकृताभूयोरजाविप्रभो
जास्याभ्यादद्यात यदाहमागच्छः इतिनेरा
जितेवृष्टासयंचनमसोत्वयः विस्तेविषा
यशान्ययेशोत्रियायत्यवेदयेत रति यद्यपि
शोत्रियेनोधीतेरति णातिवचनाज्जने
येतत्तेनशोत्रियेवमुच्यते तत्तपवमलेविशप
रोषादानमकालवृष्टोशानिमेहतायन्यमन्
भेगाहृष्टाजायेतराहोभाभ्यायिमाततपवा
वथायांरुचिदकालवृष्टेयवातःपहाते यथा
यकेनेकमहापोःरुहितीयेनविगवके तृतीये।
नतममाहेदशावमतःपरं पौषेदिनत्रयंनृत्तं।
माचेतैवदिनद्वयम् फाल्गुणेदिनमेकंनचेरेत

वृष्टिकाहयमिति तदेतस्याधिककार्यवि
शेषंयेयम् शुभप्रमेगादुष्टेपिशक्रनेजातेः
वश्यविषेयायाजायादानमाह ३ःशाक्र।
नात्यतिशक्तनपवशाक्रन्यंचतर्वादेरा।
कृतिरागात्तात्पर्यम् ३हेवतःशाक्रनेःशाक्र
नेतस्मिन्नेषाक्रनेवद्वयमाणेपस्थानकाले
सम्भतेसतिमात्रंममृतेस्वर्गास्वर्गाशोत्रि।
यायदत्तास्वेज्जाभिगच्छत यदाहमागच्छः
यद्यपशक्रनेयपेहिपरीतमपस्थिते ममृते
कोवनेदत्तातिविशंकलतोव्रजेत यतिया।
शोपयोगिरोषविषागो ५ शुभप्रभाशुभस
चकतेननेषाशक्रताःसेततीरुक्रकामास्ता
वक्तुमसुवकाशक्रताःशाहेलविजीरिता।
भ्यामाह विशासेभफलात्ररुपरिगोसि
हार्यपद्मासरे वेषपावायममृत्वापनक्रला।
वृहेकयाशामिषम् महाकरोरुसुमेदशागो
कलयात्तुगीगामक्रन्यकायेत्वास्मीधिसि
तोत्तमत्यमस्ततस्तीरीमवैशातः ५८ ग्राह
योगीजनयोतवसुजनकासीताज्यसिंहामने।
शावेगेदनवजितधुजमशुद्धागासुगोरोचन
म् भायदाजनयावेदनिनयागोस्यगीतो।
कृताहृष्टाःसकलदाःप्रकाशममयेपिकोच।

सु.
या.त्रा.
प्र.री.

५:७

507

रा.स्वानगाः ॥ विप्रामेभफलात्रुग्धर
धीनिप्रसिद्धानिगोःस्त्रीगवीसिद्धार्थःसर्ष.
पाःसिरसःतिभाषण पद्मकेकमले शुभ
रेवसंमंजलवेषणप्रसिद्धाद्याधमर्दलादिम
श्रवाधोपतिगोनजलःप्रसिद्धाःवहैकप
श्रुःज्वादिबहोवृषःश्रुःक्रादिवर्णाश्रुसि.
धेमांसेमन्नाकोकार्यसिद्धिरस्तित्यादिहा.
को क्रमुमानिउद्यातिउत्तवःप्रसिद्धाः ज
जलसर्पःकलशः कृत्रुप्रसिद्धेस्तु प्राज्ञो
सन्निका कत्याक्रमारी रक्तमाणिको उस्ती.
मंदिगेवेष्टने सितोत्तःशेतोवृषः प्रयमवहो.
पि मंदिप्रसिद्धे मस्तुस्त्री मपुत्रायकापाका
वित रीमेत्तलदधिःशिवानानित्यर्थः श्र
दयोर्दृष्टाः प्रेजनेत्युष्मा धौतस्तुज्जली
कृतवसुभजकोवसुनिर्गता मीनोमस्तपः
श्राव्यते सिद्धातने रेदारः प्रावेषावमेव
पाते अतर्क एषामासिलोकयेरतरहिते
सजयताका सपुत्तरे दगोमेवः प्रसुंथन
गदि गोहोस्वप्रसिद्धेभावाजःपुत्ती न्या
नेभावाजनवर्जितरः अर्थापानात्रास्या
नेभावाविनरोवर्धनः वेगले प्रसिद्धे
गीतेस्तु प्रेजशोर्दामनिवाणामस्तु प

नेपराणां गन्तुर्भेपादेः प्रयाणसमयेपात्राका
लेसेमवेष्टयमानाःसफलदाः तथारिक्त
जलरहितोवृदः स्वानगाःसस्यपश्चाद्वागगा.
मीसापिभुभफलदःजलेनभरिष्यमाणात्वा।
त यदाह्नारदः प्रज्जलाग्निचतुर्गन्तुमन
पुरागताः गन्तुपुष्पाततच्छ्रुचामगन्तुलि
कभाजाः भवेधेज्जशमत्पत्रमधाज्यद।
धियोवृषाः मत्पमोमसगधौतवसुशोवरा।
वधुनाः धापस्त्रीश्रीकलशरत्नभेगारदधी।
ने भेरीस्तेगपटहशोववीणादिनिःस्वनाः
वेदमेगस्त्वोषाःसुयानेवेकार्यसिद्धिरिति
श्रीपतिरपि भारद्वाजोत्तराष्ट्रप्राधमंताभा।
गोवहोदृष्टमात्रःशुभःस्यात् इति मेगागेतेन
वर्षमानमज्जवहैकपश्चात्तिपोस्त्रीषतीरन्।
यानशार्कलशकृत्राणिमिद्धार्थकाःवीणा
केतनमीनयेकज्जरीदौश्राज्यगोरोवनाक।
म्याशोवसितोत्तवस्तुमनोविशायरत्नानि।
च प्रज्जलजलनदन्तिनरेगभरपीदृगाणि।
काकृशस्तुः अततेत्तफलचामभदया।
एणपुषानिवियतेषिभुभानि भीरीस्तेगसु।
देगस्तेदलशोववीणावेदधनिर्मभामंगल
मीनयोषाः प्रजानिताचपुवलिःसुगभिःसव ।

म.
याज्ञ.
प्रदो.

५०४

५०४

तथापि तावत्प्रजकोशमिमांसाः प्रशस्तः
ति भेगाः सुवर्णकलशः भेगाः कनकाव
कश्चिदमरः वर्धमानः शरावः शरावोवर्धमा
नकश्चिदमरः श्रीवमिष्टः दृष्टेशवेरोदनवर्जि
नेवमेशरीयात्राफलमेवतत्र दृष्टः प्रवेशान
शवः शिवतेकरोतितरोनसंप्रतोपीति क।
प्रपयः कार्यमिदिभवेदृष्टेशवेरोदनवर्जिते
येवशरोदनेर्षुक्तः शवः म्यातशिवश्चरति
वसन्तगजः शरायविक्रं कलशजलधीर्षु
वृजेकोपिमहाशुगेन शरीरमारायनिवर्तते
मोयथाकृतार्थः पथिकस्तथैव शति पतानि
शान्तानियदिदेवात्पुस्तरोत्तमानेवयदि
वास्तयेरचितानितरापिप्रभात्येव यराहवरा
हः स्वयमथचितानियत्ततोवायदिकशित
तिभवेतिमगलानि सजयतिसकलान्तोथ
विजोयहादृशोपुतिपादतोयशोहति शा
कृतप्रयोजनमाह वराहः शुभ्यजन्मान्तरुक्त
तेषुभेवायदिवापुभस वर्धमानकेशकृतो
निवेदयदिगच्छति। लज्जोपि नतउत्सम
हर्तयतिषेयकशायव वनार्णामपिवे
तेषोप्राक्तनोराणनयकः शति प्रवेकविज्ञ
प्रदशेषमभवकाः प्राक्तनप्राक्ताः लभेवा

कपतिप्रकाणोवाहाराः संभावः सतः बुध
मुक्ताचकेनूस्थोसंवत्सपौः प्रदृश्यते चनेस्
र्येवभवतिदशमस्थेयरायवा दीपादपौस
मनसेभजकोयौतवाससः सुतस्थानेयदामो
मेष्टेषावदस्तमेस्तवः गुरुष्टेमेवनवमेदति
णोस्तववायसः वनोगुरुष्टमेहजोषतोवा।
मोगभागतः सर्वकर्मायनवमेभारहाजोयता
कृतः वायमदर्शनेवास्याहामोरोत्पन्नहर्मे
यादित्योराहसोरोवमहजस्योऊमारिका औ
द्यानेसुभगातोवादर्शनेसर्वकामरे वसेत्।
नीयेकसीयेभौमेचेतकलेभवेत दाम्योवे ॥
प्रणः सुगमोमेलाभेष्टेवसुनिश्चितः समा
ष्टपेचमेयसजीवोतोवावर्तते आदर्शपुष्प
मोसानिस्तरादर्शपुष्पलाभदः राहभौमोचम
नृश्चलप्रायदित्तीयगः उच्यतेगोमयेपपे
ज्जीवेलाभेयतेदिशेत् शति पवतादीतिश
कृतानिलप्रबलेनशक्तनयस्येवमिहिति
ति तानिततयवायार्णामिश्मिबिस्तभम।
यार्णामाभिलिख्यन्नरति ॥ ५५ ॥ प्रयापुभस्त
वकोब्धास्तलविक्रीरिताभ्यामाह वन्याव
मंतवास्तिसर्पलवणोराणोत्तज्जीवविते

म.
यात्रा.
प्रदी.

५६

५०९

लोमत्रयसौव्यारिजितिलप्रज्ञात्वाधितः
नग्राभ्यक्तविमक्तकेशयतितव्यगात्पात्रा
पसक सीपुष्पसर्गासरोहदेतेमार्जाल
पुदेत्तम ॥ कावापीयुत्तक्रपेकविध
वाक्रज्ञः कृद्वेकलिर्वसादेः सवलनेल्ला
यसमरं कृत्मानिधानानि च कर्णसेवसने।
चगर्दभेत्वादेतिरुक्कगर्भिणीमगान्।
स्वर्गवचोन्वयधियोरकानदृष्टः शुभः ॥
वन्धाकरापिगर्भमेभावनादिता चर्माया
देश्यमेतद्योदि धाम्यारितये ग्रन्थिसर्पलवा
एतानिप्रसिद्धानि ग्रंगोनिर्भमोप्रिधिताना
अन्यतेकाशदि ज्ञीवोनप्रेमकाः विटविष्णु
ग्रसीविद्याविषेष्टियामित्यस्य तैलेप्रसिद्धे
व्याधितोचिकीत्साव्याधिमान अग्रःप्रसिद्धः
हः ग्रभ्याः कृततेलाभोगाः विमक्तकेशः
प्रसक्तकेशः सहकेशस्तपशस्तः पतितोस
धमिशायवान्द्विजः व्यगच्छिन्ननास्ति।
कादि त्वयार्तः तत्पीरितः प्रसृष्टपिरं सी।
पुष्पसीगासृजः सप्तः कृत्कलासः गिगिंदा।
नर्तिकायाशयानां सरोहदेते स्वर्गहृदा।
हः मार्जालपुदेप्रसिद्धेत्तते छिक्काकावापी

कषापी कषायोगाविशेषलेनरक्तवसंका
षायेतद्वान् यस्तक्रपेकविधवाक्रज्ञः प्रसिद्धः
कृद्वेकलिः सप्तः प्रसिद्धारिभिः सहकलरः
वसं प्रसिद्धे आदिशयेनगृहकच्छादिसवल
नेसहस्तानिमित्तपतने लुलायोमदियसो
समरेपुदे कृत्मानिधामवगोनिधानानिमा
घादीनि कर्णसेवसनेवसिद्धे रतेदतिगभा
गेगर्दभेत्वाः शशुः ग्रन्थाहमभागेगर्दभेत्वाः
साधोयस्य युक्तिरुक्तेषाधिकं गर्भिणीग।
भवेती मातामहिलतशीषायः कश्चित् प्राज्ञः।
स्वर्गजलार्द्रवसुः उर्वचः स्वर्गवोक्तेपरमोवर्ग
वाइष्टवाक्यं ग्रन्थधियैप्रसिद्धौ उद्वारज।
सलासी यतेपरार्थागन्नर्भणदेर्यानसमयेद।
हाः सन्नेनशुभाः तपुभफलदाः कितगमनेस
त्यः शुभफलदाः यद्यहकश्यपः शेषधक्तीव
रुधिरैर्जदिलोत्तमपवकेः शुभक्रोगाकाह।
स्थिवर्मान्धिरोगीभिः तैलकार्यसल्लवा
पुस्तक्रतमोरोः कावापिज्जैकपरामक्तके
षावुभक्तिनैः सनशस्यैर्देष्टुयागनेवफ।
लपदेति प्रीयतिः तपज्ञवफणिचमोमारक
पीसपेकैलेवागयवसायिज्ञीवनेलोपधी।
भिः विविधमितयाभ्याधिताम्भक्तकैः प

म
याया.
प्रदी.

५५

५१०

तितजदिलमृगोन्मत्तवोतैर्नसिदिः विम
क्रकेशकाणयेर्नग्रेन्यनवभुतिः ऊजान्ये
वंधारजकैर्देषसिदिर्नजायते रुद्रमकल
होगरज्जलनमार्तवेपोषितोविरालममरेत्
तेमवलनममगदेस्तथा इरुक्रमतिकोपता
महिषयोश्चपुद्भवेत्यणाममयेनृणामभि
मत्तार्थविच्छिन्नयति वृहयात्राप्रवराः का
र्पासौषधकृष्णधन्याङ्गीवास्थितालारने
सर्पाभारगारिचर्म शक्रतःकेपारिसवाधि
नध्वोत्तमजगन्धकेतुगतवत्त्वामतक्र
योमागभ्यक्रकेशयतिताः काणयिगश्चापु
साः तालोहरितालः गोभविषेकसारिदगारिध
जातपत्राधुपमत्रिणतः दितैप्रयाणयरिमात
वानो उतिहृतोवायुधमेतिभंगपतेतवातत्रु
नेभेयायेति योरायात्रायेवरः नसरदोदृष्टः
भायकविदिति वापेष्टगः त्विरोहमदिषात्र
कायुमेगल्पादिसंप्रताः कार्पातासारिभिर्ही
ताविवशाः कृष्णवाससः स्रक्तकेशातिहृत्सो
स्तलाभ्यक्तारजसलाः गर्भिणोविभवोन्मत्ताः
स्त्रीवात्यवधियानाः एतेकंदर्शनेजातेनगंत
व्येकदृष्टनेति वसन्तगजः सर्वप्रभेरतिगा
तः कार्पायिधनवामतर्हि यद्यत्ततेविशेषः

वातेस्माभि स्तत्रनारदः सर्वशक्तितातेरहे
गोत्ततेमराप्रदे अफलेत्तत्ततेवाच्ये
हृषीनसकैतवे इतिमवोषाकृते यथत्वा
तफलेवदोरित्यामक्रमेणाच लाभोव
द्विधनेमिचेचातर्पामेषुप्रवतः लोभोवदि
सुतोवदिः क्रमादग्रेयताभवेत् यामकमा
दतिगास्योयनमीवेमृतिः कालः लाभोमि
चेसुवेवार्तालोभोतेनतिदेशतः गमतो
त्ताहकलदवसातिः पाश्चिमादिशि वायव्य
योजयेलाभः प्रजातिमेगलेकमात् शत्रुता
शोरिप्रजातिर्लोभोवेवोत्रेते मेगसता
प्रत रीशायामक्रमेणाच ततेगतवा
दीवारतिथियुगधसभिरता विद्यमानाभ
दानित्येसमाविद्यमृतिप्रदा जेष्येवाहना
गेहेविवादशयनेतथा विद्यारमोबीजवा
पेदातेसप्तशोभनमिति वसन्तगजः नि
षेधमयेतिगीदतिगोचधनव्ययेदतिगाक
र्हिदेशे तत्तृभागेरुतेरिष्टदितेकका
त्याम्भमादधाति भोगायवामप्रवोस्यए
हेकर्ताचवामेकपितेजपाय सर्वार्थलाभा
यववामनेजेजातेदतेत्यात्कमतोएपेयमि
ति ५५ यथावच्छक्रनेशाहंलविक्रीरितेता

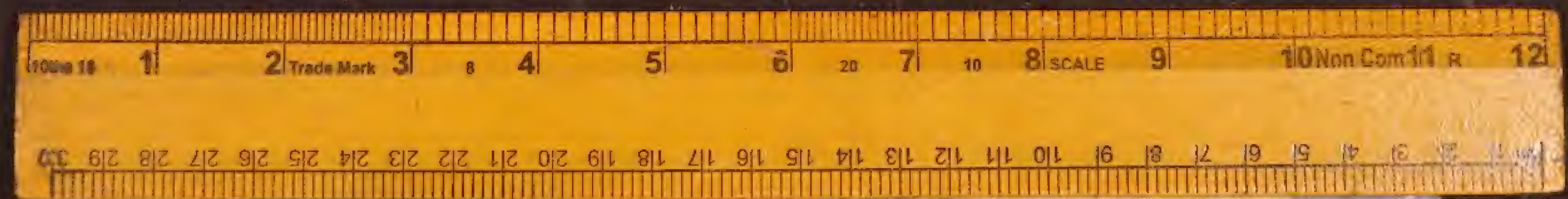
म.
यात्रा.
प्रदी.

511

ह गोधाजाहकसफराहिशकाको
तेनेपोभनेनोशोतविलोकनेतचकु
पिस्तताणोततोव्यत्यपः नयुत्रारभयप्रवे
शसमेरेनसार्थसवीतागोव्यत्यस्ताःशक्त
नान्तेपेतागावियोर्योशरिताःशोभनाः ॥
गोधागोहतिप्रवायोचोरहति रति
गात्पाजाहकति गात्रमेकोवीजनुवि
प्रोषः स्रकराहिशकाःप्रसिद्धाःपानम
मयेपछागोधादीनोकीर्तनेसमवेनाम्यम
वेनाश्चाराणेशोभनेशुफलराज्यात् व
पुनरेषोपोधादीनोशोभने शुशवाविलोक
नेदर्शनेनशोभनेनिषिद्धे कपिस्ततागो क
पीनोवानगातास्ततागोवलकानोनिषिद्धे
कपिस्ततागोमिस्ततागोवल्कतिप्रकृतिभा
वः यस्तुप्रक्रियागोवानसमसेत्यर्थतत्रिसस
माविषये यदाहवार्तिककारः सनियमसाम
योःशक्तलशतिषिद्धति नित्यसमासविषये
यदाहवार्तिककारः वातगागो भुञ्जकानो
कीर्तने निषिद्धे तेषामेकशक्तिदर्शितेवा
निषिद्धमित्यर्थः श्रीपतिः जाहकाहिशका
स्रकरागोधाकीर्तनेशुभसराहृतमार्यः नो
हृततवविलोकनमेषामयथागरितमस्त

कपीतामिति वमिहः शाखास्त्रगात्यभ
ज्जकर्शानमरनिनाशानमिति शाखास्त्रगो
वामः शुशविशेषमाह नयुत्रारेति नद्या
गेगादेस्तारोभयेभयसेवनिनिकार्यपला
यनारिकेशवेशोग्रहप्रवेशो समरेमेशमे नह
सार्थस्यश्चसमंवीतागोवेवोक्तमेव।
निनिनिगमनेक्रियमाणेनतिप्रशक्तःशुभा
शुभाःशक्तनाव्यत्यस्ताःशुभाः शुभशक्तना
विशेषेभेतादयोशुभाःशुभाः वन्धाचर्मयो
यशुभशक्तनाः शुभफलराज्याःशुभः यदा
हवस्तनराजः नयुत्रारेभयेपुहपवेशेनश्वीत्।
गो शक्तनाव्यत्यस्ताःशक्तनपलाकेपयागाव
रिति यज्जदर्शनेभयस्यानताज्ञदयवाद्योयम
शुशकिलोदीनोवासोभगेनशक्तनाम्यन
हमाह वामोकोकिलापल्लीपोतकीर्तक
गेभला पिगलाकुज्जुकाशेहाशिवाप्ररुषमे।
तिता ॥ कोकिलापल्लीपोतकीर्तकीर्त
पित्तशगाःसकरीयाव वरिका रमापिगला
भेरीकुज्जुकाकुज्जुरीशिवामगालीप्ररु
षमेतिताः प्रेनामानः कपोतेद्वज्जन्तिरिह
सादयः यत्तेगच्छतोराजादीनोवासोभेपारीवा
सभागेशक्तःसुः यदाहश्रीपतिः कुज्जुका

१२

स.
यात्रा-
प्रदी-

५१२

५१२

भवनगोपिकाः लापिगलापिकवधुयो
नकीसकरीशस्यसेजिताः शिवाचामतः त
लपियासतोभुभाति वगहोपि शिवापण
मारलादुल्लुपिगलाभहगोपिका सकरीश
रशरावपेनामानशुवमतइति प्रणामापोतकी
भवनगोपिकापत्नी परप्रशाकोकिला ५१
छिकारः पिककोभासः श्रीकारोवानेरोरुः
सीसेतकाः काकः स्तवानः सुरेतिपाः शु
भाः ५५ छिकरोसगजातिः पिककोभा
सः श्रीकारः पतिविशेषः वामः प्रसिद्धः स्तु
गविशेषः सीसेतकः काकः प्रसिद्धः स्तुव
कः शुभापिपकः इतिप्रकृतिभावाः याऊक
२ः एतेयात्रायांगनभेपदेतिभागागताः शु
भफलराः ययदृष्टीपतिः स्तोभासच्छिकक
रोधवाशुप्रीकारः सापिपिकायेरुशुपे
सीसेतारतिगातेप्रशस्तः गेजाः प्रदेः सारिभि
लेप्रयागोभति वगहः सीसेतायापककपिप्री
काराच्छिककलाः शिलिप्रीकारपिककाक
रुपेयवाशुदतिगाति भापकः साति वगह
गाप्रत्यादिदिकमसेनशक्तताउक्तः ऊऊरोभ
शुविज्ञावशिवाविवेजलजिककगाः वलित
सिंहनारशुकरशरीवपवः कोषकोलकस

गीतकाककोकातापिगलाः विलोमोत्सववा
दिशगीतवायाशुवारुणाः शतपञ्चरेगाव
भगकच्छपकोकिलाः विलोमोत्सववाया
शुवारुणाः भावशालकशापाहयाराशेवा
रवाचुरीगतिः ५५ शुयोक्तानिरिक्तानोसगप
तिगांसामान्यतः पारतिगापेनशक्तनमनशुभा
ह प्ररतिगागताः प्रेषयात्रायांसगपतिगाः शे
जामगावजेतोतिपमावामेतिस्ववाः ५५ रु
यतिरिक्तसगाः पतिगाशुभाजयोपारतिगा
नगताशुललिताः प्रेषाः शुभफलरासुः परे
सगोशेताविधमसेव्यासिपेवसमास्यावेदज
त्रोट्टाः सुतरातिपमाः यरादृष्टीपतिः स्त
गाविहेगाशुगताः परतिगोमहीभुतोकोतिन
कार्यमिहेये सगाधननपरमोजसेवयेति व
रादृष्टपतिगामपिविधमसेवाकनसाह ये
या गजाः परतिगोपास्तसगा ५५ नऊलापजा
इति प्रातजाः पतिगावामेति स्वामभारोव
स्तुनोमार्भशयोतिपमाः यराह शुभाशक्तता
तोकिलविशेषोवमाह वगहः नशमोराप
गोशास्तोनाभापेगामसेस्थितः दिवाचरोनशर्व
योनिचनकेचरोदिवा दृशोगादिमनुक्तकलेरा
मिषकोतिगाः प्रापगात्रिभामशुनग्राह्याश

सु.
पात्रा.
प्रदी.
॥१॥

वाकार्यमित्याह वस्मिहः विगजत्तरगभीता
 म्नापलोकाभिलाषान्तिरयशिशिलवत्त्वा।
 न्नक्तृशस्त्रासुकेशान्तास्मात्त्वगतसद्धान्ये
 जन्तीन्वद्यमानान्तिरितिपति नत्तारीमुहभ्रमोन
 दस्यात् सपत्न्यदेशाग्रगण्यपश्यसहीयतिरेव।
 वमरुदिजार्थं कुर्यात्त्रवोक्तान्नक्तृलोभानानां
 णाभिलाषाचकराचिरेवेति व्याहोपि नाती
 र्नेभीतार्नेत्याननाश्रुविनक्तृशस्त्रातपल्ल
 यमात्राः लोणापुथावाजिगजावतीर्णात्येते
 नवध्यामवपीञ्जीयाः क्लेकतन्त्रःशराणां
 तोवाक्कतोर्जलिर्घृष्टवदेनवामि शुशुभन्ता।
 नानवरास्यदस्यात्रवाल्कोष्ठीपरिरक्षिताये
 ग्रस्यकर्णत्वेतदर्थकंपयंतोपनिबृहन्महर्तेवि
 चारानपयोगात् यराहश्रीपतिनोक्तं नपथवि
 वृषणमोगजाहिजामरसज्जनद्विधाहरोचेत्
 कुर्यात्त्रवाक्कस्योषिताम् विगजत्तरगात्रातीद
 म्नात्रभीतविशयुधायुसदितमवाः सैन्योपशस्ते
 लोणसपुर्वविषोदितितन्महत्तामनरोधोऽप्याय
 श्चि सनसत्ताद्याभिहितं तत्रशस्तेदातोपवे।
 पाथोक्तमाहिजययाजणोपविधायपरावृत्य।
 महमात्राभ्रपस्ययाजानिर्हतिमहप्रवेप्रोभे।
 महर्तेजसासपजातिकाल्दन्माह याजर्जन

[illegible]

म.
पात्रा.
परा.

५५

५५

तोस्मत्प्रयाहद्वारपुनरुक्तायतेनयराभयं
भवेत् दृढाभयमित्युच्यते दृढभयंविद्यतेयस्मि
त्रित्यशोभ्यायतिमत्तयीयाच्युतयः तादृशः
प्रवेशोदृढाभयति तत्रगुरुपुत्रास्तारिका।
लविचारस्तुतनोत्पापिवगहप्रवेशोपवनह
न्दाभयमप्रवप्रवेशमेतयोः वास्तपन्नात्रमेवेष
पिप्रवेशो यराहवसिष्ठः नवप्रवेशोत्पन्नकाल
पुहिनेहदसौसर्वकयोःकरावित प्रवेशोपचा।
शिरिनेमलयेवस्तुचनेरुवेदेवज्जयोरिति ए
वंवत एवेमिन्नप्रवेशप्रवेशोपयावास्तुचनेरु
वेदेवज्जयोरिति तथापरयोपि पुममेकाशये
मनसिविधायागुम्युक्तहृत्पति जीर्णगरेष्वा
दिभ्यावेवपिस्मार्तयोःप्रावणिकेपिस्तस्यात
वेयोमुपन्यानिलवामवेपुनानवपुकास्तारिति
वाग्यावेति यतोत्रयाजानिहप्रवेशमद्वेति
चरिमुक्तास्तारिदोषविचारेणाभिहितः किंत
यथाकथंविरोधोगपुहिमात्रमापेक्षविशेषतः।
अपेक्षामागुहिलप्रपुहिवापेक्षति माण्डव्य
यामेभवमस्या तत्तुपुहिस्तेवविशेषप्रवेशाभि।
धानात पुत्रप्रत्यक्तोक्ता तत्रकालपुहिमाह
प्रीयतिः पुत्रप्रवेशोनवमतिरस्यपात्रानिहृत्ता
तथाहृत्ताम सौम्यायनेरुवेदिनेविधापतास्त

ईनेभनबालिचसम्यगिति नारदः अशसौ।
स्यापनेकायेनवेवप्रवेशानेराज्ञोपात्रानि
हृत्ताकालविलम्बमसहतोवोहवोवसिष्ठ।
स्वमातस्मृतिहेपेतविषयःकल्पनीयःपृथ।
कथयमिति स्मृताहिविरोधेविषयकल्पनेवो
चितानतविकल्पःययोक्ते स्मृतिहेपेतयस्यात
उयमाउभोस्मृते स्मृतिहेपेतविषयःकल्पनी
यःपृथकथयमिति शुलमतिप्रसंगेन यात्रानिह
ज्ञाविति स्मृतिविज्ञानाथास्मारेवत्यःधुवाःप्र
सिद्धाः पभितेलेत्रेराज्ञोपात्रानिहृत्ताप्रवेशानेपुम
दे यदितिप्रेराज्ञोपुहृत्ताभिजिदिःद्वैःअव
तापनिशशाततारकापुनर्वसुस्मातीभिनेमद्वै
प्रवेशवेस्याहृदापुनरपिगज्ञोपामोपात्रास्यात
तस्मादेतानिमध्यामिति हीशारितेद्वैपुप्रवे
शोक्तमात्मीपुत्रादीनोनायः तथाविशायायाप्र
वेशानेपुमसुयोगातीमार्गोक्तिकायाप्रवेशो
हृत्तामार्गनागहृत्तास्यात दाहृत्तामेमलजे
यामुप्रवेशो पुत्रप्रवेशोक्तमारमार्गोतयोप्रमे
पूर्वोपमार्गात्म्यामुपवेशोप्यात्मनःसमैवरा
ज्ञोमार्गाप्यारित्यर्थः यराहृत्तापतिः पुमः॥
प्रवेशोत्पन्निहृत्ताःतिप्रेशोःस्यात्पुनरेवया
ज्ञा येनपुदाहृत्तामेःक्रमोराज्ञीविशावास्त

स.
या.
प्र.
५५

स.
या.
प्र.
५६

विनाशमेति कृत्तिकासमवर्तकृत्तिकातार
एतेप्रविशतो नमेशयति कृत्तिकातारः शु
क्राग्रेष्वस्य कृत्तिकाप्रोक्तानि पंचोक्तप्रवृत्तयो
पयोगात्रस्य कृत्तिकाप्रोक्तानि चतुर्जायमान
वासोप्रतपीकरसुखमहायलाभरे सूर्यस्त
नुस्वमेष्टिप्ररेकितचौरभयमत्रविद्यते इति
श्रीपतिः रिक्तातिथिर्भस्वतचानवासो निष्पा
श्रयोगाः परिवर्जनीयाः मेघः कृत्तिकागमकारस्त
लाचक्राज्याः प्रवेशोपितरातरेणा इति शुभमे।
वारिनिघ्नलानोफलेसापवादमुक्तं राजमा
तीतरे भयोयात्रामेषलप्रवेशोनापांगकृत्त
कंदस्योदये च व्याधितो नित्याश्रिते लप्रवर्ति
माकोको वासुधाद्यन्यतापो आकोकोमाक
ः लप्रयत्राशकेषोपामेते इष्टफलप्रदाः शु
भायेतानि लप्रानि प्रवेशोमनयोविः निदिता
शुषिभोशममेतास्तो लिसेषमकराः कर्तुः।
भोपचयगाश्रुधिलप्रराशयः शुभफलानिभ
वन्तीति वमिष्टः विवेकात्केतुनिधनायसोः
शुभेतिष्ठायगतेः खलेषु लप्रान्माषणह।
लप्रयेतेष्वेकेष्वमशुदिपुक्ते कार्यः प्रवेशान
चरणलप्रयुभेतिस्तेवाण्णसेपुनेवा प्रवेश
लप्रानि नित्यतोयः कथंरयदिप्रातः प्रवेश

कर्तारमयविवर्षाहेत्याष्टवर्षेः शुभराशिगा।
श्रुत इति शुभरण्याह वमिष्टः कृत्तिकाशुके
एतोवासोकोविशमृत्तानप्रतः शार्ङ्गमे २
स्योमंतोरागासुखितानेः स्त्रीभिः सुखीपीतवा
येविशे इति वासमयं ज्ञानमाह विश्वकर्म
लप्रान्मागादितोदित्तोदोराशीनियोजयेत्
एकमेकेमसेकोमोमयोवामेविचित्रयेत् शु
त्रवेदथ्ये यत्रमासेपाशकृतातर्मात्रवमे
मासिपात्रादिनात्रवमदिनेवाप्रेशोनिधिः
यराहयः निर्गमात्रवमेमासिप्रवेशोनेवपोभ
नः नवमेदिसेवेवप्रवेशोनेवकारयेत् यत्तल
विशेषं नतनगहप्रवेशावाद्यानावमेरभिधा
स्यतश्चयास्तोप्रमक्ताप्रसक्तिरिति ॥ शु
क्रविवाहप्रकारोक्तोदोचानतिदिशत्रत्या
त्याशुक्रानयात्रोदोचोच्छिष्टाणामविस्मर।
तायैमेनुभाविशीभ्योसुगंधपावसेगह्वरी
ते अथनत्तसामतिथिकासवासोदवम्
लमेमावसितचरिककपाः भगवत्कृतारिपति
वाद्यदाहकोश्वतीरजोपशुचितोत्तवारि
कम सतपसिज्जवित्तर्कमेतकालिथयशु
सौमिगिभोमसासग श्रुतिवासहृगविप्रस।
यातलोवसंपचकाभिनिदयापिरिति ॥

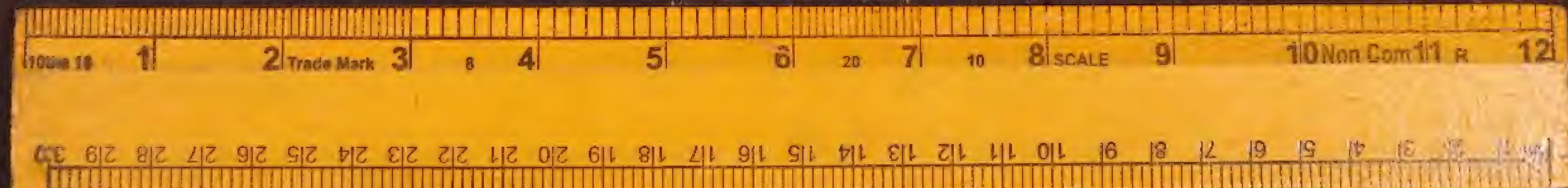
म.
पा.
प्र.

म.
पा.
प्र.
५०

५१

लयेन नानातमोर्तिगदसहितात्ताश्वषष्टे
तदीशावालये कम्पमीनतनवलवतत्तत्ता
पिएष्टोदयं च एष्टाशासंस्तुतेदशमशानि
मयोसप्तमेवापिकायः केन्द्रे वक्राश्वेकिपु
हदिवसविवाहोक्तोदोषाश्वनेष्टाः १५ एते
यनादयोदोषाविवाहप्रकरणोक्तोदोषायाज
यांचक्रावातायोनेष्टाः तत्रायनमूलः सौम्याय
नेष्टयविष्टतेदात्रममित्यादिकाः मासोद्वः
मूलोक्तयात्रयोसरोदयशासेसर्वतोभदचके
भिहितः यथात्रयसयोदोषायाचष्टेष्टाशाः
दिनुयेः क्वासात् राशयोदादशेवंतमेवात्राः
सुष्टिजार्गगाः यत्रष्टेष्टादिकाष्टायाष्टवराश
दिगोरविः सादिशास्तमितोक्त्यास्तिसः शो
षाः सदादिताइति नक्षत्रवारमस्ताः नष्ट
वैदिशिप्रक्रमे नविष्टसोरवारेतयेत्यक्ताः ।
तिथिस्तलेयोगिनी नवभस्याः शिववद्वयः
वद्वयइत्यक्तः संसखे सितनरिककयाः से
वखः अक्रसंमखेउथः संमखेदिक्तामी
लात्तादिः कलेनयेष्टादितादिनोक्ताः भगव
कता अक्रताश्रादिशष्टाहीणस्तमिननी
चगतयराजिततवात्पारिकवावक्रास्तनो
वेत्यक्ते परिवाख्यादयः कः एष्टादिदिक्ते

तुर्दिदिश्वयः श्वतीरजः सपत्नीरजोर्देशने
श्रयोवे जननमराणायेवेच अश्वविमोय
उनश्वन्तरे अचित्तस्यभावेचचित्तस्यचित्तो
पुरुषादित्यनेनयेनिषेधः सस्येनस्मात्सुत्राद
मन्त्रयेवह्यमाणानुसावप्रत्यस्य उत्सवदीपो
दीपोत्सवादिः अदिशचेनविवाहव्रतवन्ता
दिः सतपत्सुसोभक्रतागस्तुक्तः रिक्ता
रवितर्कसंख्याक अतपीनवमीवतरेशी
हादशीषष्टीतिथयः उपलक्षणतादष्टः
मीष्टीमासावस्याशुक्रप्रतिपदः सौरिखि
भोमवासराः अयेचनिषेधेनिसूर्यमंगला
चराः अयेचनिषेधेपादिककृतनसर्ववेतिश
गभिहितवामष्टेगविपुरपिवाभभागेष्ट
भागेचवद्वेतिथिदः उक्तं व संसखेष्टास्त
भागेदक्षिणस्तवसेपरः एष्टतोमराणवेष्टवा
मेचद्वधनक्षयः इति एतन्मनिष्टलताउप
हं सत्यपिस्तलवते एतत्सर्वदारिकनक्षत्रय
तिरेकेणजेयं अयथासर्वत्रदिग्दयनिषेधपु
ष्पादीनांसर्वदिग्दहारकताभजेत तथाचइलः
रवेभतोक्तभीमिक्तः उपलक्षणतादमरा
मपिनिषिद्धे वसयेचके वसयामूनपनिष्ठा
ज्ञार्थसंज्ञते तदादिकं वक्ष्येचके अमि

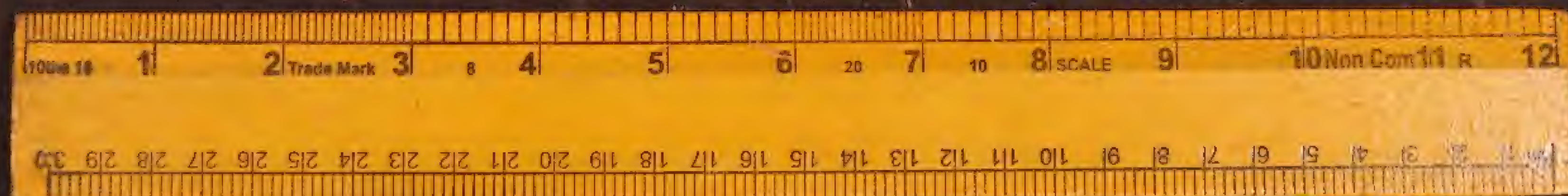

म.
पा. ३.
प्र. टी.
५८

५८

जित्तुकोमहर्तोदिवसेष्टमे पतद्वयमपि
दत्तिलो एतेपंचांगराषः प्रयत्नग्रेराषः ल
प्रेयात्रालग्रेविचारयितुमेषति जन्मत्ततवो
मन्मराशिजन्मलग्रेसेवनिगृहमस्याने अ
दितत्तात शत्रुराशः शत्रुलग्रेतावष्टवष्टस्य
नेतदोशः सजन्मराशिताष्टमापिपतिः सज
मलग्रेमाःष्टमापिपतिः सशत्रुराशितः व
ष्टमासीसशत्रुजन्मलग्रेदावष्टापिपतिः
एतेलग्रेलग्रेस्थिताः स कृममीनजनव
लवतनकृमलग्रेमीनलग्रेवा लग्रेत्रस
मवेवा कृमनवाशमीननवाशवा एष्टार
चंचष्टारयराशयः गोजाश्विश्चिवराहोका
ष्टाशासंस्थसंदिग्विलोमलग्रेमित्यर्थः
दशमेशानिः सप्तमशुक्रः केन्द्रवकिणाय
हयोवी वक्रिग्रहाणावादिवसाः एतेदोषा
यात्रायानेष्टः अथक्रिग्रहसवक्रिग्रहयवो
अत्रार्थेस्तुलवाकानिग्रहिवितानि अथच
विवाहोक्तदोषाविवाहप्रकरणेभिहितये
दोषास्तेपिनिषिद्धाः हेतुमे अथातान्महापा
तदग्रातिथिभिर्दृष्टोष्टेवागोस्तथा सुदी
जोशनसामयास्तमयनेनियोत्तयतीत
या गणरातेवसविष्टिसकृमदिनतनशाय

स्तेतया तन्मेशोशविष्टनयाष्टिप्रगान्ताप
सवर्गे तथा सेन्दुः कुरवेगदयोशमदया
स्माद्विचाराप्रपावार्त्तरेदशयोगयोगसा
दितेजामिश्रलग्रेवाये वीणापग्रहपायक
नरितयानिग्रहसवोरात्थिते उष्टयोगमय
हयेनकृलिकायानारोषारपि कुराकात
विमुक्तमंग्रहणभेसकुरगत्रयमवेधोत्पात
हेतुचकेतहतभेसन्ध्यादितेभंतया तद
अग्रहभिन्नप्रहगतभेसवोनिमान्सात्यज
हृद्वाहेष्टभकर्मसग्रहकृतोत्तग्रस्यदोषान
पिशति यदाहवसिष्टः एकविशान्महोरा
षोस्ततेत्रसुमवेदितः कदावित्रैवसि
होतिगुणानेकोदिकोदिभिः तस्मादेतेपुंरा
षेषुकदाचित्राचरेकुभं विवाहेविधवाना
रीमराणेत्रतुवमने गृहनाशःप्रतिष्ठाया
मीमत्रैगभेनाशने नवात्रभोजनेस्तुः
कृषोतत्फलनाशने कर्तनोशगृह्णाम्मे
प्रवेशपतिनाशने यात्रयोकरनाशःस्या
सुहृदानेविशेषतः लभतेसमहृत्पापमेष्ट
आहारिकसंभिविति अत्रसममशुक्रवति
विक्रोजामिश्रदोषोपनकारिमासदोषापि
नास्तीतिथेये यउक्तेगोणशदेवजैः सर्व

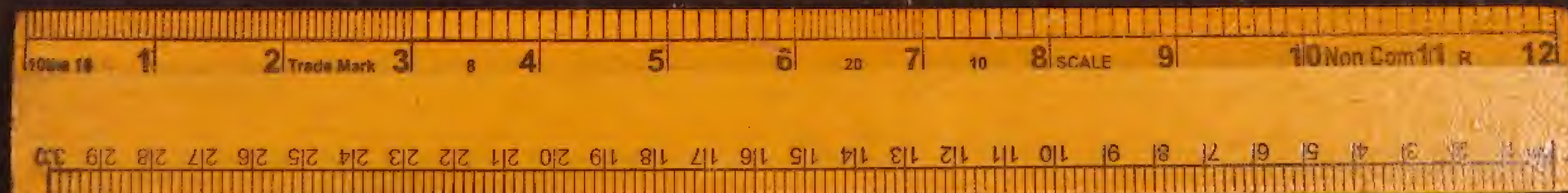
सु.
पा.श.
प्र.टी.
५५

519

सतयनर्जमास्तदोषोविनेति मासरो
दोषनर्कादि शुक्लरोषोनामिदोषः न
अपि शुक्लरोषो विवर्तिते यतः सममसु
कस्य यात्रायां विशेषनिषेधोऽस्ति उपातश्च
प्रशस्ताविव एवंमोक्षोपनामिदोषो विव
होक्तायात्रायां निषिद्धः किंतु विरुद्धाश्चेत
हर्जमात्रे विवर्तितोऽपि यात्रायां निषिद्धाय
वेति शिवम् ॥ ॥ ॥ इति श्रीदेवज्ञानत्रय
नदेवज्ञानसुविचिन्ते सद्गुरुचिन्तामणौ या
त्राप्रकरणसमाप्तम् ॥ शुभम् ॥

समाप्तं तोषयात्राप्रकरणम्

शुभ
म्

मु.
गृ. प्र.
प्र. टी.

५३

५२०

जैनमः सरस्वती ॥ अथ गृहप्रवेशप्रकरणं
रागोलिख्यते जैनोपधरेन मस्तुत्तरेण
विदेन विदोमरे गृहप्रवेशप्रकरणं सम
ग्याख्यायेतेति मम अथ गृहप्रवेशप्र
करणं व्याख्यायते तत्र चतुर्दशप्रवेश
प्रकरणे प्रागस्माभिः तत्र नववधप्रवेशो वि
वाहप्रकरणं तेभिर्हिताः अन्यप्रवेश
त्रयमुद्देशो ज्ञाभिधयते ननु याज्ञानिक
ज्ञोभ्यभरे प्रवेशनिमित्तादिना स एव प्रवेश
स्याभिहिततात्वे प्रवेशद्वयमेव तत्तत्त्वम
स्वात्मतत्त्वप्रवेशत्रयमिति उच्यते याज्ञानिक
ताप्रतिनिधत्तस्य भगवदेवामुसहर्तनगरा
हर्हिः स्यात्तमशक्रवतो देवादागतहृष्टा
दिभिर्भूतस्य यथाकथं विष्णुभाष्यप्रक
रणोक्तोपेक्षो गच्छति विचार्योक्तपयवि
हितनक्षत्रेव प्रशस्तः प्रवेशाभिहितः न
तविशिष्टतादृशप्रवेशकालश्चिः त
प्रश्नचिर्वोक्तव्यतः स एव स्यापि प्रवेश
स्याभिधाने तत्रापूर्वप्रवेशयोः कालश्च
दिः किमिदं प्रवेशद्वयमाह । सोम्यायेन
सोम्यायेन मापवेया ज्ञानिहोतयेतेन
वगरेह स्यादशानदास्यप्रभुवाग्भिः न

स्तत्त्वलोपवेयादयोस्थिरे । एषो
म्यायेन इत्यादिकेषु पदार्थेषु सत्त्वत्वेन
तेषां ज्ञानिहोतयेन चानेव न ततोऽपि
ते गृहप्रवेशाने विषयप्रवेशाने प्रवेशाने
स्यात् सोम्यायेन उज्जरायेण अत्र अत्र
वास्तादिको दोषो वाप्यारामतः शोभादि
नोक्त इति पुनरुक्त्यः एवं गौणी उपनिषो
सादिनादलिगायननिषेधोऽपि अतः प
रिणामसोम्यायेन गृहोऽसिद्धे तदुक्तिम
रवुद्दीनोऽपि उपनिषत्पार्थ उक्तोचवसिष्टे
न अथ प्रवेशानवसदनस्य सोम्यायेन जी
वसिते बलाद्ये इति नारदः अथ सोम्या
येन कार्येन ववेष्टमप्रवेशने गच्छां याज्ञानि
होतयेति केवलायोभ्योक्तोतायां प्राप्ता
योस्ततः सिद्धायेव गणिते गृहं नृतनमि
त्युच्यते ॥ जेहेति जेष्टमाचफाल्गुण
वैशाखमासेष्वेव सत्युत्तरायणे प्रवेश
प्रथम ॥ यदाह नारदः माचफाल्गु
णवैशाखे जेष्टमासेषु शाभवः प्रवेशो
मध्यमा जेष्टः सोम्यकार्तिकमासयोरिति
सोम्यमासयोर्विः मध्यमातिरावश्यक
विषयः चांदमासफाल्गुण ॥ वसिष्टः

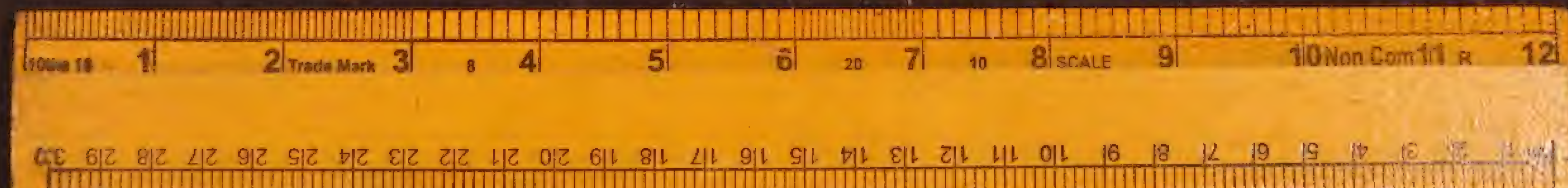
सु.
म. प्र.
प्र. टी.

५१

५२

मावेथलाभः प्रथमप्रवेशोपचार्यला
भः तलफाल्पणेव वैशर्यरानिपतपा
भोवैष्णवमासपुत्रलाभः मोहेपुमा
सेषपरेषु ननेहामिप्रदः शत्रुभयप्रदश्च ।
शुक्लेचपेतसतराविहदकमेवपादशमी
चतावत रति शुक्लेचेत्याशुक्तेरेवश्रेयंक
तापतविशुद्धिर्नोक्ता तिथिवाशुद्धिश्चा
ग्रवत्पति तसिष्टेनतग्रदप्रवेशोसौरसा
नमद्विहसितं यथा मगादिषडाशिषु
सेस्थितेकेनवप्रवेशः शुभदमदेव कुम्भ
विनायेपुपिकेविहचनसौरसिष्टेस्तुस
त्रिवेशेति असाध्य नतनग्रदप्रवेशोम
मर्काः रादिषडाशिसिस्थितेके शुभफल
होभवति तत्रापिमात्रादिषुविहितेप्रवत
र्णमासेषुशुभः नत्वथप्रवेशानवसदना
सौम्यायनेति सयेथावसोम्यायनदस्यक्त
ताकिमेतत्पुनरुक्तमित्याह कुम्भो
विनेति सत्यपुत्रायण कुम्भसंज्ञोत्तरे
ननग्रदः प्रवेशोभूतौत्वेनदर्थेपुनरुक्त
मित्यर्थः तदिहद्वेषापरिविहदे तथाहि
मावेथलाभः प्रथमप्रवेशः श्रव्यादिनामात्र
फाल्पण्योचंदमासयोः शुभफलः भिधा

नात तत्रैवकुम्भसंज्ञोत्तिसद्वदयोरन्य
तरस्याशुभतेप्रतिपद्यते उभयमासनि
संज्ञः कुम्भस्तनोत्पवेत्यचेत उच्यते से
तिरिहिविधाः चंदमासः शुक्लादयः कृ
त्वाद्योश्चेति तत्रफाल्पण्यणिमोत्रमा
सस्यकृत्वादिमासगणनयः चेज्ज्वाला
स्यचविरुद्धफलताउदिवयकोयेकुम्भ
संज्ञोत्तिनिषेधाः चंदमासस्यशुक्लादिकृ
त्वाद्यभिप्रायकानिवाक्यानिग्रहारेभप्र
करणेसाभिरुक्तानि अथमुषनिषुथामा
सस्यकृत्वादिमत्ताप्रकः अथककोदिसे
ज्ञातिषुमत्तांतरमाह ॥ अन्ययोतिकवि
दाचार्याश्चनेपुपिकेविहडाशिसिस्थिते
सूर्येपिनवग्रदप्रवेशः कार्यइत्युच्यते तदे
ततदहसोपर्विकाग्रदप्रवेशविषयं त
दुक्तेसयमेवच ॥ नवप्रवेशोसयकाल
शुद्धिर्नदेहसोपर्विकेयाकदाचित नत्वा
नशगागारप्रवेशविषयंवा ॥ तदुक्तेमा
तिःप्रकाशे ॥ ग्रहारेभोदिनेमोसैः विसै
वीरेविशेहदे विषात्सोम्यायनेदर्थेपुनरा
गारेतमवेदइति अतएव कुलीरकगार्जे
भदिनेशनविशहदे ग्रामवानगरेवापि

स.
र. प्र.
प्र. टी.
५५

पतनेवासराधिपेति शुरुवाक्यमणेव
याख्याय ननुपौष्पवेज्ञादिप्रविरुद्धक
लेषचोदमासेषविहमेकातिशयतान्
ननगरप्रवेशाकार्यवानवेत्यत्राह
नसौरमिति विलुपिश्चियेनसौरमानेसवि
वेशगरप्रवेशनेष्टनप्रभफदेविरुद्धेषु
भफलयाः चोदसौरमासयोः साहित्ये
विहितचोदमासेवगरप्रवेशः कार्य
तलमितिप्रसेगेन हास्येतिहारनक्षत्रा
निभानिस्पाणानिप्रविष्टिस्त्यादिना
क्रानिमहनिधुवानिवादेतिप्रसिद्धानि ।
हाः स्पानिचतानिमहदुधुवाधनिकर्मणा
रयः नादृशोभेः प्रवेशनेहितेस्यात् अय
मर्थः यस्मिन्गरेप्रवेशः कर्तमिच्छतेत
स्यदारेयदिगभिमावतदिनतत्रैप्रविष्टि
तैः प्रवेशाः कार्यः यदाहवसिष्टः यद्वि
ह्वारेमेदिरेतद्विह्वारेरुक्तैस्तेस्यात्प्रवेशो
वसर्वेति उक्तत्वाद्दस्यव ॥ विज्ञात्र
राश्याश्रयाणामिष्टवस्तुवारोच्यरेभ्य
रुदे आशुर्धनोराशसप्रउपोउसक्तोर्निहः
स्याद्विदप्रवेशाति नारदः वसीन्पु
लेषुवस्तुतात्मासमिष्टास्योदहः अभप्रवे

शोदैवेज्योशुक्रयोः दृश्यमानयोरिति ।
अत्रप्रथमनिष्ठाशततारकाग्रहणंजी
लोग्रहप्रवेशविषये उक्तं च ज्योतिप्रकाशे
प्रवेशान्तनोत्तमेषुवेमैत्रेसत्वाप्रय प्रथ
स्तानियतेतैश्चजीलस्यहासवद्वेय एत
ह्येकरोपिग्रहस्यपेयवत्त्यति असमेवा
शयनेसनिपायाह आपतिः अभप्रवे
शोमरुडभिधुवोत्तः क्षिप्रेः चरेस्यात्पुनरे
वयात्रा उग्ररूपोदारुणभेः क्रमोरागा
नेविशात्वास्विनाशमेति कर्तिकासभ
वनेकृशाननादाह्यतेप्रविशानेनमेश
यः यतस्तत्त्वमदनैरितकृजः हारिभ
षुप्रभक्त्यवशानमिति वसिष्टेपि ॥ अ
केतिलार्योरितिदस्वविस्मयरेसप्रविष्टेन
वमेदिर्यत अहृत्वातस्यरहस्तयातेषे
षेषुथिस्वप्रवस्तुदेस्यात् प्रवेशलगा
न्याह नत्वासेतिजन्मतेजन्मराशिः ज
न्मलग्नप्रसिद्धताभासुपचेयुशतीयषष्टका
दशरशस्यानेषुतयास्मिरात्वापुराशिप्र
गणिलप्रगतेषुसत्सुनवरहप्रवेशानेप्र
भे यदाहवसिष्टः निचोदितारिह्ययश
स्तराश्वरोगः प्रदः सिद्धिकरोर्यदश्च क्रमा

म.
१२. पा.
प्र. टी.
५२५

कल्याणोदवगमते ॥ उक्तं च नोति प्रका
शे प्रसादेन नने रम्यं भवेत्तैः सत्वा प्रेय
पुष्पास्वाति पुनैः सैः जीर्णोऽप्याहमवद
येति नावश्यमिति अत्रेवेति जीर्ण
गृहीत्यादिभ्यामत्रेवेति गृहे वाच्यमस्ति
दिविचारणाशुक्रास्तुवास्तवास्तवा
सिद्धास्तुगुरुमकरस्थगुरुलसंवेत्सरा
दीर्णोदोषाणां विचारणां चोत्पत्ति
श्रुतादयः कालदोषाः सन्तु वा मावातया
पिग्रहप्रवेशः कार्यः परंतु सोपि युक्त
यंचित्ते वांगुहिमानमंगीकृत्य विहित
नत्तत्र प्रकायः वास्तुप्रज्ञानेन विधेयि
ह प्रवेशभत्येतापि यैः यदुक्तं ज्ञातिः प्र
काशे प्रवेशेन तने रम्यं नित्यया नो गृहे
जीर्णोऽप्याहमवदयेति वद प्रवेशमा
गेत्येनमाद्या गुरुशुक्रयोरिति वसिष्ठे
नाश्रुते नवप्रवेशे स्य कालशुद्धिर्न दे
हसौ पूर्विकुयो कदाचित् प्रवेशपंचांग
दिने स्वल्पे वास्तुचने पूर्ववदेव क्रयात्
इति श्रुत्याः न तन गृहप्रवेशकालश्च
दिविचार्याः देहे देहभयात्वात् गृहप्रवेशः
सौमर्विको राज्ञो यात्रा सा सा मोयद्दवेशः

वि

तादृशयोः गृहप्रवेशयोः कालशुद्धिः
कदाचिदप्यनापेक्षितमिति संभवेत्तु
नास्तु किंतु प्रवेशदिने यपंचांगशुद्धिः
द्विने स्वल्पे ग्रहप्रवेशः कार्यः एवं देव
पूर्वस्मिन्नायेन तन प्रवेशो यथा वास्तुप्रज्ञा
तया देहसौमर्विकयोः पि कार्यायोन्यः
नारदस्तु यत्रातिवृत्तिप्रवेशकालशुद्धि
रपेक्षिते बोद्धाह तदा गेप प्रागभिहितं
तदेतया वाक्येन वावश्यं कानावश्यं क
त्वेन वावस्यात्र योगो गृहप्रवेशानो लक्ष
णमर्के वसिष्ठेन अ पूर्वसक्तः देहभया
स्तु भिभ्यादिज्ञातः प्रवेशपंचांगविधेयः प्र
तिष्ठति यतश्चाद्यायने यात्रा विद्वज्जावि
त्रिपय्या वा कृतावस्तिततपचाचाधये प्र
वेदे यो यत्र विधेयि प्रवेशे यवेशादिने य
अत्तत्रैकं राज्ञो तेनैकं विधेयं वास्तुवस्थाव
ज्योमिति उक्तं च वसिष्ठेन कुरुगृहादिषु
तविदभं च विवर्जने ये विविधप्रवेशे इति
२॥ अथ गृहप्रवेशदिनात्मा कर्तव्यं वास्तु
प्रज्ञाविवक्षस्तत्तत्राण्यप्यजातिकाश्वरी
येनाह मृदुधुवसिप्रचरेषु मृदुलभेवा
स्तु चने भूतबलिचकारेयत् ३ मृदुनि

ॐ

प्र. ६

५३५

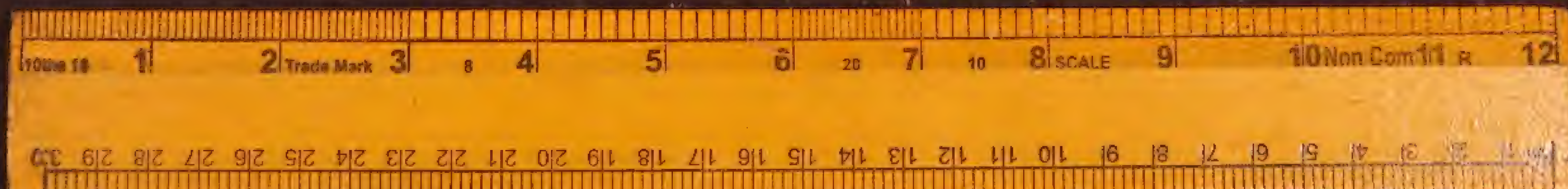
(2)

[illegible]

सु.
२२. प्र.
प्र. टी.
५२६

तिः गेधर्वोभंगिराजकः सगः पिशुगण
पीशाः तथादौवारिकाकृतयः स्वग्रीवाः
प्रथमं तं शुजलापी शोनिशाचरः प्रोषः
पापशुभोगाहिसुखोभलभयवच सौम
सुपौदिद्वितीहाविशदमरस्मताः प्राप
शुवापवात्साशुजोयारंभस्तथैवच मथे
नवपदोवृत्तातस्यसमेपगः प्राचा
द्योतरितादेवाः परितोवृत्ताणाः स्मृतः प्र
धमासविताशुवविवसाविशुपापतिः
मित्रोद्यगजयत्माचतथाष्टुपीयतक्रमा
त आपवत्सोष्टमः पंचचतारिशतस्रोत्र
माः जनेवस्थाननामानिवाद्याणासहि
तायसेत वास्तुजोवास्तुमेवेतागैधप्रथा
क्षतादिभिः प्रणयेणावयेहापिप्रथवा
समुत्तामभिः शुक्रवस्तुगोदेयंभूपदी
एकलैः सहः प्रपेः भरिनेवेद्यैः वाचैः
वैवसमर्पयेत तांस्तुल्यततोदयादेवच
शुश्रूषकश्चकृत् दत्ताप्रव्याजलिवातांश
क्षयेहास्तप्ररुषम वास्तुप्ररुषनमस्तु
भूमिशय्याप्रपेभा तद्देयनपायाथा
समर्द्धं कुरुस्सर्वदा इतिप्रार्थ्यतेतोदया
दक्षिणासर्वकायच विज्ञोभोभोजनेद

यात्सयेभंजीतवेधुभिः पवेयाऊरुतेस
मात्सलेचैवप्रपन्नयेत् यत्ततः आरोग्य
प्रपौत्रादिपनपात्यंभवेन्नरः वास्तुएजा
मकृतायः प्रवेशेनवमेदिरम रोगात्राना
विधाक्षेयानत्रतेसर्वसंकटम् इतिवमि
हसंदितायांवास्तुशोति विशेषस्तन्यमे
हिताभ्योवमेयः एवेभरतवलिरपि उप
क्रमोपमेदिरकापोवास्तुशोतिप्रकारः
प्रयोगरत्नादिनाम्नीप्रसणात्वाभेदेनभि
त्रामपभरतप्रष्टवाः प्रेषुविस्तारभयात्रे
रुलिख्यतश्चलमतिप्रमेगेन केचित्पे
योगशुदिमात्राप्रकेसर्वदिनपववास्तु
एजामात्रः यदाहनाहः विधायएवेदि
नसोवास्तुएजाविलिङ्गियामिति श्रीप
तिरपि प्रथमवेशेनवमेदिरस्ययात्रावि
द्वजानयभयतीना सौम्यायनेएवेदिने
विधाय वास्तुवनेभरतवलिरसमागिति
अथलप्रशुदितिथिवारशुदिचोपजाति
कोतरार्थेनेद्वजुगार विकोणकेंद्राय
पनविगेः सुभेः त्रिषष्टलाभोपगतेशुपा
एकेः शुद्धासुरद्विजनोभरतयोवक्ता
रक्ताचरदर्शचैत्रे ५ वासंरविष्णव

म.
र.श.
प्र.री.
१२०

५२७

देप्रश्नकृताविशोदशमभक्तुदम व
वमपेचमप्रथमचतुर्थसप्तमदशमेका
दशद्वितीयाश्रतीयास्यानामन्यतमस्योः
अमग्रह एगिचेदुत्तयगुरुअक्रुपल
स्थिते तत्रचेदस्यलग्नरापिहितयेयं त
अश्रतीयषष्टेकारशस्योः पापग्रहेः हीना
चेदस्यभोमनिराहुकेतभिरुपलक्षते
च तयोउचतयस्यानेरंमस्यमस्याने
अहेसर्वग्रहरहितेप्रसुरेयस्मिन्दाह
शेलग्रेवेषमग्रहमाविशत यदाहवमि
ष्टः केदत्रिकाणायथनत्रिमस्योः अमेवि
षस्याग्रातेवलश्रेः लग्नोत्पष्टाष्टमव
जितेषुवेदोनलक्ष्मीनिलप्रवेशति अ
न्यश्च प्रवेशलग्नानिपतस्थितोयः कुर
ग्रहः कुरयदेयदिस्यात् प्रवेशकर्तारम
ष्टात्रिवर्षाहेत्यष्टवर्षैः शुभराशिगः चेदि
ति नानरः स्थितेलग्नस्थितेराशौनैयनेश
दिसंग्रते त्रिकाणाकेदसाथायमाशेका
चारिगैः परैः लग्नोत्पष्टमस्यानवर्जितेन
दिसोमनेति प्रवेशस्यादिति एवंतामेव
यः गुरु सममंशुहमुहादेयात्रायाम
ष्टमेतथा दशमेचग्रहारेभोचतयंसनि

वैशानेशति श्रीपतिः केन्द्रस्तिद्वयैः
अहेः कुरैवशागुगेरुगोः लग्नभगोवा
केद्वारैस्त्रिरागामोदयेविशोदति के
दस्यअदतमकेतन्यापग्रहरहितकृते
येयेलग्नस्यागुरुभगवोरुक्त्विस्ततिग्रा
शक्तभिधानायाकेदशेलग्रेविज्ञानभ
स्त्योभराशिः लग्नचेजनविजन्मकाल
मेजनः भोभाभोस्त्यग्रष्टमभवनेजन
भेस्त्ययस्मिन् सजन्मलग्नसजन्मरा
शोवाष्टमोराशिः प्रवेशलग्नगतानापि
गितस्त्यर्थः पुनः कीदृशोवाक्तावरिक्त
चरदशाष्टे अर्काशौप्रसिद्धौवाशौरिक्ता
५५५ उपलक्षणात्तादग्यतिथियोपि
चरलग्नानिमेषकर्कटतलमकरः उपल
क्षणात्तादशा अपिदशेमावस्याचेदो
मासउपलक्षणात्तादशापिदिविगता
अर्कादेशाशस्मिन्कादयः प्रवेशदिनेति
विदित्यर्थः यदाहवमिष्टः ननैयनेभ
पिनचाष्टलग्नपेक्षेयकेणष्टमशुदियुक्ते
कार्यः प्रवेशेनचरोशलगे अमेतनेवाप
ष्टममशुमेयतेवा रिक्तासमादग्यतिथि
दिनेशभक्तुदमवर्गभिन्नेदृशि कुरा

म.
१२.२.
प्र.टी.
५२८

प्रहापिष्टतविभेचविवर्जनीयं विविधेषु
 वेषो वराहलमणादसणव दृष्टानेप्रा-
 विशतां चमंदिरं वहिना नियतमेव वहि-
 नानियतमेव वहिमे अग्रभूमिसुतवा
 सरेतया शीतशिमदिवसेदिहदिहं चेद-
 जायसितवासरेपुतचोकरस्वत्वमहाय-
 लाभरम सूर्यसुतदिवसेस्थिरप्रदेकिं
 तदोरभयमत्रविद्यते पणानिष्कृष्टमय
 माह श्रीपतिः रिक्तातिथिः भूस्तभा-
 नवा मरोनिर्माचेशाताः परिवर्जनीयः
 मेषाजलेरोमकारस्तत्पाचन्यायाप्रवेशे
 दितयातदेशइति निषिद्वालग्रफलोत्प-
 भिरितानि राजमातीडे भूयोयात्रामेष
 लगेष्टवशानागो गच्छतर्कटस्यादयेव
 व्यापितो लिप्याशिते लग्रविजनाके कारा
 चामुयाहानाशाम लगेष्टवशानाके
 शामेषदृष्टफलप्रदाः शुभान्यायानिल
 ग्रानिष्टवशामनयाविडरिति अग्रानि-
 स्थिराणिदिसभावातिव उक्तंचवमिष्टे
 न पेदांगसेष्टदिनेनिशेषातारावलेचाष्ट
 कवर्गशुक्लसोमोमिरेभेषभट्टष्टुक्ते ल
 गेष्टवाद्येगमरदेविलेष्टेति राजमाती

शेषिणः नंदिताग्रपिष्टभोगसमेताः
 तौलिमेषमकराः सज्जलीराः कर्शभोग
 सयगाग्रविलग्रेराशयः शुभफलायभ
 वेतिरति पतलग्रोतराग्रदोवहकाला
 सहिसुतेवाद्यम शुभांशः हृषमिष्टुन
 कन्यापतः मीनानामेषाः इत्यर्थः कर्क
 तलोपायोः सूर्यपतोनिषिद्वातात् ॥ वि
 शेषांतरमाहवमिष्टः यत्तीणावेष्टोत्प
 इष्टमेष्टः पापोदितः पापग्रतोयस्यात्
 कत्रः प्रियेहेतिसवत्सरेणविर्वितः सो
 म्यनिरीतिताष्टेति अग्ररातायात्रानि
 हृष्टिप्रवेशेयेविशयेविशेषोपेयः यत्र
 मासेयुक्तातस्यात्रवेममासियात्रादि
 ज्ञानवेमदिनेवाप्रवेशेनिषिद्धिस्ति यदा
 हगुरुः निर्गमात्रवेममासिप्रवेशेनैव
 शुभभनः नवेमदिवसेवेष्टवशेनैवका
 रयेत वामरविरिति गृहप्रवेशसमये
 रविसयवामेयदिगमिमावात्यवेशगृहा
 दामभागस्यवेशमरदेविशेत् तथाप्र-
 रोपेस्वसस्मावेष्टां हरेजलप्राप्तकला
 शमपललापताशुगोफलादिभिः पूर्णा
 वदेवाकृताचकारस्यातक्तसमस्तुयार्थ

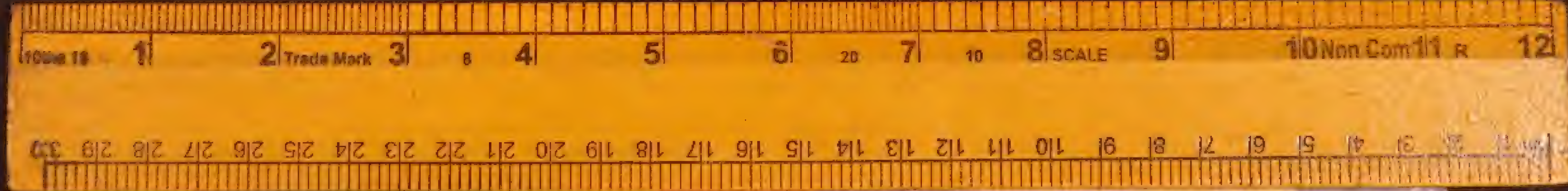

सु.
रु.श.
प्र.टी.
५२

वामःसूर्यः तद्येवच यस्मिंलयेःप्रवेशः
कर्तमिष्यते तस्मादेकारशस्योनेततःपं
चमस्थानेसूर्येस्थितेउत्तराभिमुखग्रहप्रेश
शकर्त्रेः वामःसूर्यः यथाचक्राद्वारः उक्तं
च रेखात्तज्जहनादापायेचसूर्येस्थितेऊ
मातृ पूर्वाशादिमुखेगोदेविशाहामोभवे
यतः इति विचकमापि लज्जात्यागादि
नेदित्तद्वेदोदाराणानियोजयत एकमे
कंन्यसेक्तोणसूर्येवामेविचितेयत इति
प्राचालगौहोराशेस्थायोकोणेत्तैकाःस
र्गातिथाविति प्रभवनेपूर्वाभिमुखग्रहे
पूर्णातिथौपंचम्योदशम्योर्णमायावाप्र
वेशःशुभः नंदादिकेतिथिरागोपास्यज
लेतराननेग्रहप्रवेशः यथारत्तिगाभिमु
खेग्रहेग्रहेनेदायोप्रतिपदिषष्टमेकार
प्रयोवाप्रवेशःशुभः जलेपश्चिमादिक त
दिगाभिमुखेग्रहेनेदायोप्रतिपदिषष्टमे
कारणेषवाप्रवेशः शुभः जलेपश्चिमादिक
तदिगाभिमुखेग्रहेभद्रायादितोयायोसप्र
णोदादश्यावाप्रवेशःशुभः उत्तराभिमु
खेजलायादितोयायामष्टम्योर्णोदश्यावाप्र
वेशःशुभःसूर्यः यथाहग्रह नंदायाद

चिणहारेभद्रायापश्चिमामावे जयाया
मतरहारेपूर्णायापर्वतोविशेरिति मले
नंदादिकेइति पदेपादनादिकारहणोय
यथायातितथापिबिदितः द्वारनिषेधा
दिशोयुतकोणेशुतर्णाद्वाराणांसेभवायु
स्वरूपेतानिषेधाश्रित्ताग्रहणंसेभवयव
ययेसापिसम्यतिवांक्वष्टपव ५ शुभ
ग्रहप्रवेशेकलशावस्तचक्रंशाहेलविको
मितेनाह वक्रेश्रविभात्यवेशसमयेऊंमे
श्रित्ताःकृताः प्राच्यामुहसनेकृतायमा
तालाभःकृपश्चिमे श्रीवेदःकलिरुतरे
गमितागोभेर्विनाशेगुरे रामाःसूर्यमतः
स्थिरतमनलाःकोठभवेत्सर्वदा ६ कल
प्राप्ताष्टदाविभागःपरिकल्पः सुवे क
गोठ गोभे गुरे चेति चत्वारोविभागःपूर्वा
दिदिकारितेनचत्वारोविभागापदमहम्यः
तत्तुविभागपरितेनसूर्येभावनक्षत्रासे
फलमुच्यते वक्रइतिग्रहप्रवेशसमये
इतिसर्वत्रापिमेवयाने ऊंमेकलशाकृतो
वास्तुविशविभात्ययंज्ञाननक्षत्रादितिला
लापेपंचमेरविभिमारयनक्षत्रासस्त
यः तत्रकलशास्यवक्रेश्रविभाकाठः

५३

सु.
म. श.
प्र. टी.
॥ ३ ॥

सूर्यजोतनक्षत्रमेव स्याद्योतत्फलं गृहे स्या
ग्रिहाह ततः सूर्यभातकृष्णग्रिमाणि च
ताभिर्भातिप्रत्यो स्याणानि फलं महसनेन
न वामं सूर्यं गृहे स्यात् ततः कृतायमगता
स्तदग्रिमाणि च ताभिर्भातिरतिगा स्या स्या
णानि फलं गृहपतेः लाभोदयाः प्राप्तिः त
तः कृताः पश्चिमे तदग्रिमाणि च तारिभाति
पश्चिमाया स्याणानि फलं गृहपतेः शीघ्रं
मिः ततो वेदा उतरे तदग्रिमानि च तारिभा
त्युत्तरस्या स्याणानि फलं कलिः लोकैः स
ह गृहमेवेधेनिरक्तको वा गृहकटक स्यात्
ततो पुनरभितास्तदग्रिमाणि भातचतारि
गर्भकलशमधे स्याणानि हले विनाशः
कस्येत्याकोत्तयो गेर्भा पारनाद्रा विनाश
भातां विनाशश्चार्थः ततो रामास्तदग्रि
माणि स्त्रीणि भातिगृहमेधे स्याणानि फ
लं सूर्यं गृहपतेः बहूकालं गृहपतेनि
वासः अतो नलस्तदग्रिमाणि स्त्रीणि भाति
कं वे स्याणानि फलं सूर्यं तसर्वं राहृप
तेर्भवेत् पचमभिर्भातिरतिगा निसमविशति
भातिम्यः चराकारं लिखेच्चक्रं विधिस्तु
क्रमेण च सुखैर्कदित्तचतारि विजोगिगु

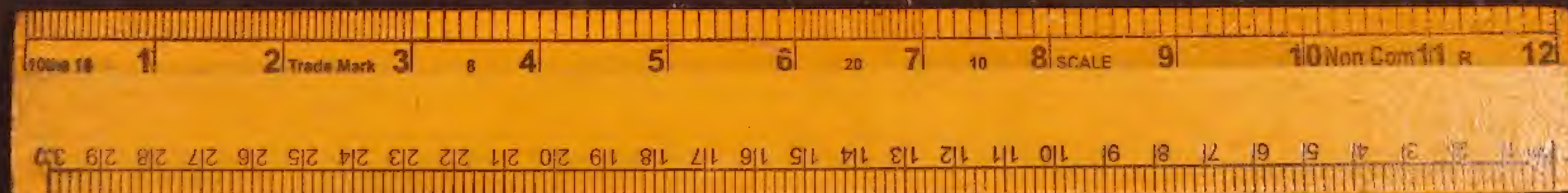
दकंठयोः पवेचकं समासेत्वं प्रवेशार्थं
सदा उपेयः अत्रोक्तारिति वीष सादृष्ट्या
दित्तश्चनेन गेर्भा पलस्यते तथा च फ
लानि देशास्तैव अग्रिनां प्रवेशोक्तं
हामः पूर्वतो भवेत् दक्षिणे चार्थलाभाय
पश्चिमे चोपेर्भवेत् उत्तरे कलहा चैव ग
र्भगर्भविनाशानम स्थिरता वगृहकंठे क
लशस्य प्रकीर्तिनेरति ज्योतिप्रकाशेपि
भवेत् पचकं विस्ति १ ५५ ५ ५५ ३३
प्रवेशोक्तं भातस्य गतिः पने श्री स्यादेरेच
कुस्थिरतामवमिति वेदपंचकं वेदवता
रस्तथा पंचवारं चतारि चतारि भातिरतिगा
तनीत्यर्थः स्तिरित्यादीनि प्रवेशार्थं
त्वाफलानि अत्र कलचक्रं शुभफलदस्य
न पते सते वविहित नक्षत्राणां परिग्रहो म
क्तस्तत्रापि वेदिमत्वे प्रवेशविधिस्तितेति
सुखे विहित नक्षत्रपरिग्रहः यथा पूर्वदि
गभिस्तत्पुनरुपवेशो विधिस्तितेति रोदिगा
स्योपवेशो दक्षिणाभिस्तत्पुनरुपवेश
शे उत्तरफालुनी विज्ञेयवपश्चिमाभिस्तु
अनुराधा तरेणोपवेशो विधिस्तितेति
सादृष्ट्या रेवता ग्राह्यारिति निष्टेशः अ

स.
गृ.हा.
प्र.टी.

(१२२)

तपवोक्तवसिष्ठेन यद्विद्यारंभेतिरेतदि
गृह्येकृत्तैः सामानाधिकार्येणानन्यः
निजवाक्येनैवविवक्ष्यतेचकारःकर्तव्यस्या
न सेभवत्येकवाक्येनैवाक्यभेदेतिह
णामितिन्यायश्च अतएव अर्कानित्यार्थ
दितिस्त्विसृष्टेपविष्टेनवमंदिरेयत् अ
वातयातपरहस्तयातवेषेषुथिसुप्रचम
तुदेस्यात् इतिनिवेदेषिपञ्चभवति ८
अथगृहप्रवेशाकरणपमंसारंस्वयप्रवे
शमंतरकालीनकर्तव्येविधिसुपज्ञात्याह
पवेसलयेस्वगृहंप्रविशपवितानपुष्पश्च
तिवाचयुक्तम शिलाजदेवजविभिज्ञा
गनराजचुंयेद्विमिदिराम्यवसेः १ पवे
युक्तप्रकाराविचारितेप्रवत्तुनेतिरेव
सकलपुण्युक्तेचेशाभनलयेस्थिराशा
दिकेरात्रवितानपुष्पश्रुतिचौषयुक्तंविता
नानिवस्वमेरुयाः पृष्ठासितज्ञानानिमा
सत्यादीनिचौषावदधुनिश्चनेयेनमपल
हारातोत्रारणादिनेकमेगल्यवसुसदि
नेमतादृशस्वगृहंस्वसकलगृहंप्रविश
पश्चात्सिल्यज्ञान गेहात्यापकान स्य
तिवर्धकादीन देवज्ञान ज्ञातिविधिः

विधिवास्तुज्ञाभनवलिरहप्रवेशातीय
विधित्वागरोहितप्रभतीन पौराजगरीका
तोडितदीनातायापुष्पाणांवभूमिदिराप
वसेयेयाशक्त्याभस्यादिरापनवावसेवा
समश्चित्तैवाउपलक्षणात्तारुगजादिभिश्च
चयेतसजयेत् यराहवमिष्टः भूरिपुष्पानि
करेसुतोरणोतोयपूर्णकर्णमोपशाभित
म गोपपुष्पवलिरुजातामरेवज्ञानपुनि
पुनेविशाहुदमिति कीदृशंगृहंप्रवेशय
हनेभवतीतिविशेष्योवमिष्टेनाभियाय
यदास्तृज्जगरोहितेप्रवेशायोपेतदतवलि
नानास्त्रगृहंविहप कणादहीनेत्रविशे
यतामत्सर्वापदाशलयमेवतत्प्राप्त त
स्मात्सकपटमपरिष्ठादास्त्रादितेकृतवा
स्तृज्जगदतवलमेवग्रहप्रविशेत प्रवेशा
तरकर्तव्येविधिमाहश्रीपतिः ततोन्नेया
विप्रसृष्टगुणसः शिलाजभरोलविद
श्रुतिगताः यनेश्चतैःपुष्पभिःसमर्चये
त्सदोपवीनान्मरुवासिनस्तथेतिशिवम्
ज्योतिर्विहरनीलकाण्डविहृषःश्रीचंदि
कायस्तथा पुत्रीणादिगोपप्रमारितधिया

म.
२२. शा.
५. टी.
५३३

मोहतेर्वितामलोः मोहिदेनविनिर्मिते
नयविधोपीषधाराभिपी योत्वानेर
हवेशनप्रकरणेसंशर्णातामामम
इति श्रीदेवज्ञविहदेवज्ञमकरालंकार
श्रीमतीलकाष्टेजातिविहरेगाविरेगा
तिविहरेचितायोमहतेर्वितामणिरीका
योषीषधाराभिधायाग्रप्रवेशप्रकर
णसमाममगत शुभम् समामम
प्रसुमहतेर्वितामोज्योतिषयस्यस्य
मामिकोवकाशेयस्यकृतस्यचनले
कारभृतसपितामहचितामणिदेवज्ञ
वगितेणार्हलविकीरितेनाह ॥ आ-
सीत्तात्प्रवेशगानिगमाथेतहिनेमि
हितेज्योतिर्विलकः फणीद्वचिते
भोषकृतातिप्रमः नतज्ञातकसेहिता
गणितकृतामोमसाप्रभुजो नता
लंकृतवेदकाविलसहदिसमचिताम
णिः ॥ सप्रसिद्धः चितामणिः चिताम
णिनाममात्याप्रेषिरभदेशविशेषमा
तप्राप्त्यासीत् केदेशपर्मप्रेषिगं
निगमाथेतहिनेमिहितेनिगमावेदः ष

दृष्टंगानि यस्यामोषेगः षेगान्तीमणि
शिवाकल्याणाकरणानिरुक्तं खंदेना
निधोयेति षेगश्चासौनिगमस्तस्या
येतारोपयनकर्तारः प्रयेत्यभिन्या
पकाप्रपुलकतेनदिविनायापकवेदा
ययनकचितहृष्टादृष्टादिजाः आ-
मणाः आमणासत्रियवैश्याचातेमैरि
तेभ्यहितेकोदृष्टाः चितामणिः ज्योतिर्वि
तिलकः ज्योतीषिनक्षत्राणिलक्षणा
नानिपादकः प्रयाज्योतिः शब्देनप्रेते
नानिशात्रिजातेनितेज्योतिर्विदः सत्
विशेषादिनाकिप्रज्योतिर्विस्तृतिक
रवेज्योतिर्दिष्टेष्टः रत्नधः पुनः कीदृ
शः फणीद्वचितेफणीदः शेषम-
हनागलेनचितेभोषकाकरणमहा
षेरुतातिश्चेमात्याभासोयेनमः सदा
भाषायायनपारगसत्यर्थः पुनः-
कीदृशनतज्ञातकसेहितागणिकृत
नानितानिसत्यहृष्टादिभेदेनयुते-
कविधानिजातानिकानिजातकशा
स्वाणिसेहितासेहिताशास्त्राणिग
णितानिगणितशास्त्राणिकरोतिता

म.
र.श.
प्र.टी.

५३५

हिमवस्तेतात्रादित्यश्वेत्यादिमहाभा
षकारप्रयोगेपुसमाधानेन्यादितितपे
तदिकर्मण्यपदेकर्मण्यपितेप्रस
जेतततश्रुष्टेगानिगमायायशितिया
त तस्यादिशेषवष्टीमंगीकृत्यामप
एत्रःषष्टेगानिगमापेतोरेरितियागः स
त्यपकाद्विषयितिसरमसः किंजाप
कंजनिकर्तः प्रकृतिप्रनेनकर्तरेवे
निषष्टीसमाप्रतिषेधस्यमनस्यनि
पायसापुतमंगीकृत्यवातस्यप्रयोग
स्यप्रत्यकृत अतएव भीष्मकृत्याम
यपोकदत्तकालवक्रप्रयोगात्तस्यैव
सिद्धांतवेत्तेत्यादेयमहाकविप्रयोगा
उपपन्नाभवति एवमेवाविवाहप्रक
रणाभवतिविवाहविनाशकारकाय
लितिपोषककर्तविकाकावित्पत्रविवा
हविनाशकारककर्तविकारका
दिव्यलयाः प्रयोगाविदानीमज्ञेय
वंपदंयोजयिजातलयाजकारेतये
तिज्ञापकानिषेधाविनाशमंगीकृत्य
समाधिरंगीकार्यः अतएवनिजने
जावत्तरेवेधिकावितिप्रयोगापप।

निः यदितसंवेपमात्रेवहोमतेतरावष्ट
कर्तभावादेवकर्तरेवेतिनिषेधाभावात्
विनषष्टेसमासः अथवाषष्टेगानिगम
मपेतयालेयेषांज्ञशितियरसतस्त्रीलो
धिकारविहितेउतंविधायगम्यादीना
मिष्टिरितिगम्यादेराकृतिगणत्वात्
योगयोगेष्वभावाच्चद्वितीयात्तत्पु
सःसमासः इतिलमतिप्रयोगेनेतिवि
वे ८ अथक्रमपामेतातवर्णनेशाहंल
विज्ञोदितेनाह ज्योतिर्विज्ञानविहितो
विक्रमलसात्त्वरासीशती नाम्नोन
स्वरितिप्रथामधिगताभ्रमंडलात्तस
रःयोरस्यांजनिपदतिसमकरोदृष्टा
शायधेसिनी लोकावोद्गमकामेधेन
गणितेकाधीस्तताप्रोयेत २ यत्तत्त
स्तस्याविनाशमिष्टिदेवत्तसत्त्वः प्रोने
तशतिप्रयोगात्तःपामःप्रासीत् कौर
शः ज्योतिर्विज्ञानवेदितोविक्रमलःज्यो
तिर्विज्ञोत्तःशास्त्रप्रायतेएष्यवा
प्रापकरतर्थाः ५नःकौरःभ्रमंड
लात्तसरःभ्रमंडलस्यष्टीमंडलस्य

म.
र. प्र.
प्र. टी.

५१५

तस्करः सूर्यप्रकाशकनायथासूर्यः
सकिरनैरखिलां पृथ्वीप्रकाशशक्तिः
याप्तेतिः शास्त्राभापनद्वारप्रणाः प्र
काशकशक्तिभावः पुनः कीदृशः कृती
कृशलः कृतीकृशलश्चपीत्यमरः ।
नानाप्रत्यकरणकृशलश्चार्थः प्रत्य
कर्तृत्वमेवातरार्थेन प्रकाशशक्तिरस्या
मितियानतः जनपदतिजनिजमः ज
नर्जननमेमानिजनिरुत्पत्तिसद्भवश्च
मरः तस्यपदतिर्गर्गः भावदिनंतर्देश
तेनगणितेनजातकर्मास्त्रैक्यभाष्य
फलकालोपदेशप्रतिपादकाग्र्येभ्यो
जन्मपदतिस्मासमकरोत्समकका
रसम्यक्मेवादकौटशीजनपदिति
सदृशयधेसिनीसहः जन्मपदति
मार्गसेपदायानाभितोलाषामाषयो
भिषेयायुक्तावेपरीत्याख्यातत्रंभेसि
त्रेशीलेयस्याः सातदृशीयथा। अथा
दशाचेत्सवितविधायातदावलसक्त
तमेवतस्येति श्रीपतिवावेपसम्भूत
मिश्रकद्वलोतरेणगणितमितिजा

तकालेकाराख्याटीकाकृतेयाख्याते
तत्रापिशमोपदति वाकोसेमतितेनद
र्शितंतदुभयमपिचित्चित्प्रकारस्त
नवारपूर्वकः स्वपथैरवोपनिबद्धः य
था यदृष्टकाष्टांतरनिब्रवीयीयशाकै
मेरिष्टमनिष्टभंगम् विचारयेन्नीरुनेम
स्ततेभ्यः श्रीश्रीयोगैकवृद्धमेमतेसत
यस्येष्टकष्टेसदृशभवेतातदेतद्वल
देवस्यो तदातदासोचलषानवीयीवे
त्येविवित्ताशुभेचितेदि यतः शुभेच
णशुभेग्रहस्यसदेवनास्तितनतस्यहा
निः तस्मात्रनाशाविचरेनयोस्तद्वेपुफ
लास्येनदशाक्रमराविति एवमेनेक
प्रस्यलेपुदृष्टाशयनिकाकरणकृतीमि
ति अतएवरमोदोषापकरणानानिस्त
द्वीयथातोपराजादिः पदतिमार्गो
हौरादिदृष्टनिराकरणतिसंदेकरो
तीतिभूतिः किंच यउत्तमकामयेन
गणितेउत्तमेमत्यर्थेनब्रह्मार्थमरपद
यपेवोगनयनप्रतिपादकंनृत्तकामये
नमोमकंगणितशास्त्रेशीकोतरमि
प्रयविहतिमकाधीन किमर्थेसताग

सु.
र.र.
प्र.री.
५३६

गितशास्त्राभिज्ञानोपेतयेतयेवैश्वनेना।
स्थानेकग्रेत्येकराप्रयामकर्तृत्वेनसा
र्थमन्यामेनरुतरज्योतिःशास्त्राभि
ज्ञानोत् किंतुसतरेष्टमेवयावतद्वीय
शास्त्राभ्यमोयेत्यकरादाराणिप्रका
श्यतेतावत्कलमनष्टिभवेतीत्यने
कथंयकराप्रयामइतिरचितेकृती
ति श्रुतइतिठमावितौनिःनवीकात्त
रात्तोज्ञातेःसप्रम्याचतनोस्ततावित्य
क्रेःकृतशरस्यकृदेतत्कार्यमत्रोनि
रुच्यते नायेमयेमेमश्रुयःकृतोज्ञाते
येति किंतुहिज्ञातविशेषाणेकृद्दे
लोक्त्योज्ञातिरितिपवेचकार्यकार्य
कः नेरुतीतेरुतीकाइत्यपिमिद्यति
नेनयात्रवानित्यादावेवनिधुतोत्रिषे
धोनात्यज्ञातिमहाभाषकारणोवेवाति
वस्थानाद्रवेत्रवावेनिः अदकाराश
तिदिवाविभानिशेत्यादिनाकमण्णो
वायकसुप्रत्ययः समकेगरिति इक
करणेइत्यस्मात्सुर्वादनयतेःलटिति।
लठ अकार्षीदितितस्मादेवनिटोलठ
त्रिमिव सिचहृदिःपरस्मैपेरधितिह

दिःतारणपरइतिपरस्मै २ अथस्वा
नामकथनद्वैकमेगलेस्त्वयेमहते
चिंतामणिनामकंज्योतिषग्रंथं समाभि
ष्टयौक्तमाह तदात्मजउपारपोविउ
यनीलकंठोनजोगणेशपरपेकजे ह
दिभिदाराभाभिधुः गिरीशानगरीवरे
भुजकैरुचैदेसिते शाकेविनिरसा
दिसेवलमहतेचिंतामणिमह तदा
त्मजस्तदातेतज्योतिर्विदयात्मजःप्रो
रामाभिधारासमेजाकोगिरीशानगरी
शामहारेवस्तस्यनगरेवागणस्याव्या
महतेचिंतामणिमहतिचिंतामणिना
मकेज्योतिषग्रंथंमिमप्रत्यक्षदृश्यंविनि
रसादकार्षीत् खलुशंखावाक्यलेका
रकीटेशारामाभिधुः उदारधीः उदा
अनेकशिष्यविद्यदिदानकारिकापी
उदियस्यासौतयापाठितानैकशिष्यः
इत्यर्थः पुनःकीटशःविउयनीलका
ण्डनजःविउयःज्योतिषव्याकरणाद्य
नेकविद्यायापेक्षितोनीलकाण्डस्तस्यान
जो लकभ्राताकिंकसागणेशस्यसुज
लोपास्यस्यमहागाणपतेः परपेकजेव

सु.
म.श.
प्र.टी.
५१

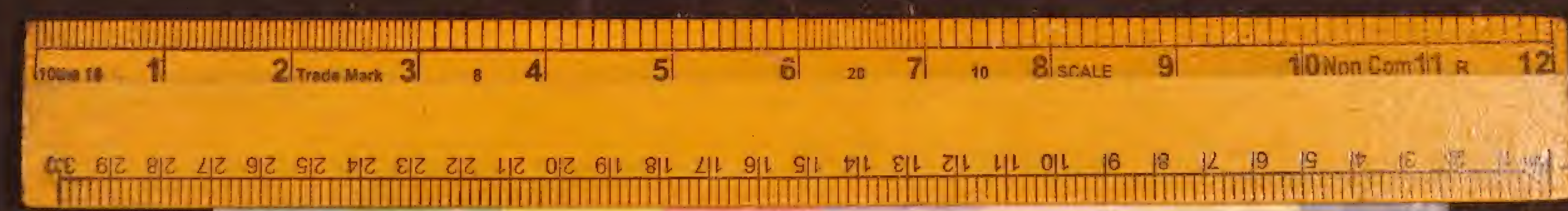
राणकमले जात्यभिषाये लोकवचने
लोपपदं कने नयः ते ह्येतः कर
लोनिपोयमेस्यापुनः ग्रंथेतेमेगला
वरणेशिवाचारणसरणात् मेगला
दीनिमेगलमथानिमेगलानिचशा
स्वाणिप्रयेतीवीरप्ररुवाणि आशुष्म
त्यरुषकाणिचेत्यमहाभाषकरोक्ताश्च
कीदृशगिरीशनगरीवरोमात्तदात्ते
नेष्ट्ययपि अयोध्यामशुगमाया
काशीकांती अवेतिकः प्रदीदारवती
चैवसमतामाहृदायिक इति वाक्यमे
सह्यफलप्रदं न अयोध्यादीनानग
राणांमास्यमेवप्रतीयते तथाप्यःमानि
मुक्तिदेशाणिकाशेप्रामिकाणिवै
काशीयापविमच्येतनामयातीकोटि
भिरिति वाराणस्याविशेषमुक्तिप्रदं
नाभिधानात् अष्टेवाराणस्यः नत्त
योध्यामशुगमायात्पारिकास्याया
निमुक्तिदेशाणिमस्यचयामप्रणीत
तमायादीकसाम्यापाशकस्यकाशी
मुक्तिदशावदनस्याप्रमाण्यतिभा
ति उच्यते अयोध्यादीनितीर्थानिसम

कज्ञानोत्पारनदारा मालोकमुक्ति
पदेशपदानात्यनर्गभवासं वप्रयसं
तिकाशीतसर्वथाज्ञानारज्ञानाहा
कोनाशुपायेनवासरानंतरंमुक्तिमेव
प्रयस्यतिपुनर्गभवासं यउक्तेयम
पुराण तीर्थोतराणिह्यत्राणिविस्म
भक्तिअनारहा अतःकरणसेमुहिं
जलवेतिनसंशयः वाराणस्यापिदे
वष्टेतादृशोवपरंतमः सचप्रकाशा
वष्टेकोभारकस्यापदेशतः काशी
त्वरी अविमुक्तिरहस्यज्ञामुच्यतेज्ञा
निनोत्रः अज्ञानिनोपितिर्येवोमचं
तेहिमकल्मषा इति अतएववाराण
स्याश्रेष्ठं पतरणभिरितं पद्मपुराण
नेमिषेचक्रुस्तेवेगंगादारेचप्रकरे ।
स्नानात्समेवनाह्यपिनमाहः प्राणते
नरेः इहसंप्राणतेयेनततपतदिशिष
ते इहकाप्रणी कित्वा काशपोयांम
राणोवापिरह्यनेनविचारयेत सर्वोप
स्यः शुभः कालोत्यविमत्तोविद्येयतश्च
ति देशविशेषायेहस्यज्ञानास्तीत्युक्ते
सनत्कुमारसंहिताया रचयतेरेह

म.
५२. शा.
५. टी.
५३५

पुगीपमयेचंशलवेनययवायमशा
ने कृतप्रयत्ने देहावसा
नेलभतेउसाक्षरति अन्तश्चभ्रमोज
लेतरितेवायउकापिस्तोहिजः उ
स्यामेकवमामोतिकाशीशातिरुपा
दितेति नास्यउडमरणदेशास्ति तउ
केपयप्रयोगा स्तच्यशामाउमपिना
स्ति समाप्यदेस्तिनस्थानेस्तेस्तेस्ति
तस्यनयउमक्तिः भ्रमोजोविपत
वाशुविमपतावासपाशिरस्यपविमि
त्रिरुतस्यजेतोति एविवचंचवचम
स्तीस्यात्कुलिशेभिडरेपचिरित्यमक
रोशाकेः अतएव उच्चवेवनेप्रश्नप्र
तिवचनाभोगागतास्याविशेषाभिरि
तः यथा जितेदियापापविवर्जिता
अथातामहातामधुसूदनाश्रयाः
अन्यथ तीर्थयापिमक्तिभाजोभवेति
काश्यामपिकेविशेषमरति दीपकप्र
येगुरुणातरिते विशेषेष्टावस्था
मिकाश्याः कथयेतामम कृतानि
साधनापिउत्तल्यानपितामहामेत भ
वेतीकारी महात्मास्तिहान्यवनमेशय :

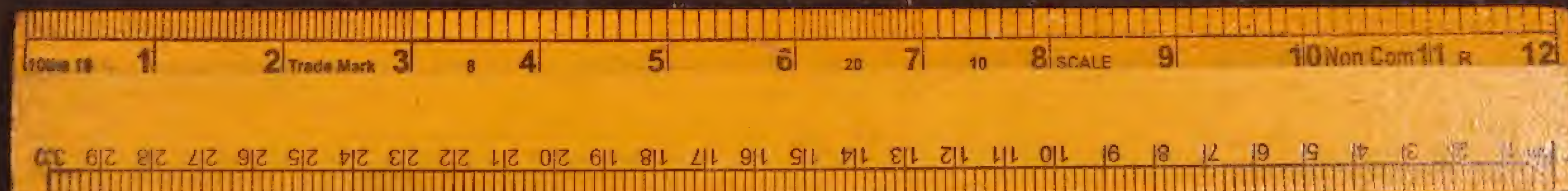
अत्रमाधुसूतैः कृतैः मद्येतेवानवा अत्र
साधनवैकल्याकाशीशार्णप्रकल्पयेत
इति अयेभावः साधनसंपन्निमातामपि
कारिणोकाश्यातिरिक्तेपित्तमक्तिः का
श्यातयेषामयेति अतयेवोक्तकाश्यात्
उ संसारभयभीतायेवहाः सकर्मवेष
नैः तेषाकाश्यातिनीस्तिस्तेषावारा
णसीगतिरिति त्याचनेकैः पायैः का
श्यामहत्तउक्तम अत्रार्थयेयंवारमाह
स्तेनास्तिकामत्रया तउक्तकाशीवे
उ सत्रविशेषमयेरेवाः सात्तात्सर्गतरे
गिला मिथ्यातत्रनस्यतेतार्किवावा
नस्यकाः उदाहरंति येमहाः कृतक
बलदर्पिताः काश्यासुवीर्यवरियेवि
कीयचयुगेयुगे विद्विषा अतएव
अद्यवैवत सजानेत्यंवारतेकाश्या
मेरणात्सक्तिविनिर्माणेरिति तस्मा
त्सर्वस्यापिकाश्यामेरणात्सक्तिरिति सि
दि काश्यात्वेउ अस्याणोत्तियावेष्पाः
सुहावेवर्णमेकराः कृमिमेष्टाश्रये
चानेमगपत्तिणाः कालेननिधनया
मेअविमक्तेष्टाप्रये चंदार्थमोलयः

म.
म.प्र.
प्र.री.
५३५

सर्वललायात्तावधजति तथा अरु
कोमावासकामोवातिर्यपोनिगतोपि
वा अविमुक्तो न जन्मणा समलोके म
हीयतेहाति अरु अ मरणानेतरैव
मालोकादिचतुर्विधिः मुक्तिपरिक्रमे
ण भवति पुनर्गमनासाः उक्तं च पञ्च
गणो काशामतस्तमालोकोमात्ताया
नोति सत्तमः ततः सूर्यानां यातिततः
मानिष्यमश्रुते ततो ब्रह्मे कर्तो शिवमे
दतो एतद्यवस्थायतैव सादृषाणां क
तोचसादृषसात्रिधं वाप्यसत्तगाः क
त्युक्तमममोति ततो ब्रह्मात्मको भ
वेदिति अगतं तत्र भेदेन साणां सादि
मुक्तिनायतस्य एतदप्युक्तं पञ्चपुराणां
चतुर्विधेऽपि तेष्वस्मिन्मयी योगभेदात्
नीचैवामोति मुनिश्रेष्ठविशेषो यत्र वे
मिदेति तत्र काशपात्मके तेष्वेव मालो
का मुक्तिः वाराणसात्मके तेष्वेव सादृ
ष्यमुक्तिः अविमुक्त्यात्मके तेष्वेव सात्रिध
मुक्तिः अत्रैर्गतात्मके तेष्वेव कैवल्यः मु
क्तिः उक्तं च पञ्चपुराणां चतुर्थावित
ते तेष्वेव भगवांशिवः यादृष्टतर

कं वाको ब्रह्मात्मैव प्रवोयकं काश
स्तस्तमालोकोमात्ताया मोति सत्तमः
वाराणसात्मको जेतोमात्ताया रूपमश्रु
ते अविभक्तविपन्नस्तमात्ताया निष्यमा
मुयात् अत्रैर्गदेविपन्नस्तमात्तायेवमा
मुयात् सात्ताश्च वस्य रूपव सवेतीयः
काश्यादिते उपरिमाणां पञ्चपुरा
णोपात्तात्वादे परिमाणचवत्यामि
तन्निवोपमसत्तमः मध्यमेश्वरमारभ्या
वदेव हलिचयम सत्तमस्याप्यतदित
भ्रमयेत्स इलाहतिः तत्रायाजायेतरेखा
तन्मये तेष्वसत्तमम काशीति यदितरे
दास्तत्र मुक्तिप्रतिष्ठितः काशपञ्चपरमं चे
त्रविशेषफलसाधनम् वाराणसीति वि
ख्यातं तन्माने निगदाशिवः विश्वेश्वरा
चतुर्दित्यथः शतशुभोत्तितम् अवि
क्तः दिकं तेष्वमुक्तित्रयसंशयः गोक
र्णेशः पञ्चमेश्वरं तेष्वगं गामथेय
त्रैर्भावरतः त्रैशान्तरादिणो मेष
तिहास्तत्रोक्तं भवने विष्णुभर्तृरिति
काशीपरिमाणवाको मुक्तिपदे सानि

440

540

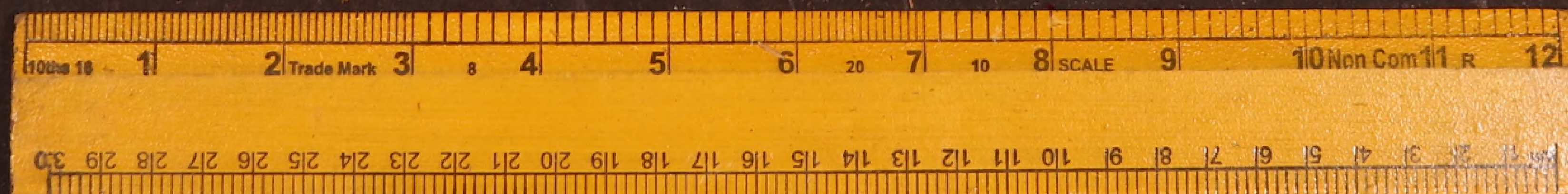
वंशानिलदत्तसदृशयालोकववा
 द्वारभूतोयमर्थीलभतेतत्रनिविल
 भणालचूडामणोः श्रीशालवाहन
 पश्यराजाशमिलरदनीतनारुष्टवि
 शकलियुगारेकोनाशीत्यधिकैकवि
 शच्छतेपरिमितेपरिमितेगतेकालेना
 तातुत्पारभ्यशालिवाहननृपयक
 कालेग्रंथकरणासमेयतहाविशत्यधिक
 पंचदशशती ५५५ सितोगतेभू
 दतपतावत्सत्याकेशककालेग्रंथतिः
 उक्तेचभासत्या शोकानवरंहीडुक
 शानयुक्तः ५५५ कलेभवमदृगास्त
 वृत्तश्तिसचशालिवाहननृपशकका
 लेग्रंथकरणासमेयतहाविशत्यधिक
 पंचदशशती ५५५ सितोगतोभू
 नपतावत्सत्याकेशककालेयतिज्ञा
 तोमतिरामज्यातिविर्महर्तचितामा
 णिनामकज्यातिष्येयविषापितर
 तिशिवं प्रथयेयकृद्दृष्टप्रवेशप्रकर
 णोगतेनोपमेदरत्नहर्तचितामाणि
 नामकज्यातिप्रथसमाप्तिकुं करोति
 ५५५ इति श्रीदेवतनत्रसुतदेवतन

म.
र. ह.
प्र. टी.
५५

मविरचितेसहस्रविंतामणिग्रहप्र
वेशप्रकरणसहस्रविंतामणिग्रहप्र
मामः ॥ सप्तमं कीर्तव्यो
तिताशोद्विगावितरौ रथिनो
रितोशोभातिर्वितरन्वेद्योनिविल
वसमतेमंडलमेडलेयाः २ भांशप्र
त्युद्धिदिनकृतिलकेभरिदभांश
देशोशोभातिशास्त्रविनप्रविकसन
रविदमंतिविंतामणिमः ॥
तस्यात्मजोभवदनेतउमातनृजण
दशविदमकरदमप्रवताशः शोभाति
त्रयत्रयनानहभादवापयेनत्रि
कालविप्रशाखलगभभावः २ त
त्तनीलकंठाः श्रुतिपरिकलना
जागिरतपोद्धुदित्यातिः शास्त्रिक
मित्यः चरनुविचरनासर्गदाताव
भवयलोक्तप्रशासित्युल्लमरम
कालाकालनेगथिलोके गंगाचाय
दियस्मिन्नवेतिजगतिप्रोद्धभावे
विताते ३ गमानजस्तस्यवभवका
प्रपांयतोक्तस्योतिषज्ञात्रिवन्यात
निपीयोमोहितसपत्नसयः सदास

याविंदितिविप्रवेदम ५ श्रीमद्रूप
तिशालिवाहनशकेचंद्रकेशोक्तमि
ते ५५५ मासेषोपरपत्तगेनगतिर्ये
तिगमांशुवारेदितोयमंजोतिषशास्त्र
पाणिनिमहाशास्त्रादिपारेगमात्म
भुतः खलनीलकंठाविद्वेषोभावि
दनामासुतः ५ शाकीतनतिथी
५५५ मितेयुगगणाद्यानीलकं
ठात्मभरगाधिनिविलार्थयुक्त
ममलसहस्रविंतामणि ॥ काशेण
वाक्यविचारमरनगरनामयाख
क्रियेगाविंदोविद्वद्वेतिविमला
पीष्टपागंवापात ॥ शुभम्
शुभमस्तसर्वजगता

म.
इति श्रीसहस्रविंतामणिटीकायां
समाप्तः समाप्त
म ॥

५५२

542

संख्या श्लोका १३५००
काकद ५५३ ताह ३९

